

วารสาร มจร การพัฒนาสังคม

JOURNAL OF MCU SOCIAL DEVELOPMENT

ISSN (Print) : 2539-5718 ISSN (Online) : 2561-1215

JMSD

ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม - สิงหาคม 2565 VOL.7 NO.2 MAY - AUGUST 2022

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วารสาร มจร การพัฒนาสังคม

Journal of MCU Social Development

ISSN (Print) : 2539-5718, ISSN (Online) : 2651-1215

วัตถุประสงค์

วารสาร มจร การพัฒนาสังคม มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นวารสารที่เผยแพร่บทความวิจัย บทความวิชาการ หรือบทความปริทัศน์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัย โดยเน้นสาขาวิชาการพัฒนาสังคม สังคมวิทยา การพัฒนาชุมชน เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ สังคมสงเคราะห์ศาสตร์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ

บทความที่นำมาตีพิมพ์ในแต่ละฉบับ กองบรรณาธิการจะตรวจสอบความสมบูรณ์ตามรูปแบบเป็นขั้นแรก แล้วจัดส่งผู้ทรงคุณวุฒิร่วมกลั่นกรอง (Peer Review) จำนวน 2-3 ท่าน ประเมินบทความตามเกณฑ์และแบบฟอร์มที่กำหนดในลักษณะเป็น Double-Blind Peer Review คือ ปกปิดรายชื่อผู้เขียนบทความและผู้เกี่ยวข้อง

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสารถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้นๆ มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

กองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ในการคัดเลือกบทความลงตีพิมพ์และจะแจ้งให้เจ้าของบทความทราบหลังจากผู้ประเมินบทความตรวจอ่านบทความแล้ว

คณะกรรมการการการศึกษา

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), ศาตราจารย์ ดร.	ราชบัณฑิตกิตติมศักดิ์
พระธรรมวัชรบัณฑิต (สมจินต์ สมมาปญฺโญ), ศาตราจารย์ ดร.	อธิการบดี
พระเทพพรเมธี (ประสิทธิ์ พรหมรสี), รองศาตราจารย์ ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร
พระสุวรนเมธาภรณ์ (ขุนทอง สุวณฺณเมโธ), ผู้ช่วยศาสตราจารย์	รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
พระมหาสมบุรณ์ วุฑฺฒิกโร, รองศาสตราจารย์ ดร.	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
พระครูปริยัติกิตติธำรง (ทองขาว กิตฺติธโร), รองศาตราจารย์ ดร.	คณบดีคณะสังคมศาสตร์

บรรณาธิการ

รองศาตราจารย์ ดร.โกนิฐ์ ศรีทอง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
--------------------------------	------------------------------------

หัวหน้ากองบรรณาธิการ

ดร.วสันต์ ลิ้มรัตนภัทรกุล	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
---------------------------	------------------------------------

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.กิตติทัศน์ ผกาทอง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.วิวัฒน์ หามนตรี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ประณต นันทียะกุล	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.เดชา สังขวรรณ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยยุทธ ชีโนกุล	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ประสาร บุญเสริม	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
รองศาสตราจารย์ พัฒนะ เรือนใจดี	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำนาจ ยอดทอง	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประทุม อังกูรโรหิต	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.เอื้อมทิพย์ ศรีทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
ดร.ชัยณรงค์ ศรีมันตะ	มหาวิทยาลัยบูรพา

รองศาสตราจารย์ ดร.กุหลาบ รัตนสังธรรม
รองศาสตราจารย์ ดร.ช่วงโชติ พันธุเวช
รองศาสตราจารย์ ดร.พิศมัย จารุจิตติพันธ์
รองศาสตราจารย์ ดร.เอื้อมทิพย์ ศรีทอง
รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริรัตน์ แอดสกุล
รองศาสตราจารย์ ดร.จารุวรรณ ขำเพชร
รองศาสตราจารย์ ดร.สุพจน์ แสงเงิน
รองศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญประภา ภัทรานุกรม
รองศาสตราจารย์ ดร.สิริกกร กาญจนสุนทร
รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิญ รักษ์ตย์
รองศาสตราจารย์ ดร.สุเทพ สุวีรางกูร
รองศาสตราจารย์ ดร.สำเนียง เลื่อมใส
รองศาสตราจารย์ ดร.ประเวศ อินทองปาน
รองศาสตราจารย์ ดร.ชาคริต ชุ่มวัฒนะ
รองศาสตราจารย์ ดร.ชลวิทย์ เจียรจิตต์
รองศาสตราจารย์ ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภักดี มะนะเวศ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทรงชัย ทองปาน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรกริช สังขมณี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุรงค์ บุญยรัตนสุนทร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ บุญหนุน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประทุม อังกูรโรหิต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำนาจ ยอดทอง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ วัฒนะ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญรอด บุญเกิด
ดร.ชัยณรงค์ ศรีมันตะ

Professor Dr. Surya Prakash

Professor Dr. W.K. Sarawade

Assistant Professor Dr. Ranjay Vardhan

มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
มหาวิทยาลัยเกริก
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศิลปากร
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยมหิดล
Stamford University
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
มหาวิทยาลัยศิลปากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหิดล
มหาวิทยาลัยมหิดล
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยบูรพา
Panjab University India
Dr. Babasaheb Ambedkar Marathwada
University, India
Post Graduate Government College
for Girls, India

ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พระมหาสุเทพ สุปณฺธิโต ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อาจารย์ ดาวเหนือ บุตรสีทา
นายอานนท์ นรมาตร

ฝ่ายพิสูจน์อักษร

พระมหาชาติชาย ปญฺญาวชิโร พระครูสังฆกิจโสภณ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ผดุง วรรณทอง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เดชา กัปโก

ฝ่ายแพร่และประชาสัมพันธ์

อาจารย์เดชอุดม แสงบุญ อาจารย์ จ๋ามย៉ัน ลุงเฮือง
อาจารย์สนธิญาณ รักษาภักดี

ฝ่ายเหรียญก

นางสาวจิราพร อรรถารส นางสาววิไลวรรณ อิศรเดช

เจ้าของ

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการพัฒนาสังคม ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำนักงาน

กองบรรณาธิการวารสาร มจร การพัฒนาสังคม

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการพัฒนาสังคม ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

โซน B ชั้น M อาคารเรียนรวม เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำทะเมนชัย

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170

โทรศัพท์ : 035-248-000 ต่อ 8278, โทรสาร : 035-248-000 ต่อ 8279, 096-329-7975

บทบรรณาธิการ

วารสาร มจร การพัฒนาสังคม หลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการพัฒนาสังคม ภาควิชาสังคมวิทยา และมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ฉบับนี้เป็นปีที่ ๗ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม-สิงหาคม) ๒๕๖๕ ซึ่งอยู่ในระยะเวลาที่ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (ศูนย์ TCI) โดยการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ได้ทำการประเมินคุณภาพวารสารรอบที่ ๔ ในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ ซึ่งในการประเมินคุณภาพครั้งนี้ ทุกวารสารที่อยู่ในฐานข้อมูล TCI จะต้องได้รับการประเมินคุณภาพใหม่อีกครั้ง โดยภายหลังจากการประเมิน จะมีระยะเวลาการรับรองคุณภาพวารสารเป็นระยะเวลา ๕ ปี คือ ในวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๓ – ๓๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๗ มีเงื่อนไขเพิ่มเติมว่า วารสารกลุ่มที่ ๒ และ กลุ่มที่ ๓ สามารถขอรับการประเมินได้ใหม่เพื่อปรับกลุ่มคุณภาพ ภายในระยะเวลา ๒ ปี (๒๕๖๔ และ ๒๕๖๕) ดังนั้น กองบรรณาธิการได้ตระหนักถึงคุณภาพวารสารตามกรอบการประเมินคุณภาพวารสารเป็นอย่างดีจึงได้คัดเลือกกลั่นกรองบทความวิชาการและบทความวิจัย ที่มีผู้เขียนส่งมาอย่างเข้มข้น เพื่อให้บทความที่ได้รับการตีพิมพ์เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ และเพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพวารสารให้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ กองบรรณาธิการได้ปรับปรุงทั้งตัวรูปแบบและรายละเอียดของเนื้อหาภายในเล่มให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

วารสาร มจร การพัฒนาสังคม หลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการพัฒนาสังคม ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยปีที่ ๗ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม-สิงหาคม) ๒๕๖๕ นี้ ประกอบด้วยบทความวิชาการและบทความวิจัย จำนวน ๓๐ บทความ สุดท้ายนี้ กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่า บทความวิชาการและบทความวิจัยที่ได้ตีพิมพ์ในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร และจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ให้เกิดขึ้นกับการศึกษาของประเทศไทย หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอขอบคุณและยินดีน้อมรับไว้เพื่อปรับปรุงวารสารให้ดียิ่งขึ้นไป

รองศาสตราจารย์ ดร.โกนิญฐ์ ศรีทอง
บรรณาธิการวารสาร

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทบรรณาธิการ	
บทความวิชาการและบทความวิจัย :	
การสร้างศักยภาพเกษตรกรยุคใหม่ด้วยเกษตรแบบผสมผสาน : กรณีศึกษา บ้านลำแดง ตำบลหันตะเภา อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	1-11
นิมิตร จันทร์คุ้ม	
การอนุรักษ์พันธุ์พืชเพื่อความมั่นคงทางอาหารของชุมชนกะเหรี่ยงโปว์ในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรด้านตะวันตก จังหวัดกาญจนบุรี	12-21
พระชาแห่ม ชยเมธี (ชยเมธาวงศ์)	
รูปแบบและเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก	22-32
พระอุดมบัณฑิต	
สร้างเครือข่ายฟื้นฟูวิถีชีวิตและสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดสุโขทัย ตาก กำแพงเพชร	33-43
ศุภฤทธิ ธาราทิพย์นรา และโอภามา จำเภา	
พุทธสันติวิธีเพื่อการแก้ไขการสื่อสารระหว่างวัย	44-57
สุกัญญา ริเริ่ม	
พุทธปัญญาส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนของผู้ปฏิบัติธรรม	58-70
พระครูปลัดคัมภีร์เทพ ธมมิโก, ประยูร สุยะใจ, กมลาศ ภูวนาธิพงศ์ และวริทธิ์ตา จารุจินดา	
ความรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพของเด็กวัยเรียน	71-84
ประไพ กิตติบุญฉวี, จิราภรณ์ ชื่นฉ่ำ และศักดิ์มงคล เชื้อทอง	
นโยบายและมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของพระสงฆ์ในสังคมไทย	85-97
พระสุธีรัตนบัณฑิต	
ผลของโปรแกรมการฝึกอบรมแบบบูรณาการพละ 5 และการคิดเชิงบวกที่มีต่อการริเริ่มพัฒนาความองกามแห่งตนและสุขภาวะทางจิตของกลุ่มสมาชิกสมาคมผู้บำเพ็ญประโยชน์ แห่งประเทศไทย	98-113
ฉันทพร กริชติทายาวุธ	
องค์ประกอบเชิงยืนยันความสุขในการทำงานของพนักงาน ฝ่ายช่างบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน)	114-125
ยุทธนา ถูกจิตต์, สิริวัฒน์ ศรีเครือตง, เมธาวี อุดมธรรมานุภาพ และพระมหาถาวร ถาวโร	
ความสัมพันธ์ของการปฏิบัติงานบัญชีกับคุณภาพรายงานการเงิน ของนักบัญชียุค Digital Disruption ธุรกิจโรงแรม จังหวัดพิษณุโลก	126-137
สุภาดา ภูริพงศ์	
การจัดการแหล่งท่องเที่ยวปราสาทหินวัดพู เมืองจำปาสัก แขวงจำปาสัก ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว	138-148
พระคำผ่าน ปานบุญ	

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
การหาปริมาณโลหิตสำรองคลังของงานธนาคารเลือด กลุ่มงานเทคนิคการแพทย์ และพยาธิวิทยาคลินิก โรงพยาบาลนครนายก ฉวีวรรณ จัดภัย	149-162
การเสริมสร้างค่านิยมของประชาชนเพื่อต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ ทางการเมือง ในเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร พระครูศรีปริยัตยาภิมณฑ์ , ยุทธนา ประณีต และสวัสดี จิรัฏฐิติกาล	163-174
ผลของกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยาโดยการฝึกสมาธิด้วยขั้นทีเบร่รวมกับการฝึกคิดแบบ โยนิโสมนสิการที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย ธนภรณ์ ตั้งเพชรศิริพงษ์, สิริวัฒน์ ศรีเครือดง และวิชชุดา ฐิติโชติรัตน์	175-188
การเข้ามอตัวในยุคโควิดกับสิทธิที่จะได้รับในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ทรรณ สิทธิศักดิ์	189-201
การกล่อมเกลากาทางเมืองในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชนหนองฉาง จังหวัดอุทัยธานี พระณัฐพงษ์ ญญฐวิโส (สุดใจ), เต็มศักดิ์ ทองอินทร์ และยุทธนา ประณีต	202-212
ผลกระทบจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ต่อธุรกิจร้านอาหาร ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร กฤชวัฒน์ จิตวโรภาสกุล, เอี่ยมพร ศิริรัตน์, ชาญเดช เจริญวิริยะกุล และสโรชนี ศิริวัฒนา	212-225
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการลงทุนในทองคำแท่งของคนวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร นพัตสรณ์ รัตนสกุลพัฒน์, ชาญเดช เจริญวิริยะกุล และวราพร ดำรงค์กุลสมบัติ	226-236
ความสัมพันธ์ของการบังคับใช้กฎหมายด้านการท่องเที่ยวเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่น ด้านการ ท่องเที่ยวในเขตอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ พชรดนัย วัชรธนพัฒน์ธาดา	237-247
คุณภาพชีวิตที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมแห่งหนึ่งในจังหวัดพิจิตร สุภัทธีณ์ ขุนสิงห์สกุล และพชรดนัย วัชรธนพัฒน์ธาดา	248-267
ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมในการพัฒนา Digital Park Thailand เพื่อเข้าสู่การเป็นศูนย์กลาง แลกเปลี่ยนข้อมูลดิจิทัลในภูมิภาคอาเซียน (ASEAN Digital Hub)ของบริษัทโทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) ขจิต จิตรสุภา	268-282
พุทธจิตวิทยาแห่งมหาวิทยาลัยการส่งเสริมเศรษฐกิจแนวพุทธและจิตพอเพียง ตฤลลา จำปาวัลย์, สิริวัฒน์ ศรีเครือดง และวิชชุดา ฐิติโชติรัตน์	283-295
ตัวชี้วัดความดีชุมชนหนองสาหร่าย: ธุรกรรมทุนทางสังคมในการพัฒนาสู่ความสุขของชุมชน ณัฐาพงศ์ อภิโชติเดชาสกุล และวรวุฒิ โรมรัตนพันธ์	296-309

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
รูปแบบนวัตกรรมชุมชนเพื่อการยกระดับเศรษฐกิจฐานรากกรณีศึกษา การสร้างอาชีพการเพาะเห็ด ภายใต้สถานการณ์โควิด - 19ตำบลหนองปลิง อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ปรีชาภรณ์ ชันบุรี และนพคุณ ชูทัน	310-319
แนวทางการตัดสินใจทำบุญไหว้พระที่วัดมิ่งกรมลาวาส (เล่งเน่ยยี่) กรุงเทพมหานคร พระภุชญา หากัน, ชาญเดช เจริญวิริยะกุล และสโรชนี ศิริวัฒนา	320-326
รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของแรงงานสูงวัยนอกระบบ ในเขตเทศบาลเมือง คลองหลวงอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส โคโรนา 2019 สโรชนี ศิริวัฒนา	327-339
แนวทางการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมในเขตพื้นที่ทุ่นระเบิดชายแดน : กรณีศึกษา จังหวัดสระแก้ว จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดตราด พิศิษฐ์ ดาวเรือง, พรทิวา อาชีวะ และชัยนนต์ ประดิษฐ์ศิลป์	340-352
การบริหารจัดการที่มีผลต่อความสำเร็จของสวนเกษตร วัดหมื่นพุทธเมตตาคุณาราม จังหวัดเชียงราย พระบุญมี ฟูงวัฒนาถาวร, ชาญเดช เจริญวิริยะกุล และสโรชนี ศิริวัฒนา	353-364
ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาสู่ความยั่งยืนของสำนักงานบัญชีคุณภาพในภาคกลาง วิภาวี โภชนกิจ	365-373

การสร้างศักยภาพเกษตรกรยุคใหม่ด้วยเกษตรแบบผสมผสาน : กรณีศึกษา
บ้านลำแดง ตำบลหันตะเภา อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*

The Potential Building of Farmers in the New Era with Integrated Farming in
BanLamdaeng, Hantapao Subdistrict, Wongnoi District,
Phranakhonsiyuttha Province

นิมิตร จันทร์คุ้ม

Nimit Chankoom

สาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัทยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Social Development, faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Email: nimit.chan@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพการศักยภาพเกษตรกรยุคใหม่ด้วยเกษตรแบบผสมผสาน บ้านลำแดง ตำบลหันตะเภา อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคการสร้างศักยภาพเกษตรกรยุคใหม่ด้วยเกษตรแบบผสมผสาน บ้านลำแดง ตำบลหันตะเภา อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 3) เพื่อนำเสนอกระบวนการการสร้างศักยภาพเกษตรกรยุคใหม่ด้วยเกษตรแบบผสมผสาน บ้านลำแดง ตำบลหันตะเภา อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ระเบียบวิธีวิจัยแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์จำนวน 16 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบบรรยายอธิบายและพรรณนาความ ผลการวิจัยพบว่า

1. ศักยภาพการจัดการเกษตรแบบผสมผสานในหมู่บ้านลำแดง เมื่อเกิดการเรียนรู้ภายใต้การจัดการเกษตรแบบผสมผสาน จึงส่งผลให้เกษตรกรอำเภอม่วงสามสิบเกิดศักยภาพ โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของความพอเพียงเลี้ยงตัวเองได้บนพื้นฐานของความประหยัด ขจัดการใช้จ่าย รวมพลังกันในรูปแบบกลุ่มเพื่อการผลิต การตลาด รวมทั้งสวัสดิการการพัฒนาสังคม และสร้างเครือข่ายกลุ่มอาชีพและขยายกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้หลากหลาย โดยประสานความร่วมมือกับภาครัฐ ภาคองค์กรพัฒนาเอกชน และภาคราชการ การทำการเกษตรแบบผสมผสาน จึงมีความสำคัญและบทบาทต่อภาคการเกษตร ที่จะส่งผลกระทบไปสู่การเจริญเติบโตของประเทศอย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตามต้องมียุทธศาสตร์ประกอบหลายประการ ที่จะทำให้การเกษตรวิธีนี้ประสบความสำเร็จ เกษตรผสมผสานทำให้เกษตรกรได้รับการตอบสนองทั้งด้านส่วนตัวและสังคมระดับสูง ได้ผลผลิตทางการเกษตรเพิ่มมากขึ้น มีรายได้มากขึ้น ครอบครัวอบอุ่นมีความสุขมากขึ้น ในระดับหมู่บ้านและระดับสถาบัน เป็นส่งผลเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

2. เกษตรกรมีการวางแผนการเกษตรแบบพอเพียงด้วยตนเอง เช่น เกษตรแบบพอเพียงการปลูกพืชตามหลักทฤษฎีใหม่ มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีการนำผลผลิตในรอบเดือนจำหน่าย และการ

* Received April 4, 2022; Revised May 13, 2022; Accepted July 20, 2022

ทำกิจกรรมร่วมกับภาครัฐ ทำให้มีรายได้เข้าสู่หมู่บ้านเศรษฐกิจแบบพอเพียงอย่างต่อเนื่อง และเกษตรกรที่ทำการเกษตรปลูกพืชอาหารจำหน่ายในรูปแบบพืชอาหารผสมผสาน จำหน่ายตลาดมีการวางแผนทางการเกษตรช่วยให้มีรายได้เข้าครอบครัว และหมู่บ้านอย่างต่อเนื่อง สร้างความมั่นคงทางรายได้ที่ชัดเจน สามารถส่งบุตรหลานเรียน และจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับรายได้ที่เหมาะสม ทั้งยังเป็นวิทยากรในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารกิจกรรมเชิงท่องเที่ยวทางการเกษตร และสมาชิกในครอบครัวยังเป็นส่วนหนึ่งของแรงงานหลักในการสร้างผลผลิต และสืบต่อองค์ความรู้ทางการเกษตรแบบผสมผสานในการผลิตผลผลิตออกจำหน่ายสู่ตลาด เชื่อมโยงสมาชิกในครอบครัวอื่นของหมู่บ้านที่ประกอบอาชีพเศรษฐกิจแบบเกษตร

3. เกษตรกรผ่านการทำการเกษตรแบบผสมผสานขับเคลื่อน ในการดำเนินกิจกรรมจนทำให้เกษตรกรสามารถพึ่งตนเองได้ เน้นการบริโภคภายในหมู่บ้านชุมชนเป็นหลัก และหมู่บ้านชุมชนยังใช้เครื่องในการขัดเกลาริใจ ที่ก่อให้เกิดความเสียสละ คือ หลักธรรมตามพระพุทธศาสนา และมีการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมเป็นการใช้เทคโนโลยีที่ไม่มีความซับซ้อน เน้นความเรียบง่าย สามารถควบคุมได้ง่ายจัดการกันเองได้ และมีต้นทุนที่ต่ำหรือมีต้นทุนสูงมากนัก ต้องไม่ทำลายทรัพยากรทั้งธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พื้นฟูภูมิปัญญาเริ่มจากการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้กับตนเอง ส่งต่อไปสู่หมู่บ้านชุมชนต่อไป

คำสำคัญ: การสร้างศักยภาพ; เกษตรกรยุคใหม่; เกษตรผสมผสาน

Abstract

The thesis consisted of the following objectives: 1) to study the conditions of the potential building of farmers in the new era with integrated farming at Ban Lam Daeng, Han Tapao Sub-district, Wang Noi District, Ayutthaya Province; 2) to analyze problems and obstacles of the potential building of farmers in the new era with integrated farming at Ban Lam Daeng, Han Tapao Sub-district, Wang Noi District, Ayutthaya Province; and 3) to present the process of the potential building of farmers in the new era with integrated farming at Ban Lam Daeng, Han Tapao Sub-district, Wang Noi District, Ayutthaya Province. The study applied a qualitative research method. The key informants consisted of 16 persons. The data were collected by way of interviews. The obtained data were analyzed by means of explanation and descriptive method. From the study, the following results are found:

1. The learning under the integrated farm management which results in the potentials of the farmers in Wang Noi District is based on the principle of sufficiency, self-support, being economical, and cutting spending. There is cooperation among farmers by forming a group for the purposes of production, marketing, creating welfare for social development, creating a network of professional groups, and expanding economic activities to be of variety through collaborating with business sectors, non-governmental organizations, and government sectors. The integrated farming, therefore, plays an important role in the agricultural sector which can lead to the sustainable progress and prosperity of the country. However, there requires several factors for this farming method to be successful. The integrated farming is able to respond to the farmers both in personal aspects and high society in which they gain more agricultural products, more income, and their family become happier at both the village level and the institutional level.

2. The farmer form a plan of self-sufficiency farming, for example, sufficiency farming, plant cultivation according to the new theory, the arrangement of activities on agri-tourism, the selling of monthly production, and joint activities with the government sectors. All of these bring stable income to the sufficiency economy village. There is also a cultivation of food crops for sale in the form of integrated food crops at the market. Farm planning provides farmers with stable income for families and villages allowing them to afford their children to school and organize the activities more appropriately according to the income. They also get to give lectures in order to spread the information and news on agri-tourism activities. The family members, apart from being the main labor in producing products and

inheriting the body of knowledge on integrated farming for producing products to be sold in the market, they also get to connect with other families in the village who also work in the field of farming.

3. After driving the activities on integrated farming, farmers are able to rely on themselves in which they emphasize the consumption within the community and village. The villagers have the Buddhist teachings to train their minds and learn to sacrifice. There is also the use of optimal and uncomplicated technology. The lifestyle that is revolved around simplicity where the villagers can control and manage by themselves at a low cost, and must not destroy the natural and environmental resources. The lifestyle where the local wisdom is restored and adopted. The economic stability must start from oneself and pass it on to the community and village.

Keywords: The Potential Building; Farmers in the New Era; Integrated Farming

บทนำ

ประเทศไทยได้ชื่อว่าเป็นประเทศเกษตรกรรมมาอย่างยาวนานนับเป็น 1,000 ปี เนื่องจากตั้งอยู่ในเขตร้อนใกล้เส้นศูนย์สูตร ทำให้ภูมิอากาศของประเทศไทยมีลักษณะเป็นแบบร้อนชื้น หรือภูมิอากาศแบบทุ่งหญ้าสะวันนา ตามการแบ่งเขตภูมิอากาศแบบเคิปปิน (koppen) ในขณะที่ภาคใต้และทางตะวันออกสุดของภาคตะวันออกเฉียงเป็นเขตภูมิอากาศแบบมรสุมเขตร้อน ทั่วประเทศมีอุณหภูมิเฉลี่ยระหว่าง 19-38 องศาเซลเซียส อากาศจะร้อนที่สุดช่วงกลางเดือนเมษายน หลังจากนั้นภายใต้อิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้และตะวันออกเฉียงเหนือทำให้ประเทศไทยเข้าสู่ฤดูฝนและฤดูหนาว ตามลำดับ พื้นที่ทั้งประเทศได้รับปริมาณฝนอย่างเพียงพอ ยกเว้นบางพื้นที่เท่านั้น แต่ระยะเวลาของฤดูฝนและปริมาณฝนมีความแตกต่างกันไปตามภูมิภาคและระดับความสูง มีสภาพภูมิประเทศ ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม และภูมิอากาศเอื้ออำนวยต่อการทำการเกษตร ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศประกอบอาชีพทางการเกษตรหรือเกี่ยวข้องมาโดยตลอด

แม้ว่าต่อมาจะพยายามพัฒนาไปสู่ความเป็นประเทศอุตสาหกรรมเพียงใดก็ตาม แต่ก็ยังคงพึ่งพาอาศัยเกษตรกรรมอยู่เช่นเดียวกับประเทศที่ได้พัฒนาไปแล้วทั้งหลาย เป็นไปจากเดิมใช้ผลผลิตทางการเกษตรในการผลิต วิวัฒนาการและการพัฒนาการเกษตรของไทยได้เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย และตามกระแสการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ของโลกมาตามลำดับ ซึ่งผลผลิตทางการเกษตร ไม่ว่าจะเป็นข้าว ข้าวโพด เพื่อนำไปผลิตเป็นพืชพันธุ์ธัญญาหารที่ทำให้มนุษย์ได้ดำรงชีวิตอยู่ได้ตั้งแต่นั้นมา ประเทศไทยเป็นสังคมเกษตรกรรม การเกษตรจึงมีความสำคัญที่ยึดโยงชีวิตของเกษตรกรกับเศรษฐกิจสังคมวัฒนธรรมประเทศและสุขภาพ

จากการศึกษาของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (สศก) กระทรวงการเกษตรและสหกรณ์ พบว่ารายได้เงินสดทางการเกษตรในปี 2560/61 อยู่ที่ 197,373 บาท/ปี เพิ่มขึ้นจากปี 2559/60 ร้อยละ 22.64 ขณะที่รายจ่ายเงินสดทางการเกษตรในปี 2560/61 อยู่ที่ 112,890 บาท/ปี เพิ่มขึ้นร้อยละ 20.53 เกษตรกรมีรายได้เงินสดสุทธิเกษตร 74,483 บาท/ปี เพิ่มขึ้นร้อยละ 26.29 เมื่อเทียบกับปี 2559-60 หากพิจารณารายได้เกษตรกร พบว่า ปี 2561 เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นจากสาขาพืชเป็นหลัก อาทิ ข้าว สร้างรายได้ให้แก่เกษตรกร 56,123 บาท/ครัวเรือน ไม้ผลไม้ยืนต้น สร้างรายได้ 46,854 บาท/ครัวเรือน และพืชไร่ สร้างรายได้ 32,072 บาท/ครัวเรือน ซึ่งแม้รายจ่ายเงินสดทางการเกษตรเพิ่มขึ้นจากต้นทุนการผลิตที่มีราคาสูงตามภาวะเศรษฐกิจ แต่ภาพรวมจะเห็นได้ว่า ผลตอบแทนรายได้เงินสดสุทธิเกษตรยังคงสูงขึ้น ซึ่งเป็นผลมาจากนโยบายของภาครัฐที่ให้ความสำคัญกับการสร้างความเข้มแข็งให้เกษตรกรและสถาบันเกษตรกรเพิ่มประสิทธิภาพและยกระดับมาตรฐานการเกษตร ตลาดนำการผลิต การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันสินค้าเกษตรด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม และการดำเนินโครงการไทยนิยมยั่งยืน นอกจากนี้ ภาครัฐได้ร่วมกับภาคเอกชนและภาคประชาสังคม ในการส่งเสริมการเพาะปลูกพืชในพื้นที่ที่เหมาะสม การจัดหาแหล่งน้ำ และการใช้พันธุ์ที่ดี ส่งผลให้เกษตรกรขยายพื้นที่เพาะปลูกและเพิ่มการดูแลเอาใจใส่มากขึ้น กอปรกับปริมาณน้ำและสภาพอากาศยังคงเอื้ออำนวยต่อการผลิตทางการเกษตร ทำให้พืชส่วนใหญ่เจริญเติบโตได้ดีและมีผลผลิตเพิ่ม

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา การสร้างศักยภาพเกษตรกรยุคใหม่ด้วยเกษตรแบบผสมผสาน : กรณีศึกษา บ้านลำแดง ตำบลหันตะเภา อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น เพื่อเป็นต้นแบบในการ

ดำเนินงานกิจกรรม ในสถานศึกษา ชุมชนและสังคม โดยหวังว่าจะเป็นประโยชน์ แก่สังคมอันจะเป็นแนวทางแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการสร้างสรรค์ศักยภาพเกษตรกรยุคใหม่ด้วยเกษตรแบบผสมผสาน ในบ้านลำแดง ตำบลหันตะเภา อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคการสร้างสรรค์ศักยภาพเกษตรกรยุคใหม่ด้วยเกษตรแบบผสมผสาน ในบ้านลำแดง ตำบลหันตะเภา อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อนำเสนอกระบวนการการสร้างสรรค์ศักยภาพเกษตรกรยุคใหม่ด้วยเกษตรแบบผสมผสาน ในบ้านลำแดง ตำบลหันตะเภา อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบภาคสนาม โดยมีวิธีการดังนี้

1. การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากหนังสือ ตำรา เอกสารที่เกี่ยวข้องและจากเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง

2. การศึกษาในภาคสนาม (Field Study) เพื่อทราบถึงแนวทางการดำเนินชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมและความเชื่อ กระบวนการสร้างสรรค์สภาพ สภาพปัญหาอุปสรรคในการสร้างสรรค์สภาพ โดยใช้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งในระบบนโยบาย ประชาชน องค์กร ในพื้นที่ โดยมีขั้นตอนการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

(1) ทำการศึกษาและคัดเลือกองค์กร ชุมชน องค์กรนโยบายในประเทศ โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามความสำคัญของเรื่อง คือเป็นองค์กรที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวกับการสร้างสรรค์ศักยภาพเกษตรกรยุคใหม่ด้วยเกษตรผสมผสาน ในพื้นที่บ้านลำแดง ตำบลหันตะเภา อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา

(2) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับชาวบ้าน บ้านลำแดง ตำบลหันตะเภา อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา

(3) ดำเนินการศึกษาแนวคิด รูปแบบ การจัดการ และแนวทางการพัฒนา ความสัมพันธ์ การประยุกต์ใช้องค์ความรู้ และกระบวนการบริหารจัดการเกี่ยวกับ แนวคิดการสร้างสรรค์ศักยภาพเกษตรกรยุคใหม่ และแนวคิดเกษตรแบบผสมผสาน โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการศึกษาวิจัย

(4) สรุปและนำผลการศึกษาที่ได้ทั้งจากการศึกษาในเชิงเอกสารและภาคสนาม โดยนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่สำคัญ คือแนวคิด หลักการ การสร้างสรรค์สภาพ รวมถึงกระบวนการที่เกี่ยวกับเกษตรแบบ

ผสมผสาน ของบ้านลำแดง ตำบลหันตะเภา อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้งนี้ เน้นการนำผลการวิจัยมาเผยแพร่ให้ทุกคนได้รับทราบ

(5) สรุปผลการศึกษาวิจัยและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

1. ศึกษาสภาพการสร้างศักยภาพเกษตรกรยุคใหม่ด้วยเกษตรแบบผสมผสาน ในบ้านลำแดง ตำบลหันตะเภา อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผู้วิจัยพบว่า ศักยภาพเกษตรแบบผสมผสานในหมู่บ้านลำแดง เมื่อเกิดการเรียนรู้ภายใต้ การจัดการการเกษตรแบบผสมผสาน จึงส่งผลให้เกษตรกรในหมู่บ้านลำแดงเกิดศักยภาพ โดยตั้งอยู่บนพื้นฐาน ของความพอเพียงเลี้ยงตัวเองได้บนพื้นฐานของความประหยัด ขจัดการใช้จ่าย รวมพลังกันในรูปแบบกลุ่มเพื่อ การผลิตการตลาด รวมทั้งสวัสดิการการพัฒนาสังคม และสร้างเครือข่ายกลุ่มอาชีพและขยายกิจกรรมทาง เศรษฐกิจให้หลากหลาย โดยประสานความร่วมมือกับภาครัฐกิจ ภาควงศ์การพัฒนาเอกชนและภาคราชการ ใน ด้านเงินทุนการตลาดการผลิตและข่าวสารข้อมูล ด้วยเกษตรกร พออยู่พอกินสมควรแก่ตน ในระดับที่ประหยัด ไม่อดอยากและเลี้ยงตนเองได้ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในหน้าแล้งมีน้ำน้อย ก็สามารถเอาน้ำที่เก็บ ไว้ในสระมาปลูกผักต่างๆ ที่ใช้น้ำน้อยได้โดยไม่ต้องเบียดเบียนจากภาครัฐกรมชลประทาน ในปีที่ผ่านมา ฤดูกาลโดยมีน้ำใช้ตลอดทั้งปี ทฤษฎีใหม่ก็สามารถสร้างรายได้ให้ร่ำรวยขึ้นได้ ในกรณีที่เกิดอุทกภัยสามารถที่ จะฟื้นตัวและช่วยตนเองได้ในระดับหนึ่ง โดยทางราชการไม่ต้องช่วยเหลือมากจนเกินไป อันเป็นการประหยัด งบประมาณด้วย การทำการเกษตรแบบผสมผสาน จึงมีความสำคัญและบทบาทต่อภาคการเกษตร ที่จะส่งผล กระทบไปสู่การเจริญเติบโตของประเทศอย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตามต้องมียุทธศาสตร์ประกอบหลายประการ ที่จะทำให้ การเกษตรวิธีนี้ประสบความสำเร็จ และก้าวไปอย่างมั่นคงไม่ล้มเลิกกลางคัน มีการขยายผลที่เหมาะสมใน ทุกๆ ด้าน ไม่ขยายผลรวดเร็วเกินไป ในขณะที่ผู้มีส่วนร่วมยังคงขาดความเข้าใจเกี่ยวกับเกษตรผสมผสานที่ แท้จริง เกษตรผสมผสานทำให้เกษตรกรได้รับการตอบสนองทั้งด้านส่วนตัวและสังคมระดับสูง ได้ผลผลิต ทางการผลิตเพิ่มมากขึ้นเนื่องจากมีน้ำเพียงพอ มีรายได้มากขึ้น ครอบครัวอบอุ่นมีความสุขมากขึ้น ในระดับ หมู่บ้านและระดับสถาบัน เป็นส่งผลเกื้อกูลซึ่งกันและกัน สภาพพื้นที่ที่เคยแห้งแล้งขาดแคลนน้ำกลับ กลายเป็นแผ่นดินที่อุดมสมบูรณ์มากขึ้น เป็นการรักษาสมดุล ให้กับดินและสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ

2. วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคการสร้างศักยภาพเกษตรกรยุคใหม่ด้วยเกษตร แบบผสมผสาน ในบ้านลำแดง ตำบลหันตะเภา อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผู้วิจัยพบว่า การผลิตเกษตรแบบพอเพียงเป็นรายได้ที่ไม่มากพอ แต่มีรายได้เข้าครอบครัวอย่าง ต่อเนื่องทุกวัน ซึ่งแตกต่างจากรายได้การเกษตรแบบผสมผสาน ที่เกษตรกรทั่วไปทำจะเป็นรายได้เข้ามาเป็น จำนวนมาก แต่ต้องใช้ระยะเวลาหลายเดือน กิจกรรมการเกษตรบางประเภทต้องใช้ระยะเวลา 1 ปี มา 1 ครั้ง ซึ่งแตกต่างจากรายได้แบบเกษตรแบบผสมผสาน ได้แก่ เกษตรเน้นการผลิตพืชอาหารจำหน่ายจะมีรายได้เข้า ครอบครัวจำนวนมาก ในแต่ละวันในแต่ละรอบเดือน ทั้งนี้ เกษตรกรมีการวางแผนการเกษตรแบบพอเพียงด้วย ตนเอง เช่น เกษตรแบบพอเพียงการปลูกพืชตามหลักทฤษฎีใหม่ มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีการนำผลผลิตในรอบเดือนจำหน่ายและการทำกิจกรรมร่วมกับภาครัฐ ทำให้มีรายได้เข้าสู่หมู่บ้าน เศรษฐกิจ

แบบพอเพียงอย่างต่อเนื่อง และเกษตรกรที่ทำการเกษตรปลูกพืชอาหารจำหน่ายในรูปแบบพืชอาหารผสมผสาน จำหน่ายตลาดมีการวางแผนทางการเกษตรช่วยให้มีรายได้เข้าครอบครัวและหมู่บ้านอย่างต่อเนื่อง สร้างความมั่นคงทางรายได้ที่ชัดเจน สามารถส่งบุตรหลานเรียนและจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับรายได้ที่เหมาะสม ผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรแบบเกษตรผสมผสาน ส่วนมากสมาชิกในครอบครัวจะอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวใหญ่และใช้แรงงานภายในครอบครัวเป็นแรงงานหลัก ในการประกอบอาชีพผลิตพืชผลทางการเกษตรแบบเกษตรผสมผสาน ทั้งยังเป็นวิทยากรในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและร่วมกิจกรรมเชิงท่องเที่ยวทางการเกษตรของครอบครัวและสมาชิกในครอบครัวยังเป็นส่วนหนึ่งของแรงงานหลักในการสร้างผลผลิตและสืบทอดองค์ความรู้ทางการเกษตรแบบผสมผสานและเทคนิคในการผลิตผลผลิตออกจำหน่ายสู่ตลาด เชื่อมโยงสมาชิกในครอบครัวอื่นของหมู่บ้านที่ประกอบอาชีพเศรษฐกิจแบบเกษตรผสมผสาน ตามวิถีเกษตรจึงมีสมาชิกในครอบครัวเป็นแกนสำคัญ ของหมู่บ้านในการส่งเสริมให้ประกอบอาชีพแบบเกษตรผสมผสาน ช่วยให้ผลิตผลผลิตทางการเกษตรของชุมชนมีจำนวนมากและนำไปขายยังภายนอกหมู่บ้านและสถานที่หน่วยงานอื่นๆ ทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชนนำรายได้เข้าสู่ชุมชนหมู่บ้าน

3. นำเสนอกระบวนการการสร้างศักยภาพเกษตรกรยุคใหม่ด้วยเกษตรแบบผสมผสานในบ้านลำแดง ตำบลหันตะเภา อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผู้วิจัยพบว่า เกษตรกรผ่านการทำการเกษตรแบบผสมผสานขับเคลื่อนในการดำเนินกิจกรรมจนทำให้เกษตรกรสามารถพึ่งตนเองได้ เน้นการบริโภคภายในหมู่บ้านชุมชนเป็นหลักและหมู่บ้านชุมชนยังใช้เครื่องมือในการขัดเกลาจิตใจ ที่ก่อให้เกิดความเสียสละ คือ หลักธรรมตามพระพุทธศาสนา และมีการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมเป็นการใช้เทคโนโลยีที่ไม่มีความซับซ้อน เน้นความเรียบง่ายสามารถควบคุมได้ง่าย จัดการกันเองได้และมีต้นทุนที่ต่ำหรือมีต้นทุนไม่สูงมากนัก ต้องไม่ทำลายทรัพยากรทั้งธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมฟื้นฟูภูมิปัญญาเริ่มจากการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้กับตนเองส่งต่อไปสู่หมู่บ้านชุมชนต่อไป ก่อนที่จะสร้างกิจการที่มุ่งตอบสนองความต้องการภายในหมู่บ้านชุมชนเป็นหลักเมื่อครอบครัวมีความมั่นคงแล้ว จึงเริ่มขยายกิจการออกมาติดต่อค้าขายกับภายนอก ก็เพื่อสร้างรายได้ที่เป็นตัวเงินมาใช้จ่ายในทางที่จำเป็น และตอบสนองต่อสิ่งที่หมู่บ้านชุมชนยังผลิตเองไม่ได้หรืออาจไม่คุ้มค้ำต้นทุนการผลิตที่จะทำระบบเศรษฐกิจของหมู่บ้านชุมชน จึงยึดตามหลักการผลิตที่เน้นการบริโภคอย่างเพียงพอในครอบครัว ก่อนจะนำผลผลิตบางส่วนออกจัดจำหน่าย อีกทั้งเกษตรกรยังสามารถพึ่งตนเองได้ในเรื่องความต้องการขั้นพื้นฐานสามารถผลิตปัจจัย 4 ได้เอง ในด้านอาหารใช้ผลผลิต ที่ได้มาประกอบอาหารมีบางอย่างที่ต้องซื้อจากภายนอกบ้าง การดำเนินชีวิตของเกษตรกร ในหมู่บ้านลำแดงก่อให้เกิดอาชีพที่มั่นคง เลี้ยงตัวเองได้และมีรายได้เพียงพอต่อรายจ่ายในแต่ละเดือน ไม่เป็นหนี้สิน เมื่อพึ่งตนเองได้ในชุมชนแล้วยังแบ่งปันให้กับรอบข้างได้ด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องการสร้างศักยภาพเกษตรกรยุคใหม่ด้วยเกษตรแบบผสมผสาน : กรณีศึกษา บ้านลำแดง ตำบลหันตะเภา อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น ทำให้ทราบ

1. สภาพการสร้างศักยภาพเกษตรกรยุคใหม่ด้วยเกษตร แบบผสมผสาน ในบ้านลำแดง ตำบลหันตะเภา อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น

เมื่อเกิดการเรียนรู้ภายใต้การเกษตรแบบผสมผสานแล้ว จึงส่งผลให้เกษตรกรในหมู่บ้านลำแดง สร้างศักยภาพ โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของความพอเพียงเลี้ยงตัวเองได้ บนพื้นฐานของความประหยัดจัดการใช้ จ่ายรวมพลังกันในรูปแบบกลุ่ม เพื่อทำการผลิตการตลาดการพัฒนาสังคมและสร้างเครือข่ายกลุ่มอาชีพและ ขยายกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้หลากหลาย ซึ่งตรงกับงานวิจัยของ กุศล ฅมยา ว่า โดยประสานความร่วมมือกับ ภาคธุรกิจ ภาคองค์กรพัฒนาเอกชนและภาคราชการในด้านเงินทุนการตลาดการผลิตและข้อมูลข่าวสารโดย เกษตรกรพออยู่พอกินพอควรในระดับที่ประหยัดไม่อดอยากและเลี้ยงตนเองได้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง ในหน้าแล้งมีน้ำน้อยก็สามารถเอาน้ำที่เก็บไว้ในสระมาปลูกผักต่างๆ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิชา สุขสบาย และคณะ ว่า ที่ใช้น้ำน้อยได้โดยไม่ต้องเปิดเปียนชลประทานในปีที่มีฝนตกตามฤดูกาลโดยมี น้ำตลอดทั้งปี เกษตรผสมผสานนี้ก็สามารถสร้างรายได้ ในกรณีที่เกิดอุทกภัยก็สามารถที่จะฟื้นตัวและช่วย ตนเองได้ในระดับหนึ่ง โดยทางการไม่ต้องช่วยเหลือมากเกินไป อันเป็นการประหยัดงบประมาณรัฐ ด้วยการ ทำ การเกษตรผสมผสานนี้

2. ปัญหาและอุปสรรคการสร้างศักยภาพเกษตรกรยุคใหม่ด้วยเกษตรแบบผสมผสาน ในบ้าน ลำแดง ตำบลหันตะเภา อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น

เกษตรกรที่เกษตรแบบผสมผสาน ดังที่ สุเทพ พันธประสิทธิ์ ได้กล่าวถึง ว่า มีสุขภาพที่ดี ลดการใช้ สารเคมี สามารถใช้แรงงานในระดับครอบครัว รวมถึงเทคโนโลยีและอุปกรณ์สำหรับการจัดการเกษตรได้อย่าง เหมาะสม ซึ่งแตกต่างจากการทำการเกษตรแบบไม่พอเพียง เน้นการใช้แรงงานจำนวนมาก เพื่อตอบสนอง การเกษตรเชิงอุตสาหกรรม เช่น การใช้แรงงานเพื่อเกษตรกรไม่สามารถทำงานได้ด้วยแรงของตนเอง จำเป็น จะต้องจ้างแรงงาน และเพิ่มเทคโนโลยี ค่าอุปกรณ์สนับสนุนช่วยให้การเกษตรกรเบาแรงลงแต่เพิ่มภาระ และค่าใช้จ่าย ส่งผลให้เมื่อผลิตไม่สามารถทดแทนค่าใช้จ่ายที่เกษตรกรเป็นผู้แบกรับก่อให้เกิดความเครียด ทางด้านจิตใจ และความเครียดทางด้านร่างกาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิชรพรรณ ยาโน ว่า สำหรับ การเกษตรแบบผสมผสานเกษตรกรจะทำงานตามกำลังที่ตนเองสามารถจะกระทำได้ซึ่งส่งผลให้ร่างกายของ เกษตรกรทำงานได้อย่างพอดี มีร่างกายแข็งแรงมีจิตใจที่เบิกบานต่อการทำงานภาคการผลิตเกษตร แบบผสมผสาน เป็นรายได้ที่ไม่มากพอแต่มีรายได้เข้าครอบครัวอย่างต่อเนื่องทุกวัน ซึ่งแตกต่างจากรายได้จาก การเกษตรเชิงเดี่ยว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิทยา อธิปอนันต์ ว่า ที่เกษตรกรทั่วไปทำจะเป็นรายได้เข้า มาเป็นจำนวนมาก แต่ต้องใช้ระยะเวลาหลายเดือน กิจกรรมทางการเกษตรบางประเภทต้องใช้ระยะเวลา 1 ปี มา 1 ครั้ง ทั้งนี้เกษตรกรมีการวางแผนการเกษตรแบบผสมผสานด้วยตนเอง เช่น การปลูกพืชตามหลักทฤษฎี ใหม่ มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีการนำผลผลิตในรอบเดือนมาจำหน่าย และการจัดกิจกรรม ร่วมกับภาครัฐทำให้มีรายได้เข้าสู่หมู่บ้าน

3. กระบวนการการสร้างศักยภาพเกษตรกรยุคใหม่ด้วยเกษตรแบบผสมผสาน ในบ้านลำแดง ตำบลหันตะเภา อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา

การดำรงชีวิตภายใต้วิถีชีวิตความพอเพียง ความเหมาะสมกับลักษณะการดำรงชีวิตของเกษตรกรเอง มีหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเข้ามาให้การสนับสนุนส่งเสริม มีกิจกรรมการเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจของหมู่บ้านชุมชนในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น การสร้างแหล่งอาหารในชุมชน เลี้ยงหมู เลี้ยงปลา การปลูกสารพัดสารพิษ เป็นต้น ดังที่ สุรินทร์ อันพรม ได้กล่าวถึง ว่า การผลิตอาหารที่ตอบสนองความต้องการของหมู่บ้านชุมชนได้ ช่วยสมาชิกในชุมชนลดรายจ่ายได้มาก และการดำเนินชีวิตโดยจัดพื้นที่ทางการเกษตรได้อย่างเหมาะสม มีการจัดทำบัญชีครัวเรือนและบัญชีผลผลิตในแต่ละเดือนโดยปัจจัยแห่งความสำเร็จของเกษตรกรตามการนำแนวทางการเกษตรตามทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรอำเภอลำทะเมนชัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กางนา บุญยงและคณะ ว่า ส่วนที่ดำเนินการเกษตรอื่นจะใช้ในการผลิตเพื่อตอบสนองกับความต้องการพื้นฐานอื่นของครอบครัว ซึ่งอาจมีการขยายผลผลิตส่วนเกินเพื่อเป็นรายได้สำหรับใช้จ่ายในการยังชีพที่จำเป็นที่ไม่สามารถผลิตเองได้ การทำเกษตรทฤษฎีใหม่ขั้นต้นแล้ว จึงมีความจำเป็นในการสร้างภูมิคุ้มกันในระดับครอบครัวและความมั่นคงในขั้นพื้นฐานระดับหนึ่งแล้ว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดิเรก สาหร่าย ว่า ในขั้นตอนต่อมาจึงเป็นเรื่องของการรวมกลุ่มเกษตรกรในรูปแบบต่างๆ เช่น กลุ่มเกษตรกร กลุ่มสหกรณ์ หรือรัฐวิสาหกิจ ซึ่งการร่วมมือกันนี้ก็เพื่อสร้างประโยชน์ให้เกิดขึ้นกับกลุ่มโดยรวม บนพื้นฐานของการไม่เบียดเบียนการแบ่งปันช่วยเหลือกันตามกำลัง และความสามารถของตน ซึ่งจะทำให้หมู่บ้านชุมชนโดยรวมเกิดความพอเพียงในวิถีชีวิตปฏิบัติด้วย

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ จากการวิจัยเรื่องการสร้างศักยภาพเกษตรกรยุคใหม่ด้วยเกษตรแบบผสมผสาน : กรณีศึกษา บ้านลำแดง ตำบลหันตะเภา อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยจึงขอสรุปข้อเสนอแนะ เพื่อให้เกิดประโยชน์ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำหนดแนวทางการพัฒนาเกษตรกรให้ตรงกับความต้องการและอาชีพของเกษตรกร
- 2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับองค์กรเกษตรกร ดำเนินแนวทางตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างจริงจังกับและต่อเนื่อง เป็นรูปธรรมมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาเปรียบเทียบการสร้างศักยภาพเกษตรกรยุคใหม่ด้วยเกษตรแบบผสมผสานในเกษตรกรจังหวัดอื่นๆ
- 2) ควรมีการศึกษากระบวนการบูรณาการที่มีประสิทธิภาพเพราะเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก หากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถดำเนินการได้ จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรให้ประสบผลสำเร็จพื้นฐานแห่งความร่วมมือทุกภาคส่วนไปได้

บรรณานุกรม

- คมสัน หุตะแพทย์. (2561). **เกษตรผสมผสานแบบประณีต 1 ไร่**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ การเกษตร
ธรรมชาติ.
- วิฑูรย์ ปัญญากุล. (2552). **เกษตรยั่งยืน: วิธีการเกษตรเพื่ออนาคต**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสายใยแผ่นดิน.
- วิทยา อธิปอนันต์. (2542). **ไร่นาสวนผสมตาม แนวทฤษฎีใหม่**. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริม การเกษตร.
- สุกัญญา รัศมีธรรมโชติ. (2548) **แนวทางการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ด้วย Competency Based Learning**,
พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์ จำกัด (มหาชน).
- วิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ และคนอื่นๆ. (2554) **เกษตรกรรมทางเลือก: หนทางรอดของสังคมไทย**.
- กระทรวงการเกษตรและสหกรณ์. (2561). **ส่องรายได้เงินสดเกษตร ปี 61 ผลงานรัฐต้นรายได้ เกษตรกร
เพิ่มขึ้นผลผลิตเกษตรได้คุณภาพ**, แหล่งที่มา: <https://www.moac.go.th/news-preview-411391791354> สืบค้นเมื่อ 25 ก.ย. 2562
- ศูนย์ปฏิบัติการเศรษฐกิจการเกษตร (2561). **สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. ดัชนีรายได้ดัชนีราคาและดัชนี
ผลผลิตสินค้าเกษตร ประจำเดือนกุมภาพันธ์ 2561**, แหล่งที่มา: <http://www.oae.go.th>.
สืบค้นเมื่อ 25 ก.ย. 62

**การอนุรักษ์พันธุ์พืชเพื่อความมั่นคงทางอาหารของชุมชนกะเหรี่ยงโปว์
ในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรด้านตะวันตก จังหวัดกาญจนบุรี***
Plant Conservation For Food Security Of The Pwo Karen Community In The Area Of
Western Thung Yai Naresuan Wildlife Sanctuary Of Kanchanaburi Province

พระชาเหม่ ชยเมธี (ชยเมธาวงศ์)

Phra Samae Chayamethee (Chayamethawong)

สาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Social Development, faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Email: mariokung69202@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของชาวกะเหรี่ยงโปว์ ในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรด้านตะวันตก จังหวัดกาญจนบุรี 2) เพื่อศึกษากระบวนการอนุรักษ์พันธุ์พืช สภาพปัญหาอุปสรรค ในการอนุรักษ์พันธุ์พืช โดยการใช้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนกะเหรี่ยงโปว์ ในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรด้านตะวันตก จังหวัดกาญจนบุรี เป็นงานวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบลงภาคสนาม โดยการศึกษาเอกสารและสัมภาษณ์เชิงลึก (Inter view) และการทำกลุ่มสนทนา (Focus Group) จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แบ่งเป็น 4 กลุ่ม จำนวน 27 ท่าน ผลการวิจัยพบว่า

1) ชาวกะเหรี่ยงโปว์ เรียกตัวเองว่า “โผล่ว” มีภาษาพูดภาษาเขียนและประเพณีวัฒนธรรมเป็นของตัวเอง ประเพณีวัฒนธรรมเกี่ยวข้องกับความเชื่อ ชีวิต ความเป็นอยู่ ป่าไม้ และธรรมชาติ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิต คือไร่หมุนเวียน นับถือพุทธศาสนาคริสต์ศาสนา นับถือฤๅษี และไหว้บรรพบุรุษ มีการสืบทอดและปฏิบัติอย่างเคร่งครัดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีการดำรงชีวิตที่เรียบง่าย พึ่งพาอาศัยป่าและธรรมชาติ รักสันโดษและความสงบ

2) ชาวกะเหรี่ยงโปว์ทำไร่หมุนเวียนในการดำรงชีพ ไร่หมุนเวียนเป็นตัวสำคัญที่ทำให้เกิดกระบวนการอนุรักษ์พันธุ์พืช ใช้วิธีตามธรรมชาติในการเพาะปลูก ไม่ใช้สารเคมีใดๆ ใช้เศษผ้า ลูกน้ำเต้าแห้ง กระบองไม้ไผ่ เป็นเครื่องบรรจุมะลัดพันธุ์พืช และตากไว้บนหิ้งไฟในการเก็บรักษา ชุมชนใช้หลักธรรม ศีล 5 และสาราณียธรรม เป็นตัวเชื่อมในการอยู่ร่วมกัน ทำให้ชุมชนเกิดความมั่นคงทางอาหาร และเกิดการอนุรักษ์พันธุ์พืชอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: กะเหรี่ยงโปว์; การอนุรักษ์พันธุ์พืช; ความมั่นคงทางอาหาร

* Received April 5, 2022; Revised May 19, 2022; Accepted July 26, 2022

Abstract

The thesis entitled “Plant Conservation for Food Security of Pwo Karen Community in the Area of Western Thung Yai Naresuan Wildlife Sanctuary, Kanchanaburi Province” consisted of the following objectives: 1) to study the background of Pwo Karen people in the area of Western Thung Yai Naresuan Wildlife Sanctuary, Kanchanaburi Province; and 2) to study the plant conservation process as well as problems and obstacles in plant conservation by using the local wisdom and local culture of Pwo Karen people in the area of Western Thung Yai Naresuan Wildlife Sanctuary, Kanchanaburi Province. The study applied a qualitative research method by way of field study. The data were collected from studying documents, in-depth interview, and focus group discussion with key informants that were divided into 4 groups, in a total of 27 persons.

From the study, the following results are found:

The Pwo Karen people have their own spoken and written language. Their tradition and culture are related to beliefs, lives, living, forest, and nature while crop rotation is most related to their livelihood. Most people believe in Buddhism and Christianity. Apart from this, the faith in Ruesi or Rishi and ancestor worship are what have been passed down and practiced strictly from the past until the present day. The people have a simple and modest life where they depend on forest and nature. They also love being solitude and peaceful.

The Pwo Karen people have crop rotation as their livelihood. Therefore, crop rotation is an important factor contributing to plant conservation. All processes of the cultivation use natural methods without using any chemical substance. Once the seeds are collected, they are wrapped in the rags, put in the dried bottle gourd or bamboo tube, placed on the fire shelf to preserve the seed. The community applies *Sīla* (5 precepts) and *Sāraṇīyadhamma* (states of conciliation) as a link for coexisting, which results the community in food security and sustainable plant conservation.

Keywords; Pwo Karen; Plant Conservation; Food Security

บทนำ

ประเทศไทยเป็นสังคมเกษตรกรรม นอกจากพืชที่เป็นพืชเศรษฐกิจทางการเกษตรแล้ว ยังพบว่า พืชพันธุ์พื้นบ้านที่ประชาชน ได้กิน ได้ใช้ ได้อาศัย ก็มีความสำคัญเช่นกัน อย่างไรก็ตามในกระบวนการในการผลิตในระบบอุตสาหกรรมการเกษตรนั้น มีวงจรที่เกี่ยวข้องตั้งแต่พันธุ์พืช การเพาะปลูก โดยส่วนใหญ่ซื้อพันธุ์พืชจากบริษัทหรือจากหน่วยงานภาครัฐที่นำมาจำหน่ายพันธุ์ เมล็ดพันธุ์พืชกลับมีอยู่ในสัดส่วนบริษัทเอกชนค่อนข้างสูง

ในปัจจุบันมีกลุ่มบริษัทไม่กี่บริษัทที่พยายามจะยึดครองอาหารของโลกโดยการยึดครองพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ที่เป็นพันธุ์แท้ไว้ แล้วเร่งผลิตพันธุ์ผสม ซึ่งอาจเป็นพันธุ์ที่ควบคุมไม่ให้มีเมล็ดในการปลูกต่อไป หรือกระทั่งพัฒนาพันธุ์ให้ผิดธรรมชาติไป เช่น พันธุ์จีเอ็มโอ (GMOs) หมายถึง การดัดแปลง พันธุกรรมของสิ่งมีชีวิต ซึ่งปกติเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติไม่ได้ พืชพันธุ์แท้จึงเริ่มถูกทิ้งให้สูญหายไปอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ยังมีสิ่งที่น่าสังเกตว่า ปัจจุบันเกษตรกรจำเป็นต้องซื้อเมล็ดพันธุ์จากบริษัทเหล่านั้นทุกครั้งที่ปลูก พร้อมกับราคาก็สูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ทุกครั้งที่ปลูกพืช เกษตรกรต้องซื้อหรือใช้จ่ายถึง 60% ของการลงทุนด้านการเกษตร นั่นคือในเรื่องของค่าเมล็ดพันธุ์ ค่าปุ๋ยและยาเคมีบำรุงรักษา ซึ่งเป็นวงจรของปัญหาที่หลายประเทศกำลังเผชิญอยู่ ทั้งปัญหาหนี้สินการกู้ยืม เพื่อจะได้มาซึ่งเมล็ดพันธุ์พืชสำหรับเอาไปปลูก ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาสุขภาพ เป็นต้น ดังนั้นเรื่องของ การเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ จึงถือเป็นประเด็นสำคัญในการแก้ปัญหาที่อาจทำให้หลายสิ่งคลี่คลายไปในทิศทางที่ควรจะเป็นได้

การดัดแปลงพันธุกรรมพืช(GMOs) กำลังกลายเป็นวิกฤติอาหารครั้งใหญ่ของคนทั้งโลก การดัดแปลงพันธุกรรมยังถูกอ้างว่า เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาความต้องการของประชากรโลกที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทว่าความเป็นจริงที่แฝงอยู่ภายใต้วัฏจักรมลภาวะก็คือการยึดครองอาหาร เป็นการผูกขาดสายพันธุ์พืช ทำให้ “พันธุ์พืชแท้” ค่อย ๆ ถูกดัดแปลง ด้วยวิธีการฉีดยีนแต่ละชนิดเข้าไป ทำให้พืชเหล่านั้นเป็นพืช เวลาหนอนแมลงมากินก็จะตายทันที แต่ผลที่ตามมาคือทำให้ผู้บริโภคกลับกินอาหารที่มีส่วนผสมสารเคมีเข้าไปซึ่งแน่นอนว่าก่อให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพ

สำหรับในประเทศไทยกำลังประสบปัญหาเรื่องของการอนุรักษ์พันธุ์พืชและการขยายพันธุ์พืช ส่งผลกระทบต่อกลุ่มเกษตรกรในด้านการจัดการพันธุ์พืช ในขณะนี้กลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่ตามชายแดนต่าง ๆ ของประเทศไทย ก็ประสบปัญหาด้านพันธุ์พืช ชุมชนกะเหรี่ยงโปว์ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรด้านตะวันตก ในเขตตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี มีการรักษาเมล็ดพันธุ์พืชแบบธรรมชาติ โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งมีเพาะปลูกพืชที่พึ่งพาแบบธรรมชาติ โดยไม่พึ่งพาสารเคมี มีการอนุรักษ์สืบต่อการมาอย่างยาวนานจากรุ่นสู่รุ่น เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ดั้งเดิมที่อยู่มาเนิ่นนาน และมีวัฒนธรรมประเพณีที่สืบสานประเพณีมาอย่างต่อเนื่อง ท่ามกลางกระแสของประเทศและกระแสของโลกที่เปลี่ยนแปลง แต่ชุมชนยังอนุรักษ์ไว้ซึ่งรูปแบบวิธีการเพาะปลูกตามแบบภูมิปัญญาเพื่อปลูกเพื่อกินในฤดูกาลต่อ ๆ ไปมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน การอนุรักษ์พันธุ์พืชของชาวกะเหรี่ยงโปว์จึงมีคุณค่าควรแก่การศึกษา ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการอนุรักษ์พันธุ์พืชของชุมชนกะเหรี่ยงโปว์ ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรด้านตะวันตก ในเขต

ตำบลไล่โว่ อำเภอสงขลาบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งเป็นพื้นที่รักษาวัดธรรมพิเศษและเป็นพื้นที่มรดกโลก เพื่อเป็นการอนุรักษ์พันธุ์พืชเพื่อความมั่นคงทางอาหารของชุมชนกะเหรี่ยงโปว์สืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของชาวกะเหรี่ยงโปว์ ในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรด้านตะวันตก จังหวัดกาญจนบุรี
2. เพื่อศึกษากระบวนการอนุรักษ์พันธุ์พืช สภาพปัญหาอุปสรรคในการอนุรักษ์พันธุ์พืชโดยใช้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนกะเหรี่ยงโปว์ ในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรด้านตะวันตก จังหวัดกาญจนบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) มีการเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ตามกลุ่มที่ต้องการศึกษาเพื่อให้ครอบคลุมบริบทที่ต้องการแล้วนำมาวิเคราะห์ถึงแนวคิดการอนุรักษ์พันธุ์พืชเพื่อความมั่นคงทางอาหารของชุมชนกะเหรี่ยงโปว์ ในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรด้านตะวันตก จังหวัดกาญจนบุรี โดยการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แก่ กลุ่มภาครัฐจำนวน 2 ท่าน กลุ่มผู้นำท้องถิ่นจำนวน 5 ท่าน กลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน 3 ท่าน กลุ่มชาวบ้านผู้นุรักษ์และผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 17 ท่าน

ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) สำหรับกลุ่มผู้นุรักษ์ ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน และผู้เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์พันธุ์พืชของชุมชนกะเหรี่ยงโปว์ ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร สัมภาษณ์ประวัติความเป็นมาของชุมชนกะเหรี่ยงโปว์ในเขตตำบลไล่โว่ รวมถึงกระบวนการอนุรักษ์พันธุ์พืช สภาพปัญหาอุปสรรคในการอนุรักษ์พันธุ์พืช โดยใช้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนกะเหรี่ยงโปว์ ในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรด้านตะวันตก จังหวัดกาญจนบุรี ประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) เพื่อพูดคุย ปรึกษา เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของกะเหรี่ยงโปว์และการอนุรักษ์พันธุ์พืช วิธีการขยายพันธุ์พืช รวมถึงสภาพปัญหาและอุปสรรคในการอนุรักษ์พันธุ์พืชโดยใช้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ต้องพบเจอ ผู้วิจัยได้ประมวลข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึก การประชุมกลุ่มย่อย และจากเอกสารรวมถึงเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง นำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปประเมินผลเก็บรวบรวมข้อมูลในทุกกระบวนการ

ผลการวิจัย

1. ประวัติความเป็นมาของชาวกะเหรี่ยงโปว์ ในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรด้านตะวันตก จังหวัดกาญจนบุรี

ผู้วิจัยพบว่า ความเป็นมาของชาวกะเหรี่ยงโปว์ ในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรด้านตะวันตก จากการลงพื้นที่วิจัยด้วยกัน ๒ หมู่บ้าน คือหมู่บ้านจะแกและหมู่บ้านสะเน่พ่อง จากคำบอกเล่าของปราชญ์ชาวบ้านและผู้อาวุโสในหมู่บ้าน ยังไม่มีใครทราบแน่ชัดว่าหมู่บ้านตั้งขึ้นเมื่อใด สันนิษฐานว่าอาจจะเริ่มก่อตั้งขึ้นเมื่อประมาณ 300 – 400 ปีมาแล้ว ทั้งนี้ ในอดีตหมู่บ้านสะเน่พ่องยังเคยเป็นที่ตั้งของตัวเมืองสังขละบุรี มีเจ้าเมืองปกครองสืบทอดถึง 5 รุ่นด้วยกัน คือ พระศรีสุวรรณคีรีที่ 1 (ภาวะโพ) พระศรีสุวรรณคีรีที่ 2 (กรมเมะจะ) พระศรีสุวรรณคีรีที่ 3 (ยังตะมุ) พระศรีสุวรรณคีรีที่ 4 (ป่วยตั้งญ) และพระศรีสุวรรณคีรีที่ 5 (ทะเจียงโปรย) ซึ่งพระศรีสุวรรณคีรีคือเจ้าเมืองคนสุดท้าย และเป็นนายอำเภอสังขละบุรีเป็นคนแรก ในสมัยพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เจ้าเมืองสังขละบุรีได้สวามิภักดิ์เข้ากับฝ่ายสยามโดยสมัครใจ เพราะในขณะนั้นเมืองสังขละบุรีเป็นหน้าด่านฝั่งตะวันตกของสยาม ต่อมาเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองยกเมืองขึ้นเป็นอำเภอ พระศรีสุวรรณคีรีที่ 5 (ทะเจียงโปรย) จึงได้รับการแต่งตั้งให้เป็นนายอำเภอสังขละบุรีคนแรก ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2445 – 2467 ในสมัยสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 ได้พระราชทานพระแก้วขาวให้กับเมืองสังขละบุรีในสมัยนั้น คือพระศรีสุวรรณคีรีที่ 1 (ภาวะโพ) เมื่อครั้งไปร่วมพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา เพื่อเป็นมิ่งขวัญกำลังใจกับชนเผ่ากะเหรี่ยง ต่อมามีการมอบช้างแกะสลักเป็นเครื่องสักการะคู่พระบารมีในสมัยพระศรีสุวรรณคีรีที่ 5 จนในปีพุทธศักราช ๒๔๔๕ สมเด็จพระญาณสังวรสมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก (เจริญ สุวฑฺฒโน) ซึ่งเป็นสมเด็จพระสังฆราชองค์ที่ 19 ได้พระราชทานนามใหม่ว่า “พระพุทธรัตนสังขละบุรีศรีสุวรรณ” เป็นที่นับถือและศรัทธาในหมู่ ชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงด้านตะวันตกเป็นอย่างมาก ปัจจุบันประดิษฐานอยู่ที่ศาลาการเปรียญของวัดสะเน่พ่อง ในทุก ๆ ปีจะมีประเพณีสงกรานต์น้ำพระแก้วขาว ซึ่งตรงกับวัน 15 ค่ำ เดือน 5 ของทุก ๆ ปี ชาวกะเหรี่ยงโปว์ในตำบลไล่โว่ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรด้านตะวันตก มีภาษาพูดและภาษาเขียนเป็นของตัวเองโดยใช้ตัวอักษรไผ่ลั่วยวู เป็นภาษาเขียน มีความเชื่อเกี่ยวกับภาษาที่ยังคงแน่นแฟ้นอยู่ มีพิธีการทำบุญทำพิธีมาและขอพรขึ้นในทุก ๆ ปี ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 4 ที่บริเวณทุ่งพระฤาษีในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรด้านตะวันตก ชาวบ้านมีการนับถือพระพุทธศาสนาเป็นส่วนมากร่วมกับนับถือผีบรรพบุรุษ รวมถึงมีนับถือคริสต์ในศาสนาบางส่วน

2. กระบวนการอนุรักษ์พันธุ์พืช สภาพปัญหาอุปสรรคในการอนุรักษ์พันธุ์พืช โดยการใช้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนกะเหรี่ยงโปว์ ในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรด้านตะวันตก จังหวัดกาญจนบุรี

ผู้วิจัยพบว่า การอนุรักษ์พันธุ์พืชของชาวกะเหรี่ยงโปว์ในตำบลไล่โว่ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรด้านตะวันตก ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการอนุรักษ์พันธุ์ กระบวนการสำคัญของอนุรักษ์พันธุ์พืชของชาวกะเหรี่ยงโปว์คือไร่หมุนเวียน ไร่หมุนเวียนจึงเป็นตัวสำคัญที่ก่อให้เกิดความยั่งยืนของเมล็ดพันธุ์พืช เมื่อมีการเพาะปลูก การเจริญเติบโต จึงได้เก็บเมล็ดพันธุ์ รวมถึงกระบวนการเพาะปลูกที่ไม่พึ่งพาสารเคมีใดๆ ทั้งสิ้น การเพาะปลูกที่ไม่ได้สารเคมีใด ๆ ในการบำรุงรักษาและเพาะปลูก จึงทำให้มีอุปสรรคบ้างในกระบวนการเพาะปลูกและการดูแล คือศัตรูพืชที่มารบกวนพืชในไร่หมุนเวียน คือสัตว์ป่าต่าง ๆ รวมถึงแมลงต่าง ๆ ที่มา

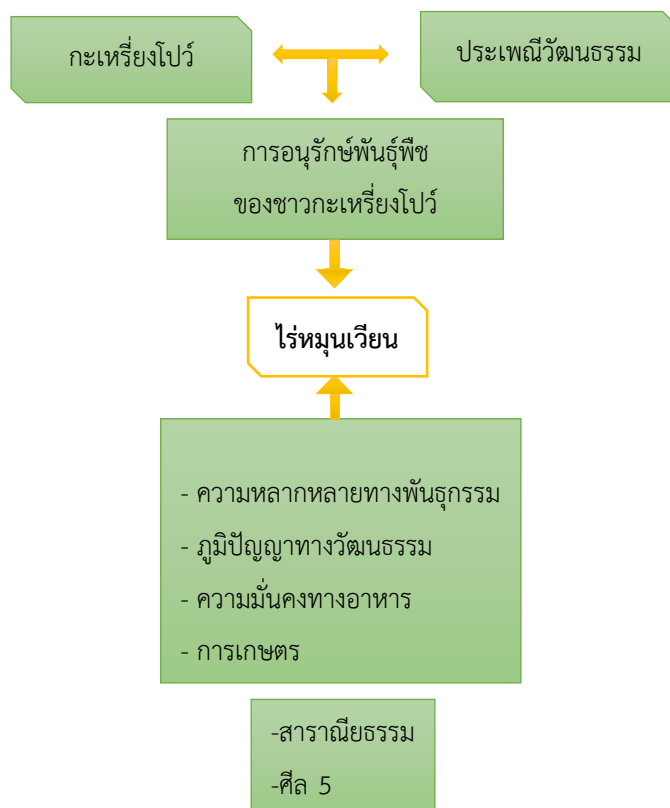

รบกวนพืชผล วิธีป้องกันและรักษาก็ใช้วิธีโดยธรรมชาติ ทำกับดักเพื่อไม่ให้สัตว์เข้ามารบกวน รวมถึงใช้วิธีความเชื่อดั้งเดิมในการป้องกันรักษาพืชผล เช่น นำต้นข้าวที่ถูกหนูกัดกินมาทำเป็นหุ่นฟางรูปหนู แล้วนำไปวางไว้บนหิ้งไฟ มีความเชื่อว่าจะทำให้ร้อนและเกิดความกลัว จนหนูไม่กล้ามารบกวนต้นข้าวอีก ยาสูบที่ชาวกะเหรี่ยงโปว์ปลูกแซมไว้ในไร่หมุนเวียนบางครั้งก็มีศัตรูพืชมารบกวน เชื้อราและแมลงมากิน ชาวบ้านแก้ปัญหาโดยการใช้ขี้เถ้าโปรยใส่ต้นและใบของต้นยาสูบ เพื่อให้เชื้อราตาย ชาวกะเหรี่ยงโปว์ปลูกพืชหลากหลายชนิดรวมอยู่ในไร่ด้วยกัน โดยที่ไม่ได้แยกประเภทหรือปลูกเป็นโซน ๆ ให้สวยงาม เป็นเพราะชาวกะเหรี่ยงโปว์เชื่อว่า พืชแต่ละชนิดมีความแตกต่างกัน มีรสชาติและกลิ่นที่แตกต่างกัน มีคุณและโทษที่แตกต่างกัน การปลูกพืชหลาย ๆ ชนิดรวมอยู่ด้วยกัน เป็นยารักษาและป้องกันศัตรูพืชนั่นเอง เพื่อให้พืชรักษาป้องกันซึ่งกันและกันเอง โดยไม่ต้องใช้ยาฆ่าแมลงหรือสารเคมีใด ๆ เช่น พืชบางชนิดแมลงชอบกินเมื่อปลูกเดี่ยว ๆ แต่เมื่อนำพืชอีกชนิดที่มีกลิ่นและรสชาติที่แตกต่างมาปลูกใกล้ ๆ กัน แมลงก็จะมารบกวนน้อยลง จึงเป็นภูมิปัญญาเบื้องต้นในการเพาะปลูกการทำเกษตร รวมถึงการรักษาเมล็ดพันธุ์

เมล็ดพันธุ์พืชเป็นเมล็ดพันธุ์ท้องถิ่นทั้งสิ้นที่เก็บเมล็ดพันธุ์และรักษาต่อ ๆ กันมาจากรุ่นต่อรุ่น เมล็ดพันธุ์ท้องถิ่นที่ชาวบ้านเก็บรักษาเอง 99 เปอร์เซ็นต์ พืชจึงมีความสมบูรณ์และแข็งแรง เป็นพืชท้องถิ่นที่ได้รับการติดต่อพันธุกรรม กระบวนการรักษาเมล็ดพันธุ์พืช ที่ใช้เพียงวัสดุตามชาติ เช่น ใช้ลูกน้ำเต้าที่แก่และแห้งแล้วมาบรรจุเก็บเมล็ดพันธุ์พืช ใช้กระบอกไม้ไผ่ในการเก็บเมล็ดพันธุ์พืช และใช้เศษผ้าในการห่อเมล็ดพันธุ์เปียกบางชนิด เช่น เมล็ดแตงเปรี้ยว เมล็ดฟักทอง รวมถึงการนำเมล็ดพันธุ์ตากไว้บนหิ้งไฟในครัว เพื่อไม่ให้มอดและแมลงมารบกวนเมล็ดพันธุ์ ทุกบ้านจะมีหิ้งไฟในครัวเรือน ไม่ใช่เฉพาะสำหรับเอาไว้ประกอบอาหารเพียงอย่างเดียว แต่ยังเป็นคลังเก็บเมล็ดพันธุ์ที่ดีที่สุดของชาวบ้านอีกด้วย ดังนั้น ไร่หมุนเวียนจึงไม่ได้เป็นแค่ไร่ข้าวพืชเชิงเดี่ยว แต่ยังเป็นเกษตรแบบผสมผสาน เป็นความมั่นคงทางอาหารของชาวบ้าน เป็นการรักษาความหลากหลายทางพันธุกรรม (Heredity) และเป็นการสืบทอดรักษาไว้ซึ่งภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม สาเหตุที่ชุมชนชาวกะเหรี่ยงโปว์ต้องอนุรักษ์พันธุ์พืช เพราะพื้นที่อยู่ห่างไกลความเจริญ รวมถึงการใช้เงินในการซื้อเมล็ดพันธุ์พืชมีข้อจำกัด ทำให้เกิดกระบวนการอนุรักษ์พันธุ์พืชเพื่อความมั่นคงทางด้านอาหารในการดำรงชีวิต โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นตัวเชื่อมในการอยู่ร่วมกัน มีหลักธรรมที่นำมาใช้คือศีล 5 และสาราณียธรรม ทำให้ชุมชนเกิดความมั่นคงทางอาหาร และเกิดการอนุรักษ์พันธุ์พืชอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้การวิจัย

บทสรุปการอนุรักษ์พันธุ์พืชเพื่อความมั่นคงทางอาหารของชุมชนกะเหรี่ยงโปว์ ในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรด้านตะวันตก จังหวัดกาญจนบุรี

ภาพประกอบ 1 : กระบวนการอนุรักษ์พันธุ์พืชเพื่อความมั่นคงทางอาหารของชุมชนกะเหรี่ยงโปว์

จากภาพองค์ความรู้การวิจัย สามารถสรุปได้ดังนี้ ชาวกะเหรี่ยงโปว์ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรด้านตะวันตกจังหวัดกาญจนบุรีอาศัยร่วมกับป่าอย่างสันติและยั่งยืน อาศัยป่าและรักษาป่าในเวลาเดียวกัน มีภาษาพูด ภาษาเขียนเป็นของตนเอง มีประเพณีและวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตและการอนุรักษ์พันธุ์พืช ชาวกะเหรี่ยงอนุรักษ์พันธุ์พืชด้วยระบบไร่หมุนเวียนเป็นหลัก หากไม่มีไร่หมุนเวียนเมล็ดพันธุ์คงสูญหายไปมาก ไร่หมุนเวียนของชาวกะเหรี่ยงโปว์ไม่ได้เป็นแค่การดำรงชีวิต แต่ยังหมายถึงเป็นความมั่นคงทางด้านอาหารของชาวกะเหรี่ยงโปว์ ไร่หมุนเวียนเป็นแหล่งรักษาพันธุกรรมและความหลากหลายทางชีวภาพ เพราะในไร่หมุนเวียนมีพันธุ์พืชไม่ต่ำกว่า 30 ชนิด เป็นวิถีเกษตรกรรมและภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมท้องถิ่น การดำรงชีวิตความเป็นอยู่ของชาวกะเหรี่ยงโปว์ดำเนินด้วยหลักธรรมสารานุกรมธรรมและศีล 5 ชาวบ้านจะดกิจกรรมทุกอย่างในวันพระ ไปวัดสมาทานศีลใส่บาตรพระสงฆ์และบำเพ็ญประโยชน์ให้กับชุมชน เอื้อเพื่อเกื้อกูลกัน มีการร่วมมือร่วมใจช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการทำไร่หมุนเวียน อาศัยอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขและสันติ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องการอนุรักษ์พันธุ์พืชเพื่อความมั่นคงทางอาหารของชุมชนกะเหรี่ยงโปว์ ในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรด้านตะวันตก จังหวัดกาญจนบุรี ทำให้ทราบว่า

1. ความเป็นมาของชาวกะเหรี่ยงโปว์ ในตำบลไล่โว่ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรด้านตะวันตกนั้น มีความเป็นมาที่ยาวนานพอ ๆ หลายร้อยปี ชาวกะเหรี่ยงโปว์มีความเป็นเอกลักษณ์ ทั้งทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี และภาษา รวมถึงความเชื่อ และการดำรงชีวิตที่สืบทอดกันมา อย่างยาวนาน ซึ่งตรงกับงานวิจัยของ (ภาวนีย์ บุญวรรณ, 2544) ว่า สภาพแวดล้อมของชุมชนกะเหรี่ยงอยู่ท่ามกลางธรรมชาติ ป่า ลำธาร ทำให้ชาวกะเหรี่ยงมีความเชื่อผูกพันเรื่องจิตวิญญาณในสายตระกูล และธรรมชาติอย่างแน่นแฟ้น และความเชื่อเหล่านี้มีผลสะท้อนกลับมายังธรรมเนียมประเพณี ความเป็นอยู่ของสังคมชาวกะเหรี่ยงอีกทอดหนึ่ง อีกทั้งชาวกะเหรี่ยงโปว์มีนิสัยรักความสงบ ไม่ชอบยุ่งเกี่ยวกับใคร รักธรรมชาติและเข้าใจธรรมชาติ อยู่ร่วมกับธรรมชาติมานานนับ ร้อยปีซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (นายบัณฑิต ไกรวิตร, 2559) ว่า ป่าและชาวโผล่วต่างมีเงื่อนไขในการกำหนดท่าทีซึ่งกันและกันและมีพัฒนาการร่วมกันมานานกว่าร้อยปี ความสัมพันธ์นี้ สามารถสังเกตเห็นได้จากการสะท้อนให้เห็นในชีวิตประจำวัน ประเพณี และวัฒนธรรมที่ชาวโผล่วปฏิบัติสืบทอดกันมา และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ (พระมหาณัฐ สติเวพลโล, 2562) ว่า ชาวกะเหรี่ยงโปว์หมู่บ้านสะเน่พ่องมีนิสัยรักสันโดษ ชอบความสงบ มีความซื่อสัตย์จริงใจ ต่อหน้าอย่างไร ลับหลังก็เป็นอย่างนั้น ไม่ถือตัว มีวิถีความเป็นอยู่แบบพอเพียง มีความผูกพันกับธรรมชาติ ป่าไม้ มีวิถีความเชื่อดั้งเดิมคือนับถือผีและความเชื่อที่เกี่ยวข้องในพระพุทธศาสนา ชาวกะเหรี่ยงมีความเรียบง่ายในการใช้ชีวิต และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ชนะพันธ์ รวีโชติภักคันธ์, 2554) ว่า ชาวกะเหรี่ยงตั้งแต่เกิด อาศัยตามแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ ป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ เพราะชาวกะเหรี่ยงชอบป่า เขา มากกว่าที่จะมาอยู่ในตัวเมือง ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ (นพรัตน์ ไชยชนะ และวีระวัฒน์ อุดมทรัพย์, 2559) ว่า ชาวกะเหรี่ยงมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย รู้จักการพึ่งพาธรรมชาติ รู้จักการใช้ประโยชน์จากพืชพรรณที่มีตามธรรมชาติโดยได้รับการถ่ายทอดความรู้ สืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ชาวกะเหรี่ยงมีความเมตตาชอบช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีน้ำใจที่ดีงาม ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ชนะพันธ์ รวีโชติภักคันธ์, 2554) ว่า มีการช่วยเหลือเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน คนในชุมชนมีความเกื้อหนุนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะจัดงานแต่งงานหรืองานบวชหรืองานศพ จะมาช่วยเหลือกันด้วยใจบริสุทธิ์

2. การทำไร่หมุนเวียนของชาวกะเหรี่ยงโปว์ ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญของการทำให้พันธุ์พืชยังคงอยู่ และมีความหลากหลายทางเมล็ดพันธุ์พืช จากมุมมองของบุคคลภายนอกหรือแม้กระทั่งคนในเมืองก็ดี มองว่าการทำไร่หมุนเวียนนั้นเป็นการทำลายป่า ทำลายธรรมชาติ แต่จากการวิจัยแล้วพบว่า การทำไร่หมุนเวียนนั้น นอกจากจะเป็นการทำให้เมล็ดพันธุ์พืชยังคงอยู่แล้ว ยังเป็นการรักษาป่าที่ดีอีกด้วย เพราะเป็นการหมุนเวียนใช้พื้นที่อย่างรู้คุณค่า เคารพในธรรมชาติตามความเชื่อดั้งเดิมที่ยังคงปฏิบัติกันมา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (สฤษฎี เจริญหลาย, 2543) ว่า การใช้ประโยชน์ทรัพยากร ดิน น้ำ ป่า การบริโภคพืช อาหาร สัตว์ ต้องขออนุญาตก่อนเพราะทุกอย่างในธรรมชาติมีเจ้าของ กระทั่งถึงวิธีการดำเนินชีวิต มีพิธีกรรมต่าง ๆ ที่สะท้อนให้เห็นวิถีความเรียบง่ายไม่กระทบต่อธรรมชาติอย่างเกินกำลัง โดยผลิตเพื่อยังชีพของครัวเรือน คนใน

ชุมชนยอมรับโดยแทบจะไม่มี การตีความหรือให้ความหมายใหม่ ทำให้วัฒนธรรมเดิมยังคงอยู่เกือบคงที่ โดยเห็นได้จากกระบวนการผลิตทุกขั้นตอนจะเชื่อมโยงกับความเชื่อ พิธีกรรมข้อห้ามต่าง ๆ ที่ปกป้องธรรมชาติ ไม่ให้คนไปทำลายจนเกินความจำเป็น ไร้หมุนเวียนเป็นนอกจาก หล่อเลี้ยงชีวิตชาวกะเหรี่ยงเองแล้ว ยังหล่อเลี้ยงชีวิตสัตว์ชนิดอื่น ๆ อีกมากมาย รวมทั้งเป็นแหล่งพืชสมุนไพรอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ประเสริฐ ตระการศุภกร, 2540) ว่า นอกจากจากไร้หมุนเวียนเป็นแหล่งผลิตข้าวและอาหารนาชนิดให้กับชุมชนแล้ว ยังมีความอุดมสมบูรณ์ของสมุนไพร พืชป่าขึ้นตามธรรมชาติในไร่และรอบไร่ รวมทั้งสัตว์ชนิดต่าง ๆ ที่เข้ามาอาศัยอีกด้วย ดังนั้นระบบไร้หมุนเวียนจึงเอื้อต่อชุมชนทั้งอาหารที่เป็นผัก และที่เป็นสัตว์ป่า ทั้งหมดนี้ล้วนเป็นระบบความสมดุลทางธรรมชาติที่ทำให้ชุมชนอยู่รอดได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1) เพื่อให้ชุมชนเกิดการพัฒนากการ มีความก้าวหน้าอย่างยั่งยืนในชุมชน เพื่อให้ชุมชนรักษาอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมเอาไว้ จำเป็นต้องมีการเชื่อมโยงกับหน่วยงานภายนอก จำเป็นต้องมีการศึกษาเรียนรู้องค์ความรู้ใหม่ ๆ จากหน่วยงานภาครัฐ จากโครงการต่าง ๆ

1.2) เพื่อให้เมล็ดพันธุ์พืชยังคงอยู่กับชุมชน รวมกระบวนการต่าง ๆ ในการอนุรักษ์พันธุ์พืชโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นยังคงอยู่ ชาวบ้านต้องมีการพัฒนาหรือรักษาในแนวทางอื่น ๆ ร่วมด้วย เพื่อลดความเสี่ยงในอนาคต หากมีปัญหาเกี่ยวกับทางรัฐและไม่สามารถทำไร้หมุนเวียนได้แล้ว

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1) ต้องมีเวลาในการศึกษาลงพื้นที่เพิ่มมากขึ้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน

2.2) ควรลงศึกษาขั้นตอนของการทำไร้หมุนเวียนให้ละเอียดเพิ่มมากขึ้น

บรรณานุกรม

- ภาวนีย์ บุญวรรณ “การศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อพระพุทธศาสนาและภาษาของชาวกะเหรี่ยงทุ่งใหญ่นเรศวร กรณีศึกษา หมู่บ้านสะเน่พ่อง ตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี” **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล, 2544.
- บัณฑิต ไกรวิตร “การเผชิญกับภาพแทนของกะเหรี่ยงไพล่ ในเขตรักษาพันธุ์ป่า ทุ่งใหญ่นเรศวร” **ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาสหวิทยาการ**. วิทยาลัยสหวิทยาการ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2559.
- พระมหาณัฐ สติเวปุลโล “การศึกษาวิเคราะห์สันติวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยงโปว์: กรณีศึกษา หมู่บ้านสะเน่พ่อง ตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี” **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2561.
- ชนะพันธ์ รวีโชติภณันท์ “วิถีชาวกะเหรี่ยง อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี” **วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ**. วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2554.
- นพรัตน์ ไชยชนะ และจักขุมาลย์ วงษ์ท้าว. “ความมั่นคงทางอาหารในมิติวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงโปว์ บ้านทิพเย ตำบลชะแล อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี”. **วารสารสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์** ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2561): 62.
- ประเสริฐ ตระการศุภกร “การสืบทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับระบบการทำไร่หมุนเวียนของชนเผ่ากะเหรี่ยง”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการศึกษานอกระบบ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2540
- สัญญาชัย เจริญหลาย. “ระบบการผลิตของครัวเรือนในชุมชนกะเหรี่ยงที่สัมพันธ์กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2542.
- วินัย สมประสงค์ และคณะ (2556), “บทบาทของกองทุนคุ้มครองพันธุ์พืชกับการอนุรักษ์พันธุ์พืชในประเทศไทย”, **วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต** ปีที่ 1 ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม) หน้า 124.
- อภิญา จงพัฒนาก (2560), “รูปแบบเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์ข้าวไร่ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง”, **วารสาร Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ** ปีที่ 10 ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม) หน้า 2114 - 2115.
- PHROMWIHARN BUMROONGTHIN (Ao Im Aim), “ศูนย์เมล็ดพันธุ์พันพรรณ” จากเมล็ดพันธุ์ เล็กๆ สู่ออนาคตของความมั่นคงทางอาหาร, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : [https:// imaim.wordpress.com/2011/11/24/ศูนย์เมล็ดพันธุ์พันพร สืบค้นเมื่อ 19 กันยายน 2562](https://imaim.wordpress.com/2011/11/24/ศูนย์เมล็ดพันธุ์พันพร สืบค้นเมื่อ 19 กันยายน 2562).

รูปแบบและเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก Format and Network for Propagation of Buddhism of The Dhammacarika in Thai Society*

พระอุดมบัณฑิต (สมศักดิ์ สุทธิญาณเมธี)

PhraUdombundhit (Somsak Suddhiānamedhi)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: phrasak34@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของดัชนีนิพนธ์เรื่อง รูปแบบและเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมจาริกในสังคมไทย มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษารูปแบบเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมจาริกในสังคมไทย 2) เพื่อพัฒนากิจกรรมและเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก ของพระธรรมจาริกในสังคมไทย 3) เพื่อเสริมสร้างรูปแบบเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก ของพระธรรมจาริกในสังคมไทย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 82 ท่าน คือ พระผู้บริหาร จำนวน 7 รูป พระธรรมจาริก 69 รูป และผู้ทรงคุณวุฒิที่ 6 ท่าน ผลการศึกษาพบว่า

1. รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมจาริก มี 3 รูปแบบ 1) รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมจาริก ตามภารกิจโครงการพระธรรมจาริก 2) รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมจาริกด้วยจิตอาสา 3) รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแบบทั่วไป

2. การพัฒนากิจกรรมและเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมจาริกในสังคมไทย เป็นการคัดเลือกพระธรรมจาริก จำนวน 69 รูป มาอบรมพัฒนาศักยภาพ ผ่านกระบวนการพัฒนา 4 ด้าน คือ 1) กระบวนการเสริมสร้างความรู้แก่พระธรรมจาริก 2) กระบวนการเสริมสร้างทักษะการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกแก่พระธรรมจาริก 3) กระบวนการกลุ่มและภาคีเครือข่าย 4) กระบวนการมีส่วนร่วมของทุก

3. การเสริมสร้างรูปแบบและเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมจาริกในสังคมไทย มีการเสริมสร้างรูปแบบดังนี้ 1) รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยทั่วไป 2) รูปแบบในการใช้หลักสัจธรรมสงเคราะห์ 3) รูปแบบการสร้างภาคีเครือข่ายการทำงานอย่างมีส่วนร่วม 4) รูปแบบใช้กิจกรรมนำศรัทธาร่วมกับเครือข่าย 3 รูปแบบ คือ 1) เครือข่ายเชิงพื้นที่ 2) เครือข่ายเชิงประเด็นกิจกรรม 3) เครือข่ายแบ่งตามโครงสร้างหน้าที่

คำสำคัญ: พระธรรมจาริก; รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนา; ราชวรณพื้นที่สูง

* Received April 27, 2022; Revised May 15, 2022; Accepted June 20, 2022

Abstract

This article is a part of doctoral degree dissertation about form and network of propagation Buddhism of Dhammacarika in Thai society. The objectives were 1) to study form and network of proactive propagation Buddhism of Dhammacarika in Thai society 2) to develop the activities and network of proactive propagation Buddhism of Dhammacarika in Thai society 3) to strengthen form and network of propagation Buddhism of Dhammacarika in Thai society.

This was mixed methods research. The sample population in qualitative research and action research, chosen by 82 key informants; the 7 Senior Executive of Dhammacarika Project, 69 Advisory of Dhammacarika and 6 Executive Level of The Ministry of Social Development and Human Security.

1. The result shown that there are 3 forms of propagation Buddhism of Dhammacarika in Thai society. 1.) The first form of propagation Buddhism of Dhammacarika was classified by mission. 2) The second form of propagation Buddhism of Dhammacarika was classified by volunteer and 3) The general form of propagation Buddhism of Dhammacarika was classified by generality.

2. The activities development and networking of proactive propagation Buddhism of Dhammacarika in Thai society. The 69 Dhammacarika were chosen through the workshop. They were be trained by development process. There were 4 dimensions; 1) the process of enhancing the knowledge of the Dhammacarika, 2) the process of enhancing the skills of proactive Buddhism propagation to the Dhammajarik, 3) the process of group and network partners for the active propagation of Buddhism of the Dhammacarika, 4) the process of participation of all parties.

3. The strengthen form and network of propagation Buddhism of Dhammacarika in Thai society. The result of the workshop and the outlook of the expertise sampling shown that 1) the general form of propagation Buddhism of Dhammacarika; 2) a model for using the principles of public welfare 3) forms of creating network partners 4) the forms for using faith-leading activities.

Dhammacarika had 3 types of a network to support the performance of duties. They were 1) area network 2) issue network 3) network by functional structure. The researcher presented the form of active propagation Buddhism as the Udom-Goal Model.

Keywords; Phra Dhammacarika; form of propagation Buddhism; People in Highland

บทนำ

ในสมัยพุทธกาล พระพุทธองค์ได้ประชุมพระอรหันตสาวก จำนวน 60 รูป เพื่อส่งไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาครั้งแรก จำนวน 60 สาย โดยประทานพุทธโอวาทว่า

“จรถ ภิกขเว จาริกัม พุชชนหิตาย พุชชนสุขาย โลกานุกมปาย อตถาย หิตาย สุขาย”

“ภิกษุทั้งหลายพวกเธอจงจาริกไป เพื่อประโยชน์สุขแก่ชนจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลกเพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์”

เป็นพุทธนโยบาย หลักการ วิธีการ ของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เมื่อพิจารณาที่เป็นรูปแบบการเผยแผ่เชิงรุก ด้วยวิธีการเข้าไปแล้วแสดงธรรมหรือสนทนาธรรมอันเหมาะสมแก่ผู้ฟังตามภูมิหลัง ปัญญา ความรู้วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี โดยมีเป้าหมายเพื่อประโยชน์ของคนจำนวนมาก ทำให้เกิดสาวกซึ่งเป็นบุคลากรที่มีคุณภาพ โดยมีชนชั้นสูง อาจารย์ของคณะเป็นต้น จนเป็นเครือข่ายที่เรียกว่าพุทธบริษัท มี 4 กลุ่ม คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา มีการจัดตั้งเป็นชุมชน เป็นสถาบัน เป็นองค์กร สร้างเครือข่ายเพื่อรับผิดชอบดูแลการเรียนรู้และการปฏิบัติเกิดขึ้นมากมาย จนทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาขยายออกไปอย่างกว้างขวางมั่นคง ตามหมู่บ้านชนบทน้อยใหญ่ในแคว้นต่าง ๆ ทั่วชมพูทวีป รวมไปถึงแผ่ขยายเข้ามาสู่ประเทศแถบเอเชีย โดยอาศัยเครือข่ายพุทธบริษัท โดยเฉพาะในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช ทรงอุปถัมภ์การทำสังคายนาพระธรรมวินัยครั้งที่ 3 พ.ศ. 235 ได้ส่งสมณทูตไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในดินแดนต่าง ๆ 9 สาย รวมถึงประเทศไทย รูปแบบการเผยแผ่เป็นลักษณะเชิงรุก ทำให้ประชาชนและชนชั้นสูง โดยเฉพาะพระมหากษัตริย์หันมานับถือพระพุทธศาสนา และเป็นเครือข่ายที่สำคัญทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปสู่ประชาชนทั่วประเทศ รวมไปถึงกลุ่มชาติพันธุ์ ที่รัฐบาลต้องการพัฒนาเพื่อลดปัญหาอันเกิดจากกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง เช่น ปัญหาความมั่นคง ยาเสพติด ทำไร่เลื่อนลอย เป็นต้น จึงอนุมัติให้กรมประชาสัมพันธ์ กระทรวงมหาดไทย ร่วมกับคณะสงฆ์ โดยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคม ส่งพระสงฆ์ไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา กระชับความสัมพันธ์ทางใจแก่ราษฎรบนพื้นที่สูงจำนวนหนึ่ง ตั้งเป็นโครงการพระธรรมจาริกให้สอดคล้องกับพระพุทธานุญาตที่ส่งพระพุทสาวกไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาครั้งแรก มีภารกิจ 2 อย่าง คือ เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา และเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของราษฎรบนพื้นที่สูง ซึ่งเป็นรูปแบบที่เป็นลักษณะเชิงรุก

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษารูปแบบเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมจาริกในสังคมไทย มีรูปแบบการเผยแผ่เชิงรุก มีปัญหาและอุปสรรคการปฏิบัติงานอย่างไร มีกระบวนการการสร้างเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกเป็นอย่างไร โดยผู้วิจัยทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการผ่านโครงการอบรมพระธรรมจาริกทุนเล่าเรียนหลวง ที่จัดอบรมพัฒนาศักยภาพพระธรรมจาริกจำนวน 69 รูป แล้วส่งขึ้นปฏิบัติการตามพื้นที่ที่กำหนด อันจะเป็นการวัดผลประเมินผลศักยภาพของพระธรรมจาริกตรงตามหลักสูตร เพื่อพัฒนาศักยภาพของพระธรรมจาริก และนำเสนอรูปแบบรูปแบบเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมจาริกในสังคมไทยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก ของพระธรรมจาริกในสังคมไทย
2. เพื่อพัฒนากิจกรรมและเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมจาริกในสังคมไทย
3. เพื่อเสริมสร้างรูปแบบเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก ของพระธรรมจาริกในสังคมไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ของการวิจัย 4 ประเภท คือ การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) มีกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยเชิงปริมาณ และงานวิจัยเชิงคุณภาพ และเชิงปฏิบัติการ จำนวน 82 ท่าน โดยใช้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ 1. ชุดกิจกรรม ประกอบด้วยชุดกิจกรรม 4 ชุด ประกอบด้วย 1) สมาธิภาวนา 2) พัฒนาตนเอง 3) ชุมชนเพื่อการเรียนรู้ 4) เครือข่ายเพื่อการพัฒนาสังคม เพื่อใช้ฝึกอบรมพัฒนาศักยภาพพระธรรมจาริกจำนวน 69 รูป 2. แบบสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม จัดทำขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล พระธรรมจาริกผู้บริหารจำนวน 7 ท่าน เพื่อทราบถึงข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยที่ช่วยพัฒนาศักยภาพของพระธรรมจาริก ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะพระธรรมจาริกระดับปฏิบัติการในพื้นที่ จำนวน 69 รูป เพื่อทราบข้อมูลเชิงลึก ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ความพึงพอใจในกระบวนการพัฒนาศักยภาพ ปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติการ และผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับโครงการทุนเล่าเรียนหลวงเพื่อพระสงฆ์ไทย และผู้บริหารกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จำนวน 6 ท่าน เพื่อทราบข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของคณะสงฆ์ และการสร้างเครือข่าย ที่มาจากหน่วยงานภาครัฐ 3. การสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ (key informant) ได้แก่ ผู้บริหารระดับปฏิบัติการ และพระธรรมจาริกผู้ปฏิบัติหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาบนพื้นที่สูง ที่เข้ารับการอบรมโครงการพัฒนาศักยภาพพระธรรมจาริก 4. แบบสอบถาม (Questionnaire) จัดทำขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลความคิดเห็น จากพระธรรมจาริกผู้เข้าอบรมโครงการอบรมพระธรรมจาริกทุนเล่าเรียนหลวง จำนวน 69 รูป สำหรับทดสอบก่อนการอบรม (Pre-test) และหลังการอบรม (Post-test)

สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1. รูปแบบและเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมจาริกมีอยู่ 3 รูปแบบ คือ 1) รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมจาริก ตามภารกิจโครงการพระธรรมจาริก หมายถึง โครงการพระธรรมจาริกก่อตั้งขึ้นโดยความร่วมมือระหว่างรัฐบาลและคณะสงฆ์ เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา กระชับความสัมพันธ์ด้านจิตใจ และพัฒนาราชภพบนพื้นที่สูง มีระบบการบริหารงานแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนกลางมี

หน้าที่ในการกำหนดนโยบาย และแผนยุทธศาสตร์ และส่วนภูมิภาค นำเอาแผนยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติในพื้นที่ให้เหมาะสม มีกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการเป็นเครือข่ายหลักที่สนับสนุนด้านงบประมาณ และบุคลากร

2) รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมจาริกด้วยจิตอาสา หมายถึง รูปแบบที่พระสงฆ์นักเผยแผ่ทั่วไป มองเห็นภารกิจ เป้าหมาย กิจกรรม และประโยชน์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา แก่ราษฎรบนพื้นที่สูง เกิดมีจิตใจความเอื้อเฟื้อ เสียสละเวลา แรงกาย แรงใจ เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา ช่วยเหลือผู้อื่น สังคมให้เกิดประโยชน์และความสุขมากขึ้น จึงมีจิตอาสาสมัครเป็นพระธรรมจาริก 3) รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแบบทั่วไป หมายถึง พระธรรมจาริก ที่มีการปฏิบัติหน้าที่ของพระสงฆ์ให้สมบูรณ์ครบถ้วน อยู่ประจำอาศรมในพื้นที่ เพื่อเป็นเนืองนิตย์ให้ชาวบ้านกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง และเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาพื้นที่ ส่วนมากเป็นอาศรมที่พัฒนาด้านกายภาพสมบูรณ์แล้ว มีเครือข่ายในพื้นที่เป็นเครือข่ายหลักที่ช่วยเหลือสนับสนุนให้การปฏิบัติงานของพระธรรมจาริกประสบความสำเร็จ

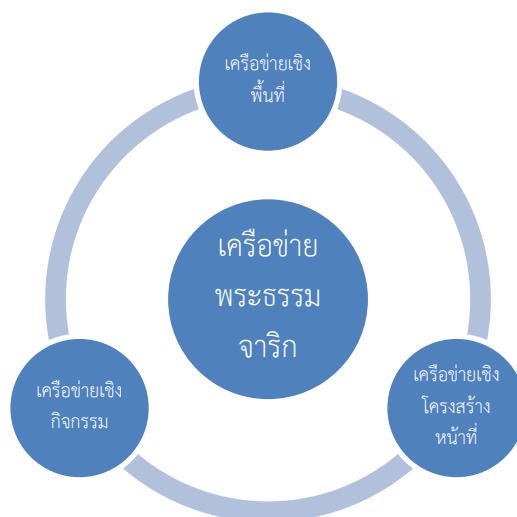
2. การพัฒนากิจกรรมและเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมจาริกในสังคมไทย เป็นคัดเลือกพระธรรมจาริกฝ่ายปฏิบัติการภาคสนาม จำนวน 69 รูป มาการอบรมพัฒนาศักยภาพตามโครงการอบรมพระธรรมจาริกทุนเล่าเรียนหลวง ผ่านกระบวนการพัฒนา 4 ด้าน คือ 1) กระบวนการเสริมสร้างความรู้แก่พระธรรมจาริก 2) กระบวนการเสริมสร้างทักษะการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกแก่พระธรรมจาริก 3) กระบวนการกลุ่มและภาคีเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมจาริก 4) กระบวนการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ผ่านหลักสูตรทั้งภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติการฐาน และภาคปฏิบัติการภาคสนาม แล้วสรุปผลเป็นกระบวนการกลุ่มและภาคีเครือข่าย กระบวนการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ที่ส่งผลให้เกิดรูปแบบและเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมจาริกมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

3. การเสริมสร้างรูปแบบและเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมจาริกในสังคมไทย สรุปได้จากการอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาศักยภาพพระธรรมจาริก และจากทัศนะของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องมีประสบการณ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมจาริก สามารถสรุปเป็นรูปแบบและเครือข่ายดังนี้ 1) รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยทั่วไป 2) รูปแบบในการใช้หลักสาธารณสงเคราะห์หรือมีจิตอาสาช่วยเหลือในรูปแบบต่าง ๆ แล้วบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาราชกรบนพื้นที่สูงทั้งด้านกายภาพและด้านจิตใจ 3) รูปแบบการสร้างภาคีเครือข่ายการทำงานอย่างมีส่วนร่วม เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างเครือข่ายที่มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาราชกรบนพื้นที่สูง 4) รูปแบบใช้กิจกรรมนำศรัทธา คือ การบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกที่เกิดขึ้นในพื้นที่

ภาพที่ 1 การเสริมสร้างรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมจาริก

มีรูปแบบเครือข่ายที่สนับสนุนการทำงานของพระธรรมจาริกให้สัมฤทธิ์ผล มี 3 รูปแบบ คือ 1) เครือข่ายเชิงพื้นที่ 2) เครือข่ายเชิงประเด็นกิจกรรม 3) เครือข่ายแบ่งตามโครงสร้างหน้าที่

ภาพที่ 2 เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมจาริก

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยข้างต้น มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายผลในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. รูปแบบและเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก ของพระธรรมจาริกในสังคมไทย แบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ คือ 1) คือรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก ตามโครงการพระธรรมจาริก เป็นรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจึงเป็นลักษณะเชิงรุกที่แท้จริง เพราะมีการวางแผน ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ เข้าไปเผยแผ่ในพื้นที่ของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ยังไม่เข้าใจประเพณีวัฒนธรรมไทยที่มี พระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐาน แต่ละกลุ่มชนเผ่ามีความเชื่อ ประเพณีวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ไม่มีพื้นฐานความรู้ด้านพระพุทธศาสนา พระธรรมจาริกจึงไปสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ประยุกต์หลักธรรมให้เหมาะสมแก่ราษฎรบนพื้นที่สูง เมื่อพิจารณาในมิติของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก สอดคล้องกับสมัยพุทธกาลที่ พระราชาธรรมนิเทศ (ระแบบ จิตตยาโณ) เสนอว่า การเผยแผ่พุทธธรรมในครั้ง พุทธกาลพระพุทธเจ้าทรงใช้วิธีการเผยแผ่แบบประยุกต์เข้ากับสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ทาง

สังคม จาริต ประเพณีในแต่ละท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกันมากมาย โดยมีเครือข่ายที่สำคัญคือกรมประชาสัมพันธ์ เป็นเครือข่ายที่คอยช่วยเหลือสนับสนุน ทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาบนพื้นที่สูงประสบความสำเร็จอย่างดี และสอดคล้องกับสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (ช่วง วรปุณฺโณ) ได้เสนอว่า พระภิกษุที่ร่วมโครงการพระธรรมจาริก เป็นพระสงฆ์ไทยมีความเสียสละอย่างสูง เพราะท่านเหล่านี้ได้ละทิ้งความสุขส่วนตน ดำเนินรอยตามสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จาริกไปตามหมู่บ้านชาวเขา เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้ชาวเขาได้เข้าใจและได้สัมผัสด้วยตนเอง เมื่อพิจารณาในมิติของพระพุทธศาสนาเพื่อสังคม เป็นไปในลักษณะของการนำเอาพระพุทธศาสนาเข้าไปแก้ปัญหาต่าง ๆ และพัฒนาของราษฎรบนพื้นที่สูง สอดคล้องกับ Bond, George D. ที่เสนอว่า พระพุทธศาสนาเพื่อสังคมเป็นแนวคิดที่มีความพยายามนำพระพุทธศาสนาเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของสังคม เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาสิทธิมนุษยชน ปัญหาความรุนแรงทางการเมือง เป็นต้น 2) รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมจาริก แบบจิตอาสา เป็นรูปแบบที่พระสงฆ์ที่ไม่ใช่พระธรรมจาริก หรือเป็นพระธรรมจาริก มองเห็นเป้าหมาย กิจกรรม และภาระหน้าที่ของพระธรรมจาริก มีจิตอาสาอยากมีส่วนร่วมในการช่วยเผยแผ่ ช่วยเหลือสังคม และพัฒนารัฐบาลบนพื้นที่สูง จึงร่วมกับพระธรรมจาริกขึ้นไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นครั้งคราว ด้วยการออกตรวจเยี่ยมให้กำลังใจพระธรรมจาริกและทำสารณสงเคราะห์แก่ชาวบ้านในพื้นที่ รวมไปถึงการไปพัฒนาด้านสาธารณสุขการในหลายพื้นที่ ทำให้ราษฎรบนพื้นที่สูงเกิดศรัทธาเลื่อมใส อาศัยเครือข่ายในการทำงานที่หลากหลายรูปแบบ เช่น เครือข่ายพระสงฆ์ เครือข่ายในพื้นที่ และเครือข่ายตามสื่อออนไลน์ ที่ช่วยเหลือสนับสนุนงานการเผยแผ่และพัฒนาให้ประสบความสำเร็จ เมื่อพิจารณาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อสังคมในมิติของจิตอาสา สอดคล้องกับ พีร์ พงศ์พิพัฒน์พันธ์ ที่เสนอว่า การนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์กับส่วนรวม โดยเฉพาะพระสงฆ์เอง สามารถกระทำตนให้เป็นแบบอย่างต่อฆราวาส ขณะที่หลักสังคหวัตถุ 4 นั้นเป็นหลักธรรมสำหรับการช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างผู้คนในสังคม 3) คือ รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแบบทั่วไป เป็นไปในลักษณะของเชิงรับ คือเน้นการประพฤติปฏิบัติอยู่ในกรอบของพระธรรมวินัย ทำกิจวัตรพบปะชาวบ้านอยู่เสมอ อยู่ทำกิจกรรมประจำอาศรม ให้ราษฎรบนพื้นที่สูงได้ทำบุญ ตามประเพณีต่าง ๆ ส่วนมากจะเป็นอาศรมที่อยู่ในพื้นที่ที่ชาวบ้านนับถือพระพุทธศาสนาที่มั่นคงอยู่แล้ว ทำให้การขับเคลื่อนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นไปเพื่อประโยชน์ของสังคมได้ โดยอาศัยเครือข่ายต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับพระมหาสุทิตย์ อาภากรโร จำแนกประเภทเครือข่ายดังนี้ คือ 1) เครือข่ายเชิงพื้นที่ 2) เครือข่ายเชิงกิจกรรม และ 3) เครือข่ายตามโครงสร้างหน้าที่ เป็นต้น

2. การพัฒนากิจกรรมรูปแบบและเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมจาริก ในสังคมไทย กล่าวคือการจัดอบรมพัฒนาศักยภาพพระธรรมจาริก จำนวน 69 รูป ภายใต้โครงการอบรมพระธรรมจาริกทุนเล่าเรียนหลวง เณิมพระเกียรติ ผ่านกิจกรรมการพัฒนาสมาธิภาวนา กิจกรรมการพัฒนาค้นคว้า กิจกรรมชุมชนเพื่อการเรียนรู้ และกิจกรรมเครือข่ายเพื่อพัฒนาสังคม ประกอบด้วยการอบรมภาคทฤษฎี ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้านหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และหลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต่าง ๆ และมีภาคปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ตามแนวสติปัฏฐาน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และการปฏิบัติที่ถูกต้องการพระธรรมจาริก ให้เกิดประสบการณ์ เพื่อนำไปเผยแผ่แก่ราษฎรบนพื้นที่สูงได้อย่างถูกต้อง และภาคปฏิบัติการใน

พื้นที่เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาในหมู่บ้านที่ไม่มีวัด หรือพระสงฆ์ประจำอยู่แก่ราษฎรบนพื้นที่สูง ส่งเสริมกระบวนการพัฒนาตนเอง กระบวนการสร้างเครือข่าย กระบวนการมีส่วนร่วม กระบวนการทำงานเป็นทีม และกระบวนการกลุ่ม สอดคล้องกับนุชรัตน์ สิริประภาวรรณ ได้เสนอแนวทางพัฒนาคนเชิงรุก คือการพัฒนาคนให้มีสมรรถนะหรือขีดความสามารถที่องค์การต้องการ โดยพิจารณาจากความสามารถหลักขององค์การ (Core Competency) ความสามารถทางเทคนิคเฉพาะงาน (Functional Competency) และความสามารถด้านการบริหารจัดการ (Management Competency) จึงเห็นว่าการวิจัยครั้งนี้ เกิดสามารถพัฒนาองค์ความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีแก่พระธรรมจาริกที่เข้าร่วมอบรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระอรุณเมธี พุทธิภัทรานนท์ และคณะ ที่เสนอว่า โครงการพระธรรมจาริกควรสร้างกระบวนการให้พระธรรมจาริกกับชาวบ้านในชุมชนทำงานร่วมกันเป็นทีมอย่างเข้มแข็งเพื่อ พัฒนาชุมชน พร้อมทั้งพัฒนาศักยภาพพระธรรมจาริกให้มีความรู้และทำงานอย่างมีคุณภาพ รวมทั้งกำหนดให้พระธรรมจาริกสร้างกลไกการมีส่วนร่วมกับแกนนำชุมชนและชาวบ้านในชุมชนเพื่อให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาอย่างบูรณาการ

3. การเสริมสร้างรูปแบบและเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมจาริกในสังคมไทย กล่าวคือ เป็นการนำเอาพระธรรมจาริก 69 รูป มาอบรมเชิงปฏิบัติการ แล้วเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องมีประสบการณ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาสามารถ สรุปเป็นรูปแบบและเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมจาริกในสังคมไทย ดังนี้ 1) รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยทั่วไป 2) รูปแบบในการใช้หลักสัจธรรมสงเคราะห์ หรือมีจิตอาสาช่วยเหลือในรูปแบบต่าง ๆ แล้วสอดแทรกหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับ พระตาล ญาณธโร (สิงห์ทอง) ได้เสนอว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมจาริกในศตวรรษหน้า ควรเป็นการสงเคราะห์และพัฒนาสาธารณะประโยชน์ จะเน้นการสงเคราะห์แบบให้ชาวเขามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาและการประกอบสัมมาชีพ 3) รูปแบบการสร้างภาคีเครือข่ายการทำงานอย่างมีส่วนร่วม 4) รูปแบบใช้กิจกรรมนำศรัทธา และพระธรรมจาริกมีเครือข่ายสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ 3 รูปแบบ สอดคล้องกับ พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ ได้เสนอไว้ดังนี้ 1) เครือข่ายเชิงพื้นที่ 2) เครือข่ายเชิงประเด็นกิจกรรม 3) เครือข่ายแบ่งตามโครงสร้างหน้าที่ แต่ละเครือข่ายมีบทบาทตามภารกิจของหน่วยงานของตนเอง มีเป้าหมายในการดำเนินการร่วมกัน ส่วนการประสานงานเครือข่ายเป็นไปในลักษณะทางการ ด้วยประสานด้วยเอกสารต่าง ๆ เช่น โครงการ จดหมาย การประชุม เป็นต้น และในลักษณะไม่เป็นทางการ เช่น ขอความร่วมมือกับผู้นำประชาสัมพันธ์แจ้งแก่ราษฎรบนพื้นที่สูงด้วยหอกระจายเสียง การใช้โทรศัพท์ หรือสื่อออนไลน์ต่าง ๆ เป็นต้น

องค์ความรู้การวิจัย

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้เสนอรูปแบบและเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก ของพระธรรมจาริก หรือสำหรับนักเผยแผ่อื่น ๆ เป็น (Udom - Goals Model) เพื่อใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก ดังนี้

ภาพที่ 3 เสนอรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก

จากภาพองค์ความรู้จากการวิจัย อธิบายได้ดังนี้

Model	ความหมาย	แนวคิด
U – Unit of concept	แนวคิดการเผยแผ่ พระพุทธศาสนา ของพระธรรมจาริก	- แนวคิดพระพุทธศาสนาเพื่อสังคม - เพื่อที่ในการเข้าไปพัฒนา - แนวคิดเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตมนุษย์
D – Development strategy	ยุทธศาสตร์การ พัฒนา	- การเผยแผ่พระพุทธศาสนา - แก้ปัญหาความยากจน - ห้างพินยาเสพติด - มีสิทธิเท่าเทียม ลดความเหลื่อมล้ำ - เลิศล้ำคุณภาพชีวิต
O – Organization network	องค์กรภาคี เครือข่าย	- คณะสงฆ์ คณะพระธรรมจาริก - ภาครัฐ / ชุมชน ท้องถิ่น - เครือข่ายอื่น ๆ
M – Management in process	กระบวนการพัฒนา	- เสริมสร้างการเรียนรู้ - เสริมสร้างทักษะ - เสริมสร้างกลุ่ม / ภาคีเครือข่าย - เสริมสร้างองค์กร

ตารางที่ 1 รูปแบบและเครือข่ายและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมจาริก

ข้อเสนอแนะ

- 1) ควรมีการศึกษาวิจัย ในเรื่องปัจจัยความสำเร็จในการสร้างเครือข่ายเพื่อสังคมผ่านสื่อออนไลน์ สนับสนุนให้งานพระธรรมจาริก
- 2) ควรมีการศึกษาวิจัย ในเรื่องเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์โดยรวมของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาบนพื้นที่สูง ของโครงการพระธรรมจาริก ตลอด 65 ปีที่ผ่านมา
- 3) ควรมีการศึกษาวิจัย ในเรื่องปัจจัยความสำเร็จหรือล้มเหลวการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ราษฎรบนพื้นที่สูง ที่มีความแตกต่างด้านชาติพันธุ์ ความเชื่อ วัฒนธรรมประเพณี

บรรณานุกรม

- กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. **ความรู้ศาสนาเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, 2557.
- บุญมี แท่นแก้ว. **พระพุทธศาสนาในเอเชีย**. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, 2548.
- นฤมล นิราทร. **การสร้างเครือข่ายการทำงาน: ข้อควรพิจารณาบางประการ**. กรุงเทพฯ: โครงการระหว่างประเทศว่าด้วยการจัดปัญหาการใช้แรงงานเด็ก, 2543.
- พระมหาสุทิตย์ อาภาภโร (อบอู่). **เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ**. กรุงเทพฯ: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข, 2547.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ปอ.ปยุตฺโต). **จาริกบุญ-จาริกธรรม**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิมพ์สวาย จำกัด, 2558.
- พ.ต.ท. นาวัน วังศรีตันมัจฉา. “ผลสัมฤทธิ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในกลุ่มชาติพันธุ์ลีซูของพระธรรมจาริก” . **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2554.
- พระอรุณเมธี พุทธิภัทรานนท์ และคณะ. “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูงของโครงการพระธรรมจาริกในพื้นที่ภาคเหนือ”. **ดุษฎีนิพนธ์การบริหารการพัฒนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่, 2558.
- พระตาล ญาณธโร (สิงห์ทอง). “รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมจาริกในสองทศวรรษหน้า”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2558.
- พีร์ พงศ์พิพัฒน์พันธุ์. **พุทธศาสนาเพื่อสังคมในโลกตะวันตก** . [ออนไลน์], แหล่งเข้าถึง: <https://th-th.facebook.com/TungKulaRongHaiProject/posts/845708052150820/>, [28 เมษายน 2563].
- สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงนิวเดลี. **ประวัติพระพุทธศาสนาในอินเดีย**. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://newdelhi.thaiembassy.org/th/useful-knowledge-th/pilgrimage-wat-thai-th/buddhism-history-in-india-th/> [4 เมษายน 2562].

การสร้างเครือข่ายฟื้นฟูวิถีชีวิตและสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดสุโขทัย ตาก กำแพงเพชร

The Continuance New Year tradition for Promoting Cultural Tourism of Thai Hill tribe Ethnic Groups Khlong Lan District in Kamphaeng Phet^{*}

ศุภฤทธิ ธาราธิพนฺร, โอกามา จำเแ

Supharit tarathipnara, Okama Jakae

โปรแกรมวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

Program in Public Administration Faculty of Humanities and Social Science

Kamphaeng Phet Rajabhat University

E-mail: s_tarathip@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิถีและมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในเขตจังหวัดสุโขทัย ตาก กำแพงเพชร เพื่อสร้างเครือข่ายฟื้นฟูวิถีชีวิตและสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ในเขตจังหวัดสุโขทัย ตาก กำแพงเพชร และหาแนวทางส่งเสริมและนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชาติพันธุ์ในเขตจังหวัดสุโขทัย ตาก กำแพงเพชร โดยใช้เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลคือผู้อาวุโสและปราชญ์ชุมชน ผู้นำวัฒนธรรมของหมู่บ้าน และเจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาชาวเขา จำนวน 60 คน ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยใช้เทคนิคสามเส้า

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดสุโขทัย ตาก และกำแพงเพชร มีวิถีชีวิตและมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่สำคัญ เช่น การสืบทอดประเพณีปีใหม่ การอนุรักษ์ภูมิปัญญาชนเผ่า หัตถกรรมชนเผ่า ดนตรีชนเผ่า การท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ เป็นต้น ด้านกระบวนการในการสร้างเครือข่ายฟื้นฟูวิถีชีวิตและสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ มี 3 ขั้นตอน คือ 1) การสร้างให้เกิดการยอมรับในระดับปัจเจกบุคคล โดยการปรับตัว การพัฒนาตนเอง และการก้าวข้ามภาวะความเป็นวัฒนธรรมย่อย 2) การสร้างความสัมพันธ์ระดับกลุ่มและการจัดตั้งกลุ่มสัมพันธ์ 3) การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ไปสู่การยอมรับระดับเครือข่าย ด้วยการประยุกต์ใช้ทุนทางสังคมและวัฒนธรรมไปสู่การสร้างเครือข่ายต่างๆขึ้น ส่วนแนวทางส่งเสริมและการนำผลการวิจัยไปใช้สำหรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ ประกอบด้วย 1) การพัฒนาต้นแบบวิถีชีวิตและมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ด้วยเศรษฐกิจสร้างสรรค์ 2) การทดลองใช้นวัตกรรมฯ 3) การประเมินผลการทดลองการใช้ นวัตกรรมฯ ทั้งนี้พบว่าปัจจัยที่เป็นเงื่อนไขให้ประสบความสำเร็จมีอย่างน้อยสามประการ คือ ประการแรกชุมชนมีวิถีชีวิตและมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นในด้านการจัดการท่องเที่ยว ประการที่สองชุมชนมีศักยภาพในการบริหารจัดการและประการสุดท้ายคือ การได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

คำสำคัญ: การสร้างเครือข่าย; มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม; การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม; กลุ่มชาติพันธุ์

^{*} Received April 7, 2022; Revised May 16, 2022; Accepted June 23, 2022

Abstract

The adjective of research is to study the livelihood and intangible cultural heritage of ethnic groups in Sukhothai, Tak, and Kamphaeng Phet of Thailand and to create the networking and restore the livelihood and inheritance of intangible cultural heritage of ethnic groups in Sukhothai, Tak, and Kamphaeng Phet of Thailand and find out the promotion way and take the result of research for development of culture tourism of Thai ethnic in Sukhothai, Tak, and Kamphaeng Phet by using the qualitative research. The 60 informants are old people, community-experts, traditional leaders of village and the staffs of ethnic development center. The gathering of data was done by interview, participatory observation and group discussion. The analysis was done by content analysis and credibility of data was checked by the triangulation method.

The result of research was found that the ethnic groups in Sukhothai, Tak, and Kamphaeng Phet have gotten an important livelihood and intangible cultural heritage such as New Year traditional inheritance, conservation of Hill Tribe wisdom, Hill Tribe handicraft, Hill Tribe music and ethnic tourism etc. The networking creative processes to restore the livelihood and ethnic traditional inheritance have 3 steps: 1) the adaptation themselves, the development themselves and overcoming the sub-tradition 2) the creation of group relationship and establishing relation group 3) the connection of relation to network by applying the social and cultural capital to create many networks. The promotion and the result of research for the ethnic cultural tourism is 1) the development of model livelihood and the intangible cultural heritage of ethnic groups were created by the creative economy in Khlong Lan district, Kamphaeng Phet province 2) a testing innovation 3) the assessment of testing the innovation which found at least 3 successful conditions first the livelihood community and intangible cultural heritage is outstanding of tourism second the community is potential of management and finally the nice cooperation was supported by the related agencies.

Key words; Network creativity; Intangible Cultural Heritage; Cultural Tourism; Ethnic Groups

บทนำ

กลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยเป็นกลุ่มชนที่มีความสัมพันธ์กับสังคมไทยมาช้านาน มีความแตกต่างจากกลุ่มชนอื่นๆ ด้านวัฒนธรรมประเพณีและความเป็นอยู่ โดยตั้งถิ่นฐานกระจายอยู่ตามภูมิภาคต่างๆ ใน 67 จังหวัด จำนวน 56 กลุ่ม มีประชากรรวมประมาณ 6,100,000 คน หรือร้อยละ 9.68 ของประชากรทั้งประเทศ มีความหลากหลายด้านวิถีชีวิตตามสภาพเศรษฐกิจ สังคม จารีตประเพณี และการปรับตัวเข้ากับฐานทรัพยากรธรรมชาติและสภาพภูมิ สังคมที่ตั้งถิ่นฐานอยู่

การพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย ตลอดระยะเวลากว่า 50 ปีที่ผ่านมาตกอยู่ภายใต้มายาคติหรือ “นโยบายแบบเหมารวม” เป็นหลัก ทั้งเรื่องความมั่นคงบริเวณพื้นที่ชายแดน ปัญหายาเสพติด ปัญหาการตัดไม้ทำลายป่า การทำไร่เลื่อนลอย และการลดอัตราการเพิ่มประชากร ซึ่งผลการพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์โดยรวมที่ผ่านมา แม้ว่าจะส่งผลให้ความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิต ของประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ดีขึ้น แต่ในอีกด้านหนึ่งก็ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาดังกล่าว ปัญหาต่างๆ ของกลุ่มชาติพันธุ์ยังคงดำรงอยู่ ไม่ว่าจะเป็นการขาดสิทธิและความไม่แน่นอนในที่อยู่อาศัยทำกิน การขาดสิทธิในสถานะบุคคลทางกฎหมาย ขาดความสมดุลมั่นคงในการดำรงชีวิต ประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ส่วนใหญ่ยังมีสภาพยากจนและมีความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ ในภาพรวมยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาที่หน่วยต่างๆ กำหนดขึ้นยังหลากหลายขาดการกำหนดจุดมุ่งหมายในการดำเนินงานร่วมกัน อย่างเป็นรูปธรรม และมีจุดอ่อนด้านการบริหารจัดการ ดังนั้น การแก้ไขปัญหาจึงจำเป็นต้องมีการวางแผนและดำเนินการในเชิงบูรณาการเพื่อให้เกิดกระบวนการแก้ปัญหาแบบองค์รวม

กลุ่มชาติพันธุ์จังหวัดสุโขทัย ตาก กำแพงเพชร เกิดจากการเคลื่อนย้ายของชนเผ่าจำนวนมากข้ามพรมแดนจากประเทศจีนและเมียนมาอันเนื่องมาจากภัยธรรมชาติ และเกิดจากการกระทำด้วยน้ำมือของมนุษย์ ชนเผ่าต่างอพยพมาอยู่ในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างได้รับผลกระทบจากการพัฒนาด้านสังคมและวัฒนธรรม โดยที่กลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ดังกล่าวได้สืบสานและอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชนเผ่าที่แสดงออกในรูปแบบการดำเนินชีวิตประจำวันทั้งการปฏิบัติ การแสดงออก ความรู้ ทักษะ ตลอดจนเครื่องมือสิ่งประดิษฐ์ ผ่านทางพื้นที่ทางวัฒนธรรมและการรวมกลุ่มเพื่อตอบสนองต่อสภาพแวดล้อม การดำรงชีพ และการพัฒนาตนเอง ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม แต่ยังไม่มีการวิจัยมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขา ยังไม่มีการสร้างเครือข่ายฟื้นฟูวิถีชีวิต เพราะวิถีชีวิตบางอย่างถูกกลืนกลายทางวัฒนธรรม ขาดสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบ จัดเก็บข้อมูลเป็นลายลักษณ์อักษรสู่เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำข้อมูลไปใช้สำหรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และพัฒนาคุณภาพชีวิต

ดังนั้น การวิจัยนี้มีความจำเป็นที่ต้องสร้างเครือข่ายฟื้นฟูวิถีชีวิตและสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ในเขตจังหวัด สุโขทัย ตาก กำแพงเพชร เพื่อส่งเสริมและนำผลการวิจัยมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชาวไทยภูเขาในเขตจังหวัดกำแพงเพชรต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาวิถีชีวิตและมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตจังหวัดสุโขทัย ตาก กำแพงเพชร
2. เพื่อสร้างเครือข่ายฟื้นฟูวิถีชีวิตและสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมชนเผ่าชาวไทยภูเขาในเขตจังหวัดสุโขทัย ตาก กำแพงเพชร
3. เพื่อสังเคราะห์แนวทางการส่งเสริมและการนำผลการวิจัยไปใช้สำหรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชาวไทยภูเขาในเขตจังหวัดสุโขทัย ตาก กำแพงเพชร

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวิธีการดำเนินงานวิจัย ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ผู้ให้ข้อมูลคือ กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาที่มีวิถีชีวิตและมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาที่มีลักษณะเฉพาะและสืบทอดมาจนถึงปัจจุบันทั้งหมด 6 กลุ่ม คือ ม้ง เมี่ยน กะเหรี่ยง ลาหู่ ลีซู และลัวะ จำนวน 60 คน

2. เครื่องมือวิจัย ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลการวิจัยครั้งนี้โดยใช้เครื่องมือ ดังต่อไปนี้

1) **แบบสัมภาษณ์** เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างที่กำหนดประเด็นคำถามไว้ล่วงหน้า โดยให้ผู้ให้ข้อมูลได้เล่าเรื่องตามประเด็นคำถาม และผู้สัมภาษณ์ทำการบันทึกเสียง จดบันทึกข้อมูล และถ่ายภาพสำหรับประเด็นคำถาม ประกอบด้วย ความเป็นมา วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ วัฒนธรรม ประเพณี และมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตจังหวัด สุโขทัย ตาก กำแพงเพชร

2) **แบบคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม** เป็นการกำหนดแนวคำถามเพื่อรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสนทนากลุ่มเพื่อระดมความคิดของผู้มีส่วนร่วมใน 2 ประเด็นหลักคือ 1) การสร้างเครือข่ายฟื้นฟูวิถีชีวิตและสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม และ 2) แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาจังหวัดสุโขทัย ตาก กำแพงเพชร

3. วิธีการรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลแบบผสมวิธีเพื่อให้ข้อมูลที่มีความลุ่มลึกและเที่ยงตรง โดยมีลำดับขั้นตอนการเก็บข้อมูล ดังนี้

1. สัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้อาวุโสและปราชญ์ชุมชน ที่มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตและสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขา ในเขตจังหวัดสุโขทัย ตาก กำแพงเพชร
2. การประชุมเชิงปฏิบัติการและจัดเวทีสนทนากลุ่มใน 2 ประเด็นหลักคือ 1) การสร้างเครือข่ายฟื้นฟูวิถีชีวิตและสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม และ 2) แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาจังหวัดสุโขทัย ตาก กำแพงเพชร

4. การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาวิเคราะห์ คือการบรรยายข้อมูลประกอบกับการยกตัวอย่างคำพูดของผู้ให้ข้อมูล ร่วมกับการใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ประเภทตาราง แผนที่ หรือภาพประกอบ และนำเสนอข้อมูลแบบการบรรยาย พรรณนา

สรุปผลการวิจัย

1. วิถีชีวิตและมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ จังหวัดสุโขทัย ตาก กำแพงเพชร

จังหวัดสุโขทัย ตาก กำแพงเพชรเป็นพื้นที่แห่งหนึ่งที่มีบริบททางสังคมที่หลากหลาย วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาจังหวัดกำแพงเพชร ที่สำคัญ คือ 1) ด้านทางสังคมวัฒนธรรม แต่ละชนเผ่ามีวัฒนธรรม การแต่งกายและภาษาพูดที่มีลักษณะของตนเอง การเฉลิมฉลองงานปีใหม่ชาวไทยภูเขาของทุกชนเผ่า ดนตรีชนเผ่ากะเหรี่ยง การทอผ้าและจักสานของชนเผ่ากะเหรี่ยง หัตถกรรมผ้าปักชาวไทยภูเขาโดยชนเผ่าเมี่ยน การทำผ้าลายขี้ผึ้งและเครื่องดนตรีแคนโดยชนเผ่าม้ง 2) ด้านเศรษฐกิจ แต่ละชนเผ่าจะนำเอาอัตลักษณ์ภูมิปัญญาดั้งเดิมมาประกอบอาชีพ ได้แก่ การตีมีดโบราณของชนเผ่าม้ง อาชีพการทำหัตถกรรมเครื่องเงิน หัตถกรรมขันโตก แก้วห้วยหรือไม้ไผ่ของชนเผ่าลาหู่ การทำการเกษตรแบบไร่หมุนเวียนของชนเผ่ากะเหรี่ยง เป็นต้น 3) ด้านการศึกษา พบว่าทุกชนเผ่ามีรูปแบบอบรม ชัดเจนสมาชิกในครอบครัวให้ปฏิบัติตามค่านิยม และวัฒนธรรมของชนเผ่าอย่างเคร่งครัด ประกอบกับการรับเอารูปแบบการศึกษาสมัยใหม่ตามหน้าที่พลเมืองควบคู่กันไป 4) ด้านการเมืองการปกครอง ทุกชนเผ่าตระหนักถึงหน้าที่พลเมืองคือ ความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา สถาบันพระมหากษัตริย์ การนำเสนอภาพลักษณ์ที่ดีงาม ตลอดจนมีส่วนร่วมในการร่วมกิจกรรมวันสำคัญในระดับชาติและระดับท้องถิ่น และ 5) ด้านทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม มีกิจกรรมที่สำคัญ คือ การเข้าร่วมปลูกป่าสักตามโครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในพื้นที่ป่าจังหวัดกำแพงเพชร และให้ความร่วมมือในกิจกรรมอื่นๆ ที่จัดขึ้นของส่วนรวม ดังนั้น ในภาพรวม กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาในเขตจังหวัดกำแพงเพชรมีวิถีชีวิตและมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 วิถีชีวิตและมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขา

กลุ่มชาติพันธุ์	วิถีชีวิตและสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม
ม้ง	การสืบทอดประเพณีปีใหม่ การแต่งกายชุดม้งครั้งก่อนในชีวิตประจำวัน การปักผ้า และทำผ้าลายซิ่น (โอโตะจ๊ะ) เครื่องดนตรีแคน การตีมีดโบราณ คนรุ่นใหม่มีการศึกษา การรับราชการ พนักงานบริษัท ค้าขายทั่วประเทศ การปกครองแบบตระกูลแซ่
เมี่ยน	การพัฒนาภูมิปัญญาหัตถกรรมเครื่องเงินชาวเขา และผ้าปักชาวเขา การสืบทอดประเพณีปีใหม่ การนับถือบรรพบุรุษแบบจีน ที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิต งานบวช งานศพ งานแต่งงาน เป็นเผ่าที่มีความสามัคคีให้ความร่วมมือกับภาครัฐ
กะเหรี่ยง	เป็นต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ เพราะได้อนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมกะเหรี่ยงได้เป็นอย่างดี เช่น ดนตรีชนเผ่า การทอผ้า จักสาน การตีมีด สมุนไพร การเกษตร และอาศัยอยู่ในเขตอุทยานคลองวังเจ้ามีภูมิประเทศเหมาะสมสวยงาม
ลาหู่	นับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก และศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์ประเพณีปีใหม่ หัตถกรรมขันโตก และแก้อั่วห้วยหรือไม้ไผ่ เกษตรกรรม การขายดอกไม้ตามร้านอาหาร และขายพวงมาลัยตามสี่แยกไฟแดง
ลีซู	มีจำนวนประชากรน้อย เพราะหลังจากถูกภาครัฐขับไล่ลงมาชาวไทยภูเขาไม่มีที่ดินทำกิน อีกทั้งยังเกิดภัยแล้ง จึงอพยพกลับไปจังหวัดตาก ประชากรที่เหลืออยู่ในหมู่บ้าน จึงได้วิถีชีวิตด้วยการอาศัยอยู่ และดำเนินกิจกรรมการพัฒนาต่างๆ ร่วมกับชนเผ่าม้งและเมี่ยน
ลัวะ	มีจำนวนประชากรน้อยมาก ไม่มีที่ดินทำกิน เดินทางไปรับจ้างในเมืองต่างจังหวัด ประชากรที่เหลืออยู่ในหมู่บ้านจึงได้วิถีชีวิตด้วยการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาต่าง ๆ ร่วมกับชนเผ่าอื่น

จากตารางข้างต้น จังหวัดสุโขทัย ตาก กำแพงเพชรมีกลุ่มชาติพันธุ์หลากหลายกลุ่มทั้งกะเหรี่ยง เมี่ยน ลาหู่ ลัวะ ม้ง ลีซู ส่งผลทำให้พื้นที่แห่งนี้มีความสัมพันธ์ทางสังคมที่หลากหลาย และเกิดความเชื่อมโยงทางวัฒนธรรม ประเพณี เศรษฐกิจการค้า และมรดกภูมิปัญญา โดยที่แต่ละชนเผ่ามีวิถีชีวิตและมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์แตกต่าง กันไป

2. การสร้างเครือข่ายฟื้นฟูวิถีชีวิตและสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์

ผลการศึกษาการสร้างเครือข่ายฟื้นฟูวิถีชีวิตและสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 การสร้างให้เกิดการยอมรับในระดับปัจเจกบุคคล ในอดีตกลุ่มชาติพันธุ์ จังหวัดสุโขทัย ตาก กำแพงเพชรต้องเผชิญกับสภาพปัญหารอบด้าน ทั้งจากการถูกอพยพย้ายถิ่นที่อยู่อาศัย และไม่สามารถพึ่งพาหรือใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่าเพื่อการดำรงชีพ ถูกตีตป้ายในเรื่องยาเสพติด ไม่มีบัตรประจำตัวประชาชน ไม่มีถิ่นที่อยู่อาศัยถาวร ไม่ได้รับการศึกษา เป็นต้น จากเงื่อนไขที่ถูกผลักดันให้เป็นกลุ่มคนวัฒนธรรมย่อยดังกล่าว กลุ่มชาติพันธุ์จังหวัดกำแพงเพชรได้พัฒนาศักยภาพของตนเองผ่านกระบวนการวิถีชีวิตและมรดกภูมิปัญญาทาง

วัฒนธรรมสู่วิถีชีวิต การปรับตัวเพื่อความอยู่รอด การปรับเปลี่ยนทัศนคติในเชิงบวกต่อคนไทยพื้นราบ ด้วยการเข้าสังคมและร่วมทำกิจกรรมกับคนไทยพื้นราบ และในฐานะพลเมืองไทยกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขา และการพัฒนาตนเอง กระบวนการพัฒนาตนเองเริ่มตั้งแต่การเลือกประกอบอาชีพสุจริต ได้แก่ การเป็นแรงงานรับจ้าง การค้าขายสินค้าเกษตรและหัตถกรรม หรือบางรายสามารถพัฒนาตนเองไปสู่การเป็นเจ้าของกิจการ เนื่องจากมีความเชี่ยวชาญในเรื่องการค้าขาย และการก้าวข้ามภาวะความเป็นวัฒนธรรมย่อย ด้วยการพัฒนาศักยภาพของตนเองทั้งการเรียนรู้ภาษาไทยและเข้ารับการศึกษาระดับพื้นฐาน และปรับเปลี่ยนทัศนคติเกี่ยวกับความเท่าเทียมทางการศึกษา

ขั้นที่ 2 การสร้างความสัมพันธ์ระดับกลุ่ม กลุ่มชาติพันธุ์จังหวัดกำแพงเพชรยกระดับกระบวนการวิถีชีวิตและมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมสู่วิถีชีวิตในระดับกลุ่ม ประกอบด้วย 1) การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ จากการอาศัยอยู่ในพื้นที่แห่งเดียวกันทำให้เกิดการปฏิสัมพันธ์และการพึ่งพาซึ่งกันและกันระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์และเป็นผลมาจากความสัมพันธ์ทางสังคมและเศรษฐกิจ ได้แก่ ความเป็นเครือญาติ การติดต่อค้าขายหรือแลกเปลี่ยนสินค้า ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวก่อให้เกิดการรวมตัวของคนกลุ่มต่างๆ เข้าด้วยกันตลอดจนการพึ่งพาซึ่งกันและกัน 2) การจัดตั้งกลุ่มสัมพันธ์ ทั้งกลุ่มอาชีพ กลุ่มทางสังคม หรือกลุ่มผู้นับถือศาสนาเดียวกัน จากการรวมกลุ่มช่วยให้เกิดการยกระดับการประกอบอาชีพ 3) การขับเคลื่อนกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ด้วยการยกระดับการประกอบอาชีพระดับกลุ่ม เช่น กลุ่มเกษตรกร กลุ่มทอผ้ากะเหรี่ยง กลุ่มอาชีพหัตถกรรมปักผ้าชาวเขาและทำผ้าลายขี้ผึ้ง กลุ่มตีมีดม้ง เป็นต้น

ขั้นที่ 3 การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ไปสู่การยอมรับระดับเครือข่าย ด้วยการประยุกต์ใช้ทุนทางสังคมและวัฒนธรรมไปสู่การสร้างเครือข่ายต่างๆ ได้แก่ เครือข่ายกลุ่มชาติพันธุ์ม้งแห่งประเทศไทย เครือข่ายกลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยนแห่งประเทศไทย เครือข่ายกลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่แห่งประเทศไทย และเครือข่ายผู้นับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกและศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์ เป็นต้น โดยเครือข่ายเหล่านี้ทำให้เกิดการรวมตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ในลักษณะเครือข่ายที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

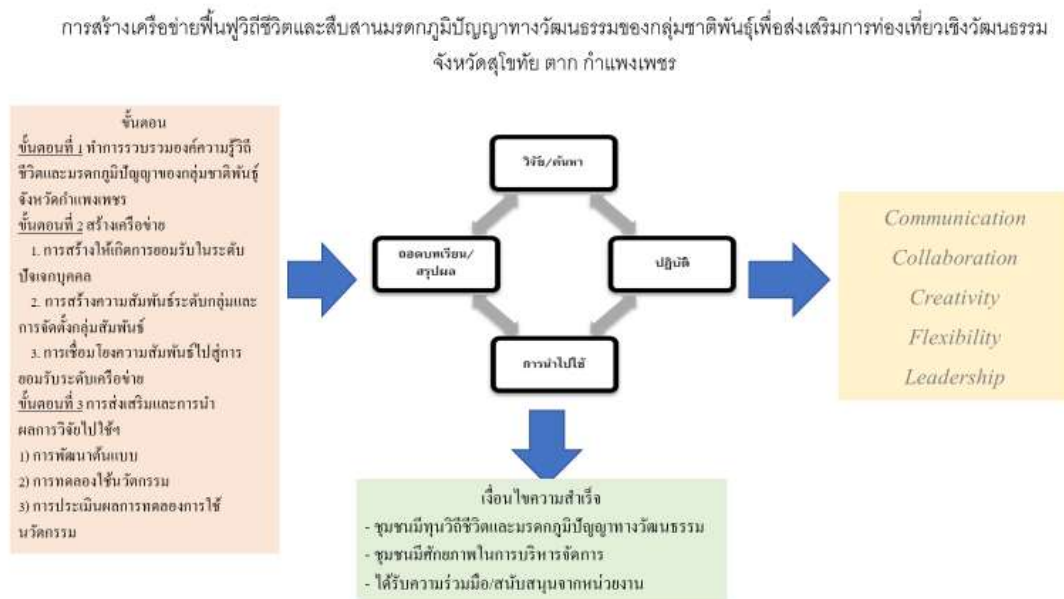
3. สังเคราะห์แนวทางการส่งเสริมและนำผลการวิจัยไปใช้สำหรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

จากกระบวนการระดมความคิดเห็นผ่านเวทีสนทนากลุ่มร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่างชนเผ่าม้ง เมี่ยน กะเหรี่ยง ลาหู่ ลีซู และลัวะจังหวัดกำแพงเพชร เพื่อหาแนวทางส่งเสริมและการนำผลการวิจัยไปใช้สำหรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชาวไทยภูเขา พบว่ามี 3 ขั้นตอนคือ 1) การพัฒนาต้นแบบวิถีชีวิตและมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ด้วยเศรษฐกิจสร้างสรรค์ 2) การทดลองใช้นวัตกรรมวิถีชีวิตใหม่และมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ด้วยเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และ 3) สรุปผลการทดลองและการเขียนรายงานนวัตกรรมวิถีชีวิตและมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชุมชน

โดยผลการศึกษานี้ สามารถสังเคราะห์แนวทางส่งเสริมและการนำผลการวิจัยไปใช้สำหรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชาวไทยภูเขา ได้ดังแผนภาพที่ 1

อย่างไรก็ดี จากผลการวิจัยครั้งนี้ยังพบว่าปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จในการพัฒนาต้นแบบวิถีชีวิตและมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ด้วยเศรษฐกิจสร้างสรรค์พบที่เกิดจากชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ การท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ การท่องเที่ยวเชิง

ธรรมชาติ และการท่องเที่ยวเชิงวิชาการ เพราะมีทรัพยากรหลายแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ดังเช่น อุทยานแห่งชาติแม่วงก์ อุทยานแห่งชาติคลองลาน น้ำตกคลองลาน และช่องเย็น เป็นต้น และอำเภอคลองลาน เป็นที่มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ โดยเฉพาะประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำ ชาวไทยภูเขา คนไทยพื้นราบ คนอีสาน และคนเหนือ และการได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องศูนย์พัฒนาราชภูมบนพื้นที่สูง ศูนย์แสดงวัฒนธรรมชาวเขา เทศบาลตำบลคลองลานพัฒนา ที่ว่าการอำเภอคลองลาน และประชาชนในพื้นที่

อภิปรายผลการวิจัย

จังหวัดสุโขทัย ตาก กำแพงเพชรมีกลุ่มชาติพันธุ์หลากหลายกลุ่ม ส่งผลให้เกิดความหลากหลายด้านวิถีชีวิตและมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขา โดยที่วิถีชีวิต ภูมิปัญญาเหล่านี้คือรากฐานของทุนทางสังคมที่มีศักยภาพที่จะนำไปสู่การพัฒนาในด้านต่างๆ ดังที่ ศึกษากระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ชนเผ่าม้งและเมี่ยน จังหวัดกำแพงเพชร พบว่าช่วงเทศกาลปีใหม่กลุ่มชาติพันธุ์ทุกคนแต่งกายด้วยชุดประจำเผ่าที่ได้การนำอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนมาสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์งานผ้าปักชาวม้ง ซึ่งมีลายผ้าอันเกิดจากการเลียนแบบธรรมชาติรอบตัว เช่น ลายดอกฝิ่น ดอกไม้ป่า เครือไม้ ก้อนหิน เสือ ช้าง หอย และปลา และสอดคล้องกับงานศึกษาของ ประเพณี ฮีตสิบสองมืบทบาทต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้านการสืบทอดพระพุทธศาสนา ด้านการสร้างความมั่นคงแก่ระบบครอบครัวและเครือญาติ และด้านความสัมพันธ์ของคนในชุมชนและต่างชุมชน มีคุณค่าต่อการพัฒนาระดับบุคคล การพัฒนาระดับสังคม และคุณค่าต่อการพัฒนาชุมชน และในทุกขั้นตอนของการประกอบพิธีการจะมีเรื่องของความเชื่อตามแต่ละชนเผ่าเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เช่น เชื่อมโยงกับระบบการผลิตที่อุดมสมบูรณ์ ความมั่งมีมั่งคั่ง เป็นต้น ทุกชนเผ่าจึงเชื่อว่า การจัดประเพณีปีใหม่จะนำมาซึ่งความสงบสุขและความเป็นสิริมงคลของบุคคล ครอบครัว และ สมาชิกของทุกชนเผ่าจะให้ความสำคัญแก่การเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่ง ประเพณีปีใหม่

นำมาซึ่งการรวมสมาชิกกลุ่มต่างๆ ของสังคมเข้าไว้ด้วยกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Buadaeng ชาวกะเหรี่ยงเริ่มปรับเปลี่ยนประเพณีความเชื่อของตน โดยหันไปสร้างความสัมพันธ์กับอำนาจใหม่ผ่านการนับถือศาสนาพุทธ และศาสนาคริสต์เพื่อเป็นพื้นฐานในการปรับตัว โดยการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ทางศาสนา และผสมผสานระหว่างอัตลักษณ์เดิม เพื่อเป็นยกระดับสถานภาพทางสังคม ท่ามกลางความสัมพันธ์ที่ชาวกะเหรี่ยงต้องปะทะกับอำนาจจากคนพื้นราบ และรัฐอยู่ตลอดเวลา การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืนของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขา เป็นพื้นที่แห่งหนึ่งที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงามทั้งภูเขา น้ำตก และมีความหลากหลายทางด้านวิถีชีวิต วัฒนธรรม ที่คนภายนอกสามารถเข้าไปสัมผัสธรรมชาติและเรียนรู้วิถีชีวิตของผู้คน และงานวิจัยของโอกามา จำเแะ สาเหตุในการเป็นผู้นำแบบทางการของกลุ่มชาติพันธุ์เพื่อเป็นตัวแทนของกลุ่มชนเผ่าของตนเอง ในการรักษาสีทิวและผลประโยชน์ของชนเผ่าด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม การติดต่อสื่อสาร ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ และต้องการรักษาและปกป้องสิทธิในการแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของสมาชิกชนเผ่าตนเอง โดยมีปัจจัยในการเป็นผู้นำแบบทางการ วัฒนธรรมด้านภาษา แรงจูงใจที่ต้องการทำงานเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม การศึกษา ลักษณะส่วนบุคคล ฐานะความเป็นอยู่ และความเข้าใจของคนในครอบครัว ความเห็นพ้องต้องกัน และการมีผลงานที่ผ่านมาในอดีต ส่วนพฤติกรรม การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขา คือการเข้าร่วมประชุม การได้รับเชิญจากกลุ่ม การอภิปราย และการเสนอญัตติในที่ประชุมสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เมื่อทำการวิเคราะห์เกี่ยวกับกระบวนการในการสร้างเครือข่ายฟื้นฟูวิถีชีวิตและสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า กระบวนการสร้างเครือข่ายนั้นจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยองค์ประกอบอย่างน้อยสามประการคือ การสร้างให้เกิดการยอมรับในระดับปัจเจกบุคคล การสร้างความสัมพันธ์ระดับกลุ่ม และการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ไปสู่การยอมรับระดับเครือข่าย ด้วยการประยุกต์ใช้ทุนทางสังคมและวัฒนธรรมไปสู่การจัดตั้งเครือข่ายเพื่อรองรับกิจกรรมและโปรแกรมการพัฒนาให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เช่นเดียวกับการศึกษาของ ศิริวรรณ กองงาม ที่พบว่าการจัดตั้งเครือข่ายโดยมีกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้มีการประเพณีเชิงบวกโดยประเพณีเพื่อหาความสำเร็จและนำแนว ปฏิบัติที่ดี (Best Practice) มาเป็นตัวอย่างในการปฏิบัติงานเพื่อกระตุ้นให้เกิดการคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน ขณะที่ Aung Myo Min พบว่าแรงงานย้ายถิ่นในโรงงานมีเงินเดือนต่ำ รวมถึงมีปัญหาจากเงื่อนไขในการทำงานและการดำรงชีวิต อันเป็นผลมาจากข้อจำกัดจากการสนับสนุนจากการประกันสังคมของภาครัฐและโรงงาน อีกทั้งขาดทักษะในการจัดการทางการเงินและการพัฒนาความรู้จากการทำงาน แรงงานเหล่านี้จึงหาทางสร้างความมั่นคงในการทำงาน และใช้เครือข่ายทางสังคมในฐานะที่เป็นยุทธวิธีในการบรรเทาปัญหาด้วยการรวมตัวกันเป็นชุมชนคนยะไข่ ในระดับความสัมพันธ์ของแรงงานกับภายนอกนั้น แรงงานได้สร้างเครือข่ายทางสังคมโดยปัจเจกบุคคลประสานกับองค์กรภาคประชาสังคมด้วยการใช้เครือข่ายทางสังคมเป็น “สะพาน” เชื่อมให้เข้าถึงทรัพยากรต่างๆ จากองค์กรเหล่านั้น และก่อให้เกิดการช่วยเหลือแรงงานในด้านต่างๆ ตามมา

ด้านแนวทางส่งเสริมและการนำผลการวิจัยไปใช้สำหรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชาวไทยภูเขาสามารถวิเคราะห์ได้ว่าแนวทางส่งเสริมดังกล่าวจำเป็นต้องมีต้นแบบที่เป็นกิจกรรมหรือโครงการเพื่อนำไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งการกำหนดกิจกรรมจะต้องมีการวัดและประเมินผลที่ชัดเจนเพื่อระบุความ

ต้องการ ปัจจัยแห่งความสำเร็จ และตัวชี้วัดกิจกรรมที่เป็นรูปธรรมทั้งกระบวนการ รวมถึงการสร้างการมีส่วนร่วมในลักษณะการบูรณาการจะช่วยให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือขึ้น ซึ่งสามารถพัฒนาต่อยอดไปสู่เครือข่ายความร่วมมือในอนาคตได้สอดคล้องกับงานวิจัยของสุดแดน วิสุทธิลักษณ์และคณะ โครงการต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์” โดยคณะทำงานได้นำเสนอคุณสมบัติของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ไว้ว่าจะต้องประกอบด้วย คุณสมบัติในเชิงพื้นที่และเชิงกระบวนการโดยอาศัยคุณสมบัติของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และการศึกษาของวัลลภา มณีเชษฐา พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการสร้างเครือข่ายของตำบลทาเหนือคือ 1) ความเข้มแข็งของชุมชน 2) ประสพการณ์ร่วมกันของคนในชุมชน 3) กฎระเบียบข้อบังคับของรัฐ 4) การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานภายนอก 5) การทำงานเป็นทีม 6) จารีตประเพณีของชุมชน 7) การสร้างความยอมรับให้แก่สังคมภายนอก นอกจากนี้การศึกษาของธัญญลักษณ์ อุ่นใจ ที่พบว่าแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเครือข่ายสามารถทำได้โดยการสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับผู้มีส่วนร่วม และการทำงานที่มุ่งเน้นการยกระดับความสามารถของตัวบุคคลให้พึ่งตนเองได้ และเป็นที่พึ่งให้กับผู้อื่นได้ด้วย

บรรณานุกรม

- กาญจนา คำผา และคณะ. (2561). แนวทางการสืบทอดประเพณีฮีตสิบสองเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชน. **วารสารราชพฤกษ์**, 16(1), 65-74.
- การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, กระทรวง. (2558). แผนแม่บทการพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย (พ.ศ.2558-2560). กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- ชัยสิทธิ์ ดำรงวงศ์เจริญ. (2550). การจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเชิงอนุรักษ์โดยมีส่วนร่วมของชุมชน : กรณีศึกษาภูผายนต์ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดสกลนคร. วิทยานิพนธ์ (ศศ.ม. วัฒนธรรมศาสตร์) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชูเกียรติ นพเกตุ. (2542). การท่องเที่ยวโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน จุดเริ่มต้นของการพัฒนาอย่างยั่งยืน. (รายงานวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- พัฒนาสังคมและสวัสดิการ, กรม. (2545). การศึกษาเรื่องโครงการศึกษารูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายพัฒนาสังคมและสวัสดิการ. กรุงเทพฯ: กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ.
- ธัญญลักษณ์ อุ่นใจ. (2560). ประสิทธิภาพการจัดการเครือข่ายงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของเทศบาลเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน. รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วรวิทย์ โรมรัตนพันธ์. (2548). ทูทางสังคม. กรุงเทพฯ: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส).
- วิจัยสังคม, สถาบัน. (2555). คู่มือการจัดการ การท่องเที่ยวชุมชนและบ้านพักแบบโฮมสเตย์. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วัลลภา มณีเชษฐา. (2558). การจัดการทรัพยากรป่าไม้ในรูปแบบเครือข่ายของตำบลทาเหนือ อำเภอแม่ฮอน จังหวัดเชียงใหม่. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศิริวรรณ งอกงาม. (2558). การจัดการความรู้ในโรงเรียนศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน. ศีษศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อรทัย มิ่งอิพล และกัลยารัตน์ ลิ้มเสรี. (2552). ความยั่งยืนทางเศรษฐกิจของ ชุมชนปากอะญอ บ้านห้วยส้มป่อย ภายใต้ข้อจำกัดของเกษตรพื้นที่สูง และทรัพยากรธรรมชาติ ลุ่มน้ำแม่เตี้ยตอนบน อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่. มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- โอภามา จำแกะ. (2560). กระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรมผ้าปักชาวเขาสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ กรณีศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาชนเผ่าม้งและเมี่ยน จังหวัดกำแพงเพชร. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**, 23 (3), 52-70.

พุทธสันติวิธีเพื่อแก้ไขปัญหาการสื่อสารระหว่างวัย
BUAAHIST PEACEFUL MEANS TO SOLVE COMMUNICATION
PROBLEMS BETWEEN THE AGES*

สุกัญญา ริรัมย์

Sukanya Riroem

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: Sriroem@gmail.com

บทคัดย่อ

ตามคำจำกัดความขององค์การอนามัยโลก (WHO) วัยรุ่น หมายถึงบุคคลที่มีอายุ 10 ถึง 19 ปี บริบูรณ์ เยาวชนหมายถึง บุคคลที่มีอายุ 15 ถึง 24 ปี จึงครอบคลุมอายุได้กว้างจากช่วงวัยก่อนมัธยมศึกษา จนถึงระดับอุดมศึกษา วัยรุ่นเป็นช่วงวัยที่มีความเปลี่ยนแปลงและความซับซ้อนในหลายด้าน วิธีสื่อสารที่ผู้ปกครอง เคยใช้กับเด็กวัยรุ่น เมื่อยังเป็นเด็กอาจไม่ได้ผลอีกต่อไป เพราะหากสื่อสารไม่ถูกวิธีก็อาจทำให้เกิดปัญหาด้านความสัมพันธ์และการใช้ชีวิตในช่วงวัยรุ่นของลูกตามมา เพราะความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ มากมาย ไม่ว่าจะเป็นทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ รวมไปถึงสภาพแวดล้อมรอบตัว ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ล้วนมีกระทบต่อตัววัยรุ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม จึงอาจเป็นเหตุผลว่าทำไมวัยรุ่นจึงเป็นช่วงวัยที่มีความสร้างสรรค์ และคิดค้นได้ในเวลาเดียวกันสาเหตุของปัญหามาจากสื่อสารระหว่างผู้ปกครองกับเด็กวัยรุ่น ที่เด็กไม่ยอมรับและต้องการ คนที่เข้าใจเขา รับรู้และยอมรับในความเป็นเขาได้ หากผู้ปกครอง ไม่สามารถสื่อสารได้อย่างตรงไปตรงมา และไม่สามารถทำให้เกิดความเข้าใจกันได้อย่างถูกต้องชัดเจน หรือมีการตีความผิดพลาด ย่อมส่งผลให้เกิดความขัดแย้ง และมีสัมพันธภาพที่ไม่ดีต่อกัน ดังนั้นการสื่อสาร ที่สามารถทำให้เด็กวัยรุ่นเข้าใจ ความคิด อารมณ์ ความรู้สึก ของผู้สื่อสาร และสามารถนำมาซึ่งความรู้สึกดี ๆ อันก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน โดยใช้หลักดังนี้ 1. แบบเห็นพ้องต้องกัน 2. แบบเปิดเสรีทางความคิด 3. แบบปกป้อง 4. แบบมีอิสระ ที่สำคัญที่สุดคือจะต้องมีความคิดเห็นถูกต้องและเป็นไปในแนวทางเพื่อให้เกิดความสุข ความสงบตามหลักพุทธสันติวิธี

คำสำคัญ: พุทธสันติวิธี; การสื่อสาร; เด็กวัยรุ่น

* Received April 1, 2022; Revised May 12, 2022; Accepted June 29, 2022

Abstract

The definition of the World Health Organization (WHO). Adolescents are people aged 10 to 19 years of age. Persons aged 15 to 24 years, therefore, cover a wide age from the pre-secondary age period. Up to tertiary level Adolescence is an age period that changes and complexes in many ways. How parents communicate with teenagers As a child, it may not work anymore. Because if not communicated properly, it can lead to problems in the relationship and life of the teenage years of the child. Because of many different changes, whether it be physical, mental, emotional, as well as the environment around them. All of these changes have both direct and indirect effects on adolescents. It may be the reason why adolescents can be a creative and aggressive age at the same time, the cause of the problem comes from the communication between parents and teenagers. That children do not accept and want People who understand him Can recognize and accept him If parents Inability to communicate honestly And unable to bring about a clear understanding of each other Or there is a misinterpretation Inevitably resulted in conflicts And have a bad relationship with each other So communication That can make teenagers understand the thoughts, emotions, feelings of the communicator. And can bring good feelings that lead to a good relationship with each other The principles are as follows: 1. Consistency 2. Open-mindedness 3. Protecting 4. The most important is that there must be correct opinions and guidelines in order to achieve happiness. Peace according to Buddhist principles, peaceful means

Keywords; Peaceful Buddhism; Communication; Teenage Children

บทนำ

สภาพครอบครัวในสังคมไทยในปัจจุบัน มีความหลากหลายมากขึ้น มีลักษณะ 1) ครอบครัวขนาดใหญ่ (ครอบครัวขยาย) 2) ครอบครัวเฉพาะ (พ่อแม่-ลูก) 3) ครอบครัวการแยกกันอยู่ จึงทำให้สภาพสังคมมีความหลากหลาย ซับซ้อน ยังไม่นับรวมบริบทที่แตกต่างกัน ทั้งถิ่นที่อยู่อาศัย สภาพเศรษฐกิจ อาชีพการงาน เป็นต้น ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวที่เกี่ยวข้องกันในลักษณะต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสมาชิกกับภรรยาหรือบิดามารดากับบุตร สาเหตุความขัดแย้งคือ การสื่อสารระหว่างวัย ที่ทำให้เกิดความขัดแย้งในครอบครัวยุคใหม่ (Generation Z) คือ การสื่อสารด้วยคำพูดเชิงลบ การไม่สื่อสาร การสื่อสารด้วยความเห็นต่าง และการสื่อสารด้วยอารมณ์ ปรากฏว่ามีความสัมพันธ์ที่ห่างเหินกันมากขึ้นและมีความใกล้ชิดกันน้อยลง กล่าวคือการเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจและสังคมปัจจุบันทำให้บิดามารดาต้องออกไปทำงานนอกบ้านมากขึ้นเพื่อหารายได้ให้เพียงพอสำหรับการดำรงชีพ สมาชิกในครอบครัวมีเวลาพูดคุยปรึกษาหารือกันน้อยลงตลอดจนมีโอกาสพบปะสังสรรค์และทำกิจกรรมร่วมกันลดลงไปด้วย จนบางครั้งก่อให้เกิดความสับสนในหน้าที่และความไม่เข้าใจในบทบาทของครอบครัว ทำให้สังคมไทย เริ่มมีช่องว่างระหว่างวัย เริ่มมีความแตกต่างทางความคิด เริ่มมีทัศนคติมุมมองการเมืองและการปกครอง ระหว่างคนรุ่นใหม่และคนรุ่นเก่า ช่องว่างระหว่างวัยทำให้เริ่มที่จะเกิดขัดแย้งกันในสังคม เนื่องจาก คนรุ่นใหม่และคนรุ่นเก่าได้รับอิทธิพลจาก “บริบททางสังคม” “ทางประวัติศาสตร์” และ “นวัตกรรมและเทคโนโลยี” ที่แตกต่าง เช่น คนรุ่นเก่าที่เกิดและเติบโตขึ้นท่ามกลางเหตุการณ์สำคัญ เช่น สงครามโลก หรือ ยุคลัทธิคอมมิวนิสต์แพร่หลาย อยู่ในยุคที่ดั้งเดิมที่เทคโนโลยียังไม่ทันสมัย เรียกว่า analog technology จะทำให้มุมมองมีทัศนคติแตกต่างออกไปจากคนรุ่นใหม่ ที่เกิดในยุคที่ประเทศมีความมั่งคั่ง ยุคที่ประชาธิปไตยกำลังเติบโต ยุคที่ทันสมัยอย่างรวดเร็วในการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน อย่างก้าวกระโดดรวมทั้งเทคโนโลยีที่ถูกเรียนรู้เข้าถึงและพัฒนาอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา อย่างไม่มีที่สิ้นสุด เรียกว่า Digital technology การสื่อสารและเชื่อมความสัมพันธ์ เป็นแบบสากล (International relationship) เป็นแบบไร้พรมแดน ทุกเชื้อชาติ ทุกศาสนา ทุกเพศ ทุกวัย ทุกสถานที่ ถูกเชื่อมโยงและเรียนรู้ผ่านระบบการสื่อสารโดยอาศัยเทคโนโลยีที่พัฒนาอย่างรวดเร็ว มีผลกับชีวิตและมีอิทธิพลต่อลักษณะนิสัย เช่น Social Media

ดังนั้น แนวคิดเรื่อง “Generations” ที่ใช้การแบ่งกลุ่มแบบ ‘ช่วงปีเกิด’ คือ แนวคิดใหม่ที่เกิดขึ้นในช่วงศตวรรษที่ 20 โดย “Karl Mannheim” นักสังคมศาสตร์ชาวฮังการีตีพิมพ์งานชื่อ “The Problem of Generations” ในปี 1923 สำหรับสังคมไทย มีการจัดกลุ่ม “Generation” หรือที่เรียกสั้นๆว่า “GEN” ไว้ดังนี้คือ

Generation		เกิด พ.ศ.	ช่วงอายุ (ปี)	ประชากรไทยแต่ ละกลุ่ม (คน)	คิดเป็นร้อยละจากประชากร ไทย (67,000,000 คน)
1	Greatest Generation	2444 - 2467	73 -116	300,000	ร้อยละ 1
2	Silent Generation	2468 - 2488	72 – 92	5,400,000	ร้อยละ 8
3	Baby Boomer	2489 - 2507	53 – 71	15,000,000	ร้อยละ 22
4	Generation X	2508 – 2522	38 – 58	16,600,000	ร้อยละ 25
5	Generation Y	2523 - 2540	20 – 37	19,000,000	ร้อยละ 28
6	Generation Z	2540 ขึ้นไป	ต่ำกว่า 20 ปี	10,600,000	ร้อยละ 16

ความแตกต่างกันของแต่ละ Generation ส่งผลให้ความคิดและพฤติกรรมนั้นแตกต่างกันไป ยกตัวอย่างเช่น เด็กในกลุ่ม Generation Z หรือปลาย Generation Y เกิดมาพร้อมสิ่งอำนวยความสะดวกรอบด้าน เรียนรู้รูปแบบการดำเนินชีวิตในสังคมแบบ Digital technology ติดต่อสื่อสารผ่านทางโลกไร้สาย และสังคมออนไลน์ ซึ่งทำให้ความคิดเปิดกว้าง มีวัฒนธรรมที่แตกต่างมากขึ้น มีความอดทนต่ำ ต้องการคำอธิบายมากขึ้น และต้องมีเหตุผลที่ชัดเจนในการใช้ชีวิตในสังคม เชิงเสรีนิยม (Liberal) เรื่องปรัชญาการเมืองหรือมุมมองทางโลกซึ่งตั้งอยู่บนความคิดเสรีภาพและความเสมอภาค ด้วยประสบการณ์ที่มองโลกต่างมุม มองสังคมต่างมิติและมองบริบทอื่น ๆ ต่างกัน เช่นเรื่องจริยธรรมและความมั่นคงของประเทศชาติ ทำให้มีการมองที่แตกต่างออกไปจากผู้ใหญ่กลุ่ม Baby Boomer ซึ่งเกิดมาในยุคบ้านเมืองเริ่มสงบสุขหลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 และได้ผ่านช่วงยุคลัทธิคอมมิวนิสต์กำลังแพร่หลายในประเทศ ซึ่งกลุ่มนี้ถูกจัดเป็นกลุ่มอนุรักษนิยม (Conservative) เป็นคนจริงจังและเคร่งครัดต่อขนบธรรมเนียมประเพณี สู้งานอดทน ภักดีต่อองค์กร ให้ความสำคัญต่อหน้าที่ของพลเมือง ทำให้สองกลุ่มนี้มีความแตกต่างกันในทุก ๆ ด้านอย่างสุดขั้ว ซึ่งเป็นเรื่องละเอียดอ่อน ความต่างนี้มีเริ่มตั้งแต่ฐานรากคือ ภายในครอบครัว ทุกครอบครัวจะมีทุกกลุ่ม Generation อยู่ในครอบครัว ช่องว่างต่างวัยเหล่านี้ที่เริ่มเกิดขึ้น ความขัดแย้งเกิดขึ้นได้เสมอ ระหว่างคนในครอบครัวเดียวกัน เพื่อนบ้าน ผู้ร่วมงาน องค์กรขนาดเล็กจนถึงองค์กรขนาดใหญ่ ระดับความขัดแย้งเริ่มมองเห็นเป็นรูปธรรมมากขึ้น จึงเป็นกรณีที่ควรให้ความสำคัญและศึกษาตั้งแต่ฐานรากคือ ช่องว่างระหว่างวัยคนในครอบครัวและคนใกล้ชิด ไม่ควรมองข้าม เพื่อทำความเข้าใจใน ช่องว่างของความแตกต่าง เพื่อลดระดับความขัดแย้งในกลุ่มครอบครัวเล็ก ๆ ก่อน ซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลที่ใช้ต่อยอดในการศึกษาพัฒนา และปรับทิศทางเพื่อลดระดับความขัดแย้งให้ขยายวงกว้าง ลงสู่ระดับชุมชน ระดับสังคมและระดับประเทศชาติ ได้อย่างยั่งยืนจากการเรียนรู้ ความแตกต่างของคนต่างวัย เพื่อให้ทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคม

ความหมายศัพท์เฉพาะที่ใช้ในบทความวิชาการ

หลักพุทธสันติวิธี ความหมาย สามารถแบ่งได้ดังนี้

พุทธะ แปลได้สองความหมาย

- 1) พระพุทธเจ้า หรือพระพุทธศาสนา
- 2) รู้ ตื่น และ เบิกบาน

สันติ หมายถึง สันติภาพ ซึ่งสันติภาพประกอบด้วย

- 1) สันติภาพทางกายภาพ ได้แก่อาชีวะ เศรษฐกิจ สุขภาพ มลพิษที่มีต่อสิ่งแวดล้อม อันเป็นความหมายสันติภาพลงดิน สันติภาพกินได้ รวมถึงมลพิษที่มีต่อสิ่งแวดล้อม ที่ดี
- 2) สันติภาพทางพฤติกรรม หมายถึงการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน และสังคม ทั้งการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และกัน การสร้างหุ้นส่วนและเครือข่าย ความยุติธรรม การสร้างสุจริตวัฒนธรรม การเจรจาพูดคุย การไกล่เกลี่ย การใช้กฎหมาย ระเบียบ เพื่อสร้างมาตรฐานการอยู่ร่วมกันในสังคม
- 3) สันติภาพทางจิตภาพ หมายถึง การสร้างสันติภาพใน เพื่อเสริมสร้างความสุข สงบ เย็นทางจิตใจ ที่สัมพันธ์กับความจริง ความดี ความงาม และความสุข
- 4) สันติภาพทางปัญญาภาพ หมายถึง การเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ Mindset และทัศนคติที่ดีงามแก่ตนเองและผู้อื่นในชุมชน องค์กร และสังคม เพื่อให้เกิดความเข้าใจ และทัศนคติที่ดีต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

วิธี หมายถึง แนวทาง กระบวนการ หรือเครื่องมือ

สรุป พุทธสันติวิธี หมายถึง วิธีการ แนวทาง หรือกระบวนการในการกระตุ้น หรือเสริมสร้างให้มนุษย์ ชุมชน องค์กร หรือสังคม เกิดความรู้ความเข้าใจ มีทัศนคติที่งาม และสามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีสันติภาพ ทั้งกายภาพ พฤติภาพ จิตภาพ ปัญญาภาพ โดยใช้หลักของพระพุทธศาสนามาเป็นฐาน และก่อให้เกิดความรู้ ตื่น และเบิกบานในชีวิต ชุมชน องค์กร และสังคม

การสื่อสาร พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 ได้ให้ความหมายของการสื่อสาร “วิธีการนำถ้อยคำข้อความหรือหนังสือเป็นต้นจากบุคคลหนึ่งหรือสถานที่หนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่งหรืออีกสถานที่หนึ่ง.”

การสื่อสาร ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Communication แปลความเป็นภาษาไทยและใช้กันหลายคำ เช่น การติดต่อสื่อสาร การสื่อความหมาย การสื่อสาร ถ้าแปลตามรูปศัพท์เดิมการสื่อสาร หมายถึง กิจกรรมที่มุ่งสร้างความร่วมมือหรือคล้ายคลึงกันให้เกิดขึ้นระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังมีความหมายไว้อย่างอื่น ๆ กัน ดังนี้

วิรัช ลภีรัตนกุล ให้ความหมาย การสื่อสาร คือ กระบวนการในการส่งผ่านหรือสื่อความหมายระหว่างบุคคล สังคมมนุษย์เป็นสังคมที่สมาชิกสามารถใช้ความสามารถของตนสื่อความหมายให้ผู้อื่นเข้าใจได้ โดยแสดงออกในรูปของความต้องการ ความปรารถนา ความรู้สึกนึกคิด ความรู้ และประสบการณ์ต่าง ๆ จากบุคคลหนึ่งไปสู่อีกบุคคลหนึ่ง

ประมะ สตะเวทิน ให้ความหมาย การสื่อสาร คือ กระบวนการของการถ่ายทอดสาร (Message) จากบุคคลฝ่ายหนึ่งซึ่งเรียกว่า ผู้ส่งสาร (Source) ไปยังบุคคลอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งเรียกว่า ผู้รับสาร (Receiver) โดยผ่านสื่อ (Channel)

ราตรี พัฒนรังสรรค์ ให้ความหมาย การติดต่อสื่อสาร คือ กระบวนการถ่ายทอดหรือแลกเปลี่ยน ความคิด ข้อมูล ข้อเท็จจริง หรือความรู้สึกซึ่งอาจเป็นรูปของคำ ตัวอักษร สัญลักษณ์ เรียกว่า ข่าวสาร บุคคล ฝ่ายหนึ่งเรียกว่า ผู้ส่งสาร ส่งไปยังบุคคลอีกฝ่ายหนึ่ง เรียกผู้รับสาร โดยผ่านสื่อต่าง ๆ เพื่อให้บุคคลหรือกลุ่ม บุคคลอื่นได้เข้าใจความหมายตามเจตนาที่ต้องการ และช่วยป้องกันความเข้าใจผิดระหว่างกันและกันอีกด้วย

สรุป การสื่อสาร เป็นกระบวนการในการสื่อความหมายโดยมีบุคคล 2 ฝ่ายได้แก่ผู้ส่งสารและผู้รับ สารโดยที่ผู้ส่งสารส่งข่าวสารใดๆไปยังผู้รับสารโดยผ่านสื่ออย่างมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนแล้วทำให้ทั้งสองฝ่าย เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องและตรงกันต่อข่าวสารนั้นการสื่อสารจึงเป็นกระบวนการหนึ่งที่มีจุดสำคัญอยู่ที่การส่ง ข่าวสารที่ทำให้ทั้งผู้รับสารและผู้ส่งสารเกิดความเข้าใจซึ่งกันต่อข่าวสารสิ่งนั้น

เด็กวัยรุ่น พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายคำว่า วัยรุ่น หมายถึง วัยที่อายุประมาณ 13-19 ปี

ศรีเรือน แก้วกังวาล ให้ความหมายว่า เป็นวัยที่มีพัฒนาการลักษณะเด่นในด้านต่าง ๆ ทุกด้าน เช่น ทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วมาก และเห็นได้ชัดเจน วัยรุ่นมีความแตกต่างจากวัยอื่น ๆ เพราะมีการเปลี่ยนแปลงมากในทุกด้านของพัฒนาการ

นภาพร สังข์กระแสน ให้ความหมายว่า วัยรุ่นเป็นวัยที่เปลี่ยนแปลงจากวัยเด็กไปสู่ผู้ใหญ่มี พัฒนาการเจริญเติบโตด้านร่างกายและพัฒนาการทางเพศ เด็กหญิงตั้งแต่เริ่มมีประจำเดือนครั้งแรกและ เด็กชายเมื่อเริ่มมีการผลิตเซลล์สเปิร์ม

สรุป วัยรุ่น เป็นวัยที่อายุประมาณ 13-19 ปีที่มีการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่สภาวะทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคมเป็นวิกฤต ช่วงหนึ่งของชีวิต เนื่องจากเป็นช่วงต่อของวัยเด็กและผู้ใหญ่ ซึ่งจะมีผลต่อ ความสัมพันธ์ระหว่างวัยรุ่นด้วยกันเอง และบุคคลรอบข้าง

สภาพปัญหาการสื่อสารระหว่างวัย

เนื่องจากผู้ปกครองและเด็กวัยรุ่นอยู่ในช่วงวัยที่แตกต่างกัน จึงมีช่องว่างระหว่างวัยค่อนข้างสูง อีกทั้งด้วยสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ก่อให้เกิดวิวัฒนาการและการพัฒนาอย่างรวดเร็วกับสังคมไทย ส่งผล ต่อการเลี้ยงดูเด็กวัยรุ่นในปัจจุบันของผู้ปกครอง ซึ่งมีปัญหาในการอบรมและเลี้ยงเด็กวัยรุ่นเกิดขึ้นดังต่อไปนี้

เด็กวัยรุ่นมีพฤติกรรมติดเกม ในปัจจุบันอินเทอร์เน็ตเข้ามามีบทบาทในสังคมมากขึ้น ก่อให้เกิดปัญหาการติดเกมของเด็กวัยรุ่น โดยเฉพาะบนโทรศัพท์มือถือที่เอื้ออำนวยความสะดวกต่อการเข้าถึง ได้ง่ายมากขึ้น เมื่อครั้งหนึ่งเด็กวัยรุ่นได้เล่นเกมในช่วงระยะเวลาหนึ่ง แต่ในครั้งถัดๆไปจะมีความต้องการเวลา ในการเล่นเกมมากขึ้นเรื่อย ๆ และจะหมกมุ่นจดจ่ออยู่กับการเล่นเกมเป็นเวลานานซึ่งพฤติกรรมติดเกมนี้ ส่งผลกระทบต่อเด็กวัยรุ่นหลายด้าน ทั้งด้านการเรียน สุขภาพ ด้วยการติดการเล่นเกมนานบางครั้งเด็ก วัยรุ่นใช้เวลากับการเล่นเกมจนละเลยเวลาทำ การบ้าน ไม่สนใจเรียน ผลการเรียนตกต่ำ ทานอาหารไม่ตรง

เวลา รวมทั้งส่งผลกระทบทางจิตใจเช่นกัน ทำให้เกิดความเครียด หงุดหงิด และก้าวร้าว ขณะที่เด็กวัยรันทันเล่นเกมนอนนั้น หากมีคนไปขัดจังหวะระหว่างการเล่น เด็กวัยรันทันจะแสดงพฤติกรรมไม่เหมาะสมออกมา

เด็กวัยรันทันพูดจาไม่สุภาพ ปัญหาการพูดจาไม่สุภาพหรือคำไม่สุภาพ รวมถึงการพูดจาทำทายนี เป็นปัญหาที่ทำให้ บิดามารดาและรวมถึงผู้ปกครองที่เลี้ยงดูอบรม รวมไปถึงบุคคลรอบข้างของเด็กวัยรันทันเกิดความตกใจกับปัญหาพฤติกรรมคำพูดนี้เป็นอย่างมาก ซึ่งปัญหานี้เกิดขึ้นกับทุกครอบครัวและสร้างความหนักใจต่อการเลี้ยงดูเด็กวัยรันทันของผู้ปกครอง ผู้ปกครองมักวิตกว่าในอนาคตเด็กวัยรันทันจะติดพฤติกรรมนี้จนไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ ปัญหานี้จึงไม่ควรปล่อยปะละเลยเพราะเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดพฤติกรรมที่เคยชิน กล่อมเกล่าพฤติกรรมในอนาคตของเด็กวัยรันทัน และอาจส่งผลกระทบทางลบทั้งตัวเด็กวัยรันทันเองและบุคคลรอบข้าง

การทะเลาะกันของเด็กวัยรันทัน ในครอบครัวที่มีเด็กวัยรันทันมากกว่า 1 คนขึ้นไป มักมีปัญหการทะเลาะกันเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งในบางครั้งปัญหานี้เกิดจากประเด็นเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ความขัดแย้ง ความคิดเห็นที่ต่างกัน การมีความต้องการในสิ่งเดียวกัน การกระทำที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งต่าง ๆ จนเกิดเป็นการทะเลาะและบางครั้งก่อให้เกิดการใช้ความรุนแรงในสถานการณ์การทะเลาะกันของเด็กวัยรันทัน ซึ่งผู้ปกครองที่เลี้ยงดูเด็กวัยรันทันในบางครั้งเกิดความหนักใจต่อการตัดสินใจและแก้ไขสถานการณ์ดังกล่าว

เด็กวัยรันทันไม่สนใจการเรียน ซึ่งแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมที่ผู้ปกครองเห็นได้ชัด คือ การไม่ยอมไปโรงเรียน ไม่ใส่ใจการเรียน ไม่ทำการบ้าน และไม่มีความพยายามในการเรียน สิ่งเหล่านี้ส่งผลกระทบให้เกิดปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำของเด็กวัยรันทัน อีกทั้งยังกระทบถึงการเรียนในระดับชั้นที่สูงขึ้นไปของเด็กวัยรันทัน เพราะการเรียนในแต่ละระดับชั้นจะเป็นพื้นฐานการเรียนรู้ของการเรียนรู้อีกในระดับชั้นถัดไป

เด็กวัยรันทันมีโลกส่วนตัว ไม่สูงส่งกับใคร ไม่ชอบเข้าสังคมเพื่อนมากนัก ไม่ชอบเล่นข้างนอกบ้าน มักอยู่แต่ในห้องโดยไม่ต้องออกไปเล่นกับเพื่อนนอกบ้าน เช่น เล่นเกม ดูโทรทัศน์ เป็นต้น มองผิวเผินอาจเป็นข้อดี ไม่สร้างปัญหาหรือความเดือดร้อนให้กับผู้ปกครองแต่ในทางกลับกันผู้ปกครองยังคงเกรงว่าในอนาคตเด็กวัยรันทันของตนจะไม่มีสังคมเพื่อน อีกทั้งยังวิตกกังวลว่าในบางครั้งเด็กวัยรันทันอาจจะมีปัญหาซ่อนเร้นแล้วจะไม่บอก เก็บเป็นความลับที่ทำร้ายจิตใจตัวเด็กวัยรันทันเอง

เด็กวัยรันทันเอาแต่ใจ ปัญหานี้ไม่เกิดบ่อย เกิดเป็นบางครั้งเท่านั้นเวลาที่เด็กวัยรันทันมีความต้องการอยากได้ในสิ่งที่ต้องการ และจะต้องได้มัน มีพฤติกรรมที่แสดงออกด้วยการร้องไห้ ประชดประชัน ก้าวร้าว เมื่อไม่ได้ในสิ่งที่ต้องการ ทำให้ผู้ปกครองเกิดความสับสนและยอมสนองความต้องการของเด็กวัยรันทัน เพราะไม่ต้องการให้เด็กวัยรันทันแสดงพฤติกรรมที่ไม่ดีดังกล่าว

การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ระหว่างผู้ปกครองกับเด็กวัยรันทัน

“การสื่อสาร” เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อความสุข และความเข้มแข็งของทุกความสัมพันธ์บนโลกใบนี้ เพราะ “การสื่อสาร” สามารถทำให้อีกฝ่ายเข้าใจความคิด อารมณ์ ความรู้สึก ของผู้สื่อสาร และสามารถนำมาซึ่งความรู้สึกดีๆ อันก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน แต่ในทางกลับกัน หากผู้สื่อสารไม่สามารถสื่อสารได้อย่างตรงไปตรงมา และไม่สามารถทำให้เกิดความเข้าใจกันได้อย่างถูกต้องชัดเจน หรือมีการตีความผิดพลาด ย่อมส่งผลให้เกิดความขัดแย้ง และมีสัมพันธภาพที่ไม่ดีต่อกัน โดย McLeod และ O’Keefe (1972) มีแนวคิดว่าการสื่อสาร มี 4 รูปแบบ คือ

1. **แบบเห็นพ้องต้องกัน (Consensual)** เป็นลักษณะการสื่อสารที่ให้ความสำคัญกับประเพณีค่านิยมดั้งเดิม แต่ก็เปิดโอกาสให้คู่สนทนาได้แสดงความคิดเห็น แสดงออก รับฟังความคิดเห็นของกันและกัน การสื่อสารรูปแบบนี้ ทำให้คู่สนทนาารู้สึกเห็นพ้องไปในทิศทางเดียวกัน และมีการประนีประนอม

2. **แบบเปิดเสรีทางความคิด (Pluralistic)** เป็นลักษณะการสื่อสารที่สนับสนุนให้คู่สนทนารู้จักพัฒนาความคิดของตนเอง กล่าวแสดงออก กล่าวพุดคุย กล่าวถกเถียง มีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่สำคัญ มีลักษณะการสื่อสารที่มีความยืดหยุ่นสูง ไม่ยึดติดกับประเพณีค่านิยมมากนัก

3. **แบบปกป้อง (Protective)** เป็นลักษณะการสื่อสารที่เข้มงวด ไม่เปิดโอกาสให้คู่สนทนาแสดงความคิดเห็นแม้จะไม่เห็นด้วยก็ตาม การสื่อสารรูปแบบนี้อาจนำไปสู่การต่อต้านแบบตื้อเจียบ

4. **แบบปล่อยปละละเลย (Laissez-Faire)** เป็นลักษณะการสื่อสารที่ไม่มีแบบแผนยึดถือ เป็นไปอย่างอิสระ ไม่มีกรอบหรือแนวทางที่ชัดเจน คู่สนทนามีการสื่อสารกันน้อย และมักทำอะไรตามใจตนเอง

ในปี ค.ศ. 1993 Epstein และคณะ ได้ทำการศึกษาเรื่องรูปแบบการสื่อสาร ซึ่งต่อมา กลายเป็นรูปแบบการสื่อสารที่ถูกนำไปใช้มากในการทำจิตบำบัด และการให้คำปรึกษาครอบครัว ซึ่งประกอบด้วยรูปแบบการสื่อสาร 4 รูปแบบด้วยกัน คือ

1. **การสื่อสารที่มีเนื้อหาชัดเจนและตรงต่อบุคคลเป้าหมาย (Clear and Direct Communication)** เป็นรูปแบบการสื่อสารที่ดีที่สุด เกิดขึ้นเมื่อสารที่ส่งมีเนื้อหาชัดเจน คือ ง่ายต่อการทำความเข้าใจ และตรงต่อบุคคลเป้าหมาย

2. **การสื่อสารที่มีเนื้อหาชัดเจนแต่ไม่ตรงต่อบุคคลเป้าหมาย (Clear and Indirect Communication)** เป็นรูปแบบการสื่อสารที่สารที่ส่งมีเนื้อหาชัดเจน แต่บุคคลที่ต้องการส่งสารไปให้ ไม่ชัดเจน ส่งผลให้เกิดปัญหาขึ้นได้

3. **การสื่อสารที่มีเนื้อหาไม่ชัดเจนแต่ตรงต่อบุคคลเป้าหมาย (Masked and Direct Communication)** เป็นรูปแบบการสื่อสารที่เกิดขึ้น มีการระบุตัวผู้ที่ต้องการสื่อสารด้วยชัดเจน แต่เนื้อหาที่ต้องการสื่อไม่ชัดเจน

4. **การสื่อสารที่มีเนื้อหาไม่ชัดเจนและไม่ตรงต่อบุคคลเป้าหมาย (Masked and Indirect Communication)** เป็นรูปแบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพน้อยที่สุด เนื่องจากทั้งสารที่ส่งออกไปมีเนื้อหาไม่ชัดเจน และไม่มีการระบุผู้ที่ต้องการจะสื่อสารด้วย ซึ่งการนำรูปแบบการสื่อสารทั้ง 4 รูปแบบไปใช้นั้น McLeod และ O'Keefe ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรดูความเหมาะสมของความสัมพันธ์ และสถานการณ์ขณะสนทนาเป็นหลัก เพราะทั้ง 4 รูปแบบมีข้อดี ข้อเสียต่างกัน ขึ้นอยู่กับการนำไปใช้

สื่อสารกับวัยรุ่นอย่างไรให้มีประสิทธิภาพ การสื่อสารกับคนช่วงวัยนี้ไม่เพียงแค่อำนาจให้ข้อมูล แต่ควรบอกถึงเจตนาและเลือกวิธีการสื่อสารอย่างเหมาะสม ซึ่งอาจส่งผลดีต่อความสัมพันธ์มากขึ้น โดยเทคนิคในการสื่อสารกับเด็กวัยรุ่นมีดังนี้

ไม่ใช่อารมณ์ในการสื่อสาร แม้ว่าการควบคุมอารมณ์ขณะพูดคุยเรื่องบางเรื่องอาจเป็นสิ่งที่ยาก แต่การใช้อารมณ์นั้นมีผลต่ออารมณ์ความรู้สึกและประสิทธิภาพในการสื่อสารเป็นอย่างมาก โดยเด็กบางคนอาจรู้สึกเศร้าหรือสะเทือนใจ แต่บางคนอาจได้ตอบด้วยอารมณ์ที่รุนแรงและก้าวร้าว สุดท้ายแล้ว ปัญหาที่นั่นก็อาจไม่ได้ข้อสรุปหรือถูกแก้ไข

พูดให้สั้นและได้ใจความ การโดนบ่นเป็นเวลานานหรือการพูดเรื่องต่าง ๆ ซ้ำไปซ้ำมา อาจทำให้เด็กเกิดความรู้สึกไม่อยากฟังและปิดกั้น เพราะวัยรุ่นมักไม่ชอบทำอะไรซ้ำ ๆ แม้ว่าเรื่องนั้นจะเป็นสำคัญที่พ่อแม่อยากย้ำ เพื่อให้ลูกเข้าใจ แต่หากต้องการให้เด็กเข้าใจจุดประสงค์ของการพูดคุย พ่อแม่ควรพูดให้กระชับ ตรงประเด็น และไม่ยืดเยื้อ

เปลี่ยนการสอนเป็นการพูดคุย โดยส่วนใหญ่ การพรีสอนหรือป้อนข้อมูลให้กับวัยรุ่นเพียงทางเดียว อาจทำให้เด็กรู้สึกเบื่อและพยายามที่จะไม่รับรู้ แต่การพูดคุยนั่นเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดของทั้งสองฝ่าย ซึ่งอาจสร้างความเข้าใจในมุมมอง ความคิด และปัญหาต่าง ๆ ได้ดีกว่าการสอนแบบเดิม

อย่าเริ่มต้นด้วยการกล่าวหา การเริ่มต้นบทสนทนาด้วยการกล่าวหาอาจเป็นการเริ่มต้นที่ไม่ดีนัก เพราะตัวเด็กเองอาจรู้สึกอึดอัดจากการถูกกล่าวหา แม้ว่าตนเองไม่ได้ทำก็ตาม

ใช้หลัก I message เป็นการสื่อสารผ่านมุมมองของตัวผู้พูดมากกว่าการพูดถึงพฤติกรรมของผู้สนทนา เช่น แม่รู้สึกเป็นห่วงเกี่ยวกับผลการเรียนของลูก แทนการพูดว่า ทำไมผลการเรียนของลูกไม่ดี

เคารพความคิดเห็นของลูก วัยรุ่นเป็นวัยที่มีอิสระ มีความคิด และความต้องการเป็นของตนเอง แม้ว่าบางที่อาจขัดต่อแนวทางหรือแนวคิดที่พ่อแม่อยากให้เป็น แต่การคัดค้านหรือห้ามความคิด รวมถึงความไม่เชื่อใจในคำพูดอาจส่งผลให้เด็กไม่กล้าแสดงออกถึงความต้องการที่แท้จริง ผู้ปกครองจึงควรพยายามทำความเข้าใจในมุมมองของลูก

พูดให้เกียรติ ด้วยความใกล้ชิดของความเป็นครอบครัว อาจทำให้เกิดความรู้สึกเคยชินในการแสดงออกด้วยการใช้คำสั่งหรือการสอนมากกว่าการพูดคุยแม้ว่าจะเป็นเรื่องทั่วไป ซึ่งการสื่อสารแบบนี้อาจส่งผลต่อความรู้สึกของเด็กมากกว่าการสร้างใจ โดยผู้เชี่ยวชาญแนะนำว่าให้ลองพูดคุยกับลูกให้เหมือนกับพูดคุยกับคนอื่น ๆ ที่แสดงถึงการให้เกียรติกัน ไม่ว่าจะเป็นคำพูดหรืออารมณ์ที่แสดงออกมา

รับฟังและเรียนรู้อย่างเปิดใจ บางครอบครัวอาจมีระยะห่างของความสัมพันธ์ที่ค่อนข้างมาก การพูดคุยแลกเปลี่ยนเรื่องราวของกันและกันอาจเป็นเรื่องยาก แต่การถามไถ่ถึงเรื่องทั่วไปหรือสิ่งที่เขาสนใจอยู่บ่อย ๆ อาจทำให้เด็กเปิดใจมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังอาจช่วยกระชับความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวให้ดียิ่งขึ้น

ใช้เวลาในการทบทวน เรื่องบางเรื่องอาจเป็นประเด็นที่อ่อนไหวต่อตัววัยรุ่น การคาดคั้นหรือเร่งรัดเอาคำตอบอาจสร้างแรงกดดันและไม่ได้การตอบรับจากเด็ก จึงควรใช้เวลาในการทบทวนความคิดและการกระทำในเรื่องต่าง ๆ เพื่อนำมาอธิบายในการพูดคุยครั้งถัดไป

รอจังหวะที่เหมาะสม จังหวะและเวลาในการสนทนาเป็นสิ่งที่สำคัญไม่แพ้วิธีในการสื่อสาร โดยพ่อแม่อาจเลือกช่วงเวลาทั้ง 2 ฝ่ายไม่มีเรื่องกังวลใจหรือความรู้สึกหงุดหงิด และเป็นช่วงเวลาไม่เร่งรีบ ซึ่งอาจช่วยให้การสื่อสารไม่ถูกรบกวนจากอารมณ์ส่วนตัวหรือเวลา

ทำกิจกรรมระหว่างการพูดคุย ผู้เชี่ยวชาญในการสื่อสารกับวัยรุ่นแนะนำว่า การนั่งพูดคุยจ้องตากันโดยไม่ขยับไปไหนเป็นบรรยากาศที่ไม่เหมาะกับการสื่อสาร เพราะอาจส่งผลต่ออารมณ์ทั้งสองฝ่าย จึงควรหลีกเลี่ยงการพูดคุยในลักษณะดังกล่าว โดยอาจจะเปลี่ยนมาเป็นการพูดคุยกันระหว่างเดินเล่น ขับรถ หรือกิจกรรมอื่น เพื่อเลี่ยงการสบตาและช่วยให้ร่างกายเคลื่อนไหว ทำให้ไม่เกิดรู้สึกอึดอัดหรือเครียดจนเกินไป

พูดคุยหลังมื้ออาหาร ความหิวอาจก่อให้เกิดความรู้สึกหงุดหงิดโดยไม่รู้ตัว ก่อนการพูดคุยเรื่องราวที่จริงจัง ควรรับประทานอาหารเพื่อให้ร่างกายอยู่ในสภาวะปกติ โดยวิธีนี้สามารถใช้ได้กับทั้งสองฝ่าย แม้ว่าอาจดูเป็นเรื่องเล็กน้อย แต่ก็อาจช่วยให้การพูดคุยนั้นราบรื่นขึ้น

นอกจากการสื่อสารแล้ว ยังมีอีกหลายวิธีที่อาจช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ปกครองและเด็ก เช่น สนับสนุนในกิจกรรมที่ลูกมีความสนใจ ยอมรับในตัวตอนที่เด็กเป็นเพื่อนให้คำแนะนำที่ดีอยู่เสมอ อย่าเร่งรัดหรือกดดันมากเกินไป ตั้งกฎอย่างสมเหตุสมผล หรือเข้าไปมีส่วนร่วมกับลูกในด้านต่าง ๆ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม หากพ่อแม่มีปัญหาในการสื่อสารกับลูกที่เป็นวัยรุ่น สามารถปรึกษานักจิตวิทยาเด็กหรือคุณครูของเด็กเพื่อขอคำแนะนำ ซึ่งอาจช่วยให้ความสัมพันธ์นั้นราบรื่นขึ้น

กระบวนการจัดการด้วยหลักพุทธสันติวิธี

พระพุทธศาสนามีคำสอนที่ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการสื่อสารไว้เช่นกัน โดยปรากฏอยู่ในหนังสือ อรรถกถาธรรมบท ขุททกนิกาย ภาควิชา 3 ดังนี้

ยถาปิ รุจิรํ ปุပ္ผํ วณณวนตํ อคนธกะ เอวํ สุภาสิตา วาจา อผลา โหติ อกุพฺพโต

ยถาปิ รุจิรํ ปุပ္ผํ วณณวนตํ สคนธกะ เอวํ สุภาสิตา วาจา สผลา โหติ สกุพฺพโตฯ

แปลว่า ดอกไม้ งาม มีสีสวย แต่ไม่มีกลิ่น ฉันทิด วาจาสุภาสิต ย่อมไม่มีผลแก่บุคคลผู้ไม่ทำตาม ฉันทิดนั้น แต่ว่าจาสุภาสิตย่อมมีผลแก่ผู้ทำตามด้วยดี เหมือนดอกไม้งาม มีสีสวย และมีกลิ่นหอมฉนั้น

ตามหลักพุทธสันติ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลเพื่อออกแบบรูปแบบการแก้ไขปัญหาการสื่อสารพบว่า ทุกข์นั้น เกิดจากปัญหาการสื่อสารระหว่างวัยในปัจจุบัน ซึ่งเป็นทุกข์ที่อาจเกิดขึ้นในขณะที่แสดงความคิดเห็นต่าง และในขณะที่มีสภาวะอารมณ์ไม่พร้อม มีสาเหตุ หรือสมุทัย มาจากปัญหาของการสื่อสาร ที่ไม่เปิดใจรับฟัง ฟังไม่เข้าใจ ยึดติด ยอมรับไม่ได้ หลงอารมณ์ ลืมความกรุณาและเป้าหมาย ซึ่งเป้าหมายของผู้ปกครองที่ต้องการให้เกิดขึ้น คืออยากให้เด็กวัยรุ่นมีการรับฟัง เข้าใจ ยอมรับกันได้มากขึ้น บริหารดูแลอารมณ์ตนได้ โดยมีกระบวนการสร้างเหตุปัจจัยให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ มีทักษะการฟังด้วยตัวรู้ มีการสร้างสานสัมพันธ์ สร้างสันติสุข ทักษะบริหารดูแลอารมณ์ด้วยสติและสมาธิ

เมื่อพิจารณาในเรื่องหลักธรรม หลักมรรคมีองค์ 8 พบว่า การดำเนินชีวิตดำรงอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม ประกอบด้วยธรรม ซึ่งธรรมข้อหนึ่งในมรรค 8 คือ สัมมาสังกัปปะ (การดำริชอบ การคิดชอบ) สัมมาสังกัปปะ แห่งมรรค 8 หมายถึง การรู้จักคิดในทางที่ถูกที่ควรบนพื้นฐานของศีลธรรมอันงามที่ปราศจากการคิดโลภในความอยากของตน การคิดพยาบาท อาฆาตแค้น และการคิดที่จะเบียดเบียนผู้อื่นให้เสียหาย แต่ด้วยประสบการณ์ชีวิตที่พบเหตุการณ์ต่างกันของแต่ละ Generation ส่งผลให้ความคิดและพฤติกรรมนั้นแตกต่างกันไป ทำให้เกิดความขัดแย้ง การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งของความคิดของคนต่างวัย ต้องใช้ชีวิตแบบพอดีพอดี เรียนรู้ซึ่งกันและกัน

การแก้ไขปัญหาการสื่อสารระหว่างวัย สำหรับผู้ปกครองกับเด็กวัยรุ่นในครอบครัวไทย จำเป็นต้องพิจารณาหลายหลักธรรมประกอบกันในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ซึ่งประกอบด้วย หลักศาสนาธรรม 6 เป็นหลักธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึงกัน ถือว่าเป็นธรรมที่เป็นพลังในการสร้างความสามัคคี อันประกอบด้วย เมตตา การให้การอนุเคราะห์ช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น ไม่รังแกทำร้ายผู้อื่น การมีวาจาที่ดี สุภาพ อ่อนหวาน พุดมีเหตุผล ไม่พุดให้ร้ายผู้อื่นทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

การคิดดีต่อกันไม่คิดอิจฉาริษยาหรือไม่คิดมุ่งร้ายพยาบาท การรู้จักแบ่งสิ่งของให้กันและกันตามโอกาสอันควร การมีความรักใคร่สามัคคี ไม่เอาวัดเอาเปรียบผู้อื่น การรู้จักเคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีปัญญาวานา มีการเจริญปัญญา, พัฒนาปัญญา, การฝึกอบรมปัญญา ให้รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง รู้เท่าทันปัญหาการสื่อสารระหว่างวัย สามารถทำจิตใจให้เป็นอิสระ ทำตนให้บริสุทธิ์จากกิเลสและปลดปล่อยจากความทุกข์ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยสติและปัญญา ซึ่งสติ (Mindfulness) คือ ความระลึกขึ้นได้ ความนึกขึ้นได้ ความอุกคิต การคุมจิตไว้ในกิจได้ จิตไม่เลือนลอย การฝึกสติ มีหลายวิธี เพื่อให้เท่าทัน กาย ใจ อารมณ์ ความคิด เพื่อเท่าทัน กาย เคลื่อนไหวร่างกาย เพื่อให้เท่าทัน อารมณ์ ที่ปรุงแต่งตามกิเลส เพื่อให้เท่าทัน ความคิด ปรุงแต่งทั้งหลาย ทั้งนี้ต้องตระหนักรู้ (Awareness) ในสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เกิดขึ้นในตน การมีอยู่ของมัน การจดจำลักษณะมันได้ จะต้องฝึกเจริญสติ ซึ่งการสื่อสาร (Communication) อย่างมีสติ (Mindfulness) และความตระหนักรู้ในโลกภายในตน (Awareness) เป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี (Coexistence) และนำไปสู่ความสันติสุขร่วมกัน (Peace) ประกอบไปด้วย 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยภายใน ของผู้สื่อสาร คือคุณภาพจิต ผู้สื่อสาร ถ้าตั้งจิตพรหม คือมีพรหมวิหาร 4 ประกอบด้วยเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา

โยนิโสมนสิการ (บาลี: yonisomanasikāra, คำอ่าน: โยนิโสมนะสิกาณ) หมายถึง การทำในใจให้ดี ละเอียดถี่ถ้วน กล่าวคือ การพิจารณาอย่างรอบคอบถี่ถ้วน ทางพุทธศาสนาถือว่ามีความสำคัญค่าเท่ากับความจริงหรือ "อัปมาท" ซึ่งเป็นแหล่งรวมแห่งธรรมฝ่ายดีหรือ "กุศลธรรม" ทั้งปวง ดังปรากฏในพระไตรปิฎก เล่ม 19 สังยุตตนิกาย มหาวารวรรค ข้อ 464 หน้า 129 นอกจากนั้น ยังจัดเป็นธรรมะข้อหนึ่งในกลุ่มธรรมที่เป็นไปเพื่อความเจริญด้วยปัญญา และเป็นธรรมะมีอุปการะมากแก่นุชย์ ดังพรรณนาในพระไตรปิฎก เล่ม 12 อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต ข้อ 268-9 หน้า 332.

การใช้ความคิดถูกวิธี คือ การกระทำในใจโดยแยบคาย มองสิ่งทั้งหลายด้วยความคิดพิจารณาสืบค้นถึงต้นเค้า สืบหาเหตุผลจนตลอดสายแยกแยะออกพิจารณาด้วยปัญญาที่คิดเป็นระเบียบและโดย อุบายวิธี ให้เห็นสิ่งนั้นๆ หรือปัญหานั้นๆ ตามสภาวะและตามความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย เช่น

- คิดจากเหตุไปหาผล
- คิดจากผลไปหาเหตุ
- คิดแบบเห็น ความสัมพันธ์ต่อเนื่อง เป็นลูกโซ่
- คิดเน้นเฉพาะจุดที่ทำให้เกิด
- คิดเห็น องค์ประกอบที่มา ส่งเสริมให้เจริญ
- คิดเห็น องค์ประกอบที่มา ทำให้เสื่อม
- คิดเห็นสิ่งที่มา ตัดขาดให้ดับ

- คิดแบบ แยกแยะองค์ประกอบ
- คิดแบบ มองเป็นองค์รวม
- คิดแบบ อะไรเป็นไปได้ หรือเป็นไปได้ไม่ได้

คุณภาพสภาพแวดล้อมขณะสื่อสาร พื้นที่ปลอดภัย อบอุ่น มีอิสระ

สาราณียธรรม คือ พุทธสันติวิธี อันเป็นแนวทางทางปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน

1. เมตตาการุณยธรรม ตั้งเมตตาการุณยธรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้า และลับ

หลังคือ ช่วยเหลือกิจธุระของผู้ร่วมหมู่คณะด้วยความเต็มใจ แสดงกิริยาอาการสุภาพเคารพ นับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง

2. เมตตาวจีกรรม ตั้งเมตตาวจีกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลังคือ ช่วยบอก แจ้งสิ่งที่ประโยชน์ สั่งสอน แนะนำตักเตือน ด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพแสดงความเคารพนับถือทั้ง ต่อหน้าและลับหลัง

3. เมตตามโนกรรม ตั้งเมตตามโนกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ ตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่ประโยชน์แก่กัน มองกันในแง่ดี มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน

4. สาธารณโภคิตา ได้สิ่งของใดมาก็แบ่งปัน คือ เมื่อได้สิ่งใดมา แม้เป็นของเล็กน้อย ก็ไม่หวงไว้ผู้เดียวนำมาแบ่งปันเฉลี่ยแจกจ่ายให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วกัน

5. สีลสามัญญตา มีศีลบริสุทธิเสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ มีความประพฤติสุจริตดีงาม ถูกต้องตามระเบียบวินัย ไม่ทำตนให้เป็นที่ยกย่องของหมู่คณะ

6. ทิฐิสามัญญตา มีทิฐิดีงามเสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ เห็นชอบร่วมกันในข้อที่เป็นหลักการอันจะนำไปสู่ความหลุดพ้นสิ้นทุกข์จัดปัญหา

โดยนัยแห่งสาราณียธรรม 6 ประการข้างต้น จะเห็นได้ว่า พระพุทธเจ้าทรงเน้นให้ผู้ที่อยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ หรือทำงานร่วมกัน จะต้องมิเมตตา คือ ความหวังดีต่อกัน ไม่ริษยากัน ไม่ชิงดี ชิงเด่นต่อกันและกัน ไม่ว่าจะด้วยการกระทำหรือจะด้วยการพูดหรือแม้กระทั่งการคิดในสามประการแรกส่วน 3 ประการหลัง เป็นการวางเงื่อนไขหรือกติกาในการอยู่ร่วมกัน โดยกำหนดให้ผู้ที่อยู่ร่วมกันต้องรู้จักการแบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และจะต้องมีความประพฤติอันดีงามเสมอภาคกัน และที่สำคัญที่สุดคือจะต้องมีความคิดเห็นถูกต้องและเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับผู้อื่น

บทสรุป

วัยรุ่นเป็นช่วงวัยที่มีความเปลี่ยนแปลงและความซับซ้อนในหลายด้าน วิธีสื่อสารที่ผู้ปกครอง เคยใช้กับเด็กวัยรุ่นเมื่อยังเป็นเด็กอาจไม่ได้ผลอีกต่อไป เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่สภาวะทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคมเป็นวิกฤต ช่วงหนึ่งของชีวิต เนื่องจากเป็นช่วงต่อของวัยเด็กและผู้ใหญ่ ซึ่งจะมีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างวัยรุ่นด้วยกันเอง และบุคคลรอบข้าง หากสื่อสารไม่ถูกวิธีก็อาจทำให้เกิดปัญหาด้านความสัมพันธ์ และการใช้ชีวิตของในช่วงวัยรุ่นของลูกตามมา พ่อแม่จึงควรเรียนรู้และศึกษาวิธีการสื่อสารให้เหมาะสมกับช่วงวัย โดยในช่วงวัยนี้จะเกิดความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ มากมาย ไม่ว่าจะเป็นทางร่างกาย จิตใจ

อารมณ์ รวมไปถึงสภาพแวดล้อมรอบตัว ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ล้วนมีกระทบต่อตัววัยรุ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม จึงอาจเป็นเหตุผลว่าทำไมวัยรุ่นจึงเป็นช่วงวัยที่มีความสร้างสรรค์และคิดค้นได้ในเวลาเดียวกัน ซึ่งปัญหาในช่วงนี้ที่มีมากคือ 1. เด็กวัยรุ่นมีพฤติกรรมติดเกม 2. เด็กวัยรุ่นพูดจาไม่สุภาพ 3. การทะเลาะกัน 4. เด็กวัยรุ่นไม่สนใจการเรียน 5. เด็กวัยรุ่นมีโลกส่วนตัว ไม่สูงส่งกับใคร 6. เด็กวัยรุ่นเอาแต่ใจ สาเหตุของปัญหามาจากการสื่อสารระหว่างผู้ปกครองกับเด็กวัยรุ่น ที่เด็กไม่ยอมรับและต้องการ คนที่เข้าใจเขา รับรู้และยอมรับในความเป็นเขาได้ หากผู้ปกครอง ไม่สามารถสื่อสารได้อย่างตรงไปตรงมา และไม่สามารถทำให้เกิดความเข้าใจกันได้อย่างถูกต้องชัดเจน หรือมีการตีความผิดพลาด ย่อมส่งผลให้เกิดความขัดแย้ง และมีสัมพันธภาพที่ไม่ดีต่อกัน ดังนั้นการสื่อสาร ที่สามารถทำให้เด็กวัยรุ่นเข้าใจความคิด อารมณ์ ความรู้สึก ของผู้สื่อสาร และสามารถนำมาซึ่งความรู้สึกดี ๆ อันก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน โดยใช้หลักดังนี้ 1. แบบเห็นพ้องต้องกัน (Consensual) 2. แบบเปิดเสรีทางความคิด (Pluralistic) 3. แบบปกป้อง (Protective) 4. แบบมีอิสระ (Laissez-Faire) เหมือนคำสอนของพระพุทธเจ้า ตรัสไว้ในหนังสืออรรถกถาธรรมบท ขุททกนิกาย ภาคที่ 3 ว่า

ยถาปิ รุจิร ปุปผ วณณวนต อคนธก เอว สุภาสิตา วาจา อผลา โหติ อกุพฺพโต

ยถาปิ รุจิร ปุปผ วณณวนต สคนธก เอว สุภาสิตา วาจา สผลา โหติ สกุพฺพโตฯ

แปลว่า ดอกไม้ งาม มีสีสวย แต่ไม่มีกลิ่น ฉันทิด วาจาสุภาสิต ย่อมไม่มีผลแก่บุคคลผู้ไม่ทำตาม ฉันทัน แต่วาจาสุภาสิตย่อมมีผลแก่ผู้ทำตามด้วยดี เหมือนดอกไม้งาม มีสีสวย และมีกลิ่นหอมฉนั้น

ถือว่าเป็นธรรมที่เป็นพลังในการสร้างความสามัคคี อันประกอบด้วยเมตตา การให้การอนุเคราะห์ช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น ไม่รังแกทำร้ายผู้อื่น การมีวาจาที่ดี สุภาพ อ่อนหวาน พูดมีเหตุผล ไม่พูดให้ร้ายผู้อื่นทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง และที่สำคัญที่สุดคือจะต้องมีความคิดเห็นถูกต้องและเป็นไปในแนวทางเดียวกัน จึงเป็นรูปแบบการบูรณาการพุทธสันติวิธีเพื่อแก้ไขปัญหาการสื่อสารระหว่างวัยภคณศึกษาในการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ระหว่างผู้ปกครองกับเด็กวัยรุ่น

บรรณานุกรม

นภาพร สังข์กระแสน์. (2546). “ผลการเตรียมมารดาเรื่องเพศศึกษาต่อความรู้เจตคติและการสอนเพศศึกษา บุตรสาววัยรุ่นตอนต้น.” วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการพยาบาลครอบครัว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น

นวลฉวี ประเสริฐสุข สื่อสารอย่างสร้างสรรค์เพื่อสร้างสุขในครอบครัว Veridian E-Journal, Slipakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 เดือน พฤษภาคม – สิงหาคม 2558. หน้า 737 – 747.

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิต. (2542). หมวด ก. : การสื่อสาร.

พระสิริมงคลจารย์. 2528. มงคลดัตถิณี ภาคที่ 1. โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย

ปรเม สตะเวทิน. 2534. เอกสารการสอนชุดวิชาหลักและทฤษฎีการสื่อสารหน่วยที่ 1-8 (พิมพ์ครั้งที่ 10). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ราชบัณฑิตยสถาน. (2526). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์.

ราตรี พัฒนรังสรรค์. 2542. พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาจิตวิทยา และการแนะแนว. คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏจันทรเกษม.

ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2549). จิตวิทยาพัฒนาการ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แพร่พิทยาอินเตอร์เนชั่นแนล.

วิรัช ลภีรัตนกุล. 2546. การประชาสัมพันธ์. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Mc Leod, J.M. & O’Keefe, G.J. (1972). Socialization perspective and communication research. In F.G. Kline & P. Tichenor (Eds.), Current perspective in mass communications research (pp.121-168). Beverly Hills : Sage. 3. Epstein, N.B. et al. (1993). The Mc Master Model of Healthy Family Functioning. In Froma Walsh (Eds.) Normal Family Processes (pp.138-160). New York: The Guilford Press.

พุทธปัญญาส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนของผู้ปฏิบัติธรรม
A BUDDHIST WISDOM FOR ENHANCING SELF - ESTEEM
OF MEDITATION PRACTITIONERS*

พระครูปลัดคัมภีรเทพ ธมฺมิโก, ประยูร สุยะใจ, กมลาศ ภูวนาธิพงษ์ และวริทธิ์ตา จารุจินดา

Phrakrupiad Kampithev Dhammiko, Prayoon Suyajai,

Kamalas Phuwathanathipong and Varittha Charuchinda

หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

the Requirements for the Degree of Doctor of Philosophy

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: kampithev@gmail.com

บทคัดย่อ

ดุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อศึกษาเนื้อหาและสาระสำคัญในทฤษฎีพุทธปัญญา 2. เพื่อศึกษาเนื้อหาและสาระสำคัญในการส่งเสริมพัฒนาตน 3. เพื่อศึกษาการพัฒนาพุทธปัญญาส่งเสริมจิตลักษณะการเห็นคุณค่าในตนของผู้ปฏิบัติธรรม การวิจัยนี้เป็นวิธีวิจัยกึ่งทดลอง โดยศึกษาข้อมูลจากคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทและเอกสารที่เกี่ยวข้องนำมาสร้างโปรแกรมพุทธปัญญาส่งเสริมจิตลักษณะการเห็นคุณค่าในตน เพื่อรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 70 รูปคน แบ่งเป็นกลุ่มควบคุม 35 และกลุ่มทดลอง 35 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติ ประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การเปรียบเทียบภายในกลุ่มโดยใช้สถิติ Paired t- test และเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มโดยใช้สถิติ Independent t- test

ผลการวิจัย มีดังนี้

1. ผลของโปรแกรมระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรม พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ คือ ค่าเฉลี่ยโดยรวม เท่ากับ 3.22 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.36 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบผลของโปรแกรมพบว่า ค่าเฉลี่ยโดยรวม เท่ากับ 3.51 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.42 อยู่ในระดับมาก จากการเปรียบเทียบกันก่อนหลังของสองกลุ่ม พบว่า มีค่าเฉลี่ยแตกต่างกัน เท่ากับ 0.29 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.06

2. ผลการเปรียบเทียบค่าความแตกต่าง และค่า Sig ของการเข้าร่วมกิจกรรมโปรแกรมการอบรม ก่อนการทดลอง พบว่า การเห็นคุณค่าในตน ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยภาพรวม กลุ่มทดลอง n 35 ราย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.47 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.40 t- 0.729 Sig 0.49 กลุ่มควบคุม n 35 ราย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.36

* Received April 9, 2022; Revised May 21, 2022; Accepted July 2, 2022

3. ผลการเปรียบเทียบค่าความแตกต่าง และค่า Sig ของการเข้าร่วมกิจกรรมโปรแกรมการอบรม หลังการทดลอง พบว่า การเห็นคุณค่าในตน n 35 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.79 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.53 $t = -0.521$ Sig.0.04* มีนัยสำคัญอยู่ในระดับ 0.05 นี่เป็นลักษณะของผู้ที่ปฏิบัติธรรมในขั้นเบื้องต้น ก็เท่ากับ ทำลายภาพชาติ ไปมากมาย การที่จะเวียนว่ายตายเกิดก็จะสั้นลง และพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิด แต่ถ้าหาก บุคคล ได้เพียรพยายามต่อไป พ้นทุกข์สิ้นเชิงสมบูรณ์ได้เสียวิมุตติสุข

คำสำคัญ: พุทธปัญญา; ส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตน; ผู้ปฏิบัติธรรม

Abstract

The study aimed 1) to study the content and essence of the Buddhist wisdom theories; 2) to study the content and the essence of enhancing self-esteem; and 3) to study a Buddhist wisdom for enhancing self-esteem of meditation practitioners. The study was a quasi-experimental research collecting data from Buddhist scriptures and documents relevant to construct the Program of a Buddhist wisdom for enhancing self-esteem used for the participation of 70 study samples divided into two groups of the control group and experimental group with 35 samples each. The statistics including Percentage, Mean, Standard Deviation, Paired t-test and Independent t- test was used for analyzing data.

Results of the study were as follows:

1. Results of the program between the experimental group and the control group before and after participation in the program were found that there was a significant difference with the overall mean was 3.22, the standard deviation was equal to 0.36 that was moderate, while comparing the results of the program found that the overall mean was 3.51 and the standard deviation was 0.42 that was in a high level. From the previous comparison of the two groups, the mean difference was 0.29 and the standard deviation was 0.06.

2. Results of the comparison of the difference and Sig value of participation in the activities in the pre-experimental training program showed that self-esteem in the experimental and control groups as a whole, the experimental groups n 35 had a mean of 3.47, a standard deviation of 0.40, $t = 0.729$, and Sig of 0.49; and the control groups n 35 had a mean of 3.50 and a standard deviation of 0.36.

3. Results of the comparison of the difference and Sig value of participation in the activities in the post-experimental training program showed that self-esteem of n 35 had a mean of 3.79, a standard deviation of 0.53, $t = -0.521$, and Sig of 0.04* and with a significance level of 0.05.

This is the characteristics of those who practice meditation in the beginning - the destroying of a lot of being and birth, The cycle of birth and death would be shortened and free from the cycle of birth and death. If to keep trying, the completely being free from suffering and peaceful would have occurred.

Key words; buddhist wisdom; enhancing self – esteem; meditation practitioners.

บทนำ

การเห็นคุณค่าในตนเองเป็นการประเมินมโนภาพของบุคคลที่มีต่อตนเอง แล้วส่งผลต่อความคิด ความปรารถนา อารมณ์ ค่านิยม และการตั้งเป้าหมายของบุคคล อันมีผลต่อการแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ของบุคคลนั้น ๆ บุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเองจะมีจิตใจที่เข้มแข็งและมั่นคง เชื่อมั่นในตนเอง มีความรู้สึกต่อตนเองว่า มีความสามารถ ตลอดจนมีความชื่นชม และพึงพอใจในตนเอง และสามารถใช้ศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่ในการดำเนินชีวิตประจำวัน อันก่อประโยชน์ให้กับตนเองและสังคม ในทางตรงกันข้าม บุคคลที่ขาดการเห็นคุณค่าในตนเอง จะใช้กลไกใน การป้องกันตนเอง และมีความรู้สึกที่ว่าตนเองมีปมด้อย อ่อนแอ มีความวิตกกังวล ขาดความสุข และไม่สามารถใช้ศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่

บุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเองต่ำ จะอยู่ในสภาวะความไม่สอดคล้องกลมกลืน “ตน” มักใช้กลไกการป้องกันตนเอง รับรู้ว่าเป็นด้อยค่า หรือมีคุณค่าเกินความเป็นจริง ซึ่งส่งผลให้บุคคลเหล่านี้เกิดความรู้สึกว่าตนเองมีปมด้อย วิตกกังวล เก็บตัว ไม่ชอบการแสดงตน แสวงหาความเข้มแข็งในปรากฏออกมาเสมอ แต่แท้ที่จริงแล้วบุคคลเหล่านี้จะมีความรู้สึกหวาดกลัว ท้อแท้ และไม่มีความมั่นใจในตนเอง และมักจะอยู่ภายใต้อิทธิพลของบุคคลอื่น หวั่นไหวต่อคำวิพากษ์วิจารณ์ มีความยุ่งยากใจในการแก้ปัญหา และไม่สามารถสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่นได้ บุคคลประเภทนี้มักจะใช้ทุกวิถีทางและใช้ความรุนแรงเพื่อที่จะทำให้ตนเองชนะ เป็นคนติดสิ่งเสพติด เป็นคนซึมเศร้า และสิ้นหวังในชีวิต เป็นคนเห็นแก่ตัวและมีความต้องการทางวัตถุสูง เป็นคนที่ชอบตัดสินใจและเป็นคนที่ชอบผลัดวันประกันพรุ่ง เป็นคนที่ชอบฟังผู้อื่นอยู่เสมอ และยิ่งร้ายไปกว่านั้น คนที่ขาดการเห็นคุณค่าในตนเอง ยังเป็นคนที่พยายามฆ่าตัวตายดังที่จะเห็นได้จากหน้าหนังสือพิมพ์ หรือทางวิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น จากการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ

การพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองนั้น จะสามารถเป็นเกราะป้องกันตนเองจากปัญหาต่าง ๆ รอบ ๆ ตัว ๆ ได้ ผู้ที่เห็นคุณค่าในตนเอง จะสามารถที่จะปรับตัวและเผชิญกับปัญหาได้อย่างเหมาะสม จึงจำเป็นต้องหาทางพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเอง เพื่อป้องกันมิให้เกิดปัญหาที่ร้ายแรงกับตนเองและคนรอบข้างและสังคมต่อไปการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองนั้นสามารถทำได้หลายวิธี เช่น การให้คำปรึกษา การใช้สถานการณ์จำลอง การใช้กิจกรรม เป็นต้น สำหรับการศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยที่จะใช้วิธี การใช้การให้คำปรึกษา และการใช้การทำกิจกรรมในทางพุทธศาสนา โดยวิธีการปฏิบัติธรรมแบบสติปัฏฐาน 4

คำว่า “ตัวตน” ในความหมายโดยทั่วไปแล้ว คือ ทุกสิ่งทุกอย่างที่ประกอบขึ้นเป็นบุคคล ในทางพระพุทธศาสนา ตัวตนประกอบด้วย จิตและกาย ทั้งสองส่วนทำงานประสานกันโดยจิตเป็นตัวรับสั่งการกายเป็นส่วนของการปฏิบัติตามคำสั่งของจิต ซึ่งมีคำกล่าวว่า “จิตเป็นภยานายเป็นบ่าว” ดังนั้น ตัวตนจึงเป็นเรื่อง

ของ มโนกรรม วาจากรรมและกายกรรม หากพิจารณาตัวตน ในแง่ของการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นตัวตนปรากฏในหลายลักษณะ คือ การพิจารณาตัวตนตามการรับรู้ของตนเอง ตามที่ตนเองอยากให้เป็นตาม การรับรู้ของผู้อื่น ตามที่ผู้อื่นอยากให้เป็น และตามที่เป็นจริง นั่นคือ โครงสร้างตัวตนนั้นเกิดความสัมพันธ์ เกี่ยวข้องกันของบุคคลกับสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะเป็นผลมาจากการประเมินสัมพันธภาพกับผู้อื่น การรู้สึกว่ามีคุณค่า มีความหมาย มนุษย์ต้องรู้จักพัฒนาตนเองทั้ง 4 ด้านคือ กาย ศีล จิต และปัญญา ถ้าได้ทดลองฝึกปฏิบัติดู จะได้รับผล ภายในวินาทีที่ลงมือฝึกปฏิบัติ คือ จะมีความเบาสบาย สงบ ไม่มีความทุกข์ ภายในจิตใจ และจิตใจบริสุทธิ์ผ่องใส โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ เพราะเป็นเรื่องของการใช้สติปัญญาของตนเอง ความทุกข์ทางจิตใจของท่านที่น่าจะพบได้บ่อยเมื่อเกิด "ความเกินความพอเหมาะพอควร(นอกทางสายกลาง)" ในเรื่องต่าง ๆ เช่น ความวิตกกังวล ความเครียด ความเหนื่อยอ่อน การพักผ่อนไม่เพียงพอ ปัญหาสุขภาพ การเจ็บป่วย การเดินทาง ค่าใช้จ่าย ความอยากได้ อยากมี อยากเป็น ความรัก ความหลงเชื่อ ความไม่พอใจ ไม่อยากมี ไม่อยากเป็น ความโกรธ ความไม่เท่าเทียม ความเบื่อหน่าย ความท้อแท้ ความพ่ายแพ้ ความไม่สมหวัง ความเสียใจ ความไม่สบายใจที่เกินความพอเหมาะพอควร เป็นต้น. ความทุกข์ทางจิตใจที่เกิดจากความเกินพอดีในเรื่องต่าง ๆ ดังกล่าว สามารถป้องกันและดับได้โดยง่ายด้วยการปฏิบัติธรรมอย่างง่าย ๆ ในชีวิตประจำวัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะการเห็นคุณค่าในตนของผู้ปฏิบัติธรรม
2. เพื่อสังเคราะห์หลักพุทธธรรมและจิตวิทยาในการพัฒนาโปรแกรมการเห็นคุณค่าในตนของผู้ปฏิบัติธรรม
3. เพื่อนำเสนอโปรแกรมการพัฒนาพุทธปัญญาส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนของผู้ปฏิบัติธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Design) โดยแบ่งได้เป็น 4 ขั้นตอน รายละเอียดดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาคุณลักษณะจิตสาธารณะ การเห็นคุณค่าในตนของผู้ปฏิบัติธรรม นำมาเป็นกรอบจัดทำกรอบการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาโปรแกรมพุทธปัญญาส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนของ ผู้ปฏิบัติธรรม

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมพุทธปัญญาส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนของผู้ปฏิบัติธรรม โดยนำโปรแกรมที่พัฒนา ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ 4 สรุป นำเสนอผล และองค์ความรู้ใหม่ของโปรแกรมพุทธปัญญาส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนของผู้ปฏิบัติธรรม

ผู้วิจัยได้เสนอวิธีดำเนินการตามขั้นตอนตามลำดับ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาศึกษาคุณลักษณะการเห็นคุณค่าในตนของผู้ปฏิบัติธรรม โดยการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับหลักการปฏิบัติธรรมแบบสติปัฏฐานจากพระไตรปิฎก (ฉบับภาษาไทย) อรรถกถาต่าง ๆ หลักธรรมเกี่ยวกับโยนิโสมนสิการ แนวคิดทฤษฎีทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณค่าในตนของผู้ปฏิบัติธรรมนำมาเป็นแนวทางในการจัดทำกรอบการวิจัย และการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1.2 ร่างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ตามแนวคิดการเสริมสร้างคุณลักษณะการเห็นคุณค่าในตนตามแนวพุทธจิตวิทยาของผู้ปฏิบัติธรรม ตรวจสอบความตรงเชิงพินิจ Face Validity โดยอาจารย์ที่ปรึกษาและอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม พิจารณา ตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วน เหมาะสมทางวิชาการ ความเหมาะสมจำนวนข้อคำถาม ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

1.3 นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไข จากอาจารย์ที่ปรึกษา พร้อมด้วยโครงร่างการวิจัยฉบับย่อ ให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 รูป/ท่าน ตรวจสอบดัชนีความสอดคล้องโครงสร้างวัตถุประสงค์ (Index of item objective congruence: IOC) ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ (รายชื่อดังภาคผนวก ก)

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาโปรแกรมพุทธปัญญาส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนของผู้ปฏิบัติธรรม เป็นการกำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์ของหลักพุทธธรรม หลักจิตวิทยา โดยมีลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าคัมภีร์พระไตรปิฎก (ฉบับภาษาไทย) ของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย รวมทั้งเอกสาร ศึกษาหลักธรรมโยนิโสมนสิการ และแนวคิดทฤษฎี หลักการปฏิบัติธรรมแบบสติปัฏฐาน หลักจิตวิทยาการการเสริมสร้างคุณค่าในตนเอง ตามแนวคิดของคูเปอร์สมิธ รวมถึงเอกสาร บทความต่าง ๆ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ ที่เกี่ยวข้องกับโปรแกรมพุทธปัญญาส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนของผู้ปฏิบัติธรรม ทำการสังเคราะห์ เป็นแนวทางกำหนดกรอบการวิจัย และพัฒนาเครื่องมือ โปรแกรมพุทธปัญญาส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนของผู้ปฏิบัติธรรมต่อไป

2. กำหนดจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ กิจกรรม ทฤษฎีการปฎิภาสนที่นำมาใช้ วิธีการประเมินผล ระยะเวลาการจัดกิจกรรม เอกสาร สื่อ อุปกรณ์ เพื่อกำหนดว่าเมื่อนำโปรแกรมไปดำเนินการทดลองใช้ตามกระบวนการ จะสามารถเสริมสร้างคุณลักษณะการเห็นคุณค่าในตนตามแนวพุทธจิตวิทยาของผู้ปฏิบัติธรรมได้ตามวัตถุประสงค์

3. ผู้วิจัย จัดทำการพัฒนาโปรแกรมพุทธปัญญาส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนของผู้ปฏิบัติธรรม ประกอบด้วย ชุดกิจกรรม 4 กิจกรรม ได้แก่ 1) กิจกรรมสร้างความเข้าใจเรื่องของการฝึกเจริญสติปัฏฐาน 4 2) กิจกรรมเข้าถึงการฝึกเจริญสติปัฏฐาน 4 3) กิจกรรมพัฒนาการฝึกการเจริญสติปัฏฐาน 4 4) กิจกรรมสะท้อนธรรม ประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในปัจจุบัน กิจกรรมตามแผนต่าง ๆ ดำเนินการครั้งละ 1 วัน ระยะเวลา 3 เดือน

4. ผู้วิจัยนำโปรแกรมพุทธปัญญาส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนของผู้ปฏิบัติธรรม ที่สร้างขึ้น ทำ Face Validity โดย อาจารย์ที่ปรึกษาและอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม นำร่างโปรแกรมฯ ที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไข จากอาจารย์ที่ปรึกษา และอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม นำเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินโครงร่างโปรแกรมฯ ต่อไป

5. จัดทำโปรแกรมพุทธปัญญาส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนของผู้ปฏิบัติธรรม ดำเนินการจัดอบรมพัฒนาคุณลักษณะข้างต้น ให้กับผู้สมัครเข้าร่วมโครงการวิจัย ตามแผนการวิจัย ในขั้นตอนศึกษาประสิทธิภาพโปรแกรมฯ ต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาประสิทธิภาพโปรแกรมพุทธปัญญาส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนของผู้ปฏิบัติธรรม ผู้วิจัยได้ดำเนินการ **วิจัยกึ่งทดลอง** (Quasi Experimental Design)

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ผู้ปฏิบัติธรรม วัดชาภพ จังหวัดระยอง จำนวน 70 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ปฏิบัติธรรมจำนวน 70 คน คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการ จากนั้นทำการสุ่มอย่างง่าย (Sample Random Sampling) เพื่อเข้ากลุ่มระหว่างกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมในจำนวนที่เท่ากัน จัดเป็นกลุ่มทดลอง 35 คน ได้รับโปรแกรมพุทธปัญญาส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนของผู้ปฏิบัติธรรม และกลุ่มควบคุม 35 คน

การได้มาของกลุ่มตัวอย่าง ใช้โปรแกรม G* power ในการคำนวณ ขนาดของกลุ่มตัวอย่างคำนวณจากการวิเคราะห์อำนาจการทดสอบ (Power Analysis) โดยใช้โปรแกรม G*Power ซึ่งกำหนดระดับนัยสำคัญ (Significant Level) ที่ .05 อำนาจการทดสอบ (Power) ที่ .90 การศึกษาครั้งนี้จึงกำหนดอิทธิพลของขนาดตัวอย่าง (Effect Size) ที่ .60

ขั้นตอนที่ 4 สรุปผลการทดลองใช้โปรแกรมฯ สังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ นำเสนอโปรแกรมพุทธปัญญาส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนของผู้ปฏิบัติธรรม

สรุปผลการวิจัย

1. การศึกษาวิจัยเรื่อง “โปรแกรมพุทธปัญญาส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนของผู้ปฏิบัติธรรม”

1) การเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนของผู้ปฏิบัติธรรม ตามแนวพุทธจิตวิทยา เกิดขึ้นจากองค์ประกอบทั้งหมด 2 ด้าน คือ 1) ด้านของผู้ปฏิบัติธรรม (1) การปฏิบัติธรรม 7 ครั้ง (2) การรักษาศีล 8 (3) การฝึกการเจริญสติปัฏฐาน 4 (4) พิธีกรรม 2) ด้านคุณลักษณะการเห็นคุณค่าในตน (1) รู้สึกว่าตัวเองมีความสามารถ (2) รู้สึกว่าตัวมีความสำคัญ (3) รู้สึกว่าตัวเองมีอำนาจในการควบคุมตนเอง (4) รู้สึกว่าตัวเองมีบุญ สะสมบุญในการเจริญภาวนามัย (5) มีความภาคภูมิใจ (6) ได้หลักธรรม (7) ไตรสิกขา (8) สติปัฏฐาน 4 (9) ปัญญา

2) ประเมินการทดลองใช้โปรแกรมพุทธปัญญาส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนของผู้ปฏิบัติธรรม

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ได้แก่ ผู้ปฏิบัติธรรม จำนวน 70 คน จำแนกเป็นกลุ่มทดลอง 35 คน และกลุ่มควบคุม 35 คน ที่ผ่านการคัดเลือก และได้ตอบแบบประเมินการเห็นคุณค่าในตน การเข้าร่วมกิจกรรม หลังเข้าร่วมกิจกรรม

2. โปรแกรมพุทธปัญญาส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนของผู้ปฏิบัติธรรม คือ โปรแกรมการอบรมปฏิบัติธรรมด้วยกิจกรรมทั้งหมด 4 กิจกรรม คือ 1) สร้างบรรยากาศในการปฏิบัติธรรม 2) ฝึกสติพื้นฐาน 3) ทบทวนการปฏิบัติที่ถูกต้อง 4) มอบกำลังใจให้ไปทำต่อ จากกิจกรรมทั้ง 4 กิจกรรม มีรายละเอียด

การปฏิบัติธรรมมีดังนี้ สภาวะปัจจุบันในสังคม คนเราเริ่มเกิดสภาวะความเครียด จึงเป็นทุกข์ ความทุกข์ ทุกข์ จากครอบครัว ทุกข์เกิดจากงานประจำที่ทำ ทุกข์เกิดจากสังคม สภาพแวดล้อมจากสังคม บ้านเมือง เศรษฐกิจ ต่าง ๆ นานาการ จึงมีความเครียดที่สะสม บางครั้งหาทางออกไม่ได้ ก็ไม่รู้จะพึ่งใคร ก็ตัดสินใจ “ฆ่าตัวตาย” ตัดช้อนน้อยแต่พอตัว การตายแล้วไม่ใช่ว่าจะหมดสิ้นไป ตายแล้วก็ต้องไปเกิด ในภพภูมิต่าง ๆ ใน 31 ภูมิ อย่างที่เรา ไม่รู้เรียกว่าอวิชา ที่นี้เราจะทำอะไรเมื่อไม่มีทางออก ไม่มีคนบอกทาง ในทางที่ถูก ในทางที่ควร ต้องแสวงหาทาง ตามเป้าหมาย ของแต่ละคนก็ไม่เหมือนกัน บางคนขอแค่ประสบความสำเร็จในชีวิต มีบ้าน มีรถ มีครอบครัวที่อบอุ่น มีงานทำที่ดี ๆ เงินเดือนแพง ๆ เพื่อครอบครัวจะได้สบาย นั่นก็เป็นความคิดของคนที่จะสร้างครอบครัว แล้วชาติหน้าจะอย่างไร มีอะไรเป็นเสปียง เพื่อที่จะเดินทางต่อไป ก็ไม่ได้เป็นการแก้ไขที่ถาวร แต่ในทางพระพุทธศาสนา แตกต่างจาก จิตวิทยาแก้ปัญหาเฉพาะด้านร่างกาย แก้ได้เฉพาะภายนอกเท่านั้น จึงทำให้เราจะไม่พ้นจากทุกข์ ก็ยังวนเวียนในทุกข์ 3 ทุกข์ สุข และอุเบกขาจรมาเสมอ ๆ แต่ในทางพระพุทธศาสนา พระสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้พุทธบริษัท 4 ทรงไว้ให้ตั้งอยู่ ใน ไตรสิกขา 3 ศีล สมาธิ ปัญญา และปาฏิโมกข์สังวร 3 ละชั่ว ทำดี ทำจิตใจให้ผ่องใส พระพุทธศาสนาจึงมีการปฏิบัติธรรมในการเจริญสมาธิและเจริญวิปัสสนากัมมัฏฐาน จึงเป็นเหตุให้ศึกษาค้นคว้าในงานวิจัยดุษฎีพนธ์ เรื่อง พุทธปัญญาส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนของผู้ปฏิบัติธรรม ที่เป็นโมเดลการปฏิบัติธรรมการพัฒนาพุทธปัญญาส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนของผู้ปฏิบัติธรรมมีความศรัทธา ในศาสนาและมีศีลธรรมในการดำเนินชีวิต มีความละเอียดในการดำเนินชีวิตและการทำงาน ที่สามารถประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมทางพุทธศาสนาได้ ก็จะสามารถเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจ ให้เข้มแข็ง พัฒนาปัญญาให้มีความรอบคอบ เมื่อทำงานแล้วพบปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ สามารถตั้งรับกับ ปัญหาได้ดีขึ้นความสำคัญของหลักธรรมทางพุทธศาสนาที่จะสามารถนำมา ปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันรวมถึงชีวิตการทำงานให้มีความสุขได้ กิจกรรมที่ 1 เป็นกิจกรรมสร้างความเข้าใจเรื่องของการฝึกเจริญสติปัฏฐาน 4 ปัญหา เพื่อให้เข้าใจ ความหมาย คุณค่า ประโยชน์ที่จะได้รับ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้จนเกิดความเข้าใจ กิจกรรมที่ 2 เป็นกิจกรรมเข้าถึงการฝึกเจริญสติปัฏฐาน 4 หาอธิบายเทคนิคในอธิบายรูปแบบของกระบวนการวิธีต่าง ๆ สร้างความมั่นใจในการปฏิบัติธรรม เพื่อให้เกิดทักษะการปฏิบัติและแลกเปลี่ยนเรียนรู้จนเกิดความเข้าใจในการปฏิบัติธรรมตามแนวสติปัฏฐาน 4 กิจกรรมที่ 3 เป็นกิจกรรมพัฒนาการฝึกการเจริญสติปัฏฐาน 4 เข้าใจถึงความสำคัญของการเจริญสติปัฏฐาน 4 สามารถอธิบายแบบองค์รวมได้ สร้างองค์ความรู้ในการเห็นคุณค่าในตนของการปฏิบัติธรรมได้อย่างเป็นกระบวนการและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน กิจกรรมที่ 4 เป็นกิจกรรมสะท้อนธรรม รวบรวมความเข้าใจนำมาปรับประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในปัจจุบัน

3 การประเมินผลการทดลองใช้โปรแกรมการเห็นคุณค่าในตนของผู้ปฏิบัติธรรม พบว่า 1) ค่าเฉลี่ยทางด้านการเห็นคุณค่าในตนของผู้ปฏิบัติธรรมมีการทดลองสูงกว่าก่อนทดลอง ทางด้านความเครียด ของผู้ปฏิบัติธรรมหลังการทดลองมีค่าลดลง คะแนนเฉลี่ยทางด้านการเห็นคุณค่าในตนของผู้ปฏิบัติธรรมระยะติดตามผลไม่แตกต่างกัน แสดงว่าคงทนของการเห็นคุณค่าในตนของผู้ปฏิบัติธรรมที่เป็นผลจากการใช้โปรแกรมพุทธปัญญาส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนของผู้ปฏิบัติธรรมที่พัฒนาเกิดขึ้นตามกระบวนการทั้งหมด 4 กิจกรรม

2. โปรแกรมพุทธปัญญาส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนของผู้ปฏิบัติธรรม

1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ผู้วิจัยใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ผู้ปฏิบัติธรรม จำนวน 70 คน จำแนกเป็นกลุ่มทดลอง 35 คน และกลุ่มควบคุม 35 คน

ที่ผ่านคัดเลือกการคัดเลือก และได้ตอบคำถามแบบประเมินการเห็นคุณค่าในตนของผู้ปฏิบัติธรรมก่อน และหลังเข้าร่วมกิจกรรม

จากผลการวิจัย พบว่าคุณลักษณะของผู้ปฏิบัติธรรม กลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง หลังการทดลอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับที่มากขึ้น คือผู้ปฏิบัติธรรมมีรู้สึกอยากให้อื่นมีความสุขเมื่อมาปฏิบัติธรรม มีความเต็มใจในการสนับสนุนหรือบริจาคทรัพย์สิ่งของในการช่วยเหลือผู้อื่น รู้สึกสงสารคนที่มีความทุกข์ ไม่ทำให้ผู้อื่น ได้รับความเดือดร้อนทั้งกายและใจสละเวลาส่วนตัวเพื่อประโยชน์ส่วนรวมโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน มีความเคารพสิทธิเสรีภาพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของตน และบุคคลอื่นอย่าง เท่าเทียมกัน ตระหนักถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ ยินดีและเต็มใจให้ความช่วยเหลือ ผู้บวชเนกขัมมะ บารมีและบุคคลอื่นเมื่อได้รับการร้องขอสามารถนำกิจกรรมทางพุทธศาสนาไปใช้ในการผ่อนคลาย ความเครียดได้ คอยสังเกตและเอาใจใส่ตัวเองทั้งร่างกายและจิตใจ การทำกิจกรรมจิตอาสาทำให้เกิด การเรียนรู้และเข้าใจชีวิตมนุษย์มีความพร้อมในการเข้าร่วมกิจกรรมการทำ ประโยชน์ต่อสังคม อย่างต่อเนื่อง จากองค์ประกอบทั้งหมด 2 ด้าน คือ 1) ด้านของผู้ปฏิบัติธรรม (1) การปฏิบัติธรรม 7 ครั้ง (2) การรักษาศีล 8 (3) การฝึกการเจริญสติปัฏฐาน 4 (4) พิธีกรรม 2) ด้านคุณลักษณะการเห็นคุณค่าในตน (1) รู้สึกว่าตัวเองมีความสามารถ (2) รู้สึกว่าตัวมีความสำคัญ (3) รู้สึกว่าตัวเองมีอำนาจในการควบคุมตนเอง (4) รู้สึกว่าตัวเองมีบุญ สะสมบุญในการเจริญภาวนามัย (5) มีความภาคภูมิใจ (6) ได้หลักธรรม (7) ไตรสิกขา (8) สติปัฏฐาน 4 (9) ปัญญา มีเป้าหมายในการดำเนินชีวิตที่ชัดเจน ได้รับรู้สึกที่ตนรับการยกย่อง ที่ตั้งใจมีความมุ่งมั่น และตั้งใจในการทำงาน มีความภูมิใจในตนเอง

2 คุณลักษณะของการเห็นคุณค่าในตนของผู้ปฏิบัติธรรม

จากผลการวิจัย พบว่า คุณลักษณะทางด้านการเห็นคุณค่าในตน กลุ่มควบคุม และกลุ่มทดลอง หลังการทดลอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับที่มากขึ้น คือผู้ปฏิบัติธรรมรู้สึกมีความสุขในการได้ปฏิบัติธรรม รู้สึกอยากให้อื่นได้ปฏิบัติธรรม รู้สึกสงสารคนมีทุกข์ อยากช่วย อยากบอก อยากหนีออกไปให้พ้นในสังสารวัฏ มีความเต็มใจในการทำบุญบริจาคทรัพย์ และเสียสละ กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา สู้การเรียนรู้ การฝึก การปฏิบัติตน ทำให้เกิดปัญญา เรียนรู้และเข้าใจชีวิตได้ มีความเข้าใจเพื่อนๆ มนุษย์ด้วยกัน มีความพร้อมที่จะทำประโยชน์ต่อสังคม และพร้อมที่จะปฏิบัติธรรมตามสมควรแก่เวลา เท่าที่ตนมีโอกาส อย่างต่อเนื่อง คุณลักษณะด้านการเห็นคุณค่าในตนของผู้ปฏิบัติธรรม กลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง หลังการทดลอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับที่มากขึ้น คือ ผู้ปฏิบัติธรรม เกิดขึ้นจากองค์ประกอบทั้งหมด 2 ด้าน คือ 1) ด้านของผู้ปฏิบัติธรรม (1) การปฏิบัติธรรม 7 ครั้ง (2) การรักษาศีล 8 (3) การฝึกการเจริญสติปัฏฐาน 4 (4) พิธีกรรม 2) ด้านคุณลักษณะการเห็นคุณค่าในตน (1) รู้สึกว่าตัวเองมีความสามารถ (2) รู้สึกว่าตัวมีความสำคัญ (3) รู้สึกว่าตัวเองมีอำนาจในการควบคุมตนเอง (4) รู้สึกว่าตัวเองมีบุญ สะสมบุญในการเจริญภาวนามัย (5) มีความภาคภูมิใจ (6) ได้หลักธรรม (7) ไตรสิกขา (8) สติปัฏฐาน 4 (9) ปัญญา มีเป้าหมายในการดำเนินชีวิตที่ชัดเจน

ได้รับรู้สึกรับการยกย่อง ยอมรับนับถือจากบุคคลรอบตัวสามารถให้คำปรึกษา กับผู้อื่นได้ได้ตามเป้าหมาย ที่ตั้งใจมีความมุ่งมั่น และตั้งใจในการทำงาน มีความภูมิใจในตนเองมีความรู้สึกรับรู้ชีวิตของตนเองมีความหมาย ต่อผู้อื่น

อภิปรายผลการวิจัย

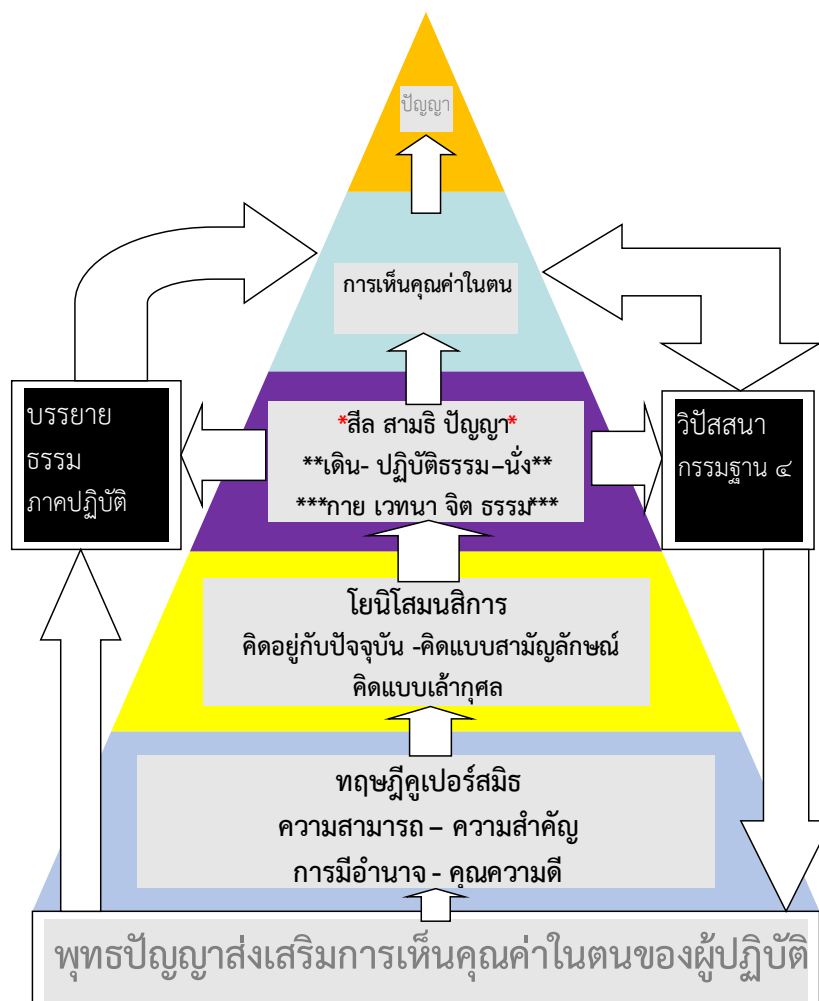
1. การเห็นคุณค่าในตนเองของผู้ปฏิบัติธรรม ตามแนวพุทธจิตวิทยา ของผู้ปฏิบัติธรรม เกิดขึ้นจาก องค์ประกอบทั้ง 3 ด้าน คือ 1 ด้านคุณลักษณะการเห็นคุณค่าในตนเองผู้ปฏิบัติธรรม 1) การปฏิบัติธรรม 2) ศีล 8 3) สมาธิ 4) ปัญญา 5) สติปัญญา 6) การฝึกสติ 7) ศาสนาพิธี 2 ทางด้านการเห็นคุณค่าในตนเอง 1) การดำเนิน ชีวิตอย่างมีความสุข 2) การมีความสำคัญต่อตัวเองและผู้อื่น 3) รู้สึกตัวเองมีความหมาย 4) รู้สึกตัวเองมีคุณค่า 5) มีความภูมิใจ 6) รู้สึกว่าตัวเองมีอำนาจที่จะสามารถควบคุมตนเองได้ 7) มีเป้าหมาย 8) ประสบ ความสำเร็จ 3 ด้านหลักธรรม 1) ไตรสิกขาบท 2) สติ 3) สติปัญญา 4) โยนิโสมนสิการซึ่งสอดคล้องกับงาน สมิต เจือจินดา ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างการเห็นคุณค่าของตนเองสำหรับผู้สูงอายุ ใน ชุมชนเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร” พบว่า โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันขององค์ประกอบของ การเห็นคุณค่าของตนเอง สำหรับผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ และ 7 ตัวชี้วัด ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 องค์ประกอบ ด้านตนเอง ตัวชี้วัด ประกอบด้วย 1.1 ความเชื่อมั่นในตนเอง (Self – confidence) 1.2 ความ พึงพอใจในตนเอง (Self-satisfaction) 1.3 การเคารพตนเอง (Self-respect) 1.4 ความรับผิดชอบต่อ ตนเอง (Self-responsibility) 1.5 การกล้าแสดงออก (Self- assertiveness) และองค์ประกอบที่ 2 องค์ประกอบด้าน สังคม ตัวชี้วัด ประกอบด้วย 2.1 ความรับผิดชอบต่อสังคม (Social-responsibility) 2.2 การมีสัมพันธภาพอัน ดี (Good relationships) มีค่าความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มี น้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานอยู่ใน เกณฑ์สูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสามารถวัด องค์ประกอบของการเห็นคุณค่าของตนเองได้ ซึ่งการประมวลผลอยู่ในระดับมาก

2. โปรแกรมพุทธปัญญาส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้ปฏิบัติธรรม การเห็นคุณค่าในตนเอง ตามแนวพุทธจิตวิทยาของผู้ปฏิบัติธรรม คือ โปรแกรมทั้งหมด 4 กิจกรรม 1) สร้างบรรยากาศในการปฏิบัติ ธรรม 2) ฝึกสติพื้นฐาน 3) ทบทวนการปฏิบัติที่ถูกต้อง 4) มอบกำลังใจให้ไปทำต่อ ซึ่งสอดคล้องกับพระมหา กังวาล ธีรธมโม (ศรชัย) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการ บริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำ จังหวัด” ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพแวดล้อมทั่วไปของการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด ใน เขต การปกครองคณะสงฆ์ ภาค 15 ในปัจจุบัน มีจุดแข็ง คือ มีการส่งเสริมให้มีการศึกษา ปรัชญาธรรมและ อบรมภาคปฏิบัติภาวนาธรรมแก่พระภิกษุสามเณรภายในสำนักปฏิบัติธรรมมีความเอาใจใส่ ในการเผยแผ่พระ ธรรม คณะสงฆ์สนับสนุนการอบรมหลักสูตรพระวิปัสสนาจารย์ สอนจุดอ่อน คือ บางสำนักมีอาคารไม่สามารถ รองรับผู้มาปฏิบัติธรรม จำนวนมากได้ อาคารที่พักมีสภาพเก่าทรุดโทรม เครื่อง อำนวยความสะดวกมีไม่ เพียงพอ สำนักบางแห่งขาดวิสัยทัศน์ในการปรับปรุงสถานที่ ขาด ยุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการ พระ วิทยากรขาดประสบการณ์ ในการปฏิบัติพระกัมมัฏฐาน ขาด การประสานความร่วมมือเรื่องวิทยากรกับ สำนัก ปฏิบัติธรรมอื่น ด้านปัญหาอุปสรรค คือ มีสัตว์รบกวน มาก เช่น นกพิราบ สุนัข แมว ไก่ เป็นต้น การ เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของกระแสโลกาภิวัตน์ และ เทคโนโลยีได้ดึงดูดความสนใจพระภิกษุสามเณรออกไป

จาก การศึกษาสัมมาปฏิบัติ ขาดการส่งเสริม พัฒนาพระภิกษุสามเณรในการศึกษาหลักไตรสิกขา ทั้งปริยัติและปฏิบัติให้ถึงปฏิเวธอย่างแท้จริง ใน ด้านโอกาส คือ พระพุทธศาสนาได้รับการยอมรับจากองค์กรระหว่างประเทศ ด้านการส่งเสริม สันติภาพ มีการส่งเสริมสนับสนุนการบริหารจัดการกิจการทางพระพุทธศาสนา พระสงฆ์มีความ ขวนขวายหาความรู้ใหม่ๆ โดยเขาศึกษาหลักการบริหารจัดการ ในมหาวิทยาลัยของสงฆ์มากขึ้น 2. ปัจจัยหลักสำคัญที่ทำให้การบริหารจัดการ สำนักปฏิบัติธรรม ในเขตการปกครอง คณะสงฆ์ภาค 15 เกิดประสิทธิภาพนั้น คือการคำนึงถึงสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก โดย ต้องมีการจัดทำแผน ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการ มีปัจจัยสนับสนุน คือ การวางแผนโครงการเพื่อ เป็นแนวทางของการทำงาน การจัดองค์การ การบังคับบัญชาสั่งการ การอำนวยการ การควบคุม กำกับกิจกรรมต่าง ๆ ให้ดำเนินตามแผนที่วางไว้ การรายงานผลการปฏิบัติของหน่วยงาน การจัดทำงบประมาณบัญชีการใช้จ่ายเงินและตรวจสอบ สวน การบูรณาการหลักพุทธธรรมสำหรับการบริหาร จัดการสำนักปฏิบัติธรรมนั้น เน้นหลักอิทธิบาท 4 ประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา เพื่อให้การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีการจัดให้มีกิจกรรมที่สำคัญ ทั้งภายในและภายนอกสำนัก

องค์ความรู้การวิจัย

โปรแกรมพุทธปัญญาการเห็นคุณค่าในตนของผู้ปฏิบัติธรรม

องค์ความรู้ใหม่ของการโปรแกรมการส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนของผู้ปฏิบัติธรรม ดังนี้

โปรแกรมพุทธปัญญาส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนของผู้ปฏิบัติธรรม อธิบาย โปรแกรมพุทธปัญญาส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนของผู้ปฏิบัติธรรม

องค์ความได้นำหลักธรรม 1) ปัญญา 3 มี สุตมยปัญญา จิตตมยปัญญา และภาวนามยปัญญาตัวขับเคลื่อน 2) โยนิโสสมสการ 3) ไตรลักษณ์ ศีล สมาธิ ปัญญา 4) สติปัฏฐาน 4 กาย เวทนา จิต ธรรม 5) พร้อมทั้งสัมภาสณผู้ทรงคุณวุฒิ 17 ท่าน ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านพระพุทธศาสนา 7 ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิพุทธจิตวิทยา 5 ท่าน และผู้ทรงวุฒิผู้ปฏิบัติธรรม 5 ท่าน ทำให้ผู้ปฏิบัติธรรมสามารถเข้าใจได้ง่ายโดยใช้ตามหลักจิตวิทยาการเห็นคุณค่าในตน 1) ความสามารถ 2) การสำคัญ 3) การมีอำนาจ และ 4) การมีคุณความดีวิถีพุทธจิตมาจับเชื่อมโยงกับหลักจิตวิทยาเชิงบวก การเห็นคุณค่าในตนของคุเปอร์สมิท สามารถจัดการอารมณ์ได้เร็ว มองโลกในมุมมองบวกมากขึ้น มีเมตตา ให้อภัยและมีสติในการ ใช้ชีวิตมากขึ้น เอาใจใส่ในการทำงานมากขึ้น ตามหลักพระพุทธศาสนา กายกับจิตมีความสัมพันธ์กัน โดยเฉพาะจิต เพราะจิต เป็นนายกายเป็นบ่าว ถ้าสามารถบังคับจิตได้ จิตก็บังคับ สั่งการลงมาทางกายได้ การฝึกพัฒนาจิต มีจิตใจที่เข้มแข็ง มีสติมากขึ้นสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงาน พัฒนาตนเองและการวางตนให้สัมพันธ์ภาพในการใช้ชีวิตกับผู้อื่นได้อย่างเข้าใจและสามารถที่จะเรียนรู้วิถีชีวิตที่สร้างสุขด้วยสติด้วยตนเองได้ เมื่อเกิดปัญหาในงาน หรือเกิดความทุกข์ในจิตใจ ผู้ปฏิบัติธรรมก็จะสามารถใช้สติในการแก้ไขปัญา ใช้ปัญญาในการแก้ไขปัญา มองปัญหาเป็นโอกาสในการพัฒนาตน พัฒนางาน ไม่ท้อถอย จากที่การใช้ชีวิตก่อนเข้าอบรมโปรแกรม ไม่ได้ยึดหลักธรรมในการดำรงชีวิต ทำให้การทำงานไม่มีความสุข เกิดข้อผิดพลาดง่าย หลังเข้าโปรแกรมและติดตามพบ ให้ข้อมูลว่าจิตใจสงบลง รู้สึกใจเย็นลง มีสติ จากการได้ฝึกสติเคลื่อนไหว ฝึกการคิดบวก ทำให้มีความสุขในงาน มีข้อผิดพลาดน้อยลง และ ความสัมพันธ์ในครอบครัวดีขึ้น และเข้าใจว่า ไม่ว่า สุข ทุกข์ เกิดจากความคิดของตนความสุขสามารถสร้างได้ด้วยตนเอง จากภายในไม่ต้องพึ่งวัตถุภายนอก ซึ่งความสุขภายนอกนั้นเป็นสุขแบบมีเงื่อนไข สุขจากปัจจัยสี่ทั้งหลาย เป็นสิ่งสมมติ ไม่ยั่งยืน ต่างจากสุขภายในที่เกิดขึ้น ภายใน สุขที่เกิดขึ้นในจิตใจมีความประณีตกว่า เกิดขึ้นระดับจิตใจและปัญญา เช่น สุขจากการมีอิสรภาพ สุขจากความภูมิใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ สุขจากการเข้าถึงหลักศาสนา เกิดความสุขสงบ (สมาธิ) จิตใจไม่ฟุ้งซ่าน สุขจากการไม่ยึดมั่นถือมั่น ไม่ยึดติดกับวัตถุ และได้ใช้แนวทางดำเนินชีวิตโดยนำหลักพุทธจิตวิทยา ไปใช้อย่างต่อเนื่อง และฝึกสติเคลื่อนไหวต่อเนื่อง จนเกิดเกิดความเข้าใจในความจริงของชีวิตและโลก เข้าใจถึงความไม่เที่ยง ของชีวิตและทำให้ผู้นั้นเกิดความสุขสงบภายในอย่างแท้จริง (เกิดปัญญา) การศึกษาครั้งนี้ ทำให้ได้ ผู้ปฏิบัติธรรมสายพุทธ โมเดล

ผู้ปฏิบัติธรรมสายพุทธ หมายถึง บุคลากรผู้ปฏิบัติธรรมตามแนวสติปัฏฐาน 4 ที่ได้รับการพัฒนาโปรแกรมพุทธปัญญาส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนของผู้ปฏิบัติธรรมประกอบด้วยคุณลักษณะ ดังนี้ ได้แก่ ความสามารถ การมีความสำคัญ การมีอำนาจ และการมีคุณความดี พร้อมด้วยมีเมตตากรุณา ประณีประนอมความรักในอาชีพภาคภูมิใจในงานที่ทำ ซื่อสัตย์ เชื่อถือได้ มีความคิดบวก ยอมรับปัญหา พร้อมแก้ไข การเข้าใจในงานที่ทำอย่างชัดเจน มีสติในการทำงานและการใช้ชีวิต ให้การบริการคุณภาพ มองปัญหาเป็นปัญญา มีความสุขสงบจากภายในไม่ยึดติดวัตถุภายนอก

สรุปว่า สามารถพัฒนาโปรแกรมพุทธปัญญาเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนของผู้ปฏิบัติธรรม ให้เกิดประสิทธิผลตามต้องการได้ คือ การเสริมสร้างผู้ปฏิบัติธรรม ในการให้เห็นคุณค่าในตนตามแนวพุทธจิตวิทยาได้อย่างดีเยี่ยม และเป็นประโยชน์ต่อส่วนตน ส่วนรวม และสาธารณะประโยชน์อย่างยิ่ง คือ มรรค ผล พระนิพพาน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีโครงสร้างยุทธศาสตร์ เพื่อสนับสนุนพระวิปัสสนาจารย์ผู้ใช้โปรแกรมพุทธปัญญาส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนของผู้ปฏิบัติธรรม ควรฝึกปฏิบัติธรรม สติปัฏฐาน 4 อย่างน้อย 7 เดือน ประเมินโปรแกรมตามรูปแบบที่อบรม เพื่อเป็นยุทธศาสตร์นำไปใช้ระดับจังหวัด
2. ควรมีการสนับสนุนผู้จะพัฒนาโปรแกรมควรจะปฏิบัติธรรมอย่างต่อเนื่อง 7 เดือน สติปัฏฐาน 4 มีผู้รับผิดชอบ และเห็นความสำคัญ รวมไปถึงความสะดวก สถานที่ งบประมาณ ที่ต้องดูแลในการจัดสรร
3. ควรเน้นปฏิบัติในเชิงนโยบาย ในรูปแบบที่น่าเสนอ สติปัฏฐาน 4 และเน้นสำคัญ คือไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการทำวิจัยไปใช้

1. โปรแกรมที่จะจัดกิจกรรม ควรเพิ่ม ตามความเหมาะสม 7 , 15 ,วัน ได้ยิ่งดี
2. ควรมีความสม่ำเสมอในการจัดกิจกรรม อย่างน้อย ๆ เดือนครั้ง
3. การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย การเห็นคุณค่าในตนของผู้ปฏิบัติธรรม คือผู้เคยปฏิบัติธรรมตามแนวสติปัฏฐาน 4 กลุ่มช่วงอายุ เช่นวัยคนทำงาน
4. ควรมีโปรแกรมให้เลือกเฉพาะรูปแบบในการปฏิบัติธรรม ให้เข้าถึงสภาวะธรรมโดยเร็วเท่านั้น
5. กิจกรรมเหมาะสมในส่วนทฤษฎี วิชาการ ปรัชญา ปฏิบัติ ปฏิเวธ และติดตาม ประเมินผล

3. ข้อเสนอแนะนำไปสู่สังคม

1. โปรแกรมมีความเหมาะสมกับทุกระดับชั้น สามารถนำโปรแกรมนี้ไปปรับใช้ได้
2. โปรแกรมนี้เหมาะสมกับวัด สถานที่ปฏิบัติธรรม ที่มีความสนใจต้องการอบรม เพื่อพัฒนาคน
3. องค์กรไม่แสวงหาผลกำไร มูลนิธิ หรือโครงการต่างๆ
4. ผู้ที่สนใจน้อมนำวิถีทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ เพื่อสังคม ชุมชน
5. โปรแกรมนี้เหมาะกับส่วนราชการทุกระดับ

4. ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

1. พัฒนาโปรแกรมส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนของผู้ปฏิบัติธรรมในการเจริญสมาธิ
2. พัฒนาโปรแกรมในการเจริญมรรค 8 ส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตน
3. ศึกษาพัฒนาโปรแกรมในการเจริญอิทธิบาท 4 ส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตน
4. พัฒนาโปรแกรมในการเจริญสัมมปปธาน 4 ส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตน
5. พัฒนาโปรแกรมในการเจริญศรัทธา ส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตน
6. พัฒนาโปรแกรมในการเจริญอัมมานุสारी ส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตน

บรรณานุกรม

- ธัมมานุสารี หมายถึงผู้แสวงไปตามธรรม ท่านผู้ปฏิบัติเพื่อไสยาปตติผล มีปัญญาแก่กล้า บรรลุผลแล้ว
กลายเป็นทิวฐิปัตตะ (อง.ทุก.อ. 2/49/55, อง.สตตก.อ. 3/14/162.
- สุธนี สิกขะไชย, "ผลของการใช้โปรแกรมต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3
โรงเรียนลอยสายอนุสรณ์ สำนักงานเขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร", **ปริญญาการศึกษา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ,
2555),
- สมิทธิ์ เจือจินดาและ วรณนภา โพธิ์ผลิ, การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างการเห็นคุณค่าของตนเองสำหรับ
ผู้สูงอายุ ในชุมชนเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร, **ทุนจากงบประมาณแผ่นดิน มหาวิทยาลัยราชภัฏ
ธนบุรี** ที่ได้รับการเห็นชอบจากสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ, (2562), บทคัดย่อ.

ความรอบรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพของเด็กวัยเรียน* Health Literacy and Health Behaviors of School-Aged Children

ประไพ กิตติบุญถวัลย์, จีราภรณ์ ชื่นฉ่ำ, ศักดิ์มงคล เชื้อทอง

Prapai kittiboonthawal, jeeraporn chernchum, sakmongkol cheutong

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สระบุรี คณะพยาบาลศาสตร์

สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข

Boromarajonani College of Nursing Saraburi, Faculty of Nursing,

Praboromarajchanok Institute, Ministry of Public Health

E-mail: prapai@bcns.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรอบรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพของเด็กวัยเรียน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพของเด็กวัยเรียน โดยมีระเบียบวิธีการวิจัยเชิงพรรณนา ประชากร คือ นักเรียนอายุ 7 - 14 ปีในจังหวัดสระบุรี สุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอนได้กลุ่มตัวอย่าง 397 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้ แบบประเมินความรอบรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพตามสุขบัญญัติแห่งชาติ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนาและการหาค่าสหสัมพันธ์

ผลการวิจัยพบว่า ความรอบรู้ด้านสุขภาพโดยภาพรวมอยู่ในระดับพอใช้ ($M=45.55, SD=5.76$) โดย ด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านการจัดการตนเอง และด้านการตัดสินใจเพื่อสุขภาพ อยู่ในระดับไม่ดี เด็กวัยเรียนมีความเข้าใจเรื่องการออกกำลังกายและการแก้ปัญหาเมื่อเกิดความไม่สบายใจเพียงร้อยละ 44.17 และร้อยละ 51.17 ส่วนทักษะด้านการเข้าถึงข้อมูลอยู่ในระดับดี ทักษะด้านการสื่อสารสุขภาพ และการรู้เท่าทันสื่อ อยู่ในระดับพอใช้ พฤติกรรมสุขภาพโดยรวมอยู่ในระดับดี ($M=37.89, SD=5.58$) แต่ค่าเฉลี่ยต่ำในเรื่องการดื่มน้ำอัดลม/เครื่องดื่มที่มีรสหวานและการออกกำลังกาย การศึกษานี้พบว่าปัจจัยเอื้อด้านครูอนามัยและครอบครัว มีความสัมพันธ์กับความรอบรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ควรพัฒนาทักษะด้านความรู้ความเข้าใจ ในเรื่องการออกกำลังกาย และเรื่องการแก้ปัญหาเมื่อเกิดความไม่สบายใจแก่เด็กวัยเรียน
2. ลดพฤติกรรมบริโภคเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลสูงในเด็กวัยเรียน
3. ส่งเสริมให้ครูอนามัย และครอบครัวพัฒนาความรอบรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพ

คำสำคัญ: ความรอบรู้ด้านสุขภาพ; พฤติกรรมสุขภาพ; เด็กวัยเรียน

* Received April 9, 2022; Revised May 24, 2022; Accepted July 29, 2022

Abstract

This research article was a part of the factors related health literacy and health behaviors of school-aged children research. The purpose of this study were to explore the level of health literacy, health behaviors of school-aged children. The research methodology was descriptive research. The population were 7-14-year-old students in Saraburi province. The multi-stage random sampling using for 397 participants. Collecting data by using the health literacy and health behaviors assessment according to the national health regulation. Data was analyzed by using descriptive statistics and Pearson's correlation.

The research found that the overall health literacy mean score was fair level ($M=45.55, SD=5.76$). The cognitive skill, the self-management skill and the decision skill were low level. The school-aged children have cognitive skill about exercise and the mental problem solving only 44.17% and 51.17%. The skill of access to information was good. The health communication skill and the media literacy skill were fair level. The overall health behaviors mean score were good level ($M=37.89, SD=5.58$) but the mean score of excessive sugar intake by soft drink and exercise were low level. This study found that the enabling factors from health teacher and family were correlated with health literacy and health behaviors of school-aged children.

Recommendation:

1. Improve the cognitive skill about the exercise and mental health problems solving of school-aged children.
2. Decrease the excessive sugar intake behavior of school-aged children.
3. Enabling the health teacher and family to improve health literacy and the health behaviors of school-aged children.

Keywords; Health Literacy; Health Behavior; School-aged Children

บทนำ

เรื่องของสุขภาพและการศึกษาเป็นสิ่งที่เสริมซึ่งกัน เพราะถ้ามีสุขภาพที่ดีและการศึกษาที่เหมาะสม ก็จะเป็นการแสดงให้เห็นถึงแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่สามารถทำได้อย่างรวดเร็ว และเป็นปัจจัยสำคัญ ให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals) องค์การอนามัยโลกให้ความสำคัญกับการพัฒนาความรู้ด้านสุขภาพ (Health literacy) ว่าเป็นทักษะทางปัญญาและทักษะทางสังคมของบุคคล ที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจและสมรรถนะที่จะเข้าถึง เข้าใจ และใช้ข้อมูลข่าวสารสุขภาพเพื่อส่งเสริม และรักษาสุขภาพตนเอง ประเทศไทยได้มีการประชุมสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ กำหนดนโยบายสาธารณะเพื่อขับเคลื่อนสังคมไทยให้ประชากรในประเทศมีความรอบรู้ด้านสุขภาพ ท่างไกลปัญหาโรคไม่ติดต่อซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญของประเทศ โดยดำเนินการพัฒนาระบบจัดการและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารสุขภาพ ส่งเสริมการประกอบกิจการที่รับผิดชอบต่อสังคม พัฒนาชุดสิทธิประโยชน์หลักด้านสุขภาพ และส่งเสริมสนับสนุนการวิจัยระบบสุขภาพเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาโรคไม่ติดต่อในทุกระดับ การพัฒนาความรู้ด้านสุขภาพ ประกอบด้วย 6 ทักษะ ได้แก่ 1) ทักษะการเข้าถึงข้อมูลสุขภาพและบริการสุขภาพ (Access skill) เป็นความสามารถในการเลือกแหล่งข้อมูลสุขภาพ รู้วิธีการค้นหา และตรวจสอบข้อมูลจากหลายแหล่ง 2) ทักษะความรู้ ความเข้าใจ (Cognitive skill) เป็นความสามารถจำเนื้อหาสาระสำคัญด้านสุขภาพและวิเคราะห์แนวทางปฏิบัติได้ 3) ทักษะการสื่อสาร (Communication skill) คือสามารถสื่อสารข้อมูลสุขภาพให้ผู้อื่นเข้าใจและยอมรับได้ 4) ทักษะการตัดสินใจ (Decision skill) เป็นการใช้เหตุผลวิเคราะห์ผลดี-ผลเสีย เพื่อการปฏิบัติหรือหลีกเลี่ยงการปฏิบัติด้านสุขภาพ 5) ทักษะการจัดการตนเอง (Self-management skill) คือสามารถกำหนดเป้าหมายและวางแผนการปฏิบัติตนได้ และ 6) ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ (Media literacy skill) เป็นความสามารถตรวจสอบความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือของข้อมูลสุขภาพที่สื่อนำเสนอได้

เด็กและเยาวชนเป็นประชากรกลุ่มที่มีความสำคัญมากต่ออนาคตของชาติ การสร้างเสริมพฤติกรรมสุขภาพและการเรียนรู้ด้านสุขภาพที่เหมาะสมแก่เด็กวัยเรียนเป็นการสร้างอนาคตสุขภาพของประเทศไทยที่มั่นคง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมยุคดิจิทัลมีข้อมูลข่าวสารมากมายที่เข้าถึงเด็กและเยาวชนอย่างง่ายดายและรวดเร็ว เด็กและเยาวชนต้องมีทักษะทางปัญญาที่จะเข้าถึง เข้าใจ และใช้ข้อมูลข่าวสารและบริการสุขภาพ เพื่อการดูแลสุขภาพได้ในสถานการณ์ปัจจุบันเด็กวัยเรียนและวัยรุ่นต้องเผชิญปัญหาสุขภาพรอบด้าน และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ การใช้เวลาในโลกอินเทอร์เน็ตมากขึ้น ทำให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับผู้คนที่หลากหลาย ได้รับข้อมูล สื่อต่างๆ และการโฆษณาเชิญชวนหลายรูปแบบ ทำให้เกิดปัจจัยเสี่ยงใหม่ๆ เพิ่มขึ้นในการดำรงชีวิต ในปี 2558 พบว่าเยาวชน 1 ใน 6 คน มีการใช้ผลิตภัณฑ์ยาสูบและใช้บุหรี่ไฟฟ้าซึ่งมีแนวโน้มเป็นที่นิยมมากขึ้นในเด็กวัยเรียนและวัยรุ่น ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพอย่างมาก แม้ในสถานการณ์ระบาดของไวรัสโคโรนาในปัจจุบันก็มีหลักฐานยืนยันเพิ่มขึ้นว่าผู้สูบบุหรี่มีความเสี่ยงต่อการเกิดภาวะแทรกซ้อนที่รุนแรงและมีอัตราเสียชีวิตสูงกว่าคนทั่วไปถึง 1.5 เท่า นอกจากปัญหาเรื่องบุหรี่แล้วยังพบว่านักเรียนเกือบ 1 ใน 4 ดื่มแอลกอฮอล์และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ซึ่งส่งผลให้เกิดการเจ็บป่วยหลายโรค โดยเฉพาะโรคไม่ติดต่อซึ่งเป็นปัญหาสุขภาพที่สำคัญระดับโลก อันมีปัจจัยสาเหตุหลักจากพฤติกรรมทั้งพฤติกรรมการบริโภคที่ไม่เหมาะสม

และวิถีชีวิตที่เนือยนิ่งส่งเสริมให้เกิดโรคอ้วนเพิ่มขึ้น สถิติภาวะอ้วนในเด็กวัยเรียนของไทยเพิ่มจากร้อยละ 4 เป็นร้อยละ 10 ในระยะสิบปี มีรายงานพบว่ามากกว่าครึ่งหนึ่งของเด็กวัยเรียนมีการบริโภคน้ำอัดลมและอาหารฟาสต์ฟู้ด วัยรุ่นไทยมีกิจกรรมทางกายที่ออกกำลังกายวันละ 60 นาทีตามคำแนะนำขององค์การอนามัยโลกเพียงร้อยละ 20 นอกจากนี้ประเทศไทยมีพฤติกรรมบริโภคขนมขบเคี้ยวของกินเล่นในหมู่วัยรุ่นมากที่สุดเมื่อเทียบกับประเทศอื่น นอกจากนี้ปัญหาพฤติกรรมสุขภาพที่ส่งผลกระทบยาวให้เกิดโรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง โรคหัวใจและหลอดเลือด ซึ่งพบมากขึ้นในกลุ่มอายุน้อยลงแล้ว เด็กวัยเรียนยังมีปัญหาทางจิตใจและการอยู่ร่วมกันในสังคม มีรายงานว่าเยาวชนอายุ 10 – 19 ปี มีปัญหาสุขภาพจิตร้อยละ 16 ของปัญหาสุขภาพทั้งหมด โดยกว่าครึ่งหนึ่งของผู้มีปัญหาสุขภาพจิตเริ่มมีปัญหาตั้งแต่อายุ 14 ปี แต่ไม่เคยได้รับการตรวจรักษาหรือบำบัด ปัญหาสุขภาพจิตในเด็กและวัยรุ่นส่งผลต่อพัฒนาการของเด็กในหลายมิติ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และสังคม ส่งผลต่อการใช้ชีวิตทั้งปัจจุบันและอนาคต และผู้ประสบปัญหาอาจหาทางออกโดยการทำร้ายตนเอง ซึ่งพบว่าการฆ่าตัวตายเป็นสาเหตุอันดับ 3 ในการตายของวัยรุ่น ผู้มีปัญหาสุขภาพจิตมักมีปัญหาการปรับตัวในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น เกิดภาวะเครียด ซึมเศร้า เมื่อเจอปัญหาแม้เรื่องเล็กน้อยก็ปรับตัวลำบาก การดูแลสุขภาพเด็กวัยเรียนและวัยรุ่นจึงจำเป็นต้องสร้างสุขภาพอย่างเป็นองค์รวม เพื่อก่อให้เกิดสุขภาวะทั้งด้านกาย จิต สังคม และปัญญา คำว่าสุขภาวะทางกาย หมายถึง การมีพลานามัย ไม่เจ็บป่วย มีปัจจัยสี่พอเพียงแก่การดำเนินชีวิต สุขภาวะทางสังคม หมายถึง การมีสัมพันธภาพที่ราบรื่น ได้รับความเอื้อเฟื้อเกื้อกูล รอดพ้นจากการข่มเหง เอารัดเอาเปรียบ ดูหมิ่นเหยียดหยาม สุขภาวะทางจิต หมายถึง การมีจิตปลอดพ้นจากความทุกข์ ไม่เครียดหรือวิตกกังวล ไม่เป็นทาสสิ่งเสพติด มีความสุขใจ สงบเย็น สุขภาวะทางปัญญา หมายถึง การมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับชีวิต สามารถวางจิต วางใจได้อย่างถูกต้อง คิดดี คิดเป็นและเห็นตรง ช่วยให้ดำเนินชีวิตได้อย่างเป็นปกติสุข ซึ่งหลักสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ สะท้อนการปลูกฝังและสร้างสุขภาพองค์รวมทั้งด้านกาย จิต สังคม และปัญญา ได้แก่ 1) ดูแลรักษาร่างกายและของใช้ให้สะอาด 2) รักษาฟันให้แข็งแรงและแปรงฟันทุกวันอย่างถูกต้อง 3) ล้างมือให้สะอาดก่อนกินอาหารและหลังขับถ่าย 4) กินอาหารสุกสะอาด ปราศจากสารอันตราย และหลีกเลี่ยงอาหารรสจัด สีสันฉูดฉาด 5) งดบุหรี่ สุรา สารเสพติด การพนัน และการสำส่อนทางเพศ 6) สร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวให้อบอุ่น 7) ป้องกันอุบัติเหตุด้วยการไม่ประมาท 8) ออกกำลังกายสม่ำเสมอและตรวจสุขภาพประจำปี 9) ทำจิตใจให้ร่าเริงแจ่มใสอยู่เสมอ 10) มีสำนึกต่อส่วนรวม ร่วมสร้างสรรค์สังคม การศึกษาความรอบรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพตามสุขบัญญัติแห่งชาติ ผู้วิจัยมีความเชื่อตามแนวคิด Precede Model ที่ว่าภาวะสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพของคนเกิดขึ้นจากหลายปัจจัยสาเหตุร่วมกัน ได้แก่ 1) ปัจจัยนำ เป็นปัจจัยพื้นฐานภายในบุคคลที่ก่อให้เกิดพฤติกรรม 2) ปัจจัยเอื้อ เป็นปัจจัยภายนอกหรือทรัพยากรที่เอื้อให้เกิดพฤติกรรม และ 3) ปัจจัยเสริม เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าการปฏิบัติจะได้รับการยอมรับในสังคม การวิจัยครั้งนี้จึงได้ศึกษาความรอบรู้ด้านสุขภาพ พฤติกรรมสุขภาพและปัจจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนพัฒนาสุขภาพของเด็กวัยเรียนอย่างเป็นองค์รวม ให้เด็กและเยาวชนเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพในสังคม สามารถเข้าถึง เข้าใจ และใช้ข้อมูลข่าวสารสุขภาพเพื่อส่งเสริมและรักษาสุขภาพตนเองได้ทั้งทางร่างกาย จิตใจ และดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีคุณภาพและก่อประโยชน์แก่สังคม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพตามสุขบัญญัติแห่งชาติของเด็กวัยเรียน
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมสุขภาพตามสุขบัญญัติแห่งชาติของเด็กวัยเรียน
3. เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความรอบรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพ

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบพรรณนา(descriptive research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร คือ เด็กวัยเรียนอายุ 7 - 14 ปี ของโรงเรียน ในจังหวัดสระบุรี จำนวน 46,735 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียน ป.1-ป.6 คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตร ของ ทาโร ยามาเน่

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ

N = ขนาดของประชากร

E = ความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่างที่ยอมรับได้

กำหนดขนาดความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้ขนาดตัวอย่าง ดังนี้

$$n = \frac{46,735}{1 + [46,735(0.05)^2]} = 397 \text{ คน}$$

การสุ่มตัวอย่าง เป็นแบบหลายขั้นตอน (multi-stage random sampling) โดยสุ่ม 3 อำเภอ แต่ละอำเภอสุ่ม 3-4 โรงเรียน แต่ละโรงเรียนเลือกชั้นเรียนและนักเรียนที่ยินดีเข้าร่วมวิจัยประมาณ 30-40 คน โดยสมัครใจ ได้กลุ่มตัวอย่าง 397 คน

เกณฑ์การคัดเลือกรวมตัว (Inclusion criteria) กำหนดคุณสมบัติผู้เข้าร่วมวิจัยดังนี้

1. เป็นเด็กนักเรียนอายุ 7 - 14 ปี
2. สามารถอ่านออก เขียนได้
3. สามารถสื่อสารได้เข้าใจ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินความรอบรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพ ตามสุขบัญญัติแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง ปี 2561 ของกระทรวงสาธารณสุข ประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป เพศ อายุ ผู้ถ่ายทอดความรู้เรื่องสุขบัญญัติแห่งชาติ

ส่วนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักสุขบัญญัติแห่งชาติ เป็นแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก ตอบถูกได้ 1 ตอบผิดได้ 0 จำนวน 10 ข้อ

ส่วนที่ 3 การเข้าถึงข้อมูล การสื่อสารสุขภาพ การจัดการตนเองและการรู้เท่าทันสื่อ เป็น

แบบมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ จำนวน 3, 3, 6 และ 3 ข้อ รวม 15 ข้อ

ส่วนที่ 4 การตัดสินใจเพื่อสุขภาพที่ดีตามหลักสุขบัญญัติแห่งชาติเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ จำนวน 5 ข้อ

ส่วนที่ 5 พฤติกรรมสุขภาพตามหลักสุขบัญญัติแห่งชาติเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 10 ข้อ

การแปลผลคะแนน แบ่ง เป็น 4 ระดับ ดังนี้

ระดับไม่ดี คะแนน < 60 %

ระดับพอใช้ คะแนน ระหว่าง 60 % - 69 %

ระดับดี คะแนน ระหว่าง 70 % - 79 %

ระดับดีมาก คะแนน ≥ 80 %

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือวิจัยผ่านการพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน จากนั้นผู้วิจัยนำไปทดลองใช้ในนักเรียน ป.3 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ราย ได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาคเท่ากับ 0.75

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลทั่วไป วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. วิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรอบรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพโดยใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation)

สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยนี้ ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพตามสุขบัญญัติแห่งชาติของเด็กวัยเรียน

ผลการวิจัยพบว่า เด็กวัยเรียนมีความรอบรู้ด้านสุขภาพโดยรวมอยู่ในระดับพอใช้ ($M=45.55, SD=5.76$) เมื่อจำแนกรายด้านพบว่า ด้านการเข้าถึงข้อมูลอยู่ในระดับดี ($M=6.54, SD=1.82$) ส่วนด้านการสื่อสารสุขภาพ และด้านการรู้เท่าทันสื่ออยู่ในระดับพอใช้ ($M=5.58, SD=1.43$; $M=5.97, SD=1.88$) ส่วนด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านการจัดการตนเอง และด้านการตัดสินใจเพื่อสุขภาพ อยู่ในระดับไม่ดี ($M=5.68, SD=1.74$; $M=17.88, SD=2.34$; $M=11.40, SD=2.01$ ตามลำดับ) ดังตารางที่ 1 และเมื่อวิเคราะห์รายข้อพบว่า เด็กวัยเรียนมีความเข้าใจในถูกต้องในเรื่องหลักการออกกำลังกายเพียงร้อยละ 44.17 และในเรื่องการแก้ปัญหาเมื่อเกิดความไม่สบายใจ เพียงร้อยละ 51.17 และค่าเฉลี่ยการตัดสินใจเมื่อถูกเพื่อนปฎิเสธในการเล่นกีฬาอยู่ในระดับต่ำ ($M=2.89, SD=1.13$) ดังตารางที่ 2

2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมสุขภาพตามสุขบัญญัติแห่งชาติของเด็กวัยเรียน

ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมสุขภาพตามสุขบัญญัติแห่งชาติของเด็กวัยเรียนอยู่ในระดับดี ($M = 37.89$, $SD = 5.58$) และเมื่อวิเคราะห์รายข้อพบว่าค่าเฉลี่ยต่ำในเรื่อง การดื่มน้ำอัดลม หรือเครื่องดื่มที่มีรสหวาน ($M = 2.46$, $SD = 1.30$) และการออกกำลังกายอย่างน้อย 60 นาทีต่อวัน ($M = 3.16$, $SD = 1.38$) ดังตารางที่ 3

3. เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความรอบรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพตามสุขบัญญัติแห่งชาติ

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรอบรู้ด้านสุขภาพได้แก่ เพศ การศึกษาด้วยตนเอง ปัจจัยเอื้อจากครูอนามัย และการสนับสนุนรณรงค์เดินทางร่วมกิจกรรม ($r = 0.29, p < .05$; $r = 0.10, p < .05$; $r = 0.12, p < .05$ และ $r = 0.11, p < .05$ ตามลำดับ) ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมสุขภาพได้แก่ เพศ การศึกษาด้วยตนเอง ปัจจัยเอื้อจากคนในครอบครัว ครูอนามัย และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ($r = 0.13, p < .05$; $r = 0.20, p < .05$; $r = 0.11, p < .05$; $r = 0.11, p < .05$ และ $r = 0.12, p < .05$ ตามลำดับ) ดังตารางที่ 4 ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความรอบรู้ด้านสุขภาพ โดยรวมและรายด้าน

ด้าน	Mean	SD	ระดับ
ด้านการเข้าถึงข้อมูล	6.54	1.82	ดี
ด้านความรู้ความเข้าใจ	5.68	1.74	ไม่ดี
ด้านการสื่อสารสุขภาพ	5.58	1.43	พอใช้
ด้านการจัดการตนเอง	17.88	2.34	ไม่ดี
ด้านการตัดสินใจเพื่อสุขภาพ	11.40	2.01	ไม่ดี
ด้านการรู้เท่าทันสื่อ	5.97	1.88	พอใช้
ความรอบรู้ด้านสุขภาพโดยรวม	45.55	5.76	พอใช้

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของเด็กวัยเรียนที่มีความรู้ความเข้าใจถูกต้องเกี่ยวกับสุขบัญญัติแห่งชาติ จำแนกเป็นรายข้อ

ข้อ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. ความหมายของสุขบัญญัติแห่งชาติ	187	47.05
2. ประโยชน์ของการปฏิบัติที่ดีต่อสุขภาพอนามัย	277	69.83
3. ประโยชน์เพื่อลดอุบัติเหตุและสร้างความปลอดภัยในชีวิต	256	64.50
4. อาหารที่ช่วยสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคของร่างกายเป็นหลัก	366	92.17
5. อาหารที่ทำให้เกิดผลดีต่อสุขภาพ	306	77.14
6. สาเหตุของการเกิดโรคโดยตรง	230	58.00
7. การปฏิบัติของบุตรหลาน ต่อผู้ใหญ่ในครอบครัว	281	70.65
8. หลักของการออกกำลังกายที่ถูกต้อง	175	44.17
9. วิธีการแก้ปัญหาที่ถูกต้องเมื่อเกิดความไม่สบายใจ	203	51.04
10. การมีจิตสำนึกต่อส่วนรวม	285	71.67

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมสุขภาพตามสุขบัญญัติแห่งชาติ โดยรวมและจำแนกเป็นรายข้อ

ข้อ	Mean	SD
1. นักเรียนดูแลความสะอาดครบทุกส่วน ทั้งร่างกาย ของตนเอง	4.63	0.87
2. นักเรียนกินอาหารได้ครบทั้ง 5 หมู่ ที่มีความหลากหลายชนิด	3.46	1.28
3. นักเรียนกินผักผลไม้ เป็นอาหารว่างแทนการกินขนมขบเคี้ยว	3.34	1.24
4. นักเรียนดื่มน้ำอัดลม หรือเครื่องดื่มที่มีรสหวาน	2.46	1.30
5. นักเรียนวิ่งเล่นหรือออกกำลังกายอย่างน้อย 60 นาทีต่อวัน	3.16	1.38
6. นักเรียนดื่มสุรา หรือสูบบุหรี่ หรืออยู่ใกล้ชิดกับผู้ที่กำลังสูบบุหรี่	4.17	1.33
7. นักเรียนทำจิตใจให้ร่าเริงแจ่มใส	4.33	1.06
8. นักเรียนทำกิจกรรม ร่วมกันในครอบครัวอย่างใกล้ชิด	4.09	1.15
9. นักเรียนดูแลความปลอดภัยในบ้าน	4.23	1.09
10. นักเรียนป้องกันโรคติดต่อ ด้วยการกินอาหารปรุงสุกใหม่		
ใช้ช้อนกลาง ล้างมือ ปิดปากจมูกเวลาไอจาม	4.02	1.20
พฤติกรรมสุขภาพตามโดยรวม	37.89	5.58

ตารางที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความรอบรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพตามสุขบัญญัติแห่งชาติ

ปัจจัย	ความรอบรู้ด้านสุขภาพ	พฤติกรรมสุขภาพ
ปัจจัยนำ		
เพศ	0.29**	0.13**
การศึกษาด้วยตนเอง	0.10**	0.20**
ปัจจัยเอื้อ		
คนในครอบครัว	0.09*	0.11**
ครูพยาบาล/ครูอนามัย	0.12**	0.11**
เจ้าหน้าที่สาธารณสุข	0.07	0.12**
มีคอมพิวเตอร์เพื่อการค้นคว้า	-0.006	0.09*
สนับสนุนรถเดินทางร่วมกิจกรรม	0.11**	0.10*
ปัจจัยเสริม		
กฎระเบียบการจำหน่ายอาหาร	-0.042	-0.07

**p < .05

อภิปรายผลการวิจัย

1. เด็กวัยเรียนมีความรอบรู้ด้านสุขภาพตามสุขบัญญัติแห่งชาติโดยรวมอยู่ในระดับพอใช้ และทักษะด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านการจัดการตนเอง และด้านการตัดสินใจเพื่อสุขภาพ อยู่ในระดับไม่ดีอาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นนักเรียนประถมศึกษา ดังมีการศึกษาพบว่านักเรียนชั้นปีที่สูงกว่ามีความรอบรู้ด้านสุขภาพดีกว่านักเรียนระดับชั้นปีที่ต่ำกว่าและ สอดคล้องกับผลการสำรวจความรอบรู้ด้านสุขภาพที่พบว่าเด็กวัยเรียนส่วนใหญ่ (57.90%) มีความรอบรู้ด้านสุขภาพในระดับพอใช้และทักษะด้านความรู้ความเข้าใจส่วนใหญ่ (52.60%) อยู่ในระดับไม่ดี นอกจากนี้ยังพบประเด็นความรอบรู้ด้านสุขภาพที่เกี่ยวกับสุขภาพจิต คือเด็กวัยเรียนขาดความรู้ความเข้าใจวิธีแก้ปัญหาเมื่อเกิดความไม่สบายใจ และนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยการตัดสินใจต่ำเมื่อถูกเพื่อนปฏิเสธที่จะเล่นกีฬาด้วยกัน ซึ่งนับเป็นประเด็นที่สำคัญ เนื่องจากวัยเด็กต้องการยอมรับจากสังคม ซึ่งปัจจุบันแนวโน้มปัญหาสุขภาพจิตวัยเด็กสูงขึ้น ดังที่องค์การยูนิเซฟ รายงานว่าเด็กอายุ 10-19 ปี กว่า 1 ใน 7 คนทั่วโลกมีความป่วยทางจิตที่ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ และเด็กอายุ 10-19 มีการฆ่าตัวตายประมาณปีละ 200 คน โดยมีสาเหตุจากปัญหาการเรียน และปัญหาความรัก ครูและผู้ปกครองจึงต้องตื่นตัวในการสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพจิตเพื่อให้นักเรียนสามารถจัดการตนเองเมื่อเกิดเผชิญกับปัญหาด้านจิตใจ การมีสุขภาพจิตที่ดีช่วยให้เด็กและเยาวชนประสบความสำเร็จในการเรียนและดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

2. พฤติกรรมสุขภาพตามสุขบัญญัติแห่งชาติโดยรวมอยู่ในระดับดี แต่ค่าเฉลี่ยต่ำในเรื่อง การดื่มน้ำอัดลมหรือเครื่องดื่มที่มีรสหวาน และการออกกำลังกายอย่างน้อย 60 นาทีต่อวัน อาจเป็นผลจากการมี

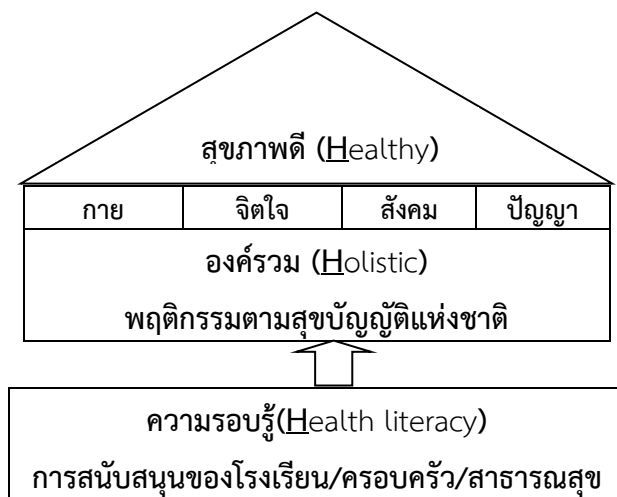

ความรอบรู้ด้านสุขภาพด้านการจัดการตนเอง และด้านการตัดสินใจเพื่อสุขภาพอยู่ในระดับไม่ดี เนื่องจากความรอบรู้ด้านสุขภาพเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์สูงและสามารถทำนายพฤติกรรมสุขภาพได้ ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวมีความสอดคล้องกับรายงานปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับโรคไม่ติดต่อเรื้อรังที่พบว่า คนไทยดื่มเครื่องดื่มที่ผสมน้ำตาลเฉลี่ย 3 แก้วต่อวัน โดยเด็กอายุ 6-14 ปีเป็นกลุ่มที่ดื่มเครื่องดื่มที่ผสมน้ำตาลเฉลี่ยต่อสัปดาห์มากที่สุด สำหรับพฤติกรรมการออกกำลังกายที่พบว่าอยู่ในระดับต่ำ มีความสอดคล้องกับรายงานของกระทรวงสาธารณสุข ที่พบว่าเด็กอายุ 13-17 ปีเป็นกลุ่มที่มีกิจกรรมทางกายน้อยกว่าทุกกลุ่มวัย ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดโรคอ้วนและเพิ่มโอกาสเกิดโรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูงและโรคหลอดเลือดหัวใจและโรคไม่ติดต่อเรื้อรังได้ในระยะยาว ซึ่งพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มที่มีรสหวาน ประกอบกับกิจกรรมเคลื่อนไหวร่างกายน้อยทำให้อัตราเด็กอ้วนเพิ่มอย่างกว้างขวางทั่วโลกและเพิ่มความเสี่ยงต่อการเป็นโรคเบาหวานและโรคหลอดเลือดหัวใจตั้งแต่เด็ก

3. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรอบรู้สุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพตามสุขบัญญัติแห่งชาติของเด็กวัยเรียน พบว่าปัจจัยด้านเพศ และการศึกษาด้วยตนเอง มีความสัมพันธ์กับความรอบรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพ โดยเพศหญิงมีแนวโน้มของความรอบรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพที่ดีกว่าชายซึ่งอาจส่งผลต่อการมีสุขภาพดีและอายุยืนยาวดังสถิติข้อมูลอายุคาดเฉลี่ยเพศหญิงที่สูงกว่าเพศชายอย่างต่อเนื่องในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา สำหรับปัจจัยการศึกษาด้วยตนเองของเด็กวัยเรียนที่มีความสัมพันธ์กับความรอบรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพเนื่องจากการแสวงหาความรู้เป็นทักษะสำคัญที่ทำให้บุคคลเข้าถึงข้อมูลสุขภาพและบริการสุขภาพระดับพื้นฐานทำให้มีพฤติกรรมสุขภาพที่ดี ซึ่งโรงเรียนรอบรู้สุขภาพมีแนวทางส่งเสริมให้นักเรียนมีการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอันเป็นทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตช่วยให้ได้ข้อมูลสุขภาพที่ถูกต้องและทันสมัยเพื่อการจัดการสุขภาพตนเองอันจะส่งผลต่อความรอบรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพ นอกจากนี้พบว่าปัจจัยเอื้อในการถ่ายทอดความรู้จากคนในครอบครัว ครูอนามัย และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมสุขภาพของเด็กวัยเรียน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการปลูกฝังนิสัยจากคนที่อยู่รอบข้างนักเรียน ดังการศึกษาพบว่าอิทธิพลความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลสามารถทำนายพฤติกรรมสุขภาพได้ โดยครูจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมสุขภาพของเด็กนักเรียน และครอบครัวที่สมาชิกตระหนักในบทบาทหน้าที่ และมีสัมพันธภาพที่ดีสามารถทำนายพฤติกรรมการมีวินัยในตนเองแก่นักเรียนได้ นอกจากนี้การแก้ไขปัญหาสุขภาพในเด็กวัยเรียนต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากภาคีเครือข่ายทั้งในทีมสุขภาพ หน่วยงานและองค์กรทั้งภาครัฐและภาคประชาชน เพื่อให้สามารถแก้ปัญหาได้ครอบคลุมทุกมิติ อันสอดคล้องกับคำแนะนำขององค์การอนามัยโลก ที่ได้ให้แนวทางการทำงานแบบบูรณาการและสร้างเครือข่ายสุขภาพในการปลูกฝังความรู้ ทักษะ ค่านิยมด้านสุขภาพของเด็กและเยาวชนทั้งในระดับครอบครัว โรงเรียนและชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

องค์ความรู้การวิจัย

ผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ค้นพบว่าการสนับสนุนจากครูอนามัย เป็นปัจจัยสำคัญที่มีความสัมพันธ์ทั้ง ความรอบรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพของเด็กวัยเรียน ในขณะที่การสนับสนุนจากคนในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมสุขภาพตามสุขบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ ซึ่งพฤติกรรมสุขภาพตามสุขบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ 10 ประการ เป็นการสร้างสุขภาพดีทั้งทางกาย จิตใจ สังคมและจิตปัญญาอย่างเป็นองค์รวม ซึ่งสามารถอธิบายด้วยโมเดล 3 H: สุขภาพดีด้วยความรอบรู้แบบองค์รวม ดังนี้

ภาพที่ 1 โมเดล 3 H : สุขภาพดีด้วยความรอบรู้แบบองค์รวม
(ประไพ กิตติบุญถวัลย์ และคณะ, 2564)

จากภาพองค์ความรู้จากการวิจัย อธิบายได้ดังนี้

Hhealth literacy เป็นการสนับสนุนจากโรงเรียน/ครอบครัว/บุคลากรสาธารณสุขในการสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพแก่เด็กวัยเรียน โดยร่วมกันพัฒนา 6 ทักษะ ได้แก่ ทักษะการเข้าถึงข้อมูลสุขภาพ ทักษะความรู้สึกระสำคัญด้านสุขภาพ ทักษะการสื่อสารข้อมูลสุขภาพให้ผู้อื่นเข้าใจ ทักษะการตัดสินใจปฏิบัติหรือหลีกเลี่ยงการปฏิบัติเพื่อสุขภาพที่ดี ทักษะการจัดการตนเองในการกำหนดเป้าหมายและวางแผนปฏิบัติ และ ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ

Holistic การปลูกฝังพฤติกรรมสุขภาพแบบองค์รวมครอบคลุมทางกาย จิตใจ สังคม และปัญญา ด้วยสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ

Healthy การมีสุขภาพดีทั้งด้านร่างกาย จิตใจและรับผิดชอบต่อสังคม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

1.1. ควรพัฒนาทักษะด้านความรู้ความเข้าใจเรื่องการออกกำลังกายและวิธีแก้ปัญหาที่ถูกต้องเมื่อเกิดความไม่สบายใจในเด็กวัยเรียน

1.2. ลดพฤติกรรมการใช้โทรศัพท์มือถือที่มีน้ำตาสูงและส่งเสริมการออกกำลังกายเด็กวัยเรียน

1.3. ส่งเสริมให้ครูอนามัย และครอบครัวมีบทบาทในการสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพเด็กวัยเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ศึกษาปัจจัยอื่นที่มีผลต่อความรอบรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพเด็กวัยเรียน

2.2 พัฒนาโปรแกรมสร้างเสริมพฤติกรรมสุขภาพเด็กวัยเรียน

บรรณานุกรม

- กองสุขศึกษา กระทรวงสาธารณสุข. (2561). **แนวทางการสร้างเสริมความรอบรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพตามสุขบัญญัติแห่งชาติ**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สามเจริญพาณิชย์.
- กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. (2563). **รายงานสถานการณ์โรค NCDS เบาหวาน ความดันโลหิตสูง และปัจจัยเสี่ยงที่เกี่ยวข้อง**. กรุงเทพมหานคร: อักษรกราฟฟิคแอนด์ดีไซน์.
- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2564). **สุขภาพจิตวัยรุ่นเรื่องใหญ่กว่าที่คิด**. แหล่งที่มา: <https://www.dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=30744> สืบค้นเมื่อ 23 ก.พ. 2565.
- ชนวนทอง ชาญกาญจน์. (2560). **ความรอบรู้ด้านสุขภาพ**. แหล่งที่มา: http://doh.hpc.go.th/data/HL/HLO_chanuanthong.pdf 24 ม.ค. 2565.
- ชิราวุธ ปุณณวิช, ศิระประไพ หองเทพ. (2565). **ความรอบรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพตามหลักสุขบัญญัติแห่งชาติในนักเรียนอายุ 10-14 ปี**. วารสารสหเวชศาสตร์. 5 (1). 26-36.
- นรลักษณ์ เอื้อกิจ , ลัดดาวัลย์ เพ็ญศรี. (2562). **การประยุกต์ใช้แนวคิด PRECEDE MODEL ในการสร้างเสริมสุขภาพ**. วารสารพยาบาลสภากาชาดไทย. 12 (1). 38-48.
- นุชจรินทร์ สุทธิวิโรตมะกุล. (2561). **ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางสุขภาพ อิทธิพลของครอบครัว และกลุ่มเพื่อนกับพฤติกรรมการบริโภคอาหารเพื่อป้องกันโรคอ้วน**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พิสิษฐ์ ละหมัด และคณะ. (2564). **ความฉลาดทางสุขภาพและอิทธิพลของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับพฤติกรรม การบริโภคอาหารเพื่อป้องกันโรคอ้วนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6**. วารสารวิชาการสาธารณสุขชุมชน. 7 (1). 35-46.
- ไพศาล วิสาโล. (2561). **สุขภาวะแห่งปัญญาที่เราควรรู้จัก**. แหล่งที่มา: <https://www.visalo.org/book/sukaparp.html>. 24 ม.ค. 2565.
- วัลลภา วงศ์ศักดิ์รินทร์. (2560). **พฤติกรรมของผู้ปกครองในการส่งเสริมการมีวินัยในตนเองแก่นักเรียนโรงเรียน สาธิตในจังหวัดนครปฐม**. Veridian E-Journal, Silpakorn University. 10(1). 1321-1339.
- ศูนย์ฝึกอบรมและแพทยศาสตร์ศึกษา ศูนย์อนามัยที่ 5 จังหวัดราชบุรี. (2562). **รูปแบบการแก้ไขปัญหาโรคอ้วนในเด็กวัยเรียน 6-15 ปีโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย**. แหล่งที่มา: <https://hpc.go.th/km/training/selfstudy/child.pdf>. 14 ก.พ. 2565.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2565). **สถิติประชากรศาสตร์ ประชากร และเคหะ**. แหล่งที่มา: <http://statbbi.nso.go.th/staticreport/page/sector/th/05.aspx>. 23 มี.ค. 2565.
- สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2563). **รายงานการสำรวจความรอบรู้ด้านสุขภาพ และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของเด็กวัยเรียน**. แหล่งที่มา: <https://hp.anamai.moph.go.th/th/ewt-news-php-nid-1532/193576> 23 ก.พ. 2565.

อุทุมพร ผึ้งผาย และคณะ. (2560). ปัจจัยทำนายพฤติกรรมสุขภาพของเด็กวัยเรียน จังหวัดสิงห์บุรี.วารสาร
พยาบาลศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 29(1).92-103.

อัจฉราวดี ศรียะศักดิ์ และคณะ. (2565). ความรอบรู้ด้านสุขภาพเรื่องฉลากโภชนาการในเด็กวัยเรียน:
กรณีศึกษาจังหวัดเพชรบุรี.วารสารวิชาการสาธารณสุขชุมชน. 6 (2).70-82.

National Health Commission Office. (2021). **Health Literacy for NCDs Prevention and
Management**. Source: <https://www.healthstation.in.th/action/viewvideo/4482//>.
retrived 15 July 2021.

Paakkari O,Torppa M ,Villberg J ,Kannas L. (2018). **subjective health literacy among school-
aged children**. Source:<https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/HE-02-2017-0014/full/html>. retrived 5 February 2018.

Sahoo K ,et al. (2015). **Childhood obesity: causes and consequences**. *Journal of family
medicine and primary care*. 4(2).187–192.

The State of the World's Children. (2021). **On My Mind: Promoting, protecting and caring
for children’s mental health**. Source: [https://www.unicef.org/reports/state-
worlds-children](https://www.unicef.org/reports/state-worlds-children). retrived 15 July 2021.

World Health Organization. (2021). **World Health Statistics, Monitoring Health for the
SDGs** . Source: <https://www.who.int/data/gho/publications/world-health-statistics>.
retrived 9 June 2021.

_____. (1998). **Health Promotion Glossary**. Source: <https://www.researchgate.net/profile>.
retrived 2021 July 18.

นโยบายและมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของพระสงฆ์ในสังคมไทย*

The Policies and Measures to Preventing and Solving
Drug Problems of Thai Sangha.

พระสุธีรัตนบัณฑิต

Phrasuthirattanabundit

สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Buddhist Research Institute Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Email: Suthito@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษานโยบายและมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของพระสงฆ์ในสังคมไทยเป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเรื่อง “การสร้างเครือข่ายการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของคณะสงฆ์ไทย” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสร้างการรับรู้ ความตระหนัก การเฝ้าระวังและการแก้ไขปัญหายาเสพติดของคณะสงฆ์ในสังคมไทย ซึ่งเป็นการวิจัยทั้งในเชิงเอกสารและเชิงคุณภาพจากนโยบายของมหาเถรสมาคมและการเก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะสงฆ์ในระดับชุมชนและจังหวัดในพื้นที่ต้นแบบจำนวน 12 จังหวัดในสังคมไทย ผลการศึกษาพบว่า มหาเถรสมาคมได้มีนโยบายและมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดรวมจำนวนทั้งหมด 10 มติในรอบ 30 ปีที่ผ่านมา เช่น มติมหาเถรสมาคมที่ 321/2544 เรื่อง “ป้องกันภัยยาเสพติด” ที่มีมติให้เจ้าคณะผู้ปกครองและเจ้าอาวาสร่วมมือกับทางราชการในการป้องกันภัยยาเสพติดและเห็นชอบให้วัดเป็นศูนย์สงเคราะห์และฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา สำหรับมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่คณะสงฆ์ระดับวัด ระดับจังหวัดและมหาเถรสมาคมได้มีแนวทางการดำเนินการ คือ การใช้ “หลักธรรมนำทางโลก” ผสมผสานกับการสร้างมาตรการป้องกันในระดับวัด ชุมชน ระดับจังหวัด เช่น การคัดกรองผู้ขอบวชและการตรวจสอบประวัติรายบุคคล การจัดให้มีพระพี่เลี้ยงและอบรมตามพระธรรมวินัย การอบรมความรู้เรื่องยาเสพติดแก่พระสงฆ์ การตรวจคัดกรองสุขภาพพระสงฆ์เชิงรุก การเฝ้าระวังยาเสพติดไม่ให้เข้าสู่วัดโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน การสร้างพื้นที่การเรียนรู้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดให้เป็น “วัดส่งเสริมสุขภาพ” และการเสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

คำสำคัญ: ยาเสพติด; การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด; พระสงฆ์ไทย

* Received April 21, 2022; Revised May 19, 2022; Accepted July 26, 2022

Abstract

The study of policies and measures to preventing and solving drug problems of monks in Thai society, that is a part of the research on topic “The promoting of Thai Sangha Network for the problem of drugs preventing.” This research aims to create awareness, surveillance and drug problem solving of Thai Sangha. This Research is mix-method from documentary and qualitative research based on the policies of the Sangha Council, and to collected data from Community and Monks in 12 Province of Thailand. The results found that.

Thai Sangha Supreme Council has policies and measures to prevent and solve the drug problems, The policies had many of resolutions in the past 30 years, such as the Sangha Council Resolution 321/2001 on “Preventing Drug problems”, to support abbot and local governor cooperated to solved drug prevention, and approved temple as a center for aid and rehabilitation for drug addicts on Buddhist principles. The preventing and solving measure drug problems of Thai Sangha in Communities and Provinces has a guideline for implementation, which is the use of "Buddhist principles and Law", that is combine with the creation of preventive measures in temple, community, and province, such as the screening applicants and checking individual backgrounds. Thai Sangha support to providing and training according to the Buddhist Dharma, and Discipline Training on drug knowledge for monks, to Support proactive health screening and Surveillance of drugs from entering to temple with public participation, to Creating the learning area for preventing and solving drug problems to be “Healthy Temple”, and promote cooperation networks on drug prevention and resolution.

Keyword; Policy; Preventing and Solving Drug Problems; Thai Monks.

บทนำ

ในระดับนานาชาติหลายประเทศได้มีการศึกษาติดตามสถานการณ์ยาเสพติดอย่างต่อเนื่อง เช่น ประเทศญี่ปุ่นมีการใช้กัญชามากขึ้น ออสเตรเลีย พบว่าประชากรส่วนใหญ่ดื่มสุราและสูบบุหรี่จำนวนมาก มีการใช้แอมเฟตามีนน้อยลง ส่วนผู้ที่ใช้กัญชาเป็นประจำอยู่แล้วจะเพิ่มมากขึ้น สหรัฐอเมริกาใช้สารกระตุ้นมากขึ้นเพื่อประกอบอาชีพและใช้ในงานเลี้ยงสังสรรค์ นอกจากนี้มีการแพร่ระบาดของสารออกฤทธิ์ที่ส่งผลต่อจิตประสาทชนิดใหม่ที่เรียกว่า NPS (New Psychoactive Substances) มีทั้งสารสกัดจากธรรมชาติและสารสังเคราะห์ มีการนิยมซื้อขายทางออนไลน์เพราะสะดวกและราคาถูก ผู้ซื้อเข้าใจผิดว่าถูกกฎหมาย ปลอดภัย NPS จะแพร่ระบาดระยะหนึ่งแล้วหายไปและกลับมาระบาดใหม่อีกทำให้ยากต่อการควบคุมและปราบปรามในหลายประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป รวมทั้งประเทศในกลุ่มอาเซียน NPS มีฤทธิ์คล้ายยาเสพติดหรือวัตถุออกฤทธิ์ที่ผิดกฎหมาย เป็นสารที่อยู่ในกระท่อม กัญชา ยาเค เกลืออาบ น้ำ เมทแอมเฟตามีน ฯลฯ ส่วนประเทศไทย พบการใช้ NPS ในปี พ.ศ. 2559 โดยนิยมใช้กับกระท่อมและยาแก้ปวดทรามาดอลมากที่สุด สำหรับนโยบายการลดอันตรายจากยาเสพติดของประเทศต่าง ๆ พบว่า มีนโยบายลดอันตรายจากยาเสพติด เช่น ประเทศลาว กัมพูชา ฟิลิปปินส์ และเมียนมาลดการใช้เข็มฉีดยา เพื่อลดการติดเชื้อ HIV ส่วนประเทศออสเตรเลียและสหรัฐอเมริกา มีนโยบายให้ความรู้ความเข้าใจแก่ชุมชน รวมทั้งเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลและแก้ไขปัญหาเสพติด ประเทศเยอรมัน มีนโยบาย 4 ประการ คือ 1) การป้องกันการใช้ยาเสพติด 2) การลดอันตรายจากการใช้ยาเสพติด 3) การให้คำแนะนำและบำบัดรักษา 4) การใช้มาตรการทางกฎหมายอาญา สำหรับประเทศไทย พบการใช้กระท่อมและยาบ้ามากที่สุด รองลงมา ได้แก่ น้ำต้มกระท่อมและกัญชา โดยเฉพาะกัญชามีแนวโน้มการใช้สูงขึ้นโดยมีข้ออ้างการนำมาใช้เพื่อรักษาโรค ดังนั้น ปัญหายาเสพติดจึงกลายเป็นปัญหาความมั่นคงของมนุษยชาติ (Human security) สถานการณ์ความรุนแรงของยาเสพติดเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้มีการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งที่ผ่านมาทุกรัฐบาลที่ผ่านให้ความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาเสพติดในระดับที่สูงมาก โดยกำหนดเป็นวาระแห่งชาติ (National agenda) การป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดเป็นนโยบายสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมพฤติกรรมของบุคคลเพื่อประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม (Protective regulatory policy) ในอนาคตปัญหายาเสพติดยังคงมีแนวโน้มรุนแรงอยู่และนับวันจะทวีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ประชาชนได้คาดหวังให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งรัดในการควบคุม ป้องกัน ปราบปราม และแก้ไขปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อจะได้มีความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยในการดำรงชีวิต

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) ได้มีแนวทางการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด 7 แนวทาง คือ 1) เสริมสร้างความร่วมมือข้ามพรมแดน ในการกำจัดแหล่งผลิตกับประเทศเพื่อนบ้าน 2) สกัดกั้นการนำเข้าและส่งออก ทั้งทางบก ทางน้ำและทางอากาศ 3) ปราบปรามกลุ่มการค้ายาเสพติด 4) เสริมสร้างความเข้มแข็งของหมู่บ้านชุมชน ตามแนวชายแดน 5) ปลุกฝังค่านิยมและความรู้ในแต่ละกลุ่มเป้าหมายอย่างเหมาะสมเป็นรูปธรรม 6) ปรับสภาพแวดล้อมให้น่าอยู่เพื่อหลีกเลี่ยงการใช้ยาเสพติด 7) ดูแลผู้ใช้ผู้เสพยาเสพติดให้เข้าถึงการบำบัดรักษา เพื่อลดอันตราย และลดผลกระทบจากยาเสพติด

จากการศึกษาของ พบว่า คนไทยร้อยละ 97.46 บอกยาเสพติดเป็นภัยร้ายแรงต่อประเทศ และร้อยละ 67.20 เชื่อมั่นต่อการแก้ปัญหาของภาครัฐ ปัญหายาเสพติดเป็นภัยที่ร้ายแรงในสังคมไทยมาอย่างยาวนาน มีการแพร่ระบาดและขยายไปทั่วทุกภูมิภาคของประเทศมากขึ้น โดยมีรูปแบบการแพร่กระจายที่หลากหลายมากขึ้น ซึ่งกลุ่มเยาวชนถือเป็นกลุ่มที่มีโอกาสติดยาเสพติดมากกว่ากลุ่มคนกลุ่มอื่น เนื่องจากความอยากรู้อยากลอง และ ความคึกคะนองเป็นส่วนใหญ่ อีกทั้งสภาพแวดล้อม สื่อ และค่านิยมต่าง ๆ เป็นแรงผลักดัน ประกอบกับ สถานการณ์ราคายาเสพติดที่ลดลง ส่งผลให้หาซื้อยาเสพติดประเภทต่าง ๆ ได้ง่าย แม้ที่ผ่านมาจะได้มีการ กำหนดให้ปัญหายาเสพติดเป็นวาระแห่งชาติ แต่กลับพบว่าสถานการณ์เชิงตัวยาเสพติดที่มีการแพร่ระบาดมี แนวโน้มการเพิ่มขึ้นของไอซ์ คีตามีน เฮโรอีน และโคเคน ก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมและเศรษฐกิจของ ประเทศชาติ

ปัญหายาเสพติดนอกจากจะแพร่ระบาดในหมู่เยาวชนและประชาชนทั่วไปแล้ว ปัจจุบันยังมีการ แพร่ระบาดเข้าไปในหมู่พระภิกษุ-สามเณรบางรูปที่ไม่เข้าใจถึงปัญหาและผลกระทบที่ตามมาทั้งในด้านกฎหมาย และสุขภาพ จากข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดพบว่า มีพระภิกษุ - สามเณรเข้าไปเกี่ยวกับกับยาเสพติดเพิ่มขึ้น จากสถานการณ์ดังกล่าว คณะสงฆ์ไทยได้พยายามมีส่วนร่วมใน การป้องกันปัญหายาเสพติด โดยได้ดำเนินการโครงการต่าง ๆ เช่น โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 โครงการลด ปัจจัยเสี่ยงเชิงพุทธ โครงการธรรมจาริกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตบนพื้นที่สูง และโครงการของหน่วยอบรม ประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) นอกจากนี้ ยังมีกิจกรรมที่สำคัญ เช่น การถวายความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ ปัญหายาเสพติดแก่พระภิกษุ-สามเณรเพื่อให้มีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด การ ดำเนินการตรวจสอบสุขภาพและให้บริการด้านสาธารณสุขแก่พระสงฆ์-สามเณร ควบคู่ไปกับตรวจปัสสาวะเพื่อหา สารเสพติด เป็นต้น ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องศึกษาการรับรู้ การเฝ้าระวัง และพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับยา เสพติดของพระสงฆ์ในสังคมไทย การพัฒนาชุดความรู้และการสื่อสารสังคม ในการที่จะยกระดับไปสู่การ พัฒนามาตรการ และกระบวนการสร้างการรับรู้ การเฝ้าระวัง เพื่อป้องกันและการแก้ไขยาเสพติด รวมทั้งการ เสริมสร้างเครือข่ายการป้องกันและแก้ไขยาเสพติดของพระสงฆ์ในสังคมไทย ทั้งนี้ เมื่อพระสงฆ์ สามเณร และ ประชาชนรับรู้ ตระหนักถึงโทษของยาเสพติด เฝ้าระวัง พร้อมทั้งมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายา เสพติดและไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดจะทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

การศึกษาวิจัยนี้มีเป้าหมาย คือ การศึกษานโยบายและมาตรการเพื่อสร้างการรับรู้ การเฝ้าระวัง การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของคณะสงฆ์ในสังคมไทยทั้งในระดับวัด ระดับจังหวัดและระดับนโยบาย (มหาเถรสมาคม) เพื่อนำไปสู่การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่เหมาะสม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานทั้งการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยดำเนินการดังนี้

1. ศึกษามติของมหาเถรสมาคมและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเกี่ยวกับมาตรการในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด และการศึกษา
2. การสัมภาษณ์พระมหาเถระ ผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ และผู้บริหารสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จำนวน 20 รูป/คน เพื่อทราบนโยบายและแนวปฏิบัติของคณะสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของคณะสงฆ์
3. สัมภาษณ์และสนทนากลุ่มร่วมกับคณะสงฆ์ในระดับจังหวัด 12 จังหวัด จำนวน 24 รูป เพื่อทราบแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในระดับจังหวัด
4. การสนทนากลุ่มและการส่งเสริมกิจกรรมวิถีพุทธเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดกับวัดและผู้นำชุมชน จำนวน 12 วัด ในพื้นที่ 12 จังหวัด เพื่อทราบแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในระดับวัดและชุมชน
- 5) ประมวลข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มจากผู้ให้ข้อมูลในเชิงคุณภาพแล้วนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์เพื่อให้เห็นกระบวนการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด และนำผลการวิเคราะห์มานำเสนอเป็นผลการศึกษา

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาการเฝ้าระวัง การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในระดับนโยบาย พบว่า คณะสงฆ์ไทยโดยมหาเถรสมาคมในฐานะองค์กรปกครองสูงสุดของคณะสงฆ์ไทยร่วมกับสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้ดำเนินการส่งเสริม เฝ้าระวัง ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของคณะสงฆ์ โดยมีการออกคำสั่ง และมีมติด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่สำคัญ ได้แก่

1) คำสั่งมหาเถรสมาคมเรื่อง “ห้ามภิกษุสามเณรเสพยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2521” โดยมีสาระห้ามภิกษุสามเณรฉันยาที่มีคติเหมือนสุราเมรัยและยาเสพติดให้โทษอื่นใดที่มีคติอย่างเดียวกัน ห้ามภิกษุสามเณรเสพหรือฉีดยาเสพติดให้โทษทุกชนิดเข้าสู่ร่างกาย ยกเว้นกรณีที่มีเหตุจำเป็นตามคำสั่งแพทย์ โดยมีแนวปฏิบัติทั่วไป คือ ให้เจ้าอาวาสเจ้าสังกัดสั่งภิกษุสามเณรรูปนั้น ให้เลิกการกระทำเช่นนั้นเสีย หากสั่งแล้วยังฝ่าฝืนอีก ให้จัดการให้ภิกษุสามเณรรูปนั้นออกไปเสียจากวัดและบันทึกเหตุที่ให้ออกไปนั้นในหนังสือสุทธิ แล้วรายงานตามลำดับชั้นจนถึงเจ้าคณะจังหวัด

2) มติมหาเถรสมาคมที่ 19/2544 เรื่อง “การให้วัดเป็นศูนย์สงเคราะห์และฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด” ระบุว่า มหาเถรสมาคมมีมติให้เจ้าคณะผู้ปกครอง และเจ้าอาวาส ให้ความร่วมมือกับทางราชการในการป้องกันภัยยาเสพติดให้โทษเห็นชอบให้วัดเป็นศูนย์สงเคราะห์และฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดโดยใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนาในการฟื้นฟูสมรรถภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจ

3) มติมหาเถรสมาคมที่ 321/2544 เรื่อง “ป้องกันภัยยาเสพติด” โดยมหาเถรสมาคมได้ให้แนวปฏิบัติไว้ คือ (1) ให้เจ้าคณะผู้ปกครอง และเจ้าอาวาส ให้ความร่วมมือกับทางราชการในการป้องกันภัยยาเสพติดให้โทษ (2) เห็นชอบให้วัดเป็นศูนย์สงเคราะห์และฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด โดยใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนาในการฟื้นฟูสมรรถภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจ (3) แต่งตั้งคณะกรรมการประสานงานศูนย์

สงเคราะห์และฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด โดยให้พระสังฆาธิการ เจ้าคณะ ทุกระดับและเจ้าอาวาสปฏิบัติ โดยการชี้แจง แนะนำ พระภิกษุ สามเณรและศิษย์วัด ชี้แจง แนะนำ ประชาชนที่อยู่ใกล้วัด และประชาชนทั่วไป และร่วมมือกับสถาบันการศึกษาในพื้นที่ เช่น มหาวิทยาลัย วิทยาลัย วิทยาเขต โรงเรียนที่ตั้งอยู่ภายในบริเวณวัดหรือใกล้วัด

4) มติมหาเถรสมาคมที่ 508/2545 เรื่อง “ขอความร่วมมือในการรณรงค์ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในประชาชน” โดยให้มีการรณรงค์ทุกรูปแบบและทุกวิธีการอันจะทำให้ประชาชนเกิดความตระหนักเห็นความสำคัญและร่วมกันแก้ไขปัญหายาเสพติด ขอให้ทุกวัดช่วยดำเนินการ คือ แสดงพระธรรมเทศนาให้ประชาชนเห็นความสำคัญของปัญหายาเสพติด และรับผู้ติดยาเสพติดที่ผ่านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพจากสถานบริการของกระทรวงสาธารณสุขแล้ว มีความประสงค์จะบรรพชาหรืออุปสมบทเพื่อศึกษาธรรมะ โดยพระภิกษุเป็นผู้ดูแลให้คำสั่งสอนทั้งทางโลกและทางธรรมแก่บุคคลนั้น

5) มติมหาเถรสมาคมที่ 125/2546 เรื่อง “เชิญชวนชาวพุทธร่วมใจต้านภัยหรือปัญหายาเสพติด” ให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเชิญชวนพุทธศาสนิกชนร่วมใจต้านภัยยาเสพติดด้วยการปฏิบัติตามแนวศีล 5 โดยขอความร่วมมือวัดทุกวัดทั่วราชอาณาจักร ช่วยอบรม แนะนำ สั่งสอน ตลอดจนจัดทำป้ายในวัดเพื่อชักชวนให้ประชาชนปฏิบัติตามแนวศีล 5 อย่างจริงจังเพื่อที่จะช่วยในการป้องกันแก้ไขปัญหายาของบ้านเมืองให้ประสบผลสำเร็จ

6) มติมหาเถรสมาคมที่ 685/2560 เรื่อง “การจัดทำธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ พุทธศักราช 2560” ระบุว่าพระพรหมวชิรญาณ กรรมการมหาเถรสมาคม ประธานคณะกรรมการฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคมได้ดำเนินการส่งเสริมพระสงฆ์กับการพัฒนาสุขภาพะที่กำหนดให้ดำเนินการวัดส่งเสริมสุขภาพและธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ เพื่อเป็นกรอบและแนวทางการส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ทั่วประเทศ ตามหลักการของธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ โดยได้เสนอการดำเนินงานพระสงฆ์กับการพัฒนาสุขภาพะต่อมหาเถรสมาคมเพื่อให้เป็นแผนงานของฝ่ายสาธารณสงเคราะห์สืบต่อไป

7) มติมหาเถรสมาคมที่ 445/2561 เรื่อง “รายงานการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในวัด” สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) ได้มีหนังสือสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติแจ้งว่า ปัจจุบันมีแนวโน้มของพระสงฆ์เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดเพิ่มสูงขึ้น และได้ขอความร่วมมือสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจัดทำข้อเสนอเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในวัด ดังนั้น 1) ให้มีการจัดทำฐานข้อมูลพระภิกษุ สามเณร ศิษย์วัด 2) ให้มีการตรวจตราวัดที่ปรากฏข่าวสารการแพร่ระบาดของยาเสพติด เพื่อลดปัญหาและป้องปรามเฝ้าระวัง โดยมีผู้แทนจากเจ้าคณะจังหวัด หรือพระวินยาธิการร่วมในการปฏิบัติการด้วยทุกครั้ง เพื่อมิให้มีผลกระทบทางลบต่อพระพุทธศาสนา เพื่อนำเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษา และดำเนินการตามขั้นตอนตามกฎหมาย 3) ให้มีการป้องกันการแพร่ระบาดยาเสพติดเข้าสู่วัด 4) ให้พระสงฆ์มีบทบาทในการสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดแก่ประชาชน

8) มติมหาเถรสมาคมที่ 08/2562 เรื่อง “แนวทางการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้ขอบรรพชาอุปสมบท” มหาเถรสมาคมมีมติเห็นชอบจัดทำระบบตรวจสอบประวัติผู้ขอบรรพชาหรือบรรพชาอุปสมบทนั้น สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้หารือร่วมกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ในการขอความร่วมมือเพื่อคัด

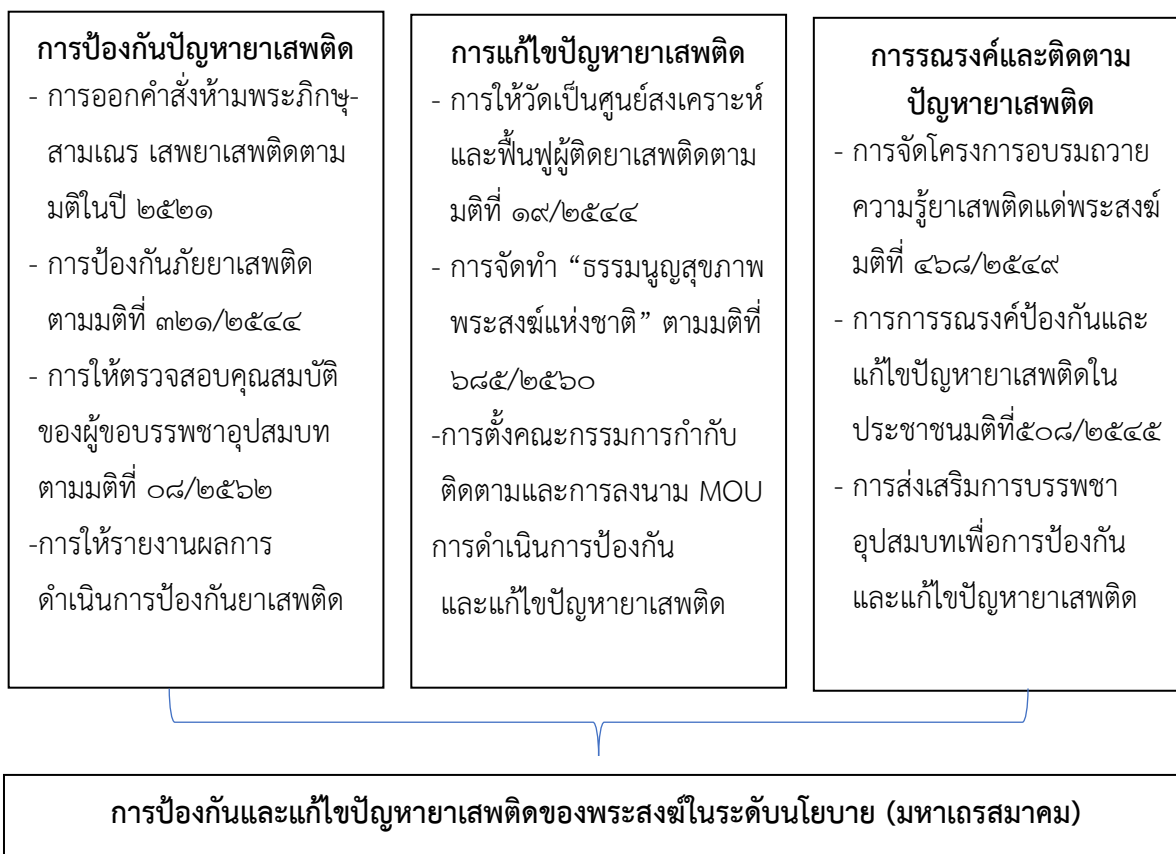

กรองผู้ที่เข้ารับการบรรพชาอุปสมบทในพระพุทธศาสนาในส่วนของการตรวจสอบประวัติอาชญากรจากการพิมพ์ลายนิ้วมือและหมายจับจากหมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน 13 หลักนั้นให้มีหลักเกณฑ์ คือ ให้เจ้าอาวาสหรือพระอุปัชฌาย์ตรวจสอบคุณสมบัติเบื้องต้นและรวบรวมเอกสารประจำตัวของผู้ขอบรรพชาอุปสมบท และมีหนังสือถึงสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเพื่อส่งข้อมูลให้กองทะเบียนอาชญากรเพื่อรับตรวจประวัติบุคคล และแจ้งกลับให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเพื่อหรือแจ้งข้อมูลให้เจ้าอาวาสหรือพระอุปัชฌาย์ทราบต่อไป

9) มติมหาเถรสมาคมที่ 370/2562 เรื่อง “โครงการรณรงค์งดเหล้าเข้าพรรษา ปี 2562” มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาและลดผลกระทบจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสังคมไทย ให้ประชาชนมีสุขภาพกายสุขภาพจิตดีขึ้น ประหยัดค่าใช้จ่าย ลดปัญหาครอบครัว ซึ่งเป็นโครงการที่สอดคล้องกับการขับเคลื่อน “ธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ” โดยให้พระสงฆ์ทุกวัดทั่วประเทศได้จัดกิจกรรม เชิญชวนประชาชนงดเหล้าเข้าพรรษาสร้างสุขภาวะ มีการตั้งจุดลงนามอธิษฐานจิตและกิจกรรมอื่น ๆ ที่สอดคล้องกับวัดนั้น ๆ เพื่อสนับสนุนบทบาทพระสงฆ์ในการเป็นผู้นำสร้างสุขภาวะทางกาย จิต ปัญญา และสังคม โดยเริ่มต้นจากการงดเหล้าในช่วงเข้าพรรษา

นโยบายและมติมหาเถรสมาคมดังกล่าว เป็นหลักการสำคัญในการเฝ้าระวัง ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของพระสงฆ์และประชาชนในสังคมไทย ซึ่งจะส่งผลให้คณะสงฆ์ในระดับวัด และระดับจังหวัดได้นำแนวทางไปปฏิบัติให้เกิดผลที่เป็นรูปธรรม ดังสรุปเป็นแผนภาพ ดังนี้

แผนภาพสรุปนโยบายและมติการเฝ้าระวัง ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของมหาเถรสมาคม

2. ผลการศึกษากระบวนการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในระดับจังหวัด ผลการศึกษา คณะสงฆ์ในระดับจังหวัดที่มีกระบวนการขับเคลื่อนร่วมกับภาครัฐและประชาชนในพื้นที่ 12 จังหวัดเพื่อ ร่วมกันแก้ไขปัญหายาเสพติด ได้แก่ จังหวัดเชียงราย น่าน เพชรบูรณ์ ขอนแก่น หนองคาย สุรินทร์ พระนครศรีอยุธยา ราชบุรี ระยอง สงขลา นครศรีธรรมราช และสตูล พบว่า คณะสงฆ์ได้ดำเนินการ ดังนี้

- 1) การให้ความรู้และความเข้าใจในการดำเนินงานคณะสงฆ์และยาเสพติด
- 2) การดำเนินการตามนโยบายมหาเถรสมาคมและกิจการคณะสงฆ์
- 3) การตรวจสุขภาพเชิงรุกเพื่อเฝ้าระวังปัญหายาเสพติด
- 4) การส่งเสริมการดำเนินการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 และโครงการวัดปราชญ์รัฐสร้างสุข เพื่อ เป็นการเฝ้าระวังยาเสพติด
- 5) การพัฒนากิจกรรมของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในด้านสุขภาพอนามัย
- 6) การสร้างความร่วมมือกับภาครัฐ เอกชน และประชาชนในพื้นที่เพื่อการป้องกันและแก้ไข ปัญหายาเสพติดของคณะสงฆ์ในระดับจังหวัด

3. ผลการศึกษากระบวนการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในระดับวัดและชุมชน ใน พื้นที่ 12 จังหวัด โดยเป็นวัดและชุมชนที่มีกระบวนการเสริมสร้างความรู้ เฝ้าระวัง การป้องกันและแก้ไขปัญห ยาเสพติดในระดับชุมชน เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นจากความร่วมมือของพระสงฆ์ วัด ผู้นำชุมชน สถาบันการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาครัฐในพื้นที่ โดยมีผลการศึกษาโดยสรุป ดังนี้

- 1) การตั้งคณะกรรมการและชุดรักษาความปลอดภัยของตำบล โดยมีการให้ตัวแทนมาจาก ทุกหมู่บ้านมาเป็นกรรมและร่วมตรวจเวรยามในกลางคืนและร่วมตรวจในกิจกรรมที่สำคัญของตำบล เพื่อ ป้องกันบุคคลแอบแฝงเข้ามากระทำที่ผิดกฎหมายและการเฝ้าระวังยาเสพติดในหมู่บ้าน
- 2) การอบรมให้ความรู้เรื่องยาเสพติดและการพัฒนาชุมชน โดยพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และ ตัวแทนภาครัฐ สถานีตำรวจมาอบรมให้กับ ชรบ. และเยาวชนในตำบล เพื่อร่วมกันป้องกันและแก้ไขปัญหายา เสพติด
- 3) การส่งเสริมการกีฬาและวัฒนธรรมเพื่อป้องกันปัญหายาเสพติด โดยตำบลมีการจัดแข่ง กีฬาประจำปีทุกปี ตั้งแต่ชั้นประถม มัธยม และประชาชนทั่วไป เป็นการสร้างความรัก ความสามัคคีของตำบล และป้องกันยาเสพติดในตำบลทั้งวัด หมู่บ้านและบุคคลทั่วไป
- 4) การตั้งคณะกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของตำบล โดยการมีส่วนร่วมของ พระสงฆ์ วัด และชุมชน เพื่อกำหนดกิจกรรมการดูแล การเฝ้าระวังปัญหายาเสพติดในชุมชน มีการกำหนด กติกา ข้อตกลงของหมู่บ้านห้ามคบค้าสมาคมกับผู้ขายยาเสพติด เป็นต้น
- 5) การดำเนินการร่วมกับภาครัฐและคณะสงฆ์ เช่น การเป็นหมู่บ้านต้นแบบโครงการหมู่บ้าน รักษา ศีล 5 หมู่บ้านกองทุนแม่ของแผ่นดิน และโครงการหมู่บ้านสีขาว เป็นต้น เพื่อให้ชุมชนปลอดภัยจากปัญห ยาเสพติด

6) การยกระดับวัดให้เป็น “ศูนย์สงเคราะห์และฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด” ตามนโยบายของมหาเถรสมาคมและคณะสงฆ์ โดยมีการพัฒนาวัดให้มีสถานที่รองรับการบำบัดรักษา ผู้ติดยาเสพติด โดยใช้กระบวนการ เช่น เวชบำบัด การใช้ยารักษาทั้งแผนปัจจุบันกับแผนโบราณบำบัดผู้เสพยาเสพติด ธรรมบำบัด เป็นต้น

7) การส่งเสริมการศึกษาและอาชีพให้กับผู้ที่ผ่านการบำบัดและฟื้นฟูจากปัญหาเสพติด โดยการตั้งโรงเรียนและวิทยาลัยการอาชีพ เพื่อให้ผู้ที่ต้องการพัฒนาตนเองใหม่ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ที่สร้างสรรค์

8) การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยการส่งเสริมการเรียนรู้และปฏิบัติตามพระธรรมวินัย โดยเฉพาะหลักวิปัสสนากรรมฐาน เพื่อเป็นการสร้างความมั่นคงในการเลิกยาเสพติดที่ยั่งยืน

9) การตรวจคัดกรองสุขภาพพระสงฆ์-สามเณรภายในวัดและชุมชน เพื่อค้นหาสารเสพติดในพระสงฆ์ เป็นการเฝ้าระวัง ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดมิให้เข้าสู่วัดและชุมชน

4. ผลการเสริมสร้างเครือข่ายการป้องกันและแก้ไขยาเสพติดของพระสงฆ์ในสังคมไทย จากการดำเนินการร่วมกับวัดและคณะสงฆ์ในพื้นที่ 12 จังหวัดต้นแบบในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด สามารถสรุปเป็นแนวทางการเสริมสร้างเครือข่ายการรับรู้ การเฝ้าระวัง การป้องกัน และการแก้ไขยาเสพติดของพระสงฆ์ในสังคมไทยได้ ดังนี้

1) การจัดประชุมร่วมกับคณะสงฆ์ในระดับวัดและจังหวัด เพื่อให้มีการบรรยายให้ความรู้เรื่องการบริหารกิจการคณะสงฆ์และความรู้เกี่ยวกับปัญหาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยมีกลุ่มเป้าหมายคือ พระสังฆาธิการ เลขาการ เจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ 2) การพัฒนาชุดความรู้และแนวปฏิบัติเพื่อส่งเสริมการเฝ้าระวัง การสร้างการรับรู้ การป้องกัน และการแก้ไขยาเสพติดของพระสงฆ์ โดยชุดความรู้ดังกล่าวดำเนินการร่วมกับชุดความรู้ของคณะสงฆ์ ได้แก่ ธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ คู่มือตัวชี้วัดและการประเมินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 โดยมีเนื้อหาสำคัญ คือ ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเรื่องยาเสพติด กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด แนวทางการแก้ไขปัญหายาเสพติดของคณะสงฆ์ที่มีการบูรณาการกับกิจกรรมพระพุทธศาสนา

3) การจัดกิจกรรม การรณรงค์ การจัดนิทรรศการส่งเสริมการรับรู้ การเฝ้าระวัง การป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดของพระภิกษุ สามเณร รวมทั้งวัดและชุมชน โดยใช้กิจกรรมร่วมกับหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) การให้ความรู้แก่พระสงฆ์ นิสิต นักศึกษา และการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

4) การลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ร่วมกับคณะสงฆ์ในระดับจังหวัด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และสถานีตำรวจในพื้นที่ เพื่อให้มีการส่งเสริมรับรู้ การเฝ้าระวังในการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติด

5) การเสริมสร้างเครือข่ายของพระสงฆ์ในการพัฒนาเชิงพื้นที่ในระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด ร่วมกับสถานีตำรวจ โรงพยาบาลศูนย์ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามกิจกรรมของพระคิลานุปัฏฐากและวัดส่งเสริมสุขภาพ

6) การส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน และชุดรักษาความปลอดภัยของหมู่บ้าน (ชรบ.) เข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างการรับรู้ การเฝ้าระวัง ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาที่พบว่า ปัญหาการระบาดของยาเสพติดในวัดและชุมชนเกิดจากสาเหตุใด ส่วนสาเหตุที่สำคัญของการระบาดของยาเสพติดโดยส่วนใหญ่ได้มีการให้ข้อมูลมากที่สุดก็คือ การอยู่ในพื้นที่ที่มีการแพร่ระบาดหรือการค้ายาเสพติด เป็นปัจจัยแรกของปัญหาการระบาดของยาเสพติด ในขณะที่ความเอาใจใส่ของทางเจ้าหน้าที่และผู้ที่เกี่ยวข้อง น่าจะเป็นปัจจัยหรือสาเหตุที่รองลงไป และ ผู้นำชุมชน/ ผู้ปกครองไม่ค่อยเอาใจใส่เท่าที่ควรถือได้ว่ามีส่วนน้อยที่สุด สอดคล้องกับผลงานวิจัยของพันจ่าอากาศเอกบุญเพ็ง หงษา ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์พุทธธรรมในหลักสูตรค่ายผู้นำเยาวชนต่อต้านยาเสพติดของกองทัพอากาศ” จากผลการวิจัยพบว่า หลักพุทธธรรมในพระพุทธศาสนา สามารถปรับประยุกต์ใช้ได้ในทุกกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด กลุ่มเป้าหมายที่เข้ารับการฝึกอบรมส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการนำหลักพุทธธรรมเข้ามาปรับใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ มีความเชื่อในเรื่องของกฎแห่งกรรม การมีกัลยาณมิตร การให้ทาน การรักษาศีล และการเจริญภาวนาว่าเป็นแนวทางในการปฏิบัติให้ลด ละ เลิกยาเสพติดได้ ทั้งนี้ส่วนใหญ่ยังมีความเห็นต่อกระบวนการอธิบายชี้แจงว่า ปัญหาทุกปัญหามีสาเหตุและถ้าทุกคนมีเป้าหมายร่วมกันเป็นพลังแผ่นดินก็จะมีแนวทางในการแก้ปัญหาทุกปัญหาได้ การนำเสนอแนวทางการแก้ปัญหาผ่านรูปแบบกิจกรรมในค่ายฝึกอบรมส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการที่วิทยากรนำหลักพุทธธรรม สาระ มาปรับประยุกต์แทรกในทุกกิจกรรม เมื่อผ่านพ้นกิจกรรมแล้วผู้เข้ารับการฝึกอบรมรู้สึกภูมิใจในตัวเอง รักเพื่อนเพิ่มขึ้น มีความเสียสละ อดทน ส่วนผลการศึกษาการเฝ้าระวัง การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในระดับนโยบาย หรือของมหาเถรสมาคมในฐานะองค์กรปกครองสูงสุดของคณะสงฆ์ไทย ร่วมกับสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติในฐานะเลขานุการมหาเถรสมาคม ได้ดำเนินการส่งเสริม เฝ้าระวัง ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของคณะสงฆ์ โดยมีการออกคำสั่ง และมีมติด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดตามมิติต่าง ๆ นั้น พบว่า มีความสอดคล้องกับแนวทางการป้องกันปัญหายาเสพติดหน่วยงานภาครัฐโดยเฉพาะ สำนักงาน ป.ป.ส. ที่เห็นความสำคัญของการป้องกันทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน สถานศึกษา สถานประกอบการและสังคม ให้คนที่ยังไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดปลอดภัยจากปัญหายาเสพติด รวมทั้งสร้างพลัง ความเข้มแข็งและความยั่งยืนในการป้องกันในระยะยาวมากขึ้น กว่าการมุ่งแก้ไขปัญหายาโดยการใช้อนุญาโทษและกระบวนการยุติธรรมเพียงอย่างเดียวอย่างที่ผ่านมา โดยใช้สื่อประชาสัมพันธ์เป็นเครื่องมือสำคัญเพื่อเปลี่ยนแปลงค่านิยมและความความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน โดยมียุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหายาเสพติดยาเสพติด 4 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1 ผู้เสพผู้ติดเข้าถึงบริการด้านการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ยุทธศาสตร์ที่ 2 ผู้ผ่านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพได้รับการติดตามดูแลช่วยเหลืออย่างมีคุณภาพและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นเพื่อป้องกันการเสพติดซ้ำ ยุทธศาสตร์ที่ 3 ครอบครัว ชุมชน สังคมยอมรับและให้โอกาสผู้เสพผู้ติด และมีส่วนร่วมในการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพ และติดตามดูแลช่วยเหลือผู้ผ่านการบำบัด (Community-based recovery model) และ

ยุทธศาสตร์ที่ 4 บริหารจัดการอย่างบูรณาการทุกภาคส่วนที่มีประสิทธิภาพ เอื้ออำนวยต่อการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพโดยยึดผู้เสพผู้ติดเป็นศูนย์กลาง

สรุป

ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาระดับนานาชาติที่หลายประเทศให้ความสำคัญโดยมีการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์เพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด บางประเทศใช้มาตรการทางกฎหมายที่รุนแรง บางประเทศใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเฝ้าระวังป้องกัน สำหรับประเทศไทยได้กำหนดเป็นนโยบายของภาครัฐ มีการปราบปรามและแก้ไขอย่างต่อเนื่อง โดยมีสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) เป็นหน่วยงานหลักในการเฝ้าระวัง ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ในส่วนของคณะสงฆ์ไทยโดยมหาเถรสมาคมได้กำหนดนโยบายและมีมติในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดให้วัด ชุมชน และพระสงฆ์ร่วมกันเฝ้าระวังป้องกันและแก้ไขอย่างต่อเนื่อง เช่น การเปิดให้วัดเป็นสถานที่ดูแลรักษาและฟื้นฟูผู้ที่เสพยาเสพติด เป็นต้น ควบคู่กับการกำกับดูแลและพระสงฆ์-สามเณรภายในวัดมิให้เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด โดยมีมาตรการหลายประการที่เหมาะสม เช่น การตรวจสอบประวัติก่อนบรรพชาอุปสมบท การอบรมตามพระธรรมวินัย การตรวจสุขภาพเชิงรุก และการให้ความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐในการป้องกันและแก้ไข เพื่อนำไปสู่การสร้างสรรค์สังคมไทยให้ปลอดภัยจากยาเสพติดมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากการผลการศึกษาวิจัย สามารถสรุปเป็นข้อเสนอแนะให้กับองค์กร วัดและชุมชน ดังนี้คณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคม สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และคณะสงฆ์ควรดำเนินการตามมาตรการที่เหมาะสม โดยออกคำสั่ง มติ หรือระเบียบอื่นใด เพื่อการเฝ้าระวัง การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยดำเนินการตาม “หลักทางธรรมนำทางโลก” ดังนี้

- 1) การสร้างการรับรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหายาเสพติด
- 2) การตรวจสอบข้อมูลประวัติส่วนบุคคลก่อนบวช
- 3) การพัฒนาพระสงฆ์แกนนำในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด
- 4) การส่งเสริมการคัดกรองสุขภาพพระสงฆ์เชิงรุก
- 5) การสร้างพื้นที่การเรียนรู้ให้เป็น “วัดส่งเสริมสุขภาพ” เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด
- 6) การบูรณาการกิจการคณะสงฆ์กับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด
- 7) การเสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด
- 8) การประสานงานการบูรณาการโครงการของภาครัฐร่วมกับโครงการของคณะสงฆ์ เช่น โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 และโครงการพระคิลาณุปัฏฐาก เป็นต้น เพื่อเป็นการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของพระสงฆ์และชุมชน

9) การบันทึกข้อตกลงและประสานงานกับสถานitäรวจ โรงพยาบาลในพื้นที่และภาครัฐเข้าไปดูแล ฝัาระวังภายในวัดและชุมชนเพื่อเป็นการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของพระสงฆ์ รวมทั้งการช่วยแก้ไข ปัญหายาเสพติดในพื้นที่

10) การสุ่มตรวจและให้บำบัดรักษาผู้ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด โดยมีการสื่อสารสังคมในแนวทางที่ เหมาะสม เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในระยะยาว

11) การส่งเสริมให้ชุมชนรักษาความปลอดภัยของหมู่บ้าน (ชรบ.) และภาครัฐเข้าไปดูแล ฝัาระวัง ภายในวัดและชุมชนเพื่อเป็นการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของพระสงฆ์

บรรณานุกรม

- กลุ่มงานตรวจยาเสพติด กองพิสูจน์หลักฐานกลาง, (2558) รายงานผลการดำเนินงานโครงการเพิ่มประสิทธิภาพในการตรวจพิสูจน์พิษกระท่อมและการเตรียมมาตรฐานสำคัญที่พบในพืชกระท่อม, กรุงเทพมหานคร: กองพิสูจน์หลักฐานกลาง
- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. ช่อลดา พันธูเสนา และคณะ, (2547). “รายงานชุดโครงการวิจัย เรื่อง สภาพปัญหาสาเหตุ ผลกระทบและแนวทางการแก้ไขของการใช้สารเสพติดในประชากรภาคใต้”, รายงานการวิจัย, สำนักวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ธีรยุทธ วิสุมิ, (2551). “การประยุกต์หลักธรรมร่วมกับกิจกรรมบำบัดในการบำบัดรักษาผู้ป่วยสุรา: กรณีศึกษาผู้ป่วยสุราในศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดเชียงใหม่”, รายงานการวิจัย, สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- นุศรา เข้มทอง. (2558) **กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด**. กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ.
- พันจ่าอากาศเอกบุญเพ็ง หงษา, (2548). “การประยุกต์พุทธธรรมในหลักสูตรค่ายผู้นำเยาวชนต่อต้านยาเสพติดของกองทัพอากาศ”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาธนกร กตปุญโญ และคณะ. (2562) “พุทธวิธีในการดำเนินการบำบัดผู้เสพยาเสพติด ของสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก” **วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**, ปีที่ 6 ฉบับที่ 4 ประจำเดือนตุลาคม – ธันวาคม 2562.
- พระกาญจนา ธรรมธโร, (2556). “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อใช้แก้ปัญหายาเสพติดในสังคมไทยยุคปัจจุบัน”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พุทธชาติ คำสำโรง (2549), **พระสงฆ์กับการส่งเสริมเยาวชนและประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด**, ทุนสนับสนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, (2558). แผนยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด พ.ศ. 2558-2562. กรุงเทพมหานคร: ป.ป.ส. **รายงานพิเศษ : สถานการณ์ยาเสพติด การแพร่ระบาด การตลาดยาเสพติด นโยบายการลดอันตรายจากยาเสพติด** ที่มา <https://thainews.prd.go.th/th/news/detail/TCATG190924183508847>
- ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจและพยากรณ์ทางการเกษตรคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ (แม่โจ้โพลล์) http://www.maejopoll.mju.ac.th/wtms_newsDetail.aspx?nID=20308
- United Nations Office on Drugs and Crime. (2018) **Changes in the Golden Triangle : the shift to synthetics, challenges to the Mekong and surrounding regions**. Mekong MOU Senior Official Committee Meeting, Nay Pyi Taw, Myanmar.

ผลของโปรแกรมการฝึกอบรมแบบบูรณาการพลัง 5 และการคิดเชิงบวกที่มีต่อการริเริ่มพัฒนา
ความงอกงามแห่งตนและสุขภาวะทางจิตของกลุ่มสมาชิก
สมาคมผู้บำเพ็ญประโยชน์แห่งประเทศไทย*
Effects of Integrative Training Program Based on Five Powers and Positive Thinking on
Personal Growth Initiative and Psychological Well-being of the Member
of the Girl Guides (Girl Scouts) Association of Thailand

ธัญพร กริทธิทายาวุธ

Thanyaporn Krichtitayawuth

นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพุทธจิตวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Course Student the Requirements for the Degree of Doctor of Philosophy

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Email: thanya@globalcompact-th.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมการฝึกอบรมบูรณาการพลัง 5 และการคิดเชิงบวกที่มีต่อการริเริ่มพัฒนาความงอกงามแห่งตนและสุขภาวะทางจิตของกลุ่มสมาชิกสมาคมผู้บำเพ็ญประโยชน์แห่งประเทศไทย เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 72 คน อายุ 20-70 ปี ด้วยวิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง แบ่งเป็นกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง กลุ่มละ 36 คน กลุ่มทดลองได้รับการฝึกพลัง 5 และการคิดเชิงบวก ด้วยชุดฝึกจำนวน 8 กิจกรรม รวม 11 สัปดาห์ ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมที่ 1-7 ใน 3 สัปดาห์แรก และอีก 8 สัปดาห์มีเรียนรู้แบบกลุ่มทางไกลและฝึกผ่านสมุดบันทึกด้วยตนเอง จนนำมาบูรณาการความเข้าใจในกิจกรรมที่ 8 เครื่องมือในการวิจัยประกอบด้วย ชุดกิจกรรม “คิดบวกเพื่อความสุขใจ” และชุดเครื่องมือทดสอบด้วยแบบวัดการริเริ่มพัฒนาความงอกงามแห่งตน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลภายในกลุ่มทดลองก่อนหลังการทดลองและติดตามผลด้วย One-way ANOVA Repeated Measure และวิเคราะห์ข้อมูลระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมด้วย Two-way ANOVA Repeated Measure

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนการริเริ่มพัฒนาความงอกงามแห่งตนและค่าคะแนนสุขภาวะทางจิตสูงมากขึ้นหลังทดลอง ในขณะที่กลุ่มควบคุมไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เมื่อเปรียบเทียบภายในกลุ่มทดลอง คะแนนการริเริ่มพัฒนาความงอกงามแห่งตน ก่อน หลังการทดลอง และระยะติดตามผล มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $.01(p < .01, F = 21.162)$ และคะแนนสุขภาวะทางจิต มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $.01(p < .01, F = 41.397)$ แสดงว่าการริเริ่มพัฒนาความงอกงามแห่งตนและสุขภาวะทางจิต หลังการทดลอง และระยะติดตามผล มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญ

คำสำคัญ: พลัง 5; การคิดเชิงบวก; การริเริ่มพัฒนาความงอกงามแห่งตน; สุขภาวะทางจิต

* Received April 2, 2022; Revised April 23, 2022; Accepted July 26, 2022

Abstract

The objective of this study was to study the effects of the Integrative Training Program Based on Five Powers and Positive Thinking on Personal Growth initiatives and Psychological Well-being of the Member of the Girl Guides (Girl Scouts) Association of Thailand. The study was a quasi-experimental research in nature. The sample group consisted of 72 members from the headquarter of the Girl Guides (Girl Scouts) Association of Thailand with ages from 20-70 years old, selected by a purposive sampling, divided into control group and the experimental group with 36 samples each. The experimental group was trained with the integrative Training Program of Five Powers and Positive Thinking by a training set of 8 activities and a total of 11 weeks comprising activities 1-7 in the first 3 weeks and distance learning with positive thinking book diary in the rest 8 weeks until it could have been integrated into the understanding of Activity 8. The tools of data collection consisted of a training program called “Positive thinking for psychological happiness”, and a set of testing tools with the Personal Growth Initiative Scale and Psychological Well-being scale. For analyzing data, the basic statistics consisting of Mean, Percentage, and Standard Deviation was used. Moreover, for proving hypothesis testing, One-way ANOVA Repeated Measure was used for analyzing the pre-post-follow up intragroup data, and Two-way ANOVA Repeated Measure was employed for data analysis between experimental and control groups.

The results of the study were as follows: The effects of training programs were well responded to quantitatively. The experiment group was significantly improved in their Personal Growth Initiative and Psychological Well-being, while the controlled group did not.

When compared within the experimental group, the score of the pre-post-follow up Personal Growth Initiative had a statistically significant difference at .01 ($p < .01$, $F = 21.162$) and the score of Psychological Well-being at .01 ($p < .01$, $F = 41.397$). It indicated significant changes in Personal Growth Initiative and Psychological Well-being after the experimental and follow-up period.

Keywords; Five Powers; Positive Thinking; Personal Growth Initiative; Psychological Well-being

บทนำ

สภาพสังคมในช่วงปี 2564 ที่ได้มีโรคอุบัติใหม่ที่เกิดขึ้นอย่างฉับพลันและการแพร่ระบาดอย่างรวดเร็ว คนทุกกลุ่มทั่วโลกจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตใหม่ทั้งหมด จนส่งผลถึงคนวัยทำงานส่วนใหญ่ก็มีปัญหาหลายอย่างที่ตนเองไม่อาจแก้ได้ด้วยตนเอง ความเครียดจากสภาพปัญหาสังคม และรวมถึงความกังวลถึงอนาคต ปัญหาเหล่านี้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อคนวัยทำงาน

จากการสำรวจคนในทวีปเอเชีย บริษัทวิจัยและให้คำปรึกษาด้านทรัพยากรบุคคล รายงานเมื่อ 1 ธันวาคม 2564 ผลงานวิจัยปี 2564 ได้สำรวจความคิดเห็นจากหัวหน้าแผนกทรัพยากรบุคคลและผู้บริหารระดับสูงกว่า 14,600 คน ใน 13 ประเทศชี้ว่า ผู้คนทั่วโลกต่างรู้สึกว่าการดิ้นรนอยู่กับภาวะน่าเบื่อหน่ายที่ไม่สามารถหาทางออกได้ ทั้งในเรื่องอาชีพการงานและเรื่องส่วนตัว จำนวนมากกว่า ๖,๐๐๐ คนจากภูมิภาคเอเชียมีความกังวลถึงอนาคตการทำงานที่เสี่ยงไม่ก้าวหน้า โควิดกระทบจิตใจคนทำงานเป็นอย่างมาก ร้อยละ 80 ได้รับผลกระทบเชิงลบจากปีที่ผ่านมาแล้ว โดยกว่าครึ่งหนึ่งของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดร้อยละ 55 ต้องต่อสู้กับปัญหาสุขภาพจิตจากเรื่องงานในปีนี้นี้มากกว่าปีที่ผ่านมา โดยผู้คนรู้สึกถึงการไม่สามารถควบคุมการใช้ชีวิตได้ ทั้งในเรื่องส่วนตัวและเรื่องงานเพิ่มขึ้นหลังจากเกิดการแพร่ระบาดมีสุขภาพจิตไม่ดี

สมาชิกสมาคมผู้บำเพ็ญประโยชน์แห่งประเทศไทยเป็นองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไรดำเนินงานด้านการฝึกทักษะชีวิตให้กับเยาวชนสตรีให้เป็นคนที่เก่ง ดี มีประโยชน์มากกว่า 64 ปี ปัจจุบันมีทั้งอาสาสมัครและเจ้าหน้าที่พนักงานร่วมกันทำงานโดยทุ่มเทงาน พร้อมทั้งหาโอกาสสร้างรายได้เพื่อมาดูแลจ่ายค่าตอบแทนให้กับพนักงาน ซึ่งเป็นคนวัยทำงานที่ยังทำหน้าที่รับผิดชอบงานตนเองและต้องเสียสละตนเพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีในการเป็นอาสาสมัคร เป็นการทำงานที่หนักเท่าที่วิญญูกว่าคนทำงานทั่วไป ธรรมชาติของสมาชิกสมาคมฯ นี้เป็นลูกจ้างในลักษณะงานเดิมสถานที่เดิมนานหรือเกือบตลอดชีวิตการทำงาน จึงทำให้ขาดการริเริ่มพัฒนาส่วนบุคคล ขาดการวางแผนในเป้าหมายการดำเนินชีวิต ขาดความพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองจากสภาพการทำงานที่กำลังถูกทำให้เปลี่ยนไป ถึงแม้ว่าเป็นผู้ที่จะต้องบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม หากขาดแรงกายแรงใจจากภายในตนเองก็ยากที่จะสานต่อภารกิจผู้บำเพ็ญประโยชน์นี้ไปได้ จากที่คุ้นเคยกับการจมอยู่ในปัญหาจะเกิดการริเริ่มเพื่อพัฒนาตนเองนั้นได้ยาก ดังนั้นจากธรรมชาติบุคคลากรนี้ควรได้รับการพัฒนาศักยภาพส่วนบุคคล โดยเป็นผู้ที่จำเป็นที่จะได้รับโอกาสในการพัฒนาตนเพื่อให้ส่งผลถึงสุขภาวะทางจิต

งานวิจัยนี้เลือกตัวอย่างกลุ่มสมาชิกสมาคมฯ เพื่อให้ได้ตัวอย่างกลุ่มตามขนาดตัวอย่างที่มีลักษณะที่ต้องการมีความตื่นตัวและเตรียมพร้อมปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้ด้วยตนเอง มีวิธีเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดเกณฑ์การเลือกตัวอย่าง คือ เป็นกลุ่มสมาชิกสมาคมฯ ที่มีความสมัครใจ มีความจำเป็นที่จะต้องปรับเปลี่ยนตัวเอง มีความต้องการที่จะได้รับการเสริมสร้างทักษะชีวิต และสามารถเข้าร่วมการฝึกที่สำนักงานใหญ่ด้วยกันต่อเนื่องตลอดทั้งโครงการ

การทำสมาธินั้นได้มีการนำมาประยุกต์เป็นกระบวนการพัฒนาตน (Self-development) เมื่อพิจารณาให้ลึกซึ้ง แม้ว่าสมาธิภาวนาจะส่งผลต่อทางจิตใจได้ แต่ยังไม่ได้เป็นสุขภาวะทางจิตที่แท้จริง ซึ่งความเข้าใจนั้นอาจจะไม่ครอบคลุมข้อปฏิบัติทางจิตใจทั้งหมด และเนื่องจากยังไม่ได้ใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนาเป็นหลักปฏิบัติทางจิตใจ นักจิตวิทยาจากงานวิจัยโดยทั่วไปจะนำเสนอเฉพาะระดับวิธีการแก้ปัญหา มีผลงาน

ศึกษาวิจัยน้อยมากที่นำหลักผล 5 มาใช้ควบคู่กับการริเริ่มพัฒนาตนเองเพื่อให้มีสุขภาวะที่ดีตามหลักการแบบวัดจิตวิทยา การบูรณาการนำองค์ความรู้มาต่อยอดจิตวิทยาเรื่องการนำหลักธรรมผล 5 กับแนวคิดเชิงบวกมาใช้ปิดช่องว่างนี้ยังมาเคยมีใครทำมาก่อน

การคิดเชิงบวกเป็นทักษะสำคัญของการดำรงชีวิต ผลจากการมีการคิดเชิงบวกจะช่วยให้บุคคลมีความสุขในชีวิต ยอมรับสภาพปัญหาที่กำลังเกิดขึ้น สามารถเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยให้รู้จักตัดสินใจ รู้จักตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเองและกระทำการให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างเหมาะสม มีกำลังใจและความเข้มแข็งในการต่อสู้ชีวิตต่อไป

การบูรณาการการคิดเชิงบวกที่ใช้แนวทางของ Seligman ได้ค้นพบว่า มนุษย์มีจุดแข็งที่ทำหน้าที่เป็นเกราะป้องกันความเจ็บป่วยทางจิต และการมีทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลจากองค์ประกอบที่ส่งผลต่อการคิดเชิงบวก ได้กำหนดคุณลักษณะเฉพาะ 10 ประการ ของการคิดเชิงบวก เมื่อบูรณาการนำองค์ความรู้ในการคิดบวกที่มีจุดแข็งทำหน้าที่เป็นเกราะป้องกันความเจ็บป่วยทางจิต เชื่อมโยงกับผล 5 หลักความเข้มแข็งพลังของจิตใจของตนเองที่จะสู้กับทุกสิ่งที่พบ จะร่วมกันเป็นพลังชีวิตปรับสมดุลให้สร้างสภาวะใหม่ที่มีกำลังจากภายในเป็นพลังของชีวิตที่ริเริ่มงอกงามเจริญเติบโตได้ด้วยตนเอง ถึงแม้จะพบเรื่องท้าทายก็จะต่อสู้กับปัญหาปัจจัยภายนอกได้

งานวิจัยนี้จึงนำผล 5 เชื่อมโยงกับตัวแปรค่าการริเริ่มพัฒนาความงอกงามแห่งตนที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับสุขภาวะทางจิต ได้ศึกษาการประเมินความสัมพันธ์ของการริเริ่มพัฒนาความงอกงามแห่งตนและสุขภาวะทางจิตนั้น พบว่าการริเริ่มพัฒนาความงอกงามแห่งตนมีความสัมพันธ์กับการคิดเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญ การริเริ่มพัฒนาความงอกงามแห่งตนแบ่งออกเป็น 2 มิติด้วยกัน คือ ด้านความคิด ได้แก่ ความพร้อมในการเปลี่ยนแปลง (Readiness for Change) และการวางแผน (Planfulness) มิติที่ 2 คือ ด้านพฤติกรรม ได้แก่ การใช้แหล่งทรัพยากร (Using Resource) และการกระทำอย่างตั้งใจ (Intentional Behavior) ซึ่งผู้วิจัยได้เชื่อมโยงศรัทธาและปัญญามาส่งเสริมด้านความคิด และสมาธิวิริยะส่งผลต่อด้านพฤติกรรม เป็นพิเศษเพราะจะเป็นปัจจัยที่ช่วยให้บุคคลมีแนวทางที่สามารถปฏิบัติได้ โดยมีการฝึกใช้สติมาเป็นตัวเตือน อันจะส่งผลสู่การประสบความสำเร็จนำไปสู่สุขภาวะที่ดีและการปรับตัวที่เหมาะสม

การบูรณาการอย่างมีระบบนั้นสามารถที่จะส่งผลได้ หากนำมาสร้างเป็นโปรแกรมการฝึกผล 5 ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา และการคิดเชิงบวก คัดสรรเป็นรูปแบบที่เหมาะสมกับกลุ่มคนวัยทำงานมาสร้างเป็นกระบวนการกิจกรรม เพื่อให้เกิดความสมดุลทั้งในแง่การนำแนวคิดตามวิทยาการของจิตวิทยามาใช้ และการมีประสบการณ์ตรงของการฝึกฝนโดยเริ่มที่การฝึกเจริญสติ ฝึกฝนพัฒนาตนตามแนวของพุทธจิตวิทยา ผู้เข้าอบรมจะได้รับประสบการณ์ทางการพัฒนาคุณภาพทางจิตและปัญญา โดยมีบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาให้เกิดขึ้นจริง ซึ่งจะวัดได้ 2 ด้าน คือ การริเริ่มความงอกงามแห่งตนและสุขภาวะทางจิต เป็นระยะเวลา 11 สัปดาห์ และติดตามผลหลังจากจบกิจกรรมเป็นระยะเวลาต่ออีก 3 สัปดาห์

จากการทบทวนข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยหวังว่างานวิจัยชิ้นนี้จะช่วยสร้างสุขภาวะทางจิตที่ดีให้กับสมาชิกสมาคมผู้บำเพ็ญประโยชน์แห่งประเทศไทย เป็นประโยชน์ต่อประชาชนคนไทยที่จะนำเอาองค์ความรู้ใหม่จากงานวิจัยนี้ไปใช้สำหรับพัฒนาตนและผู้อื่นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมการฝึกอบรมแบบบูรณาการพละ 5 และการคิดเชิงบวกที่มีต่อการริเริ่มพัฒนาความงอกงามและสุขภาวะทางจิตของกลุ่มสมาชิกสมาคมผู้บำเพ็ญประโยชน์แห่งประเทศไทย

สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 กลุ่มทดลองที่เข้าโปรแกรม จะมีคะแนนการริเริ่มพัฒนาความงอกงามแห่งตนสูงขึ้นกว่าก่อนได้รับการฝึก ทั้งระยะหลังได้รับการฝึกและระยะติดตามผล

สมมติฐานที่ 2 กลุ่มทดลองที่เข้าโปรแกรม จะมีคะแนนการสุขภาวะทางจิต สูงกว่าก่อนได้รับการฝึก ทั้งระยะหลังได้รับการฝึกและระยะติดตามผล

สมมติฐานที่ 3 กลุ่มทดลองที่เข้าโปรแกรม จะมีคะแนนการริเริ่มพัฒนาความงอกงามแห่งตนสูงกว่ากลุ่มควบคุม ทั้งระยะหลังการได้รับการฝึกและระยะติดตามผล

สมมติฐานที่ 4 กลุ่มทดลองที่เข้าโปรแกรม จะมีคะแนนสุขภาวะทางจิต มีคะแนนสูงกว่ากลุ่มควบคุม ทั้งระยะหลังการได้รับการฝึกและระยะติดตามผล

รูปแบบวิธีการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบวิธีการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi-experimental Research)

ที่มีกลุ่มควบคุมก่อนและหลังการทดลอง

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับการฝึกพละ 5 แนวคิดเชิงบวก ศึกษาหลักธรรมทางพุทธที่เกี่ยวข้องกับการริเริ่มพัฒนาความงอกงามแห่งตนและสุขภาวะทางจิต ในรูปแบบที่จะมาใช้สร้างสุขในการดำเนินชีวิต วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลแล้วนำมาสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย การออกแบบสร้างชุดฝึกอบรม และการพัฒนาแบบวัดในงานวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นตอนการพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม

1. โปรแกรมการฝึกอบรม ชุดกิจกรรมคิดบวกเพื่อความเข้าใจ
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลและการประเมินผล

การบูรณาการต้นแบบโปรแกรมการฝึกอบรม

ผู้วิจัยได้สร้างต้นแบบโปรแกรมการฝึกพละ 5 และการคิดเชิงบวก โดยบูรณาการจากแนวทางด้วยหลักธรรมพละ 5 และ ใช้แนวทาง Seligman และเวนเทอร์ลา ได้กำหนดคุณลักษณะเฉพาะ 10 ประการของการคิดเชิงบวก นำมาออกแบบชุดฝึกอบรม คิดบวกเพื่อความเข้าใจ

ขั้นตอนการพัฒนาแบบวัด

ผู้วิจัยได้นำมาตรวจวัดการริเริ่มพัฒนาความงอกงามแห่งตน และแบบวัดสุขภาวะทางจิต ไปทดสอบภาษาเพื่อทดสอบความเข้าใจภาษาในแบบวัดและการใช้เวลาในการตอบแบบวัดแล้วนำไปปรับปรุง หลังจากนั้นนำแบบวัดไปตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือกับบุคลากรสมาคม จำนวน 84 คน ที่ไม่ได้อยู่ในกลุ่มทดลอง เพื่อหาค่าความเที่ยง ทั้งนี้ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามการริเริ่มพัฒนาความงอกงามแห่งตนของ Robitschek and Keyes มาจากผู้ที่ได้พัฒนาแบบสอบถามเป็นภาษาไทยมาก่อนแล้ว เพื่อให้มีความเหมาะสม

กับบริบททางภาษาและวัฒนธรรมเพื่อนำมาใช้ปรับให้เข้ากับกลุ่มตัวอย่าง โดยทั้งนี้ผู้วิจัยได้รับอนุญาตจากผู้พัฒนาแบบสอบถามแล้ว

1. ศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวกับการริเริ่มพัฒนาความงอกงามแห่งตนจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. จัดทำเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยโดยได้ศึกษาเกี่ยวกับเครื่องมือแบบวัด ขออนุญาตไปยังผู้พัฒนามาตรวัด เพื่อใช้แบบสอบถามที่เป็นเอกสารฉบับภาษาไทย และปรับให้เข้าสำหรับการใช้ในงานวิจัยนี้ จัดทำแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (checklist) เพื่อสำรวจข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

3. การหาค่าความเที่ยง (Validity) นำคะแนนจากแบบวัดการริเริ่มพัฒนาความงอกงามแห่งตนและวัดสุขภาวะทางจิต โดยการประเมินค่าความสอดคล้องภายใน ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่าของครอนบาคของแบบวัดทั้ง 2 แบบวัด แต่ละแบบวัดได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่าของครอนบาค (Cronbach alpha coefficient) และค่าสหสัมพันธ์ระหว่างข้อและคะแนนรวม (Corrected Item-Total Correlation : CITC)

4. เมื่อผู้วิจัยได้รับอนุญาตจากผู้พัฒนาแบบวัดที่จะขอนำมาใช้เป็นแบบสอบถามแล้ว เพื่อให้มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทของกลุ่มตัวอย่าง ไปปรึกษากับผู้ทรงคุณวุฒิ เมื่อแบบสอบถามผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว ผู้วิจัยนำไปทดลองใช้ (ครั้งที่ 1) กับกลุ่มบุคคลทั่วไป จำนวน 84 คน เพื่อประเมินคุณภาพของข้อคำถามรายข้อโดยวิเคราะห์หาค่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับ (Corrected item-total correlation) ซึ่งกำหนดระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกคือข้อกระทง จะต้องมีความสัมพันธ์สูงกว่าค่า critical r ($r = .217$, $df = 80$, $p < .05$) พบว่าผ่านทุกข้อ

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างโปรแกรมการฝึก

ใช้หลักพละ 5 ที่เป็นทั้งแนวคิดและแนวพฤติกรรม มาผสมผสานฝึกด้วยกระบวนการคิดเชิงบวก โดยใช้แนวทาง Seligman ได้ค้นพบว่า มนุษย์มีจุดแข็งที่ทำหน้าที่เป็นเกราะป้องกันความเจ็บป่วยทางจิต มาออกแบบโปรแกรมการฝึกให้มีกิจกรรมเป็นกลุ่มที่มีคนที่อยู่ในองค์กรเดียวกัน มาเป็นแรงจูงใจเชิงบวกให้กันและกัน โดยสอดคล้องกับการเกิดพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งที่เกิดจากแรงจูงใจเข้ามามีส่วนร่วม ก่อตัวขึ้นจากการริเริ่มพัฒนาความงอกงามแห่งตนทั้ง 4 ด้าน จากมาตรวัดการริเริ่มพัฒนาความงอกงามแห่งตน (Personal Growth) แยกรายด้าน ด้านความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง ด้านการวางแผน ด้านการรู้จักใช้ทรัพยากร ด้านพฤติกรรมแสดงความตั้งใจ” ร่วมกับการนำแนวคิดการริเริ่มพัฒนาความงอกงามแห่งตน หรือ Personal Growth Initiative ที่พัฒนาจากแนวคิดจิตวิทยาเชิงบวก (Positive Psychology) ที่มุ่งเน้นการค้นพบและส่งเสริมพัฒนาศักยภาพพิเศษของตน และทำชีวิตที่ปกติให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ซึ่งแนวคิดการริเริ่มพัฒนาความงอกงามแห่งตนถูกพัฒนาโดย มีหัวใจหลัก คือ การมุ่งเน้นพัฒนาตนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางบวก โดยมีกระบวนการประกอบไปด้วยความพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลง การวางแผนที่จะเปลี่ยน การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างเหมาะสม และสิ่งที่สำคัญที่สุดคือการลงมือปฏิบัติ

ชุดฝึกอบรมคิดบวกเพื่อความสุขใจประกอบด้วย 8 กิจกรรม รวมเป็น 11 สัปดาห์

กิจกรรมที่ 1-3 สัปดาห์แรก เข้าใจการคิดเชิงบวก

กิจกรรมที่ 3-6 สัปดาห์สอง เข้าถึงการฝึกพละ 5

กิจกรรมที่ 7 สัปดาห์สาม พัฒนาการคิดบวกเพื่อความสุขใจอย่างต่อเนื่อง เป็นกิจกรรมพัฒนาการริเริ่มพัฒนาความงอกงามแห่งตนต่อเนื่องทุกวันเป็นเวลา 8 สัปดาห์

กิจกรรมที่ 8 สัปดาห์สี่เ็ด พัฒนาการเพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเอง (บูรณาการเชิงปฏิบัติ)

งานวิจัยนี้มีกระบวนการกลุ่มจิตวิทยาพัฒนาตนและการปฏิบัติแนวพุทธเป็นการศึกษาเชิงจิตวิทยาที่ใช้หลักกระบวนการคิดเชิงบวกร่วมกับหลักพุทธธรรมเป็นฐาน มีกระบวนการโดยนักจิตวิทยาแนวพุทธทำหน้าที่เป็นผู้เอื้อให้สมาชิกเกิดการตระหนักรู้ความจริงในชีวิต จนสามารถเห็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างสิ่งต่าง ๆ ไม่ว่าเป็นสิ่งที่ปรารถนาหรือไม่ก็ตาม มาทำให้เกิดความเข้าใจในปัจเจกบุคคล เรียนรู้ของแต่ละคนให้เกิดความเข้าใจโลกและชีวิตได้ ผ่านกระบวนการฝึกในรูปแบบการกระตุ้นให้ฝึกคิด คิดเองได้ด้วยตนเอง นำไปสู่จิตใจที่เบิกบาน สอดคล้องกับความเป็นจริงได้มากขึ้นกว่าเดิม

ขั้นตอนที่ 4 จริยธรรมการวิจัย

นำโครงการวิจัยเข้ารับพิจารณาขออนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนโดยคำนึงถึงประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย ที่ส่งผลที่ดีต่อสังคมและเป็นประโยชน์ในสังคมไทย

ขั้นตอนที่ 5 การดำเนินการทดลอง

นำแบบฝึกพละ 5 และกระบวนการจิตวิทยาเชิงบวกที่มีต่อการสุขภาวะทางจิต ที่ผ่านการปรับปรุงจากผู้เชี่ยวชาญ ไปทดลองกับกลุ่มทดลองใช้ วิธีการฝึกนั้น จะมีวิธีอธิบายถึงขั้นตอนในการกำหนดลมหายใจให้ผู้เข้าอบรมเข้าใจว่า สิ่งสำคัญในการฝึกพละ 5 ต้องการให้มีกำลังอย่างต่อเนื่อง ผ่านใ้ความรู้และการอธิบายทุก ๆ ครั้ง ตลอดจนมีการถามตอบสอบถามแบบกลุ่มและแบบเดี่ยว หรือให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมออกมานำเสนอสิ่งที่ได้จากการปฏิบัติ คำถามข้อสงสัย และแก้ไขร่วมกัน

มีการฝึกอย่างเป็นระบบผ่านใ้ความรู้และใ้งานที่ได้รับใ้ช่วยกันลองแก้ไขปัญหา พร้อมทั้งใ้มีส่วนร่วมในการอภิปรายในขณะใ้กลุ่มควบคุมนั้นจะใ้จัดทำกิจกรรมของกลุ่มทดลอง หลังจากจบกิจกรรมทั้งหมดและมีการประเมินผลรวมแล้ว ทำการวิจัยด้วยการ ดำเนินการอบรม (treatment) ตามรูปแบบโปรแกรมที่พัฒนามาฝึกพละ 5 และกระบวนการจิตวิทยาเชิงบวกใ้ต่อการสุขภาวะทางจิต นำโปรแกรมไปทดลองจริงกับกลุ่มทดลอง

ขั้นตอนที่ 6 การประเมินผล

ทำการทดสอบก่อนและหลังการทดลองด้วยมาตรวัด เพื่อประเมินผลเปรียบเทียบระดับคะแนนจากแบบวัดการริเริ่มพัฒนาความงอกงามแห่งตนและแบบวัดสุขภาวะทางจิต ทั้งระยะก่อน หลังการทดลอง และระยะติดตามผลในแต่ละกลุ่มตัวอย่าง และประเมินผลเปรียบเทียบค่าคะแนนความต่างทั้งภายในกลุ่มทดลอง และระหว่างกลุ่มทดลองเทียบกับกลุ่มควบคุม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ กลุ่มสมาชิกและเจ้าหน้าที่สมาคมผู้บำเพ็ญประโยชน์แห่งประเทศไทย ทำงานในสังกัดสำนักงานใหญ่ภาคกลาง และส่วนภูมิภาคของสมาคม จำนวน 120 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มสมาชิกและเจ้าหน้าที่สมาคมผู้บำเพ็ญประโยชน์แห่งประเทศไทย จำนวน 72 คน อายุระหว่าง 20-70 ปี ด้วยการผ่านเกณฑ์การคัดเลือก เป็นกลุ่มที่มีความเชื่อในหลักพุทธศาสนา สามารถเข้าใจหลักธรรมได้ สามารถปฏิบัติธรรมได้ ที่มีความเข้าใจในกิจกรรมและยินยอมตามหลักการของจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์และมีความสมัครใจเข้าฝึกอบรมในชื่อ “คิดบวกเพื่อความสุขใจ”

กลุ่มที่ 1 คือ กิจกรรมการฝึกพละ 5 ควบคู่กับกระบวนการคิดเชิงบวก จำนวน 36 คน

กลุ่มที่ 2 คือ กลุ่มควบคุม จำนวน 36 คน

กระบวนการฝึกอบรม

แม้การคิดเชิงบวกจะเป็นสิ่งที่มีคุณค่าต่อการดำรงชีวิตของบุคคล แต่ความเหมาะสมในการนำแนวคิดเรื่องการคิดเชิงบวกซึ่งมีรากฐานมาจากสังคมตะวันตกมาใช้กับสังคมไทยก็เป็นสิ่งที่ต้องพิจารณาและคำนึงถึง เนื่องจากหัวใจสำคัญของการคิดเชิงบวกตั้งอยู่บนพื้นฐานของมุมมองที่มีต่อความสุขในชีวิต รวมไปถึงความเชื่อมั่นและศรัทธาต่อตนเองและพลังอำนาจทางจิตวิญญาณที่สูงกว่า ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีความแตกต่างกันไปตามบริบททางสังคม เลี้ยว วังและคุ กล่าวถึงวัฒนธรรมของเอเชียที่เกี่ยวข้องกับมุมมองของความสุขว่ามีความแตกต่างจากวัฒนธรรมของชาวตะวันตก โดยส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากความแตกต่างด้านศาสนา กล่าวคือ คำสอนของพุทธศาสนามุ่งเน้นหลักการเรื่องความทุกข์และการดับทุกข์ด้วยการกำหนดรู้ตามสภาพที่มันเป็นจริง มีมุมมองที่มีต่อความสุขมองว่าเป็นสิ่งที่ไม่ยั่งยืน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นตัวกำหนดมุมมองในเรื่องของความสุขในชีวิต อันเป็นรากฐานที่สำคัญของการคิดเชิงบวก ด้วยเหตุนี้การนำแนวคิดเรื่องการคิดเชิงบวกมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดจึงจำเป็นต้องมีการปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบททางสังคม ในการฝึกคิดเชิงบวกเพื่อให้มีทักษะและการรับรู้ที่ชัดเจน ผู้วิจัยออกแบบกิจกรรมวิธีฝึกการคิดบวกใช้แนวทาง Seligman ในการฝึกอุปนิสัยคิดบวก และแนวคิดแบบเวนเทอร์ลลา นำมาออกแบบชุดฝึกอบรมที่เกี่ยวกับการตั้งเป้าหมายที่ทำได้จริงในการเปลี่ยนแปลงตัวเอง

เริ่มจากกิจกรรมใน 3 ครั้งแรก ที่ใช้วิทยากรช่วยเตรียมความพร้อมเพื่อที่จะช่วยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงตนเอง และต่อมากิจกรรมในครั้งที่ 4 5 6 มีการให้ความเข้าใจ เพื่อที่จะช่วยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความรู้ มีการตระหนักรู้ถึงตนเองและสามารถฝึกใช้ทักษะ พละ 5 ซึ่งเป็นกำลังของจิตใจให้มีความมั่นคง มุ่งมั่นที่จะฝึกต่อไป มีการขยายการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมกลุ่มอย่างต่อเนื่องจนครบ 11 สัปดาห์

วิธีการขยายการเรียนรู้เป็นการทบทวนการใช้ทักษะ พละ 5 ในชีวิตประจำวัน เพื่อสนับสนุนการนำข้อมูลไปสู่ความจำระยะยาว จนสามารถเปลี่ยนนิสัยได้ “การกระทำ” จะตกผลึกกลายเป็น “นิสัย” โดยกระทำต่อเนื่องในกิจกรรมกลุ่มออนไลน์ให้เวลาช่วงนี้ถึง 8 สัปดาห์ ฝึกใช้ทักษะ พละ 5 ในการสร้างพลังใจจนครบระยะเวลา บนพื้นฐานความเชื่อที่เราจะเป็นไปได้ และมีสติในการลงมือทำ หากปรารถนาสิ่งใด เช่น การเติบโตขึ้นในหน้าที่การงาน ในเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนฝูงครอบครัวเพื่อนร่วมงาน หรือในทุกเรื่องที่ต้องการ หลักการง่ายๆ คือ เพียงแค่เขียนถึงสิ่งที่ต้องการขึ้นมา ตอบลงในสมุดบันทึก ระบุลงไปในข้อความ

การกระทำใดจะทำให้ไปถึงในจุดที่ต้องการ จากนั้นเชื่อมั่นมันเป็นไปได้ มีศรัทธา วิริยะ สมาธิ ปัญญา และใช้สติลงมือทำตามนั้นต่อเนื่อง นำแนวทางการคิดบวกนี้มาปรับปรุงพัฒนาตนเองนี้ไปปฏิบัติต่อเนื่องจนครบระยะเวลาการฝึก จนผู้เข้ากิจกรรมจะมีอุปนิสัยเหล่านี้ไปโดยอัตโนมัติ พร้อมจะริเริ่มพัฒนาตนเองและมีสุขภาพจิตที่ดีต่อไป

ข้อมูลจากใบงานในการทำกิจกรรม และการบันทึกในสมุดบันทึก ได้นำมาประเมินวิเคราะห์ผลร่วมกับค่าคะแนนตามแบบวัดหลังการทดลองและระยะติดตามผล

ชุดกิจกรรมในงานวิจัยนี้มีความมุ่งหวังในการฝึกพละ 5 และการคิดเชิงบวก ซึ่งจะเป็นปัจจัยอิสระต่อทั้งทางด้านจิตใจ ความคิดและพฤติกรรม มีการฝึกเจริญสติ มีความมุ่งหวังที่จะสร้างให้เกิดปัญญา เพื่อยกระดับจิตใจในการสำรวจถึงสาเหตุของปัญหาและแก้ปัญหาได้ หากแต่ว่าในด้านที่จะต้องปรับเปลี่ยนอย่างไรที่จะจัดการกับปัญหานี้ให้ได้ถึงที่สุด ต่อเนื่องชีวิตประจำวันได้นั้น ต้องอาศัยการแก้ปัญหาในเชิงพฤติกรรม ทั้งนี้ในงานวิจัยนี้มีกระบวนการฝึกที่จะเข้าใจปัญหาทั้งในระดับศีลและระดับปัญญา ยกระดับจิตใจในระดับศีลเพื่อปรับพฤติกรรมและระดับปัญญาเพื่อยกระดับจิตใจให้สามารถเข้าใจสาเหตุของปัญหา ซึ่งมีความสัมพันธ์เป็นองค์รวมของแต่ละบุคคล เป็นการฝึกฝนพัฒนาด้านพฤติกรรมทางด้านกาย วาจา ให้ประพฤตินี้ ไม่เบียดเบียน ไม่ทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน ยกระดับจิตใจในระดับปัญญา ให้มีการรับรู้ รู้ว่าสิ่งใดเป็นคุณ สิ่งใดควรทำหรือไม่ควรทำ การพัฒนาปัญญามีความสำคัญสูงสุด เพราะปัญญาควบคุมพฤติกรรมทั้งหมด คนเราจะมีพฤติกรรมอะไรอย่างไร และแค่ไหน ก็อยู่ที่ว่าจะมีปัญญาชี้แนะหรือบอกทางให้เท่าใด และปัญญาเป็นตัวปลดปล่อย ให้ทางออกแก่จิตใจ ดังนั้นการพัฒนาปัญญามีส่วนช่วยพัฒนาชีวิต เพื่อยกระดับสุขภาวะทางจิตได้

สรุประยะทดลอง 11 สัปดาห์ มีทั้งหมด 8 กิจกรรม ที่ผู้เข้ากิจกรรมฝึกด้วยตนเองพร้อมทำการบันทึกลงในสมุดส่วนตัว ชื่อสมุด “คิดบวกเพื่อความสุขใจ” ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ระยะ

1. ระยะส่งเสริมพลังจิตใจ (Positive Power) เพื่อเข้าใจหลักการวิธีคิด ปรับพื้นฐานด้วยการคิดเชิงบวก (Positive Thinking) ผ่าน 3 กิจกรรมแรก 1) ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการคิดเชิงบวก 2) การเสริมสร้างการมองโลกในแง่ดี และ 3) การฝึกสติและคิดบวก เป็นการเตรียมความพร้อมด้านเข้าใจตนเอง การยอมรับและเห็นคุณค่าของตนเองตามความเป็นจริง

2. ระยะสร้างความตระหนักรู้ (Awareness) เพื่อเข้าใจหลักพละ 5 ในอีก 3 กิจกรรม คือ กิจกรรมที่ 4) เรียนรู้พละ 5 กิจกรรมที่ 5) ฝึกพละ 5 พร้อมการฝึกสมาธิ กิจกรรมที่ 6) เข้าใจใช้พละ 5 ในแต่ละอย่าง ศรัทธา ปัญญา วิริยะ สมาธิ และสติ เป็นการเตรียมความพร้อมของตนเองที่จะได้ใช้ฝึกทักษะจริงในช่วงต่อไป

3. ระยะริเริ่มการพัฒนา (Personal Growth Initiative) ซึ่งตรงกับการริเริ่มพัฒนาความองอาจแห่งตน ด้วยกระบวนการฝึกทักษะจริงในกิจกรรมครั้งที่ 7) พัฒนาฝึกพละ 5 เพื่อความสุขใจอย่างต่อเนื่อง เป็นประจำทุกวันใช้ระยะเวลาอีก 8 สัปดาห์ ซึ่งในระหว่างนี้ผู้เข้ากิจกรรมฝึกพละ 5 จะมีการเสริมแรงด้วยกระบวนการให้กำลังใจจากวิทยากร มีการช่วยแบ่งปันการเรียนรู้จากกลุ่มผู้เข้ากิจกรรมด้วยกันตลอดเวลา ภายใต้กลุ่ม “คิดบวกเพื่อความสุขใจ” ที่จัดเฉพาะผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมได้มีพื้นที่ปลอดภัยได้แลกเปลี่ยนทักษะเน้นที่การสะท้อนการเรียนรู้จากด้านความคิด มาเป็นด้านพฤติกรรมการใช้พละทั้ง 5 ว่าสามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตรประจำวันได้ โดยสอดคล้องกับการเกิดพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งที่เกิดจากแรงจูงใจเข้ามามีส่วนร่วม มี

การบันทึกเรื่องราวทั้งในอดีต ปัจจุบันและการวางแผนการพัฒนา ก่อตัวขึ้นเป็นการพัฒนาส่วนบุคคล ซึ่งภายหลังจบกิจกรรมนี้ ผู้เข้ากิจกรรมได้นำสมุดบันทึกมาส่งให้ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลเพื่อประเมินผลเบื้องต้น

4. ระยะสุขภาวะทางจิต (Psychological Well-being) บรูณาการจากการเรียนรู้ตั้งแต่ด้านความคิด (ศรัทธา ปัญญา) มาเป็นพฤติกรรม (สมาธิ วิริยะ) ด้วยกิจกรรมครั้งที่ 8) พัฒนาการเพื่อสุขภาวะทางจิต เริ่มส่งผลของการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรม โดยใช้หลักผล 5 ที่เริ่มจากผลของความศรัทธาในตัวเอง ประกอบด้วย ผลปัญญา ผลสมาธิ ผลวิริยะ มีมุมมองต่อตนเองที่ดีขึ้นจากการเห็นคุณค่าในตนเอง การมีสุขภาพจิตที่ดีขึ้นจากการเห็นคุณค่าในตนเองนั้นสอดคล้องกับแนวคิดสุขภาวะทางจิต (Psychological Well-being) ว่าเป็นตัวแปรทางบวก ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการมีความรู้สึกที่ดีพึงพอใจในชีวิต

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ค่าสถิติขั้นพื้นฐานใช้ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. วิเคราะห์เปรียบเทียบค่าคะแนนที่ได้จากแบบวัดการริเริ่มพัฒนาความงอกงามแห่งตนและค่าคะแนนที่ได้จากแบบวัดสุขภาวะทางจิต ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และติดตามผลภายในกลุ่มทดลองที่ได้รับกิจกรรมและกลุ่มควบคุมด้วยค่าสถิติ One-way ANOVA with Repeated Measure

3. วิเคราะห์ข้อมูลระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม เปรียบเทียบค่าคะแนนความต่างก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และติดตามผล ระหว่างกลุ่มทดลองที่ได้รับกิจกรรมและกลุ่มควบคุม ไปทดสอบด้วยค่าสถิติ Two-way ANOVA with Repeated Measure พร้อมแผนภูมิแสดงค่าเฉลี่ยคะแนนการริเริ่มพัฒนาความงอกงามแห่งตนและคะแนนสุขภาวะทางจิต

ผลการวิจัย

ผลทดสอบสมมติฐานทางสถิติสามารถยืนยันประสิทธิภาพของโปรแกรมการฝึกอบรมบูรณาการผล 5 และการคิดเชิงบวกที่มีต่อการริเริ่มพัฒนาความงอกงามแห่งตนและสุขภาวะทางจิตของกลุ่มสมาชิกสมาคมผู้บำเพ็ญประโยชน์แห่งประเทศไทย มีดังนี้

กลุ่มทดลองเมื่อเข้าการฝึกอบรมบูรณาการผล 5 และการคิดเชิงบวกแล้ว วิเคราะห์ด้วยสถิติ One-way ANOVA Repeated Measure พบว่า คะแนนการริเริ่มพัฒนาความงอกงามแห่งตนหลังการทดลอง (65.03) และระยะติดตามผล (64.69) สูงขึ้นกว่าก่อนทดลอง (55.75) มีคะแนนการริเริ่มพัฒนาความงอกงามแห่งตนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ($p < .01$, $F = 21.162$) และมีคะแนนสุขภาวะทางจิตสูงขึ้นหลังการทดลอง (60.50) และระยะติดตามผล (60.44) จากก่อนทดลอง (52.56) คะแนนสุขภาวะทางจิตสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ($p < .01$, $F = 41.387$) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าโปรแกรมการฝึกอบรมบูรณาการผล 5 และการคิดเชิงบวก มีผลให้กลุ่มทดลองมีการริเริ่มพัฒนาความงอกงามแห่งตนและสุขภาวะทางจิตที่ดีขึ้น

ผลการวิเคราะห์กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม เปรียบเทียบคะแนนตามระยะเวลาก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผล ด้วยวิธี Two-way ANOVA Repeated Measure มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีความแตกต่างของการริเริ่มพัฒนาความงอกงามแห่งตนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($p < .01$, $F = 12.842$) และมีความแตกต่างของสุขภาวะทางจิตเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($p < .01$, $F = 33.496$) ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากลุ่มทดลองที่ได้เข้ากิจกรรมการฝึกพละ 5 และการคิดเชิงบวก มีคะแนนของการริเริ่มพัฒนาความงอกงามแห่งตนสูงขึ้นและคะแนนของสุขภาวะทางจิตสูงขึ้นกว่ากลุ่มควบคุมหลังการทดลองและระยะติดตามผล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

ผลของโปรแกรมการฝึกอบรมแบบบูรณาการพละ 5 และการคิดเชิงบวกพัฒนาการส่งผลต่อการริเริ่มพัฒนาความงอกงามและสุขภาวะทางจิตได้ดังนี้

กิจกรรมครั้งที่ 1-3 ในงานวิจัยนี้เป็นกิจกรรมกลุ่มให้มีวิธีคิดเชิงบวกพัฒนามุมมองที่มีต่อโลกมากขึ้น มีเพื่อนร่วมงานที่อยู่ด้วยกันมานานมาร่วมทำกิจกรรม โดยมีบรรยากาศที่เอื้อให้เกิดการเรียนรู้จากคนที่ใกล้ชิดไว้วางใจอยู่แล้วสะท้อนมุมมองต่อตนเองในทางที่ดี เสริมการยอมรับและเชื่อมั่นในตนเองและเป็นการเสริมแรงจิตใจเชิงบวกเป็นความคิดในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น กิจกรรมครั้งที่ 4-6 เน้นที่การสะท้อนการเรียนรู้จากหลักพละ 5 มาเป็นพฤติกรรมการใช้พละทั้ง 5 โดยสอดคล้องกับการเกิดพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งที่เกิดจากแรงใจเข้ามามีส่วนร่วม ก่อตัวขึ้นจากการมีสุขภาวะทางจิตทั้ง 6 ด้าน อ้างอิงการศึกษาสุขภาวะทางจิตตามแนวคิดของ ทิว่า ความสุขที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคล ซึ่งพิจารณาได้จากมาตรวัดสุขภาวะทางจิต (Psychological Well-being) ด้านการยอมรับตัวเอง ด้านการเป็นตัวของตัวเอง ด้านความงอกงามในตน ด้านการมีสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่น ด้านความสามารถในการจัดการสิ่งแวดล้อม และด้านการมีเป้าหมายในชีวิต เป็นความรู้สึกความพึงพอใจต่อเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่เป็นอยู่ ประกอบด้วยความรู้สึกทางบวกและความรู้สึกทางลบ จะแสดงให้เห็นได้จากความรู้สึกที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของบุคคลผ่านการประเมินของบุคคลเอง

ผลจากการเข้ากิจกรรมพบว่าบรรยากาศที่ผ่อนคลายผ่านกิจกรรมการละลายพฤติกรรม หรือการทำสมาธิก่อนเริ่มกิจกรรม ทำให้มีความพร้อมในการฝึกมากขึ้น ซึ่งในการทดลองมีการแบ่งปันความรู้ความเข้าใจ แลกเปลี่ยนทัศนคติประสบการณ์ชีวิต การมีส่วนร่วมแบบนี้จึงเป็นการเรียนรู้ร่วมกันที่ดี นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้ผู้เข้ากิจกรรมซักถามวิทยากรและให้กำลังใจอย่างเป็นกันเองในกลุ่ม ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจเพิ่มมากขึ้น ส่งเสริมให้มีการริเริ่มพัฒนาความงอกงามแห่งตนเป็นการพัฒนาบุคคลทั้งทางมิติความคิด พฤติกรรม ทัศนคติ และกำลังใจ การทำซ้ำ (Rehearsal) เป็นหัวใจสำคัญในการทดลองครั้งนี้ มีการฝึกพละ 5 โดยการจดบันทึกลงในสมุดบันทึก โดยมีทำทุก ๆ วัน อย่างน้อย 8 สัปดาห์ เพื่อให้เกิดความจำระยะยาว อ้างอิงจากการประยุกต์ทฤษฎีประมวลสารสนเทศ (Information Processing Theory) การนำเสนอสิ่งที่เราที่ผู้เข้ากิจกรรมรู้จักหรือมีข้อมูลอยู่จะสามารถช่วยให้หันมาใส่ใจและรับรู้สิ่งนั้น โดยจัดสิ่งเราในกิจกรรมให้ตรงกับความสนใจของผู้เข้าร่วม ฝึกการจำโดยใช้วิธีการที่หลากหลายเพื่อให้จดจำหลักการปฏิบัติได้เป็นเวลานานๆ

ด้วยการนำไปเข้าหน่วยความจำระยะยาว กิจกรรมมีการทบทวนและการใช้กระบวนการขยายความคิด ช่วยให้ผู้เข้าร่วมได้เรียนรู้เหตุผลและสามารถสืบสาวราวเรื่องได้ ทบทวนสิ่งที่ได้เรียนไปพร้อมกับประสบการณ์ความสำเร็จในการใช้แนวคิดเชิงบวกอย่างมีประสิทธิภาพ วิธีในการฝึกอบรมที่มีประสิทธิภาพทำโดยให้ผู้เข้าอบรมตั้งคำถามด้วยตนเองและใช้การจดบันทึกลงใน “สมุดคิดบวกเพื่อความสุขใจ” ซึ่งเป็นกระบวนการขยายความคิดเมื่อความคิดเรื่องนั้นเป็นสิ่งสำคัญ นพ.สุวัฒน์ ธนกรนุวัฒน์ พบว่า การคิดบวกต่อสุขภาวะ เชิงอัตวิสัยของบุคลากรในโรงพยาบาลชุมชน กลุ่มทดลองจะได้รับการคิดบวกทุกวันก่อนเข้าทำงานเป็นเวลา 8 สัปดาห์ ทำให้มีความพึงพอใจในชีวิตและด้านความรู้สึกทางบวกดีขึ้น ในงานวิจัยนี้หัวใจสำคัญจากหลักผล 5 คือ ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา นอกจากเป็นการนำไปสู่การรับรู้ (Perception) ในเรื่องกำลังของจิตใจแล้วนั้น การทำให้สามารถมีศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา ในแต่ละขณะได้เร็วขึ้น และเมื่อป้อนข้อมูลซ้ำๆทางบวกก็จะมีศรัทธา หรือวิริยะ หรือสติ หรือสมาธิ หรือเกิดปัญญาได้เร็วขึ้น มีข้อมูลทางบวกในความจำระยะยาวมากขึ้น และใช้วิธีเดียวกันกับการมุ่งมั่นตั้งใจพัฒนาตน สอดคล้องกับแนวคิดของ ที่กล่าวว่าไว้ว่าผู้ที่มีการริเริ่มพัฒนาความงอกงามแห่งตนสูง จะไม่เพียงแต่รู้จุดมุ่งหมายที่อยากเติบโตเปลี่ยนแปลง แต่ยังกระตือรือร้นในการหาโอกาสเส้นทางในการพัฒนาตนเอง โดยสามารถมีการริเริ่มพัฒนาความงอกงามแห่งตนตามความเป็นจริงได้ดีขึ้น ซึ่งนำไปสู่สุขภาวะจิตที่เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ สอดคล้องกับ ยรัตน์ดุล เล่าห์วีระพานิช ที่สรุปเกี่ยวกับองค์ประกอบการริเริ่มพัฒนาความงอกงามแห่งตนว่ามีความสัมพันธ์ทางบวกกับสุขภาวะทางจิต ที่ว่าตัวแปรทั้งสองกล่าวถึงการรับรู้ตนเอง จนถึงมีความพร้อมในการเปลี่ยนแปลงพัฒนาตนเอง และองค์ประกอบความพยายามอย่างตั้งมั่นและการตั้งใจทำอย่างเต็มที่ของสุขภาวะทางจิต มีความสอดคล้องกับองค์ประกอบการกระทำอย่างตั้งใจของการริเริ่มพัฒนาความงอกงามแห่งตน

ความสัมพันธ์จากการบูรณาการหลักพละ 5 และการคิดเชิงบวก ส่งผลต่อการริเริ่มพัฒนา ความงอกงามและสุขภาวะทางจิต

พละ 5	ความสัมพันธ์ต่อการคิดเชิงบวก	รับรู้ทาง	ส่งเสริมต่อการริเริ่มพัฒนาความงอกงามแห่งตนในแต่ละด้าน	มีผลต่อสุขภาวะทางจิตในแต่ละด้าน
ศรัทธา Confidence	การมองโลกในแง่ดี ความเชื่อ ความมั่นใจ	มิติความคิด	ความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง (Readiness for change) เป็นการเตรียมจิตใจให้พร้อมเข้าไปในกระบวนการความงอกงามแห่งตน การวางแผน (Plan) เป็นการเริ่มต้นกลยุทธ์หรือการจัดการกับความพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงตนเอง	ด้านการยอมรับตัวเอง ด้านการเป็นตัวของตัวเอง ด้านความงอกงามในตน ด้านการมีสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่น ด้านความสามารถในการจัดการสิ่งแวดล้อม
ปัญญา Wisdom Understanding	ความยึดมั่นในคุณธรรม			
สติ Mindfulness	ความกระตือรือร้น			ด้านการมีสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่น ด้านความสามารถในการจัดการสิ่งแวดล้อม
วิริยะ Energy Effort	ความกล้าหาญ ความมุ่งมั่น ความอดทน	มิติพฤติกรรม	พฤติกรรมที่แสดงถึงความตั้งใจ (Intentional behavior) เป็นการติดตามต่อเนื่องและลงมือทำจริง กับแผนเปลี่ยนแปลงตนเองและพฤติกรรม	ด้านการมีเป้าหมายในชีวิต
สมาธิ Concentration	ความสุขุม การสำรวจความตั้งใจ		การรู้จักใช้แหล่งทรัพยากร (Using resources) เป็นความสามารถในการเข้าถึงและระบุแหล่งทรัพยากร	

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

องค์ความรู้ด้านการสร้างและนำเสนอโปรแกรมที่มีความเหมาะสมในการนำไปใช้ เพื่อการฝึกพละ 5 และการคิดเชิงบวกที่มีต่อการริเริ่มพัฒนาความงอกงามแห่งตนและสุขภาวะทางจิต กับกลุ่มสมาชิกสมาคมผู้บำเพ็ญประโยชน์แห่งประเทศไทย เป็นกิจกรรมเปิดพื้นที่ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้เรียนรู้ มีเวลาเข้าใจตนเองมากขึ้น ความรู้ความตระหนักรู้นั้นมาจากการเปิดโอกาสของแต่ละคนที่ตั้งใจมาดูแลใจตนเอง สามารถที่จะพัฒนาเรียนรู้ด้วยตนเองได้ มีพลังของจิตใจที่จะมีสภาวะจิตใจที่แข็งแกร่งขึ้น กิจกรรมออกแบบมาในรูปแบบเอื้อให้เปิดพื้นที่แลกเปลี่ยนกันและได้เรียนรู้แนวทางการพัฒนาของแต่ละคน

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ คือ “พ ร ร ส” โมเดล (PAIW Model) และการนำสมุดคิดบวกหลังการทดลองของกลุ่มทดลองมาศึกษาพบว่า เมื่อกลุ่มทดลองผ่านการฝึกคิดบวกทุกวันต่อเนื่องอีกเป็นเวลา 8 สัปดาห์ พบว่ากลุ่มทดลองมีความเข้าใจในเรื่องคิดบวก และมีทักษะในการคิดบวกโดยจะเห็นได้จาก

ข้อความในสมุดคิดบวกแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงกระบวนการทางปัญญา (Cognitive Process) ที่เกิดขึ้น และเมื่อนำมาฝึกร่วมกับการฝึกสติ ก็จะสามารถคิดบวก ณ ปัจจุบันขณะทำให้การคิดบวกทำได้ดีขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อสุขภาวะทางจิตที่เพิ่มขึ้น

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย : “พ ร ร ส” โมเดล (PAIW Model)

พ = พลังจิตใจ

P = Positive Power

ร = รู้ ความตระหนักรู้

A = Awareness

ร = ริเริ่มการพัฒนา

I = Initiative

ส = สุขภาวะทางจิต

W = (Psychological) Well-being

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย : “พ ร ร ส” โมเดล (PAIW Model)

พ. มาจากคำว่า พลังจิตใจ (P มาจาก Positive Power) ซึ่งหมายถึง พลังของจิตใจที่มาจากความคิดบวก การคิดในมุมมองในเหตุการณ์ที่เข้ามาในชีวิตไม่ว่าเหตุการณ์นั้นจะเป็นสถานการณ์บวกหรือสถานการณ์ลบก็สามารถคิดไปในทางที่ดีงาม เป็นกุศลและเป็นประโยชน์ได้เสมอ

ร. มาจากคำว่า รู้ ความตระหนักรู้ โดยนำหลักธรรมทางพุทธศาสนา พละ 5 ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา มาประยุกต์ใช้ในการออกแบบกิจกรรม

ร. มาจากคำว่า ริเริ่มการพัฒนา (I มาจาก Personal Growth Initiative) ซึ่งหมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงของบุคคล โดยที่ตนรับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงและโอกาสนั้น อีกทั้งยังเข้ามามีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงนั้นอย่างตั้งใจ มีการวางแผน และใช้ทรัพยากรรอบตัวอย่างสูงสุดจนประสบความสำเร็จ ซึ่งการที่บุคคลเข้ามามีส่วนร่วมนั้น แสดงให้เห็นว่าเขามีความใส่ใจและยอมรับในตัวเองได้ ซึ่งจะส่งผลให้เขาเป็นบุคคลที่รู้จักหน้าที่และทำหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม โดยทั่วไปการเปลี่ยนแปลงในตนเองเป็นความคิดเชิงบวกด้วยการพัฒนาในทิศทางที่เป็นความสมบูรณ์มากขึ้น หรือเป็นมนุษย์ที่แท้ โดยการริเริ่มพัฒนาความองกามแห่งตนนี้เป็นทั้งกระบวนการที่เป็นไปตามพัฒนาการ (Developmental) และการเรียนรู้อย่างตั้งใจ (Intentional Process) หรือเมื่อได้รับการกระตุ้นโดยสิ่งแวดล้อม (Environmental) ความองกามแห่งตนก็สามารถเกิดขึ้นได้

ส. มาจากสุขภาวะทางจิต (W มาจาก Psychological Well-being) ซึ่งหมายถึง ความรู้สึกที่มีความสุขที่เกิดขึ้นในจิตใจของตนเอง ประกอบด้วยด้านความพึงพอใจในชีวิต ด้านความรู้สึกทางบวกที่เพิ่มขึ้น และด้านความรู้สึกทางลบที่ลดลง

จากองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ มีความรู้ที่เกิดจากการนำความรู้ทางพุทธศาสนาและหลักจิตวิทยาออกมาออกแบบกระบวนการทดลองเพื่อให้ได้องค์ความรู้ในเชิงกระบวนการจัดการที่มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล

พละ 5 คือ ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา เป็นการให้ความเข้าใจในเรื่องนิยาม ความหมาย คุณค่า ประโยชน์ ตัวอย่างที่ดี ๆ เพื่อนำไปสู่การรับรู้ (Perception) ในเรื่อง “กำลังของจิตใจ” ธรรมะที่เป็นกำลังในการต้านทานไม่ให้กุศลธรรมเข้าครอบงำ มาทำหน้าที่เป็นฝ่ายรับต้านอกุศลธรรมไม่ให้บุกเข้ามาทำลายได้ เริ่มต้นด้วยศรัทธา คือ ความเชื่อความที่จิตใจแล่นไปหาและคล้อยไปตามเข้ากับปัญญา ความพิจารณาไตร่ตรองมองหาความจริง ให้รู้เข้าใจเข้าถึงสภาวะ และการฝึกที่สำคัญที่ควรปฏิบัติให้มีความสมดุล การฝึกปฏิบัติมีการปรับคู่แรก คือ ศรัทธากับปัญญาให้สม่าเสมอสมดุลกัน คู่ต่อมาเป็นวิริยะคือความเพียร มีใจมุ่งมั่นหน้าจะทำให้ก้าวหน้าเรื่อยไปเข้ากับสมาธิ คือความสงบของจิตใจที่แน่วแน่อยู่ว่าไม่ฟุ้งซ่าน ไม่ถูกอารมณ์ต่าง ๆ ครอบงำ ถ้าวิริยะแรงไปก็จะเครียดและฟุ้งซ่าน โน้มไปทางล้ำเลยเขต ถ้าเน้นทำแต่สมาธิก็จะสงบสบาย ชวนให้ติดอยู่ในสุขความสุขจากความสงบ ตลอดจนกลายเป็นเกียจคร้านเฉื่อยชา ปลีกตัวออกหาความสบาย ปล่อยปละละเลย จึงให้เสริมสร้างวิริยะและสมาธิอย่างสม่าเสมอสมดุลกัน เพื่อจะได้ประคับประคองกันไปและเป็นเครื่องอุดหนุนการให้ก้าวหน้าไปในการปฏิบัติ สติเป็นตัวคุมตัวเตือน ต้องใช้ในทุกระณ เป็นเหมือนยามที่คอยบอกว่าเวลานี้ศรัทธาจะแรงไป ปัญญาจะหย่อนไปแล้ว เวลานี้ควรเร่งวิริยะขึ้นมาเพราะทำท่าจะติดในสุขจากสมาธิมากไป

ซึ่งงานวิจัยชิ้นนี้จะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนคนไทยที่จะนำเอาองค์ความรู้ใหม่จากงานวิจัยนี้ไปใช้เป็นประโยชน์สำหรับพัฒนาตนและผู้อื่นต่อไป

บรรณานุกรม

- ทวีศักดิ์ แสงทอง, เจาะอินไซด์ ‘คนวัยทำงาน’ จุดเปลี่ยนบนชีวิตวิถีใหม่, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.bangkokbiznews.com/tech/974980> [1 ธันวาคม 2564].
- นพ.สุวัฒน์ ธนกรนิวรัตน์, ผลของการฝึกสติและจิตบวก ที่มีต่อสุขภาวะเชิงอัตวิสัยของบุคลากรในโรงพยาบาลชุมชน, พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต (พุทธจิตวิทยา), มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2562: 89.
- พิทักษ์ สุพรรณโณภาพ, “การคิดเชิงบวก: ตัวแปรในการพัฒนาชีวิต Positive Thinking: Life Development Variable”, วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, Silpakorn University, ปีที่ 11 ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม 2561) 1958-1978.
- ยรัตน์กุล เล่าหิระพานิช, “ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความขัดแย้งระหว่างผู้ปกครองกับสุขภาวะทางจิตของนิสิตนักศึกษา โดยมีการริเริ่มพัฒนาความงอกงามแห่งตนเป็นตัวแปรส่งผ่าน”, วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยา, (คณะจิตวิทยา: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2558): บทคัดย่อ.
- วิมลรัตน์ ปฏิพัทธ์ภูมิกุล, “ผลของกลุ่มจิตวิทยาพัฒนาตนและการปรึกษาแนวพุทธที่มีต่อการริเริ่มพัฒนาความงอกงามแห่งตนและการเผชิญปัญหาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย”, วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา, (คณะจิตวิทยา: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), 1.
- เวนเทอร์ลล่า สก็อตต์ ดับเบิลยู, อารมณ์แห่งความคิดเชิงบวกในโลกธุรกิจ, แปลโดย วิทยา พลายนณี, (กรุงเทพมหานคร: เอ. อาร์. บิซิเนส เพรส, 2545) :101-131.
- Atkinson, R.C. & Shiffrin, R.M., “Human Memory: A Proposed System and its Control Processes”, *Psychology of Learning and Motivation*, Vol. 2 (1968): 89-195.
- Leu, J.; Wang, J.; & Koo, K. (2011). Are positive emotions just as “positive” across cultures? *Emotion*. 11: 1-5.
- Ryff, C.D., “Beyond Ponce De Leon and Life Satisfaction: New Directions in Quest of Successful Aging”, *International Journal of Behavioral Development*, Vol. 12 No. 1 (1989): 35-55.
- Robitschek, C., “Personal Growth Initiative: The Construct and Its Measure”, *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, Vol. 30 (1998): 183-198.
- Robitschek, C. & Keyes, C.L.M., “Keyes's Model of Mental Health with Personal Growth Initiative as a Parsimonious Predictor”, *Journal of Counseling Psychology*, Vol. 56 (2009): 321-329.
- Seligman, M., “Positive Psychology: An Introduction”, *American Psychologist*, Vol. 55 No. 1 (2000): 5-14.

องค์ประกอบเชิงยืนยันความสุขในการทำงานของพนักงาน ฝ่ายช่างบริษัท

การบินไทย จำกัด (มหาชน)*

A Corroborative Model of Happiness at Work for Technicians
of Thai Airways International Public Company Limited

ยุทธนา ถูจิตต์, สิริวัฒน์ ศรีเครือดง, เมธาวี อุดมธรรมานุภาพ และพระมหาถาวร ถาวโร (หนูนิน)

Yuttana Toogitta, Siriwat Srikrueadong, Metawee Udomtamanupab, And Phramaha Taworn Tawaro (Hnook-In)

สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Buddhist Psychology of Faculty of Humanities Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Email: Yuttana59101@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบความสุขในการทำงานของพนักงาน ฝ่ายช่างบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) 2) เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันความสุขในการทำงานของพนักงาน ฝ่ายช่างบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) 3) เพื่อนำเสนอโมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันความสุขในการทำงานของพนักงานฝ่ายช่างบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี เครื่องมือที่ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 17 คน และใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่างพนักงานฝ่ายช่างบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) จำนวน 328 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยเทคนิค 6'C ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติบรรยาย และวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันด้วยโปรแกรม LISREL

ผลการวิจัยมีดังนี้

1. องค์ประกอบความสุขในการทำงานของพนักงาน ฝ่ายช่างบริษัท การบินไทย จำกัด(มหาชน) ประกอบด้วย ตัวแปรแฝงภายนอก 4 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 ด้านความต้องการส่วนบุคคล องค์ประกอบที่ 2 ด้านองค์กร องค์ประกอบที่ 3 ด้านใช้หลักธรรมในการดำเนินชีวิต (มรรคมีองค์ 8) องค์ประกอบที่ 4 ด้านจิตวิทยาเชิงบวก

2. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่า ในภาพรวมทุกองค์ประกอบมีน้ำหนักองค์ประกอบค่าเป็นบวกทั้งหมด มีขนาดตั้งแต่ 0.61 ถึง 0.97 องค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักสำคัญมากที่สุดเป็นองค์ประกอบด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว ซึ่งอธิบายความสุขในการทำงานของพนักงานฝ่ายช่างบริษัทการบินไทย จำกัด ได้ร้อยละ 98 รองลงมา คือ องค์ประกอบด้านบรรยากาศในการทำงาน ซึ่งอธิบายความสุขในการทำงานได้ร้อยละ 93 และผลการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์พบว่า ค่าไคสแควร์ (χ^2) เท่ากับ 601.866 ค่าองศา (df) เท่ากับ 303 ค่าไคสแควร์สัมพันธ์ (χ^2/df) เท่ากับ

* Received April 1, 2022; Revised May 10, 2022; Accepted July 18, 2022

1.98 ค่า RMR เท่ากับ 0.0364 ค่า SRMR เท่ากับ 0.741 ค่า RMSEA เท่ากับ 0.08 ค่า GFI เท่ากับ 0.90 และค่า AGFI เท่ากับ 0.909 แสดงว่า โมเดลความสุขในการทำงานของพนักงานฝ่ายช่าง บริษัทการบินไทย จำกัด มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์มาก

3. โมเดลความสุขในการทำงานของพนักงาน ฝ่ายช่างบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ประกอบด้วยตัวแปรแฝง 4 ตัวแปร ได้แก่ ด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว ด้านบรรยากาศในการทำงาน ด้านการดำเนินชีวิตแนวทางสายกลาง และด้านจิตวิทยาเชิงบวก ตัวแปรสังเกตได้ 20 ตัวแปร ได้แก่ ความพึงพอใจในชีวิต ความพึงพอใจในงาน ความสัมพันธ์ในครอบครัว ความสมดุลชีวิต ความสัมพันธ์กับหัวหน้างาน ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน สภาพแวดล้อมในการทำงาน ค่าตอบแทน ความมั่นคง สัมมาทิฐิ (ความเห็นชอบ) สัมมาสังกัปปะ (ความดำรงชอบ) สัมมาวาจา (เจรจาชอบ) สัมมากัมมันตะ (การงานชอบ) สัมมาอาชีวะ (เลี้ยงชีพชอบ) สัมมาวายามะ (ความเพียรชอบ) สัมมาสติ (ระลึกชอบ) สัมมาสมาธิ (ตั้งจิตมั่นชอบ) ความผูกพัน สัมพันธภาพ และความสำนึก

คำสำคัญ: องค์ประกอบเชิงยืนยัน; ความสุขในการทำงาน; พนักงานฝ่ายช่าง; พนักงานฝ่ายช่างผู้เป็นกัลยาณชน

Abstract

The objectives of this study were 1) to study the components of happiness at work for the technicians of Thai Airways International Public Company Limited; 2) to analyze the corroborative components of happiness at work for the technicians of Thai Airways International Public Company Limited; and 3) to present a corroborative model of happiness at work for the technicians of Thai Airways International Public Company Limited. The study was a mixed method in nature, using an in-depth interview to collect qualitative data from 17 key informants and using a questionnaire to collect quantitative data from 328 samples as the technicians of Thai Airways International Public Company Limited. For analyzing qualitative data, techniques 6'C was used, and for quantitative data descriptive statistics was used and corroborative components were analyzed with the Lisrel program.

The results of the study were as follows:

1. From the study of the components of happiness at work for the technicians of Thai Airways International Public Company Limited it found that the components of happiness consisted of 4 external latent variables including Component: 1 Personal needs, Component: 2 Organization, Component: 3 Applying Buddhadharma for living (Eightfold Path), and Component: 4 Positive psychology.

2. The results of the corroborative component analysis revealed that as a whole, every component weighed all positive components, available in sizes from 0.61 to 0.97, the most

important weighted component was the family relationship which described the happiness at work for the technicians of Thai Airways Public Company Limited 98 percent, runner-up component was the work atmosphere which described their happiness at work 93 percent, and the results of checking the consistency with the empirical data found that the chi-square value (χ^2) was 601.866, the degree value (*df*) 303, the chi-square relation (χ^2/df) 1.98, the RMR value 0.0364, SRMR 0.741, RMSEA 0.08, GFI 0.90, and the AGFI value was 0.909. This indicated that the model of happiness at work for the technicians of Thai Airways Public Company Limited was very consistent with the empirical data.

3. A corroborative model of happiness at work for the technicians of Thai Airways International Public Company Limited encompassed 4 latent variables including family relationship, atmosphere at work, middle way lifestyle, and positive psychology; 20 observable variables including life satisfaction, job satisfaction, family relationship, life balance, relationships with supervisors, relationships with colleagues, work environment, compensation, stability, Sammaditthi (Right understanding), Sammasamkappa (Right thought), Sammavaca (Right speech), Sammakammanta (Right action), Sammaajiva (Right livelihood), Sammavayama (Right effort), Sammasati (Right mindfulness), Sammasamadhi (Right concentration), commitment, relationship, and success.

Keyword; Confirmatory Factor Analysis; Happiness at work; Technicians; Technicians as Good Persons

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) จะเห็นได้ว่าแผนพัฒนาฉบับนี้มุ่งเน้นผลลัพธ์ให้คนทำงานมีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความสุข และเน้นเรื่องคุณภาพชีวิตในการทำงาน (Quality of work life) เนื่องจากมนุษย์เป็นทรัพยากรที่สำคัญ เป็นต้นทุนของสังคมที่มีคุณค่า ดังนั้น การพัฒนาคนทำงานให้มีความรู้ และทักษะให้เป็นไปตามความต้องการของตลาดงานและมีทักษะทางการเงินที่เหมาะสม ได้รับการรับรองคุณวุฒิวิชาชีพ มีคุณภาพชีวิตที่ดี ได้รับสวัสดิการและการคุ้มครองที่ดีในทุกด้าน มีสุขภาพดี และปลอดภัยจากอุบัติเหตุในการทำงาน และสร้างการตระหนักถึงประโยชน์ของการสร้างหลักประกันในวัยเกษียณ และประโยชน์จากระบบประกันสังคม ซึ่งส่งผลโดยตรงกับความสุขของคนทำงาน องค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลกับคุณภาพชีวิตการทำงานตามหลักการของ Richard E. Walton ปรากฏในหนังสือ Criteria for Quality of Working life ได้แบ่งองค์ประกอบสำคัญเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตไว้ 8 ประการ ดังนี้ 1) ค่าตอบแทนที่เป็นธรรมและเพียงพอ 2) สิ่งแวดล้อมที่ถูกลักษณะและปลอดภัย 3) เปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานได้พัฒนาความรู้ความสามารถได้เป็นอย่างดี 4) ลักษณะงานที่ส่งเสริมความเจริญเติบโตและความมั่นคงให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน 5) ลักษณะงานมีส่วนส่งเสริมด้านบูรณาการทางสังคมของผู้ปฏิบัติงาน 6) ลักษณะงานที่ตั้งอยู่บนฐานของกฎหมายหรือกระบวนการยุติธรรม 7) ความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานโดยส่วนรวม 8) ลักษณะงานมีส่วนเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับสังคมโดยตรง

การวิจัยเรื่อง “องค์ประกอบเชิงยืนยันความสุขในการทำงานของพนักงานฝ่ายช่าง บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน)” ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) “การนำนโยบายสู่การปฏิบัติ” และศึกษาองค์ประกอบของปัญหาที่เกิดขึ้นภายในบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) พบสิ่งที่เป็นปัญหาคือ 1) ปัญหาบริษัทปรับลด พนักงานลง 2) ปัญหาความหวาดกลัวโควิด 19 3) ปัญหาพิษเศรษฐกิจตกต่ำ และ 4) ปัญหาค่าครองชีพเพิ่มสูงขึ้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัญหาของพนักงานฝ่ายช่าง และแนวคิดในเรื่อง “องค์ประกอบเชิงยืนยันความสุขในการทำงานของพนักงานฝ่ายช่าง บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน)” เพื่อเสริมสร้างความสุขในการทำงานแก่พนักงานฝ่ายช่าง โดยให้มีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) “การนำนโยบายสู่การปฏิบัติ” เน้นคนทำงานมีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความสุข และเน้นเรื่องคุณภาพชีวิตในการทำงาน มาบูรณาการเข้ากับหลักพุทธธรรม คือ มรรคมีองค์ 8 และหลักจิตวิทยาเชิงบวก คือ PERMA เพื่อเสริมสร้างความสุขในการทำงานของพนักงานฝ่ายต่างๆ และองค์กรอื่นๆ ทั้งในปัจจุบันและอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบความสุขในการทำงานของพนักงานฝ่ายช่าง บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน)
2. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันความสุขในการทำงานของพนักงานฝ่ายช่างบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน)

3. เพื่อนำเสนอโมเดลองค์ประกอบความสุขในการทำงานของพนักงานฝ่ายช่าง บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) วิจัยแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Design) ประกอบด้วย

1. การศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Research) ที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรม มรรคมีองค์ 8 หลักจิตวิทยาเชิงบวก แนวคิดความสุขในการทำงาน และแนวคิดองค์ประกอบของปัจจัยทางพุทธจิตวิทยาและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสุขในการทำงานของพนักงานฝ่ายช่างบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน)

2. ร่างแบบสัมภาษณ์ นำแบบสัมภาษณ์ฉบับร่าง ตรวจสอบความตรงเชิงพินิจ (Face Validity) โดยอาจารย์ที่ปรึกษา และอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ตรวจสอบความสอดคล้องโครงสร้างวัตถุประสงค์ (Index of item objective congruence: IOC)

3. ทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) โดยสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 4 รูป/ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านจิตวิทยา ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านพุทธจิตวิทยา จำนวน 4 รูป/ท่าน ผู้บริหารบริษัทการบินไทย จำนวน 4 ท่าน ช่างอาวุโส จำนวน 5 ท่าน รวมจำนวนทั้งสิ้น 17 รูป/ท่าน

4. สังเคราะห์ข้อมูล ร่วมกับการศึกษาแนวคิดทฤษฎี ทำการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ด้วยเทคนิค 6'C และเทคนิคการยืนยัน 3 เสา ด้วยบุคคล 3 คน

5. กำหนดโมเดลสมมติฐานความสุขในการทำงานของพนักงานฝ่ายช่าง บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน)

6. สร้างคำถามแบบสัมภาษณ์ไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Approach) ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามตามบริบทพนักงานฝ่ายช่างบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ลักษณะแบบการประเมินค่า (Rating scale) ตามระดับความคิดเห็น ความรู้สึก การแสดงออกพฤติกรรม ที่เป็นจริงของพนักงานฝ่ายช่างฯ จำนวน 87 ข้อ

1. ตรวจสอบความสอดคล้องโครงสร้างวัตถุประสงค์ (Index of item objective congruence: IOC) และ ความตรงเชิงเนื้อหา (Construct Validity Index : CVI)

2. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Tryout) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้านความเที่ยงของแบบสอบถาม ด้วยวิธีการตรวจสอบความสอดคล้องภายใน (Internal Consistency Method) ใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha coefficient)

3. จัดทำแบบสอบถามในรูปแบบ google form เพื่อใช้เก็บข้อมูลวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างจริง

4. ขออนุญาตผู้บริหารฝ่ายช่างบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ติดต่อประสานงาน เพื่อเข้าเก็บข้อมูล ชี้แจงวัตถุประสงค์ อธิบายวิธีการตอบ และให้กลุ่มตัวอย่างลงนามในเอกสารยินยอมเข้าร่วมการวิจัย พร้อมลงทะเบียน ID LINE จำนวน 328 คน นัดหมายวันและเวลาเปิด ปิดระบบการกรอกข้อมูล

5. ดำเนินการเปิดระบบในการเก็บข้อมูลโดยลิงค์ แบบสอบถามในกลุ่ม LINE เฉพาะผู้เข้าร่วมวิจัย ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

สรุปผลการวิจัย

สรุปว่า องค์ประกอบความสุขในการทำงานของพนักงานฝ่ายช่าง บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการทบทวนวรรณกรรม การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และทำการสังเคราะห์องค์ประกอบความสุขในการทำงานในวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 พบว่า องค์ประกอบความสุขในการทำงานพนักงานฝ่ายช่าง บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) องค์ประกอบที่ 1 ด้านความต้องการส่วนบุคคล 2) องค์ประกอบที่ 2 ด้านองค์กร 3) องค์ประกอบที่ 3 ด้านใช้หลักธรรมในการดำเนินชีวิต (มรรคมีองค์ 8) 4) องค์ประกอบที่ 4 ด้านจิตวิทยาเชิงบวก และได้นำผลการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้เป็นแนวทางกำหนดกรอบการวิจัย และเป็นกรอบแนวทางในการสร้างเครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามความสุขในการทำงานของพนักงานฝ่ายช่าง บริษัทการบินไทย จำกัด (HW) ประกอบด้วยข้อคำถาม 87 ข้อ นำข้อคำถามเก็บรวบรวมข้อมูลจากพนักงานฝ่ายช่างฯ จำนวน 328 คน นำมาวิเคราะห์องค์ประกอบเพื่อตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้น และทำการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันต่อเพื่อยืนยันองค์ประกอบที่ศึกษา เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่า องค์ประกอบความสุขในการทำงานของพนักงานฝ่ายช่าง ยังคงประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ผู้วิจัยได้กำหนดชื่อองค์ประกอบใหม่ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 ด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว (FAMI) องค์ประกอบที่ 2 ด้านบรรยากาศในการทำงาน (WORK) องค์ประกอบที่ 3 การดำเนินชีวิตแนวทางสายกลาง (BUDD) องค์ประกอบที่ 4 ด้านจิตวิทยาเชิงบวก(POSI)

จากที่กล่าวข้างต้น ทางสายกลางในพระพุทธศาสนาเถรวาท แบ่งออกเป็น 2 ระดับ ตามภูมิธรรมของบุคคล คือ ระดับที่เป็นโลกียะ และระดับโลกุตระ หากพนักงานช่างผู้ได้อธิปไตยปฏิบัติธรรมอันดี มีพฤติกรรมแสดงออกทั้งทางกาย วาจา ใจที่ดี ได้ชื่อว่าเป็นพนักงานช่างกัลยาณชน มีความเห็นที่ถูกต้อง ไม่ผิดทำนองคลองธรรม นั่นคือเป็นผู้มีความสุขระดับโลกียะ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะก้าวต่อไปสู่ระดับโลกุตระ ส่วนบุคคลที่ปฏิบัติภาวนาอย่างเคร่งครัดด้วยความเพียร โดยเน้นที่กระบวนการรู้เท่าทันตามความเป็นจริง ในระดับโลกุตระนั้น ทานเน้นไปที่ กระบวนการเกิดปัญญารู้เท่าทันตามความเป็นจริง สามารถกำจัดได้โดยสิ้นเชิง พ้นจากการเวียนว่ายตายเกิด นั่นคือการเข้าถึงเป้าหมายสูงสุดของการเดินทางสายกลางโดยบริบูรณ์อย่างแท้จริง ดังที่พระพุทธองค์กล่าวว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ภิกษุผู้มีกัลยาณศีล กัลยาณธรรม กัลยาณปัญญา ย่อมเป็นผู้สำเร็จฐานะอยู่จบพรหมจรรย์ในพระธรรมวินัย เราเรียกว่า อุดมบุรุษ” สอดคล้องกับ หลักการที่เป็นทางเดินเพื่อไปถึงความพ้นทุกข์ ได้แก่อริยมรรคมีองค์ 8 ซึ่งเป็นคำสอนที่มีเฉพาะในพระพุทธศาสนา ซึ่งการเจริญสติปัฏฐานจน บรรลุธรรมก็คือ การเกิดอริยมรรคมีองค์ 8 ในขณะ เดียวกัน เราสามารถนำสติปัฏฐานมาใช้ปฏิบัติ

ได้ในชีวิตประจำวัน เพื่อตามรู้สิ่งที่กำลังเกิดขึ้นในกายในใจ ซึ่งจะได้ผลคือสามารถ ถอดถอนความยินดีในร้ายในโลกเสียได้อริยมรรคมีองค์ 8 จึงอธิบายหลักการและกรอบของการปฏิบัติ ธรรมที่จะทำให้เดินไปสู่ทางพ้นทุกข์ และการบรรลุธรรมของฆราวาสที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา พบว่า การบรรลุธรรมเป็นเป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนาเพื่อการเข้าถึง พระนิพพาน มีศัพท์บาลีที่เป็นไวยากรณ์หลายศัพท์เช่น ปฏิเวธ อริคโม ปัตตนิสสโม สังฆิกิริยา ญาณทัสสนะ และวิโมกข์ ในภาษาไทยมีความหมายถึง การเข้าถึงสภาวะอันประเสริฐ (อริยะ) แบ่งออกเป็น 4 ระดับ คือ โสตาบัน สกทาคามี อนาคามีและอรหันต์ภาวะของการบรรลุธรรม สามารถจำแนกออกเป็น 3 ด้าน คือ ภาวะทางปัญญา ภาวะทางจิต และภาวะทางความประพฤติหรือการดำเนินชีวิตที่จะมีความแตกต่างจากปุถุชน ฆราวาสที่บรรลุธรรมที่ปรากฏในพระไตรปิฎกมีเป็น จำนวนมาก และได้รับการยกย่องเช่นเดียว กับนักบวชที่บรรลุธรรม เนื่องจากมีเกณฑ์ของการบรรลุ ธรรมที่เหมือนกัน คือ ศักยภาพในการละสังโยชน์ 10 ประการ สำหรับหลักธรรมที่ส่งผลให้ฆราวาส บรรลุธรรมนั้นโดยพื้นฐานได้แก่ อนุปพิพกา อริยสัจ 4 ส่วนในระดับที่สูงกว่านั้นพระพุทธเจ้าจะ แสดงตามจริตของแต่ละคน เช่น สังฆารกถา การละกามคุณ กล่าวว่าการตัดราคะ และอินทริย สังวร เป็นต้น สำหรับสถานะของฆราวาสที่บรรลุธรรมพบว่า ในพระพุทธศาสนาเรียกผู้บรรลุธรรมว่า อริยบุคคล ในส่วนของฆราวาสแม้จะบรรลุธรรมก็ยังคงดำเนินชีวิต ประกอบธุรกิจการงานตามแบบ ของฆราวาส แต่มีแนวทางการดำเนินชีวิตที่ยกระดับขึ้นมาจากคนธรรมดาทั่วไป เพราะความสามารถ ในการละสังโยชน์ได้ตามที่ตนบรรลุธรรม ที่โดดเด่นคือความมั่นคงในพระรัตนตรัย ในศีล สมาธิและ ปัญญา ยกเว้นในระดับพระอรหันต์ที่ต้องอุปสมบทหรือปริณิพพานในวันนั้นและภพหน้าของพระ อรหันต์ย่อมไม่ปรากฏ แนวทางปฏิบัติของฆราวาสเพื่อการบรรลุธรรม ได้แก่ การปฏิบัติตนตามหลักไตรสิกขา คือ อธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขา และอธิปัญญาสิกขา

อภิปรายผลการวิจัย

การเสนอผลการอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ผู้วิจัยนำเสนอข้อค้นพบการวิจัยดังต่อไปนี้

1. องค์ประกอบความสุขในการทำงาน ทั้ง 4 ด้าน โดยพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว การที่บุคคลเป็นสมาชิกที่ดีในครอบครัว มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน มีครอบครัวให้การช่วยเหลือสนับสนุนในเรื่องงาน เมื่อประสบปัญหาในการทำงาน ครอบครัวเป็นกำลังใจในการทำงานเสมอ รู้สึกว่ามีคนรักทำให้ระดับฮอร์โมน มีความสมดุลมากขึ้น ส่งผลต่อความสุขในการทำงาน ทำให้รู้สึกมีความสุขและอยากมาทำงานทุกวัน ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ได้นำเสนอแนวทางการสร้างองค์กรแห่งความสุข (Happy Workplace) ประกอบด้วย ความสุข 8 ประการ โดยกล่าวถึงด้าน Happy Family ความสุขของครอบครัว (ครอบครัวดี) คือ การมีความสัมพันธ์ในครอบครัวอบอุ่น ซึ่งบุคลากรทุกคนในองค์กรต่างมีบุคคลในครอบครัวที่ต้องให้การดูแล ซึ่งการที่องค์กรดูแลเอาใจใส่ ครอบครัวของบุคลากรให้มีความอบอุ่นมั่นคงนั้น เป็นรากฐานสำคัญที่เชื่อมความเป็นหนึ่งเดียวระหว่าง บุคลากรและองค์กร ทำให้บุคลากรมีความศรัทธา และความพร้อมอย่างแท้จริงที่จะทำให้บุคลากรทำงานให้ กับองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ประกอบที่ 2 ด้านบรรยากาศในการทำงาน (WORK) ความรู้สึกของพนักงานฝ่ายช่างต่อสภาพแวดล้อมในการทำงาน อันส่งผลต่อความสุขและประสิทธิภาพการทำงาน ได้แก่ มีสัมพันธภาพที่ดีต่อหัวหน้างาน หัวหน้าสามารถช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาทางานได้ หน่วยงานมีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบแต่ละตำแหน่งมีความชัดเจนเหมาะสม มีเครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัยสิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงานที่เพียงพอต่อการใช้งาน มีการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการทำงาน ได้รับเงินเดือนที่ได้รับเหมาะสม รู้สึกมั่นคงกับอาชีพ ทำให้พนักงานเกิดความพึงพอใจในการทำงาน หาก บรรยากาศในที่ทำงานเป็นบรรยากาศของแข่งขันชิงดีชิงเด่น มีความขัดแย้งกัน ย่อมส่งผลต่อความเครียดกับปฏิบัติงาน สัมพันธภาพในหน่วยงานเช่นกัน สัมพันธภาพระหว่างผู้บังคับบัญชา ผู้ปฏิบัติงานและผู้ร่วมงาน ซึ่งสัมพันธภาพที่ไม่ดีจะก่อให้เกิดความไว้วางใจและความช่วยเหลือ เกื้อกูลกันในระดับต่ำ ความสนใจในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ลดลง ทำให้เกิดความเครียดในการทำงาน รวมถึงสภาพแวดล้อมในการทำงาน การจ่ายค่าตอบแทน ความมั่นคงในงาน ล้วนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสุขในการทำงาน

องค์ประกอบที่ 3 การดำเนินชีวิตแนวทางสายกลาง หมายถึง พฤติกรรมการดำเนินชีวิตของพนักงานฝ่ายช่าง ที่ได้ปฏิบัติตน โดยใช้หลักธรรมทางดำเนินสายกลาง เป็นข้อปฏิบัติที่มีหลักไม่อ่อนแอ ไม่แข็งตึง มาปรับใช้ในชีวิต ทั้งทางกาย วาจา ใจที่ดี แก้ปัญหาของชีวิตเพื่อให้มี ชีวิตที่ดีงามถูกต้องสมบูรณ์ทางจิตใจ พฤติกรรม และปัญญาของตน ส่งผลให้เกิดความสุข ความสมบูรณ์แห่งการดำรงชีวิต จากการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลพนักงานฝ่ายช่าง พบว่า พนักงานฝ่ายช่างส่วนใหญ่ มีการปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา ด้วยการบำเพ็ญตบาศ และ การสวดมนต์ ส่วนการปฏิบัติธรรมภาวนายังพบน้อย และมีข้อสังเกตข้อค้นพบนี้ ทางสายกลาง ในความเข้าใจของพนักงานฝ่ายช่าง อาจหมายถึง ความคิด การกระทำที่อยู่ตรงกลางระหว่าง สองอย่าง เช่น ความดีกับความชั่ว หรือ มีความคิดเกิดขึ้น 2 แนวทางแล้วต้องวัดให้ได้ตรงกึ่งกลาง จึงจะเป็นการตัดสินใจเลือกทางสายกลาง เป็นการเปรียบเทียบ กึ่งกลางซึ่งไม่มีเป้าหมายที่แน่นอน หากเป็นเช่นนั้นอาจทำให้เกิดคลาดเคลื่อนจากความหมายที่แท้จริงทางพุทธศาสนา ที่มีหลักที่แน่นอน มีเป้าหมายชัดเจนและมีหนทางที่จะนำไปสู่จุดหมาย ตรงจุด พอเหมาะพอดี ที่จะให้ผลตามเป้าหมายนั้น จึงถือว่าเป็นทางสายกลาง เปรียบเหมือนการยิงลูกศร พุ่งสู่เป้าหมายอย่างแม่นยำ เป็นทางเส้นกลาง ไปสู่จุดหมายที่แน่นอน คือ ความดับทุกข์

องค์ประกอบที่ 4 ด้านจิตวิทยาเชิงบวก การที่พนักงานฝ่ายช่างการบินไทย รู้สึกมีความสุข เพลิดเพลินในการทำงาน มีความพึงพอใจกับสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น รับรู้ถึงความสามารถของตนเมื่อทำงานสำเร็จ เกิดความภาคภูมิใจกับผลงานของตนเอง ซึ่งสอดคล้อง กับศึกษาโปรแกรมพุทธจิตวิทยาการสร้างเสริมความสุขการคิดบวกบุคลากรสายอาชีพช่าง จากบทสรุปในโปรแกรมฯ พบว่า การคิดบวกเป็นทักษะที่ต้องเรียนรู้ ฝึกคิด การคิดมุมมองด้านบวก จะทำให้บุคคลเป็นผู้มีสุขง่าย ทุกข์ยาก และมองโลก มองชีวิตอย่างเข้าใจ มองไปข้างหน้าอย่างมีความหวัง และมีแรงบันดาลใจในการทำสิ่งต่างๆ ให้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความสุขในการทำงาน สูงกว่ากลุ่มควบคุม สรุปได้ว่า โปรแกรมฯ สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาบุคลากรช่างให้มีความสุขในการทำงานได้ ยังสอดคล้องกับ ศรีนวล แดงภู และคณะ (2561) ศึกษาความสุขในการทำงานของบุคลากรบริษัทมหาชน พบว่า แนวทางหรือวิธีการนำไปสู่ความสุขในการทำงานของบุคลากรบริษัทมหาชน มี 2 ประเด็นหลัก คือ ด้านสุขภาพกาย มีสุขภาพที่สมบูรณ์

แข็งแรงโดยการออกกำลังกายและการบริโภคอาหารที่มีคุณประโยชน์ ประการที่ 2 ด้านสุขภาพจิต เริ่มต้นจากการคิดบวก ทำให้จิตใจแจ่มใส ควบคุมอารมณ์ในการแก้ไขปัญหาอย่างมีสติเพื่อปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมต่างๆ ในการทำงาน

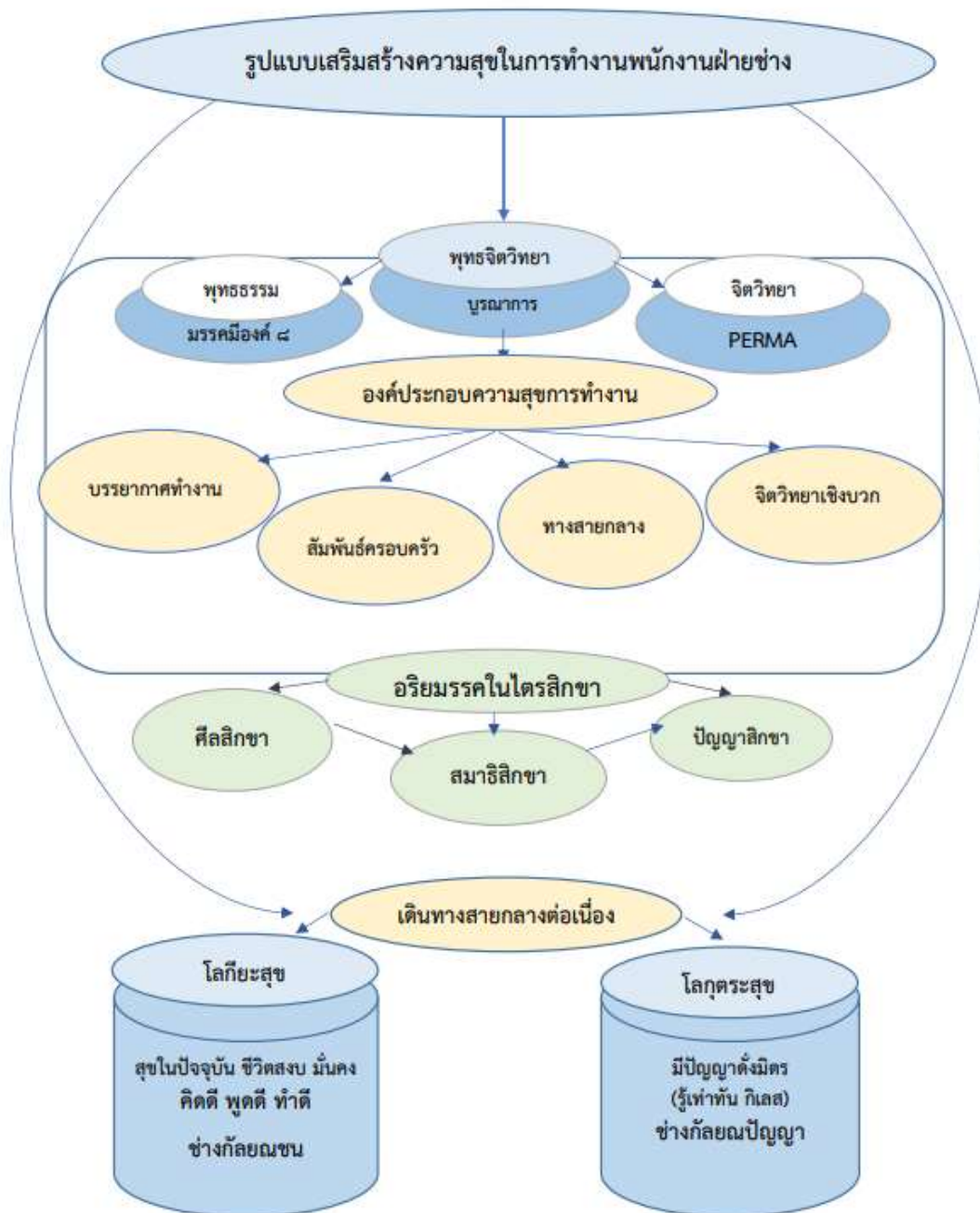
2. ความสุขจากการดำเนินชีวิตตามแนวทางพุทธจิตวิธี ด้วยหลักเดินทางสายกลาง

จากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในบริษัทการบินไทย อย่างมาก ซึ่งส่งผลกระทบต่อความรู้สึกของพนักงานในองค์กร เกิดความรู้สึกริดก้างวุ่นทั้งด้านการเงิน การเงิน ความมั่นคงในอาชีพ การดำเนินชีวิตที่เคยเป็นถูกเปลี่ยนไป ไม่มีความสุขในการทำงาน พนักงานฝ่ายช่างบางคน ถูกเลิกจ้างให้ออกจากงาน เกิดภาวะทุกข์กายทุกข์ใจ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่ทุกคนไม่ต้องการให้เกิดขึ้น แต่สิ่งที่เผชิญเป็นความจริงที่ทุกคนหลีกเลี่ยงไม่ได้ อยู่เหนือการควบคุม หากพนักงานฝ่ายช่างมีการดำรงชีวิต โดยผูกติดชีวิตไว้กับปัจจัยสิ่งภายนอกตัว เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงกับสิ่งรอบตัว ก็ยากที่จะรับมือ เพราะในยุค New Normalนี้ สิ่งที่จะทำให้บุคคลเผชิญอยู่ได้นั้น ต้องกลับมาตั้งสติและปรับตัวยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริง เข้าใจการเปลี่ยนแปลงโลกและชีวิตตามความเป็นจริง จะทำให้จิตใจมีความสุขได้ เพราะความสุขนั้นอยู่ที่ใจ เราจะสามารถอยู่กับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงนี้ได้อย่างไร กลับมาพิจารณาภายในใจความสุขที่เกิดจากภายในใจเป็นความสุขที่ประณีตกว่าสุขภายนอก การยึดหลัก “มัชฌิมาปฏิปทา” การดำเนินทางสายกลางในการใช้ชีวิตประจำวัน ที่ไม่ตึงไม่หย่อนและพอเหมาะในการดำเนินชีวิตเป็นหลักปฏิบัติเพื่อพัฒนาจิตให้เกิดสมรรถภาพและ ประสิทธิภาพในการคิดพิจารณา ตัดสินใจในการกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด ทำให้จิตใจสงบ มีสติในการ ปฏิบัติตน ตั้งมั่นอยู่กับความถูกต้อง มีความพากเพียร มีสมาธิและสดชื่นเบิกบาน เป็นสุขผ่องใส เมื่อ ใจมีพลังทำให้สติปัญญาเกิดในการปฏิบัติงาน ทำให้เกิดศักยภาพในกระบวนการทำงาน หากพนักงานช่างผู้มีความทุกข์ได้ดำเนินชีวิตโดยใช้นาหลักพุทธจิตวิทยา โดยใช้หลักเดินทางสายกลางปรับใช้ในชีวิตได้ต้องทำ กาย วาจา ใจ ของตนให้บริสุทธิ์ ช่วยให้รู้จักกว้างตัวพอดี ไม่ใช่ชีวิตสุดโต่งเกินไป ไม่ยึดความคิดของตนเป็นใหญ่ เมื่อเกิดปัญหา ใช้สติในการแก้ไขปัญหา ในการทำงานเมื่ออยู่ร่วมกับผู้คนจำนวนมาก การพูดจาควรพูดอ่อนหวาน น่ารัก ให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่างๆ ของบริษัท มีความเป็นกัลยาณมิตร เมตตากรุณา ไม่คดโกง ช่วยเหลือเพื่อน ขณะทำงานรู้ตัว ป้องกันข้อผิดพลาดจากการทำงาน หากผิดพลาดให้กำลังใจกัน การฝึกใช้ชีวิตเช่นนี้จะช่วยให้เกิดความสมดุลทางอารมณ์ มีสติ สมาธิมากขึ้น แต่เป็นสิ่งที่ต้องเรียนรู้และฝึกฝนอย่างมาก หากพนักงานฝ่ายช่างผู้ปฏิบัติตนตามแนวทางสายกลางอย่างต่อเนื่องนอกจากจะทำให้มีความสุขในทางโลกแล้ว หากปฏิบัติโดยเคร่งครัดตามหนทางอริยมรรคมีองค์ 8 จะเข้าถึงทางพ้นทุกข์ได้ เมื่อบุคคลมีความสุขเพียร ปฏิบัติตามหลักมรรคมีองค์ 8 ด้วยดีแล้ว ย่อมเกิดความสุข ผลจากการรู้ เห็น คิด ทำในสิ่งที่ถูกต้อง

องค์ความรู้การวิจัย

เมื่อนำองค์ประกอบความสุขในการทำงานของพนักงานฝ่ายช่าง บริษัท การบินไทยจำกัด (มหาชน) ทั้ง 4 องค์ประกอบ มาประยุกต์ใช้ร่วมกับแนวทางการพัฒนามนุษย์ด้วยหลักเดินทางสายกลาง พบว่า มีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกัน สามารถนำมากำหนดแนวทางรูปแบบเสริมสร้างความสุขในการทำงานของ

พนักงานฝ่ายช่าง บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ได้ เนื่องจากการพัฒนามนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นการพัฒนาทั้งภายนอกสู่ภายใน สู่ความละเอียด เมื่อพนักงานฝ่ายช่างที่ได้รับการพัฒนา ศีล สมาธิและปัญญาดีแล้ว ก็จะทำให้เกิดพฤติกรรมที่ดี เป็นผู้ที่มีหลักคุณธรรมที่ดีงาม มีคุณลักษณะแห่งกาลยาณชน ดังนี้คือ ผู้มีลักษณะกายสุจริต 3 ประการ จึงเกิดเป็นรูปแบบความสุขในการทำงานของพนักงานฝ่ายช่าง บริษัท การบินไทย จำกัด ดังนี้

ภาพที่ 3 Yuttana 8543 Model

Yuttana 8543 Model อธิบายได้ดังนี้

8 หมายถึง หลักพุทธธรรม มรรคมีองค์ 8 ประกอบด้วย 1) สัมมาทิฐิ (การเห็นชอบ) 2) สัมมาสังกัปปะ (ดำริชอบ) 3) สัมมาวาจา (เจรจาชอบ) 4) สัมมากัมมันตะ (การงานชอบ) 5) สัมมาอาชีวะ (เลี้ยงชีพชอบ) 6) สัมมาวายามะ (ความเพียรชอบ) 7) สัมมาสติ (ระลึกชอบ) 8) สัมมาสมาธิ (ตั้งจิตมั่นชอบ)

5 หมายถึง หลักจิตวิทยาเชิงบวก 5 ประการ ประกอบด้วย PERMA อารมณ์เชิงบวก ความผูกพัน สัมพันธภาพ ความหมายของชีวิต ความสำเร็จ

4 หมายถึง องค์ประกอบความสุขในการทำงานของพนักงานฝ่ายช่าง บริษัทการบินไทย มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 การดำเนินชีวิตแนวทางสายกลาง (Factors in Buddhist Psychology) องค์ประกอบที่ 2 ด้านจิตวิทยาเชิงบวก (Positive psychology) องค์ประกอบที่ 3 ด้านบรรยากาศในการทำงาน (WORK CLIMATE) องค์ประกอบที่ 4 ด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว (Family relationship)

3 หมายถึง อริยมรรคในไตรสิกขา แบ่งเป็น 3 หมวด เป็น 3 หมวด ได้แก่ หมวดที่ 1 อธิศีลสิกขา คือ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ หมวดที่ 2 อธิจิตตสิกขา (สมาธิสิกขา) คือ สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ หมวดที่ 3 อธิปัญญาสิกขา คือ สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษา พบว่า รูปแบบพุทธจิตวิทยาเสริมสร้างความสุขในการทำงานของพนักงานฝ่ายช่าง บริษัทการบินไทย (จำกัด) สามารถนำไปปรับใช้กับฝ่ายงานอื่น ของบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) เพื่อให้การดำเนินการเสริมสร้างความสุขของพนักงานฝ่ายช่างฯ ในองค์กร ในรูปแบบการจัดโครงการกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่เหมาะสมกับบุคลากร และองค์กร อย่างแท้จริง

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ควรทำการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมหรือทำการทดสอบประสิทธิภาพของเครื่องมือซ้ำอีกครั้ง ว่าเหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างที่จะนำไปใช้หรือไม่ ทั้งนี้อาจปรับปรุงเนื้อหาให้สอดคล้องกับบริบทของพนักงานฝ่ายช่างที่ต้องการวัด

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยเชิงสาเหตุอื่นๆ ที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันองค์กร แรงจูงใจในการทำงาน เพื่อนำไปวางนโยบาย วางกลยุทธ์การส่งเสริมความสุขในการทำงานให้ครอบคลุมยิ่งขึ้น หรือ ศึกษาพฤติกรรม จิตอาสา เพื่อเป็นการต่อยอดองค์ความรู้เกี่ยวกับความสุขในการทำงานของพนักงานฝ่ายช่าง บริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน)

2. นำโมเดลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ นำไปพัฒนารูปแบบหรือโปรแกรมในรูปแบบวิจัยเชิงทดลองต่อไป เพื่อสนับสนุนว่าโมเดลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้สามารถใช้พัฒนารูปแบบการสร้างสุขของพนักงานฝ่ายช่าง บริษัทการบินไทย (จำกัด) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. เพิ่มหลักธรรมพุทธธรรมสำหรับการศึกษาครั้งต่อไปเพื่อศึกษาองค์ประกอบความสุขในการทำงานด้วยหลักธรรมอื่น

บรรณานุกรม

- นายชยพล มั่นจิต. (2563). “โปรแกรมพุทธจิตวิทยาการสร้างความสุขการคิดบวก
บุคลากรสายอาชีพช่าง”. **ปริญาพุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา**. บัณฑิตวิทยาลัย:
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2563.
- แผนงานสุขภาวะองค์กรภาคเอกชน, (2552). **มาสร้างองค์กรแห่งความสุขกันเถอะ**, (กรุงเทพมหานคร:
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2552).
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนฯ 12 ฉบับประชาชนนวัตกรรมคือหัวใจ
ของการพัฒนา, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: [http://planning.dld.go.th/th/images/
stories/section-5/2561/strategy09.pdf](http://planning.dld.go.th/th/images/stories/section-5/2561/strategy09.pdf) [11 พฤศจิกายน 2564].
- Walton, R. E., **Quality of working life: What is it?**, *Sloan Management Review*, 1973, 15 12-18.

ความสัมพันธ์ของการปฏิบัติงานบัญชีกับคุณภาพรายงานการเงิน
ของนักบัญชียุค Digital Disruption ธุรกิจโรงแรม จังหวัดพิษณุโลก*
CORRELATION ACCOUNTING PRACTICE TO QUALITY OF FINANCIAL
REPORTS ACCOUNTANTS IN THE DIGITAL DISRUPTION ERA,
HOTEL BUSINESS, PHITSANULOK PROVINCE

สุปภาดา ภูรีพงษ์

Supapada Phureepong

คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยพิษณุโลก

Faculty of Business Administration and Accounting, Phitsanulok University

E-mail: Nine9dd@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับค่าเฉลี่ยการปฏิบัติงานของนักบัญชี 2) ระดับค่าเฉลี่ยคุณภาพรายงานการเงินของนักบัญชี และ 3) ความสัมพันธ์ของการปฏิบัติงานบัญชีกับคุณภาพรายงานการเงินของนักบัญชี ยุค Digital Disruption ธุรกิจโรงแรม จังหวัดพิษณุโลก โดยมีระเบียบวิธีวิจัยคือ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักบัญชีของผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรม ในเขตจังหวัดพิษณุโลก โดยตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน จำนวน 86 ตัวอย่าง โดยการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์ถดถอยแบบพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า 1) การปฏิบัติงานของนักบัญชี ยุค Digital Disruption ธุรกิจโรงแรมภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) คุณภาพรายงานการเงินของนักบัญชียุค Digital Disruption ธุรกิจโรงแรมภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 3) ผลการทดสอบสมมติฐาน การปฏิบัติงานบัญชีกับคุณภาพรายงานการเงินของนักบัญชียุค Digital Disruption ธุรกิจโรงแรม จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ปัจจัยด้านความเป็นมืออาชีพของนักบัญชี จรรยาบรรณทางวิชาชีพ และเทคโนโลยีดิจิทัล มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพรายงานการเงินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 สามารถพยากรณ์คุณภาพรายงานการเงินของนักบัญชีได้ร้อยละ 79.60

คำสำคัญ: การปฏิบัติงานบัญชี; คุณภาพรายงานการเงิน; นักบัญชี

* Received April 21, 2022; Revised May 19, 2022; Accepted July 27, 2022

Abstracts

The objectives of this research were to study 1) the average level of performance of accountants, 2) the average level of financial report quality of accountants, and 3) the relationship of accounting performance with the quality of financial reports of accountants in the Digital Disruption era hotel business Phitsanulok Province. The research methodology is sample group was an accountant of a hotel business operator in Phitsanulok Province. The prefabricated tables of Krejcie and Morgan consisted of 86 samples by simple random sampling. Use questionnaires to collect information data analysis statistics were frequency, percentage, mean, standard deviation and testing the hypothesis by using multiple regression analysis.

The results found that 1) The performance of accountants in the Digital Disruption era in the hotel business as a whole and in each aspect was at a high level 2) The quality of financial reports of accountants in the Digital Disruption era hotel business, totaling and each aspect was at a high level 3) hypothesis testing results accounting performance and financial report quality of accountants in the Digital Disruption era of hotel business Phitsanulok province found that the professional factors of accountants professional ethics and digital technology was statistically significant positive correlation with the quality of financial reports at the .001 level, able to predict the quality of accountants' financial reports by 79.60 percent.

Keywords; Accounting practice; Financial report quality; Accountant

บทนำ

วิกฤตการณ์โควิด-19 ที่เกิดขึ้นกะทันหัน ทำให้ภาคธุรกิจโรงแรมและร้านอาหารได้รับผลกระทบโดยตรงมากกว่าธุรกิจอื่น ๆ จากผลการวิจัยพบว่าผู้ประกอบการโรงแรมมีความกังวลต่อสถานการณ์ โดยโรงแรมขนาดเล็กมีความกังวลต่อสถานการณ์มากที่สุด (52.6%) รองลงมาคือ โรงแรมขนาดใหญ่ (50.5%) และโรงแรมขนาดกลาง (41.2%) โรงแรมต้องอยู่ภายใต้การแข่งขันตลอดเวลา โดยธุรกิจโรงแรมได้รับผลกระทบจาก 3 มิติ คือ มิติการดำเนินธุรกิจ 56.3% มิติด้านนักท่องเที่ยวและเศรษฐกิจมหภาค 37.3% และมิติการเดินทาง 6.5% ธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กจะประสบปัญหารุนแรงกว่าโรงแรมขนาดใหญ่และขนาดกลาง ต้องขาดทุนจาก ค่าน้ำ และค่าไฟ ค่าพนักงานจนถึงต้องตัดสินใจเลิกกิจการไปเป็นจำนวนมาก (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2562)

การเตรียมความพร้อมและปรับปรุงธุรกิจรอวันที่การท่องเที่ยวกลับมาในด้านต่าง ๆ ดังนี้ (1) ด้านการบริหารต้นทุนและการเงิน เตรียมเงินสำรองและลดค่าใช้จ่าย ปรับลดจำนวนพนักงาน ลดเงินเดือนของพนักงาน (2) ด้านผลิตภัณฑ์และช่องทางการขาย ธุรกิจโรงแรมปรับตัวให้บริการส่วนบุคคล (Personal Service) (93.7%) มากขึ้น เพิ่มช่องทางการขายออนไลน์ (72.4%) และ (3) ด้านความพร้อมรับมือในภาวะวิกฤต จะเน้นการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร นโยบายของรัฐบาลสื่อสารภายในองค์กรเพื่อปรับตัวให้ทัน (เจริญชัย เอกมาไพศาล, 2564) การแพร่ระบาดของ โควิด-19 ที่เข้ามาเป็นตัวแปรสำคัญของพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนไป มีผลต่อการทำการตลาดที่ต้องอาศัยความก้าวหน้าของเทคโนโลยีเป็นตัวช่วยส่งเสริมการทำการบริหารธุรกิจโรงแรมให้เติบโต มีการนำเทคโนโลยี Artificial Intelligence (AI) หรือปัญญาประดิษฐ์ มาช่วยส่งเสริมการทำการธุรกิจโรงแรม ในยุคโควิด-19 ให้ประสบผลสำเร็จและตรงใจผู้บริโภคได้มากที่สุด (มิ่งสรรพ ขาวสะอาด, 2564) ผู้บริโภคในปัจจุบันมีไลฟ์สไตล์ความต้องการที่แตกต่าง และค่อนข้างเฉพาะบุคคล นักการบริหารธุรกิจโรงแรมต้องทำความเข้าใจผู้บริโภคแบบ 360 องศา ตอบโจทย์ผู้บริโภคเป็นรายบุคคลโดยวิธีการเก็บ Big Data จากทุกหนแห่ง ส่งต่อและค้นหาข้อมูลข่าวสาร หรือแม้แต่การโพสต์ข้อความบนแพลตฟอร์มที่มีการใช้งานในแต่ละวัน เช่น เว็บไซต์ สื่อโซเชียลมีเดีย หรือแอปพลิเคชัน เพื่อมาวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภค (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2564)

ในยุค Digital Disruption นักบัญชีเป็นอีกสาขาอาชีพที่มีการคาดการณ์ว่าอาจได้รับผลกระทบจากเทคโนโลยีเช่นกัน จากผลการสำรวจ BBC ที่ทำร่วมกับมหาวิทยาลัยออกซ์ฟอร์ด ระบุว่านักบัญชีมีความเสี่ยงที่จะตกงานสูงถึง 97% ตัวเลขดังกล่าวทำให้คนที่ทำงานในสาขาอาชีพนี้ทั่วโลกมีความกังวลไม่น้อยต่อความเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต ซึ่งปัจจุบันทักษะและจุดเด่นของการเป็นนักบัญชีในยุคดิจิทัลได้เปลี่ยนแปลงไปนับตั้งแต่การเข้ามาของ AI การจะเป็นนักบัญชียุคใหม่จึงไม่ใช่เรื่องง่าย การก้าวออกจากบทบาทนักบัญชีแบบดั้งเดิมมาสู่การเป็นคู่คือนักธุรกิจนับเป็นความท้าทายที่สำคัญ การปรับตัวไม่ยึดติดการทำงานแบบเดิม และเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะของตัวเองอย่างต่อเนื่องจะช่วยให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงในยุค Digital Disruptive ที่มีการเกิดขึ้นของนวัตกรรมใหม่ซึ่งส่งผลกระทบต่อหลายสาขาอาชีพ รวมถึงพนักงานบัญชีที่หนีไม่พ้นความเปลี่ยนแปลงนี้ ดังนั้นควรปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัย หมั่นเรียนรู้เทคโนโลยีอยู่เสมอเพื่อโอกาสก้าวหน้าในหน้าที่การงาน AI เทคโนโลยีที่ทำให้สิ่งมีชีวิตฉลาดเป็นกรด คิดและทำงานได้เองอัตโนมัติ

งานบัญชีมีการพัฒนาโปรแกรมบัญชีระดับสากล เช่น QuickBooks, Xero, Sage และซอฟต์แวร์อื่นๆ ที่นำ AI มาช่วยในการลงรหัสบันทึกบัญชี และจัดทำแบบฟอร์มภาษีอัตโนมัติเพื่อความเร็วและมีประสิทธิภาพ มีความถูกต้องแม่นยำ ช่วยในการจัดการระบบบัญชีให้เป็นเรื่องง่ายขึ้น ซึ่งระบบจะทำการอัปเดตข้อมูลทุกครั้งหลังมีการบันทึกการใช้งาน ทำให้มีความปลอดภัยสูง อย่างไรก็ตามไม่ต้องกลัวว่า AI จะมาแย่งงานของพนักงานบัญชี ตรงกันข้ามยังช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานให้รวดเร็วขึ้น ลดค่าใช้จ่าย ทำให้นักบัญชีมีเวลาไปพัฒนางานด้านอื่น ซึ่งปัจจุบันนักบัญชีเป็นมากกว่าผู้รับผิดชอบการจัดทำบัญชีและการจัดทำรายงานต่างๆ ไปสู่การเป็นเพื่อนคู่คือนักธุรกิจมีบทบาทสำคัญที่ช่วยเพิ่มคุณค่าให้กับองค์กรมากขึ้น เนื่องจากนักบัญชีถือเป็นบุคลากรที่มีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนธุรกิจและการดำเนินงานต่าง ๆ

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ของการปฏิบัติงานบัญชีกับคุณภาพรายงานการเงินของนักบัญชียุค Digital Disruption ธุรกิจโรงแรม จังหวัดพิษณุโลก ผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัยสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงการปฏิบัติงานของนักบัญชี ในการพัฒนาตัวเอง ส่งผลให้รายงานทางการเงินมีคุณภาพมาตรฐานต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับค่าเฉลี่ยการปฏิบัติงานของนักบัญชียุค Digital Disruption ธุรกิจโรงแรม จังหวัดพิษณุโลก
2. เพื่อศึกษาระดับค่าเฉลี่ยคุณภาพรายงานการเงินของนักบัญชียุค Digital Disruption ธุรกิจโรงแรม จังหวัดพิษณุโลก
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของการปฏิบัติงานบัญชีกับคุณภาพรายงานการเงินของนักบัญชี ยุค Digital Disruption ธุรกิจโรงแรม จังหวัดพิษณุโลก

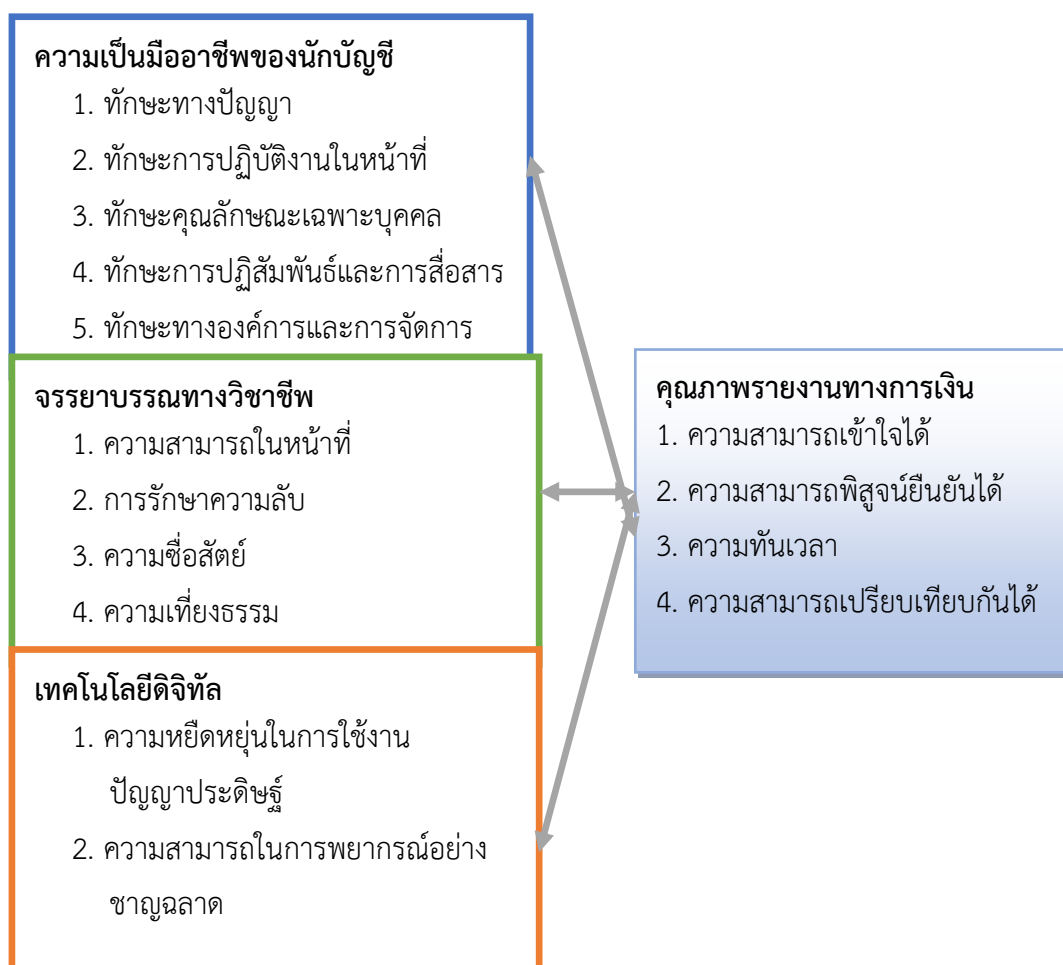
สมมติฐานการวิจัย

- สมมติฐานที่ 1 ความเป็นมืออาชีพของนักบัญชีมีความสัมพันธ์กับคุณภาพรายงานทางการเงิน
- สมมติฐานที่ 2 จรรยาบรรณทางวิชาชีพมีความสัมพันธ์กับคุณภาพรายงานทางการเงิน
- สมมติฐานที่ 3 เทคโนโลยีดิจิทัลมีความสัมพันธ์กับคุณภาพรายงานทางการเงิน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตัวแปรต้น

ตัวแปรตาม

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นนักบัญชีของผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมในเขตพิษณุโลก ที่จดทะเบียนจัดตั้งกิจการกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์และยังคงดำเนินกิจการอยู่ในปัจจุบัน จำนวนรวมทั้งสิ้น 110 แห่ง (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2564) กลุ่มตัวอย่างคำนวณโดยตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) กำหนดสัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากรเท่ากับ 0.5 ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% และระดับความเชื่อมั่น 95% ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 86 ตัวอย่าง โดยกำหนดการเลือกตัวอย่างแบบอาศัยความน่าจะเป็นด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งสร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดการวิจัย โดยใช้มาตรวัดในลักษณะ Likert scale 5

ระดับ ในการวัดคุณภาพรายงานทางการเงินและผลการดำเนินงานของธุรกิจ โดยกำหนดให้ 1 = เห็นด้วยน้อยที่สุด จนถึง 5 = เห็นด้วยมากที่สุด และได้ทำการแบ่งช่วงคะแนนสำหรับการแปลความหมายออกเป็น 5 ระดับ

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.21–5.00 เป็นระดับที่เห็นด้วยมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.41–4.20 เป็นระดับที่เห็นด้วยมาก

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 2.61–3.40 ระดับที่เห็นด้วยปานกลาง

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.81– 2.60 เป็นระดับที่เห็นด้วยน้อย

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.00–1.80 เป็นระดับที่เห็นด้วยน้อยที่สุด

โดยผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามออกเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับธุรกิจโรงแรมในพิษณุโลก

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของนักบัญชี โดยแบ่งเนื้อหาเป็น 3 ปัจจัย ประกอบด้วย ความเป็นมืออาชีพของนักบัญชี จรรยาบรรณทางวิชาชีพ และเทคโนโลยีดิจิทัล

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพรายงานทางการเงินของธุรกิจโรงแรม

3. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย ทำการทดสอบเครื่องมือ 2 ส่วน คือ

3.1 ส่วนที่ 1 เป็นการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้องจำนวน 3 ท่าน ใช้เกณฑ์การพิจารณาด้วยค่า IOC (Index of item objective congruence) ซึ่งหากข้อคำถามมีค่า IOC อยู่ในช่วง 0.50-1.00 ถือว่าข้อคำถามนั้นสามารถนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลได้ตรงตามสิ่งที่ต้องการวัด (บุญชม ศรีสะอาด, 2557) โดยค่า IOC ที่คำนวณได้เท่ากับ 0.89

3.2 ส่วนที่ 2 เป็นการหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีของครอนบาค (Cronbach's Alpha) ผลการทดสอบของแต่ละตัวแปรได้ค่าตามมาตรฐานที่กำหนดคือ สัมประสิทธิ์แอลฟา ควรมีค่ามากกว่า 0.7 (Hair et al, 2010) แบบสอบถามฉบับนี้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาที่คำนวณได้มีค่าอยู่ระหว่าง 0.76 ถึง 0.93 ถือได้ว่าแบบสอบถาม มีความน่าเชื่อถือสามารถนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างได้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ทำการส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ไปยังธุรกิจโรงแรมในเขตจังหวัดพิษณุโลก และได้รับแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ตอบกลับมาทั้งสิ้น 73 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ของกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยใช้สถิติสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็นสถิติ เชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์ถดถอยแบบพหุคูณ

สรุปผลการวิจัย

1. ระดับค่าเฉลี่ยการปฏิบัติงานของนักบัญชียุค Digital Disruption ธุรกิจโรงแรม จังหวัดพิษณุโลก แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับค่าเฉลี่ยการปฏิบัติงานของนักบัญชียุค Digital Disruption ธุรกิจโรงแรม จังหวัดพิษณุโลก ด้านความเป็นมืออาชีพของนักบัญชี ด้านจรรยาบรรณทางวิชาชีพ และด้านเทคโนโลยีดิจิทัล

ด้านที่	การปฏิบัติงานของนักบัญชียุค Digital Disruption	ระดับความคิดเห็น		
		MEAN	SD	ระดับ
1	ความเป็นมืออาชีพของนักบัญชี	3.94	0.19	มาก
	ทักษะทางปัญญา	4.01	0.42	มาก
	ทักษะการปฏิบัติงานในหน้าที่	3.80	0.36	มาก
	ทักษะคุณลักษณะเฉพาะบุคคล	3.88	0.31	มาก
	ทักษะการปฏิสัมพันธ์และการสื่อสาร	4.00	0.31	มาก
	ทักษะทางองค์การและการจัดการ	4.02	0.39	มาก
2	จรรยาบรรณทางวิชาชีพ	4.07	0.20	มาก
	ความสามารถในหน้าที่	4.11	0.32	มาก
	การรักษาความลับ	4.03	0.32	มาก
	ความซื่อสัตย์	4.05	0.36	มาก
	ความเที่ยงธรรม	4.11	0.41	มาก
3	เทคโนโลยีดิจิทัล	3.69	0.22	มาก
	ความยืดหยุ่นในการใช้งานปัญญาประดิษฐ์	3.70	0.35	มาก
	ความสามารถในการพยากรณ์อย่างชาญฉลาด	3.68	0.41	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่าการปฏิบัติงานของนักบัญชียุค Digital Disruption ธุรกิจโรงแรม จังหวัดพิษณุโลก ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านจรรยาบรรณทางวิชาชีพ ($\bar{X}$ = 4.07, SD = 0.20) ด้านความเป็นมืออาชีพของนักบัญชี ($\bar{X}$ = 3.94, SD = 0.19) และด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ($\bar{X}$ = 3.69, SD = 0.22) ตามลำดับ

2. ระดับค่าเฉลี่ยคุณภาพรายงานการเงินของนักบัญชียุค Digital Disruption ธุรกิจโรงแรม จังหวัดพิษณุโลก แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ระดับค่าเฉลี่ยคุณภาพรายงานการเงินของนักบัญชียุค Digital Disruption ธุรกิจโรงแรม จังหวัดพิษณุโลก

คุณภาพรายงานการเงินของนักบัญชียุค Digital Disruption ธุรกิจโรงแรม	ระดับความคิดเห็น		
	MEAN	SD	ระดับ
คุณภาพรายงานทางการเงิน	3.75	0.20	มาก
1. ความสามารถเข้าใจ	3.86	0.52	มาก
2. ความสามารถพิสูจน์ยืนยัน	3.52	0.44	มาก
3. ความทันเวลา	4.04	0.39	มาก
4. ความสามารถเปรียบเทียบกันได้	3.56	0.45	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่าคุณภาพรายงานการเงินของนักบัญชียุค Digital Disruption ธุรกิจโรงแรม จังหวัดพิษณุโลก ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือความทันเวลา ($\bar{X}=4.04$, $SD=0.39$) ความสามารถเข้าใจ ($\bar{X}=3.86$, $SD=0.52$) ความสามารถเปรียบเทียบกันได้ ($\bar{X}=3.56$, $SD=0.45$) และความสามารถพิสูจน์ยืนยัน ($\bar{X}=3.52$, $SD=0.44$) ตามลำดับ

3. ความสัมพันธ์ของการปฏิบัติงานของนักบัญชีกับคุณภาพรายงานการเงินของนักบัญชี ยุค Digital Disruption ธุรกิจโรงแรม จังหวัดพิษณุโลก แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์ถดถอยของการปฏิบัติงานบัญชีกับคุณภาพรายงานการเงินของนักบัญชี ยุค Digital Disruption ธุรกิจโรงแรม จังหวัดพิษณุโลก

ตัวแปร	คุณภาพรายงานการเงินของนักบัญชี			
	b	β	t	p-value
ความเป็นมืออาชีพของนักบัญชี (P)	.111	.187	1.78	.000**
จรรยาบรรณทางวิชาชีพ (E)	2.815	.505	1.96	.000**
เทคโนโลยีดิจิทัล (T)	1.199	.326	2.13	.000**
ค่าคงที่ (Constant)	.301	8.67	.000**	
$R = .898$; $R^2 = .796$; $F = 3114.80$; $p\text{-value} = .000$				

จากตารางที่ 3 ผลการทดสอบสัมประสิทธิ์ถดถอยของการปฏิบัติงานบัญชีกับคุณภาพรายงานการเงินของนักบัญชียุค Digital Disruption ธุรกิจโรงแรม จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ความเป็นมืออาชีพของนักบัญชี (P) จรรยาบรรณทางวิชาชีพ (E) และเทคโนโลยีดิจิทัล (T) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพรายงานการเงินของนักบัญชี ยุค Digital Disruption ธุรกิจโรงแรม จังหวัดพิษณุโลกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเป็น .898 และสามารถพยากรณ์คุณภาพรายงานการเงินของนักบัญชีได้ร้อยละ 79.60 จึงยอมรับสมมติฐานที่ 1, 2 และ 3

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

1. การปฏิบัติงานของนักบัญชียุค Digital Disruption ธุรกิจโรงแรม จังหวัดพิษณุโลก ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะนักบัญชีส่วนใหญ่ของโรงแรมในจังหวัดพิษณุโลก มีความเป็นมืออาชีพ มีจรรยาบรรณทางวิชาชีพ และมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล สามารถแก้ไขปัญหา ตัดสินใจ และใช้ดุลยพินิจที่ดีแก้ไขปัญหาของโรงแรมได้เป็นอย่างดี มีทักษะทางวิชาชีพทางบัญชีส่งผลต่อการปฏิบัติงานทางบัญชีมีประสิทธิภาพ มีความน่าเชื่อถือและมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐวุฒิ ตันติเศรษฐ (2558) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพของงบการเงินและประสิทธิภาพในการตัดสินใจของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่าปัจจัยด้านความเป็นมืออาชีพ จรรยาบรรณทางวิชาชีพ และความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสื่อสารส่งผลกระทบต่อคุณภาพของงบการเงินและประสิทธิภาพในการตัดสินใจของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย อยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับคุณานันท์ สุขพาสน์เจริญ (2560) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการผลิตและบริการของธุรกิจโรงแรมไทย ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยด้าน ความเป็นมืออาชีพ จรรยาบรรณทางวิชาชีพ และการใช้เทคโนโลยีสื่อสาร ส่งผลกระทบต่อการผลิตและบริการของธุรกิจโรงแรมไทย อยู่ในระดับมากเช่นกัน

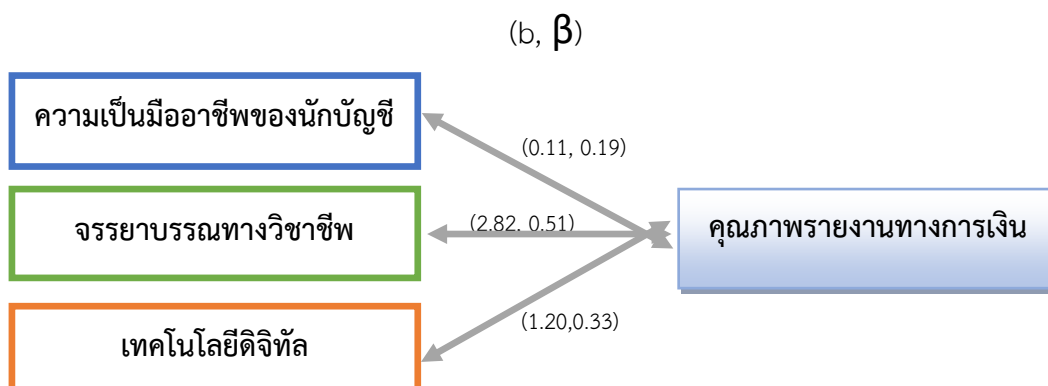
2. คุณภาพรายงานการเงินของนักบัญชียุค Digital Disruption ธุรกิจโรงแรม จังหวัดพิษณุโลก ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะนักบัญชีส่วนใหญ่ของโรงแรมในจังหวัดพิษณุโลก มีความเข้าใจข้อมูลในงบการเงิน มีการตัดสินใจในการใช้ข้อมูลที่มีประโยชน์ มีการประเมินเหตุการณ์ในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต รวมทั้งมีการยืนยันข้อผิดพลาดของงบการเงินที่ผ่านมา ใช้ข้อมูลที่ไม่ใช่ข้อผิดพลาดเป็นข้อมูลที่เป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรม ซึ่งเป็นข้อมูลที่ไม่มีความลำเอียง น่าเชื่อถือ มีการแสดงรายการหรือเหตุการณ์ทางบัญชี เนื้อหาและความเป็นจริงเชิงเศรษฐกิจ สามารถเปรียบเทียบงบการเงินของหน่วยงานในรอบระยะเวลาต่างกันได้ เพื่อคาดคะเนแนวโน้มของฐานะการเงินและผลการดำเนินงานของโรงแรม สามารถเปรียบเทียบงบการเงินระหว่างหน่วยงานเพื่อประเมินฐานะการเงิน ผลการดำเนินงานและการเปลี่ยนแปลงฐานะการเงินของโรงแรมได้ จึงทำให้คุณภาพรายงานการเงินของนักบัญชียุค Digital Disruption ธุรกิจโรงแรม จังหวัดพิษณุโลก อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พรพิศ จันทจรตฤภัทร ได้ศึกษาการกำกับดูแลกิจการและคุณภาพรายงานทางการเงิน ของธุรกิจ SMEs ในเขตภาคเหนือ ผลวิจัย พบว่าผู้ทำบัญชีมีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพรายงานทางการเงินของธุรกิจ SMEs โดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านความเข้าใจได้ ด้านความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ด้านความเชื่อถือได้ และด้านความสามารถเปรียบเทียบกันได้ และยังสอดคล้องกับวิจัยของกาญจนา บุญเล็ก เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพรายงานทางการเงินและ ผลการดำเนินงานของธุรกิจโรงแรมในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่าระดับค่าเฉลี่ยคุณภาพรายงานทางการเงินตามลักษณะเชิงคุณภาพที่มีประโยชน์ต่อการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจของผู้ใช้รายงานทางการเงิน ในด้านความเข้าใจได้ ด้านความสามารถพิสูจน์ยืนยันได้ และความสามารถเปรียบเทียบกันได้อยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อีรเดช วิริยะกุลและคณะ (2559) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพ ข้อมูลทางการเงินกับประสิทธิภาพการตัดสินใจของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในพื้นที่ จังหวัดระนอง พบว่า คุณภาพข้อมูลทางการเงินของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ใน

พื้นที่ จังหวัดระนองโดยภาพรวมและรายด้าน ได้แก่ ความทันเวลา ความสามารถเปรียบเทียบกันได้ และความสามารถพิสูจน์ยืนยัน ด้านความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจอยู่ในระดับมากเช่นกัน

3. การปฏิบัติงานของนักบัญชีในด้านความเป็นมืออาชีพของนักบัญชี ด้านจรรยาบรรณทางวิชาชีพ และด้านเทคโนโลยีดิจิทัล มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพรายงานการเงินของนักบัญชี ยุค Digital Disruption ธุรกิจโรงแรม จังหวัดพิษณุโลก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเป็น .898 และสามารถพยากรณ์คุณภาพรายงานการเงินของ นักบัญชีได้ร้อยละ 79.60 จึงยอมรับสมมติฐานที่ 1, 2 และ 3 ทั้งนี้เป็นเพราะนักบัญชีส่วนใหญ่ของโรงแรมในจังหวัดพิษณุโลก ได้ใช้ปัจจัยการปฏิบัติงานที่มีผลต่อคุณภาพรายงานการเงินของนักบัญชี ยุค Digital Disruption ประกอบไปด้วยความเป็นมืออาชีพของนักบัญชี จรรยาบรรณทางวิชาชีพ และเทคโนโลยีดิจิทัล จนสามารถทำให้นักบัญชีสามารถแก้ไขปัญหา ตัดสินใจ และใช้ดุลยพินิจที่แก้ไขปัญหาสถานการณ์ของโรงแรม ทักษะเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งสำคัญทำให้คุณภาพรายงานการเงินของนักบัญชีมีคุณภาพส่งผลดีต่อโรงแรม สอดคล้องกับวิจัยของกาญจนา บุญเล็ก เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพรายงานทางการเงินและ ผลการดำเนินงานของธุรกิจโรงแรมในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าคุณภาพรายงานทางการเงินซึ่งพิจารณาตามลักษณะเชิงคุณภาพ ที่มีประโยชน์ต่อการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจของผู้ใช้รายงานทางการเงิน ในด้านความสามารถเข้าใจได้ ด้านความสามารถพิสูจน์ยืนยันได้ การปฏิบัติงานเกี่ยวกับความเป็นมืออาชีพของนักบัญชี จรรยาบรรณทางวิชาชีพ และเทคโนโลยีดิจิทัล มีความสัมพันธ์เชิงบวก กับผลการดำเนินงานของธุรกิจโรงแรมในเขตกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐวุฒิ ตันติเศรษฐ์ ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพของงบการเงินและประสิทธิภาพในการตัดสินใจของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่าปัจจัยด้าน ความเป็นมืออาชีพ จรรยาบรรณทางวิชาชีพ และความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสื่อสารส่งผลกระทบต่อคุณภาพของงบการเงินและประสิทธิภาพในการตัดสินใจของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เช่นกัน

องค์ความรู้ในการวิจัย

จากการศึกษาความสัมพันธ์ของการปฏิบัติงานบัญชีกับคุณภาพรายงานการเงินของนักบัญชี ยุค Digital Disruption ธุรกิจโรงแรม จังหวัดพิษณุโลก สามารถอธิบายแสดงดังรูปภาพที่ 2

ภาพที่ 2 โมเดลความสัมพันธ์ของการปฏิบัติงานบัญชีกับคุณภาพรายงานการเงินของนักบัญชี

การปฏิบัติงานของนักบัญชีในด้านความเป็นมืออาชีพของนักบัญชี ด้านจรรยาบรรณทางวิชาชีพ และด้านเทคโนโลยีดิจิทัล มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพรายงานการเงินของนักบัญชี ยุค Digital Disruption ธุรกิจโรงแรม จังหวัดพิษณุโลก ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ พบว่าการปฏิบัติงานบัญชีด้านจรรยาบรรณวิชาชีพสามารถพยากรณ์คุณภาพรายงานทางการเงินได้สูงสุด โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ในรูปคะแนนดิบ และค่าสัมประสิทธิ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน (b , β) เป็น 2.82 กับ 0.51 รองลงมาเป็นด้านเทคโนโลยีดิจิทัล เป็น 1.20 กับ 0.33 และน้อยที่สุด ความเป็นมืออาชีพของนักบัญชี เป็น 0.11 กับ 0.19 ซึ่งปัจจัยทั้งสามนั้นสามารถพัฒนาศักยภาพในความเป็นมืออาชีพ พัฒนาจรรยาบรรณทางวิชาชีพ และพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัล ส่งผลต่อคุณภาพของรายงานทางการเงินในทิศทางเดียวกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

1.1 ระดับค่าเฉลี่ยความเป็นมืออาชีพของนักบัญชี ด้านจรรยาบรรณทางวิชาชีพ และด้านเทคโนโลยีดิจิทัล อยู่ในระดับมาก ผู้ประกอบการสามารถนำข้อมูลไปวิเคราะห์แก้ไขปัญหาด้านการตลาด ตัดสินใจ และใช้ดุลยพินิจที่ซับซ้อนของโรงแรมได้เป็นอย่างดี สิ่งเหล่านี้จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ผู้บริหารควรมีการรักษาสภาพความคงอยู่ที่ดีและพัฒนาปรับปรุงให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป

1.2 ความเป็นมืออาชีพของนักบัญชี ด้านจรรยาบรรณทางวิชาชีพ และด้านเทคโนโลยีดิจิทัล มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพรายงานทางการเงิน สะท้อนให้เห็นว่า นักบัญชี ผู้บริหารโรงแรมและผู้ที่เกี่ยวข้องควรตระหนักถึงความสำคัญและตระหนักถึงความจำเป็นของปัจจัยในการปฏิบัติงานของนักบัญชี เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ และสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของโรงแรมได้เป็นอย่างดี

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาความสัมพันธ์หรือปัจจัยด้านอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อคุณภาพรายงานการเงินของนักบัญชี ธุรกิจโรงแรม จังหวัดอื่น ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลและแนวทางที่สารนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2.2 ควรศึกษาวิจัยการสอบถามแบบเชิงลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย มีความครอบคลุมมากขึ้น

2.3 ควรศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคของการปฏิบัติงานของนักบัญชีที่มีต่อคุณภาพรายงานทางการเงินของนักบัญชี โรงแรม จังหวัดพิษณุโลกในแต่ละด้าน เพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนาการปฏิบัติงานของนักบัญชีให้มีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (2564). **ธุรกิจโรงแรม**. แหล่งที่มา <http://www.dbd.go.th>. 9 มกราคม 2565.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2562). **ทรัพยากรการท่องเที่ยวไทยชุดภาคเหนือ จังหวัดเพชรบูรณ์**. พิษณุโลก: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- คุณานันท์ สุขพาสน์เจริญ. (2560). **ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการผลิตและบริการของธุรกิจโรงแรม ไทย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เจริญชัย เอกมาไพศาล. (2564). **การสร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจต่อแรงงานที่เคลื่อนย้ายกลับสู่ท้องถิ่นภาคการท่องเที่ยวภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงช่วงโควิด 19**. แหล่งที่มา <https://www.bot.or.th/Thai/ResearchAndPublications/articles/Pages/Article> สืบค้นเมื่อ 10 ม.ค. 2565.
- ณัฐวุฒิ ตันติเศรษฐ. (2558). **ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพของงบการเงินและประสิทธิภาพในการตัดสินใจของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย**. วารสารบริหารธุรกิจศรีนครินทรวิโรฒ. 6(2), 20-35.
- ธีรเดช วิริยะกุล และคณะ. (2559). **ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพข้อมูลทางการบัญชีกับประสิทธิภาพการตัดสินใจของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในพื้นที่จังหวัดระนอง**. การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 7. (หน้า 1231-1242). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2557). **การแปลผลข้อมูลและสถิติเพื่อการวิจัยและพัฒนา**. แหล่งที่มา <http://www.watpon.com/boonchom/doc>. สืบค้น 9 มี.ค. 2564.
- พรพิศ จันทจรตฤภร. (2561). **การกำกับดูแลกิจการและควบคุมคุณภาพรายงานทางการเงินของธุรกิจ SMEs ในเขตภาคเหนือ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- มิ่งสรรพ ขาวสะอาด. (2564). **รองกระแสการท่องเที่ยวของประเทศไทย**. แหล่งที่มา <https://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/642>. สืบค้น 3 มีนาคม 2564.
- วิจัยกรุงศรี. (2560). **ธุรกิจโรงแรม**. แนวโน้มธุรกิจ/อุตสาหกรรม ปี 2561-2563, 1-10.
- วิจิต สุรพนานนท์ชัย. (2565). **เอาชนะคู่แข่งด้วยหลักการบริหารการตลาดสมัยใหม่**. แหล่งที่มา <https://www.i-i.co.th/training> สืบค้นเมื่อ 16 พ.ค. 65.
- Hair, J., et al. (2010). **Multivariate data analysis**. (7th ed.). Upper saddle River, New Jersey: Pearson Education International.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). **Determining Sample Size for Research Activities**. Educational and Psychological Measurement, 30(3).

**การจัดการแหล่งท่องเที่ยวปราสาทหินวัดพู เมืองจำปาสัก แขวงจำปาสัก ประเทศ
สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว.***

THE TOURIST ATTRACTION MANAGEMENT PRA SAT HIN VAT PHOU CHAMPASAK
DISTRICT, CHAMPASAK PROVINCE, LAO PEOPLE'S DEMOCRATIC REPUBLIC.

พระคำผ่าน ปานบุญ

PhraKhamphan Panboun

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Faculty of Social Sciences Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: republic9116@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของชุดนิพนธ์เรื่อง การจัดการแหล่งท่องเที่ยวปราสาทหินวัดพู มีวัตถุประสงค์ 3 อย่างคือ 1. เพื่อศึกษารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว 2. เพื่อศึกษาการจัดการแหล่งท่องเที่ยว 3. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค และแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยมีระเบียบวิจัยคือ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ เจ้าหน้าที่เมืองจำปาสัก ประชาชนลาว จำนวน 10 คน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวปราสาท ขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญ 3 อย่าง ภาวะของผู้บริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว บุคลากรภายในหน่วยงาน และงบประมาณในการจัดการ

1. รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว ประกอบไปด้วย รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ปราสาทหินวัดพูคือการอนุรักษ์ไม่ว่าจะเป็นมรดกทางด้านวัฒนธรรมจากแบบวิถีการดำรงชีวิต ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณีและกิจกรรม กิจกรรมการท่องเที่ยวประวัติศาสตร์และการท่องเที่ยวธรรมชาติ รวมทั้งกิจกรรมดำเนินงานนัสนักการตัวปราสาท ซึ่งมีงานประจำปี

2. ความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับการจัดการใน “การจัดการแหล่งท่องเที่ยว” ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริการ, ด้านการรักษาความสะอาด เป็นระเบียบ เหมาะสม, ด้านความปลอดภัย, ด้านการสื่อสาร และด้านการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ

3. ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ ในการพัฒนาการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ 1) ด้านการบริการ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติการยังไม่เอาใจใส่ต่อหน้าที่เท่าที่ควร 2) ด้านการรักษาความสะอาด ยังไม่มีความสะอาดดีพอ 3) ด้านความปลอดภัย ยังไม่ได้รับการเอาใจใส่เท่าที่ควรโดยเฉพาะการติดป้ายบอกเตือนจุดที่อันตรายสำหรับนักท่องเที่ยว 4) ด้านการสื่อสาร ยังขาดอุปกรณ์เครื่องมือในการสื่อสารที่ทันสมัย 5) ด้านการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ระบบการอำนวยความสะดวกยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว

คำสำคัญ: การจัดการแหล่งท่องเที่ยวปราสาทหินวัดพู; เมืองจำปาสัก; ประเทศสาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว

* Received April 15, 2022; Revised May 19, 2022; Accepted July 24, 2022

Abstract

This research article is part of the dissertation titled The management of Prasat Hin Wat Phou tourist attraction, Champasak District, Champasak Province, Lao People's Democratic Republic has 3 objectives: 1. To study the pattern of tourism activities at Prasat Hin Wat Phou, 2. To study the management of Prasat Hin Wat Phou tourist attraction 3. To study the problems and obstacles and management guidelines for the Prasat Hin Wat Phou tourist attraction, with the research method being It is a qualitative research. The sample population used in this research were: Champasak District officials, Champasak province, Lao People's Democratic Republic, totaling 10 people. Factors affecting the management of Prasat Hin Wat Phou tourist attractions, Champasak District, Champasak Province, Lao People's Democratic Republic depend on 3 important factors: maturity of tourist attractions managers. In-house personnel and management budget.

1. The tourism activity model of Pra Sat Hin Wat Phou, Champasak District, Champasak Province, Lao People's Democratic Republic consists of the Pra Sat Hin Wat Phou conservation tourism model, namely preserving cultural heritage from lifestyles, customs, customs and activities historical tourism and natural tourism activities including activities to worship the castle.

2. Interviewees' opinions on management in “Tourist management at Pra Sat Hin Wat Phou, Champasak District, Champasak Province, Lao People's Democratic Republic” consists of 5 aspects, namely, service, cleanliness orderliness and appropriateness, safety, communication. and various facilities.

3. Problems, obstacles and recommendations in the development of tourist attraction management at Pra Sat Hin Wat Phou, Champasak district, Champasak Province, Lao People's Democratic Republic, consisting of 1) services Staff and operators are not paying attention to their duties as they should, 2) Cleanliness Still not clean enough, 3) Safety have not received the attention as it should, especially putting a warning sign on the dangerous spots for tourists, 5) Various facilities the convenience system is not enough to meet the needs of tourists

Keyword; Tourism Management of Prasat Hin Wat Phou; Champasak District; Lao People's Democratic Republic

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวถือเป็นอุตสาหกรรมหลักที่มีความสำคัญซึ่งสามารถทำรายได้ให้กับประเทศลาวมากเป็นอันดับต้นๆ ของประเทศจึงอาจกล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวมีความสำคัญโดยตรงต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศอันจะส่งผลให้ความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศดีขึ้นด้วย ดังนั้นรัฐบาลได้มีการพัฒนาองค์ประกอบหลายอย่างทางการท่องเที่ยวทั้งภาครัฐ และภาคเอกชนควบคู่กันอีกทั้งการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยก็มีส่วนสำคัญในการประชาสัมพันธ์ สถานที่ท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักทั้งในประเทศ และในระดับนานาชาติ การจัดการแหล่งท่องเที่ยว นับว่ามีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวยังสถานที่แหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ระบบการจัดการจึงควรจัดให้สอดคล้องกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยคำนึงถึงความเหมาะสมและการจัดการให้เกิดประสิทธิภาพ โดยเฉพาะผู้บริหารจัดการสถานที่แหล่งท่องเที่ยวมีหน้าที่จะต้องให้การดูแลเอาใจใส่สถานที่แหล่งท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมทั่วไปด้วยการวางแผนเป็นสัดส่วนต่างๆ คือ ด้านการบริการ ด้านการรักษาความสะอาดเป็นระเบียบเหมาะสม ด้านความปลอดภัย ด้านการสื่อสาร และด้านการอำนวยความสะดวกต่างๆ จึงจะส่งผลให้เกิดผลดีต่อกับสถานที่แหล่งท่องเที่ยว

การบริหารจัดการ หมายถึง ศิลปะแห่งการทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น ซึ่งนักบริหารมีหน้าที่ในการวางแผน จัดองค์กร อำนาจการและควบคุมทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรอื่น ๆ ให้ดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกันเพื่อบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ หน้าที่ของนักบริหารมีอยู่ 5 ประการ คือ การวางแผน (Planning) การจัดองค์กร (Organizing) การแต่งตั้งบุคลากร (Staffing) การอำนาจการ (Directing) และการควบคุม (Controlling) แม้ว่าหน้าที่ของนักบริหารทั้ง 5 ประการจะถูกกำหนดโดยวิชาการสมัยใหม่ก็ตาม แต่เมื่อว่ากันทางปฏิบัติแล้วคนไทยเราก็บริหารแบบนี้มานานแล้วหน้าที่ของนักบริหารปรากฏชัดเจนในการปฏิบัติขององค์การตั้งแต่สมัยโบราณ การทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น (Getting things done through other people) เมื่อว่าตามคำนิยามนี้ การบริหารในพระพุทธศาสนาเริ่มมีขึ้นเป็นรูปธรรมสองเดือนนับจากวันที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ นั่นคือในวันอาสาฬหบูชา เมื่อพระพุทธเจ้าทรงแสดงพระธรรมเทศนาเป็นครั้งแรกแก่พระปัญจวัคคีย์ ซึ่งทำให้เกิดพระสงฆ์ขึ้น เมื่อมีพระสงฆ์เป็นสมาชิกใหม่เกิดขึ้นในพระพุทธศาสนาอย่างนี้ พระพุทธเจ้าก็ต้องบริหารคณะสงฆ์ (พระพรหมบัณฑิต

ผู้บริหารงานที่ดีจะต้องมีวิธีการบริหารงานที่จะทำให้ชนะใจลูกน้อง ธรรมะสำหรับผู้บริหารงาน คือ จะต้องมีความหนักแน่นมั่นคงและสามารถเป็นเสาหลักในการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ลูกน้องได้ มีความสามารถในการแบ่งงานให้ลูกน้องทำตามความชำนาญของแต่ละบุคคล และรู้จักกระจายอำนาจให้แก่ลูกน้องได้ช่วยแบ่งเบาภาระของตนเอง ดังนั้นผู้บริหารงานที่ดีจึงเป็นผู้ที่คอยดูแลภาพรวมในการทำงานของบุคคลในองค์การ พระมหาวิฑูชัย วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี)

การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวปราสาทหินวัดพู เมืองจำปาสัก แขวงจำปาสัก ซึ่งมีปัญหาทั้งทางด้านกระบวนการและรูปแบบของการบริหารจัดการภายในองค์กรของหน่วยงานของรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและยังรวมไปถึงภาคเอกชน จึงทำให้เกิดมีจุดอ่อนในการบริหาร

จัดการ ที่ยังมีหลายปัญหาที่มีผลกระทบต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวปราสาทหินวัดพู เพื่อที่จะอำนวยความสะดวกให้แก่ นักท่องเที่ยวทั้งชาวต่างชาติและชาวลาวที่มาเที่ยวชม โดยเฉพาะในเรื่องของเส้นทางการคมนาคมขนส่งทั้งทางบก ทางน้ำและทางอากาศ และการบริการของหน่วยงานของผู้ประกอบการทางธุรกิจเช่น บ้านพัก โรงแรม ร้านอาหารการบริการต่างๆ ยังไม่เป็นไปตามระบบเท่าที่ควรตามที่ทางรัฐได้วางเอาไว้ และอีกอย่างการบริหารจัดการด้านแหล่งเที่ยวปราสาทหินวัดพุมรดกวัฒนธรรมควรเป็นเรื่องที่มี หลักประสมประสานกันหลายรูปแบบ รวมทั้งการบริหารทางธุรกิจ การจัดการรักษาสถานที่และบูรณปฏิสังขรณ์แหล่งท่องเที่ยวซึ่งเป็นมรดกโลกจึงเป็นปัญหาต่อกระบวนการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อุตสาหกรรมด้านการขนส่ง โบราณคดี พิพิธภัณฑสถานศิลปะ ที่มองเห็น สัมผัสได้ และผลผลิตต่างๆ ทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม การจัดการท่องเที่ยวในเมืองจำปาสักแม้กระทั่งในสถานที่ท่องเที่ยวปราสาทหินวัดพู ยังข้อจำกัดอยู่มากพอสมควร ทั้งด้านศักยภาพ ด้านนโยบาย ด้านการพัฒนาบุคลากรทางการท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมืองจำปาสัก ในปัจจุบันยังขาดบุคลากรด้านการบริหารจัดการที่มีคุณวุฒิทางการศึกษาด้านการบริหารจัดการเป็นจำนวนมากพอสมควร จึงทำให้การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวปราสาทหินวัดพู เมืองจำปาสัก แขวงจำปาสัก ประเทศสาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาวยังขาดประสิทธิภาพที่เพียงพอ

การบริหาร หมายถึง การใช้ศาสตร์และศิลป์นำเอาทรัพยากรบริหาร มาประกอบเป็นกระบวนการบริหาร ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งทำให้มองเห็นลักษณะของการบริหารได้ดังนี้ การบริหารย่อมมีวัตถุประสงค์ การบริหารอาศัยปัจจัยบุคคลเป็นสำคัญ การบริหารต้องใช้ทรัพยากรการบริหาร เป็นองค์ประกอบพื้นฐานการบริหารมีลักษณะการดำเนินการที่เป็นกระบวนการการบริหารเป็นการดำเนินงานร่วมกันของกลุ่มคน การบริหารอาศัยความร่วมมือร่วมใจของบุคคลและของกลุ่มคน และการบริหารมีลักษณะเป็นการร่วมมือดำเนินการอย่างมีเหตุผล

ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวปราสาทหินวัดพู เมืองจำปาสัก แขวงจำปาสัก ประเทศสาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว โดยส่วนมากการจัดการแหล่งท่องเที่ยวสถานที่และสิ่งแวดล้อม ด้านการบริการด้านการรักษาความสะอาดเป็นระเบียบเหมาะสม ด้านความปลอดภัย ด้านการสื่อสาร และด้านการอำนวยความสะดวกต่างๆ ผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ ยังให้ความสำคัญต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวปราสาทหินวัดพู โดยเห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวปราสาทหินวัดพูและสิ่งแวดล้อมมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งการจัดการของหน่วยงานของภาครัฐและเจ้าหน้าที่ ที่เกี่ยวข้องได้มีการทำงานร่วมกันจึงจะประสบผลสำเร็จได้จำเป็นต้องมีระบบการบริหารจัดการที่ดีและการวางแผนที่เหมาะสมต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวปราสาทหินวัดพู เพื่อให้พื้นที่ทุกๆจุดภายในแหล่งท่องเที่ยวมีความสะอาดสวยงามเป็นระเบียบเรียบร้อยและมีสีสันสดใสสบายตา และมีบรรยากาศในแหล่งท่องเที่ยวที่ร่มรื่น มีสวนต้นไม้ สวนดอกไม้ไว้สำหรับให้นักท่องเที่ยวได้นั่งพักผ่อน การจัดการแหล่งท่องเที่ยวปราสาทหินวัดพู เมืองจำปาสัก แขวงจำปาสัก ประเทศสาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว ผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ จะต้องให้ความสำคัญต่อทุกคนมีส่วนร่วมในการวางแผนจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้มากที่สุดเป็นอันดับแรก และให้คณะกรรมการขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการวางแผนและมีการจัดทำผังแสดงบริเวณสถานที่แหล่งท่องเที่ยว

ปราสาทหินวัดพูและสิ่งแวดล้อมให้เป็นปัจจุบัน ทั้งนี้เป็นเพราะการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทุกครั้ง จะต้องมีการประชุมปรึกษาหารือกับคณะผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร และผู้ที่เกี่ยวข้องก่อนทุกครั้ง ก่อนที่จะมีการดำเนินการใดๆ

ดังที่กล่าวมาข้างต้น จึงทำให้เป็นที่มาของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ คือเพื่อมุ่งศึกษาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวปราสาทหินวัดพู เมืองจำปาสัก แขวงจำปาสัก ประเทศสาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาวโดยมีผลต่อรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว การจัดการ และปัญหาอุปสรรคในการจัดการ อันจะนำไปสู่การส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวปราสาทหินวัดพูให้ที่ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวปราสาทหินวัดพู
2. เพื่อศึกษาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวปราสาทหินวัดพู
3. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค และแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวปราสาทหินวัดพู

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การจัดการแหล่งท่องเที่ยวปราสาทหินวัดพู เมืองจำปาสัก แขวงจำปาสัก ประเทศสาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตดังนี้

ขอบเขตเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพมุ่งเน้นศึกษาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวปราสาทหินวัดพู เมืองจำปาสัก แขวงจำปาสัก ประเทศสาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว ได้แก่ประเด็นดังนี้ รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว การจัดการแหล่งท่องเที่ยว และ ปัญหาอุปสรรค และแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวปราสาทหินวัดพู เมืองจำปาสัก แขวงจำปาสัก ประเทศสาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว

ขอบเขตพื้นที่/องค์กร

ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้คือ สถานที่ท่องเที่ยวปราสาทหินวัดพู เมืองจำปาสัก แขวงจำปาสัก ประเทศสาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว

ขอบเขตประชากร

ได้แก่ เจ้าหน้าที่เมืองจำปาสัก แขวงจำปาสัก ประเทศสาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ เจ้าหน้าที่เมืองจำปาสัก แขวงจำปาสัก ประเทศสาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว จำนวน 10 คน

สรุปผลการวิจัย

ความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับ “การจัดการแหล่งท่องเที่ยวปราสาทหินวัดพู เมืองจำปาสัก แขวงจำปาสัก ประเทศสาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว” ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการ

บริการ, ด้านการรักษาความสะอาด เป็นระเบียบ เหมาะสม, ด้านความปลอดภัย, ด้านการสื่อสาร และด้านการอำนวยความสะดวกต่างๆ

การจัดการแหล่งท่องเที่ยวปราสาทหินวัดพู เมืองจำปาสัก แขวงจำปาสัก ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จะประสบผลสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อ ต้องอาศัยการทำงานร่วมกันของบุคคลทั้งสามกลุ่มคือ ภาครัฐที่เป็นผู้วางนโยบาย และการวางแผนการจัดการ ภาคเอกชนหรือประชาชนที่เป็นผู้ประกอบการธุรกิจด้านการโรงแรม บ้านพัก ร้านอาหาร ร้านค้าขาย และนักท่องเที่ยวผู้ที่เดินทางมาท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวปราสาทหินวัดพูที่จะต้องให้ความร่วมมือต่อกฎระเบียบ มาตรการต่างๆ ของภาครัฐที่วางออกมา เพราะฉะนั้นแล้วทั้งสามส่วนนี้จึงต้องมีการทำงานร่วมกันโดยอาศัยกระบวนการจัดการแหล่งท่องเที่ยวปราสาทหินวัดพูที่ทางหน่วยงานของภาครัฐได้วางแผนนโยบายการจัดการออกมา

อภิปรายผลการวิจัย

รูปแบบขอกิจกรรมการท่องเที่ยวปราสาทหินวัดพู ประกอบด้วย การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และรวมทั้งกิจกรรมดำเนินงานนั้สการปราสาทหินวัดพู เมืองจำปาสัก แขวงจำปาสัก ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ พระศรีสุทธิพงศ์ (สมส่วน ปฎิภาณ) ได้วิจัยเรื่อง การจัดการมรดกโลกโดยการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์และประชาชน เพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธ ผลการวิจัยพบว่า 1) โบราณสถานอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย โบราณสถานภายในกำแพง เมืองคือจุดศูนย์กลางการเมืองการปกครองของอาณาจักร สุโขทัยมีโบราณสถานจำนวน 63 แห่ง ที่สำคัญได้แก่วัดมหาธาตุ ตั้งอยู่ในใจกลางเมือง ตามความเชื่อแบบฮินดูโบราณเรื่อง จักรวาล นอกจากนี้ยังมีเนินปราสาท ซึ่งเป็นบริเวณที่ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พบศิลาจารึกหลักที่ 1 วัดศรีสวาย อยู่ทางด้านใต้ของวัดมหาธาตุ เป็นโบราณสถานศิลปะ ขอม มีการพบเทวรูป ศิวลึงค์ และเครื่องถ้วยจีนแบบราชวงศ์หยวน เชื่อว่าเคยเป็นเทวสถาน ก่อนดัดแปลงมาเป็นพุทธสถาน วัดสระศรีเป็นโบราณสถานที่มีความงดงามเนื่องจากตั้งอยู่ กลางสระน้ำขนาดใหญ่เรียกว่าตระพังกวน สิ่งสำคัญของวัดคือเจดีย์ทรงกลม วิหารและ โบสถ์กลางน้ำนอกจากนั้นมีวัดชนะสงคราม วัดตระพังทอง กำแพงเมืองและคูเมือง เป็นต้น

การจัดการแหล่งท่องเที่ยวปราสาทหินวัดพู เมืองจำปาสัก แขวงจำปาสัก ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประกอบไปด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริการ, ด้านการรักษาความสะอาด เป็นระเบียบ เหมาะสม, ด้านความปลอดภัย, ด้านการสื่อสาร และด้านการอำนวยความสะดวกต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ ภัทรวดี จินดารักษ์ ได้วิจัยเรื่อง การท่องเที่ยวชุมชนกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมพื้นที่สีเขียว ตำบลบางกะเจ้า และตำบลบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ในด้านบทบาทหน้าที่ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวของหน่วยงานภาครัฐ เอกชนหรือประชาชน และนักท่องเที่ยว ซึ่งได้มีการทำงานร่วมกันในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมพื้นที่สีเขียว เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเพราะฉะนั้นแล้วการมีส่วนร่วมของทั้งภาครัฐ เอกชนหรือประชาชน และนักท่องเที่ยวจึงเป็นส่วน

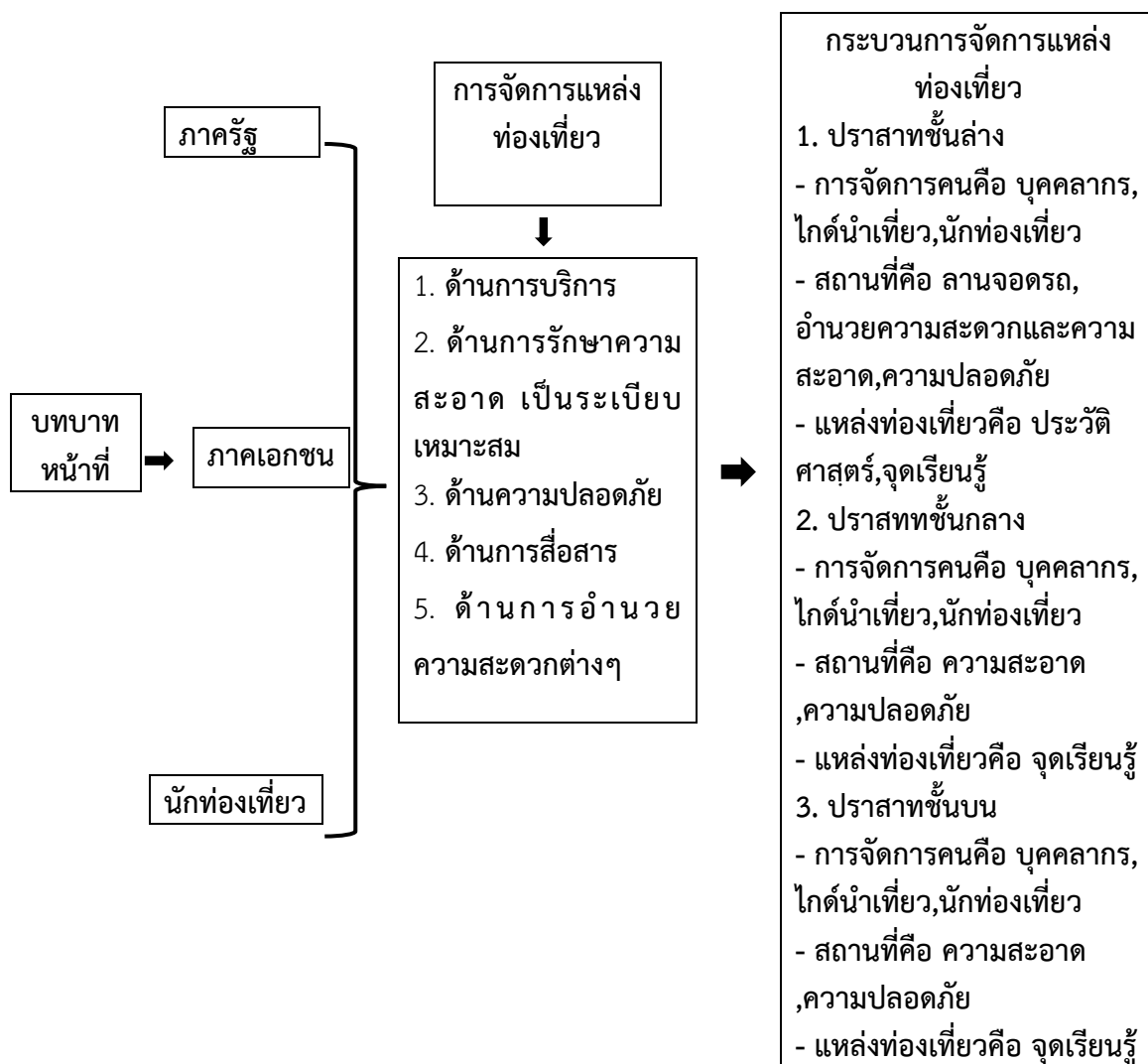

สำคัญในการขับเคลื่อนให้บรรลุตามเป้าหมายในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวรวมทั้งในด้านการบริการ, ด้านการรักษาความสะอาด เป็นระเบียบ เหมาะสม, ด้านความปลอดภัย, ด้านการสื่อสาร และด้านการอำนวยความสะดวกต่างๆ

ความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคใน “การจัดการแหล่งท่องเที่ยวปราสาทหินวัดพู เมืองจำปาสัก แขวงจำปาสัก ประเทศสาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว” ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริการ, ด้านการรักษาความสะอาด เป็นระเบียบ เหมาะสม, ด้านความปลอดภัย, ด้านการสื่อสาร และด้านการอำนวยความสะดวกต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ **กนกวรรณ ชูชาญ** ได้วิจัยเรื่อง การจัดการความรู้ทางทรัพยากรวัฒนธรรมโดยผู้นำชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว ชุมชนบ้านผาหมอนดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งพบแนวโน้มของสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชนเอง คือวิธีการจัดการความรู้ฝังลึก และกระบวนการในการสืบทอดความรู้ทางทรัพยากรวัฒนธรรมภายในชุมชน และแนวโน้มของสภาพปัญหาในการจัดการความรู้ทางทรัพยากรวัฒนธรรม ได้แก่ การขาดการหมุนเวียนความรู้ และการผลิตซ้ำ ทางวัฒนธรรม ความหลากหลายและความแตกต่างของสภาพปัญหาการเปลี่ยนแปลงของบทบาทผู้นำ รวมถึงการดำเนินงานทางด้านการท่องเที่ยว

องค์ความรู้การวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการแหล่งท่องเที่ยวปราสาทหินวัดพู เมืองจำปาสัก แขวงจำปาสัก ประเทศสาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว” ผู้วิจัยได้รับองค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้โดยสามารถสรุปเป็นแผนภูมิองค์ความรู้ได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 4.1 องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย สามารถอธิบาย และสรุปได้ดังนี้ พบว่า ระบบของการทำงานของ ภาครัฐ และระบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวปราสาทหินวัดพู เมืองจำปาสัก แขวงจำปาสัก ประเทศ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวจะมีประสิทธิภาพ และตอบสนองต่อปัญหา และความต้องการของ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวปราสาทหินวัดพูได้อย่างแท้จริง สิ่งสำคัญคือ บทบาทหน้าที่กลุ่มบุคคลของ ภาครัฐ ภาคเอกชน และนักท่องเที่ยว ซึ่งทั้งสามกลุ่มนี้มีส่วนสำคัญในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวปราสาทหินวัด พู มันจำเป็นจะต้องอาศัยภาครัฐที่เป็นระดับนโยบายการวางแผนเป็นผู้ถืออำนาจการปกครองส่วนท้องถิ่น ภายใน แขวงจำปาสัก ซึ่งได้ตระหนักถึงคุณค่า และความสำคัญของการจัดการแหล่งท่องเที่ยวปราสาทหินวัดพู จึงได้ออกบรรดากฎหมาย ข้อกำหนด และระเบียบการต่างๆ รวมถึงการวางแผนผังแหล่งท่องเที่ยว และการ ออกระเบียบการเฉพาะโดยมีการประสานงานกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในระดับท้องถิ่นในการคุ้มครอง การ

อนุรักษ์ และการวางมาตรการอันจำเป็นต่อบุคคลที่ละเมิด ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้ทุกคนมีส่วนร่วมกันในการศึกษาภาระเบียบของการจัดการ การคุ้มครองแหล่งท่องเที่ยวปราสาทหินวัดพูอันเป็นสมบัติ และหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของชาติ รวมทั้งความสัมพันธ์กับสภาพเศรษฐกิจ สังคม จารีต ประเพณี และวัฒนธรรม และต้องอาศัยการร่วมมือของภาคเอกชนหรือประชาชนที่ทำหน้าที่ในการบริการให้แก่นักท่องเที่ยวในด้านโรงแรม บ้านพัก ร้านอาหาร ร้านขายสินค้า ร้านอาบอบนวดเพื่อบริการให้กับนักท่องเที่ยวจะต้องให้ความร่วมมือกับภาครัฐ และปฏิบัติตามกลไกภาระเบียบที่ทางภาครัฐได้วางนโยบายเอาไว้ เพื่อให้เกิดความสอดคล้อง และเป็นระเบียบต่อกับระบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวปราสาทหินวัดพู ของภาครัฐที่ได้วางนโยบาย และแผนการจัดการ และกลุ่มสุดท้ายก็คือนักท่องเที่ยวผู้ที่เดินทางมาท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวปราสาทหินวัดพูจะต้องปฏิบัติตามภาระเบียบ นโยบายที่ทางภาครัฐได้วางออกโดยไม่สร้างปัญหา และความเสียหายต่อกับแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความสอดคล้อง และเป็นระเบียบ และก่อให้เกิดประสิทธิภาพ ผลสำเร็จต่อกับระบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวปราสาทหินวัดพู ของภาครัฐที่ได้วางนโยบาย และแผนการจัดการ

เพราะฉะนั้นบุคคลทั้งสามกลุ่มนี้จะต้องมาร่วมกันจัดการแหล่งท่องเที่ยวปราสาทหินวัดพู ต้องสอดคล้องปัญหาหรือความต้องการ จึงจะสามารถทำให้ปัญหาหรือความต้องการนั้นได้รับการตอบสนองหรือแก้ไขไปได้ การจัดการแหล่งท่องเที่ยวปราสาทหินวัดพู เมืองจำปาสัก แขวงจำปาสัก ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จะประสบผลสำเร็จมากน้อยแค่ไหน ย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้บริหารจัดการ ศักยภาพของหน่วยงาน และเจ้าหน้าที่ทุกคน รวมทั้งภาคเอกชนหรือประชาชน และนักท่องเที่ยว จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้รับองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาสังคมได้ดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1 ควรมีการนำเอากระบวนการบริหารจัดการในงานวิจัยไปใช้ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวปราสาทหินวัดพู เมืองจำปาสัก แขวงจำปาสัก ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพื่อใช้ในการจัดการพื้นที่ภายในแหล่งท่องเที่ยว

2 ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ปราสาทหินวัดพู เมืองจำปาสัก แขวงจำปาสัก ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมากยิ่งขึ้น

3 ควรส่งเสริมให้ผู้นำหมู่บ้านภายในท้องถิ่นนั้นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวปราสาทหินวัดพู เมืองจำปาสัก แขวงจำปาสัก ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว อย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนโดยตั้งเป็นกรรมการเพื่อช่วยกันพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างมั่นคงต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1 ควรศึกษาต่อในประเด็นการจัดการแหล่งท่องเที่ยวปราสาทหินวัดพู เมืองจำปาสัก แขวงจำปาสัก ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเชิงพุทธบูรณาการ

2 ควรศึกษารูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวปราสาทหินวัดพู เมืองจำปาสัก แขวงจำปาสัก ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเชิงพุทธบูรณาการ

3 ควรศึกษาประเด็นการจัดการแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ภายใน เมืองจำปาสัก แขวงจำปาสัก ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

4 ควรศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวของประเทศอื่นๆ ในอาเซียน เช่น ไทย พม่า กัมพูชา และเวียดนามฯ

บรรณานุกรม

- กนกวรรณ ชูชาญ. การจัดการความรู้ทางทรัพยากรวัฒนธรรมโดยผู้นำชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว ชุมชนบ้านผาหมอนดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารงานวัฒนธรรม. บัณฑิตวิทยาลัยนวัตกรรม: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2552.
- พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). **คุณธรรมและพุทธวิธีการบริหาร**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรมและโรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2535.
- พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี (ว. วชิรเมธี). **คนสำราญงานสำเร็จ**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน). 2550.
- พระศรีสุทธิพงศ์ (สมส่วน ปฎิภาโณ). **การจัดการมรดกโลกโดยการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์และประชาชนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธ**. บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์. วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน. 2564.
- ภัทรวดี จินดารักษ์. **การท่องเที่ยวชุมชนกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมพื้นที่สีเขียวตำบลบางกะเจ้าและตำบลบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต การบริหารทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อม. สาขาวิชาการบริหารทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อม คณะวนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2559.
- สมพงษ์ เกษมสิน. **การบริหาร**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไพบูลย์ สำราญภูติ. 2541.

การหาปริมาณโลหิตสำรองคงคลังของงานธนาคารเลือด กลุ่มงานเทคนิคการแพทย์ และพยาธิวิทยาคลินิก โรงพยาบาลนครนายก*

Determination of blood reserves for the Blood Bank, Medical Technology
and Clinical Pathology Working Group, Nakhon Nayok Hospital

ฉวีวรรณ จัดภัย

Chaweewan Judpai

นักวิทยาศาสตร์การแพทย์ ชำนาญการ ธนาคารเลือด โรงพยาบาลนครนายก

Medical Scientist of Transfusion Medicine Nakhonnayok Hospital

Email: wanlee.saengkaeosuk@gmail.com

บทคัดย่อ

โลหิตเป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญในการรักษาผู้ป่วย ทุกวันนี้ยังไม่มีผู้ที่สามารถคิดค้นสิ่งใดมาใช้ทดแทนโลหิตได้อย่างสมบูรณ์ จึงจำเป็นต้องมีการบริจาคโลหิต เพื่อนำไปช่วยชีวิตผู้ป่วย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงศึกษาการพัฒนาระบบการบริหารจัดการโลหิตสำรองที่มีประสิทธิภาพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหาปริมาณโลหิตสำรองที่เหมาะสมของโรงพยาบาลนครนายก

วิธีการ โดยรวบรวมข้อมูลการใช้โลหิตของผู้ป่วยในโรงพยาบาลนครนายก ย้อนหลัง 6 เดือน ระหว่าง 1 กรกฎาคม ถึง 31 ธันวาคม 2563 โดยจำแนกข้อมูลโลหิตตามชนิดของส่วนประกอบโลหิตและหมู่โลหิต ABO ซึ่งศึกษาเฉพาะส่วนประกอบของโลหิตที่มีการสำรองคงคลัง (Stock) ของธนาคารเลือด ได้แก่ ผลิตภัณฑ์เม็ดโลหิตแดงชนิด packed red blood cells (PRC) และ leukocyte poor packed red cells (LPRC) พลาสมาสดแช่แข็ง fresh frozen plasma (FFP) Cryoprecipitate (CPP) และโลหิตหมู่พิเศษ (Rh Negative blood) กรณี CPP ไม่แยกศึกษาตามโลหิต ABO เพราะ CPP สามารถใช้กับผู้ป่วยทุกหมู่โลหิต ABO ส่วนหมู่โลหิต Rh Negative ศึกษาเฉพาะผลิตภัณฑ์โลหิตแดง (red blood cells) เนื่องจากมีปริมาณการใช้น้อยและไม่สามารถสรุปเป็นรายวันได้ จึงรวบรวมจำนวนยูนิตของเม็ดโลหิตแดงหมู่ Rh Negative ที่ให้แก่ผู้ป่วยภายในระยะเวลา 6 เดือน (หรือ 26 สัปดาห์)

ผลการศึกษา จากการศึกษาพบว่ามีการใช้โลหิตแดง จำนวน 1,838 ยูนิต พลาสมาสดแช่แข็ง จำนวน 800 ยูนิต ไครโอพรีซิปีเตทจำนวน 64 ยูนิต และมีการใช้เม็ดโลหิตแดงหมู่ Rh negative จำนวน 5 ยูนิต การคำนวณหาปริมาณเม็ดโลหิตแดงสำรองที่เหมาะสม จากวิธีคำนวณปริมาณโลหิตสำรองเฉลี่ยต่อต่อสัปดาห์ จำแนกตามหมู่โลหิต O, A, B, และ AB ได้เท่ากับ 30, 29, 12, และ 20 ยูนิต ตามลำดับ ปริมาณพลาสมาสดแช่แข็งที่เหมาะสมจากการคำนวณการใช้ต่อสัปดาห์ เท่ากับ 20, 19, 12 และ 20 ยูนิต ตามลำดับ การสำรองไครโอพรีซิปีเตทที่เหมาะสมคำนวณการใช้ต่อสัปดาห์ เท่ากับ 64 ยูนิต

คำสำคัญ: การบริหารปริมาณโลหิตสำรอง; ประสิทธิภาพในการหาโลหิตสำรอง; หมู่โลหิต

* Received December 1, 2021; Revised December 21, 2021; Accepted January 25, 2022

Abstract

Blood is necessary and important in the treatment of patients. Today, there is no one who can invent anything that can completely replace blood. Therefore, there is a need for blood donations in order to save lives. Thus, the author investigated the development of effective blood reserve management. The objective of this study was to determine the appropriate blood reserves at NakhonNayok Hospital.

Method: By collecting the blood usage data of patients in NakhonNayok Hospital for the past 6 months between July 1 to December 31, 2020. The blood data were classified by the type of blood constituents and ABO blood group, and studies were made specifically for the components of blood stocked in the blood bank, including Packed Red Blood Cells (PRC) and Leukocyte Poor Packed Red Cells (LPRC) products, Fresh Frozen Plasma (FFP), Cryoprecipitate (CPP) and Rh-Negative blood group. In the case of CPP, studies were not made separately for just the ABO blood group, because CPP can be used for all patients with ABO blood group. For the Rh-Negative blood group, only the red blood cells were studied due to low consumption and it could not be summed up on a daily basis. Therefore, the total number of Rh-negative blood units administered to patients within 6 months (or 26 weeks) were collected.

Results: The studies showed that a total of 1,838 units of red blood cells, 800 units of FFP, 64 units of CPP, and 5 units of Rh-negative red blood cells were used to determine the appropriate reserve quantity of red blood cells. From the method of calculating the average weekly blood reserve usage, the values for blood groups O, A, B, and AB were 30, 29, 12, and 20 units, respectively. The optimal amount of fresh frozen plasma, based on weekly usage calculations, was 20, 19, 12, and 20 units, respectively. The appropriate CPP-based reserve, calculated for the weekly consumption was 64 units.

Keywords; blood reserves management; efficacy in finding blood reserves; blood groups

บทนำ

โลหิตเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญในการรักษาผู้ป่วย ทุกวันนี้ยังไม่มีผู้ที่สามารถคิดค้นสิ่งใดมาใช้ทดแทนโลหิตได้อย่างสมบูรณ์ จึงจำเป็นต้องมีการบริจาคโลหิต เพื่อนำไปช่วยชีวิตผู้ป่วย และการบริจาคโลหิตเป็นการสละโลหิตส่วนหนึ่งของร่างกาย โดยมีเกณฑ์กำหนดให้บริจาคโลหิตได้ไม่เกินร้อยละ 10 ของปริมาณโลหิตในร่างกาย หรือปริมาณ 350 - 450 มิลลิลิตร (ซีซี) ซึ่งไม่เป็นอันตรายใด ๆ ต่อสุขภาพของผู้บริจาค เมื่อบริจาคโลหิตแล้วไขกระดูกจะสร้างเม็ดเลือดใหม่ขึ้นมาทดแทน โดยปกติเม็ดเลือดแดงจะมีอายุประมาณ 120 วัน หากไม่ได้บริจาคโลหิตเมื่อเม็ดเลือดแดงหมดอายุ จะถูกกำจัดออกไปโดยกลไกของร่างกาย โดยการบริจาคโลหิตแต่ละครั้ง สามารถปั่นแยกเป็นส่วนประกอบโลหิต ได้มากกว่า 3 ส่วน ช่วยชีวิตได้มากกว่า 3 ชีวิต และผลิตเป็นผลิตภัณฑ์โลหิตได้อีกมากมาย เพื่อนำไปรักษาผู้ป่วยด้วยโรคต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ พบว่าร้อยละ 77 ใช้กับผู้ป่วยที่เกิดภาวะสูญเสียโลหิตเฉียบพลัน เช่น อุบัติเหตุ การผ่าตัด ตกเลือดหลังคลอดบุตร เลือดออกในทางเดินอาหาร เป็นต้น ร้อยละ 23 ใช้กับผู้ป่วยโรคเลือดที่ต้องรักษาด้วยการรับโลหิตต่อเนื่องตลอดชีวิต เช่น โรคโลหิตจางธาลัสซีเมีย โรคโลหิตจางจากสาเหตุอื่น ๆ โรคเกล็ดเลือดต่ำ โรคขาดปัจจัยการแข็งตัวของเลือด หรือ โรคฮีโมฟีเลีย เป็นต้น

สถานการณ์ปัจจุบันความต้องการโลหิตเพื่อการรักษาผู้ป่วยของประเทศไทยมีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี ทำให้ศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ และสาขาบริการโลหิตแห่งชาติต้องจัดหาโลหิตเพิ่มขึ้นโดยมีอัตราการจัดหาโลหิตเพิ่มขึ้นเฉลี่ยปีละร้อยละ 3.8 โดยในปีพุทธศักราช 2562 มีการจัดหาโลหิตทั้งประเทศสูงถึง 2.7 ล้านยูนิต ส่งผลให้ปัจจุบันปีพุทธศักราช 2563 - 2564 ศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติจำเป็นต้องรับบริจาคโลหิตเพื่อให้มีโลหิตสำรองอย่างน้อย 3,400 ยูนิตต่อวันจึงจะเพียงพอ อีกทั้งสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อโควิด 19 ส่งผลกระทบต่อการจัดหาโลหิตของประเทศไทย ในเดือน มีนาคม - พฤษภาคม 2563 พบจำนวนผู้บริจาคโลหิตที่ศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติลดลงร้อยละ 23 ภาคบริการโลหิตแห่งชาติลดลงร้อยละ 27 และสาขาบริการโลหิตแห่งชาติลดลงร้อยละ 57 ซึ่งส่งผลให้โลหิตสำรองคงคลังลดลงและขาดแคลนในบางสัปดาห์

การสำรองเลือดหรือส่วนประกอบของเลือดเพื่อใช้ในโรงพยาบาลมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่ต้องมีเกณฑ์กำหนดที่เหมาะสม ต้องมีเลือดสำรองให้พอเพียง โดยเฉพาะในผู้ป่วยกรณีฉุกเฉินต่างๆ ที่มีอันตรายแก่ชีวิตถ้าขาดเลือด ขณะเดียวกันต้องบริหารจัดการให้มีเลือดหมดอายุน้อยที่สุด การกำหนดปริมาณเลือดสำรองขั้นต่ำที่เหมาะสม สามารถใช้วิธีคำนวณจากปริมาณเลือดสำรองเฉลี่ยต่อสัปดาห์ (average weekly use estimate) หรือคำนวณจากปริมาณเลือดสำรองเฉลี่ยต่อวัน (average daily use estimate) คลังเลือดกลางเลือกใช้ข้อมูลปริมาณเลือดสำรองขั้นต่ำที่เหมาะสมจากวิธีคำนวณ average daily use estimate เนื่องจากสมาคม The American Association of Blood Banks (AABB) แนะนำให้ใช้วิธีนี้สำหรับโรงพยาบาลที่มีการใช้เลือดปริมาณมาก นอกจากนี้ AABB ได้แนะนำให้กำหนดปริมาณเลือดสำรองที่เหมาะสมเพียงพอสำหรับใช้ในระยะเวลา 3, 5, หรือ 7 วัน ขึ้นอยู่กับปริมาณการใช้เลือดและความสามารถในการจัดหาเลือดของแต่ละโรงพยาบาล สำหรับคลังเลือดกลางได้กำหนดการสำรองเลือดชนิดเม็ดเลือดแดงที่ 7 วัน (ในภาวะที่มีการบริจาคเลือดปกติ) และเพิ่มปริมาณเลือดสำรองสำหรับกรณีฉุกเฉินอีกร้อยละ 10 เนื่องจากจำนวนการใช้เม็ดเลือดแดงแต่ละวัน ใน 1 สัปดาห์มีความแตกต่างกัน และกรณีมีการปลูกถ่ายอวัยวะจากผู้บริจาคสมองตาย

โดยเฉพาะการปลูกถ่ายตับที่ต้องมีการใช้เลือดในปริมาณที่มาก ซึ่งการปลูกถ่ายอวัยวะลักษณะนี้ไม่สามารถพยากรณ์ล่วงหน้าได้ ถือเป็นกรณีฉุกเฉินแบบหนึ่ง อย่างไรก็ตามในบางช่วงที่มีผู้บริจาคเลือดเพื่อการกุศลลดน้อยลง แต่จำนวนผู้ป่วยคงที่ จึงจำเป็นต้องลดปริมาณสำรองเม็ดเลือดแดงให้เหลือเพียง 3 วัน หรือเท่ากับร้อยละ 42.5 ของการสำรอง 7 วัน ทั้งนี้เพื่อให้มีเลือดหมุนเวียน สามารถเตรียมเลือดให้ผู้ป่วยได้ ไม่ต้องเลื่อนกำหนดการผ่าตัดของผู้ป่วยที่ไม่รับตัวออกไป ขณะเดียวกันจากการศึกษาพบว่า การสำรองเลือดและหมู่เลือดให้เหมาะสมเพียงพอต่อความต้องการการใช้เลือดของผู้ป่วยที่ปัจจุบันมีเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งการจัดหาเลือดในระหว่างปียังมีความไม่สม่ำเสมอ แนวนอน โดยในบางช่วงก็อาจจะมีเลือดสำรองในปริมาณมากเกินไปส่งผลต่อเลือดหมดอายุ ซึ่งส่งผลกระทบต่อข้อกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนว่าควรมีเลือดแต่ละหมู่ แต่ละผลิตภัณฑ์จำนวนเท่าใดจึงจะถือว่าเพียงพอและเหมาะสมต่อความจำเป็น และถือว่าการบริหารจัดการโลหิตสำรองของสถานพยาบาลแต่ละแห่งมีความสำคัญอย่างมาก

เช่นเดียวกันธนาคารเลือดของโรงพยาบาลนครนายก ได้ให้บริการจัดเตรียมเลือดและส่วนประกอบเลือดให้แก่ผู้ป่วยของโรงพยาบาลนครนายก ซึ่งมีภารกิจหลักของธนาคารเลือดคือการจัดการเลือดและส่วนประกอบของเลือดที่ดี มีคุณภาพให้แก่ผู้ป่วยอย่างเพียงพอ และมีการบริหารจัดการเลือดคงคลังที่ดี เพื่อให้ผู้ป่วยได้รับเลือดใหม่อย่างต่อเนื่อง เลือดที่ใช้ในผู้ป่วยได้จากผู้บริจาคเลือดเพื่อการกุศลทั่วไปหรือได้รับจากญาติผู้ป่วยบริจาคเลือดทดแทน ดังนั้นการจัดการเลือดต้องมีปริมาณที่สอดคล้องกับความต้องการใช้ของผู้ป่วย ธนาคารเลือดต้องมีเป้าหมายชัดเจนในการใช้และสำรองเลือดหรือส่วนประกอบเลือดหมู่ต่างๆ ให้เหมาะสม ไม่มากเกินไปหรือน้อยเกินไป เมื่อเลือดสำรองพร้อมต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ต้องมีวิธีการจัดหาเลือดเพิ่มเติม เช่น รมรณรงค์การบริจาคเลือดจากบุคลากร นักศึกษา หรือติดตามจากญาติผู้ป่วยให้บริจาคทดแทน เพื่อให้เลือดมีเพียงพอตลอดเวลา ในกรณีที่มีเลือดไม่เพียงพอ ผลกระทบต่อการรักษา โดยเฉพาะในผู้ป่วยที่ต้องได้รับการผ่าตัด ซึ่งจะมีการกำหนดวันผ่าตัดที่ชัดเจน ถ้าผู้ป่วยไม่สามารถผ่าตัดได้ตามกำหนด จะต้องถูกเลื่อนการผ่าตัดออกไปนานถึง 1 – 2 สัปดาห์ ดังนั้นธนาคารเลือดจึงต้องมีข้อมูลการใช้เลือดของผู้ป่วยเป็นระยะๆ เพื่อประเมินเกณฑ์การสำรองเลือดไว้ล่วงหน้าตลอดทั้งปี และกำหนดนโยบายในการจัดหาโลหิต กำหนดปริมาณโลหิตและส่วนประกอบโลหิตสำรองที่เหมาะสมกับความต้องการใช้จริงของผู้ป่วย จุดประสงค์เพื่อให้มีการใช้โลหิตอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ในสถานะที่มีแหล่งโลหิตสำรองอย่างจำกัด (Blood Utilization Management)

ปริมาณโลหิตสำรองที่เหมาะสมขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง ได้แก่ ประเภทของผู้ป่วยที่ต้องการใช้โลหิตในการรักษา หรือการผ่าตัด ชนิด และปริมาณส่วนประกอบของโลหิตที่ต้องการ หมู่โลหิตของผู้ป่วย ระยะเวลาสำรองโลหิตสำหรับผู้ป่วยเตรียมผ่าตัด แหล่งโลหิตสำรอง การขนย้ายโลหิต การเก็บโลหิต การรักษาอุณหภูมิของโลหิต ขนาดของพื้นที่ใช้เก็บโลหิต และวันหมดอายุของส่วนประกอบของโลหิต (Shelf Life) นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องอีก เช่น สภาพอากาศ ฤดูกาล ระยะทาง และสภาพจราจร รวมถึงปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบทำให้ยากต่อการกำหนดปริมาณโลหิตสำรองทั้งสิ้น อย่างไรก็ตามประโยชน์ที่จะ

ได้จากการกำหนดปริมาณโลหิตสำรองที่เหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการใช้จริง จะช่วยในการวางแผนการบริหารจัดการโลหิตสำรอง และการวางแผนขอเบิกส่วนประกอบโลหิตสำรองให้เหมาะสม ควบคุมดูแลปริมาณโลหิตสำรองให้เพียงพอกับความต้องการรองรับภาวะฉุกเฉินได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้วยเหตุผลดังกล่าว จะเห็นว่าเมื่อแนวโน้มความต้องการใช้โลหิตในโรงพยาบาลมีเพิ่มมากขึ้น แต่การบริจาคโลหิตมีน้อยลง ประกอบกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโควิด 19 ต่อเนื่องรอบที่สาม ทำให้เกิดสภาวะความขาดแคลนมากยิ่งขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษากระบวนการบริหารจัดการโลหิตสำรองของโรงพยาบาลนครนายกในปัจจุบัน และศึกษาปัญหาและอุปสรรคของกระบวนการบริหารจัดการโลหิตสำรองของโรงพยาบาลนครนายก เพื่อเป็นประโยชน์ในการวางแผนพัฒนากระบวนการบริหารจัดการโลหิตสำรองได้อย่างเหมาะสม และเตรียมความพร้อมในการบริหารจัดการโลหิตให้มีปริมาณเพียงพอต่อความต้องการใช้ของผู้ป่วยในจังหวัดนครนายกได้มีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาหาปริมาณโลหิตสำรองที่เหมาะสมของโรงพยาบาลนครนายก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยคำนวณหาปริมาณโลหิตสำรองที่เหมาะสมซึ่งจำแนกตามชนิดของส่วนประกอบโลหิตและหมู่เลือด A, B, O โดยใช้สูตรในการคำนวณตามวิธีของ กัลยาณี แสงสุข ดังนี้

1. คำนวณปริมาณโลหิตสำรองเฉลี่ยต่อสัปดาห์ (Average Weekly Use Estimate)

1.1 รวบรวมข้อมูลการใช้โลหิตต่อสัปดาห์ เป็นระยะเวลา 26 สัปดาห์ โดยจำแนกข้อมูลการใช้ส่วนประกอบของโลหิตตามหมู่โลหิต A, B, O

1.2 คำนวณหาปริมาณโลหิตสำรองเฉลี่ยต่อสัปดาห์ Average Weekly Blood Usage of Each ABO Group โดยใช้สูตร

$$\text{Average Weekly Blood Usage} = \frac{\text{Subtotal}}{25}$$

2. คำนวณปริมาณโลหิตสำรองเฉลี่ยต่อวัน (average daily use estimate) และปริมาณโลหิตสำรองขั้นต่ำ (minimum inventory levels)

2.1 รวบรวมข้อมูลการใช้โลหิตต่อวัน ระหว่างวันที่ 1 กรกฎาคม 2563 ถึง 31 ธันวาคม 2563 รวมเป็นเวลา 184 วัน โดยจำแนกข้อมูลการใช้ส่วนประกอบโลหิตตามหมู่ A, B, O

2.2 คำนวณหา average daily blood usage of each ABO group โดยใช้สูตร

$$\text{Average daily blood usage} = \frac{\text{Total Used}}{\text{Number of recording period (day)}}$$

2.3 คำนวณหาปริมาณโลหิตสำรองขั้นต่ำ (minimum inventory levels) โดยใช้สูตร minimum inventory levels = Average daily blood usage × จำนวนวัน ซึ่งปกติจำนวนวันที่ต้องการสำรองโลหิต

อาจใช้ 3, 5, หรือ 7 วัน ขึ้นอยู่กับศักยภาพในการจัดหาโลหิตสำรองของศูนย์บริการโลหิตที่มีพร้อมจ่าย ใน การศึกษานี้ใช้วันสำรองโลหิต เท่ากับ 7 วัน

2.4 คำนวณความแตกต่างของปริมาณโลหิตสำรองที่เหมาะสม จากวิธีการคำนวณปริมาณโลหิตสำรองเฉลี่ยต่อวัน และวิธีการคำนวณปริมาณโลหิตสำรองเฉลี่ยต่อสัปดาห์ โดยวิธี Mann-Whitney U test

2.5 คำนวณหาปริมาณโลหิตสำรองสำหรับสถานการณ์ฉุกเฉิน (Emergency Levels) คิดเป็นร้อยละ 10 ของ Minimum Inventory Levels (ตามการสำรองทั่วไป)

2.6 คำนวณหาปริมาณโลหิตสำรองคงคลัง (Blood Inventory Levels) โดยใช้สูตร

$$\text{Blood Inventory Levels} = (\text{Minimum Inventory Levels}) + (\text{Emergency Levels})$$

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย การหาปริมาณโลหิตสำรองคงคลังของงานธนาคารเลือด กลุ่มงานเทคนิคการแพทย์ และพยาธิวิทยาคลินิก โรงพยาบาลนครนายก จากการเก็บรวบรวมข้อมูลการใช้โลหิตของผู้ป่วยในโรงพยาบาล นครนายก ย้อนหลัง 6 เดือน ระหว่าง 1 กรกฎาคม ถึง 31 ธันวาคม 2563 โดยจำแนกข้อมูลโลหิตตามชนิดของส่วนประกอบโลหิตและหมู่โลหิต ABO ซึ่งศึกษาเฉพาะส่วนประกอบของโลหิตที่มีการสำรองคงคลัง (Stock) ของธนาคารเลือด ได้แก่ ผลิตภัณฑ์เม็ดโลหิตแดงชนิด packed red blood cells (PRC) และ leukocyte poor packed red cells (LPRC) พลาสมาสด แช่แข็ง fresh frozen plasma (FFP) Cryoprecipitate (CPP) และโลหิตหมู่พิเศษ (Rh Negative blood) กรณี CPP ไม่แยกศึกษาตามโลหิต ABO เพราะ CPP สามารถใช้กับผู้ป่วยทุกหมู่โลหิต ABO ส่วนหมู่โลหิต Rh Negative ศึกษาเฉพาะผลิตภัณฑ์โลหิตแดง (red blood cells) เนื่องจากมีปริมาณการใช้น้อยและไม่สามารถสรุปเป็นรายวันได้ จึงรวบรวมจำนวนยูนิตของเม็ดโลหิตแดงหมู่ Rh Negative ที่ให้แก่ผู้ป่วยภายในระยะเวลา 6 เดือน (หรือ 26 สัปดาห์) ผลการศึกษามีรายละเอียด ดังนี้

1. ผลการศึกษาการใช้โลหิตในระยะเวลา 6 เดือน ระหว่างวันที่ 1 กรกฎาคม ถึง 31 ธันวาคม 2563 มีการใช้โลหิตแดงจำนวน 1,838 ยูนิต พลาสมาสดแช่แข็งจำนวน 800 ยูนิต ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงปริมาณส่วนประกอบของโลหิตที่ให้แก่ผู้ป่วย แยกตามหมู่โลหิต ABO ระหว่างเดือน 1 กรกฎาคม ถึง 31 ธันวาคม 2563

ส่วนประกอบของโลหิต	จำนวนยูนิตที่ใช้				
	O	B	A	AB	รวม
Red Blood Cells (LPRC)	387	335	185	126	1,033
Fresh Frozen Plasma (FFP)	233	280	185	102	800
Cryoprecipitate (CPP)					64

2. ผลการศึกษาการใช้โลหิตในระยะเวลา 6 เดือน ระหว่างวันที่ 1 กรกฎาคม ถึง 31 ธันวาคม 2563 มีการใช้เม็ดโลหิตแดงหมู่ Rh negative จำนวน 5 ยูนิต ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงการใช้ PRC – Rh Negative ระหว่างเดือน 1 กรกฎาคม ถึง 31 ธันวาคม 2563

หมู่โลหิต	จำนวนยูนิตที่ใช้	จำนวนยูนิตที่ขอต่อครั้ง
O	0	0
B	0	0
A	5	1
AB	0	0

3. จากการทบทวนการใช้เม็ดโลหิตแดง (Red Blood Cells) เป็นรายสัปดาห์ (ตามตารางที่ 3) โดยศึกษา Leukocyte Poor Pack Red Cell (LPRC) แยกตามหมู่โลหิต O, B, A, AB ตามลำดับ พบว่า

- มีการใช้ LPRC สูงสุดต่อสัปดาห์ เท่ากับ 30, 29, 12, และ 20 ยูนิต เมื่อคำนวณปริมาณการใช้โลหิตเฉลี่ยต่อสัปดาห์ แยกตามหมู่โลหิต O, B, A, AB ตามลำดับ พบว่า มีการใช้ LPRC เฉลี่ยต่อสัปดาห์เท่ากับ 14.28, 12.24, 6.92 และ 4.16 ยูนิต

ตารางที่ 3 แสดงปริมาณการใช้โลหิตแยกตามหมู่โลหิต ABO เป็นสัปดาห์

สัปดาห์ที่	Leukocyte Poor Pack Red Cell (LPRC)			
	O	B	A	AB
1	15	7	5	7
2	10	9	5	0
3	12	8	3	4
4	9	9	5	0
5	19	11	9	0
6	12	20	5	11
7	6	7	11	0
8	8	9	6	3
9	14	10	4	0
10	25	29	12	3
11	16	15	8	0
12	28	20	10	7
13	22	20	9	18

14	24	16	7	8
15	27	20	12	0
16	30	16	6	7
17	10	11	11	0
18	12	13	8	0
19	16	15	6	14
20	14	10	5	0
21	13	17	7	7
22	10	10	3	0
23	9	9	7	7
24	5	6	6	0
25	6	9	8	20
26	15	10	7	8
Total Used (ใช้ทั้งหมด)	387	335	185	124
Highest Week(สูงสุดต่อสัปดาห์)	30	29	12	20
Average Weekly Blood Usage (Subtotal/25)(เฉลี่ยต่อสัปดาห์)	14.28	12.24	6.92	4.16

4. จากการทบทวนการใช้ส่วนประกอบของโลหิตแยกตามหมู่โลหิต ABO เป็นสัปดาห์ (ตามตารางที่ 4) ปริมาณการใช้ FFP สูงสุดต่อสัปดาห์ แยกตามหมู่ O, B, A, AB พบว่า เท่ากับ 20, 19, 12, และ 20 ยูนิต ตามลำดับ เมื่อคำนวณปริมาณการใช้ FFP เฉลี่ยต่อสัปดาห์เท่ากับ 8.52, 10.44, 6.92 และ 3.28 ยูนิต ตามลำดับ

ตารางที่ 4 แสดงปริมาณการใช้ส่วนประกอบของโลหิตแยกตามหมู่โลหิต ABO เป็นสัปดาห์

สัปดาห์ที่	Fresh Frozen Plasma (FFP)				Cryoprecipitate (CPP)
	O	B	A	AB	
1	13	11	7	0	0
2	5	7	8	5	0
3	9	10	6	0	0
4	8	6	7	0	12
5	5	17	3	16	0
6	15	15	7	0	0
7	7	11	5	0	6
8	13	11	6	0	0
9	10	11	8	0	0
10	6	7	11	5	0
11	11	9	6	6	6
12	7	5	12	15	0
13	6	8	7	5	0
14	8	10	9	0	0
15	12	10	10	0	0
16	7	7	8	4	15
17	6	6	12	0	0
18	4	14	4	0	0
19	6	8	6	20	0
20	5	13	11	2	9
21	20	19	5	4	0
22	15	13	9	0	0
23	15	10	5	12	16
24	7	14	3	8	0
25	14	19	5	0	0
26	6	10	5	0	0
Total Used	233	280	185	102	64
Highest Week	20	19	12	20	16
Average Weekly Blood Usage (Subtotal/25)	8.52	10.44	6.92	3.28	1.92

ตารางที่ 5 ปริมาณ การใช้ Red Blood Cells แยกตามชนิดและหมู่โลหิต ABO (6 เดือน)

ส่วนประกอบของโลหิต	Leukocyte Poor Pack Red Cell (LPRC)			
หมู่โลหิต	O	B	A	AB
Total Use (Units)	387	335	185	124
Mean Use Per Day	2.10	1.82	1	0.67
Minimum Inventory Levels	14.7	12.74	7	4.17
Emergency Levels	1.47	1.27	0.7	0.47
Blood Inventory Levels	16.17 (16)	14 (14)	7.7 (8)	4.64 (5)

ตารางที่ 6 ปริมาณการใช้ FFP แยกตามหมู่โลหิต ABO

ส่วนประกอบของโลหิต	Fresh Frozen Plasma (FFP)			
หมู่โลหิต	O	B	A	AB
Total Use (Units)	233	280	185	102
Mean Use Per Day	1.26	1.5	1	0.55
Minimum Inventory Levels	8.82	10.6	7	3.88
Emergency Levels	0.88	1.06	0.7	0.38
Blood Inventory Levels	9.7 (10)	11.66 (12)	7.7 (8)	4.26 (4)

Mean Use Per Day = Total Use / 184

Minimum Inventory Levels = (Mean Use Per Day) X 7

Emergency Levels = 10% of Minimum Inventory Levels

Blood Inventory Levels = (Minimum Inventory Levels) + (Emergency Levels)

จากตารางที่ 7 และ 8 แสดงการคำนวณการใช้ส่วนประกอบโลหิตเฉลี่ยต่อวัน (Mean Use Per Day), ปริมาณโลหิตสำรองที่ใช้สำหรับ 7 วัน (Minimum Inventory Levels) และปริมาณโลหิตสำรองภาวะฉุกเฉิน (Emergency Levels) ทำให้ได้ปริมาณโลหิตสำรองคงคลัง (Blood Inventory Levels) ของแต่ละชนิดแยกตามหมู่โลหิต O, B, A และ AB ตามลำดับดังนี้คือ • LPRC เท่ากับ 16, 14, 8 และ 5 ยูนิต • FFP เท่ากับ 10, 12, 8 และ 4 ยูนิต • CPP เท่ากับ 3 ยูนิต • PRC – Rh Negative ควรสำรองตามการใช้จริง

ตารางที่ 7 สรุปปริมาณการสำรองของโลหิตแยกตามชนิดและหมู่โลหิต

ส่วนประกอบของโลหิต	LPRC				FFP				CCP
หมู่โลหิต	O	A	B	AB	O	A	B	AB	
Mean Use Per Day (Mean)	3	2	1	1	1	2	1	1	0.3
Standard Deviation (SD)	7	7	6	3	4	4	5	6	5
Minimum Inventory Levels	15	13	7	4	9	11	7	4	2
Emergency Levels	1.47	1.27	0.7	0.47	0.88	1.06	0.7	0.38	0.48
Blood Inventory Levels (Data From Average Daily Use Estimate)	16	14	8	5	10	12	8	4	3
Blood Inventory Levels (Data From Average Weekly Use Estimate)	16	14	7	8	7	10	9	3	2

จากตารางที่ 7 การศึกษาเพื่อหาปริมาณโลหิตคงคลัง โดยการเปรียบเทียบ 2 วิธีคือ Average Daily Use Estimate และ Average Weekly Use Estimate พบว่า ปริมาณโลหิตคงคลังใดก็ตามที่ใกล้เคียงกัน แต่จากการศึกษา ครั้งนี้ได้เลือกวิธี Average Daily Use Estimate เนื่องจากสามารถกำหนดการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นช่วง ๆ ที่มีความต้องการใช้โลหิตต่างกัน ทำให้ได้ปริมาณโลหิตคงคลังที่ใกล้เคียงกับความต้องการใช้มากที่สุด สรุปได้ว่า ปริมาณโลหิตและส่วนประกอบของโลหิตที่ธนาคารเลือดควรมีสำรองคงคลังตลอดเวลา โดย แยกตามหมู่โลหิต O, B, A และ AB ตามลำดับ LPRC คือ 16, 14, 8, และ 5 ยูนิต FFP คือ 10, 12, 8 และ 4 ยูนิต ตามลำดับ จำนวน Cryoprecipitate (CPP) ที่ควรมีคือ 3 ยูนิต

อภิปรายผลการวิจัย

การสำรองเลือดหรือส่วนประกอบของเลือดเพื่อใช้ในโรงพยาบาลมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่ต้องมีเกณฑ์กำหนดที่เหมาะสม ต้องมีโลหิตสำรองให้พอเพียง โดยเฉพาะในผู้ป่วยกรณีฉุกเฉินต่าง ๆ ที่มีอันตรายแก่ชีวิต ถ้าขาดโลหิต ขณะเดียวกันต้องบริหารจัดการให้มีโลหิตหมดอายุน้อยที่สุด การกำหนดปริมาณโลหิตสำรองขั้นต่ำที่เหมาะสม สามารถใช้วิธีคำนวณจากปริมาณโลหิตสำรองเฉลี่ยต่อสัปดาห์ (average weekly use estimate) หรือคำนวณจากปริมาณโลหิตสำรองเฉลี่ยต่อวัน (average daily use estimate) คลังโลหิตกลางเลือกใช้ข้อมูลปริมาณโลหิตสำรองขั้นต่ำที่เหมาะสมจากวิธีคำนวณ average daily use estimate เนื่องจากสมาคม The American Association of Blood Banks (AABB) แนะนำให้ใช้วิธีนี้สำหรับโรงพยาบาลที่มีการใช้โลหิตปริมาณมาก นอกจากนี้ AABB ได้แนะนำให้กำหนดปริมาณโลหิตสำรองที่เหมาะสมเพียงพอสำหรับใช้ในระยะเวลา 3, 5 หรือ 7 วัน ขึ้นอยู่กับปริมาณการใช้โลหิตและความสามารถในการจัดหาโลหิตของแต่ละโรงพยาบาล สำหรับคลังโลหิตกลางได้กำหนดการสำรองโลหิตชนิดเม็ดโลหิตแดงที่ 7

วัน (ในภาวะที่มีการบริจาคโลหิตปกติ) และเพิ่มปริมาณโลหิตสำรองสำหรับกรณีฉุกเฉินอีกร้อยละ 10 เนื่องจากจำนวนการใช้เม็ดโลหิตแดงแต่ละวัน ใน 1 สัปดาห์มีความแตกต่าง อย่างไรก็ตามในบางช่วงที่มีผู้บริจาคโลหิตเพื่อการกุศลลดน้อยลง แต่จำนวนผู้ป่วยคงที่ จึงจำเป็นต้องลดปริมาณสำรองเม็ดโลหิตแดงให้เหลือเพียง 3 วัน หรือเท่ากับร้อยละ 42.5 ของการสำรอง 7 วัน ทั้งนี้เพื่อให้มีโลหิตหมุนเวียน สามารถเตรียมโลหิตให้ผู้ป่วยได้ ไม่ต้องเลื่อนกำหนดการผ่าตัดของผู้ป่วยที่ไม่รีบด่วนออกไป

การสำรองโลหิต red blood cells, fresh frozen plasma และ cryoprecipitate ไม่ยุ่งยากเนื่องจากมีอายุในการเก็บรักษาได้นาน เช่น red blood cells มีอายุ 35-42 วัน ขึ้นอยู่กับชนิดของน้ำยาที่ใช้เป็นสารกันโลหิตแข็ง ส่วน fresh frozen plasma และ cryoprecipitate มีอายุ 1 ปี (เก็บที่อุณหภูมิ < -20 องศาเซลเซียส) ส่วนประกอบของโลหิตที่มีปัญหาในการสำรองคือ เกล็ดโลหิตเพราะมีอายุในการเก็บสั้นเพียง 3-5 วัน ปริมาณที่ผลิตจากศูนย์น้อยต้องจองเกล็ดโลหิตเป็นรายวัน และที่สำคัญต้องให้เกล็ดโลหิตต้องตรงกับหมู่ ABO ของผู้ป่วย (ยกเว้นกรณีที่มีความจำเป็นและไม่สามารถหาหมู่ตรงกับผู้ป่วยได้ แพทย์อาจพิจารณาให้เกล็ดโลหิตหมู่ที่มี plasma compatible) นอกจากเกล็ดโลหิตแล้วยังมีปัญหาในการสำรอง red blood cells หมู่ Rh negative เพราะจำนวนผู้บริจาคมีน้อย เมื่อผู้ป่วยต้องการใช้ธนาคารโลหิตจะแจ้งความต้องการใช้ไปยังศูนย์ฯ และศูนย์ฯ จะติดต่อผู้บริจาคหมู่ Rh negative ให้มาบริจาค จึงต้องใช้เวลาในการจัดหา ทำให้เกิดปัญหาเมื่อผู้ป่วยต้องการใช้ในภาวะฉุกเฉินในช่วงเวลาที่ทำการศึกษพบว่ามีการจองมาทั้งหมด 2 ยูนิต มีปริมาณ 1 ยูนิตต่อครั้ง

เมื่อนำผลการศึกษาในครั้งนี้ไปกำหนดปริมาณโลหิตสำรองที่เหมาะสมของโรงพยาบาลนครนายก แล้ว สามารถนำไปใช้ประเมินประสิทธิภาพของการบริหารจัดการโลหิตสำรองของธนาคารโลหิตได้โดยการติดตามตัวชี้วัดคุณภาพ ได้แก่ ร้อยละของจำนวนวันที่มีปริมาณโลหิตสำรองที่ต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เพื่อชี้วัดความสามารถในการสำรองโลหิตของธนาคารโลหิต และอัตราโลหิตหมดอายุ เป็นการชี้วัดว่าปริมาณโลหิตสำรองที่กำหนดนั้นมีความเหมาะสมสอดคล้องกับการใช้จริงหรือไม่ แต่อย่างไรก็ตามปริมาณโลหิตสำรองที่กำหนดไว้อาจจะไม่เหมาะสม เมื่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลงไปจึงต้องทำการศึกษาเป็นระยะ ๆ นอกจากนี้นังมีปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารการสำรองโลหิตมีทั้งที่เกี่ยวข้องตัวผู้ป่วยเองธนาคารเลือดและศูนย์บริการโลหิต แพทย์และวิธีการรักษา รวมถึงสภาพอากาศ สภาพแวดล้อม ค่านิยมความเชื่อของสังคมและอื่น ๆ นอกจากการประเมินประสิทธิภาพในการบริหารการสำรองโลหิตแล้ว ธนาคารเลือดยังสามารถใช้ข้อมูลนี้ในการวางแผนจัดหาโลหิตสำรอง และกำหนดแนวทางในการปฏิบัติเมื่อปริมาณโลหิตสำรองต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

การสำรองโลหิตให้มีปริมาณที่เหมาะสมและเพียงพอสำหรับความต้องการใช้ของผู้ป่วย จะช่วยลดปริมาณโลหิตสำรองที่มากเกินความจำเป็น ลดโลหิตหมดอายุ และลดค่าใช้จ่ายที่ต้องสูญเสียจากโลหิตหมดอายุ รวมถึงลดค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในการสำรองโลหิต เช่น ค่าขนย้าย ค่าน้ำแข็งแห้ง หรือแม้แต่วเวลาที่สูญเสียไปกับงานที่เกินความจำเป็นประสิทธิภาพของการสำรองโลหิตขึ้นอยู่กับปัจจัยหลักสองอย่างคือโลหิตบริจาคที่จะเข้ามาในคลัง และโลหิตที่เตรียมจ่ายให้ผู้ป่วย ดังนั้นสิ่งสำคัญคือค่านิยมของการบริจาคโลหิตของกลุ่มประชากร การรณรงค์ให้มีการบริจาคโลหิตเนื่องในวันสำคัญต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้มีปริมาณโลหิตเพิ่มขึ้นเฉพาะวันเกินความจำเป็น จำนวนผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษาในแต่ละช่วงเวลา ตลอดจนการเตรียมโลหิต

ให้ผู้ป่วยอย่างเหมาะสม ทั้งในลักษณะของ first in first out (FIFO) ในผู้ป่วยทั่วไป เพื่อไม่ให้มีโลหิตที่มีอายุมากค้างในสต็อก หรือการใช้โลหิตแบบ non-first in first out (non-FIFO) ในผู้ป่วยเด็กเล็ก สอดคล้องกับการศึกษาของ Simonetti และคณะได้ศึกษาปริมาณการสำรองโลหิตและระบบการหมุนเวียนโลหิตในคลัง โดยใช้ระบบการบริหารจัดการโลหิตทั้งแบบ FIFO และ non-FIFO พบว่าสามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการสำรองโลหิต สามารถใช้โลหิตได้อย่างจำเพาะกับกลุ่มผู้ป่วย ส่งผลต่อการใช้โลหิตได้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนั้นในอนาคตการบริหารจัดการโลหิตสำรองคงคลังจึงเป็นสิ่งที่ต้องติดตามอย่างใกล้ชิดและท้าทาย เพื่อให้ผู้ป่วยมีโอกาสใช้โลหิตที่ใหม่ ๆ การรักษาโดยการให้โลหิตก็จะมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. การบริหารจัดการธนาคารเลือดนั้น การทราบปริมาณโลหิตและส่วนประกอบของโลหิตที่เหมาะสม จะทำให้ธนาคารเลือดมีการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ หากพบว่า ระดับโลหิตหรือส่วนประกอบของโลหิตต่ำกว่าที่กำหนดจะต้องหาแนวทาง หรือวิธีการในการจัดหาโลหิตสำรองเพิ่มเติม
2. ในอนาคตแนวทางการรักษาพยาบาลอาจมีการเปลี่ยนแปลง ทำให้ความต้องการใช้โลหิตและส่วนประกอบของโลหิตเปลี่ยนแปลงไปด้วยจึงควรทำการสำรวจข้อมูลเป็นระยะอย่างน้อยปีละครั้ง

บรรณานุกรม

- กัลยาณี แสงสุข. การศึกษาหาปริมาณโลหิตสำรองที่เหมาะสมของโรงพยาบาลตำรวจ. วารสารโลหิตวิทยา และเวชศาสตร์บริการโลหิต. 2553;20:169-177.
- พรรณวดี เอี่ยมตะโก. การบริหารจัดการโลหิตของศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ สภากาชาดไทย. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร. 2556
- สมาคมโลหิตวิทยาแห่งประเทศไทย. ความรู้สู่ประชาชน “การบริจาคโลหิตในยุค COVID-19”. เข้าถึงได้จาก <http://tsh.or.th/Knowledge>.
- อมรรัตน์ ร่มพฤษ์ แลคณะ. ผลการสำรองเลือดของคลังเลือดกลาง เพื่อใช้ในโรงพยาบาลศรีนครินทร์และ ศูนย์หัวใจสิริกิติ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในระยะเวลา 5 ปี (2556-2560). ศรีนครินทร์เวชสาร 2562; 34(1): 99-106.

การเสริมสร้างค่านิยมของประชาชนเพื่อต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ ทางการเมืองในเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร*

STRENGTHENING PEOPLE'S VALUES AGAINST CORRUPTION AND MISCONDUCT POLITICAL IN SAMPHANTHAWONG DISTRICT, BANGKOK

พระครูศรีปริยัตยาภิณฐ์, ยุทธนา ปราณีต, สวัสดิ์ จิรัฏฐิติกาล

Phrakhrusripariyattaphimon, Yuttana Praneet, Sawat Jiratthitikan

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, กรมราชทัณฑ์

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Department of Corrections

E-mail: yuttana.pra@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างค่านิยมของประชาชนเพื่อต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบทางการเมืองในเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการเสริมสร้างค่านิยม 2) ศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการเสริมสร้างค่านิยม และ 3) ศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะการเสริมสร้างค่านิยมของประชาชนเพื่อต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบทางการเมือง

โดยมีระเบียบวิธีการวิจัยคือ การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากประชาชนเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร จำนวน 395 คน ด้วยการแจกแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 รูปหรือคน วิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

1. ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการเสริมสร้างค่านิยมต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบทางการเมืองในเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้านดังนี้ ด้านการรับรู้การทุจริต ด้านการประชาสัมพันธ์ อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการปลูกฝังและสร้างจิตสำนึก และด้านการดำเนินการป้องกันและเฝ้าระวัง ด้านการสร้างเครือข่าย อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

2. ประชาชนที่มีอายุ และการศึกษา ต่างกัน การเสริมสร้างค่านิยมการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบทางการเมือง โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ส่วนประชาชนที่มี เพศ อาชีพ และรายได้ต่างกัน โดยรวมไม่แตกต่างกัน 3. ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเสริมสร้างค่านิยมของประชาชนเพื่อต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบทางการเมือง ปัญหามีดังนี้คือ หน่วยงานรัฐขาดการสร้างค่านิยม ขาดกิจกรรมต่อต้านการทุจริตให้ประชาชนเกิดจิตสำนึกได้ ทำให้ประชาชนยุคใหม่ยอมรับการทุจริตถ้าไม่ทำให้เกิดความเดือดร้อน โดยเสนอแนะให้ปลูกจิตสำนึกการเป็นพลเมืองที่ดี มีวัฒนธรรมสุจริต และไม่ทนต่อการทุจริต

คำสำคัญ: การเสริมสร้างค่านิยม; การต่อต้านการทุจริต; ประพฤติมิชอบทางการเมือง

* Received December 1, 2021; Revised December 21, 2021; Accepted January 25, 2022

Abstract

Objectives of this research were: 1. To study the level of opinions on the Strengthening, 2. To compare opinions on the Strengthening, and 3. to study the problem Obstacles and suggestions on Strengthening People's Values Against Corruption and Misconduct Political in Samphanthawong District, Bangkok. Methodology was the mixed methods: The quantitative research collected data with questionnaires from 395 samples people in Samphanthawong District, Bangkok, Statistics used to analyze data were frequency, percentage, mean, standard deviation, SD. The qualitative research collected data from 7 key informants by in-depth-interviewing, analyzed data by descriptive interpretation.

Findings of the research were as follows:

1. The public had opinions on the strengthening people's values against corruption and misconduct political in Samphanthawong District, Bangkok. Overall, it was at the High level. When classified by each side, as follows: at a high level as follows, The perceived fraud public relations and was at the moderate level. In cultivating and raising awareness. and defense and surveillance network construction.

2. People of different age and education, creating anti-corruption values and political misconduct of people in Samphanthawong District, Bangkok. Overall different significantly at a level of 0.05, the research hypothesis was accepted. As for people with different genders, occupations and incomes Overall was no different. Therefore reject the research hypothesis.

3. The problems and suggestions about the Strengthening People's Values Against Corruption and Misconduct Political in Samphanthawong District, Bangkok. The problem is as follows: Government agencies lack the creation of local values. Lack of anti-corruption activities, with the following suggestions, Should cultivate and raise awareness of good citizenship. Have honest culture and cultivating and shaping the culture, against corruption and not tolerate corruption among children and young people of all ages and levels. To keep an eye on and follow the misconduct of politicians.

Keyword; Strengthening; Values Against Corruption; Misconduct Political

บทนำ

ในการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศหรืออำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 จึงต่างให้ความสำคัญต่อการบริหารราชการอย่างโปร่งใส สุจริต เปิดเผยข้อมูล และการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะ การตัดสินใจทางการเมือง รวมถึงการตรวจสอบ การใช้อำนาจรัฐในทุกระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นการปกครองโดยประชาชนและเพื่อประชาชน ด้วยศักยภาพของรัฐบาลที่บริหารประเทศเพียงหน่วยงานส่วนเดียวไม่อาจสนองตอบความต้องการ การบริการ และการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนได้อย่างทั่วถึง

ประเทศไทยมีภาพลักษณ์การทุจริตสูงในสายตาของนานาชาติ โดยผลการจัดอันดับดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์คอร์รัปชัน (CPI : Corruption Perceptions Index) ขององค์กรความโปร่งใสระหว่างประเทศ หรือ Transparency International (TI) ปี ๒๕๕๙ ประเทศไทยได้คะแนน ๓๕ คะแนนจากคะแนนเต็ม ๑๐๐ คะแนน ซึ่งอยู่ในอันดับที่ ๑๐๑ จากการจัดอันดับทั้งหมด ๑๗๖ ประเทศทั่วโลกการแก้ปัญหการทุจริตจึงเป็นนโยบายเร่งด่วนสำคัญที่ทุกรัฐบาลให้ความสำคัญ

ประชาชนชาวไทยย่อมมีฐานะเป็นพลเมือง พลเมืองต้องเคารพและปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย เคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น เคารพ หลักความเสมอภาค ยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรม มีค่านิยมที่ดีมีวินัย ตระหนักในหน้าที่ มีความรับผิดชอบต่อ สังคมและส่วนรวม รู้รักสามัคคีมีความเพียร และพึ่งตนเอง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นต่อการเสริมสร้างค่านิยมของประชาชนเพื่อต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบทางการเมืองในเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการเสริมสร้างค่านิยมของประชาชนเพื่อต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบทางการเมืองในเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเสริมสร้างค่านิยมของประชาชนเพื่อต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบทางการเมืองในเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร

ด้านการปลูกฝังและสร้างจิตสำนึก ปัญหา คือ 1) การเมืองไทยไม่ชี้้นำให้ประชาชนเกิดจิตสำนึกต่อประเทศชาติ 2) รัฐบาลแรงจูงใจและการปลูกฝังจิตสำนึกที่จริงจัง ไม่มีกิจกรรมที่บ่งบอกให้เป็นรูปธรรม และมีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) สื่อควรมีการนำเสนอข่าวการเลือกตั้ง ที่สร้างสรรค์การไปใช้สิทธิที่เป็นธรรมทั้งสองฝ่าย และให้วิเคราะห์บนพื้นฐานความเป็นจริง

ด้านการป้องกันและเฝ้าระวัง ปัญหา คือ 1) กลไกการกำหนดให้นักการเมืองแสดงเจตจำนงทางการเมืองในการต่อต้านการทุจริต 2) การบังคับใช้กฎหมายขาดประสิทธิภาพไม่ส่งเสริมและป้องกันและเฝ้าระวัง และมีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) รัฐจัดทำมาตรการการป้องกันการแสวงหาผลประโยชน์ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง 2) การพัฒนานวัตกรรมต่อต้านการทุจริตเพื่อสนับสนุนให้การดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ในทุกขั้นตอนการดำเนินงาน และมีความเท่าทันต่อพลวัตการทุจริตของนักการเมือง

ด้านการประชาสัมพันธ์ ปัญหา อุปสรรค คือ 1) ไม่เปิดโอกาสให้บุคลากรภายในหรือบุคลากรภายนอกมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณของหน่วยงาน 2) การเสนอข่าวการเมืองที่ปกป้องผลประโยชน์ส่วนรวมที่ไม่ใช่ปกป้องอำนาจบางกลุ่มในสังคม การเสนอข่าวการเมืองในประเด็นเกี่ยวกับรัฐบาลและประเด็นเกี่ยวกับฝ่ายค้านและนักวิชาการ และมีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) ให้ความสำคัญกับการเปิดโอกาสให้บุคลากรภายในองค์กรและบุคลากรภายนอกมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณของหน่วยงาน 2) การปราบปรามการทุจริตและการบังคับใช้กฎหมายให้มีความรวดเร็ว เป็นธรรม และได้รับความร่วมมือจากประชาชน

ด้านการสร้างเครือข่าย ปัญหา คือ 1) ประชาชนโดยทั่วไป ไม่สนใจการสนับสนุนพรรคการเมืองด้วยการให้เงิน 2) ขาดการร่วมมือระหว่างประชาชน สื่อ องค์กรอิสระต่างๆ และมีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) รัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ข้อมูลหรือทำความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ประชาชน 2) สื่อต่างๆ ต้องร่วมกันต่อต้านการใช้อำนาจรัฐในทางที่ผิด

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

1. จากผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นต่อการสร้างค่านิยมต่อต้านการทุจริตและประพฤตินิยมชอบทางการเมืองของประชาชนในเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร

จากการศึกษา พบว่า ความคิดเห็นต่อการสร้างค่านิยมต่อต้านการทุจริตและประพฤตินิยมชอบทางการเมืองของประชาชนในเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า การรับรู้การทุจริต ฟังและติดตามข่าวสารการทุจริตและประพฤตินิยมชอบทางการเมืองจากสื่อต่างๆ ไม่ยอมรับการซื้อสิทธิขายเสียงช่วงที่มีการเลือกตั้ง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บงกช สุทัศน์ ณ อยุธยา ได้วิจัยเรื่อง “การสร้างจิตสำนึกของความเป็นไทย ค่านิยม เพื่อการต่อต้านป้องกัน การทุจริต คอร์รัปชัน” พบว่า การสร้างค่านิยมโดยการสร้างจิตสำนึกของความเป็นไทย ค่านิยมเพื่อการต่อต้านป้องกันการทุจริตคอร์รัปชัน และร่วม

ตรวจสอบบทบาทหน้าที่ของข้าราชการประจำ และข้าราชการการเมืองให้เข้มข้นยิ่งขึ้น รวมถึงต้องจูงใจให้คนดีมีคุณธรรม จริยธรรมและความรู้ความสามารถ เป็นที่ยอมรับของสังคมเข้าสู่ระบบราชการและระบบการเมือง

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สามารถอภิปรายเป็นรายด้านได้ดังนี้

ด้านการรับรู้การทุจริต พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า ประชาชนรับฟังและติดตามข่าวสารการทุจริตและประพฤติดีมิชอบทางการเมืองจากสื่อต่างๆ และมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารการทุจริตและประพฤติดีมิชอบทางการเมืองทางการเมืองกับบุคคลอื่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณชรต อัมณะรัฐ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “สัญลักษณ์เพื่อการรณรงค์ต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันทางสื่อวีดิทัศน์ออนไลน์” พบว่าสัญลักษณ์เพื่อการรณรงค์ต่อต้านการทุจริต คอร์รัปชันทางสื่อ วีดิทัศน์

ด้านการปลูกฝังและสร้างจิตสำนึก โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง อภิปรายได้ว่า หน่วยงานภาครัฐส่งเสริมให้ประชาชนช่วยกันตรวจสอบพฤติกรรมทางการเมืองของนักการเมืองแต่ประชาชนยังขาดความกล้าแสดงออกในประเด็นที่มีความถูกต้องเป็นธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เศรษฐวัฒน์ โชควรกุล และคณะ (2561) ได้วิจัยเรื่อง “แนวทางสร้างค่านิยมต่อต้านการคอร์รัปชันทุกรูปแบบให้กับกลุ่มเยาวชน ในจังหวัดนครราชสีมา” ผลการวิจัยพบว่าแนวทางสร้างค่านิยมต่อต้านการคอร์รัปชันทุกรูปแบบ คือ ยึดหลักกระบวนการทางสังคมให้มีบทบาทสำคัญในการขัดเกลาทางสังคมและสร้างค่านิยม ได้แก่ พ่อ- แม่, ครู, เพื่อน, พระสงฆ์ และสื่อมวลชน

ด้านการป้องกันและเฝ้าระวัง พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง อภิปรายได้ว่า หน่วยงานภาครัฐ ส่งเสริมประชาชนให้ไม่ยอมรับการซื้อสิทธิขายเสียงช่วงที่มีการเลือกตั้ง แต่ขาดการส่งเสริมท่านให้ติดตามการ ทำงานของนักการเมือง สถาบันครอบครัวและสถาบันการศึกษาต้องมีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังจิตสำนึก ด้านคุณธรรมจริยธรรม อบรมสั่งสอนเด็กและเยาวชนให้มีคุณธรรมจริยธรรม ความซื่อสัตย์ ความมีระเบียบวินัย และความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ผู้บริหารประเทศและองค์กรต้องประพฤติตัวเป็นแบบอย่างที่ดี นอกจากนี้คนใน สังคมต้องเปลี่ยนทัศนคติและความเชื่อโดยให้การเคารพยกย่องคนดีมีคุณธรรม รวมทั้งสื่อมวลชนต้องยกย่อง ชมเชยผู้ที่ประพฤติดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัตนา สารักษ์ ได้วิจัยเรื่อง “การส่งเสริมวัฒนธรรม การเมืองของประชาชนในอำเภอนิคมน้ำจืด จังหวัดระยอง” ผลการวิจัยพบว่า การส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมาก

ด้านการประชาสัมพันธ์ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า หน่วยงานภาครัฐจัดทำโฆษณาณรงค์ต่อต้านการทุจริต ส่งเสริมให้มีพื้นที่สื่ออย่างกว้างขวางเพื่อให้มีการประชาสัมพันธ์ ข่าวกรณีการทุจริตคอร์รัปชัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดิฐภัทร บวรชัย ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการป้องกันการทุจริตและประพฤติดีมิชอบของเจ้าหน้าที่ตำรวจ กรณีศึกษาระดับสถานีตำรวจ” ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหา การทุจริตและประพฤติดีมิชอบของข้าราชการตำรวจระดับสถานีโดยรวมอยู่ในระดับมาก

ด้านการสร้างเครือข่าย พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง อภิปรายได้ว่า หน่วยงานภาครัฐส่งเสริมคนไทยเปลี่ยนพฤติกรรม ลด ละ และเลิกทำ นิยเสียกระทู้ให้ทุกคนหันมาใส่ใจและรับผิดชอบต่อสังคมร่วมกัน หน่วยงานภาครัฐส่งเสริมการปรับเปลี่ยนค่านิยมจากการนับถือเงินและอำนาจมาเป็นการยกย่องคนดีที่ไม่โกงกิน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เศรษฐวัฒน์ โชควรรกุล และคณะ ได้วิจัยเรื่อง “แนวทางสร้างค่านิยมต่อต้านการคอร์รัปชันทุกรูปแบบให้กับกลุ่มเยาวชน ในจังหวัดนครราชสีมา” ผลการวิจัยพบว่า (1) มีความตั้งใจร่วมกันในการเป็นภาคีต่อต้านการคอร์รัปชัน (2) เผยแพร่ให้ความรู้ด้านต่อต้านการคอร์รัปชันให้กับคนที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ (3) มหาวิทยาลัย สนับสนุนส่งเสริมโครงการต่อต้านการคอร์รัปชันอย่างต่อเนื่อง (4) ร่วมเป็นเครือข่ายต่อต้านการคอร์รัปชันกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และ (5) ตั้ง Facebook Fan Page Nrru ด้านโกง เพื่อขยายเครือข่ายต่อต้านการคอร์รัปชัน

2. จากผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการสร้างค่านิยมต่อต้านการทุจริตและประพฤตินิชอบทางการเมืองของประชาชนในเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร

สามารถอภิปรายได้ ดังนี้

ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการสร้างค่านิยมต่อต้านการทุจริตและประพฤตินิชอบทางการเมือง โดยรวมไม่แตกต่างกัน อภิปรายได้ว่า ปัจจุบันเพศหญิงให้ความสนใจการเมือง ทั้งช่วงก่อนเลือกตั้งและช่วงเลือกตั้ง ค่านิยมต่อต้านการทุจริตและประพฤตินิชอบทางการเมืองเช่นเดียวกับเพศชาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐกาญจน์ เข็มมณีนาค ได้วิจัยเรื่อง “พฤติกรรมทางการเมืองในการออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งทั่วไป ปี พ.ศ. 2562 ในตำบลท่าช้าง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา” ผลการเปรียบเทียบพบว่า ประชาชนที่มีเพศ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อพฤติกรรมทางการเมือง โดยรวมไม่แตกต่างกัน

ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการสร้างค่านิยมต่อต้านการทุจริตและประพฤตินิชอบทางการเมือง โดยรวมแตกต่างกัน อภิปรายได้ว่า ประชาชนที่ช่วงอายุ 51-60 ปี มีความสนใจการเมืองมีค่านิยมและให้ความสำคัญกับต่อต้านการทุจริตและประพฤตินิชอบทางการเมืองมากกว่าช่วงอายุอื่นและมักติดตามข่าวสารเกี่ยวกับการทุจริตของนักการเมือง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระจักรพงษ์ อนุตตโร (วงษ์โพธิ์) ได้วิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อจริยธรรมของผู้ที่ดำรงตำแหน่งทางการเมือง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์” ผลการเปรียบเทียบ ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อจริยธรรมของผู้ที่ดำรงตำแหน่งทางการเมือง แตกต่างกัน

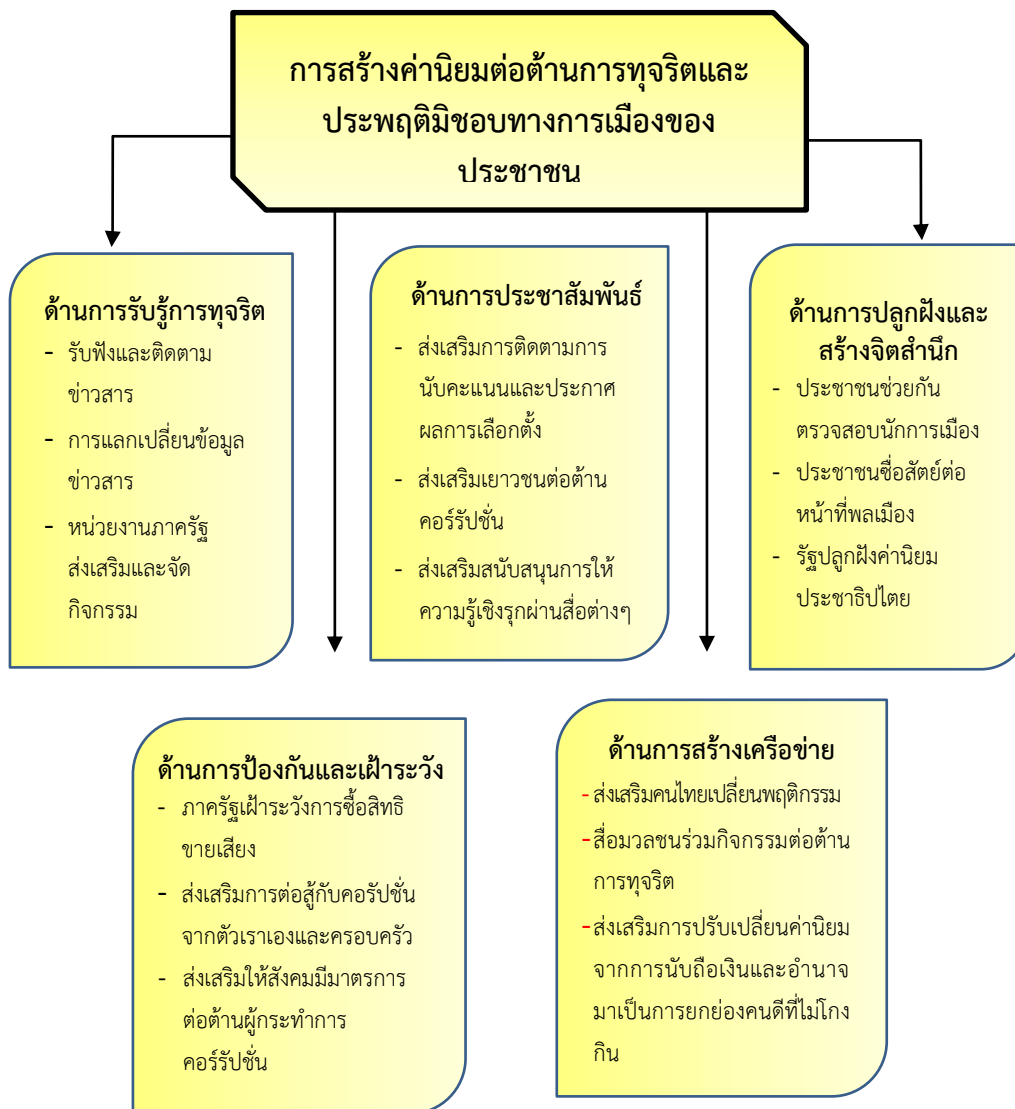
ประชาชนที่มีการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการสร้างค่านิยมต่อต้านการทุจริตและประพฤตินิชอบทางการเมือง โดยรวมแตกต่างกัน อภิปรายได้ว่า ประชาชนมีการศึกษาไม่สูงมากนักก็ให้ความสำคัญมีความรู้ความเข้าใจและรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวมกับสภาพทั่วไปทางการเมืองมากกว่าสนใจเรื่องบันเทิง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิ่นอนงค์ ทองบ่อ ได้วิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างความเข้าใจการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลพระอินทราชา อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผลการเปรียบเทียบพบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการเสริมสร้างความเข้าใจการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญ 0.05

ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการสร้างค่านิยมต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบทางการเมือง โดยรวมไม่แตกต่างกัน อภิปรายได้ว่า ประชาชนทุกอาชีพมีความตื่นตัวและสนใจการเมือง และติดตามการทุจริตและประพฤติมิชอบทางการเมือง จากสถิติการเลือกตั้งจะเห็นว่าประชาชนมาใช้สิทธิเลือกตั้งเพิ่มขึ้น ทุกอาชีพก็หวังว่าเมื่อมีการเลือกตั้งทุกอย่างก็ดีขึ้น ประเทศไทยก็จะมีทางออกทางการเมืองเร็วขึ้น และหวังให้นักการเมืองแก้ปัญหาเรื่องปากท้อง เศรษฐกิจ ความเป็นอยู่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเกรียงไกร พัฒนะโชติ ได้วิจัยเรื่อง “วัฒนธรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผลการเปรียบเทียบพบว่า ประชาชนที่มี อาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

ประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการสร้างค่านิยมต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบทางการเมืองของประชาชนในเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร โดยรวมไม่แตกต่างกัน อภิปรายได้ว่า อภิปรายได้ว่า ปัจจุบันประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมือง ประชาชนคาดหวังกับการเลือกตั้ง ในการที่ได้ นักการเมืองที่ดี ทำงานโปร่งใส บริหารงบประมาณตรวจสอบได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิ่นอนงค์ ทองบ่อ ได้วิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างความเข้าใจการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลพระอินทราชา อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผลการเปรียบเทียบพบว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนมีการเสริมสร้างความเข้าใจในการเมือง ไม่แตกต่างกัน

องค์ความรู้การวิจัย (Research Body of Knowledge)

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

การเสริมสร้างค่านิยมต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบทางการเมืองในเขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร

ด้านการรับรู้การทุจริต ประชาชนสามารถรับฟังและติดตามข่าวสารทางการเมืองในระดับชาติ และระดับท้องถิ่นจากสื่อต่างๆ หรือได้แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารทางการเมืองกับบุคคลอื่นรวมถึงการพูดจาถกเถียงเกี่ยวกับเรื่องการเมืองกับเพื่อนบ้าน แสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์ทางการเมือง โดยตรงกับเจ้าหน้าที่รัฐ นักการเมือง หรือสื่อมวลชน หรือการได้รับข้อมูลข่าวสารจากโซเชียลมีเดียต่างๆ

ด้านการปลูกฝังและสร้างจิตสำนึก ประชาชนไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งเพื่อเรียกร้องต่อนักการเมืองท้องถิ่น เพื่อรักษาผลประโยชน์ของชุมชน ท้องถิ่น ในการให้เป็นตัวแทนตน การรวมตัวกันเป็นองค์กร สร้าง

เครือข่ายการทำงานระหว่างองค์กร การจัดระดมความคิด เพื่อหาวิธีการ ตรวจสอบการเลือกตั้ง การเลือกตั้ง เพื่อยุติปัญหาและลดความขัดแย้งในสังคม

ด้านการป้องกันและเฝ้าระวัง ประชาชนได้ติดตามข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับผู้สมัครเลือกตั้ง ระดับต่างๆ อย่างต่อเนื่องเพื่อประกอบการตัดสินใจ เลือกผู้สมัคร โดยดูผลการทำงาน เพื่อพิจารณาต่อไป การเข้าไปช่วยผู้สมัครติดป้ายหาเสียงหรือร่วมเดินหาเสียงกับผู้สมัครการเมือง ทำให้เป็นสมาชิกโดยไม่รู้ตัว

ด้านการประชาสัมพันธ์ การได้เข้าร่วมการรณรงค์เลือกตั้งหาเสียงของผู้รับสมัครเลือกตั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น เข้าร่วมในการแสดงประขามติแสดงความคิดเห็นทางการเมืองในการเปิดเวทีสาธารณะ การเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การวางแผนพัฒนาทางการเมืองร่วมกับ อบต. เป็นการวิพากษ์ หรือการมีส่วนร่วมออกความเห็นวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับพรรคการเมือง ความเป็นมาของพรรคการเมือง และนักการเมืองในพรรคนั้นๆ

ด้านการสร้างเครือข่าย ประชาชนร่วมสนับสนุนพรรคการเมืองโดยการติดตามและไปฟังการหาเสียงของนักการเมืองท้องถิ่น การติดตามและไปฟังการหาเสียงของนักการเมืองท้องถิ่น ได้รับรู้ข้อมูลจากการเข้าร่วมชุมนุมทางการเมืองในโอกาสต่างๆ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การเลือกตั้งเป็นการปกครองโดยประชาธิปไตย เป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคนที่ต้องไปเลือกตั้ง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการปกครองประเทศโดยการเลือกผู้แทน ที่ต้องอยู่ในขอบเขตการให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริง และถูกต้องไม่บิดเบือน ประชาธิปไตยที่แท้จริง ต้องสนับสนุนความถูกต้องและชอบธรรมของสังคม โดยการออกเสียงประชามติเมื่อมีปัญหาหรือข้อถกเถียง รัฐมีนโยบายส่งเสริมให้ประชาชนตั้งเป็นเครือข่ายที่ชัดเจน เริ่มตั้งแต่นโยบายตัวพนักงานที่จะต้องปรับค่านิยม ทักษะคิดในการใช้ชีวิตในการทำงาน ให้เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน เพื่อป้องกันการทุจริตเชิงนโยบาย การแสวงหาประโยชน์หรือการเอื้อประโยชน์ การสร้างให้ประชาชนมีจิตสาธารณะ เพื่อการมีจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม ตระหนักรู้และคำนึงถึงสังคมส่วนรวม มีความรับผิดชอบต่อตัวเองในการกระทำใดๆ เพื่อไม่ให้เกิดผลเสียหายต่อส่วนรวม และพร้อมที่จะเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อรักษาผลประโยชน์ส่วนรวม ก็สามารถสร้างเกราะป้องกันได้

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ด้านการรับรู้การทุจริต รัฐ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรรณรงค์ทำความเข้าใจกับประชาชนและประชาสัมพันธ์ให้ทั่วถึง เช่น การเลือกตั้งล่วงหน้า การตรวจสอบบัญชีรายชื่อก่อนการเลือกตั้ง

ด้านการปลูกฝังและสร้างจิตสำนึก รัฐ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รณรงค์ทำความเข้าใจการสร้างค่านิยมต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบทางการเมือง

ด้านการป้องกันและเฝ้าระวัง รัฐ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรให้ประชาชนได้มีส่วนร่วม โดยการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเห็นประโยชน์ของการสร้างค่านิยมต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบทางการเมือง

ด้านการประชาสัมพันธ์ รัฐ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเปิดโอกาสให้สื่อต่างๆ ร่วมประชาสัมพันธ์ การสร้างค่านิยมต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบทางการเมือง

ด้านการสร้างเครือข่าย รัฐ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปได้สร้าง เครือข่ายต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบทางการเมือง แต่ต้องมีขอบเขตที่ชัดเจน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง “นโยบายหน่วยงานภาครัฐส่งเสริมประชาชนเกี่ยวกับการทุจริตและ ประพฤติมิชอบทางการเมือง”

2) ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง “การสร้างระเบียบวินัยเคารพกฎหมายของนักการเมือง”

3) ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง “ทัศนคติต่อการส่งเสริมการติดตามการสอบสวนลงโทษทั้งทางอาญาและ ทางวินัยการทุจริตทางการเมือง”

4) ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง “ส่งเสริมให้สังคมมีมาตรการต่อต้านผู้กระทำการคอร์รัปชันไม่ให้มีสิทธิ ต่างๆ ในสังคม”

5) ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง “การสร้างเครือข่ายค่านิยมและจิตสำนึกทางการเมือง”

บรรณานุกรม

- เกรียงไกร พัฒนะโชติ. (2563). “วัฒนธรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”. สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ข้อมูลผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง 2562. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล: <https://www.ect.go.th/http://www.bangkok.go.th/samphanthawong> [15 ตุลาคม 2563].
- ณชรต อิมณะรัฐ. (2557). “สัญลักษณ์เพื่อการรณรงค์ต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันทางสื่อวีดิทัศน์ ออนไลน์”. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรังสิต.
- ณัฐกาญจน์ เข็มนาท. (2563). “พฤติกรรมทางการเมืองในการออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งทั่วไป ปี พ.ศ. 2562 ในตำบลท่าช้าง อำเภอลำลูกเกด จังหวัดนครราชสีมา”. สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- บงกช สุทัศน์ ณ อยุธยา. (2557). “การสร้างจิตสำนึกของความเป็นไทย ค่านิยม เพื่อการต่อต้านป้องกันการทุจริต คอร์รัปชัน”, วารสารศรีนครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนา สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. 6(11): 248.
- ปิ่นอนงค์ ทองบ่อ. (2563). “การเสริมสร้างความเข้าใจการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลพระอินทราชา อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”. สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พรเทพ จันทรนิภ. (2559). “การพัฒนารูปแบบการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันในภาครัฐเพื่อการ บริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีในสังคมไทย”. วารสารเกษมบัณฑิต 16(1): 88-89.
- พระจักรพงษ์ อนุตตโร (วงษ์โพธิ์). (2563). “ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อจริยธรรมของผู้ที่ดำรงตำแหน่งทางการเมือง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์”. สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เศรษฐวัฒน์ โชควรรกุล และคณะ. (2561). “แนวทางสร้างค่านิยมต่อต้านการคอร์รัปชันทุกรูปแบบให้กับกลุ่มเยาวชน ในจังหวัดนครราชสีมา”. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น. 2(3): 15-16.
- รัตนา สารักษ์. (2563). “การส่งเสริมวัฒนธรรมการเมืองของประชาชนใน อำเภอนิคมน้ำจืด จังหวัดระยอง”. สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ผลของกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยาโดยการฝึกสมาธิด้วยขันธิเบตร่วมกับการฝึกคิดแบบ
โยนิโสมนสิการที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย*
EFFECTS OF BUDDHIST PSYCHOLOGY ACTIVITIES BY TIBETAN SINGING BOWL
MEDITATION AND YONISOMANASIKARA THINKING ON EMOTIONAL
INTELLIGENCE OF UPPER PRIMARY SCHOOL STUDENTS

ธนาภรณ์ ตั้งเพชรศิริพงษ์, สิริวัฒน์ ศรีเครือดง, วิชชุดา ฐิติโชติรัตน

Thanaporn Tangphetsiripong, Siriwat Srikrueadong, Witchuda Titichotrattana

นิสิตหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

course student the Requirements for the Degree of Doctor of Philosophy

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Email: Thanaporn999@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาคุณลักษณะ คุณค่า และความหมายของการฝึกสมาธิด้วยขันธิเบต หลักโยนิโสมนสิการ และแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย 2) เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยาโดยการฝึกสมาธิด้วยขันธิเบตร่วมกับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย และ 3) เพื่อนำเสนอผลของกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยาโดยการฝึกสมาธิด้วยขันธิเบตร่วมกับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง โดยใช้แบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ของกรมสุขภาพจิตเก็บข้อมูลจากนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายโรงเรียนเสนานุเคราะห์ ตำบลโพธิ์กลาง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 42 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองที่ 1 จำนวน 14 กลุ่มทดลองที่ 2 จำนวน 14 คน และกลุ่มควบคุม จำนวน 14 คน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติพื้นฐาน ประกอบด้วย ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ข้อมูลภายในกลุ่มที่เป็นผลการทดสอบก่อน หลังการทดลอง และระยะติดตามผลด้วยสถิติ One-Way ANOVA และวิเคราะห์ข้อมูลระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมเปรียบเทียบค่าคะแนนก่อน หลังการทดลองและระยะติดตามผลด้วยสถิติ Two-way ANOVA

ผลการวิจัยพบว่า

1. คุณลักษณะ คุณค่า และความหมายของการฝึกสมาธิด้วยขันธิเบต หลักโยนิโสมนสิการ และแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย ประกอบด้วย การฝึกสมาธิด้วยขันธิเบตและการนำหลักโยนิโสมนสิการมาเป็นหลักคิด คือคิดแบบปลูก

*Received February 10, 2022; Revised April 26, 2021; Accepted June 18, 2022

เร้าคุณธรรม คิดแบบวิธีแก้ปัญหา (แบบอริยสัจ) และคิดแบบคุณค่าแท้ – คุณค่าเทียมพร้อมนำหลักความฉลาดทางอารมณ์มาประกอบการเรียนรู้ด้วย ได้แก่ ดี คือ ควบคุมอารมณ์เข้าใจผู้อื่นและยอมรับผิดเก่ง คือ มุ่งมั่นพยายาม ปรับตัวเป็นและกล้าแสดงออกและสุข คือ พอใจในตนเองรู้จักปรับใจและรื่นเรึงเบิกบานและหลักธรรม ประกอบด้วยหลักปรัโตโมสะ หลักสัทธิธรรม 3 หลักโยนิโสมนสิการ และหลักปัญญา 3

2. การพัฒนาชุดกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยาโดยการฝึกสมาธิด้วยขั้นทิเบตร่วมกับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย ได้แก่ การพัฒนาการคิดแบบเร้ากุศล คิดแบบแก้ปัญหา (อริยสัจ) การคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม เพื่อนำมาสร้างเป็นชุดกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยา ประกอบด้วย หลักปรัโตโมสะ หลักสัทธิธรรม 3 หลักโยนิโสมนสิการ และหลักปัญญา 3 และใช้แนวคิดทางจิตวิทยาเพื่อดึงความสนใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมมาสู่ประเด็นที่จะฝึกตลอดจนทำให้เกิดความเข้าใจความหมายและวิธีปฏิบัติ พร้อมสร้างแรงจูงใจเพื่อเป็นพื้นฐานในการฝึกความคิดในชีวิตประจำวันต่อไป สำหรับการทดลองและติดตามผลใช้ชุดกิจกรรม ประกอบด้วย 1) การฝึกสมาธิด้วยขั้นทิเบตร่วมกับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการมี 6 กิจกรรม 9 ครั้ง 12 สัปดาห์ 2) การฝึกความคิดแบบโยนิโสมนสิการมี 6 กิจกรรม 9 ครั้ง 12 สัปดาห์ 3) การทดลองกิจกรรมเพื่อเปรียบเทียบผลก่อนและหลังฝึก 4 สัปดาห์สำหรับวัดผลความฉลาดทางอารมณ์

3. ผลของกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยาโดยการฝึกสมาธิด้วยขั้นทิเบตร่วมกับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายโรงเรียนเสนานุเคราะห์ ตำบลโพธิ์กลาง อำเภอมือง จังหวัดนครราชสีมา ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม พบว่าความฉลาดทางอารมณ์ในกลุ่มทดลองที่ 1 กลุ่มทดลองที่ 2 และกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลองไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ความฉลาดทางอารมณ์ก่อนการทดลองและหลังการทดลองในทุกกลุ่มตัวอย่าง มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความฉลาดทางอารมณ์ในกลุ่มทดลองที่ 1 กลุ่มทดลองที่ 2 และกลุ่มควบคุม หลังการทดลองมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความฉลาดทางอารมณ์ในกลุ่มทดลองที่ 1 เมื่อเปรียบเทียบช่วงเวลาหลังทดลอง พบว่า มีค่าเพิ่มขึ้นและเพิ่มขึ้นอีกในระยะติดตามผล ความฉลาดทางอารมณ์ในกลุ่มทดลองที่ 2 เมื่อเปรียบเทียบช่วงเวลาหลังทดลอง พบว่า มีค่าเพิ่มขึ้นและลดลงในระยะติดตามผล และความฉลาดทางอารมณ์ในกลุ่มควบคุม เมื่อเปรียบเทียบช่วงเวลาหลังทดลอง พบว่า มีค่าเพิ่มลดลงและลดลงอีกในระยะติดตามผล

คำสำคัญ: พุทธจิตวิทยา, โยนิโสมนสิการ, ความฉลาดทางอารมณ์

Abstract

The objectives of the study included 1) to study characteristics, values and meanings of Tibetan singing bowl meditation and Yonisamanasikara, and theory of emotional intelligence development on emotional intelligence of grade element students; 2) to develop a series of activities based on Buddhist Psychology by Tibetan singing bowl meditation and Yonisomanasikara thinking on emotional intelligence of grade element students; and 3) to present the effects of activities based on Buddhist Psychology by Tibetan singing bowl meditation and Yonisomanasikara thinking on emotional intelligence of grade element students before and after participating in the activities. The study was a Quasi-Experimental Research, using the Emotional Intelligence Scale of the Department of Mental Health to collect data from 42 grade element students of Senanukhro School, Phoklang Sub-district, Mueang District, Nakhon Ratchasima Province, divided into experimental group 1 of 14 students, experimental group 2 of 14 students and control group of 14 students. The analysis of data used the statistics including Percentage, Mean and Standard Deviation, using One-Way ANOVA to analyze intragroup data, pre-test, post-test and follow-up, and using Two-way ANOVA to analyze the data between the experimental and control groups for comparing the scores of the pre-test, post-test and follow-up periods.

The results of the study were as follows:

1. The characteristics, values and meanings of Tibetan singing bowl meditation and Yonisamanasikara, and theory of emotional intelligence development on emotional intelligence of grade element students included the principles of Tibetan singing bowl meditation and Yonisomanasikara in the ways to stimulate morality, to solve problems (a way of the Four Noble Truths), and to think of true values and artificial values along with bringing the emotional intelligence principles into learning: being good at controlling emotions, understanding others and accepting mistakes – determination, adaptation, assertiveness and happiness as self-satisfaction, self-adjustment and enjoyment with the doctrines including Paratoghosa, Saddham 3, Yonisomanasikara and Wisdom 3.

2. The development of a series of activities based on Buddhist Psychology by Tibetan singing bowl meditation and Yonisomanasikara thinking on emotional intelligence of grade element students encompassed the development of the systematic ways of morality stimulation thinking, problems solution thinking (a way of the Four Noble Truths), and true values and artificial values thinking for creating a series of a series of activities based on

Buddhist Psychology including Paratoghosa, Saddham 3, Yonisomanasikara and Wisdom 3 and psychological theory to impress participants onto the training points for clearly understanding meanings and practices with inspiration as the base of daily life thinking, and for the experiment and follow-up the series of activities included 1) 6 activities of Tibetan singing bowl meditation and Yonisomanasikara thinking practice for 9 times and 12 weeks, 2) 6 activities of Yonisomanasikara thinking practice for 9 times and 12 weeks, and 3) 4 weeks of the activities experiment for comparing the effects before and after the practice for measuring the emotional intelligence.

3. For the effects of activities based on Buddhist Psychology by Tibetan Singing bowl meditation and Yonisomanasikara thinking on emotional intelligence of grade element students of Senanukhro School, Phoklang Sub-district, Mueang District, Nakhon Ratchasima Province before and after participating in the activities it found that the emotional intelligence of the experimental group 1 and experimental group 2, and control group before the experiment had not a statistically significant difference, and the emotional intelligence before and after experiment of all groups had a statistically significant difference at the level of .05, the emotional intelligence of the experimental group 1, experimental group 2, and control group after the experiment had a statistically significant difference at the level of .05, the emotional intelligence of the experimental group 1 being compared during the periods after the experiment was higher in value and more increased in the period of follow-up, the emotional intelligence of the experimental group 2 being compared during the periods after the experiment was higher in value and decreased in the period of follow-up, and the emotional intelligence of the control group being compared during the periods after the experiment was lower in value and more decreased in the period of follow-up.

Keyword; psychology, Yonisomanasikan, emotional intelligence

บทนำ

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้นำองค์ความรู้ ทักษะจากการเรียนรู้และประสบการณ์ของผู้เรียนมาปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาตนเองเพื่อเป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัยและมีจิตสำนึกสาธารณะที่ดีงาม เป็นคนดีมีปัญญาในการใช้ทักษะชีวิต การคิด การสื่อสาร การแก้ปัญหาและการใช้เทคโนโลยีและเป็นคนมีความสุขในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงโดยอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างสร้างสรรค์

การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียน สร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียน มุ่งให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ โดยมีครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) สร้างแรงบันดาลใจ ให้คำปรึกษา ดูแล แนะนำทำหน้าที่เป็นโค้ชและพี่เลี้ยง (Coach & Mentor) แสวงหาเทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้ และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความหมาย (Meaningful learning) ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ได้ มีความเข้าใจในตนเองใช้สติปัญญา คิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์อย่างมีประสิทธิภาพ

และการศึกษาระบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธวิธีนั้น มีสาระและระบบการเรียนการสอนที่น่าสนใจอยู่มากมาย หากจะนำเอาหลักการทฤษฎีและแนวคิดทางการศึกษาสมัยใหม่เข้าจับ ก็จะได้พบความสมบูรณ์ความทันสมัย การสอนโดยการสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการนี้ เป็นวิธีการ สอนที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมไทย และสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของหลักสูตรปัจจุบัน ที่เน้นการ คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ทั้งนี้เพราะวิถีแห่งวัฒนธรรมไทยนั้นได้เน้นบรรยากาศที่เรียบง่ายมี ลักษณะที่เหนียวแน่นใจให้ผู้เรียนเกิดความปิติและเลื่อมใส ประเพณีไทยได้มีพิธีกรรมต่าง ๆ ใน การสอนของครูไทย ได้เน้นการคิดการปฏิบัติจริงเป็นหลักใหญ่ ดังจะเห็นจากการสอนวิชาชีว วิชาช่างและวิชาหนังสือที่ครูไทยสมัยก่อนได้ฝึกหัด ฝึกฝน และฝึกปรีศิษย์จนเชี่ยวชาญ สามารถ ประดิษฐ์คิดค้นศิลปวรรณคดี อันเป็นมรดกล้ำค่าของชาติไทยมาทุกยุคทุกสมัย การศึกษาตามแนว โยนิโสมนสิการเป็นวิธีการเรียนรู้แนวหนึ่งจากหลาย ๆ แนวที่พระพุทธเจ้าได้ทรงวางไว้เป็นวิธีการ ที่สามารถอธิบายด้วยภาษาทางการศึกษาสมัยใหม่ว่า มีลักษณะบูรณาการของหลักจิตวิทยาการเรียนรู้ หลักการแนะแนวและหลักการสอน อย่างผสมกลมกลืน ได้สัดส่วนสมดุลกัน สามารถนำมา ประยุกต์ใช้ในการการเรียนการสอนปัจจุบันได้

และขันตีเบตเป็นเครื่องดนตรีหลักที่เล่นระหว่างการทำสมาธิโดยเล่นประมาณ 95% ของเวลาในขณะที่มีการเล่นเครื่องดนตรีเพิ่มเติมประมาณ 5% ของช่วงการทำสมาธิ วิธีการหลักในการสร้างเสียงและการสั่นสะเทือนจากขันตีเบตคือการเคาะหรือตีด้วยไม้ตะลุมพุกซึ่งใช้เวลาประมาณ 95% ของเวลา ขันตีเบตถูกตีด้วยค้อนไม้ เครื่องดนตรีทั้งหมดเล่นตามลำดับปกติ: tingshas ขันตีเบต ขันคริสตัลฆ้องและขันตีเบตอื่น ๆ จากนั้นลำดับก็เล่นซ้ำ ระยะเวลาของการทำสมาธิด้วยเสียงประมาณ 60 นาที ขันตีเบตถูกตีด้วยไม้ตะลุมพุกหรือถูกไปตามขอบของขันทำให้เกิดเสียงที่โดดเด่น ในช่วงเริ่มต้นของการทำสมาธิด้วยเสียงขันตีเบตผู้นำพูดกับผู้เข้าร่วมด้วยน้ำเสียงที่ผ่อนคลาย จากนั้นเขาก็บอกให้พวกเขาเพียงสังเกตความรู้สึกใด ๆ ที่พวกเขารู้สึกในร่างกายระหว่างการทำสมาธิด้วยขันตีเบตโดยไม่ตัดสินพวกเขาและเพียงแค่ผ่อนคลายและมีความสุขกับการทำสมาธิ

จากการสำรวจพบว่า EQ โดยใช้แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ เด็กอายุ 6 – 12 ปี (ฉบับย่อ) สำหรับครู ซึ่งพัฒนาขึ้นโดยกรมสุขภาพจิต มีเด็กที่ได้รับการสำรวจ EQ ทั้งหมด 23.276 ราย พบว่ามี EQ อยู่ในระดับปกติขึ้นไป ร้อยละ 77 และ EQ อยู่ในระดับควรได้รับการพัฒนาร้อยละ 23 จะเห็นได้ว่ายังมีการส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์น้อย นักวิจัยทางประสาทวิทยา ได้พบว่าคลื่นเสียงสามารถกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสภาวะคลื่นสมองของมนุษย์ได้ และคลื่นเสียงยังส่งแรงสั่นสะเทือนไปยังส่วนต่างๆ ภายในร่างกายจนถึงระดับโมเลกุลได้ด้วยเพราะร่างกายคนเรามีส่วนประกอบของน้ำอยู่ถึง 70 % ซึ่งเป็นส่วนที่คลื่นเสียงสามารถผ่าเข้าไปได้ดีที่สุด ทำให้การได้ยินเสียงบางอย่างสามารถไปกระตุ้นการทำงานของร่างกายได้ จึงมีผลในแง่ของการรักษาอาการเจ็บป่วยทั้งทางกาย ทางใจและพัฒนาสติปัญญา อีกทั้งยังเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงเรื่องสังคมในการขัดเกลาจิตใจให้ผ่องใสได้ จากงานวิจัยการใช้ขันทิเบตทำสมาธิโดยใช้เครื่องมือวัดคลื่นสมอง EEG พบว่าคลื่นสมองลดลงจาก Beta เป็น Alpha ได้ผลเร็วกว่าการทำสมาธิอย่างเดียวถึงสามเท่า และเพิ่มขึ้นตามระยะเวลา ดังนั้นการฝึกสมาธิด้วยเสียงขันทิเบตจึงเหมาะสำหรับเด็กและผู้ฝึกสมาธิใหม่ ทางแพทย์ก็ได้ยืนยันว่าคลื่นเสียงที่มาจากท่อนี้ ช่วยปรับสมดุลของสมองซีกซ้ายและขวา และสมาธิมีความสัมพันธ์กับสมองหลายส่วน เช่น สมองส่วนหน้า ซึ่งเกี่ยวข้องกับการเกิดสมาธิ การปรับสมาธิและการคงสมาธิอย่างต่อเนื่องเหมาะสมแล้วยังเป็นสมองส่วนที่ควบคุมในเรื่องของความตื่นตัวในการเรียนรู้ ความพยายาม ความจำ การแสดงออก การมองเห็นวิสัยทัศน์ การมีเหตุผล การจัดระบบ และการควบคุมอารมณ์รู้สึก

จากการศึกษาข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยมีความสนใจเป็นอย่างยิ่งเมื่อศึกษาเรื่องขันทิเบตกับโยนิโสมนสิการสามารถพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ได้และยังไม่มีคนทำวิจัยในเรื่องนี้ จึงเป็นช่วงว่างแห่งความรู้ ผู้วิจัยจึงสนใจนำมาพัฒนาเพื่อศึกษาผลของกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยาโดยการฝึกสมาธิด้วยเสียงขันทิเบต ร่วมกับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย เพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ในการพัฒนาตนเองให้ชีวิตมีความสุขและประสบความสำเร็จสืบต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะ คุณค่า และความหมาย การฝึกสมาธิด้วยขันทิเบต หลักโยนิโสมนสิการ และแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาความฉลาดทางที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย
2. เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยาโดยการฝึกสมาธิด้วยขันทิเบตร่วมกับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย
3. เพื่อศึกษาผลของกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยาโดยการฝึกสมาธิด้วยขันทิเบตร่วมกับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ผลของกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยาโดยการฝึกสมาธิด้วยขันติเบตร่วมกับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย ในครั้งนี้ เป็นรูปแบบการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) ผู้วิจัยได้เลือกใช้รูปแบบกิจกรรมการฝึกที่เหมาะสมสำหรับเด็กวัยเรียนประถมศึกษาตอนปลายเป็นแกนในการจัดกิจกรรม คือ การฝึกสมาธิด้วยขันติเบตและหลักธรรมการคิดโยนิโสมนสิการ 3 วิธีคิด ได้แก่ การคิดแบบเร้ากุศล คิดแบบแก้ปัญหา (อริยสัจ) การคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม มาสร้างเป็นกิจกรรมการฝึก และใช้แนวคิด ทฤษฎีพุทธปัญญาทางจิตวิทยาเพื่อดึงความสนใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมมาสู่ประเด็นที่จะฝึก ตลอดจนทำให้เกิดความเข้าใจความหมายและวิธีปฏิบัติ พร้อมสร้างแรงจูงใจเพื่อเป็นพื้นฐานในการฝึกความคิดในชีวิตประจำวันต่อไป อันจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาพฤติกรรมทั้งภายในและภายนอก ใช้วิธีคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างอย่างสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างเป็นประชากร คือ นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนเสนานุเคราะห์ ตำบลโพธิ์กลาง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มี 5 ห้อง ห้องละ 39-45 คน มีทั้งหมด 197 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ การประมาณค่าขนาดตัวอย่างทดลอง โดยใช้ G Power โดยใช้ effect size มีค่า .6 แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มละ 14 คน ได้กลุ่มตัวอย่างรวม จำนวน 42 คน กลุ่มที่ 1 คือ การฝึกสมาธิด้วยขันติเบตร่วมกับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการ จำนวน 14 คน กลุ่มที่ 2 คือ การฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการ จำนวน 14 คน กลุ่มที่ 3 คือ กลุ่มควบคุม จำนวน 14 คน

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ มีดังนี้

1) วิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานได้ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) สำหรับอธิบายข้อมูลแบบสอบถามเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง และใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) สำหรับอธิบายข้อมูลที่ได้จากแบบวัด

2) วิเคราะห์ข้อมูลภายในกลุ่มที่เป็นผลการทดสอบก่อน-หลังการทดลอง และระยะติดตามผล (Pretest – Posttest - Follow Up) ด้วยสถิติ One-Way ANOVA : Repeated Measures. within-between action

3) วิเคราะห์ข้อมูลระหว่างกลุ่มทดลองสองกลุ่มและกลุ่มควบคุม เปรียบเทียบค่าคะแนนก่อน-หลังการทดลอง และระยะติดตามผล ระหว่างกลุ่มทดลองที่ได้รับกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยาโดยการฝึกสมาธิด้วยขันติเบตร่วมกับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย กลุ่มทดลองที่ได้รับกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยาโดยการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายและกลุ่มควบคุม ไปทดสอบด้วยสถิติ Two-way ANOVA พร้อมแสดงแผนภูมิและวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยคะแนนจากแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ มีดังนี้

การวิเคราะห์ และสังเคราะห์ ข้อมูลการศึกษาค้นคว้าเอกสาร โดยอาศัยข้อมูลจากพระไตรปิฎก อรรถกถา หนังสือทางพระพุทธศาสนา หลักธรรม การฝึกสมาธิด้วยขันติเบต และทฤษฎีทางจิตวิทยาตลอดจนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างชุดกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยาโดยการฝึกสมาธิด้วยขันติเบตร่วมกับ

การฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย การสนทนากลุ่มเฉพาะ กับ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านพระพุทธศาสนา ผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตวิทยา ผู้เชี่ยวชาญทางการสอนระดับประถมศึกษา และผู้เชี่ยวชาญทางการใช้เสียงบำบัด จำนวน 5 รูป/คน และศึกษาข้อมูลแสดงความคิดเห็นของนักเรียน คุณครู และผู้ปกครอง แล้วนำมาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลด้วยกระบวนการเทคนิค 6' C โดยวิธีการเปลี่ยนข้อมูลดิบ เป็นสารสนเทศการวิจัย เป็นบทสรุปของการวิจัย ให้ระบบความคิด และเป็นกรอบแนวคิดผลการวิจัยที่เกิดจากการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ มีขั้นตอน ดังต่อไปนี้ ได้แก่ Concept (มโนทัศน์) กำหนดประเด็นการวิเคราะห์ Contents สรุปประเด็นสำคัญ Classify ทำการจำแนกกลุ่มเนื้อหา จัดกลุ่มระบบข้อมูล แยกองค์ประกอบหลัก และองค์ประกอบของข้อมูล Category จัดกลุ่มข้อมูลใหม่ จัดกลุ่มความสัมพันธ์ของข้อมูล สรุปเนื้อหาใหม่ Conceptualize การจัดทำกรอบระบบความคิดการวิจัย กำหนดกรอบความสัมพันธ์ของประเด็นหลักด้วยตรรกะเหตุผล เชื่อมโยงข้อมูลเป็นแผนภูมิ และ Communication การแปลความ ตีความข้อมูล อธิบายความหมายของกรอบการคิด อธิบายความสัมพันธ์ของแต่ละปัจจัย สรุปความเป็นความรู้ใหม่

สรุปผลการวิจัย

การเสนอสรุปผลการวิจัยครั้งนี้ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

การศึกษา คุณลักษณะ คุณค่า และความหมาย การฝึกสมาธิด้วยขันติเบต หลักธรรมโยนิโสมนสิการ แนวคิด และทฤษฎี การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย การฝึกสมาธิด้วยขันติเบต คือ การฝึกให้มีจิตตั้งมั่นแน่วแน่อยู่กับเสียงของขันติเบต ให้นักเรียนนั่งสมาธิฟังตามเสียงขันติเบตจนสุดเสียงและฟังอย่างต่อเนื่องไปจนครบเวลาที่กำหนด เพื่อให้จิตอยู่กับสิ่งที่เป็นอย่างอยู่ในปัจจุบัน ไม่ฟังชานไปเรื่องอื่นๆ และคลื่นเสียงจากขันติเบตจะส่งผลต่อการปรับคลื่นสมองให้ลดต่ำลงจาก เบต้าม่า เป็นอัลฟ่า ซึ่งเป็นช่วงคลื่นสมองที่สามารถปรับสมาธิและการคงสมาธิอย่างต่อเนื่องและมีผลต่อความตื่นตัวในการเรียนรู้ ความพยายาม ความจำ การแสดงออกอย่างมีเหตุผล การจัดระบบ การควบคุมอารมณ์ความรู้สึก ช่วงคลื่นอัลฟ่า จะเป็นประตูไปสู่ การทำสมาธิในระดับลึก และถือว่าเป็นช่วงที่ดีที่สุด หลักโยนิโสมนสิการ สังเคราะห์และเลือกที่เหมาะสมสำหรับเด็กประถมปลายนำมาใช้ 3 หลัก ดังนี้ (1) การคิดแบบปลูกเร้าคุณธรรม (2) การฝึกคิดแบบวิธีแก้ปัญห (แบบอริยสัจ) และ (3) คิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม ซึ่งเป็นเครื่องมือในการฝึกคิดเพื่อพัฒนาปัญญา ความฉลาดทางอารมณ์ ประกอบด้วย การประเมินความฉลาดทางอารมณ์เด็ก อายุ 6-11 ปี คุณลักษณะ 3 ด้าน คือ 1. ด้านดี คือ ควบคุมอารมณ์ ใส่ใจและเข้าใจอารมณ์ของผู้อื่น และยอมรับผิด 2. ด้านเก่ง คือ มุ่งมั่นพยายาม ปรับตัวต่อปัญหา และกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม 3. ด้านสุข คือ พอใจในตนเอง รู้จักปรับใจ และรื่นเริงเบิกบาน

สร้างรูปแบบกิจกรรม (1) การฝึกสมาธิด้วยขันติเบตร่วมกับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการ มี 6 กิจกรรม 9 ครั้ง 12 สัปดาห์ (2) การฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการ มี 6 กิจกรรม 9 ครั้ง 12 สัปดาห์ การทดลองกิจกรรม เปรียบเทียบก่อนฝึกหลักการฝึกกิจกรรม และวัดติดตามหลังฝึก 4 สัปดาห์ วัดผลความฉลาดทางอารมณ์ มีการฝึกสมาธิด้วยขันติเบตร่วมกับกิจกรรมฝึกคิดโยนิโสมนสิการ 6 กิจกรรม ผลการวิจัยการฝึก

สมาธิด้วยชั้นทิเบตร่วมกับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน ประถมศึกษาตอนปลาย เมื่อพิจารณาค่าคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และ ระยะติดตาม พบว่า 1) ความฉลาดทางอารมณ์ในกลุ่มทดลองที่ 1 กลุ่มทดลองที่ 2 และกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลองไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 2) ความฉลาดทางอารมณ์ก่อนการทดลองและหลังการทดลองในทุกกลุ่มตัวอย่าง มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ความฉลาดทางอารมณ์ในกลุ่มทดลองที่ 1 กลุ่มทดลองที่ 2 และกลุ่มควบคุม หลังการทดลองมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) ความฉลาดทางอารมณ์ในกลุ่มทดลองที่ 1 เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงเวลาหลังทดลอง พบว่ามีค่าเพิ่มขึ้น และเพิ่มขึ้นอีกในระยะติดตามผล 5) ความฉลาดทางอารมณ์ในกลุ่มทดลองที่ 2 เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงเวลาหลังทดลอง พบว่ามีค่าเพิ่มขึ้น และลดลงในระยะติดตามผล 6) ความฉลาดทางอารมณ์ในกลุ่มควบคุม เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงเวลาหลังทดลอง พบว่ามีค่าเพิ่มลดลง และลดลงอีกในระยะติดตามผล

อภิปรายผลการวิจัย

การเสนอผลการอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ผู้วิจัยนำเสนอ ตามข้อค้นพบของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1) จากศึกษาเสียงชั้นทิเบตที่มีผลต่อนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย จากการที่นักเรียนได้เรียนรู้ ชั้นทิเบตในลักษณะต่างๆ ได้ฟังเสียงชั้นทิเบต ผู้วิจัยพบว่า กระบวนการการจัดกิจกรรมฝึกสมาธิด้วยชั้นทิเบต ส่งผลต่อนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย และจากการสังเกตพฤติกรรมของเด็กนักเรียนในโรงเรียนและที่บ้าน จะเห็นได้ว่า นักเรียนมีความผ่อนคลาย อารมณ์แจ่มใส แจ่มใส และมีสติ มีสมาธิเพิ่มขึ้น ในขณะที่เรียนนักเรียน มีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น โดยขณะนั่งเรียนหนังสือก็มีสติ มีจิตใจจดจ่อกับการเรียน ตั้งใจเรียน ไม่ฟุ้งซ่าน ไม่วอกแวก และตั้งใจเข้ามาในบทเรียนได้เร็ว การฝึกสมาธิ พร้อมทั้งความอดทนให้เพิ่มขึ้นอีกด้วย นอกจากนี้เสียงชั้นทิเบตยังช่วยให้สมองได้พัฒนาทักษะการฟัง มีงานวิจัยนำเสนอออกมามากมายว่า เสียงจาก ชั้นทิเบตหรือเสียงดนตรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งดนตรีคลาสสิกมีส่วนช่วยพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กวัย เจริญเติบโต ช่วยกล่อมเกล่าอารมณ์ ให้รู้สึกสงบ ลดอาการฉุนเฉียวขี้โมโห และทำให้ลูกเป็นเด็กเข้าใจง่าย สอนง่าย ส่วนเสียงดนตรีที่มีจังหวะเร็วก็มีส่งผลต่ออารมณ์ให้เด็กรู้สึกตื่นตัว ร่าเริง แจ่มใส ดังนั้นหากลูกมีความ สนใจในด้านนี้ คุณพ่อคุณแม่ก็สามารถสนับสนุนให้ลูกหัดเล่นเครื่องดนตรีที่ลูกสนใจ เช่น เปียโน กีตาร์ หรือ เครื่องดนตรีไทยอย่างขิมหรือระนาด ซึ่งก็ถือว่าเป็นกิจกรรมหนึ่งที่มีส่วนช่วยให้ลูกฉลาดและประสบความสำเร็จในอนาคตได้

2) จากศึกษาการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการที่มีผลต่อนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยพบว่า นักเรียนได้ทำกิจกรรมฝึกคิดผ่านการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการ และจากการสังเกตพฤติกรรมของเด็กนักเรียนใน โรงเรียนและที่บ้าน จะเห็นได้ว่า นักเรียนประถมศึกษาตอนปลายมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงทางความคิด วิธีคิดที่ดีขึ้น และนักเรียนที่ผ่านกิจกรรมฝึกคิดมาแล้ว จะมีการคิดเป็นระบบ ซึ่งเมื่อเรียนหนังสือและตอบคำถามใน บทเรียนนักเรียน จะคิดถี่ถ้วนตรงคำถามให้ดี รอบคอบ แล้วถึงตอบ หรือเวลาทำแบบฝึกหัดนักเรียนจะเขียน คำตอบที่ถูกต้องเป็นส่วนมาก ตรงประเด็น โดยไม่ตอบนอกประเด็นคำถาม จึงสามารถบอกได้ว่านักเรียนมี

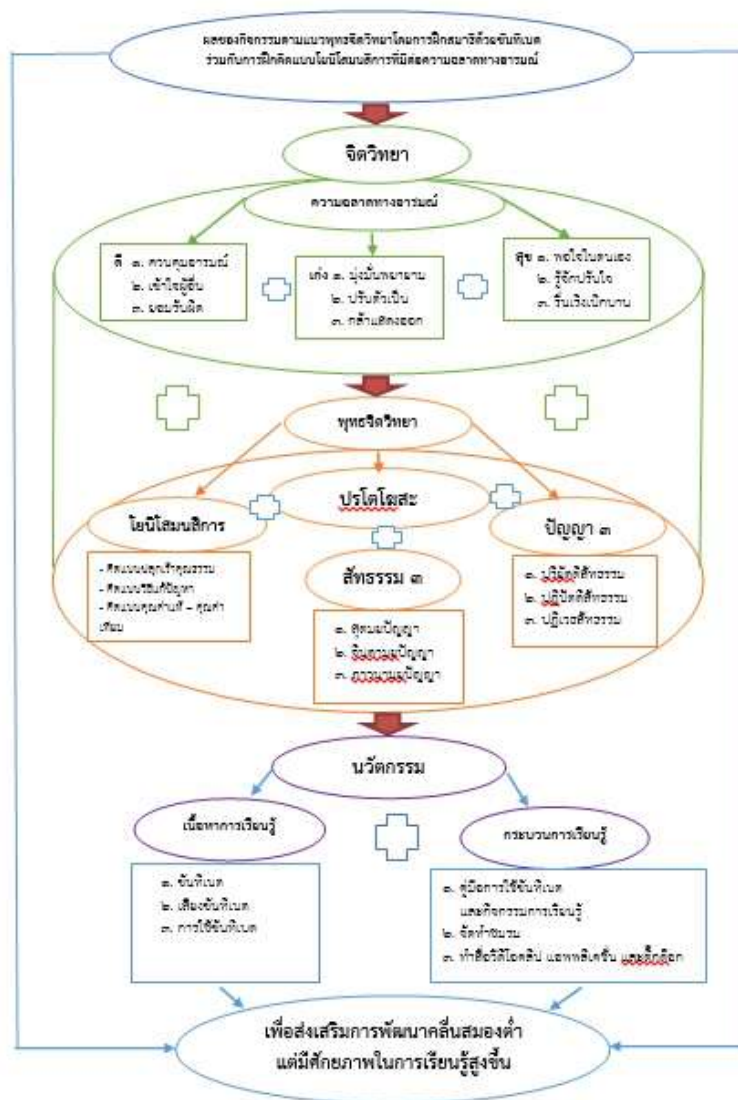
พฤติกรรมที่เปลี่ยนไป คิดแบบมีเหตุมีผล คิดเป็นระบบ คิดเป็นระเบียบ และเห็นคุณค่าของการตั้งใจเรียนด้วย พบว่า ระบบวิธีคิดแบบกาย กับบันได 4 ขั้น ประกอบด้วย 1) เข้าใจหัวใจตนเอง 2) เข้าใจหัวใจผู้อื่น 3) เข้าใจหัวใจกันและกัน 4) เข้าถึงหัวใจ สัจธรรม และได้เทคนิคการประยุกต์ใช้ 4 แบบ คือ 1) การหลุดจากกรอบความคิดเดิม 2) การสร้าง กรอบความคิดใหม่ 3) การหมั่นฝึกฝนจนกลายเป็นอุปนิสัย 4) การประเมิณผล อย่างไรก็ตาม ผู้สนใจ ใฝ่ธรรมจะต้องให้ความสำคัญกับการนำหลักธรรมสู่ภาคปฏิบัติหรือนำหลักธรรมไปใช้

3) จากศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยพบว่านักเรียนประถมศึกษาตอนปลายได้ผ่านการฟังเสียงขันทีเบต ผ่านการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการมาแล้วจะเห็นได้ว่าความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายเพิ่มมากขึ้น และจากการสังเกตพฤติกรรมของเด็กนักเรียนในโรงเรียนและที่บ้าน พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมทางอารมณ์เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี คือ มีความรู้สึกโล่งโปร่งเบาสบายใจ ผ่อนคลาย สดชื่น เบิกบานใจ ใจเย็นลง ลดอารมณ์ความเครียดเพิ่มอารมณ์ดีให้กับนักเรียนมากขึ้น จะเห็นได้จากนักเรียนเมื่อเรียนหนังสือจะกล้าแสดงออก ยิ้มแย้มแจ่มใส มีแรงกระตุ้นมุ่งมั่น และมีมนุษยสัมพันธ์กับครู กับเพื่อนๆ และเป็นผู้ฟังที่ดี รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นมากขึ้นด้วยความอดทน อดกลั้น ต่อการเรียน หรือการว่ากล่าวตักเตือนของครู ของเพื่อน และพ่อกับแม่ด้วย สอดคล้องกับเป้าหมายชีวิตตนเอง รู้จักปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ รู้ว่าตนต้องการอะไร เปรียบเทียบกับศักยภาพของตนเองแล้วเลือกเรียน เลือกทำงานได้อย่างเหมาะสม จะทำงานให้ประสบความสำเร็จ ต้องอาศัยบุคลิกที่อ่อนน้อม เน้นการร่วมมือกันทำงาน หากเกิดความขัดแย้งหรือปัญหาขึ้นก็ต้องพูดคุยปรับความเข้าใจ ทักษะอุปนิสัยอย่างนี้พบได้ในผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์

4) และการส่งเสริมการพัฒนาคลื่นสมองต่ำแต่มีศักยภาพในการเรียนรู้สูงขึ้น คือ การทำให้คลื่นสมองต่ำ ซึ่งเป็นภาวะที่จิตใจจะสงบ เยือกเย็น เกิดความสมดุลทั้งร่างกายและจิตใจ และช่วยยังให้มีอารมณ์ดี ร่าเริง เบิกบาน มีความคิดสร้างสรรค์สูง มีภูมิคุ้มกันในร่างกายสูง มีจินตภาพ ความจำดี มีการผ่อนคลายสูง มีสมาธิสูง และมีพลังความคิดด้านบวกสูงด้วย วิธีการปรับคลื่นสมองให้ต่ำลง ได้แก่ การนั่งสมาธิ การสวดมนต์ การอยู่ในสภาวะแวดล้อมค่อนข้างเงียบสงบ ได้ค้นพบ ความจริงว่า การเลือกตอบสนองต่อปัจจัยภายนอกมีผลโดยตรง ต่อสภาวะภายในที่เป็นคลื่นสมอง เราสามารถอ่านค่าผลของการวัด และแบ่งคลื่นสมองของมนุษย์ตามระดับความสันสะเทือน หรือความถี่

องค์ความรู้การวิจัย

สังเคราะห์องค์ความรู้ที่ดังนี้

ภาพที่ 1 ผลของกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยาโดยการฝึกสมาธิด้วยชั้นทิเบต ร่วมกับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย Thanaporn 313332 Model

อธิบายภาพผัง ผลของกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยาโดยการฝึกสมาธิด้วยชั้นทิเบต ร่วมกับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย อธิบายได้ดังต่อไปนี้
สามารถอธิบาย Thanaporn 313332 Model ได้ดังนี้

3 หมายถึง ความฉลาดทางอารมณ์ ประกอบด้วย 3 อย่าง คือ 1) ดี คือ (1) ควบคุมอารมณ์ (2) เข้าใจผู้อื่น และ (3) ยอมรับผิด 2) เก่ง คือ (1) มุ่งมั่นพยายาม (2) ปรับตัวเป็น และ (3) กล้าแสดงออก และ 3) สุข คือ (1) พอใจในตนเอง (2) รู้จักปรับใจ และ (3) รื่นเริงเบิกบาน

1 หมายถึง หลักปรโตโฆสะ คือ เป็นวิถีทางเบื้องต้นแห่งปัญญา เป็นคำพูด คำแนะนำคำชี้แจง ที่เป็นจริง มีเหตุผล และเป็นประโยชน์ที่ผ่านการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมฝึกคิด 6 กิจกรรม

3 หมายถึง หลักโยนิโสมนสิการ ประกอบด้วย 3 อย่าง คือ 1) คิดแบบปลูกเร้าคุณธรรม 2) คิดแบบวิธีแก้ปัญหา และ 3) คิดแบบคุณค่าแท้ - คุณค่าเทียม

3 หมายถึง หลักสัทธรรม คือ หลักพัฒนาตนที่นำไปสู่มนุษย์ที่สมบูรณ์ ประกอบด้วย 3 อย่าง คือ 1) ปริยัติสัทธรรม เรียนรู้ตามหลักการ กระบวนการ คำสอน และข้อปฏิบัติ 2) ปฏิบัติสัทธรรม การปฏิบัติตามหลักการ กระบวนการ คำสอน และข้อปฏิบัติ 3) ปฏิเวธสัทธรรม ผลที่เกิดขึ้นจากการลงมือปฏิบัติ

3 หมายถึง หลักปัญญา คือ ความรอบรู้ ความรู้ทั่ว ความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ประกอบด้วย 3 อย่าง คือ 1) สุตมยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการฟัง 2) จินตามยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากขบวนการเรียนรู้ 3) ภาวนามยปัญญา ปัญญาหรือความรู้อันเกิดจากฝึกฝน หรือ ลงมือปฏิบัติ

2 หมายถึง นวัตกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วย 2 อย่าง คือ 1) เนื้อหาการเรียนรู้ คือ (1) ขันทิเบต (2) เสียงขัน ทิเบต (3) การใช้ขันทิเบต และ 2) กระบวนการเรียนรู้ คือ (1) คู่มือการใช้ขันทิเบตและกิจกรรมการเรียนรู้ (2) จัดทำชมรม และ (3) ทำวิดีโอแอปและ ตี๊กต็อก

ส่งเสริมการพัฒนาค้นสมองต่ำแต่มีศักยภาพในการเรียนรู้สูงขึ้น หมายถึง การส่งเสริมการพัฒนาค้นสมองต่ำผ่านกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยาโดยการฝึกสมาธิด้วยขันทิเบตร่วมกับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย ประกอบด้วย 2 อย่าง คือ 1) เนื้อหาการเรียนรู้ คือ (1) ขันทิเบต (2) เสียงขันทิเบต และ (3) การใช้ขันทิเบต 2) กระบวนการเรียนรู้ คือ (1) คู่มือการใช้ขันทิเบตและกิจกรรมการเรียนรู้ (2) จัดทำชมรม และ (3) ทำสื่อวีดิโอคลิป แอปพลิเคชัน และ ตี๊กต็อก และการพัฒนาค้นสมองต่ำแต่มีศักยภาพในการเรียนรู้สูงขึ้น เป็นการทำให้ค้นสมองเป็นคลื่นอัลฟา มีความถี่ช่วง 8 - 13 รอบต่อวินาที ซึ่งเป็นภาวะที่จิตใจจะสงบ เยือกเย็น เกิดความสมดุลทั้งร่างกายและจิตใจ และช่วยยังให้มีอารมณ์ดี ร่าเริง เบิกบาน มีความคิดสร้างสรรค์สูง มีภูมิคุ้มกันในร่างกายสูง มีจินตภาพ ความจำดี มีการผ่อนคลายสูง มีสมาธิสูง และมีพลังความคิดด้านบวกสูง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรส่งเสริมให้โรงเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย ได้ศึกษา ขันทิเบต เสียงขันทิเบต และการใช้ขันทิเบต เป็นส่วนหนึ่งในบทเรียน และเป็นการเสริมการเรียนรู้สมาธิด้วยขันทิเบต เพื่อพัฒนาสติ สมาธิ และความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย อย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การศึกษาวิจัยครั้งนี้พบว่า ผลของกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยาโดยการฝึกสมาธิด้วยขันทิเบตร่วมกับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายของ กลุ่มทดลองที่ 1 หลังการทดลองและระยะติดตามผลระดับความฉลาดทางอารมณ์ยังคงอยู่และเพิ่มขึ้นอีก จะเห็นได้ว่า การฝึกสมาธิด้วยขันทิเบตร่วมกับฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการช่วยส่งเสริมการพัฒนาค้นสมองต่ำ

แต่มีศักยภาพในการเรียนรู้สูงขึ้น ควรส่งเสริมให้หน่วยงาน องค์กร ที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา เด็ก และเยาวชน นำผลนี้ไปพัฒนาต่อยอด เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เป็นประโยชน์กับหน่วยงานที่นำไปใช้ และเห็นผลได้จริง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาวิจัยครั้งนี้พบว่า ผลของกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยาโดยการฝึกสมาธิด้วยขั้นตอน 3 ขั้นตอน ร่วมกับการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย ของ นักเรียนกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับการฝึกกิจกรรม ผลความฉลาดทางอารมณ์หลังทดลองและระยะติดตามผลมี แนวโน้มลดลง ดังนั้นการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ให้กับเด็ก นักเรียนอย่างจริงจังและสม่ำเสมอ ให้ครอบคลุมทุกกลุ่ม และขยายเวลาการติดตามผลออกไป เพื่อจะได้ ติดตามผลของความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายได้อย่างต่อเนื่อง

บรรณานุกรม

- กานต์สินี จันทรวิภาติก. (2550). “การศึกษาวิเคราะห์ระบบวิธีคิดเพื่อการดำเนินชีวิตตามแนวพุทธ ศาสน์”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2550
- นภัทร์ แก้วนาถ. (2555). “เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data Analysis Technic) (QDAT Knowledge)”. เอกสารประกอบการสอนหลักสูตรดุขฎฐิบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. 2555
- ปารฉัตต์ ศังขะนันท์. (2565). คลื่นสมองกับพลังพิเศษในตัวคุณ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://www.dss.go.th/images/st-article/sti_11_2549_eeg.pdf. [13 กุมภาพันธ์ 2565]
- พัฒนาการและพฤติกรรมเด็กวัยประถม. (2563). กิจกรรม & เกมพัฒนาสมอง ของลูกวัย 6+ ให้ลูกฉลาดและอารมณ์ดี. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.amarinbabyandkids.com/kids/brain-development-games/> [3 ธันวาคม 2563].
- เพ็ญพิชา มั่นคง. (2554). การพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและผลการเรียนรู้เรื่องพลเมืองดีของสังคม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแนวโน้มนิสิตการ. ปรินญาการศึกษาศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร. 2554
- รายการวารสาร. (2564). ผลของการทำสมาธิด้วยเสียงขันทีเบตต่ออารมณ์ความตึงเครียดและความเป็นอยู่: การศึกษาเชิงสังเกต. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5871151/>. [23 พฤษภาคม 2564]
- เรื่องเด่น. โพรไบโอติก แบคทีเรียดี ช่วยเสริมภูมิคุ้มกันให้ลูก. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://hellokunmor.com/>. [24 พฤษภาคม 2564].
- วีระวัฒน์ ปันนิตามัย. (2544). เซาวน์อารมณ์ (EQ): ดัชนีวัดความสุขและความสำเร็จของชีวิต พิมพ์ครั้งที่ 2. (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพิมพ์ เอ็กซ์เปอร์เนต. 2544).
- สถาบันราชานุกูล. (2563). การสำรวจสถานการณ์ระดับสติปัญญา (IQ) และความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) เด็กไทยวัยเรียน และ ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://th.rajanukul.go.th>. [10 พฤศจิกายน 2563].
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ. (2562). แนวทางการนิเทศเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning). (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2562).
- เอกสารสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ. (2553). แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551. (โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย: 2553).

การเข้ามอบตัวในยุควิถีโควิดกับสิทธิที่จะได้รับในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา THE SURRENDERED COMMITMENT ONESELF IN COVID-19 PANDEMIC WITH THE RIGHT OF CRIMINAL JURISDICTION PROCEDURE*

ทธรณ์ สิทธิศักดิ์

Thon Sitthisak

วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

College of Law and Government Sisaket Rajaphat University

Email: thon.s@sskru.ac.th

บทคัดย่อ

การสร้างหลักประกันสิทธิของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาทั้งในภาวะปกติหรือในห้วงแห่งการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ (COVID-19) ถือว่าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่รัฐต้องสร้างหลักประกันให้กับทุกคนว่าเมื่อได้เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาไม่ว่าในฐานะใดจะยังคงมีหลักประกันในสิทธิต่างๆที่เป็นธรรมโดยจะได้รับความคุ้มครองสิทธิของบุคคลทุกคนทั้งตามหลักสากลและภายใต้มาตรการตามกฎหมายที่เป็นธรรม เนื่องจากโดยธรรมชาติแล้วมนุษย์ทุกคนเมื่อเกิดมามีแนวโน้มที่จะมีสิทธิตามธรรมชาติที่จะมีสิทธิในชีวิต เสรีภาพในร่างกายและความเสมอภาคที่ไม่มีใครจะสามารถพรากไปได้แต่อย่างไรก็ตามรัฐเองมีหน้าที่โดยตรงในการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในบ้านเมืองเมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นกลไกของรัฐมีความจำเป็นที่จะต้องเข้ามาดำเนินการที่อาจล่วงล้ำสิทธิของบุคคลได้ในระหว่างดำเนินการเช่น การจับ การค้น การควบคุมตัวในระหว่างการดำเนินคดี ซึ่งรัฐต้องสร้างหลักประกันสิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาทั้งสิทธิในฐานะพลเมืองทั่วไป เช่น สิทธิการได้รับการรักษาพยาบาลและสิทธิต่างๆในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา จะเห็นได้ว่าไม่ว่าในช่วงปกติหรือแม้กระทั่งมีการระบาดของโรคอุบัติใหม่ การกระทำความผิดกฎหมายก็ไม่มียิ่งย่อนกว่ากัน ดังนั้นการใช้อำนาจของรัฐนอกจากจะต้องมีมาตรการคุ้มครองสิทธิปกติที่เคยถือปฏิบัติรัฐจะต้องมีหลักประกันพื้นฐานในด้านอื่นๆแก่ประชาชนด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาตั้งแต่ขั้นสอบสวน เช่นบุคคลที่เข้ามอบตัวต่อรัฐเมื่อมีการกระทำผิดเกิดขึ้นโดยในบางกรณียังไม่มี การจับกุมตามกฎหมายถือว่าบุคคลนั้นได้สละสิทธิหลายประการในความเป็นปัจเจกชน กฎหมายในปัจจุบันและในทางปฏิบัติได้มีหลักประกันสิทธิพื้นฐานของบุคคลที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาไว้ตั้งแต่เริ่มต้นทั้งสิทธิโดยทั่วไปและสิทธิในทางอาญาหลายประการ ซึ่งจะเห็นได้ว่าไม่ว่าสถานการณ์ของสังคมจะมีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรการคุ้มครองสิทธิของประชาชนจะต้องดำเนินการควบคู่กับมาตรการรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคมผ่านการบัญญัติเป็นกฎหมายที่ชัดเจน

คำสำคัญ: หลักประกันสิทธิ; การคุ้มครองสิทธิ; ผู้ถูกจับ; การจับ; ผู้ต้องหา

* Received February 10, 2022; Revised April 26, 2021; Accepted June 18, 2022

Abstract

Accordingly, the right establishment of citizen right is also involved with criminal adjudicative jurisdiction procedure in ordinary situation & severe COVID- 19 pandemics worldwide. Moreover, it is very essential to government state which must assurance establishment for all into criminal adjudicative jurisdiction procedure in any status. Everyone have any right assurance with equity throughout individual protection right by global principle under the rule of law & equity. Naturally, human being was born with natural human right of living, freedom of physical body including equity without separation. However, government state has a direct obligation duty mission to social order & peace. The illegal wrong action is occurred; therefore, legal government measurement is crucial to resolve the invasion of individual right amidst procedure such as arrest, search, detention among lawsuit procedure. Consequently, state must establishment of right assurance in criminal adjudicative jurisdiction procedure for general citizen right such as medical service benefit right including any right of criminal adjudicative jurisdiction procedure through new species COVID-19 virus pandemics worldwide. The illegal wrong doing action is not different from this issue. Consequently, the government state uses the power authority to protect human right from the traditional norm approach. State must have fundamental assurance establishment for any demand to our people also especially any person who entry to the criminal adjudicative jurisdiction procedure since investigative step. Any person, who was surrendered to police officer, was doing the illegal action in any case without arrest throughout law enforcement. Any person waiver many rights for individual. Presently, law & pragmatic action has fundamental right assurance into criminal adjudicative jurisdiction procedure since general right & criminal right so far. In brief, citizen right protection must operate with nation & social order measurement through legislative law commandment in any social & change situation significantly.

Keywords; Right Assurance; Right Protection; Arrested; Arresting; Suspect

บทนำ

มนุษย์ทุกคนมีสิทธิเสรีภาพในการดำรงชีวิตตามธรรมชาติและตามหลักกฎหมายต่างๆ ที่รับรองไว้ ซึ่งหลักประกันสิทธิและเสรีภาพเป็นที่ยอมรับกันในประเทศที่มีรัฐธรรมนูญเป็นลายลักษณ์อักษรการจำกัดสิทธิการควบคุมหรือขังบุคคลใดๆ จะกระทำได้เมื่อมีกฎหมายยกเว้นให้กระทำเช่นนั้น แต่อย่างไรก็ตามบุคคลทุกคนอาจต้องเข้าสู่มาตรการดังกล่าวได้โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคที่มีการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ แต่การกระทำผิดกฎหมายก็ยังคงมีอยู่ นอกจากนั้นรัฐยังมีมาตรการทางกฎหมายเพื่อใช้เป็นกลไกควบคุมการระบาดของโรคไวรัสซึ่งก็มีโทษทางอาญาอันเป็นความผิดเช่นกัน เช่น พ.ร.บ. โรคติดต่อ พ.ศ.2558 เนื่องจากรัฐมีหน้าที่โดยตรงในการดำเนินการในการจรรโลงไว้ซึ่งมาตรการต่างๆ ที่จะรักษาความสงบและป้องกันปรามปรามป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดขึ้น ซึ่งสาเหตุดังกล่าวนี้รัฐอาจจำเป็นต้องใช้มาตรการทางกฎหมายที่เข้าไปกระทบสิทธิของบุคคลได้ทั้งๆ ที่ทุกคนได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นผู้กระทำความผิดตามหลัก (Presumption of innocence) ซึ่งการดำเนินการโดยรัฐ (Public Prosecution) จะเริ่มตั้งแต่การจับผู้ถูกจับ เพื่อเข้าสู่มาตรการสอบสวน สืบคดีและฟ้องบุคคลดังกล่าวต่อศาลเพื่อเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีและมาตรการบังคับโทษทางอาญาต่อไป ดังนั้นมาตรการต่างๆ ที่กระทบสิทธิของประชาชนรัฐจึงบัญญัติเป็นหลักประกันว่าต้องมีหมายหรือคำสั่งที่ออกจากศาล ทั้งนี้จะต้องมีเหตุเพียงพอจากพยานหลักฐานเบื้องต้นที่เจ้าหน้าที่รัฐนำพิสูจน์ต่อศาล เว้นแต่เข้าข้อยกเว้นที่เจ้าหน้าที่สามารถดำเนินการได้โดยไม่ต้องอาศัยหมายหรือคำสั่งของศาล เช่นการจับกุมซึ่งหน้า เป็นต้น ตามที่กล่าวมานั้นเป็นกรณีที่ผู้กระทำความผิดได้เข้าสู่มาตรการตามกระบวนการยุติธรรมที่รัฐเป็นฝ่ายดำเนินการก่อน แต่ในบางกรณีที่ผู้ต้องหาหรือถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดโดยที่ยังไม่มีหมายจับของศาลอาจเข้าพบพนักงานสอบสวนเองอันถือว่าเป็นการสละสิทธิของปัจเจกชน เนื่องจากในทางปฏิบัติหากพนักงานสอบสวนมีตัวผู้ถูกจับตามหมายจับจะต้องมีการดำเนินการควบคุมหรือขอศาลออกหมายขังต่อไปอันกระทบสิทธิของบุคคลทั้งนี้หลักประกันสิทธิของบุคคลดังกล่าวในกระบวนการยุติธรรมทางอาญามีการบัญญัติรับรองไว้ตั้งแต่ขั้นตอนการจับกุม โดยบทความนี้ผู้เขียนได้ทำการศึกษาถึงสิทธิของบุคคลที่เข้ามอมตัวโดยไม่มีหมายจับโดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาในช่วงการระบาดของไวรัสโควิด 19 ซึ่งปัจจุบันแม้จะมีกฎหมายบัญญัติที่เป็นหลักประกันสิทธิไว้แต่ในบางกรณีอาจไม่มีความชัดเจนโดยการใช้อำนาจรัฐตามหลักการควบคุมอาชญากรรม Crime Control ต้องมีดุลยภาพกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน (Due Process Model) ในทุกสถานการณ์

แนวคิดเกี่ยวกับการประกันสิทธิของผู้บุคคลที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา

มาตรการทางกฎหมายถือว่าเป็นเครื่องมือของรัฐที่กำหนดกรอบ ทิศทาง ในการควบคุมสังคมให้มีความสงบสุข แต่อย่างไรก็ตามเมื่อมนุษย์ถือกำเนิดขึ้นมา ย่อมมีสิทธิที่ติดตัวมนุษย์มา ซึ่งในที่นี้หมายความว่ารวมถึง อิสระภาพ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเองแม้ทั้งระบบจะเป็นเรื่องการใช้อำนาจของรัฐในการจัดการด้านความยุติธรรม โดยว่าด้วยการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือขององค์กรในกระบวนการยุติธรรมในการค้นหาความจริง การลงโทษ หรือการแก้ไขปรับปรุงผู้กระทำความผิด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ซึ่งการใช้อำนาจของรัฐ

ดังกล่าวนี้ต้องไม่ล่องล้าสิทธิของประชาชน เนื่องจากเป็นสิทธิที่ติดตัวมนุษย์มาถือว่าเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ผู้ใดก็ไม่สามารถละเมิดได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการดำเนินคดีในระบบกล่าวหา (Accusatorial system) มีการแบ่งแยกหน้าที่ในการสอบสวนฟ้องร้อง และการพิจารณาคดีออกจากกัน และองค์กรของรัฐที่ทำหน้าที่ทั้งสองประการต้องแยกจากกันทำให้เปลี่ยนฐานะของผู้บุคคลที่ถูกกล่าวหาไม่ว่าจะเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยจากกรรมในคดี (Procedural object) ขึ้นเป็นประธานในคดี (Procedural subject)

แนวคิดและหลักการพิจารณาของ สิทธิ

แนวคิดในเรื่อง สิทธิมนุษยชน(Human Rights) เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปนับตั้งแต่มีการก่อตั้งองค์การสหประชาชาติเป็นต้นมาและมีหลักเกณฑ์หรือกฎหมายที่นานาอารยประเทศได้นำไปบังคับใช้ภายในประเทศตนเองอย่างมากมาย คำว่าสิทธิมนุษยชนและคำอื่นๆที่ใกล้เคียงกันเช่น สิทธิตามธรรมชาติ (Natural Rights) สิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์(Fundamental Rights) ซึ่งคำกล่าวเหล่านี้ก็ไม่ได้มีการจำกัดความไว้ชัดเจนสมควรอย่างยิ่งที่จะต้องมีการศึกษาถึงความหมาย หรือแนวคิดที่เป็นบ่อเกิดหลักการในการคุ้มครองสิทธิในปัจจุบัน ซึ่งความหมายของคำว่า สิทธิ สามารถแยกออกอธิบายได้ 2 ความหมายคือ 1.ความหมายของสิทธิตามธรรมชาติ 2.ความหมายของสิทธิตามกฎหมาย ดังจะกล่าวต่อไปนี้

1. สิทธิตามกฎหมาย

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 ได้ให้ความหมายของคำว่า สิทธิ หมายถึง อำนาจอันชอบธรรม เช่น บุคคลมีสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมาย อาจจะเป็นตามกฎหมายสูงสุดเช่น ตามตามรัฐธรรมนูญ หรือ กฎหมายอื่นที่มีการรับรองให้กระทำได้ โดยจะเห็นได้ว่าจะเป็นอำนาจอันชอบธรรมหรือไม่สิ่งที่ต้องพิจารณาคือมีกฎหมายให้การรับรองหรือไม่ นอกจากนั้นก็ยังมึนักวิชาการหลายท่านที่ให้นิยามความหมายของสิทธิไว้ เช่น

ศาสตราจารย์ ดร.หยุด แสงอุทัย ได้ให้ความหมายของสิทธิว่า “สิทธิเป็นการก่อให้เกิดหน้าที่แก่บุคคลอื่นในอันที่จะต้องปฏิบัติการให้เป็นไปตามประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้รวมถึงหน้าที่ที่จะไม่รบกวนก่สิทธิหรือหน้าที่ที่จะต้องกระทำการหรืองดเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งให้เป็นไปตามสิทธินั้นรองศาสตราจารย์ ดร.วรพจน์ วิศวพิชญ์ ได้ให้ความหมายว่า สิทธิ หมายถึง อำนาจ ที่กฎหมายรับรองให้แก่บุคคลในอันที่จะกระทำการเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินหรือบุคคลอื่น เป็นต้นว่าอำนาจที่รับรองให้บุคคลหนึ่งในการที่จะเรียกร้องให้ผู้อื่นอีกคนหนึ่งหรือหลายคนกระทำการบางอย่างบางประการให้เกิดประโยชน์แก่ตน เช่น การเรียกร้องให้ชำระเงินหรือละเว้นการกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง ตามอำนาจที่ตนมีอยู่ หรือมีผู้ให้นิยามความหมาย ของสิทธิ ไว้อีกความหมายหนึ่ง คือ สิทธิตามรัฐธรรมนูญ ว่า หมายถึง อำนาจที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้แก่บุคคลในอันที่จะกระทำการหรืองดเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งให้บุคคลอื่นกระทำหรืองดเว้นกระทำต่อตนได้ตามสิทธินั้น และจะส่งผลให้อีกฝ่ายหนึ่งต้องมีหน้าที่ที่จะต้องกระทำหรืองดเว้นกระทำเช่นกัน

จึงสรุปความหมายของสิทธิตามกฎหมาย (Legal rights)ได้ว่า คือ สิ่งที่ต้องมีกฎหมายรับรองไม่ว่าจะเป็นกฎหมายประเภทใดก็ตาม หรือ เหตุที่ก่อให้เกิดอำนาจกระทำได้โดยมีพื้นฐานมาจากกฎหมายบัญญัติรับรองไม่ว่าจะเป็นสิทธิที่มีต่อทรัพย์สิน ชีวิต ร่างกาย หรือแม้กระทั่งในชื่อเสียงของบุคคลเหล่านั้น

2. สิทธิตามธรรมชาติ

สิทธิตามธรรมชาติ (Natural Rights) หมายถึง สิ่งที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติ มนุษย์มีความชอบธรรมที่จะทรงสิทธินั้นและพึงมี โดยมีนักวิชาการบางท่านได้กล่าวถึงสิทธิตามธรรมชาติไว้ว่า “มนุษย์ทั้งหลายเกิดมาเท่าเทียมกัน มนุษย์มีสิทธิบางประการที่ติดตัวมาแต่กำเนิดจนกระทั่งถึงแก่ความตาย สิทธิที่ว่ามีได้แก่ สิทธิในชีวิต เสรีภาพในร่างกาย และความเสมอภาค เป็นสิทธิที่ไม่สามารถโอนให้แก่กันได้และผู้ใดจะล่วงละเมิดมิได้ หากมีการล่วงละเมิดก็อาจก่อให้เกิดอันตรายหรือกระทบกระเทือนเสื่อมเสียต่อสภาพของความเป็นมนุษย์ได้” ทั้งนี้สิทธิตามธรรมชาติอาจมีที่มาจากเหตุผลต่างๆดังต่อไปนี้

1. หลักของเหตุและผล (Rationalism) ถือว่า สิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์เป็นหลักของเรื่องความเป็นจริงที่ไม่สามารถโต้แย้งได้ หรือเปลี่ยนแปลง โดยมีรากแนวคิดมาจาก หลักกฎหมายธรรมชาติ ซึ่งยืนยันว่ามนุษย์จะต้องมีสิทธิขั้นพื้นฐานอย่างไรบ้าง เช่น อาจได้รับความมั่นคงความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน หรือแม้กระทั่งการได้รับการปฏิบัติที่มีความเท่าเทียมกัน

2. หลักของความชอบธรรม (Legitimism) มีการในการอ้างไว้ซึ่งสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ เพื่อคุ้มครองมนุษย์ จากการปกครองของผู้ปกครองหากการปกครองนั้นเป็นไปโดยฉ้อฉล ฝ่ายมนุษย์ทั้งหลายที่ถูกปกครองย่อมมีอำนาจโดยชอบธรรมที่จะเปลี่ยนแปลงแนวคิดดังกล่าว หลักการนี้ ปรากฏชัดเจนในคำประกาศอิสรภาพของสหรัฐอเมริกา (The Declaration of Independence) โดยมีคำกล่าวที่ว่า “เมื่อใดก็ตามที่รัฐบาลเป็นผู้ทำลายจุดมุ่งหมายเหล่านี้ ประชาชนย่อมมีสิทธิโดยชอบธรรมที่จะเปลี่ยนแปลง หรือล้มเลิกรัฐบาลนั้นเสียได้ และสถาปนารัฐบาลขึ้นใหม่ เพื่อให้ดำเนินตามหลักการและมีอำนาจสร้างสรรค์ความปลอดภัยและความผาสุกให้เกิดขึ้นได้”

3. หลักปัจเจกชนนิยม (Individualism) โดยแนวความคิดนี้มีว่า สิทธิตามธรรมชาติได้บังเกิดขึ้นพร้อมกับความเป็นมนุษย์คือ เกิดพร้อมกับการมีสภาพบุคคล ไม่มีใครสามารถที่จะเพิกถอน หรือ เปลี่ยนแปลงแก้ไขประการใดได้ ฝ่ายรัฐเองต่างหากที่จะต้องสนองความเป็นธรรมชาติของมนุษย์ โดยแนวคิดนี้ได้มีการกำหนดไว้ในปฏิญญาว่าด้วยสิทธิเวอร์จิเนีย (Virginiam Declaration of Rights) ข้อความตอนหนึ่งที่น่าสนใจอย่างยิ่งคือ “โดยธรรมชาติของมนุษย์ทุกคนเป็นผู้อิสระอย่างเสมอกัน มีสิทธิมีอาจถูกยกเลิกเพิกถอนได้ ทั้งนี้ไม่ว่าโดยการตกลงใดๆ”

หลักประกันนี้ก็เป็นที่ยืนยันว่าเมื่อสังคมมนุษย์ต่างจะต้องแย่งชิง เอารัดเอาเปรียบกัน สิ่งที่ยืนยันและเป็นหลักประกันที่จะให้ความยุติธรรมได้ก็คือสิทธิตามธรรมชาตินี้เองที่ฝ่ายรัฐจะต้องพยายามผลักดันให้เกิดการบังคับใช้ให้สมศักดิ์กับความเป็นมนุษย์ในสังคมนั้นๆต่อไป

3. ความหมายของสิทธิในแง่สิทธิมนุษยชน

ในความเป็นจริงแล้วแม้สิทธิมนุษยชน (Human Right) จะมีความเป็นมาพร้อมกับการกำเนิดขึ้นของมนุษย์ แต่ที่มีการแพร่หลาย เมื่อมีการก่อตั้งองค์การสหประชาชาติ โดยจะปรากฏในอารัมภบทได้กล่าวถึงความมุ่งหมายของสหประชาชาติว่า “เพื่อเป็นการยืนยันและให้การรับรองถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ ในศักดิ์ศรีและคุณค่าของมนุษยชาติ” แต่อย่างไรก็ตาม ในปฏิญญาสากลสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ ก็ไม่ได้มีการนิยามความหมายของสิทธิมนุษยชนไว้ แต่มีการจำแนกไว้เป็นสิทธิในด้านต่างๆ

เท่านั้นสิทธิมนุษยชน เป็นที่รู้จักและได้รับการยอมรับกันอย่างแพร่หลาย และต่างเห็นพร้อมกันว่าเป็นสิทธิตามธรรมชาติ หรืออาจกล่าวได้ว่ามีความใกล้ชิดอย่างยิ่งกับกฎหมายธรรมชาติ เนื่องจากรากฐานแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน มีหลักการว่าเป็นสิทธิที่ติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่ มีมนุษย์ถือกำเนิดขึ้นมา และคล้ายกับหลักกฎหมายธรรมชาติที่มีหลักการว่า เป็นกฎหมายที่ใช้ได้ไม่มีการจำกัดเวลา ไม่มีขอบเขตในส่วนของการสถานที่บังคับใช้ ซึ่งแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนมีวิวัฒนาการที่ยาวนาน แต่ละยุคสมัยอาจมีมุมมองที่แตกต่างกันออกไป ตามความเชื่อหรือปรัชญาของยุคนั้นๆ

พัฒนาการด้านการคุ้มครองสิทธิสู่กติกาสากล

นับตั้งแต่ศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมาถือได้ว่ายุคนี้เป็นยุคแห่งอุดมการณ์ แนวคิดหรือลัทธิทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นแนวคิดระบอบประชาธิปไตยหรือระบอบสังคมนิยม ก็ได้ถือกำเนิดขึ้น สิทธิธรรมชาติได้รับการเพิ่มเติม เพื่อเป็นการเคารพในปัจเจกบุคคล ภาครัฐจึงมีหน้าที่ในการจัดสวัสดิการสาธารณะต่างๆ ให้กับประชาชน เมื่อมีการก่อตั้งองค์การสหประชาชาติขึ้น เมื่อวันที่ 24 ตุลาคม 1945 โดยวัตถุประสงค์ที่มีการก่อตั้งประการหนึ่งคือ “เพื่อทำความร่วมมือระหว่างประเทศ ในอันที่จะแก้ปัญหาระหว่างประเทศในทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิทธิมนุษยชน และส่งเสริมการเคารพสิทธิมนุษยชนและอิสรภาพอันเป็นหลักมูลฐานสำหรับทุกคนโดยปราศจากความแตกต่างในเรื่องเชื้อชาติ เพศ ศาสนา ภาษา เป็นต้น

ความสูญเสียและความโหดร้ายทารุณที่ทั่วโลกได้รับภายหลังจากสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 กลุ่มประเทศที่เป็นฝ่ายชนะสงครามได้ตระหนักถึงหลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลมากขึ้นอันนำมาสู่เอกสารสำคัญคือ “ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน” สมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติซึ่งประกอบด้วยสมาชิกประเทศต่างๆ ได้ลงมติรับรองและประกาศใช้ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เพื่อเป็นหลักการสำคัญในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประชาคมโลกเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ.2491 ณ กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส ซึ่งประกาศใช้เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ.1948 ซึ่งแม้เอกสารดังกล่าวนี้จะไม่ใช้สนธิสัญญาระหว่างประเทศแต่ก็ถือว่าเป็นปฐมบทอันสำคัญให้แต่ละประเทศยอมรับในทางประเพณีแต่ต่อมาได้มีการออกกติการะหว่างประเทศในหลายๆฉบับเป็นลำดับ โดยต่อมามีสนธิสัญญาระหว่างประเทศที่ว่าด้วยเรื่องสิทธิมนุษยชนทั้งหมด 9 ฉบับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เกี่ยวกับมาตรฐานในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาจะมีการบัญญัติไว้ใน กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights - ICCPR) ทั้งนี้ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีโดยการภาคยานุวัติเมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2539 และมีผลใช้บังคับกับไทยเมื่อวันที่ 29 มกราคม 2540 โดยมาตรฐานบางข้อที่เกี่ยวกับการจับ ควบคุมบุคคลในคดีอาญามีการกำหนดไว้ในข้อ 9 ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

1. บุคคลทุกคนมีสิทธิในเสรีภาพและความปลอดภัยของร่างกาย บุคคลจะถูกจับกุมหรือควบคุมโดยอำเภอใจมิได้ บุคคลจะถูกทรมานหรือลงโทษอย่างโหดร้ายได้ ยกเว้นโดยเหตุและโดยเป็นไปตามกระบวนการที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย

2. ในขณะที่จับกุม บุคคลใดที่ถูกจับกุมจะต้องได้รับแจ้งถึงเหตุผลในการจับกุม และจะต้องได้รับแจ้งถึงข้อหาที่ถูกจับกุมโดยพลัน

3. บุคคลใดที่ถูกจับกุมหรือควบคุมตัวในข้อหาทางอาญา จะต้องถูกนำตัวโดยพลันไปยังศาลหรือเจ้าหน้าที่อื่นที่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะใช้อำนาจทางตุลาการ และจะต้องมีสิทธิได้รับการพิจารณาคดีภายในเวลาอันสมควร หรือได้รับการปล่อยตัวไป มิให้ถือเป็นหลักทั่วไปว่าจะต้องควบคุมบุคคลที่รอการพิจารณาคดี แต่ในการปล่อยตัวอาจกำหนดให้มีการประกันว่าจะมาปรากฏตัวในการพิจารณาคดี ในขั้นตอนอื่นของกระบวนการพิจารณา และจะมาปรากฏตัวเพื่อการบังคับตามคำพิพากษา เมื่อถึงวาระนั้น

4. บุคคลใดที่ถูกลิดรอนเสรีภาพโดยการจับกุมหรือการควบคุม มีสิทธินำคดีขึ้นสู่ศาลเพื่อให้ศาลตัดสินโดยไม่ชักช้าถึงความชอบด้วยกฎหมายของการควบคุมผู้นั้น และหากการควบคุมไม่ชอบด้วยกฎหมายก็ให้ศาลมีคำสั่งปล่อยตัวไป

5. บุคคลใดที่ถูกจับกุมหรือถูกควบคุมโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายมีสิทธิได้รับค่าสินไหมทดแทนจากหลักการ ICCPR ข้อ 9 อาจกล่าวภาพรวมถึงสิทธิต่างๆที่เป็นหลักประกันของบุคคลเมื่อเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาดังนี้

1. สิทธิที่จะได้รับในการดำเนินคดีอย่างเป็นธรรม เช่น การสอบสวนจะต้องดำเนินการด้วยความรวดเร็วต่อเนื่อง และเป็นธรรมและการพิจารณาคดีโดยเปิดเผย ด้วยความเสมอภาคต่อหน้าศาลที่มีความอิสระเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย

2. สิทธิในการได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ การดำเนินการต่างๆก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นผู้กระทำความผิดผู้เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมจะต้องมีหลักประกัน เช่น การได้รับการปล่อยชั่วคราว เป็นต้น

3. สิทธิในการต่อสู้คดี เช่น สิทธิในการได้รับการรักษาพยาบาล สิทธิในการมีล่าม เป็นต้น

หลักประกันสิทธิของบุคคลในคดีอาญารัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน

ภายหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 เป็นต้นมาถือว่ามีกรปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญาคครั้งสำคัญโดยจะเห็นได้ว่าการตรากฎหมายและการแก้กฎหมายที่เกี่ยวข้องการสร้างหลักประกันสิทธิของบุคคลในคดีอาญาโดยเฉพาะผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยไว้หลายกรณีซึ่งกระบวนการยุติธรรมทางอาญาขึ้นก่อนการพิจารณาคดีถือว่าเป็นต้นธารแห่งความยุติธรรมและจำต้องมีหลักประกันสิทธิให้แก่ผู้ที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมตั้งแต่เบื้องต้น แม้จะมีการยกเลิกรัฐธรรมนูญ ฉบับปี 2540 และ 2550 แต่รัฐธรรมนูญที่บังคับใช้ในปัจจุบันคือฉบับ พ.ศ.2560 ก็ยังคงยืนยันหลักการอันเป็นสาระสำคัญในการสร้างหลักประกันสิทธิของบุคคลในคดีอาญาดังบัญญัติไว้ดังนี้

มาตรา 28 “ บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย

การจับและการคุมขังบุคคลจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

การค้นตัวบุคคลหรือการกระทำใดอันกระทบกระเทือนต่อสิทธิหรือเสรีภาพในชีวิตหรือร่างกายจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ

การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมจะกระทำมิได้”

มาตรา 29 “บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้”

ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้

การควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องหาหรือจำเลยให้กระทำได้เพียงเท่าที่จำเป็น เพื่อป้องกันมิให้มีการหลบหนี

ในคดีอาญา จะบังคับให้บุคคลให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองมิได้

คำขอประกันผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาต้องได้รับการพิจารณาและจะเรียกหลักประกันจนเกินควรแก่กรณีมิได้ การไม่ให้ประกันต้องเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ”

จากบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญนี้เองจะเห็นได้ว่าการบัญญัติหลักประกันสิทธิของบุคคลเมื่อเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสอดคล้องกับมาตรฐานสากลพอสมควรแต่อย่างไรก็ตามกฎหมายที่บังคับใช้ในภาคปฏิบัติจะต้องมีการบัญญัติไว้หรือในทางปฏิบัติต้องไม่ขัดหรือแย้งกับหลักการอันเป็นมาตรฐานเช่นกัน

หลักประกันสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

จากหลักประกันตามหลักสากลและตามรัฐธรรมนูญที่บัญญัติรับรองไว้สิทธิของบุคคลที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาและตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งเป็นกฎหมายที่รัฐใช้ในภาคปฏิบัติโดยผู้เขียนจะกล่าวถึงเฉพาะหลักประกันสิทธิของบุคคลในขั้นตอนก่อนการพิจารณาคดีเท่านั้น (Pre trial Stage) เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นรัฐจะเข้ามามีบทบาทในการเป็นฝ่ายดำเนินการโดยผ่านมาตรการการจับ การควบคุมตัว การขัง หรือการสอบสวนแจ้งข้อหาต่างๆโดยขั้นตอนนี้มีการวางหลักประกันสิทธิของบุคคลไว้ดังนี้

(1) สิทธิที่จะได้รับแจ้งสิทธิตามกฎหมายเมื่อถูกดำเนินคดี

สิทธิตามข้อนี้ เป็นสิทธิที่ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาที่มีสิทธิที่จะได้รับทราบว่าตนเองมีสิทธิอย่างไรบ้างตามกฎหมาย ฝ่ายรัฐเองต้องแจ้งสิทธินี้ให้แก่ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาทราบ ก่อนที่ผู้ต้องหาจะกล่าวถ้อยคำอื่นๆออกมา ซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานยืนยันผู้ต้องหาในชั้นพิจารณาด้วย ทั้งนี้จะต้องด้วยว่าผู้ต้องหาที่มีสิทธิที่จะไม่ให้การด้วย ดังนั้นจะเห็นได้ว่าแม้ผู้ต้องหาที่มีสิทธิมากมายที่กฎหมายคุ้มครองแต่ทราบใดที่ผู้ต้องหาไม่ทราบสิทธิดังกล่าวแล้วก็ไม่สามารถที่จะเข้าถึงสิทธินั้นได้ ด้วยเหตุนี้เองจึงมีการกำหนดให้เจ้าพนักงาน มีหน้าที่ที่จะต้องสิทธิให้แก่ผู้ต้องหาทราบ

มาตรา 7/1 “ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาซึ่งถูกควบคุมหรือขัง มีสิทธิแจ้งหรือขอให้เจ้าพนักงานแจ้งให้ญาติหรือผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาไว้วางใจทราบถึงการจับกุมและสถานที่ที่ถูกควบคุมในโอกาสแรก และให้ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาที่มีสิทธิดังต่อไปนี้ด้วย

- (1) พบและปรึกษาผู้ซึ่งจะเป็นทนายความเป็นการเฉพาะตัว
- (2) ให้ทนายความหรือผู้ที่ตนไว้วางใจ เข้าฟังการสอบปากคำได้ในชั้นสอบสวน
- (3) ได้รับการเยี่ยมหรือติดต่อกับญาติได้ตามสมควร

(4) ได้รับการรักษาพยาบาลโดยเร็วเมื่อเกิดการเจ็บป่วย

ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ซึ่งรับมอบตัวผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหา มีหน้าที่แจ้งให้ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหานั้นทราบในโอกาสแรกถึงสิทธิตามวรรคหนึ่ง”

การที่มีการแก้ไขบทบัญญัติในกฎหมายนี้ก็เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิอย่างแท้จริงมิใช่เป็นเพียงการเขียนแบบฟอร์มไว้แล้วให้เจ้าพนักงานกรอกเท่านั้น หากไม่มีการบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของเจ้าพนักงานแล้ว การคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาย่อมไม่สามารถที่บรรลุผลได้เป็นแน่แท้ และไม่มีโอกาสที่จะต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ โดยบัญญัติไว้ในขั้นตอนการจับตามมาตรา 83 นอกจากนั้นการแจ้งสิทธิต่างๆข้างต้นกฎหมายยังบัญญัติให้รัฐต้องดำเนินการแจ้งอีกครั้งในชั้นสอบสวน ตามมาตรา 134/1-4 ก่อนที่พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหาแก่ผู้ต้องหา

(2) สิทธิที่จะไม่ให้การและไม่ให้การเป็นปฏิกิริยาต่อตนเอง

สิทธิที่จะไม่ให้การ (Right to Silence) และสิทธิที่จะไม่ต้องถูกบังคับให้พูดในทางที่เป็นผลร้ายต่อตนเอง (Privilege Against Self-incrimination) เป็นสิทธิที่มีความสอดคล้องกับบทสันนิษฐานไว้ก่อนว่าทุกคนเป็นผู้บริสุทธิ์ จนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าได้กระทำความผิด ดังนั้นผู้ถูกกล่าวหาเองไม่ได้มีหน้าที่ที่จะต้องไปพิสูจน์ว่าตนเองไม่ได้กระทำความผิดหรือการพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเอง แต่ฝ่ายที่มีหน้าที่คือกระบวนการยุติธรรมทางอาญาต่างหาก ทั้งฝ่ายรัฐเองหรือฝ่ายโจทก์ที่กล่าวหาผู้กระทำความผิดที่จะต้องมีหน้าที่ดังกล่าว

สิทธิที่จะไม่ให้การ(Right to Silence) และสิทธิที่จะไม่ต้องถูกบังคับให้พูดในทางที่เป็นผลร้ายแก่ตนเอง (Privilege Against Self-incrimination) ตามหลักการขององค์การสหประชาชาติ มีขึ้นเพื่อการคุ้มครองบุคคลทุกคนที่ถูกบังคับหรือ โดยมีการกำหนดไว้ในข้อ 21 สรุประสารสำคัญได้ดังนี้ “การบังคับให้ผู้ที่ถูกคุมขังหรือถูกจำคุกให้การรับสารภาพ หรือให้การในทางที่เป็นปฏิกิริยาต่อตนเองหรือผู้อื่นถือเป็นการต้องห้าม” สารสำคัญในหลักเกณฑ์ข้อนี้คือ คำว่า “ให้การรับในทางที่เป็นปฏิกิริยาต่อตนเองหรือผู้อื่น” มีความสำคัญคือไม่เฉพาะในเรื่องที่ไม่เป็นความจริงเท่านั้น แม้กระทั่งเรื่องนั้นอาจจะเป็นความจริง หากการให้การนั้นจะนำมาซึ่งเป็นการยืนยันการกระทำความผิดของตนหรือผู้อื่น ก็จะกลายเป็นการกดดันและจำกัดอิสรภาพบุคคลนั้นไป และสุดท้ายอาจนำมาซึ่งการแสวงหาประโยชน์ที่มีขอบด้วยกฎหมายอีกทางหนึ่งด้วย ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83 มาตรา 84 มาตรา 134/4 ได้บัญญัติรับรองสิทธิดังกล่าวไว้ โดยมีการแก้ไขเพิ่มเติม เมื่อ พ.ศ.2547 ให้เจ้าพนักงานที่ทำการจับต้องแจ้งสิทธิดังกล่าวนี้ด้วย ถือได้ว่าเป็นการคุ้มครองสิทธิตั้งแต่มีการจับกุม เพื่อเป็นการบังคับให้เจ้าพนักงานผู้ทำการจับซึ่งมีอำนาจรัฐจะต้องดำเนินการให้ผู้ถูกจับทราบสิทธิด้วย และยังบัญญัติให้ในกรณีที่ผู้ต้องหาให้การรับสารภาพ หรือกรณีที่ยังไม่มีการแจ้งสิทธิดังกล่าวถ้อยคำอื่นๆนอกจากคำรับสารภาพที่ผู้ถูกจับได้กล่าวออกไปก่อนมีการแจ้งสิทธิกฎหมายห้ามมิให้รับฟังด้วยอันถือว่าเป็นบทตัดพยานประการหนึ่ง

(3) สิทธิที่จะให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจ เข้าฟังการสอบปากคำตนในชั้นสอบสวน

สิทธิของผู้ต้องหาในกรณีนี้จะเกี่ยวกับสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายจากทนายความ แต่อย่างไรก็ตามแม้เป็นสิทธิของผู้ต้องหา แต่ในความเป็นจริงแล้วในสถานะของการสอบปากคำอาจจะต้องอยู่ในภาวะกดดัน อาจเกิดความไม่เป็นธรรม ต่อผู้ต้องหาเองและอาจเป็นการเคลือบแคลงสงสัยในการปฏิบัติ

หน้าที่ของเจ้าพนักงานได้ว่าการดำเนินการสอบปากคำที่ถูกต้องหรือไม่ จึงต้องมีการบัญญัติให้เวลาในการสอบปากคำนั้นผู้ต้องหาจะต้องมีสิทธิที่จะให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจ เข้ารับฟังการสอบปากคำได้ อันเป็นการสร้างหลักประกัน เพื่อให้เกิดการคุ้มครองสิทธิในกระบวนการสอบสวน ซึ่งสิทธิดังกล่าวนี้สอดคล้องกับสิทธิของผู้ต้องหา ตามมาตรฐานขององค์การสหประชาชาติ ที่ได้กล่าวถึงสิทธิของผู้ต้องหาที่จะให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจ เข้ารับฟังการสอบปากคำของตนในชั้นสอบสวน รวมทั้งกรณีที่ไม่มีทนายความก็เป็นหน้าที่ของรัฐในการจัดทำให้ซึ่งเป็นสิทธิอีกประการสำคัญที่รัฐจะต้องแจ้งในเบื้องต้นก่อนดำเนินการสอบปากคำให้การของบุคคลดังกล่าวทั้งนี้วิธีปฏิบัติมีการบัญญัติไว้ใน ตามมาตรา 134/1 ถึง มาตรา 134/4

(4) สิทธิที่จะได้รับการปล่อยชั่วคราว

การปล่อยชั่วคราวเป็นสิทธิที่จะได้รับเมื่อมีการควบคุมตัวไว้โดยรัฐ หากยังไม่มี การควบคุมตัวก็ไม่มีเหตุใดที่จะต้องทำการปล่อยชั่วคราว ซึ่งโดยทั่วไปแล้วการได้รับการปล่อยชั่วคราวย่อมเป็นหลักประกันเบื้องต้นที่ผู้ถูกควบคุมจะได้รับ ส่วนการไม่ได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวเป็นเพียงข้อยกเว้นเท่านั้น เนื่องจากมีมูลฐานที่สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบุคคลทุกคนเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์โดยคำพิพากษาถึงที่สุดว่าได้กระทำความผิดจริงตามหลัก (Presumption of innocence) ดังปรากฏตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 มาตรา 29 และปรากฏตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาตั้งแต่มาตรา 107 ถึง มาตรา 108/2 ในเรื่องระยะเวลาในการพิจารณาคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวหรือข้อยกเว้นที่ไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวจะต้องมีหลักเกณฑ์ที่แน่นอนหรืออาจกล่าวได้ว่าการปล่อยตัวชั่วคราวจะมีหลักประกันหรือไม่ต้องเป็นหลักส่วนการไม่ปล่อยตัวชั่วคราวต้องเป็นข้อยกเว้นเท่านั้น

การเข้ามาติดต่อพนักงานสอบสวนโดยไม่มีหมายจับ

บุคคลที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาโดยรัฐจะเริ่มเมื่อมีการจับ ซึ่งการจับตามกฎหมายอาจเป็นการจับโดยเจ้าพนักงานหรือราษฎรก็ได้ทั้งอาจเป็นการจับโดยมีหมายจับหรือไม่มีหมายจับ โดนก่อนมีการจับผู้ทำการจับต้องปฏิบัติตามกฎหมายในการแจ้งสิทธิต่างๆแก่ผู้ถูกจับ ตามมาตรา 83 มาตรา 84 ซึ่งเป็นหลักประกันเบื้องต้นในการคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่เริ่มเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาในฐานะเป็นประธานในคดี (Procedural subject)

1. สถานะทางกฎหมายของผู้เข้ามอตัวโดยไม่มีหมายจับ

ดังที่ผู้เขียนกล่าวก่อนหน้านี้ว่าสิทธิของบุคคลที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมตั้งแต่เป็นผู้ถูกจับกฎหมายมีการบัญญัติหลักประกันสิทธิที่รัฐต้องดำเนินการตั้งแต่ขั้นจับเป็นต้นไปตาม มาตรา 7/1 แต่กรณีบุคคลที่เข้ามอตัวต่อพนักงานสอบสวนโดยไม่มีหมายจับจะถือว่าเป็นการจับหรือไม่ เนื่องจากมีผลต่อหลักประกันสิทธิของบุคคลโดยแยกพิจารณาดังต่อไปนี้

(1) สถานะทางกฎหมายถือว่าเป็นผู้ถูกจับหรือไม่ เมื่อพิจารณาตามมาตรา 135 วรรคหนึ่ง บุคคลที่มาปรากฏตัวต่อพนักงานสอบสวนมีทั้งกรณีถูกหมายเรียกมา ถูกส่งตัวมาเนื่องจากการจับกุม เข้าพบพนักงานสอบสวนเอง หรือ ปรากฏว่าผู้ใดซึ่งมาอยู่ต่อหน้าพนักงานสอบสวนเป็นผู้ต้องหา และภายหลังการแจ้งข้อหาแล้วมาตรา 135 วรรคท้าย บัญญัติในลักษณะที่ว่าผู้ต้องหาดังกล่าวไม่ใช่ผู้ถูกจับและยังไม่มี การออกหมายจับ

พนักงานสอบสวนย่อมไม่มีอำนาจในการควบคุมตัวผู้ต้องหาที่ผ่านการจับมาก่อน ในกรณีเช่นเดียวกันนี้มีการบัญญัติกฎหมายไว้ในลักษณะเทียบเคียงกันกับ พ.ร.บ. จัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาคดีศาลแขวง พ.ศ.2522 มาตรา 7 วรรคแรก ที่บัญญัติให้พนักงานสอบสวนส่งตัวผู้ต้องหาที่ถูกจับพร้อมสำนวนการสอบสวนไปยังพนักงานอัยการเพื่อพนักงานอัยการจะต้องยื่นฟ้องต่อศาลแขวงให้ทันภายในสี่สิบแปดชั่วโมง และเคยเกิดกรณีที่ผู้ต้องหาหมอบตัวต่อพนักงานสอบสวนโดยไม่มีหมายจับจะถือว่าเป็นการจับและต้องฟ้องต่อศาลภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้หรือไม่ เนื่องจากเจตนารมณ์ของการดำเนินคดีในศาลแขวงต้องการให้มีการดำเนินคดีด้วยความรวดเร็วและหากไม่สามารถฟ้องต่อศาลได้ทันและไม่มีการผิดฟ้องและไม่ได้ขออนุญาตฟ้องจากอัยการสูงสุดย่อมไม่มีอำนาจฟ้องซึ่งในคดีนี้มีการฎีกาต่อศาลฎีกาและวินิจฉัยไว้ในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1997/2550 ว่าการเข้ามอบตัวแม้ไม่มีหมายจับถือว่าเป็นการจับแล้วจึงต้องฟ้องภายในระยะเวลาตามกฎหมาย เมื่อไม่ได้ทำการฟ้องภายในระยะเวลาจึงไม่มีอำนาจฟ้องเป็นเหตุให้ศาลยกฟ้อง แต่อย่างไรก็ตามมีบางท่าน เห็นว่าการจับต้องเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เท่านั้นการเข้ามอบตัวโดยไม่มีหมายจับตามมาตรา 135 วรรคท้ายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีการบัญญัติไว้แล้วว่าหากภายหลังทำการแจ้งข้อหาแล้วมีความจำเป็นต้องขังต้องส่งผู้ต้องหาไปศาลเพื่อขอให้ศาลออกหมายขังต่อไป

(2) สถานะทางกฎหมายของบุคคลดังกล่าวเป็นผู้ต้องหาหรือไม่

กฎหมายมีการบัญญัตินิยามความหมายของ “ผู้ต้องหา” ไว้ในมาตรา 2(2) ว่า “หมายความรวมถึงบุคคลผู้ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดแต่ยังไม่ถูกฟ้องต่อศาล” ดังนั้นบุคคลที่เข้ามอบตัวต่อพนักงานสอบสวนโดยไม่มีหมายจับตามใดที่ยังไม่มีการแจ้งข้อหาตามมาตรา 134 วรรคหนึ่ง ย่อมยังไม่อยู่ในฐานะผู้ต้องหาก่อนการแจ้งข้อหาจะปฏิบัติต่อบุคคลดังกล่าวเสมือนเป็นผู้ต้องหาไม่ได้ ซึ่งการที่บุคคลมาปรากฏต่อหน้าพนักงานสอบสวนใช้ว่าจะเป็นผู้ต้องหาทุกกรณีไปเนื่องจากการที่พนักงานสอบสวนจะแจ้งข้อหาว่าบุคคลใดกระทำความผิดตามรูปแบบระบบกล่าวหา (accusatorial system) จะต้องมีหลักฐานตามสมควรว่าผู้นั้นน่าจะกระทำความผิดตามที่กล่าวหา

2.สิทธิของผู้เข้ามอบตัวโดยไม่มีหมายจับ

(1) สิทธิโดยทั่วไปแม้ก่อนที่จะมีการแจ้งข้อหาบุคคลดังกล่าวจะยังไม่อยู่ในฐานะตามมาตรา 2(2) และไม่ถือว่าเป็นผู้ถูกจับที่จะได้รับหลักประกันสิทธิทั่วไปตามมาตรา 7/1 ก็ตามแต่เมื่อถือว่าบุคคลดังกล่าวได้สละสิทธิของตนเองได้ก้าวเข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาโดยถือว่าเป็นการลดต้นทุน (cost) ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาลงไปย่อมมิใช่น้อยเช่นไม่ต้องออกหมายจับ ไม่จำเป็นต้องมีเจ้าพนักงานออกติดตามตัวผู้ถูกออกหมายจับดังนั้นเมื่อบุคคลใดมาปรากฏตัวต่อพนักงานสอบสวนสิทธิอันเป็นพื้นฐานโดยทั่วไปตามมาตรา 7/1 ควรน่าจะยังประโยชน์ถึงบุคคลเหล่านี้ด้วย เช่นสิทธิในการได้รับการแจ้งสิทธิต่างๆ สิทธิในการได้รับการรักษาพยาบาลโดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงโรคระบาดโควิด 19

(2) ในขั้นตอนการการสอบสวนเมื่อบุคคลใดมาปรากฏตัวต่อหน้าพนักงานสอบสวนทั้งสมัครใจเองหรือถูกอำนาจรัฐควบคุมมาก็ตามก่อนที่พนักงานสอบสวนจะมีการแจ้งข้อหา กฎหมายบัญญัติหลักประกันสิทธิของบุคคลดังกล่าวไว้หลายประการดังนี้

ก.สิทธิในการมีทนายความช่วยเหลือตามโดยมาตรา 134/1

ข.สิทธิในการที่จะมีบุคคลอื่นอยู่ด้วยในการสอบปากคำตามมาตรา 134/3

ค.สิทธิที่จะได้รับการแจ้งสิทธิก่อนสอบปากคำตามมาตรา 134/4

นอกจากนั้นกฎหมายยังบัญญัติผลของการที่รัฐฝ่าฝืนหากไม่ดำเนินการก่อนการแจ้งข้อหาข่มขู่ส่งผลให้พยานหลักฐานที่ได้มาไม่สามารถรับฟังได้

(3) สิทธิในการได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวจะเห็นได้ว่าแม้บุคคลดังกล่าวจะถูกแจ้งข้อหาจน

กลายเป็นผู้ต้องหาแล้วแต่ไม่ถือว่าเป็นผู้ถูกจับเนื่องจากได้เข้ามาขอตัวต่อพนักงานสอบสวนเองแม้มีการแจ้งข้อหาแล้วพนักงานสอบสวนย่อมไม่มีอำนาจในการควบคุมตัว หากพนักงานสอบสวนปล่อยผู้ต้องหาไปก็ไม่ถือว่าเป็นการปล่อยตัวชั่วคราวเนื่องจากการปล่อยตัวชั่วคราวจะมีได้ก็ต่อเมื่อมีการควบคุมตัวก่อน ซึ่งมาตรา 135 วรรคท้ายนั้นหากพนักงานสอบสวนเห็นว่ามีความผิดที่จะต้องขอให้ศาลออกหมายจับ พนักงานสอบสวนมีอำนาจสั่งให้ผู้ต้องหาดังกล่าวไปศาลเพื่อขอให้ศาลออกหมายจับ แต่พนักงานสอบสวนอาจไม่ขอศาลออกหมายจับก็ได้ เพียงแต่ว่าหากพนักงานสอบสวนสั่งให้ผู้ต้องหาไปศาลและผู้ต้องหาไม่ปฏิบัติตามคือไม่ไปศาลที่พนักงานสอบสวนสั่งพนักงานสอบสวนอาจจับผู้ต้องหารายนั้นได้โดยไม่ต้องมีหมายจับซึ่งถือว่าเป็นข้อยกเว้นการจับที่ต้องมีหมายจับอีกประการหนึ่งจะเห็นได้ว่า มาตรา 134 วรรคท้าย เมื่อมีกรณีที่บุคคลยังไม่มีหมายจับเข้าพบพนักงานสอบสวนเมื่อพนักงานสอบสวนแจ้งหาแล้ว พนักงานสอบสวนอาจเสนอต่อศาลให้ศาลออกหมายจับบุคคลดังกล่าวได้เท่ากับว่าการที่บุคคลที่เข้าพบพนักงานสอบสวนด้วยความสมัครใจเองจะต้องถูกควบคุมตัวเร็วกว่าการมีหมายจับ (ปกป้อง ศรีสนิท : 2563) แม้จะยังคงมีสิทธิการได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว และการที่กฎหมายบัญญัติไว้ลักษณะดังกล่าวนี้เท่ากับไม่เอื้อให้บุคคลเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเท่าที่ควรจะเป็นกับสิทธิของประชาชนที่เสียไป

บทสรุป

ไม่ว่าในสถานการณ์ปกติหรือในห้วงเวลาที่มีการระบาดของโรคติดต่อร้ายแรงผู้คนในสังคมอาจเป็นกระทำความผิดหรือมีความจำเป็นต้องเข้าสู่มาตรการของรัฐในการสร้างความสงบเรียบร้อยในสังคมแต่สิทธิของทุกคนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาไม่ว่าจะอยู่ในฐานะทางกฎหมายอย่างไร รัฐต้องมีหลักประกันให้แก่ทุกคนว่าเมื่อบุคคลใดได้เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมแล้วสิทธิของบุคคลนั้นจะได้รับการคุ้มครองและควรมีมาตรการเชิงบวกเพื่อสร้างแรงจูงใจให้ทุกคนในสังคมร่วมมือกับรัฐในการค้นหาความจริงในทางอาญา ซึ่งจะเห็นได้ว่าบุคคลที่เข้ามาขอตัวต่อพนักงานสอบสวนโดยไม่มีหมายจับจะได้รับหลักประกันสิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเหมือนกับผู้ที่เป็นผู้ต้องหาในขั้นตอนการจับกุมก็ต่อเมื่อมีการแจ้งข้อกล่าวหา แต่อย่างไรก็ตามควรน่าจะมีการปรับปรุงกฎหมายให้ขยายสิทธิการคุ้มครองสิทธิโดยทั่วไปตามมาตรา 7/1 ครอบคลุมบุคคลที่เข้ามาขอตัวต่อพนักงานสอบสวนซึ่งสถานะตามกฎหมายยังไม่ถือว่าเป็นผู้ถูกจับเพื่อให้บุคคลทุกคนได้รับหลักประกันสิทธิเบื้องต้นเช่นสิทธิในการได้รับการรักษาพยาบาลและสิทธิอื่นๆอันเป็นการสร้างแรงจูงใจให้บุคคลที่เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือกับรัฐเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในกระบวนการยุติธรรมต่อไป

บรรณานุกรม

- กรมองค์การระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ. แหล่งที่มา: <http://humanrights.mfa.go.th/th/humanrights/obligation/international-human-rights-mechanism/> [13 พฤษภาคม 2564]
- เกียรติก้อง วัจนะสวัสดิ์. หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: จีรรัชการพิมพ์.
- คณิต ฌ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- ชาติ ชัยเดชสุริยะ. มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา. กรุงเทพมหานคร: เตือนตุลา.
- บรรเจิด สิงคะเนติ และสมศักดิ์ นวตระกูลพิสุทธิ์ .(2542) .หลักความได้สัดส่วนตามหลักกฎหมายเยอรมันและฝรั่งเศส.วารสารศาลรัฐธรรมนูญ, 1(2), 18-27.
- ปกป้อง ศรีสนิท. สิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน. แหล่งที่มา <https://www.amnesty.or.th/our-work/hre/udhr/> 13 พฤษภาคม 2564.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย.(2560).ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก (6 เมษายน 2560).
- วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 . กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- วีระ โลจายะ. (2525). กฎหมายสิทธิมนุษยชน .กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุริยา ปานแป้น และอนุวัฒน์ บุญนันท์.(2553). คู่มือสอบกฎหมายรัฐธรรมนูญ (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- หยุด แสงอุทัย. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป.กรุงเทพมหานคร : ประกายพริก.
- อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์. สิทธิมนุษยชน.(พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.

การกล่อมเกลາทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชนหนองฉาง จังหวัดอุทัยธานี*

POLITICAL SOCIALIZATION IN DEMOCRACY OF YOUTH,

NONGCHANG DISTRICT, UTHAI THANI PROVINCE

พระณัฐพงษ์ ณัฏฐาวโส (สุดใจ), เต็มศักดิ์ ทองอินทร์ และ ยุทธนา ปราณีต

Phra Natthaphong Natthawangso (Sutchai) Termsak Thong-In and Yuttana Praneet

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: yuttana.pra@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของเยาวชนในการกล่อมเกลາทางการเมือง 2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการกล่อมเกลาทางการเมืองตามปัจจัยส่วนบุคคลและ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการกล่อมเกลาทางการเมืองของเยาวชน ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากเยาวชนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 363 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 12 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า

1. การกล่อมเกลาทางการเมือง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.58$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน ดังนี้ ด้านสถาบันศาสนา ($\bar{X} = 3.92$) อยู่ในระดับมาก ด้านสถาบันการศึกษา ($\bar{X} = 3.58$) ด้านชุมชนและกลุ่มเพื่อน ($\bar{X} = 3.55$) และด้านสถาบันครอบครัว ($\bar{X} = 3.42$) อยู่ในระดับปานกลาง และสถาบันทางการเมือง ($\bar{X} = 3.12$) อยู่ในระดับน้อย ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบพบว่า เยาวชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการกล่อมเกลาทางการเมือง โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ส่วนเยาวชนที่มีเพศ การศึกษา และอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการกล่อมเกลาทางการเมืองไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

3. ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการกล่อมเกลาทางการเมือง พบว่า ด้านสถาบันครอบครัว ผู้ปกครองมีส่วนปลูกฝังความคิด ควรเปิดโอกาสในการที่จะพูดคุยเกี่ยวกับประชาธิปไตย ด้านสถาบันการศึกษา นักเรียนมักไม่ค่อยมีโอกาสในการร่วมกิจกรรมทางการเมือง ควรเปิดโอกาสในการแสดงความคิดเห็น ด้านชุมชนและกลุ่มเพื่อน เยาวชนยังโดนปิดกั้นในทางการเมือง ควรให้เยาวชนได้แสดงความคิดเห็น ด้านสถาบันศาสนา ยังไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในการปลูกฝังเรื่องประชาธิปไตยมากนัก ควรปลูกฝังสิ่งดีๆ ในทางการเมืองควบคู่คุณธรรม ด้านสถาบันทางการเมือง การมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการเมืองและนักการเมือง นักการเมือง ควรเป็นแบบอย่างให้เยาวชนในเรื่องของความซื่อสัตย์ ทำเพื่อผลประโยชน์ของประชาชน

คำสำคัญ: การกล่อมเกลาทางการเมือง; ระบอบประชาธิปไตย; เยาวชน

* Received April 14, 2022; Revised May 19, 2022; Accepted July 24, 2022

Abstract

Objectives of this research are: 1) to study the level of opinion of youth in political conditioning; 2) to compare politicization based on personal and personal factors. 3) To study the guidelines for the political persuasion of youth. Research methodology Quantitative research Data were collected from a sample group of 363 youths. The data were analyzed by frequency, percentage, mean, and standard deviation. And qualitative research by in-depth interviews from 12 key informants or data analyzers by descriptive.

Findings of the research were as follows:

1. Political persuasion Overall, it was at a high level (= 3.58) when it was classified into individual aspects as follows: Religious institutions (= 3.92) were at a high level. Educational institutions (= 3.58), community and peer groups (= 3.55) and family institutions (= 3.42) were at the moderate level and political institutions (= 3.12) were at the low level, respectively.

2. The results of the comparison showed that Youth of different ages have opinions on political persuasion Overall, the difference was statistically significant at 0.05 level. Therefore, the research hypothesis was accepted. As for youth with different sex, education and occupation there are no different opinions on political persuasion. Therefore reject the research hypothesis.

3. Problems, obstacles and suggestions regarding the political persuasion, it was found that the family institution. Parents are involved in cultivating ideas. Should be an opportunity to talk about democracy Educational institutions Students are less likely to engage in political activities. Should be the opportunity to express their opinions. Community and peer group Youths are also politically blocked. Should allow young people to express their opinions Religious institutions not much involved in the cultivation of democracy. Should cultivate good things in politics along with morality Political institutions having a bad attitude towards politics and politicians. Politicians should be a role model for young people in matters of integrity. Do it for the benefit of the people

Keyword; Political socialization; Democracy; youth

บทนำ

การที่ประเทศไทยมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในบางช่วงเวลาและมีการปกครองจากการยึดอำนาจหรือการทำรัฐประหารสลับกันไปในช่วงเวลา ก็แสดงถึงวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนชาวไทยว่าบางครั้งก็ยอมรับในอำนาจของประชาชนหรือยอมรับการตัดสินใจของประชาชนในการเลือกผู้ปกครองในระบอบประชาธิปไตย แต่บางครั้งก็ปฏิเสธผู้ปกครองที่ได้รับการเลือกตั้งจากระบอบประชาธิปไตย โดยเปลี่ยนไปยอมรับผู้ปกครองที่มาจากกระทำการรัฐประหาร หรือการยึดอำนาจ นั้นแต่สำหรับประชาชนฝ่ายที่นิยมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยก็จะไม่เห็นด้วย กับการกระทำของคณะรัฐประหารซึ่งขัดกับอุดมการณ์ของหลักประชาธิปไตย วัฒนธรรมทางการเมืองแบบนี้ปรากฏอยู่ในสังคมไทยพลัดเปลี่ยนไปมาในสังคมการเมืองไทยมาโดยตลอด การพัฒนาระบอบประชาธิปไตยในสังคมไทยให้เข้มแข็งจึงต้องพิจารณาถึงวัฒนธรรมทางการเมืองและโครงสร้างทางการเมืองด้วย การจะกล่อมเกลாதทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยนั้นจะทำให้เกิดความยั่งยืนได้นั้นต้องปลูกฝังความรู้ ความเข้าใจและค่านิยมของประชาธิปไตยที่ถูกต้องให้แก่เยาวชนคนรุ่นใหม่ที่เป็นกำลังสำคัญของประเทศ ซึ่งกลุ่มเยาวชนมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการร่วมกันเป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตย เนื่องจากเยาวชนคนหนุ่มสาวเหล่านี้จะเติบโตเป็นพลเมืองในสังคมประชาธิปไตยต่อไป การกล่อมเกลาททางการเมืองหรือกระบวนการเรียนรู้ทางการเมืองจึงมีส่วนส่งผลต่อการสร้างเยาวชนที่กำลังจะก้าวเข้าสู่ประชากรในสังคมให้เป็นพลเมืองในสังคมที่มีคุณภาพ ซึ่งการปลูกฝังความรู้ความเข้าใจทางการเมืองการกล่อมเกลาททางการเมืองให้กับเยาวชนจึงเป็นสิ่งที่สำคัญ

เนื่องจากเยาวชนกำลังจะก้าวเข้าสู่ความเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพหรือไม่มีคุณภาพย่อมมาจากกระบวนการกล่อมเกลาททางการเมืองในช่วงเยาวชน ตามทฤษฎีกระบวนการกล่อมเกลาททางการเมืองสามารถกล่าวได้ว่ากระบวนการเรียนรู้ของเยาวชนจากอดีตถึงปัจจุบันยังมีข้อบกพร่องหรืออาจยังถูกละเลยด้วยความตั้งใจหรือไม่ก็ตาม ส่งผลให้พฤติกรรมและสำนึกทางการเมืองของเยาวชนเพิกเฉยต่อสถานการณ์ที่เป็นจริงในสังคม จากที่กล่าวมาข้างต้นจึงทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจในเรื่องการกล่อมเกลาททางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะเยาวชนซึ่งเป็นอนาคตของชาติมีความพร้อมทั้งด้านความคิด สติปัญญา และความสามารถ อีกทั้งยังจะเป็นปัญญาชนผู้ที่มีบทบาทในการพัฒนาประเทศได้ในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นที่มีต่อการกล่อมเกลาททางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชน อำเภอนองฉาง จังหวัดอุทัยธานี
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อการกล่อมเกลาททางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชน อำเภอนองฉาง จังหวัดอุทัยธานี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการกล่อมเกลาททางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชน อำเภอนองฉาง จังหวัดอุทัยธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การกล่อมเกลາทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชนอำเภอหนองฉาง จังหวัดอุทัยธานี” ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน

การวิจัยเชิงปริมาณ โดยการแจกแบบสอบถาม จากเยาวชนในเขตอำเภอหนองฉาง จังหวัดอุทัยธานี จำนวน 3,894 คน (สำนักทะเบียน ที่ว่าการอำเภอหนองฉาง ข้อมูลเมื่อวันที่ 29 เมษายน 2563) จำนวน 363 คน จากการคำนวณตามสูตรของทาโร่ ยามานะ (Taro Yamane, 1967) และตามสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างดังตารางที่ ๑ ในการคำนวณหากลุ่มตัวอย่างเพื่อเก็บข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพจากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ รวมทั้งเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ได้แก่ ข้อมูลปฐมภูมิ คือ จากพระไตรปิฎกและข้อมูลทุติยภูมิ รวบรวมข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า

1. การกล่อมเกลາทางการเมือง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.58$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน ดังนี้ ด้านสถาบันศาสนา ($\bar{X} = 3.92$) อยู่ในระดับมาก ด้านสถาบันการศึกษา ($\bar{X} = 3.58$) ด้านชุมชนและกลุ่มเพื่อน ($\bar{X} = 3.55$) และด้านสถาบันครอบครัว ($\bar{X} = 3.42$) อยู่ในระดับปานกลางและสถาบันทางการเมือง ($\bar{X} = 3.12$) อยู่ในระดับน้อย ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบพบว่า เยาวชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการกล่อมเกลາทางการเมือง โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ส่วนเยาวชนที่มีเพศการศึกษา และอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการกล่อมเกลາทางการเมืองไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

3. ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการกล่อมเกลາทางการเมือง พบว่า ด้านสถาบันครอบครัว ผู้ปกครองมีส่วนปลูกฝังความคิด ควรเปิดโอกาสในการที่จะพูดคุยเกี่ยวกับประชาธิปไตย ด้านสถาบันการศึกษา นักเรียนมักไม่ค่อยมีโอกาสในการร่วมกิจกรรมทางการเมือง ควรเปิดโอกาสในการแสดงความคิดเห็น ด้านชุมชนและกลุ่มเพื่อน เยาวชนยังโดนปิดกั้นในทางการเมือง ควรให้เยาวชนได้แสดงความคิดเห็น ด้านสถาบันศาสนา ยังไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในการปลูกฝังเรื่องประชาธิปไตยมากนัก ควรปลูกฝังสิ่งดีๆ ในทางการเมืองควบคู่คุณธรรม ด้านสถาบันทางการเมือง การมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการเมืองและนักการเมือง นักการเมืองควรเป็นแบบอย่างให้เยาวชนในเรื่องของความซื่อสัตย์ ทำเพื่อผลประโยชน์ของประชาชน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การกล่อมเกลາทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชนอำเภอหนองฉาง จังหวัดอุทัยธานี ที่ผู้วิจัยอภิปรายดังนี้

1. จากผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นต่อการกล่อมเกลາทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชนอำเภอหนองฉาง จังหวัดอุทัยธานี

จากการศึกษา พบว่า การกล่อมเกลາทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชนอำเภอหนองฉาง จังหวัดอุทัยธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า สถาบันศาสนาสอนให้ยึดมั่นในหลักความถูกต้อง และการไม่เบียดเบียนกัน ยึดมั่นในความถูกต้อง ดีงาม มีความเป็นกลาง การทำความยุติธรรม นิยมความถูกต้อง และสถาบันการศึกษา มีหลักสูตร เนื้อหา การเรียนการสอนที่เกี่ยวกับการเมือง การปกครอง โดยครู อาจารย์ แสดงออกและปฏิบัติต่อนักเรียน นักศึกษาด้วยความเสมอภาคและยุติธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วชิรินทร์ ชาญศิลป์ “ปัจจัยที่มีผลต่อการอบรมกล่อมเกลາทางการเมืองของเยาวชนไทย” ผลการวิจัยพบว่า เยาวชนส่วนใหญ่ได้รับการอบรมกล่อมเกล่าทางการเมืองในระดับมาก โดยเยาวชนได้รับการกล่อมเกล่าจาก ครอบครัวมากที่สุด รองลงมาได้แก่ สถาบันการศึกษา ศาสนา เพื่อน สื่อมวลชน และพรรคการเมือง ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สามารถอภิปรายเป็นรายด้านได้ดังนี้

ด้านสถาบันครอบครัว พบว่า การกล่อมเกล่าทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชน อำเภอหนองฉาง จังหวัดอุทัยธานี อยู่ในระดับปานกลาง อภิปรายได้ว่า การติดตามรับฟังข่าวสารทางการเมือง ผ่านแหล่งข้อมูลและทางสื่อประเภทต่างๆ ขาดการควบคุม มีการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองต่างๆ และการ พูดคุย สนทนาเกี่ยวกับการเมือง บางโอกาสก็มีการพูดคุยแลกเปลี่ยน ถกเถียงประเด็นทางการเมืองในมุมมองที่ แตกต่างกันไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเปรมศักดิ์ แก้วมรกฏ ได้วิจัยเรื่อง “วัฒนธรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของวัยรุ่น ในสังคมพหุวัฒนธรรม: กรณีศึกษา อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา” ผลการวิจัยพบว่า ครอบครัวมี บทบาทสำคัญในการสร้างจิตสำนึกทางการเมืองของสมาชิก

ด้านสถาบันการศึกษา พบว่า การกล่อมเกล่าทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชน อำเภอหนองฉาง จังหวัดอุทัยธานี อยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า การกล่อมเกล่าทางการเมืองทางตรง คือ การ ได้สัมผัสโดยตรงกับข่าวสาร ค่านิยม และความเชื่อเกี่ยวกับการเมืองโดยตรง อาทิได้เรียนรู้เกี่ยวกับวิชาหน้าที่ พลเมือง เป็นต้น ในขณะที่การกล่อมเกล่าทางการเมืองทางอ้อม มักเกิดขึ้นกับบุคคลเมื่ออยู่ในวัยเยาว์ ซึ่ง จะได้รับการอบรมสั่งสอนและเรียนรู้เกี่ยวกับการเมืองจากบิดามารดา ครู อาจารย์ และ เพื่อนสนิทเป็นส่วนใหญ่ โดยที่บุคคลต่างๆ เหล่านี้ จะมีส่วนสำคัญในการพัฒนาทัศนคติทางการเมืองให้กับเด็กและเยาวชน เมื่ออายุ เพิ่มขึ้น และนอกจากนั้น ยังมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการพัฒนาทัศนคติที่สอดคล้องกับค่านิยมของสังคมการเมือง ในขณะนั้น ดังนั้น การกล่อมเกล่าทางการเมืองก็คือเครื่องมือของการถ่ายทอดแบบแผนของความคิดและความ เชื่อในทางการเมืองนั่นเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพิชญ์ บุญนิยม “การกล่อมเกล่าทางการเมืองของ นักศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร” ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ คือ ๑) การกล่อมเกล่าทางการเมืองของนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ กำแพงเพชร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ด้านชุมชนและกลุ่มเพื่อน พบว่า การกล่อมเกลາทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชน อำเภอนองฉาง จังหวัดอุทัยธานี อยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า กลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลกับกลุ่มวัยรุ่น นักเรียน นักศึกษา เวลาส่วนใหญ่อยู่กับเพื่อนที่โรงเรียนซึ่งเป็นเพื่อนวัยเดียวกัน เมื่อรวมกลุ่มกับกลุ่มเพื่อนให้ความสนใจและติดตามข่าวสารและประเด็นสำคัญทางการเมืองผ่านสื่อประเภทต่างๆ มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นทางการเมือง สามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างกันด้วยหลักเหตุผลและสันติวิธี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวัฒนา เสงี่ยมพะระ ได้วิจัยเรื่อง “ความตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในสถาบันการศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครกับการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยช่วงปี พ.ศ. 2549-2554” พบว่า ด้านการกล่อมเกลາทางการเมือง เยาวชนมีการกล่อมเกลາทางการเมือง อยู่ในระดับปานกลาง โดยในด้านการกล่อมเกลາทางการเมือง คือ ด้านสถาบันการศึกษา สถาบันสื่อมวลชน สถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา สถาบันการเมืองและกลุ่มเพื่อนและชุมชน ตามลำดับ

ด้านสถาบันศาสนา พบว่า การกล่อมเกลาทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชนอำเภอนองฉาง จังหวัดอุทัยธานี อยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า สถาบันทางศาสนาสอนให้ท่านยึดมั่นในความถูกต้อง ดีงาม มีความเป็นกลาง สอนให้ท่านเคารพความยุติธรรม นิยมความถูกต้อง สถาบันทางศาสนามีส่วนสำคัญในการสร้างศรัทธาและความเชื่อมั่นต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ศาสนาปลูกฝังเรื่องความดีหรือสิ่งที่ควรประพฤติปฏิบัติเพื่อเป็นบรรทัดฐานในการเลือกผู้นำที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของไพบุลย์ โพธิ์หวังประสิทธิ์ ได้วิจัยเรื่อง “การกล่อมเกลาทางการเมืองโดยผ่านสถาบันทางศาสนา: ศึกษาเฉพาะกรณีคำเทศนาของหลวงพ่อบุญญานันทภิกขุ” พบว่า คำเทศนาของหลวงพ่อบุญญานันทภิกขุ โดยส่วนใหญ่ คือ การมุ่งอบรม สั่งสอนให้พุทธศาสนิกชนทำความดี ละเว้น ความชั่ว และทำจิตใจให้บริสุทธิ์นอกจากนั้น ยังมีเนื้อหาอีกส่วนหนึ่งที่สอดแทรกประเด็นอันทำหน้าที่ในการกล่อมเกลาทางการเมืองด้วย อาทิ เนื้อหาที่มุ่งอบรมสั่งสอนในเรื่องความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และ พระมหากษัตริย์ เนื้อหาที่มุ่งอบรมสั่งสอนให้ทำหน้าที่ของพลเมืองดีหรือการทำงานรับใช้บ้านเมือง เป็นต้น

ด้านสถาบันทางการเมือง พบว่า การกล่อมเกลาทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชนอำเภอนองฉาง จังหวัดอุทัยธานี อยู่ในระดับปานกลาง อภิปรายได้ว่า นักการเมือง และพรรคการเมืองมีส่วนสำคัญในการถ่ายทอดความคิด ความเชื่อ ค่านิยมและอุดมการณ์ทางการเมือง หน่วยงานราชการ เช่น รัฐสภา วุฒิสภา มีส่วนในการถ่ายทอดความคิด ความเชื่อ ค่านิยมและอุดมการณ์ทางการเมือง สถาบันทางการเมืองเปิดโอกาสให้ท่าน แต่นักเรียนในฐานะที่เป็นสมาชิกคนหนึ่งของสังคมไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาบ้านเมือง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเปรมศักดิ์ แก้วมรกฎ ได้วิจัยเรื่อง “วัฒนธรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของวัยรุ่น ในสังคมพหุวัฒนธรรม: กรณีศึกษา อำเภเทพา จังหวัดสงขลา” พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของวัยรุ่นมีลักษณะการสนทนาทางการเมือง ส่วนใหญ่พวกเขาไปลงคะแนนเลือกตั้งเนื่องจากพวกเขามองว่าเป็นหน้าที่พลเมืองที่สำคัญ การมีส่วนร่วมทางการเมืองที่พึงปรารถนา

2. จากผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการกล่อมเกลາทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยของเยาวชนอำเภอหนองฉาง จังหวัดอุทัยธานี

จากผลการทดสอบสมมติฐาน สามารถอธิบายได้ ดังนี้

1. เยาวชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการกล่อมเกลາทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยของเยาวชน อำเภอหนองฉาง จังหวัดอุทัยธานี โดยรวมไม่แตกต่างกัน อธิบายได้ว่า เยาวชนทั้งหญิงและชาย ได้รับการกล่อมเกลາทางการเมืองจากสถาบันการศึกษาเช่นเดียวกัน ตามช่วงวัยการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพัฒน์ภูมิ ผ่องบุบผา ได้วิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยให้แก่ประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอด่านช้าง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผลการเปรียบเทียบพบว่า ประชาชนที่มีเพศ มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอด่านช้าง จังหวัดพระนครศรีอยุธยาไม่แตกต่าง

2. เยาวชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการกล่อมเกลาทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยของเยาวชน อำเภอหนองฉาง จังหวัดอุทัยธานี โดยรวมไม่แตกต่างกัน อธิบายได้ว่า เยาวชนซึ่งส่วนใหญ่ยังเป็นนักเรียน จึงได้รับการกล่อมเกลาจากสถาบันการศึกษา และสถาบันครอบครัว จากสถาบันการศึกษาโดยการเรียนรู้จากบทเรียน และกิจกรรมภายในโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเกรียงไกร พัฒนโชติได้วิจัยเรื่อง “วัฒนธรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในอำเภอด่านช้าง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีอายุ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

3. เยาวชนที่มีการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการกล่อมเกลาทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยของเยาวชน อำเภอหนองฉาง จังหวัดอุทัยธานี โดยรวมโดยรวมไม่แตกต่างกัน อธิบายได้ว่า เยาวชนมีช่วงการศึกษาที่ใกล้เคียงกัน ได้รับการกล่อมเกลาจากสถาบันการศึกษาและหลักสูตรเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยพิษณุ บุญนิยม ได้วิจัยเรื่อง “การกล่อมเกลาทางการเมืองของนักศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร” ผลการเปรียบเทียบพบว่า ระดับชั้นปีการศึกษาต่างกัน การกล่อมเกลาทางการเมืองไม่แตกต่างกัน

4. เยาวชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการกล่อมเกลาทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยของเยาวชน อำเภอหนองฉาง จังหวัดอุทัยธานี โดยรวมไม่แตกต่างกัน อธิบายได้ว่า เยาวชนส่วนใหญ่จะเป็นนักเรียนนักศึกษา ได้รับการกล่อมเกลาทางการเมืองจากสถาบันทางการที่ไม่แตกต่างกันตามช่วงวัยที่ยังต้องอยู่และใกล้ชิดกับครอบครัวและสถาบันการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเกรียงไกร พัฒนโชติ ได้วิจัยเรื่อง “วัฒนธรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในอำเภอด่านช้าง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในอำเภอด่านช้าง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

องค์ความรู้การวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “การกล่อมเกลາทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชน อำเภอนองนาง จังหวัดอุทัยธานี” ได้องค์ความรู้จากการวิจัย ดังนี้

แสดงองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากงานวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การกล่อมเกลาทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชน อำเภอนองนาง จังหวัดอุทัยธานี ที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ได้จากงานวิจัย สรุปได้ว่า

๑) การอบรมและปลูกฝังความคิด ความเชื่อ และค่านิยม ให้กับเด็กด้วยการประพัตินเป็นแบบอย่าง และการพุดคยแลกเปลียนทางการเมือง สถาบันครอบครัวช่วยในการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมืองหรือความโน้มนเียงทางการเมือง ในการถ่ายทอดความรู้ ทัศนคติ และค่านิยมต่างๆ ทางการเมืองแก่บุตร หลาน ที่ผู้ปกครองอาจจะได้รับข้อมูลจากสังคมอื่นที่ตนเองได้รับรู้และเห็นข้อมูลมา ซึ่งมีผลต่อการกล่อมเกลาและสามารถสร้างเสถียรภาพของระบบการเมืองนั้นๆ

๒) การเรียนการสอน สร้างเป็นแบบอย่างประชาธิปไตย เยาวชน ได้รับการเรียนรู้ผ่านกระบวนการเรียนการสอน เกี่ยวกับการเมือง การปกครอง โดยครู อาจารย์ แสดงออกและปฏิบัติต่อนักเรียน นักศึกษาด้วยความเสมอภาคและยุติธรรม เปิดโอกาสให้เยาวชนได้เข้ามามีส่วนร่วม ยังสอดแทรกการอบรมสั่งสอนทางการเมืองการปกครอง ปลูกฝังค่านิยมที่ดีในการดำเนินชีวิตในระบอบประชาธิปไตย เช่น การเรียนการสอนเกี่ยวกับวิชาหน้าที่พลเมือง เช่น การเคารพธงชาติ การร้องเพลง ชาติ เป็นต้น

๓) การพุดคยแลกเปลียนความคิดเห็นอย่างมีสิทธิ เสรีภาพ ในทางด้านการเมือง การแก้ปัญหาความขัดแย้งกันโดยยึดหลักเหตุผลและแสดงความคิดเห็นอย่างเสรียอมรับความคิดเห็นต่าง กลุ่มเพื่อนมี

ความสำคัญในการให้การเรียนรู้ทางสังคมและการปรับตัวของบุคคลในสังคม โดยเฉพาะในช่วงที่เด็กอยู่ในวัยรุ่นและวัยที่เป็นผู้ใหญ่ กลุ่มเพื่อนก็มีอิทธิพลในเรื่องนี้อยู่ไม่น้อย เด็กวัยรุ่นมักจะมีกลุ่ม มีความเชื่อทางสังคมและการเมืองไปในทางที่ดี ความแตกต่างในบทบาทระหว่างกลุ่มเพื่อนและครอบครัวคงจะอยู่ที่ขณะที่ครอบครัวช่วยสร้างการรับรู้ การเลียนแบบ ความจงรักภักดีทางการเมืองให้กับเด็กๆ ในช่วงระยะเริ่มต้นของชีวิต คือ ระเบียบวิธีการของกลุ่ม การอยู่ร่วมกันควรให้ความเคารพต่อกันและให้ความช่วยเหลือกันและกัน

๔) การมีสติ คิดไตร่ตรองก่อนตัดสินใจในการเลือกผู้นำที่ดีและเป็นแบบอย่าง ยึดมั่นในความถูกต้อง ดีงาม มีความเป็นกลาง เยาวชนได้รับการปลูกฝังและการสอนให้ยึดมั่นในความถูกต้อง ดีงาม เคารพความยุติธรรม นิยมความถูกต้อง มีสติ คิดไตร่ตรอง การตัดสินใจในการเลือกผู้นำที่ดีและเป็นแบบอย่าง ซึ่งเป็นหน้าที่หลักของศาสนา ที่มีต่อบุคคลและหน้าที่ต่อสังคม โดยหน้าที่ต่อบุคคล คือศาสนาสนองความต้องการส่วนตัวของบุคคลในด้านการอยากรู้อยากเห็น การแสวงหาสิ่งที่เป็นสาระในชีวิต และการแสดงออกทางอารมณ์

๕) การปลูกฝังทัศนคติ การถ่ายทอดความคิด ความเชื่อ ค่านิยมและอุดมการณ์ ให้รู้จักหน้าที่ มีวินัย รักษาประโยชน์ชาติ เยาวชนได้รับการถ่ายทอดความคิด โดยเฉพาะเยาวชนมีสิทธิมีเสียงในการแสดงออกทางความคิดการเมืองและมีส่วนช่วยในทางการเมือง เช่น การใช้สิทธิแสดงความคิดเห็น เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การมีรัฐธรรมนูญเป็นแม่บทในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ก็มีกฎหมายเป็นหลักในการจัดรูปแบบการจัดสรรอำนาจสถาบันและความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันต่างๆ ตลอดจนกำหนดอำนาจหน้าที่ของประชาชนต่อรัฐและสถาบันต่างๆ ของรัฐ

สรุป /ข้อเสนอแนะ

สรุปได้ว่าการกล่อมเกลາทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชน อำเภอนองฉาง จังหวัดอุทัยธานี ในสถาบันครอบครัว มีส่วนในการกล่อมเกลາทางการเมืองโดยการแนะนำและสั่งสอนบุตรหลานของท่าน ให้ได้รู้จักการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ภายใต้การแนะนำที่ถูกต้องเหมาะสม เยาวชนเหล่านั้นจะเป็นเมล็ดพันธุ์ชั้นดี บุคคลในครอบครัวสามารถอบรมสั่งสอนให้สมาชิกทุกคนรู้จักประชาธิปไตยอย่างเช่น ปลูกฝังให้ไปเลือกตั้งทุกครั้ง เพื่อใช้สิทธิหน้าที่ของตน ปฏิบัติตนตามหลักประชาธิปไตยอย่างถูกต้อง เคารพสิทธิและหน้าที่ของผู้อื่น ฟังเสียงข้างมากและต้องเป็นประโยชน์แก่สังคม สถาบันการศึกษาก็มีบทบาทสำคัญเพราะส่วนใหญ่เยาวชนจะใช้ชีวิตส่วนใหญ่อยู่ในสถาบันการศึกษาตั้งแต่เด็ก จนโต มีการปรับหลักสูตรการเรียนการสอนให้มีความทันสมัยทันกับการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันเพื่อให้สามารถเข้าถึงเยาวชนได้มากยิ่งขึ้นและเปิดโอกาสให้เยาวชนได้เข้ามามีส่วนร่วม ยังสอดแทรกการอบรมสั่งสอนทางการเมืองการปกครอง ปลูกฝังค่านิยมที่ดีในการดำเนินชีวิตในระบอบประชาธิปไตย ด้านสถาบันชุมชนและกลุ่มเพื่อนก็มีส่วนช่วยในการให้ข้อมูลหลายทางในการปกครองโดยการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในดำเนินกิจกรรมทางการเมือง แสดงออกทางการเมืองเพื่อประโยชน์ของประเทศชาติในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง “การกล่อมเกลາทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชน อำเภอนองนาง จังหวัดอุทัยธานี” มีข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายและข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ด้านสถาบันครอบครัว รัฐ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรรณรงค์ทำความเข้าใจกับเยาวชนและประชาสัมพันธ์ให้เข้าถึงข้อมูลทางการเมืองอย่างทั่วถึง เช่น การเลือกตั้งล่วงหน้า การตรวจสอบบัญชีรายชื่อก่อนการเลือกตั้ง

ด้านสถาบันการศึกษา รัฐ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนที่เกี่ยวกับประชาธิปไตยตามหลักสูตรที่กำหนดและให้สิทธิ เสรีภาพแก่นักเรียน

ด้านชุมชนและกลุ่มเพื่อน รัฐ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรให้เยาวชนได้ออกมาแสดงความคิดเห็น

ด้านสถาบันศาสนา หน่วยงานศาสนาควรจัดกิจกรรมอบรมคุณธรรม จริยธรรมปลูกฝังประชาธิปไตยแก่เยาวชน

ด้านสถาบันทางการเมืองรัฐ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรจัดกิจกรรมและอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแก่เยาวชน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง การสื่อสารทางการเมืองของเยาวชนไทยในยุคไทยแลนด์ 4.0
- 2) ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง การศึกษาอุดมการณ์ทางการเมืองของเยาวชนไทย
- 3) ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองของเยาวชนในสังคมไทย
- 4) ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง การมีส่วนร่วมในการสร้างประชาธิปไตยและความเชื่อมั่นต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชน
- 5) ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง การมีส่วนร่วมของเยาวชน ในการแก้ไขปัญหาทางการเมืองการปกครอง

บรรณานุกรม

- เกรียงไกร พัฒนะโชติ (2563). “วัฒนธรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”. **สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ฉลองโชค ประดิษฐ์สาร(2559). “นโยบาย หลักสูตรการศึกษา และการอบรมกล่อมเกลากิจการการเมือง : ศึกษากรณีระดับมัธยมศึกษา”. **วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เปรมศักดิ์ แก้วมรกฏ(2560). “วัฒนธรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของวัยรุ่น ในสังคมพหุวัฒนธรรม : กรณีศึกษา อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา”.**วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองและยุทธศาสตร์การพัฒนา**. คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- พัฒนภูมิ ผ่องยุบล(2563). “การส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยให้แก่ประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”. **สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รัตนา สารักษ์(2563). “การส่งเสริมวัฒนธรรมการเมืองของประชาชนใน อำเภอนิคมน้ำพัฒนา จังหวัดระยอง”. **สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วัฒนา เช่งไพเราะ(2555). “ความตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในสถาบันการศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครกับการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยช่วงปี พ.ศ. ๒๕๔๙-๒๕๕๔”. **ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารการเมือง**. วิทยาลัยสื่อสารการเมือง : มหาวิทยาลัยเกริก.
- สายทิพย์ สุกดีพันธ์(2554). “การเรียนรู้ทางการเมืองของเยาวชนไทย : ศึกษาเฉพาะกรณีนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร”.**วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ผลกระทบจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ต่อธุรกิจร้านอาหาร
ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร*

THE IMPACT OF THE CORONA VIRUS EPIDEMIC 2019 ON RESTAURANT
BUSINESS IN THONBURI DISTRICT, BANGKOK

กฤษฎา จิตวโรภาสกุล, เอี่ยมพร ศิริรัตน์, ชานูเดช เจริญวิริยะกุล และ สโรชนี ศิริวัฒนา

Kritchawat Jitwaropasakul, Euamporn Sirirat, Chandej Charoenwiryakul and Srochinee Siri Wattana

หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Master of Arts Program in Development Management, Suan Sunandha Rajabhat University

E-mail: kkpato1@hotmail.com, euamporn.si@ssru.ac.th, chandej.ch@ssru.ac.th and srochinee.si@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาผลกระทบจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ต่อธุรกิจร้านอาหาร ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร 2) เพื่อเสนอแนวทางในช่วยเหลือผู้ประกอบการร้านอาหารในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ใช้แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นการศึกษาและวิเคราะห์จากเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยผู้วิจัยใช้รูปแบบวิธีวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลกระทบจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ต่อธุรกิจร้านอาหารในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร คือ (1) ร้านอาหารมีจำนวนลูกค้าที่ลดน้อยลงจากเดิม (2) ร้านอาหารมีรายได้ลดน้อยลง (3) ร้านอาหารมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น (4) ลูกค้ายังขาดความเชื่อมั่นในการออกมารับประทานอาหาร 2) แนวทางในช่วยเหลือผู้ประกอบการร้านอาหารมีดังนี้ (1) ภาครัฐควรมีมาตรการช่วยเหลือผู้ประกอบการ (2) ภาครัฐควรมีนโยบายดูแลควบคุมราคาสินค้าและวัตถุดิบให้สอดคล้องกับอุปสงค์และอุปทานของตลาด (3) ผู้ประกอบการควรสร้างมาตรฐานการปฏิบัติการใหม่เกี่ยวกับสุขอนามัย (4) ผู้ประกอบการควรหันมาให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการต้นทุน ผลการวิจัยนี้ผู้ประกอบการร้านอาหารสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดในการดำเนินธุรกิจได้

คำสำคัญ: ผลกระทบ; ไวรัสโคโรนา 2019; ธุรกิจร้านอาหาร

* Received March 10, 2022; Revised May 14, 2022; Accepted July 29, 2022

Abstract

The objectives of this study were as follows: 1) to study the impact of the Coronavirus 2019 epidemic on restaurant businesses in Thonburi District, Bangkok 2) to propose guidelines for helping restaurant operators in Thonburi District, Bangkok. The researcher uses a qualitative research approach which is a study and analysis of documents, in-depth interview and non-participant observation. The researcher used a descriptive analysis method.

The results of the study revealed that 1) the impact of the Coronavirus 2019 epidemic on restaurant businesses in Thonburi District, Bangkok: (1) The number of restaurant customers has decreased from the original. (2) The restaurant has a low income. (3) Restaurants have more expenses. (4) Customers still lack confidence in eating out. 2) Guidelines for helping restaurant operators are as follows: (1) The government should have measures to help those. (2) The government sector should have a policy to control the prices of goods and raw materials in accordance with market demand and supply. (3) Entrepreneurs should establish new operating standards on hygiene. (4) Entrepreneurs should turn to the importance of cost management. The results of this research can be applied to restaurant operators as a guideline for adjusting for survival in business operations.

Keyword; Impact; Coronavirus 2019; Restaurant

บทนำ

การระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 เริ่มต้นขึ้นในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2562 โดยพบครั้งแรกในนครอู่ฮั่น เมืองหลวงของมณฑลหูเป่ย์ ประเทศจีน องค์การอนามัยโลกได้ประกาศให้การระบาดนี้เป็นภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุขระหว่างประเทศ ในวันที่ 30 มกราคม พ.ศ. 2563 และประกาศให้เป็นโรคระบาดในระดับโลก (pandemic) ในวันที่ 11 มีนาคม พ.ศ. 2563 (สถานการณ์การระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19 (coronavirus disease 2019 (COVID-19) ได้แพร่ระบาดอย่างรวดเร็วและกว้างขวางไปหลายประเทศทั่วโลกซึ่งมีผู้ติดเชื้อและเสียชีวิตเป็นจำนวนมากอีกทั้งยังส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของประเทศไทย เช่น โรงแรม ร้านอาหาร บริษัททัวร์ และร้านขายของที่ระลึก คาดว่าธุรกิจร้านอาหารในปี พ.ศ. 2563 มีความเสี่ยงมากขึ้นที่จะทรุดตัวหรืออาจหืดหัวจากปี พ.ศ. 2562 โดยมีมูลค่าตลาดอยู่ที่ราว 4 แสนล้านบาท หากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ไม่คลี่คลายเร็ว เพราะไม่ใช่เพียงมีผลต่อพฤติกรรมการรับประทานอาหารนอกบ้านเท่านั้น แต่ยังซ้ำเติมความอ่อนแอของกำลังซื้อครัวเรือนต่อเนื่องจากปีก่อนหน้า เพราะภาวะชะงักงันของธุรกิจที่มีห่วงโซ่การผลิตเชื่อมโยงกันทั่วโลกและจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่ลดลง นอกจากนี้ธุรกิจก็ยังเผชิญปัจจัยท้าทายที่ต่อเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภค)

จากรายงานการศึกษาของ Nielsen พบว่า ผู้บริโภคมีการตอบสนองต่อสถานการณ์โรคระบาดเปลี่ยนแปลงไปตามระดับความรุนแรงในแต่ละระยะคือ 1) ช่วงเริ่มมีการระบาดในวงจำกัด จากการเดินทางเข้ามาของกลุ่มคนในประเทศที่มีการติดเชื้อ นำไปสู่ความต้องการสินค้าที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันสุขภาพ 2) ช่วงที่มีการแพร่ระบาดกันเองภายในประเทศ ส่งผลให้ผู้บริโภคมีความต้องการสินค้าที่จำเป็นสำหรับการป้องกันตัวเองมากขึ้นและต่อมาเมื่อการแพร่ระบาดภายในประเทศเพิ่มจำนวนมากขึ้นและมีจำนวนผู้เสียชีวิตมากขึ้น ส่งผลให้ผู้บริโภคเริ่มมีการเตรียมการกักตุนสินค้าจำเป็น โดยมีการซื้อสินค้าเป็นจำนวนมากเกินกว่าช่วงเวลาปกติ 3) ช่วงที่มีการแพร่ระบาดในประเทศเพิ่มขึ้นเป็นวงกว้าง โดยที่ทางการเริ่มนำเอามาตรการฉุกเฉิน เช่น การกักกันการอยู่อาศัยมาใช้ การปิดเมือง และมีการกักกันการเดินทาง ส่งผลให้ผู้บริโภคมีการซื้อสินค้าผ่านทางช่องทางออนไลน์ (online) เพิ่มขึ้น รวมถึงอาจเริ่มมีปัญหาสินค้าบางชนิดขาดแคลนจนอาจส่งผลกระทบต่อ การปรับขึ้นของราคาสินค้าบางหมวดที่ขาดตลาด 4) ช่วงที่สถานการณ์การแพร่ระบาดคลี่คลายจนกลับสู่ภาวะปกติ และส่งผลให้ผู้บริโภคมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ระมัดระวังสุขภาพมากขึ้น และเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการใช้จ่ายเปลี่ยนมาซื้อจากช่องทางออนไลน์เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ และ การศึกษาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภคดังกล่าวย่อมจะส่งผลกระทบต่อภาพรวมไม่ว่าจะเป็นระบบเศรษฐกิจ สังคมและความเป็นอยู่เรื่องปากท้องของประชาชน เมื่อมีการแพร่ระบาดในประเทศเพิ่มขึ้นเป็นวงกว้าง ภาครัฐต้องใช้มาตรการฉุกเฉินทั้งการกักกันการอยู่อาศัยมาใช้ การปิดเมือง และมีการกักกันการเดินทาง เช่นเดียวกับสถานการณ์การแพร่ระบาดในประเทศไทยที่รัฐบาลต้องออกมาตรการเพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้สถานการณ์การแพร่ระบาดทวีความรุนแรงไปกว่าที่เป็นอยู่ โดยการขอความร่วมมือให้ประชาชนปรับพฤติกรรมการอยู่รวมกัน โดยให้ความสำคัญกับการเว้นระยะห่างทางสังคม (social distancing) งดกิจกรรมทางสังคม และเน้นการอยู่ที่พักอาศัยของตนให้มากที่สุด

ตามนโยบาย “อยู่บ้าน หยุดเชื้อ เพื่อชาติ” จากมาตรการนี้ไม่เพียงส่งผลต่อวิถีการดำเนินชีวิตโดยปกติของประชาชน ในภาคธุรกิจเองก็ได้รับผลกระทบอย่างหนักเช่นกัน อาทิ ธุรกิจสายการบิน ธุรกิจโรงแรม ห้างสรรพสินค้า ร้านอาหาร เป็นต้น

ธุรกิจร้านอาหารเป็นหนึ่งในธุรกิจที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563 สถานการณ์ของร้านอาหารก็ยังคงตกอยู่ในความเสี่ยงจากมาตรการล็อกดาวน์ (lockdown) ที่เข้มงวด และอาจกินเวลายาวนานในช่วงครึ่งหลังของปี พ.ศ. 2564 ย้อนกลับไปในปี พ.ศ. 2563 ร้านอาหาร คือ ธุรกิจที่ได้รับผลกระทบอย่างหนัก ผลประกอบการของธุรกิจอาหารที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ในไตรมาส 2 ปี พ.ศ. 2563 หดตัวลงถึงร้อยละ 49.2 เมื่อเทียบกับช่วงเวลาเดียวกันของปีก่อนหน้า และคาดการณ์ว่าธุรกิจร้านอาหารอาจมีผลประกอบการที่แย่เช่นนี้อีกครั้งในไตรมาส 3 ปี พ.ศ. 2564 หรือยาวไปจนถึงสิ้นปี พ.ศ. 2564 หากยังไม่สามารถควบคุมการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 ได้ นอกจากนี้ การดำเนินธุรกิจของร้านอาหารยังต้องหยุดชะงักลงหรืออาจจะรุนแรงจนถึงขั้นปิดตัวลง เนื่องจากการแบกรับภาระต้นทุนต่อไปไม่ไหว และยังจะทำให้เกิดปัญหาของการเลิกจ้างพนักงานเพิ่มมากขึ้น ธุรกิจร้านอาหารถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในระบบเศรษฐกิจ ถือว่าเป็นบริการพื้นฐานในสังคมมนุษย์ที่ต้องใช้การกินอาหารเพื่อดำรงชีวิต และใช้เป็นแหล่งพบปะสังสรรค์กันในอุตสาหกรรมธุรกิจร้านอาหารหรือบริการอาหาร (food services) เป็นแหล่งรวมของผู้ประกอบการ พนักงาน รวมถึงผู้เกี่ยวข้องบนห่วงโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมนี้เป็นจำนวนมากเหตุการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ได้กระทบต่ออุตสาหกรรมนี้เป็นอย่างมาก ซึ่งสำหรับประเทศไทยก็ต้องอาศัยภาคอุตสาหกรรมบริการ และธุรกิจร้านอาหารก็เป็นส่วนสำคัญในภาคอุตสาหกรรมนี้ อย่างไรก็ตาม ท่ามกลางวิกฤตยังมีโอกาส เมื่อธุรกิจร้านอาหารบางแห่งยังสามารถดำเนินกิจการได้ ในช่วงของการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 และยังสามารถอยู่รอดและดำเนินกิจการได้ด้วยการปรับตัวสอดคล้องกับมาตรการต่าง ๆ ของรัฐบาล ซึ่งในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ยังมีธุรกิจร้านอาหารหลายแห่งที่ยังสามารถดำเนินกิจการได้ในช่วงของการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ข้อมูลจาก “โรบินฮู้ด” แพลตฟอร์มฟู้ดเดลิเวอรี (food delivery) พบว่า ในเขตธนบุรีที่มีจำนวนร้านอาหารเปิดให้บริการบนแอปพลิเคชันโรบินฮู้ด ทั้งสิ้นกว่า 5,500 ร้าน และมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ปริมาณการสั่งอาหารจากลูกค้าที่อยู่อาศัยในพื้นที่ฝั่งธนบุรีสูงใกล้เคียงกับพื้นที่ในย่านธุรกิจ

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น ทำให้เห็นถึงความสำคัญของธุรกิจร้านอาหาร งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาผลกระทบจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ต่อธุรกิจร้านอาหาร เพื่อเสนอแนวทางในช่วยเหลือผู้ประกอบการร้านอาหาร ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลกระทบจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ต่อธุรกิจร้านอาหาร และเสนอแนวทางในช่วยเหลือผู้ประกอบการร้านอาหาร ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร

การทบทวนวรรณกรรม

ธุรกิจร้านอาหารจึงถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในระบบเศรษฐกิจ ถือว่าเป็นบริการพื้นฐานในสังคมมนุษย์ที่ต้องใช้การกินอาหารเพื่อดำรงชีวิต และใช้เป็นแหล่งพบปะสังสรรค์กันในอุตสาหกรรมธุรกิจร้านอาหารหรือบริการอาหาร (food services) เป็นแหล่งรวมของผู้ประกอบการ พนักงาน รวมถึงผู้เกี่ยวข้องบนห่วงโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมนี้เป็นจำนวนมากเหตุการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ได้กระทบต่ออุตสาหกรรมนี้เป็นอย่างมาก ซึ่งสำหรับประเทศไทยก็ต้องอาศัยภาคอุตสาหกรรมบริการ และธุรกิจร้านอาหารก็เป็นส่วนสำคัญในภาคอุตสาหกรรมนี้ จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาถึงผลกระทบจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ต่อธุรกิจร้านอาหาร และนำไปสู่แนวทางในการให้ความช่วยเหลือผู้ประกอบการร้านอาหารด้วย

วิธีดำเนินการวิจัย

แนวทางการวิจัย

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ใช้แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ซึ่งเป็นการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร (documentary research) และข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการกระบวนการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) คือ การสัมภาษณ์โดยกำหนดตัวผู้ตอบเป็นการเฉพาะเจาะจง เพราะผู้ตอบเป็นกลุ่มเป้าหมายที่เหมาะสมกับความต้องการของผู้ศึกษา ซึ่งบุคคลประเภทนี้เรียกว่า “ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ” เป็นการเลือกตัวอย่างที่ ผู้ศึกษาได้ดำเนินการพิจารณาเลือกตัวอย่างด้วยตนเองเพื่อที่จะได้นำข้อมูลที่ได้มาดำเนินการประมวลผล และนำไปสู่การตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยต่อไป โดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหาร พนักงานในร้านอาหาร และผู้รับบริการหรือลูกค้า

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การทำวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) มีการกำหนดเครื่องมือวิจัยเพื่อใช้เก็บข้อมูล ได้แก่

1. **ผู้วิจัย** ผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูลด้วยตนเอง ทั้งการสัมภาษณ์และการสังเกตบริบทแวดล้อมในขอบเขตพื้นที่ศึกษา
2. **แบบสัมภาษณ์เชิงลึก** เป็นรายบุคคลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structure interview) มีการกำหนดคำถามล่วงหน้า การกำหนดคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ได้กำหนดให้สอดคล้องและสามารถตอบวัตถุประสงค์ และแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview)
3. **โสตทัศนูปกรณ์ต่าง ๆ** เช่น เครื่องบันทึกเสียงและกล้องถ่ายรูป เพื่อบันทึกข้อความที่ได้จากการสัมภาษณ์ การประชุม และจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนมีการบันทึกภาพการพบปะสนทนาระหว่างผู้วิจัยกับกลุ่มตัวอย่าง การบันทึกภาพสถานที่สำคัญ รูปถ่ายและเอกสารต่าง ๆ เพื่อนำมาประกอบในการจัดทำรายงานผลการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยมีขั้นตอนดังนี้

1. **การเตรียมข้อมูล** เป็นการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (documentary study) จากหนังสือและเอกสารงานวิชาการต่าง ๆ ทั้งที่เป็นหนังสือและสื่อสิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ ผลงานวิจัย วิทยานิพนธ์ งานเขียนทางวิชาการ บทความทางวิชาการ ตลอดจนหนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร สื่อสิ่งพิมพ์ประเภทต่าง ๆ ในการนี้ผู้วิจัยจะเลือกเฉพาะในส่วนที่เชื่อมโยง หรือที่มีส่วนสัมพันธ์กับเนื้อหาสาระ และกรอบแนวคิดในการวิจัย และเป็นข้อมูลที่มีส่วนสัมพันธ์กับบทสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2. **การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview)** ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหาร พนักงานในร้านอาหาร และผู้รับบริการหรือลูกค้า โดยผู้วิจัยแนะนำตัวกับผู้ให้สัมภาษณ์ การชี้แจงความเป็นมาของการวิจัย วัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์และขั้นตอนต่าง ๆ แก่ ผู้ถูกสัมภาษณ์ จากนั้นจึงทำการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างและแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ในลักษณะที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการเพื่อเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการวิจัย

3. **การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation)** กล่าวคือ เป็นการลงพื้นที่เพื่อดูสภาพทั่วไปของร้านอาหารในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร โดยการสังเกต จดบันทึกข้อมูล และบันทึกภาพในประเด็นต่าง ๆ เช่น สังเกตการจัดร้าน รูปแบบการให้บริการ ลักษณะการทำงานของพนักงาน และการแต่งกายของพนักงาน เป็นต้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ผลข้อมูลผู้วิจัยถอดบทสนทนาจากการสัมภาษณ์แบบคำต่อคำ (Verbatim) และใช้หลักการอุปมาน (Inductive Approach) โดยอาศัยการวิเคราะห์และการสังเคราะห์อย่างเป็นระบบเพื่ออธิบายผลที่เกิดขึ้นโดยการวิเคราะห์ แยกแยะ จัดข้อมูลเข้าหมวดหมู่ ชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ และจุดเด่นหรือจุดที่สำคัญของข้อมูล ส่วนการสังเคราะห์ผู้วิจัยทำการรวบรวมข้อมูลสองสิ่งขึ้นไปมาทำการตีความ (Interpretation) ด้วยรูปแบบวิธีวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) โดยการตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล แยกแยะเป็นหมวดหมู่ ตีความ โดยนำเสนอข้อมูลในแต่ละประเด็นที่ศึกษา บรรยายเป็นเรื่องราว พร้อมภาพประกอบ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา

การตรวจสอบข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การปรับตัวในช่วงการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ของธุรกิจร้านอาหารในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร” เป็นการวิจัยถึงวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม จึงมีวิธีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล ที่เรียกว่า การตรวจสอบสามเส้า หมายถึง การเปรียบเทียบข้อค้นพบของปรากฏการณ์ที่ศึกษาจากแหล่งมุมมองที่ต่างกัน เป็นแนวทางสำหรับการยืนยันความ น่าเชื่อถือของข้อมูลหรือสิ่งที่ค้นพบ โดยผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล 2 รูปแบบ ดังนี้

1. **การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data triangulation)** หมายถึง การตรวจสอบว่า ข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มานั้น ถูกต้องหรือไม่ โดยเน้นการตรวจสอบข้อมูลที่ได้มาจากแหล่งต่าง ๆ ว่ามีความเหมือนกันหรือไม่ เช่น ข้อมูลที่ได้จากเอกสาร ข่าวสาร หนังสือ วารสาร บทความวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง บทสัมภาษณ์จาก

สื่ออื่น ๆ เว็บไซต์ และข้อมูลจากการลงภาคสนาม ซึ่งถ้าทุกแหล่งข้อมูลพบว่าได้ข้อค้นพบมาเหมือนกัน หรือ สอดคล้อง หรือไปในแนวทางเดียวกัน แสดงว่าข้อมูลที่ได้มาจึงมีความถูกต้อง

2. การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการเก็บข้อมูล (Method triangulation) หมายถึง การเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้มาจากวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธีการที่แตกต่างกัน แล้วนำมาพิจารณาว่า ข้อมูลที่ได้สอดคล้องกันหรือไม่ เช่น การนำข้อมูลประเด็นเดียวกัน ซึ่งเก็บโดยวิธีสนทนากลุ่มมาเปรียบเทียบกับ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตหรือการเปรียบเทียบข้อมูลที่เก็บจากวิธีการเชิงปริมาณกับ วิธีการเชิงคุณภาพ เพื่อดูลักษณะและความสอดคล้องของข้อมูล

ผลการวิจัย

สถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโควิด-19 ได้แพร่ระบาดอย่างรวดเร็ว และกว้างขวางหลายประเทศทั่วโลก ซึ่งมีผู้ติดเชื้อและเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก ประกอบกับองค์การอนามัยโลก ได้ประกาศให้การระบาดของโรคโควิด-19 เป็นการระบาดใหญ่ ประเทศไทยก็พบการแพร่ระบาดของโควิด-19 การระบาดส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน อีกทั้งยังส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของประเทศไทย เช่น โรงแรม ร้านอาหาร บริษัททัวร์ ร้านขายของที่ระลึก เป็นต้น และคาดว่าธุรกิจร้านอาหารยังมีความเสี่ยงมากขึ้น หากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ไม่คลี่คลายโดยเร็ว เพราะไม่ใช่เพียงมีผลต่อพฤติกรรมการรับประทานอาหารนอกบ้านเท่านั้น แต่ยังซ้ำเติมความอ่อนแอของกำลังซื้อครัวเรือนต่อเนื่องจากปีก่อนหน้า เพราะภาวะชะงักงันของธุรกิจที่มีห่วงโซ่การผลิตเชื่อมโยงกันทั่วโลกและจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่ลดลง นอกจากนี้ธุรกิจก็ยังเผชิญปัจจัยท้าทายที่ต่อเนื่องจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีที่รวดเร็วจนมีผลต่อพฤติกรรมของผู้บริโภค และการแข่งขันที่ทวีความรุนแรงขึ้น ประกอบกับแนวโน้มต้นทุนการผลิตที่มีค่าที่ขยับสูงขึ้นด้วย จึงนับเป็นสิ่งที่ผู้ประกอบการร้านอาหารต้องพบกับความท้าทายอย่างมาก อีกทั้งการแพร่ระบาดของโควิด-19 ยังส่งผลกระทบต่อธุรกิจร้านอาหารโดยตรง ดังนี้

1) จำนวนลูกค้าที่ลดลง

จากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 นับตั้งแต่เดือนมกราคม ปี 2563 จนถึงปลายปี 2564 ธุรกิจร้านอาหารต้องประสบปัญหาของจำนวนลูกค้าที่ลดน้อยลงจากเดิม ร้านอาหารเป็นธุรกิจหนึ่งที่มีผลกระทบมากจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 เนื่องจากมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดนับตั้งแต่มาตรการล็อกดาวน์ที่ทุกธุรกิจต้องหยุดชะงักในช่วงแรกของการแพร่ระบาด มาจนถึงการผ่อนคลายมาตรการของร้านอาหารในช่วงปลายปี 2564 ถึงแม้ว่าภาครัฐจะมีการผ่อนคลายมาตรการต่าง ๆ แล้ว แต่ยังคงมาตรการมาตรการเว้นระยะห่างทางสังคม การจำกัดจำนวนคนนั่งในร้าน การเว้นระยะห่างของจำนวนที่นั่ง แต่การผ่อนคลายมาตรการดังกล่าวมีส่วนช่วยได้เพียงร้านอาหารริมทางหรือร้านอาหารรายย่อยเท่านั้น เพราะมีจำนวนโต๊ะให้บริการลูกค้าไม่มาก ประกอบกับลูกค้าที่เข้าไปใช้บริการร้านอาหารในตอนนี้ก็เป็นการทานอาหารจริง ๆ ไม่ได้เป็นการทานอาหารเพื่อใช้เวลาพบปะสังสรรค์กับครอบครัวหรือเพื่อนฝูงเหมือนปกติ ทำให้ร้านอาหารรายย่อยเท่านั้นที่ได้รับผลในเชิงบวก แต่ร้านอาหารขนาดกลางขึ้นไป ไม่ได้ได้รับประโยชน์จากการผ่อนคลายดังกล่าว

มากนัก เพราะว่าร้านอาหารขนาดกลางขึ้นไป มีจุดขายจะอยู่ที่บรรยากาศ การพบปะสังสรรค์ การนั่งทานอาหารร่วมกับครอบครัวหรือกลุ่มเพื่อนจำนวนหลัก 10 คนต่อโต๊ะ และการทำกิจกรรมพิเศษ อาทิ การเล่นดนตรีสด ซึ่งสถานะในตอนนี้ไม่สามารถให้บริการลูกค้าในรูปแบบเดิมได้ เพราะมีการจำกัดจำนวนนั่งต่อโต๊ะ ไม่อนุญาตให้ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และงดกิจกรรมสังสรรค์ต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดการรวมตัวคนจำนวนมาก อีกทั้งสถานการณ์การระบาดก็ยังคงเกิดการระบาดอย่างต่อเนื่อง และโควิด-19 ก็ยังมีการกลายพันธุ์อย่างต่อเนื่องที่ทำให้ติดง่ายขึ้น แม้ว่าจะได้รับการฉีดวัคซีน 2 เข็มแล้วก็สามารถติดเชื้อได้ ทำให้ภาครัฐยังคงมาตรการในการป้องกันต่าง ๆ ไว้ ส่งผลให้ร้านอาหารก็ยังคงมีจำนวนลูกค้าที่น้อยลงอยู่ดี จะเห็นได้ว่าสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ยังคงทำให้ประชาชนเกิดความหวาดระแวงอย่างมาก และภาครัฐก็ยังคงมาตรการการป้องกันการแพร่ระบาดของโควิด-19 อาทิ มาตรการเว้นระยะห่างทางสังคม การทำงานอยู่บ้าน (work from home) การใส่หน้ากากอนามัยตลอดเวลา เป็นต้น ทำให้ธุรกิจร้านอาหารยังคงได้รับผลกระทบ ลูกค้าหน้าร้านได้น้อยลงหรือต้องซื้อกลับบ้านเท่านั้น ทำให้ยอดขายและรายได้ลดลง แต่ขณะเดียวกันร้านอาหารก็ยังคงมีภาระค่าใช้จ่ายเท่าเดิม

2) รายได้น้อยลง

ปัจจุบันสถานการณ์ของร้านอาหารก็ยังคงอยู่ภายใต้ความเสี่ยง เนื่องจากยังพบการระบาดของโควิด-19 สายพันธุ์ใหม่อย่างต่อเนื่อง ธุรกิจร้านอาหารที่ได้รับผลกระทบอย่างหนัก กล่าวคือ ภาพรวมของการบริการอาหารและเครื่องดื่มในประเทศไทยที่จัดเป็นบริการสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ สำหรับปี 2562 ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศของบริการในสาขานี้ มีมูลค่า 563,376 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 3.33 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศทั้งหมด และในปี 2563 มีมูลค่า 347,849 ล้านบาท ซึ่งลดลงถึง 215,527 ล้านบาท โดยในปี 2563 กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลาง ขนาดย่อม และรายย่อย (Micro-entrepreneurs, Small and Medium-sized Enterprises) หรือ MSMEs ในสาขาการบริการอาหารและเครื่องดื่มมีมูลค่า GDP 205,298 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 59.02 ของ GDP ในสาขาบริการอาหารและเครื่องดื่ม และลดลงจากปี 2562 ร้อยละ 38.26 เนื่องจากสถานการณ์การระบาดของโควิด-19 ซึ่งการบริการอาหารและเครื่องดื่มได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ดังกล่าวอย่างมาก มาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโควิด-19 อาทิ การเว้นระยะห่างทางสังคม การจำกัดจำนวนคนนั่งในร้าน การเว้นระยะห่างของจำนวนที่นั่ง ส่งผลให้จำนวนลูกค้าลดน้อยลงจากเดิม เมื่อจำนวนลูกค้าลดลงก็ส่งผลให้ร้านอาหารมีรายได้ลดน้อยลงตามไปด้วย นอกจากนี้ ผู้ประกอบการร้านอาหารยังมีค่าใช้จ่ายเท่าเดิม ทั้งราคาวัตถุดิบ ค่าใช้จ่ายสาธารณูปโภค ค่าเช่าพื้นที่ เป็นต้น เมื่อเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายเหล่านี้กับรายได้ก็ทำให้ผู้ประกอบการต้องรับภาระเพิ่มขึ้น และหากต้องแบกรับภาระนี้มากเกินไปสุดท้ายแล้วก็อาจจะต้องปิดกิจการไปในที่สุด ขณะที่ในประเทศไทยก็ยังพบการระบาดของโควิดมาอย่างต่อเนื่อง และยังมีผู้ติดเชื้อจำนวนมากจากโควิด-19 ที่กลายพันธุ์ แม้จะมีการระดมฉีดวัคซีนแล้วก็ตาม ทำให้ภาครัฐยังไม่สามารถผ่อนคลายมาตรการต่าง ๆ ให้เป็นปกติได้ ธุรกิจร้านอาหารจึงยังได้รับผลกระทบเรื่อยมา

3) ต้นทุนเพิ่มขึ้น

ต้นทุนในส่วนนี้ หมายถึง ต้นทุนของร้านอาหารที่เกิดขึ้น เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 คือ เมื่อประเทศไทยมีมาตรการคลายล็อกที่อนุญาตให้ร้านอาหารสามารถเปิดให้ลูกค้ามานั่งรับประทานในร้านได้ แต่ก็ยังคงมาตรการสวมหน้ากากอนามัย การเว้นระยะห่างทางสังคม การจำกัดจำนวนคนในร้านรวมถึงให้มีการตรวจ ATK พนักงานร้านอาหารด้วย ทำให้อาหารต้องดำเนินการตามมาตรการต่าง ๆ เหล่านี้ ซึ่งการดำเนินการในบางเรื่องได้สร้างต้นทุนค่าใช้จ่ายให้กับร้านอาหาร ดังเช่น การซื้อชุดตรวจ ATK ให้กับพนักงานในร้าน การจัดซื้อเจลแอลกอฮอล์ให้ลูกค้าล้างมือ บางร้านได้ปรับรูปแบบการให้บริการตามแนวทางการเว้นระยะห่างทางกายภาพ (physical distancing) หรือ การจำกัดจำนวนลูกค้าที่มาใช้บริการในแต่ละรอบ การตรวจคัดกรองวัดอุณหภูมิลูกค้าก่อนใช้บริการ และการทำความสะอาดฆ่าเชื้อหลังลูกค้าเข้าใช้บริการ นอกจากนี้ ร้านอาหารหลายร้านได้ประดิษฐ์คิดค้นฉากกั้นระหว่างลูกค้าที่นั่งรับประทานอาหารเพื่อช่วยป้องกันการแพร่เชื้อและสร้างความมั่นใจให้กับลูกค้า สิ่งเหล่านี้ร้านอาหารต้องดำเนินการจึงกลายเป็นต้นทุนอย่างหนึ่งของร้านอาหารที่ต้องแบกรับในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของโควิด-19 ทั้งนี้ยังไม่รวมถึงต้นทุนวัตถุดิบของร้านอาหารที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอีกด้วย

4) ลูกค้าขาดความเชื่อมั่น

ความเชื่อมั่นถือเป็นเรื่องสำคัญที่ร้านอาหารควรรักษาไว้กับลูกค้า โดยเฉพาะเรื่องการมีมาตรการจัดการที่ได้มาตรฐาน เช่น พนักงานทุกคนใส่หน้ากากอนามัยป้องกันเสมอ มีเจลแอลกอฮอล์เพียงพอสำหรับลูกค้า เป็นต้น ในการออกมารับประทานอาหารนอกบ้าน อย่างไรก็ตามนับตั้งแต่เกิดการระบาดของโควิด-19 ในประเทศไทย สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ก็ยังพบการแพร่ระบาดเรื่อยมาและพบการระบาดของโควิด-19 เกือบทุกสายพันธุ์ แต่ละสายพันธุ์ก็มีความรุนแรงมากขึ้น ถึงแม้ว่าประชาชนจะได้รับการฉีดวัคซีนแล้วก็ตาม ทำให้สถานการณ์การแพร่ระบาดยังคงรุนแรง มีจำนวนผู้ติดเชื้อเพิ่มมากขึ้น และยังมี การเสียชีวิต ด้วยเหตุนี้ผู้บริโภคหรือลูกค้าจึงยังไม่เชื่อมั่นในความปลอดภัย แม้จะมีมาตรการป้องกันก็ตาม จะเห็นได้ว่า เป็นเวลาเกือบสามปีแล้วที่มีการระบาดโควิด-19 ในประเทศไทย ธุรกิจร้านอาหารยังต้องประสบปัญหาจำนวนลูกค้าที่ลดน้อยลงจากเดิม ร้านอาหารมีรายได้ลดน้อยลง ประกอบกับค่าใช้จ่ายภายในร้านอาหารยังเท่าเดิม และลูกค้ายังขาดความเชื่อมั่นในการออกมารับประทานอาหาร เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังมีการกลายพันธุ์ของโควิด-19 เป็นสายพันธุ์ใหม่ตามมาอีกด้วย จึงทำให้ภาครัฐยังคงมาตรการต่าง ๆ ไว้เพื่อป้องกันแพร่ระบาด

จากที่กล่าวข้างต้น ธุรกิจร้านอาหารได้รับผลกระทบอย่างมาก ผู้ประกอบการร้านอาหารต้องแบกรับภาระค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น ผู้วิจัยจึงเสนอแนวทางในการช่วยเหลือผู้ประกอบการร้านอาหาร ดังนี้

1. ภาครัฐควรมีมาตรการช่วยเหลือผู้ประกอบการ โดยเป็นตัวกลางเพื่อต่อรองกับแต่ละภาคส่วน อาทิ เจ้าของพื้นที่ ธนาคาร เป็นต้น การที่ภาครัฐเป็นกลางช่วยต่อรองเหมือนการสร้างความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ผ่านองค์กรด้านการเงิน และเจ้าของพื้นที่ซึ่งเป็นหนึ่งในภาระด้านการเงิน จะช่วยผู้ประกอบการได้อีกมาก การที่ภาครัฐออกมาตราการมาช่วยผู้ประกอบการในช่วงที่ยังพอประคองธุรกิจได้จะช่วยให้ภาพรวม

เศรษฐกิจให้ยังพอฟื้นตัวได้เร็วกว่าปล่อยให้ผู้ประกอบการและธุรกิจปิดตัวไปแล้วคอยให้ความช่วยเหลือเพราะถึงตอนนั้นภาพรวมเศรษฐกิจก็จะไม่สามารถกลับมาเหมือนเดิมได้แล้ว

2. ภาครัฐควรมีนโยบายดูแลควบคุมราคาสินค้าวัตถุดิบให้สอดคล้องกับอุปสงค์และอุปทานของตลาด ภาครัฐอาจขอความร่วมมือผู้ประกอบการรายกลางและรายใหญ่ในการตรึงราคาชั่วคราว เนื่องจากผู้ประกอบการสองกลุ่มดังกล่าวมีฐานรายได้ที่สูงจึงยังสร้างกำไรสุทธิที่เพียงพอสำหรับกิจการ รวมถึงรัฐควรมีนโยบายเพื่อจัดการปัญหาต้นทุนแพงเพื่อรองรับสถานการณ์หลังจากนโยบายช่วยเหลือหมดลง เช่น การตรึงราคาวัตถุดิบอื่นที่ไม่มีปัญหาเรื่องอุปทานสินค้า เช่น ข้าวสาร ไข่ไก่ เนื้อหมู หรือเครื่องปรุงแต่งอาหาร เป็นต้น

3. ผู้ประกอบการควรสร้างมาตรฐานการปฏิบัติใหม่เกี่ยวกับสุขอนามัย เนื่องจากความต้องการของลูกค้าเรื่องความปลอดภัยของอาหารและการใช้บริการที่มีสุขอนามัยเพิ่มขึ้น ลูกค้าจะใส่ใจเรื่องความปลอดภัยของอาหารเป็นพิเศษ เนื่องจากกลัวการติดเชื้อจากการสัมผัสในทุกรูปแบบ อาหารที่ใช้กินก็เช่นกัน ผู้ประกอบการร้านอาหารจำเป็นต้องแสดงให้ลูกค้าเห็นว่า ร้านอาหารทำได้อย่างปลอดภัย อาจจะต้องบอกให้รู้ ว่าวัตถุดิบอาหารมาจากไหน มีกระบวนการปรุงอย่างไร พ่อครัวแม่ครัว จนถึงพนักงานบริการได้ดูแลทำความสะอาดดีพอหรือไม่ รวมทั้งลูกค้าจะมีพฤติกรรมดูแลความสะอาดตนเอง เช่น การล้างมือบ่อยขึ้น และอาจคาดหวัง ให้ทางร้านเตรียมของเหล่านี้ให้ผู้ประกอบการจะต้องเตรียมรับมือโดยการสร้างมาตรฐานการปฏิบัติงานของทุกหน่วยงานในธุรกิจให้แน่ใจว่าดูแลเรื่องนี้ไว้เป็นอย่างดี

4. ผู้ประกอบการมุ่งเน้นให้ความสำคัญการบริหารจัดการต้นทุนภายใน โดยผู้ประกอบการร้านอาหารสามารถปรับลดสัดส่วนวัตถุดิบราคาแพง แล้วหันไปใช้วัตถุดิบทดแทนเพิ่มขึ้น เพื่อลดต้นทุนเฉลี่ย ซึ่งหากมีการเลือกใช้วัตถุดิบทดแทน อาจทำให้สินค้าที่ปรับราคาสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว มีแนวโน้มปรับขึ้นซ้ำลง หรืออาจปรับลดในระยะเวลาอันใกล้ที่สั้นลง

อภิปรายผล

จากข้อค้นพบของการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำประเด็นสำคัญมาอภิปรายผล ตามรายละเอียดต่อไปนี้ ผลกระทบผลกระทบจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ต่อธุรกิจร้านอาหารในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้ประกอบการร้านอาหารต้องประสบปัญหาด้านจำนวนลูกค้าที่ลดน้อยลงจากเดิม ร้านอาหารมีรายได้ลดน้อยลง และลูกค้าขาดความเชื่อมั่นในการรับประทานอาหารนอกบ้าน ซึ่งสอดคล้องกับ สุภาวดี ธงภักดิ์ และสันติธร ภูริภักดิ์ ที่ได้ศึกษาแนวทางการปรับเปลี่ยนและพัฒนาการบริการของร้านอาหารที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม “ร้านอาหารยามเย็น กรุงเทพมหานคร” พบว่า 1) ปัญหาและอุปสรรค ทำให้ร้านอาหารประสบปัญหาของจำนวนลูกค้าที่ลดน้อยลงจากเดิม ลูกค้าขาดความเชื่อมั่นในการรับประทานอาหารนอกบ้าน ร้านอาหารมีรายได้ลดน้อยลง ประกอบกับค่าใช้จ่ายภายในร้านอาหารเท่าเดิม 2) แนวทางการปรับเปลี่ยนและพัฒนาการบริการ ประกอบด้วย การกำหนดแนวทางปฏิบัติ ผู้ประกอบการมีการคำนึงถึงแนวทางปฏิบัติในด้านสุขอนามัยและความปลอดภัยในการทำงานของพนักงาน การจัดการรูปแบบการบริการ ผู้ประกอบการได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริการ โดยยึดหลักตามมาตรการในการเว้นระยะห่างทางสังคม การจัดการความเปลี่ยนแปลง ผู้ประกอบการมีการวิเคราะห์ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งในด้าน

การดำเนินธุรกิจ พฤติกรรมการใช้ชีวิต และพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม การส่งเสริมการตลาด ผู้ประกอบการมีการนำกลยุทธ์ในการส่งเสริมการตลาด รูปแบบการจัดส่งถึงบ้าน ตลอดจนการจัดกิจกรรมส่งเสริมการขาย และการช่วยเหลือกันในระบบ ผู้ประกอบการมีวิสัยทัศน์ในการช่วยเหลือกันในระบบทั้งต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ เพื่อเป็นการประคับประคองทั้งระบบให้สามารถดำรงอยู่ได้

ขณะที่ด้านต้นทุนการประกอบธุรกิจร้านอาหารในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร พบว่า ยังมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 และราคาวัตถุดิบที่ปรับตัวสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ ศูนย์วิจัยกสิกรไทย ที่ได้ศึกษาการปรับตัวของธุรกิจร้านอาหารเข้าสู่มาตรฐานใหม่ จากการศึกษาพบว่า ผู้ประกอบการร้านอาหารต้องเจอโจทย์ที่ท้าทายที่ต้องปรับตัวในระยะข้างหน้า เนื่องจากผู้บริโภคมีแนวโน้มในการใช้จ่ายมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้ไม่เพียงแต่จำนวนผู้บริการเฉลี่ยต่อวันที่ลดลง แต่คาดว่ามูลค่าการใช้บริการต่อมือของผู้บริโภคก็น่าจะมีการหดตัวอีกด้วย ทำให้เกิดผลกระทบต่อรายได้ของผู้ประกอบการ ขณะที่ต้นทุนการประกอบธุรกิจเพิ่มขึ้น โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มที่น่าจะได้รับผลกระทบอย่างรุนแรง คือ ร้านอาหารเต็มรูปแบบ (full service restaurant) ร้านอาหารที่มีบริการจำกัด ที่ตั้งอยู่ในห้างสรรพสินค้าและสถานที่ท่องเที่ยว ร้านอาหารประเภทบุฟเฟต์ และสวนอาหารประเภทต่าง ๆ เนื่องจากร้านอาหารเหล่านี้ยังมีแนวโน้มเผชิญความท้าทายสูงทั้งในฝั่งของรายได้และค่าใช้จ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้นทุนคงที่ซึ่งเป็นรายจ่ายประจำที่อาจมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 30-40 ของรายได้ในร้านอาหารบางชนิด ส่งผลให้ผู้ประกอบการในกลุ่มนี้จำเป็นต้อง (1) กระจายช่องทางการสร้างรายได้ ให้ครอบคลุมไปยังกลุ่มลูกค้าในช่องทางอื่นมากยิ่งขึ้น (2) ปรับกระบวนการและรูปแบบธุรกิจให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคและสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป 2) กลุ่มที่น่าจะได้รับผลกระทบอย่างจำกัด ได้แก่ ร้านอาหารทั่วไป ร้านอาหารริมทาง และรถเข็นต่าง ๆ เนื่องจากเป็นร้านอาหารกลุ่มแรกที่ได้รับประโยชน์จากการผ่อนปรนมาตรการจากภาครัฐ รวมถึงมีการหันมากระจายแหล่งรายได้ในช่วงก่อนที่จะมีการแพร่ระบาดของไวรัส อย่างไรก็ตาม เนื่องจากระบบและกระบวนการต่าง ๆ ไม่ได้มีการสร้างขึ้นอย่างเป็นมาตรฐาน ทำให้ผู้ประกอบการยังจำเป็นต้องปรับตัว อาทิ (1) ยกระดับมาตรฐานความสะอาดของร้านอาหารเพื่อดึงดูดให้ผู้บริโภคเข้ามาใช้บริการ และลดความกังวลของผู้บริโภคทั้งในเรื่องของความสะอาดของวัตถุดิบ บรรจุภัณฑ์ รวมถึงพนักงานและผู้ประกอบอาหารอีกด้วย (2) เพิ่มความระมัดระวังในการบริหารจัดการวัตถุดิบและสินค้าคงคลัง รวมถึงการปรับลดความหลากหลายของเมนู

องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยที่ทำให้ผู้วิจัยค้นพบองค์ความรู้ที่เกิดจากการวิจัย ได้แก่ การค้นพบว่างานวิจัยนี้เป็นแนวทางสำหรับการวางแผนและการกำหนดนโยบายต่างๆ เป็นแบบจำลองที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับบริบทอื่นๆ ได้อย่างเหมาะสม เป็นแนวทางสำคัญในการกำหนดกลยุทธ์การบริหารให้เกิดประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน เป็นแนวทางสำคัญต่อการนำไปประยุกต์เพื่อการต่อยอดการวิจัยในอนาคต และป็นงานวิจัยที่แสดงให้เห็นสิ่งที่ค้นพบมีประโยชน์ต่อการกำหนด Scenario เพื่อประกอบการกำหนดยุทธศาสตร์ทั้งระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาวของประเทศไทยต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในทางปฏิบัติ

1. ภาครัฐควรมีมาตรการช่วยเหลือผู้ประกอบการ โดยเป็นตัวกลางเพื่อต่อรอกับแต่ละภาคส่วน อาทิ เจ้าของพื้นที่ ธนาคาร เป็นต้น การที่ภาครัฐเป็นตัวกลางจะเป็นเหมือนการสร้างความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ผ่านองค์กรด้านการเงิน และเจ้าของพื้นที่ซึ่งเป็นหนึ่งในภาคด้านการเงิน การที่ภาครัฐออกมาตรการมาช่วยผู้ประกอบการในช่วงที่ยังพอประกอบธุรกิจได้จะทำให้ภาพรวมเศรษฐกิจให้ยังพอฟื้นตัวได้เร็ว

2. ภาครัฐควรมีนโยบายดูแลควบคุมราคาสินค้าและวัตถุดิบให้สอดคล้องกับอุปสงค์และอุปทานของตลาด ภาครัฐอาจขอความร่วมมือผู้ประกอบการรายกลางและรายใหญ่ในการตรึงราคาชั่วคราว รวมถึงรัฐควรมีนโยบายเพื่อจัดการปัญหาต้นทุนแพงเพื่อรองรับสถานการณ์หลังเม็ดเงินจากนโยบายช่วยเหลือหมดลง

3. ผู้ประกอบการควรสร้างมาตรฐานการปฏิบัติใหม่เกี่ยวกับสุขอนามัย ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 เรื่องความสะอาด สุขอนามัย ความปลอดภัย เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ผู้ประกอบการร้านอาหารควรคำนึงถึงมาตรการด้านสุขอนามัยและความปลอดภัยในการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสที่กำหนดใช้สำหรับร้านอาหารเป็นอันดับแรก และผู้ประกอบการควรปฏิบัติตามมาตรการอย่างเคร่งครัด เพื่อเป็นการสร้างความมั่นใจให้แก่ลูกค้า ตลอดจนการปฏิบัติงานของพนักงานในร้านด้วย

4. ผู้ประกอบการควรหันมาให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการต้นทุน เนื่องจากผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้ธุรกิจร้านอาหารมีลูกค้าลดน้อยลงร้านอาหาร รายได้ลดน้อยลง ประกอบกับค่าใช้จ่ายภายในร้านอาหารเท่าเดิม และยังมีค่าใช้จ่ายอื่น ผู้ประกอบการควรมีการบริหารจัดการต้นทุนอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยในอนาคต

1. นำความรู้นี้ไปกำหนดเป็นรูปแบบในการบริหารจัดการให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป
2. นำความรู้นี้ไปต่อยอดเป็นงานวิจัยเชิงผสมที่สามารถมองมิติในอนาคตได้

บรรณานุกรม

- กฤษฎา เสกตระกูล. (2563). โลกหลังวิกฤติ Covid-19. สืบค้นเมื่อวันที่ 30 กันยายน 2564 จาก https://www.set.or.th/dat/vdoArticle/attachFile/AttachFile_1588840987372.pdf
- ชาย โพธิ์สีดา. (2550). ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- ธนา เขียวอัจฉริยะ. (2564). “โรบินฮู้ด” ทุติยเดลีเวอร์ ปักหมุดพื้นที่ยุทธศาสตร์ใหม่รับเทรนด์ เด็บโต ส่งแคมเปญ “ฝั่งธน จะไม่ทหนีว” เอาใจชาวฝั่งธนบุรี. สืบค้นเมื่อวันที่ 30 กันยายน 2564 จาก <https://positioningmag.com/1322166>
- นนिता เปรมแปลก และอริสา สะอาดนัก. (2564). กลยุทธ์การปรับตัวในช่วงการแพร่ระบาดโควิด-19 ของ ธุรกิจ คาเฟ่สัตว์เลี้ยง กรณีศึกษา ธุรกิจร้านอินคาเฟ่ ในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. วารสารวิชาการมนุษย์และสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ 5(1), 116-132.
- ปราณ สุวรรณนาท. (2564). โควิด-19 ระบาดรอบนี้ ธุรกิจร้านอาหารวิกฤตหนัก มูลค่าความเสียหายสูงสุด 2.5 แสนล้านบาท. สืบค้นเมื่อวันที่ 30 กันยายน 2564 จาก <https://brandinside.asia/krungthai-compass-thai-restaurants/>
- ปราณิดา ศยามานนท์. (2563). ส่องธุรกิจค้าปลีก...รับมืออย่างไรจาก Covid-19. เมื่อวันที่ 30 กันยายน 2564. จาก https://www.sceic.com/th/detail/file/product/6735/fm2bmn80yp/EIC-Note_Retail-industry-2020_31032020.pdf
- ศรุตานนท์ ขอบประดิษฐ์. (2563). วิกฤตโควิด 19 ส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างไร. วารสารชัยภูมิปริทรรศน์, 3(2), 1-14.
- ศุภริน เจริญพานิช. (2564). บทวิเคราะห์ธุรกิจ SMEs (Quick Study) สาขาธุรกิจร้านอาหาร. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2564 จาก https://www.sme.go.th/upload/mod_download/download-20210909160132.pdf
- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2563). การปรับตัวของธุรกิจร้านอาหารเข้าสู่มาตรฐานใหม่. สืบค้นเมื่อวันที่ 30 กันยายน 2564 จาก <https://kasikornresearch.com/th/analysis/k-econ/business/Pages/z3105.aspx>
- สุพัตรา รุ่งรัตน์ ชูลีฟีกอร์ มาโซ และยุทธนา กาเต็ม. (2563). ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากสถานการณ์โควิด-19 ของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองยะลา จังหวัดยะลา. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 6(2), 160-174.
- สุภาวดี ธงภักดี และและสันติธร ภูริภักดี. (2564). แนวทางการปรับเปลี่ยนและพัฒนาการบริการของร้านอาหารที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม “ร้านอาหารยามเย็น กรุงเทพมหานคร” ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19. วารสารศิลปศาสตร์และอุตสาหกรรมบริการ, 4(2), 761-772.

- เอี่ยมพร หลินเจริญ. (2558). การวิเคราะห์และนำเสนอผลในงานวิจัยเชิงคุณภาพ. สืบค้นเมื่อวันที่ 30 กันยายน 2564 จาก http://edu.tsu.ac.th/major/eva/index.php?option=com_content&view=article&id=131:2015-05-18-06-45-02&catid=44:2010-09-25-04-58-28&Itemid=72
- Brand Buffet. (2563). 6 กลยุทธ์ “ธุรกิจร้านอาหาร” พิชิตวิกฤติ COVID-19. สืบค้นเมื่อวันที่ 30 กันยายน 2564 จาก <https://www.brandbuffet.in.th/2020/04/line-6-strategies-of-food-business/>

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการลงทุนในทองคำแท่งของคนวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร*

FACTORS AFFECTING ON THE DECISION TO INVEST IN GOLD BAR
OF WORKING-AGE PEOPLE IN BANGKOK METROPOLITAN

นพัตสรณ์ รัตนสกุลพัฒน์, ชาญเดช เจริญวิริยะกุล, และ วราพร ดำรงค์กุลสมบัติ

Napattsorn Rattanasakolpatt, Chandej Charoenwiryakul and Waraporn Dumrongkulsombat

หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Master of Arts Program in Development Administration, Suan Sunandha Rajabhat University

Email: s63563827035@ssru.ac.th, chandej.ch@ssru.ac.th and waraporn.du@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับการลงทุนในทองคำแท่งของคนวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร และ 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการลงทุนในทองคำแท่งของคนวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยคนวัยทำงานที่เคยลงทุนในทองคำแท่งในกรุงเทพมหานคร จำนวน 385 ราย เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา และการวิเคราะห์ถดถอยพหุ ผลการวิจัยพบว่า 1) การลงทุนในทองคำแท่งของคนวัยทำงาน อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านสภาพคล่องเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด รองลงมา คือ ด้านความมั่นคงทางการเงิน ด้านความเสี่ยง ด้านผลตอบแทนในอนาคต และ ด้านราคา และ 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการลงทุนในทองคำแท่ง ได้แก่ ด้านความมั่นคงทางการเงิน ด้านราคา และด้านผลตอบแทนในอนาคต ตามลำดับ ผลการวิจัยนี้สามารถนำไปใช้ประโยชน์โดยสมาคมค้าทองคำสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เพื่อการวางแผนกลยุทธ์การตลาดและพัฒนาธุรกิจ การซื้อขายทองคำแท่ง และผู้ประกอบการร้านค้าทองคำแท่งสามารถใช้เป็นข้อมูลในการปรับใช้ในการดำเนินธุรกิจ คาดการณ์รูปแบบพฤติกรรมการลงทุน และสร้างความพึงพอใจให้ผู้ลงทุนในธุรกิจทองคำ

คำสำคัญ: ทองคำแท่ง; การลงทุน; การตัดสินใจ

* Received December 24, 2021; Revised January 29, 2022; Accepted April 12, 2022

Abstract

The objectives of this research were to study: 1) the investment level of the decision to invest in gold bar of working-age people in Bangkok metropolitan area and 2) factors affecting on the decision to invest in gold bar of working-age people in Bangkok metropolitan area. This research employed a quantitative research. The sample consisted of 385 people who had experienced in investing in gold bar. Data were obtained with the use of a questionnaire and analyzed by descriptive statistic and multiple regression analysis. The research findings revealed that: 1) the investment factors leading to the decision of working-aged people were rated at a high level in all categories; liquidity need was found to be the most important factor, followed by financial stability, risk, return in the future and price of gold; and 2) factors affecting on the decision to invest in gold bar include: the financial stability, the price of gold and the return in the future respectively. The findings of this research can be used by Gold Traders Association and entrepreneurs for planning a marketing strategy and developing gold trader business.

Keywords; Gold Bar; Investment; Decision

บทนำ

ในปัจจุบันภาวะเศรษฐกิจและการลงทุนในตลาดหุ้นมีความผันผวนสูง ผลตอบแทนจากเงินฝากธนาคารต่ำ นักลงทุนหลายท่านได้มองหาการลงทุนในสินทรัพย์ที่คาดว่าจะมีความมั่นคง ทองคำเป็นสินทรัพย์อย่างหนึ่งที่มีมูลค่าและยอมรับกันแพร่หลายในทุกสังคมมาอย่างยาวนาน อีกทั้งยังเป็นที่ต้องการอยู่เสมอ

จากอดีตที่คนไทยซื้อทองคำเพื่อนำมาเป็นเครื่องประดับ แต่ในปัจจุบันคนไทยบางส่วนมองว่าทองคำเป็นสินทรัพย์ลงทุนประเภทหนึ่ง โดยปัจจัยสำคัญที่ทำให้ทองคำกลายเป็นสินทรัพย์ลงทุนยอดนิยมเนื่องจากผลตอบแทนของทองคำในช่วงที่ผ่านมาน่าสนใจ และเหมาะสมกับผู้ที่ต้องการลงทุนทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ผู้ลงทุนส่วนใหญ่สนใจลงทุนในทองคำแท่งเพื่อสร้างความมั่นคงในพอร์ตการลงทุนของตน แม้หลายคนจะรู้ดีกว่าทองคำแท่งเป็นสินทรัพย์ปลอดภัย สามารถซื้อเพื่อการออมหรือเก็งกำไร แต่อย่างไรก็ตามทองคำแท่งเป็นสินทรัพย์ที่มีความเสี่ยงสูง เพราะราคาทองคำแท่งมีความผันผวนสูงทั้งยังขึ้นอยู่กับปัจจัยการลงทุนในต่างประเทศ เมื่อราคาเกิดเคลื่อนไหวในทิศทางตรงกันข้ามกับที่ผู้ลงทุนได้ลงทุนไว้จะทำให้เกิดผลขาดทุนสูง

การลงทุนทองคำนั้นมีประโยชน์หลายทาง ได้แก่ โอกาสสร้างผลตอบแทนจากการเพิ่มขึ้นของราคาทองคำ เพื่อรักษาระดับความมั่งคั่ง ป้องกันความเสี่ยงจากอัตราเงินเฟ้อ และเป็นการกระจายการลงทุนเพื่อลดความเสี่ยง ในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563 และสงครามรัสเซียและยูเครน ในปี พ.ศ. 2564 เป็นสิ่งที่ทำให้เห็นว่าราคาทองคำมีความผันผวนทุกครั้งที่เกิดวิกฤตหรือสงคราม เป็นช่องทางในการทำกำไรลงทุนได้อีกรูปแบบหนึ่งซึ่งผู้ลงทุนควรศึกษาข้อมูล และวิเคราะห์ปัจจัยด้านต่าง ๆ เพื่อการลงทุน ได้แก่ ราคาทองคำที่ผันผวน ความมั่นคงทางการเงิน สภาพคล่องในการแลกเปลี่ยนทองคำแท่ง ความเสี่ยง และผลตอบแทนในอนาคต เป็นต้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการลงทุนในทองคำแท่งของคนวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งผลของการวิจัยครั้งนี้จะใช้เป็นแนวทางให้ผู้สนใจลงทุนเกี่ยวกับทองคำแท่ง หรือผู้ประกอบการร้านค้าทองคำแท่ง นำข้อมูลไปใช้ในการวางแผนกลยุทธ์ พัฒนาการตลาด และบริหารความเสี่ยงเพื่อการลงทุน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการลงทุนในทองคำแท่งของคนวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งต่อการลงทุนในทองคำแท่งของคนวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร

สมมติฐานการวิจัย

ราคาทองคำ ความมั่นคงทางการเงินในการถือครองทองคำ สภาพคล่อง ความเสี่ยง และผลตอบแทนในอนาคตส่งต่อการลงทุนในทองคำแท่ง

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดการลงทุน

Smart, Gitman, & Joehnk กล่าวว่า การลงทุน หมายถึง สินทรัพย์ใดก็ตามที่สามารถลงทุนแล้วคาดหวังว่าจะก่อให้เกิดรายได้ที่เพิ่มขึ้น และหรือเพิ่มคุณค่าในตัวสินทรัพย์เอง การลงทุนในหลายรูปแบบที่นำมาบริหารรวมกันเรียกว่า พอร์ตการลงทุน (portfolio) สอดคล้องกับ ฝ่ายพัฒนาความรู้ผู้ประกอบการตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กล่าวว่า การลงทุน คือ การจัดสรรเงินในปัจจุบันเป็นระยะเวลาหนึ่งเพื่อที่จะได้มาซึ่งการบริโภคใช้จ่ายในอนาคตในระดับที่สูงขึ้น โดยผู้ลงทุนจะได้รับผลตอบแทนสำหรับ 1) เวลาที่เลื่อนการบริโภค 2) อัตราที่คาดหวังของอัตราเงินเฟ้อ และ 3) ความไม่แน่นอนของการได้รับผลตอบแทนในอนาคต โดยจำกัดความนี้รวมถึงการลงทุนของบริษัทในอาคารและอุปกรณ์และการลงทุนโดยบุคคลในหุ้นสามัญ พันธบัตร หุ้นกู้ สินค้าโภคภัณฑ์ หรือ อสังหาริมทรัพย์ก็ได้ การลงทุนมักจะเกี่ยวข้องกับการเสียสละบางอย่างในปัจจุบัน เช่น เวลา เงินทุน ความพยายาม ความพึงพอใจ โดยคาดหวังว่าจะได้รับผลประโยชน์ในอนาคต ในทางการเงินผลประโยชน์จากการลงทุนเรียกว่า “ผลตอบแทน” ผลตอบแทนอาจประกอบด้วยกำไรหรือขาดทุนที่เกิดจากการขายสินทรัพย์จากการลงทุน การเพิ่มมูลค่าของทุนที่ยังไม่เกิดขึ้นจริง หรือ รายได้จากการลงทุน เช่น เงินปันผล ดอกเบี้ย รายได้ค่าเช่า เป็นต้น โดยผู้ลงทุนเชื่อว่าเงินสดหรือผลตอบแทนส่วนเพิ่มที่จะได้รับคินนั้นจะสามารถชดเชยระยะเวลาเงินทุน ความพยายาม ความพึงพอใจ อัตราเงินเฟ้อ และความเสี่ยงจากการลงทุนได้อย่างคุ้มค่า

แนวคิดการตัดสินใจ

ทฤษฎีการตัดสินใจของศาสตราจารย์เฮอร์เบิร์ต ไชมอน ได้เสนอกระบวนการตัดสินใจแบ่งออกได้เป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ การใช้ความคิด (intelligence phase) การออกแบบ (design phase) การเลือกทางที่ดีที่สุด (choice phase) และ การนำไปใช้ (implementation phase) สอดคล้องกับ สมคิด บางโม กล่าวว่า การตัดสินใจ หมายถึง การตัดสินใจเลือกทางปฏิบัติซึ่งมีหลายทาง เป็นแนวทางปฏิบัติไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ การตัดสินใจนี้อาจเป็นการตัดสินใจที่จะกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือหลายสิ่งหลายอย่างเพื่อความสำเร็จตรงตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ ในทางปฏิบัติการตัดสินใจมักเกี่ยวข้องกับปัญหาที่ยุ่ยากสลับซับซ้อนและมีวิธีการแก้ปัญหาให้วินิจัยมากกว่าหนึ่งทางเสมอ

Armstrong, Kotler & Opresnik กล่าวว่า กระบวนการตัดสินใจซื้อ (buyer decision making process) เป็นการกระบวนการทางจิตวิทยาขั้นพื้นฐานที่มีบทบาทสำคัญในการทำความเข้าใจการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค โดยแบ่งลำดับขั้นตอนในการตัดสินใจของผู้บริโภค เป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้ การตระหนักถึงความต้องการ (need recognition) การค้นหาข้อมูล (information search) การประเมินทางเลือก (evaluation of alternatives) การตัดสินใจซื้อ (purchase decision) และ พฤติกรรมหลังการซื้อ (post purchase behavior) สอดคล้องกับ Schiffman & Kanuk ได้เสนอแบบจำลองกระบวนการบริโภคที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันทั้งหมด 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นปัจจัยนำเข้า ขั้นกระบวนการ และขั้นผลลัพธ์

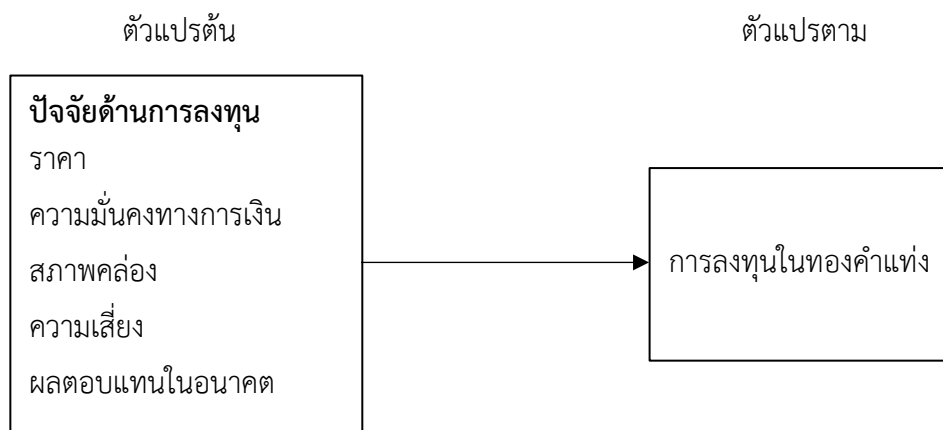

ความรู้เกี่ยวกับทองคำ

ทองคำ (gold) เป็นโลหะมีค่า และเป็นแร่ธาตุตามธรรมชาติที่หายาก สามารถเก็บรักษาโดยคงรูปลักษณะดั้งเดิมอันสวยงามไว้ได้นานไม่มีวันเสื่อมจางจึงนิยมนำมาใช้ทำเป็นเครื่องประดับ นอกจากนี้ยังใช้ในภาคอุตสาหกรรมทั้งในวงการอิเล็กทรอนิกส์ การสื่อสารและโทรคมนาคม รวมถึงการแพทย์ อีกทั้งยังสามารถใช้เพื่อหนุนหลังการออกใช้ธนบัตรและเหรียญกษาปณ์ในประเทศไทย เป็นสินทรัพย์ในทุนสำรองระหว่างประเทศของธนาคารกลาง และยังใช้เป็นสินทรัพย์เพื่อการลงทุนและการออม สำหรับประเทศไทยนั้นใช้มาตรฐานความบริสุทธิ์ทองคำที่ 96.5 % ทองคำแท่งที่นิยมใช้เพื่อการลงทุน คือ ทองคำ 96.5 % และ ทองคำแท่ง 99.99 % หน่วยทองคำที่ใช้ ได้แก่ บาททอง ซึ่งทองคำแท่ง 1 บาททอง เท่ากับ 15.244 กรัม ราคาทองคำในประเทศไทยอ้างอิงจากราคาทองคำในตลาดโลก (spot gold) โดยปัจจัยที่กำหนดราคาทองคำในตลาดโลก ได้แก่ ค่าเงินเหรียญดอลลาร์สหรัฐฯ อัตราเงินเฟ้อ การเมืองระหว่างประเทศและระบบการเงิน อุปสงค์และอุปทานในตลาด และค่าเงินบาทเมื่อเทียบกับค่าเงินเหรียญสหรัฐฯ ประเทศไทยต้องนำเข้าทองคำจากต่างประเทศเป็นหลัก ซึ่งตลาดทองคำโดยทั่วไปจะใช้เงินสกุลเหรียญสหรัฐฯในการซื้อขาย ราคาทองคำในประเทศไทยจะปรับตัวเพิ่มขึ้นเมื่อค่าเงินบาทเมื่อเทียบกับค่าเงินเหรียญสหรัฐฯ อ่อนค่าลง การลงทุนทองคำมีหลาย ได้แก่ การลงทุนโดยตรงผ่านการซื้อทองคำจากร้านขายทองการลงทุนผ่านกองทุนรวมที่มีการลงทุนในทองคำหรือเหมืองทองคำและแร่โลหะ การลงทุนในสัญญาซื้อขายทองคำล่วงหน้าของไทยผ่านตลาด Thailand Futures Exchange (TFEX) หรือ การลงทุนผ่านกองทุนรวมอีทีเอฟ (ETF) หุ้นในบริษัทที่ทำการเหมืองทองคำในต่างประเทศผ่านบริษัทหลักทรัพย์ การลงทุนทองแต่ละรูปแบบก็มีข้อจำกัดแตกต่างกันออกไป ซึ่งเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมนักลงทุนที่พยายามหาช่องทางในการสร้างผลตอบแทนที่มากที่สุดโดยลดข้อจำกัดของปริมาณเงินลงทุน และความเสี่ยง อย่างไรก็ตามวิธีดั้งเดิมที่นิยม คือ การลงทุนซื้อทองคำจากร้านทองคำที่ให้บริการ แล้วรับทองคำมาเก็บไว้รอโอกาสที่ราคาทองคำเพิ่มสูงขึ้นจึงนำออกขายเพื่อทำกำไรจากส่วนต่าง (capital gain) การถือทองคำจริงไว้กับมือทำให้ผู้ลงทุนมีความมั่นใจว่ามีทองอยู่จริงสามารถขายทำกำไรเมื่อต้องการหรือเป็นหลักประกันความมั่งคั่งและเพิ่มสภาพคล่องในยามฉุกเฉินได้ การซื้อ/ขายทองคำแท่งจากร้านขายทองยังสามารถทำได้หลายวิธีด้วยกัน ได้แก่ การไปซื้อที่ร้านทองโดยตรง การโทรศัพท์สั่งซื้อ/ขายกับร้านทองด้วยราคาที่ตกลงกันแล้วจึงชำระเงินภายหลังตามเงื่อนไขของร้านทอง หรือ การซื้อขายผ่านระบบทองคำออนไลน์ที่สามารถทำธุรกรรมได้ตลอด 24 ชั่วโมง เป็นต้น

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัย ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนวัยทำงานที่เคยลงทุนในทองคำแท่ง ทั้งเพศชายและหญิงในพื้นที่กรุงเทพมหานคร โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้มาจากการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตร Cochran ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 385 คน

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (questionnaire) ที่สร้างขึ้นจากการรวบรวมแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 4 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 เป็นคำถามข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะเป็นคำถามปลายปิด ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลพฤติกรรมการลงทุนในทองคำแท่งของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะเป็นคำถามปลายปิด ส่วนที่ 3 เป็นคำถามข้อมูลปัจจัยการตัดสินใจลงทุนในทองคำแท่งของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะเป็นคำถามปลายปิดโดยคำตอบแบ่งเป็น 5 ระดับ ตั้งแต่น้อยที่สุดถึงมากที่สุด (Likert scale) ส่วนที่ 4 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลการลงทุนในทองคำแท่งของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะเป็นคำถามปลายปิดโดยคำตอบแบ่งเป็น 5 ระดับ ตั้งแต่น้อยที่สุดถึงมากที่สุด (Likert scale)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) เป็นข้อมูลที่ได้จากเอกสาร รายงาน งานวิจัย ข้อมูลที่รวบรวมได้จากหน่วยงานราชการและเอกชน และข้อมูลจากการค้นคว้าทางอินเทอร์เน็ต
2. แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 385 คน โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistic) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) เพื่ออธิบายระดับกระบวนการตัดสินใจในการลงทุน ตามแนวคิดของเบสท์และคาร์น มีรายละเอียดดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	4.50-5.00	หมายถึง	ระดับมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย	3.50-4.49	หมายถึง	ระดับมาก
คะแนนเฉลี่ย	2.50-3.49	หมายถึง	ระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	1.50-2.49	หมายถึง	ระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ย	1.00-1.49	หมายถึง	ระดับน้อยที่สุด

2. การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงอนุมาน (inferential statistic) ได้แก่ สถิติวิเคราะห์การถดถอยพหุ (multiple regression analysis) เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัย

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ระดับการลงทุนในทองคำแท่งของคนวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า การลงทุนในทองคำแท่งของคนวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร ในภาพรวม มีการลงทุนอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.40$) เมื่อพิจารณารายข้อโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านสภาพคล่อง ($\bar{x} = 4.44$) มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมา คือ ด้านความมั่นคงทางการเงิน ($\bar{x} = 4.41$) ด้านความเสี่ยง ($\bar{x} = 4.28$) ด้านผลตอบแทนในอนาคต ($\bar{x} = 4.00$) และ ด้านราคา ($\bar{x} = 3.94$) ตามลำดับ ดังตารางที่ 1 ตารางที่ 1 การลงทุนในทองคำแท่งของคนวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานครในภาพรวม

การลงทุนในทองคำแท่ง ของคนวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านราคา	3.94	0.59	มาก
2. ด้านความมั่นคงทางการเงิน	4.41	0.55	มาก
3. ด้านสภาพคล่อง	4.44	0.57	มาก
4. ด้านความเสี่ยง	4.28	0.53	มาก
5. ด้านผลตอบแทนในอนาคต	4.00	0.56	มาก
รวม	3.40	0.67	มาก

วัตถุประสงค์ที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการลงทุนในทองคำแท่งของคนวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการลงทุนในทองคำแท่งของคนวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร คือ ปัจจัยด้านความมั่นคงทางการเงิน ปัจจัยด้านราคา และปัจจัยด้านผลตอบแทนในอนาคต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาตัวแปรอิสระที่มีอำนาจในการทำนายการเปลี่ยนแปลงของการลงทุนในทองคำแท่งได้ดีที่สุด คือ ปัจจัยด้านความมั่นคงทางการเงิน รองลงมาคือ ปัจจัยด้านราคา ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการลงทุนในทองคำแท่งของพนักงานในเขตกรุงเทพมหานคร

ปัจจัย	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	T	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
ค่าคงที่(Constant)	1.691	0.347		4.875	0.000
ราคา	0.225	0.064	0.197	3.499	0.001
ความมั่นคงทางการเงิน	0.268	0.082	0.219	3.252	0.001
สภาพคล่อง	-0.560	0.077	-0.047	-0.722	0.471
ความเสี่ยง	-0.158	0.086	-0.124	-1.850	0.065
ผลตอบแทนในอนาคต	-0.142	0.065	-0.117	2.168	0.031

R Square = 0.101
Adjusted R Square = 0.089
Std. Error of the Estimation = 0.64229
F = 8.542 Sig = 0.000*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผลการวิจัย

1. การลงทุนในทองคำแท่งของพนักงานในเขตกรุงเทพมหานครในภาพรวม มีการลงทุนอยู่ในระดับมาก โดยด้านสภาพคล่อง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด การลงทุนในสินทรัพย์ได้ก็ตามผู้ลงทุนส่วนใหญ่คำนึงถึงเรื่องสภาพคล่องของสินทรัพย์เป็นสำคัญ ทองคำแท่งนับว่าเป็นสินทรัพย์ที่มีสภาพคล่องสูง ซึ่งซื้อขายคล่องสามารถแลกเปลี่ยนเป็นเงินสดได้ไว เปลี่ยนมือเจ้าของไม่ซับซ้อนไม่มีการจดทะเบียน มีโอกาสในเก็งกำไรส่วนต่างของราคา มีราคามาตรฐานทั่วโลกอ้างอิงที่แน่นอน และซื้อขายเมื่อไรก็ได้ไม่มีกำหนดเวลาสัญญาหมดอายุ ในปัจจุบันร้านค้าทองคำแท่งหลายร้านได้ปรับตัวและเพิ่มช่องทางการซื้อขายด้วยหลากหลายวิธี ตั้งแต่การไปรับบัตรคิวซื้อทองคำที่ร้านทอง การสั่งซื้อขายทองคำผ่านทางโทรศัพท์ การซื้อขายทองคำผ่านระบบออนไลน์ หรือ แอปพลิเคชัน เพื่อเพิ่มความสะดวกด้านสภาพคล่องให้กับผู้ลงทุน ซึ่งสอดคล้องกับ Thapa & Kumar Shah พบว่าตัวแปรด้านสภาพคล่องมีผลค่าเฉลี่ยสูงสุดที่ผู้ลงทุนเห็นด้วยมากกับเหตุผลในการลงทุนทองคำ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ ธนัชชา วัฒนากุล พบว่าปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่ายอยู่ในระดับมากที่สุด โดยช่องทางการจัดจำหน่ายที่หลากหลายจะสามารถช่วยเพิ่มปัจจัยด้านสภาพคล่องในแง่ของความสะดวกรวดเร็วในการซื้อขายทองคำแท่งของนักลงทุน

2. การลงทุนในทองคำแท่งขึ้นอยู่กับ ปัจจัยด้านความมั่นคงทางการเงิน และด้านราคา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ที่มีค่าเป็นบวก แสดงให้เห็นว่าถ้าผู้ลงทุนมีความคิดเห็นว่าการถือครองทองคำแท่งมีความมั่นคงทางการเงินเพิ่มขึ้น และราคาทองคำแท่งมีเสถียรภาพมากขึ้น จะส่งผลให้การลงทุนในทองคำแท่งของพนักงานในกรุงเทพมหานครเพิ่มขึ้นตามไปด้วย อาจเนื่องมาจากปัจจัยความต้องการด้านความ

มั่นคงทางการเงิน และราคาทองคำ ได้แก่ การมีฐานะที่มั่นคง การถือครองสินทรัพย์ปลอดภัย เป็นทางเลือกในการสร้างผลกำไร สอดคล้องกับการศึกษาของ Thapa & Kumar Shah พบว่าการตัดสินใจลงทุนในทองคำนั้น ความปลอดภัยในการลงทุนมีความสัมพันธ์กับการลงทุนในทองคำ และ Tan, Ngieng & Lim พบว่าการถือครองทองคำเพิ่มประสิทธิภาพในภาพรวมของพอร์ตการลงทุนโดยการเพิ่มผลตอบแทนที่คาดหวัง และการลดความเสี่ยงในพอร์ตการลงทุนในประเทศสิงคโปร์ อีกทั้งผลการวิจัยยังสอดคล้องกับ จูติสา ศรีโสวรรณ พบว่าปัจจัยด้านราคามีผลต่อความพึงพอใจในการซื้อเครื่องประดับทองและจิวเวลรี่ของผู้บริโภคที่อาศัยในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล และ Napompech, Tanpipat & Ueatrakunkamol พบว่า ผู้ลงทุนให้ความสำคัญกับปัจจัยของสินค้าทองคำ ได้แก่ ราคาทองคำ ผลประโยชน์ตอบแทนที่ได้รับ นอกจากนี้การลงทุนในทองคำแท่งยังขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านผลตอบแทนในอนาคตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ที่มีค่าเป็นลบ แสดงให้เห็นว่าผลตอบแทนที่คาดว่าจะได้รับสูงขึ้นแต่การลงทุนในทองคำแท่งลดลง อาจเนื่องมาจากนักลงทุนยังไม่มี ความมั่นใจและกังวลกับการที่ราคาทองคำผันผวนสูง เพราะนโยบายการกระตุ้นเศรษฐกิจของสหรัฐฯ ความไม่แน่นอนทางวิกฤตสงครามรัสเซียและยูเครน หรือ การซื้อหรือขายทองของกลุ่มกองทุนในประเทศมหาอำนาจ ผู้ลงทุนส่วนใหญ่จะชะลอการลงทุนเพื่อลดความเสี่ยงจากการขาดทุน

สรุป

จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการลงทุนในทองคำแท่งของคนวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร จากกลุ่มตัวอย่าง คือ คนวัยทำงานที่เคยลงทุนในทองคำแท่ง จำนวน 385 คน โดยใช้แบบสอบถาม พบว่าการลงทุนในทองคำแท่งของคนวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานครภาพรวมอยู่ในระดับมากโดยด้านสภาพคล่องมีค่าเฉลี่ยสูง ที่สุด และ การลงทุนในทองคำแท่งของคนวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานครขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านความมั่นคงทางการเงิน ปัจจัยด้านราคา และปัจจัยด้านผลตอบแทนในอนาคต เมื่อพิจารณาตัวแปรอิสระที่มีอำนาจในการทำนายการเปลี่ยนแปลงของการลงทุนในทองคำแท่งได้ดีที่สุดคือ ปัจจัยด้านความมั่นคงทางการเงิน รองลงมาคือ ปัจจัยด้านราคา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และเชิงการบริหาร

1. คนวัยทำงานในกรุงเทพมหานครมีการลงทุนเกี่ยวกับด้าน ราคามีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ซึ่งราคาทองคำนั้นเป็นผลมาจากปัจจัยเศรษฐกิจโลกที่อาจควบคุมไม่ได้ แต่อย่างไรก็ตามการคำนึงถึงการตั้งราคาซื้อขายทองคำแท่งของสมาคมค้าทองคำให้สอดคล้องตามความเป็นจริงกับราคาทองคำโลกเพื่อให้ผู้ซื้อขายทองคำแท่งซื้อขายแลกเปลี่ยนทองคำแท่งรู้สึกเป็นธรรมและเกิดความพึงพอใจ

2. การลงทุนในทองคำแท่งขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านความมั่นคงทางการเงิน ราคา และผลตอบแทนในอนาคต ดังนั้นผู้ประกอบการร้านค้าทองคำแท่งควรให้ความรู้ทางด้านการลงทุน ได้แก่ บทวิเคราะห์ราคาทองคำ และภาวะแนวโน้มตลาดที่สัมพันธ์กับราคาทองคำ โดยการสื่อสารให้เข้าถึงผู้ที่สนใจลงทุนเพื่อเป็นส่วนประกอบการตัดสินใจลงทุนทองคำแท่งให้ได้รับผลตอบแทนสูงสุด

บรรณานุกรม

- ฐานเศรษฐกิจดิจิทัล. (2565). ทองคำสินทรัพย์ปลอดภัย สงคราม-โควิด-เงินเฟ้อดันยิลด์เกือบ8%. สืบค้นเมื่อ 8 เมษายน 2565 จาก https://www.thansettakij.com/money_market/516101.
- จิตติสา ศรีโสวรรณ. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการซื้อ เครื่องประดับทองและ จิวเวลรี่. การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จิตติเมธ โภคชัย. (2565). ลงทุนทองคำอย่างไรให้มีโอกาสได้ผลตอบแทนสูงสุด. สืบค้นเมื่อ 25 เมษายน 2565 จาก <https://www.setinvestnow.com/th/knowledge/article/85-tsi-how-to-invest-in-gold-for-the-highest-return>.
- ธัชชา วัฒนากุล. (2555). ปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่มีผลต่อนักลงทุนในการซื้อขายทองคำแท่งใน อำเภอเชียงใหม่. การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นิภาพันท์ พูนเสถียรทรัพย์. (2562). คิดจะลงทุน ต้องรู้เรื่องอะไรบ้าง. สืบค้นเมื่อ 6 ธันวาคม 2564 จาก <https://www.scb.co.th/th/personal-banking/stories/what-investors-need-to-know.html>.
- ปริญ เตชะมวไลววิทย์. (2561). รู้ทัน...ลงทุนทองแบบออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2565 จาก <https://www.sec.or.th/TH/Template3/Articles/2561/ac-post-25610829-warning-onlineinvestment.pdf>.
- ฝ่ายพัฒนาความรู้ผู้ประกอบการอาชีพ ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2564). หลักการลงทุน. กรุงเทพมหานคร: บุญศิริการพิมพ์.
- สมคิด บางโม. (2562). องค์การและการจัดการ. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- สมาคมค้าทองคำ. (ม.ป.ป.). ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับทองคำ. สืบค้นเมื่อ 10 มกราคม 2565 จาก <https://www.goldtraders.or.th/PageView.aspx?page=5>.
- Armstrong, G., Kotler, P & Opresnik, M. O. (2019). **Marketing: An introduction** (14 th ed.). United Kingdom: Pearson Education.
- Best, J.W. & Kahn, J.V. (1998). **Research in education** (8 th ed.). United Kingdom: Pearson Education.
- Cochran, W.G. (1953). **Sampling Techniques**. New York: John Wiley & Sons. Inc.
- Napompech, K., Tanpipat, A. & Ueatrakunkamol, N. (2010). Factors Influencing Gold Consumption for Savings and Investments by People in the Bangkok Metropolitan Area. **International Journal of Arts and Sciences**, 3(7), 508-520.
- Plearnเพลิน by Krungsri Guru. (2563). ทองคำยังน่าลงทุนอยู่หรือไม่?. สืบค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2565 จาก <https://www.krungsri.com/th/plearn-plearn/gold-investment-2020>.

- Schiffman, L. G., & Kanuk, L. L. (2010). **Consumer behavior** (10 th ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson Education.
- Simon, H. A. (2013). **Administrative behavior: a study of decision-making process in administrative organizations** (4 th ed.). New York: The free press.
- Smart, S. B., Gitman, L. J., & Joehnk, M. D. (2017). **Fundamentals of Investing** (13 th ed.). Edinburgh, England: Pearson Education.
- Tan, C., Ngieng, Y., & Lim, A. (2013). **The diversification properties of gold in a Singapore portfolio**. Retrieved May 10, 2022, from <https://dr.ntu.edu.sg/handle/10356/5142>.
- Thapa, B. & Shah, A. k. (2020). Factors Influencing Investment Decisions in Gold. **Journal of Business and Social Sciences Research**, 5(2), 52-62.

ความสัมพันธ์ของการบังคับใช้กฎหมายด้านการท่องเที่ยวเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่น
ด้านการท่องเที่ยวในเขตอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์*

RELATIONSHIP OF TOURISM LAW ENFORCEMENT WITH LOCAL DEVELOPMENT
IN TOURISM OF KHAOKHO DISTRICT, PHETCHABUN PROVINCE

พชรดนัย วัชรธนพัฒนธาดา

Pacharadanai Watcharathanapattada

คณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยพิษณุโลก

Faculty of Public Administration, Phitsanulok University

E-mail: Nine9dd@gmail.com.

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับการบังคับใช้กฎหมายด้านการท่องเที่ยว 2) ระดับการพัฒนาท้องถิ่นด้านการท่องเที่ยว 3) ความสัมพันธ์ระหว่างการบังคับใช้กฎหมายด้านการท่องเที่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่นด้านการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยมีระเบียบวิธีการวิจัยคือ กลุ่มตัวอย่างเป็นสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 108 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยตารางสำเร็จรูปของเครจซีและมอร์แกน ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างในแต่ละกลุ่มโดยการสุ่มอย่างง่าย ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์การถดถอยแบบ Stepwise ผลการวิจัยพบว่าระดับการบังคับใช้กฎหมายด้านการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.81$, $S.D.=.20$) รายงานพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านความรู้ความเข้าใจกฎหมาย ($\bar{X}=4.03$, $S.D.=.48$) โดยด้านความชัดเจนของกฎหมายมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{X}=3.68$, $S.D.=.48$) ระดับการพัฒนาท้องถิ่นด้านการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.78$, $S.D.=.27$) รายงานพบว่าอยู่ในระดับมาก 5 ด้าน ส่วนด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.38$, $S.D.=1.1$) ตัวแปรความรู้ความเข้าใจกฎหมาย ช่องว่างกฎหมาย และขอบเขตการใช้กฎหมาย ร่วมกันทำนายการพัฒนาท้องถิ่นด้านการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.00 ซึ่งตัวแปรทั้งสามสามารถอธิบายการผันแปรดัชนีการพัฒนาท้องถิ่นด้านการท่องเที่ยวได้ร้อยละ 35.7 โดยมีสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ การพัฒนาท้องถิ่นด้านการท่องเที่ยว = $3.20 + .14(a) + .13(f) + .10(e)$ และสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน Z การพัฒนาท้องถิ่นด้านการท่องเที่ยว = $.25(Z_a) + .21(Z_f) + .19(Z_e)$

คำสำคัญ: การบังคับใช้กฎหมายด้านการท่องเที่ยว; การพัฒนาท้องถิ่นด้านการท่องเที่ยว

* Received December 2, 2021; Revised January 24, 2022; Accepted March 17, 2022

Abstracts

The objectives of this research were to study 1) The level of tourism law enforcement, 2) The level of tourism local development 3) The relationship between tourism law enforcement and the tourism local development of local government organizations in Khao Kho District, Phetchabun Province. The research methodology is samples were members of the council of local administrative organizations in Khao Kho District, Phetchabun Province. The totaling 108 people sample size was determined by the ready-made tables of Krejcie and Morgan samples in each group randomized by simple randomization use questionnaires to collect data. The statistical analysis of the data was mean, standard deviation and Stepwise regression analysis. The results found that the total level of tourism law enforcement of the local administrative organizations was at high level ($\bar{X}=3.81$, S.D.=.20). Each aspect was found to be at high level in all aspects. The aspect with the highest average was legal comprehension ($\bar{X}=4.03$, S.D.=.48), with the lowest mean law clarity ($\bar{X}=3.68$, S.D.=.48). The level of local development in corporate tourism. The total local administration was at high level ($\bar{X}=3.78$, S.D.=.27). Each aspect was found at high level in 5 aspects, while the economy and tourism were at moderate level ($\bar{X}=3.38$, S.D.=1.1). The legal gap statistical significance of the 0.00 level in three variables was to account for the 35.7% variation in tourism local development index. Forecasting equations in raw scores local development in tourism = $3.20+.14(a)+.13(f)+.10(e)$. Forecasting equations in standard form Z local development in tourism = $.25(Z_a)+.21(Z_f)+.19(Z_e)$.

Keywords; Tourism law enforcement; Local development in tourism

บทนำ

ประเทศไทยมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย สร้างรายได้ให้กับประชาชนและประเทศชาติ และเพื่อนำเงินตราเข้าสู่ประเทศ ซึ่งผลจากการส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว มามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน คนไทย โดยใช้กลไกทางการตลาดเฉพาะกลุ่มเพื่อเร่งดึงดูดให้นักท่องเที่ยวต่างประเทศ และนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ มีการท่องเที่ยวภายในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น มีการส่งเสริมสนับสนุนและกระตุ้น การท่องเที่ยวโดยความร่วมมือแบบพหุภาคี อันจะนำไปสู่การเป็นศูนย์กลางของ การท่องเที่ยวแห่งภูมิภาคเอเชียที่มั่นคงยั่งยืน การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการพัฒนาประเทศ และเป็นผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของท้องถิ่น การท่องเที่ยวเป็นปัจจัยสำคัญที่อำนวยความสะดวกให้กับประชาชนในท้องถิ่นในการสร้างงาน สร้างอาชีพและสร้างรายได้ นอกจากนี้ยังเป็นการกระตุ้น การพัฒนาด้านอื่น ๆ ตามมาอีกด้วย เมื่อการท่องเที่ยวขยายตัวและไม่มี การบริหารจัดการพื้นที่ที่ดี ก็อาจจะเกิดผลกระทบจากการท่องเที่ยว เช่น ก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรม พื้นที่ ธรรมชาติบางส่วนถูกทำลายก่อให้เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดทำบริการ สาธารณะ และกิจกรรมสาธารณะ เพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามหลักการพัฒนาท้องถิ่นอย่าง ยั่งยืน มีอำนาจออกกฎหมายเพื่อใช้บังคับใช้กับพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งอำนาจหน้าที่ตาม กฎหมายที่จัดตั้งกฎหมายการกระจายอำนาจและอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายหลายฉบับที่ได้รับการถ่ายโอน การปฏิบัติงาน ความเป็นอิสระขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำให้สามารถตามกฎหมายได้อย่างรวดเร็วตอบสนอง ความต้องการของท้องถิ่น ตามอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การท่องเที่ยวของประเทศไทยยังคงมีปัญหาในเรื่องความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ที่เกิดจากความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ อันเป็นผลมาจาก การขาดการบริหารจัดการอย่าง เป็นระบบเพื่อรองรับการเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยว เพื่อเป็นการมุ่งแก้ไขปัญหาค้นหาพื้นฐานและสร้างความยั่งยืน ให้กับการท่องเที่ยวไทย ซึ่งแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560-2564) จึงให้ความสำคัญกับ การสร้างแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว การให้ประชาชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการดูแลนักท่องเที่ยว ในเรื่องของความปลอดภัย การพัฒนาสินค้าและบริการบนพื้นฐานของมรดกและ วัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งสาระสำคัญของแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560-2564) คือ การกระจายการพัฒนาการท่องเที่ยวไปยังพื้นที่ใหม่ โดยให้ประชาชนในพื้นที่และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วม

อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญ มีศักยภาพ ที่สามารถรองรับ นักท่องเที่ยวได้จำนวนมาก มียอดภูเขาสูงประมาณ 1,174 เมตร อยู่เหนือระดับน้ำทะเล ภูมิอากาศบนเขาค้อ เย็นตลอดทั้งปี จนมีชื่อเรียกว่าสวิตเซอร์แลนด์เมืองไทย มีบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการท่องเที่ยว มีสถานที่ ท่องเที่ยวที่อีกหลายแห่งที่เป็นจุดดึงดูดใจ ให้นักท่องเที่ยวแวะมาเยือน ได้แก่ พิพิธภัณฑ์อาวุธ อนุสรณ์สถานผู้ เสียสละเขาค้อ เจดีย์พระบรมสารีริกธาตุเขาค้อ และพระตำหนักเขาค้อ เป็นต้น ทั้งนี้จากการพัฒนาการ ท่องเที่ยวที่ผ่านมา อำเภอเขาค้อได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้เกิดการ

เปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตและอาชีพของคนในพื้นที่ และความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม เสียดายภาพโอกาสในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ หากทุกฝ่ายไม่ร่วมมือกัน จะเกิดผลกระทบในด้านต่างๆ ที่จะมากับการท่องเที่ยว

ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องให้ความรู้และความเข้าใจกับประชาชนในท้องถิ่นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและการบริหารจัดการมากขึ้น การมีส่วนร่วมของชุมชนมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสนับสนุนและ พัฒนาการท่องเที่ยว ผู้วิจัยซึ่งเป็นทีปรีษาของสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวเขาคว ได้เล็งเห็นความสำคัญ จึงจะ ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบังคับใช้กฎหมายด้านการท่องเที่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่นด้านการท่องเที่ยว ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอเขาคว จังหวัดเพชรบูรณ์ ว่าเป็นไปตามแนวทางของเกณฑ์การ ส่งเสริมมาตรฐานการท่องเที่ยวหรือไม่ รวมถึงอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย ทั้งกฎหมายจัดตั้งองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นเอง กฎหมายการกระจายอำนาจและกฎหมายที่ได้รับการถ่ายโอนภารกิจ เพื่อจัดทำมาตรการทาง กฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวมีการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เกิดการ พัฒนาอย่างสมดุลทั้งสามมิติ คือ ด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม มีรายได้จากการท่องเที่ยว ทำให้ ท้องถิ่นเกิดการพัฒนาและสามารถรักษาสภาพในการรองรับนักท่องเที่ยว อนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรม วิถี ชีวิตอันดีงาม เกิดประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยวเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวและผู้ประกอบการและส่งผลไปถึงระบบ เศรษฐกิจของประเทศไทยด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบังคับใช้กฎหมายด้านการท่องเที่ยวขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น ในอำเภอเขาคว จังหวัดเพชรบูรณ์
2. เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาท้องถิ่นด้านการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอ เขาคว จังหวัดเพชรบูรณ์
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบังคับใช้กฎหมายด้านการท่องเที่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่น ด้านการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอเขาคว จังหวัดเพชรบูรณ์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษาการบังคับใช้กฎหมายขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในอำเภอเขาคว จังหวัดเพชรบูรณ์
2. ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา
 - 2.1 ตัวแปรอิสระ คือการบังคับใช้กฎหมายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอเขาคว จังหวัดเพชรบูรณ์
 - 2.2 ตัวแปรตาม คือ การพัฒนาท้องถิ่นด้านการท่องเที่ยวขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเขาคว จังหวัดเพชรบูรณ์
3. ขอบเขตด้านระยะเวลา มกราคม 2564 ถึง สิงหาคม 2564

4. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

4.1 ประชากร คือสมาชิกสภาในองค์การบริหารส่วนตำบลเขาค้อ องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งสมอ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแม่นา องค์การบริหารส่วนตำบลเข็กน้อย และเทศบาลตำบลแคมป์สน จำนวนทั้งสิ้น 150 คน

4.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือสมาชิกสภาในองค์การบริหารส่วนตำบลเขาค้อ องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งสมอ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแม่นา องค์การบริหารส่วนตำบลเข็กน้อยและเทศบาลตำบลแคมป์สน จำนวน 108 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตารางสำเร็จเครจซี่และมอร์แกน แล้วทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างในแต่ละกลุ่ม โดยการสุ่มอย่างง่าย (Sample Random Sampling)

5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

แบบสอบถามเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายด้านการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นด้านการท่องเที่ยวในเขตอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 2 ตอน รวม 60 ข้อ ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายด้านการท่องเที่ยวจำนวน 6 ด้าน ๆ ละ 5 ข้อ รวม 30 ข้อ ได้แก่ (1) ด้านความรู้ ความเข้าใจกฎหมายของ การท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง (2) ด้านความชัดเจนและพื้นฐานของกฎหมาย (3) ด้านความขัดแย้งหรือ ความทับซ้อนของกฎหมาย (4) ด้านความทับซ้อนของหน่วยงานหรือองค์กรที่รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยว (5) ด้านขอบเขตของการใช้กฎหมาย (6) ด้านช่องว่างของกฎหมาย เป็นแบบการวัดค่าของลิเกิร์ต (Likert) เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่นด้านการท่องเที่ยวในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 6 ด้าน ๆ ละ 5 ข้อ รวม 30 ข้อ ได้แก่ (1) ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน (2) ด้านการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว (3) ด้านการพัฒนาด้านการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม (4) ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต สังคม และสาธารณสุข (5) ด้านการพัฒนาด้านการพัฒนาระบบบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ และ (6) ด้านการพัฒนาด้านการบริหารจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ

6. การเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีขั้นตอน ดังนี้

6.1 ผู้วิจัยทำหนังสือจากคณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยพิษณุโลก ถึงผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อขอความอนุเคราะห์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

6.2 ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยเริ่มเก็บข้อมูลระหว่างเดือนมกราคม 2564 ถึง สิงหาคม 2564

6.3 นำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้ไปตรวจความถูกต้องของข้อมูลและให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ นำไปบันทึกข้อมูลในแต่ละชุด แล้ววิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

7. การวิเคราะห์ข้อมูล

7.1 การวิเคราะห์ระดับการบังคับใช้กฎหมายด้านการท่องเที่ยวและระดับการพัฒนาท้องถิ่นด้านการท่องเที่ยวในเขตอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ใช้การหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แล้วนำเสนอในรูปแบบตาราง

7.2 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการบังคับใช้กฎหมายด้านการท่องเที่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่นด้านการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ใช้การวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) การทดสอบสมมติฐานใช้การวิเคราะห์ค่าสถิติการวิเคราะห์การถดถอยแบบ Stepwise ในการพยากรณ์การพัฒนาท้องถิ่นด้านการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

8. การแปลผลการวิจัย

8.1 การแปลผลการวิจัยที่ใช้ระดับการวัดข้อมูลประเภทอันตรภาคชั้น (Interval Scale) ใช้เกณฑ์การแปลความหมาย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2557, น. 103)

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 อยู่ในระดับน้อยที่สุด

สรุปผลการวิจัย

1. ระดับการบังคับใช้กฎหมายด้านการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับการบังคับใช้กฎหมายด้านการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

ด้านที่	การบังคับใช้กฎหมายด้านการท่องเที่ยว	ระดับความคิดเห็น		
		MEAN	S.D.	ระดับ
1	ความรู้ ความเข้าใจกฎหมาย	4.03	.48	มาก
2	ความชัดเจนของกฎหมาย	3.62	.48	มาก
3	ความขัดแย้งของกฎหมาย	3.70	.33	มาก
4	ความทับซ้อนของหน่วยงาน	3.63	.36	มาก
5	ขอบเขตการใช้กฎหมาย	3.93	.51	มาก
6	ช่องว่างของกฎหมาย	3.96	.42	มาก
รวมเฉลี่ย		3.81	.20	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่าการบังคับใช้กฎหมายด้านการท่องเที่ยวขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น ในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.81$, $S.D.=.20$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านความรู้ความเข้าใจกฎหมาย ($\bar{X}=4.03$, $S.D.=.48$)

รองลงมาด้านช่องว่างของกฎหมาย ($\bar{X} = 3.96$, $S.D. = .42$) โดยด้านความชัดเจนของกฎหมายมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{X} = 3.68$, $S.D. = .48$)

2. ระดับการพัฒนาท้องถิ่นด้านการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ระดับการพัฒนาท้องถิ่นด้านการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอ เขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

ด้านที่	การพัฒนาท้องถิ่นด้านการท่องเที่ยว	ระดับความคิดเห็น		
		MEAN	S.D.	ระดับ
1	โครงสร้างพื้นฐาน	3.75	.55	มาก
2	เศรษฐกิจและการท่องเที่ยว	3.38	1.1	ปานกลาง
3	การศึกษาและวัฒนธรรม	3.71	.49	มาก
4	คุณภาพชีวิตที่ดี	4.07	.38	มาก
5	การบริหารงานเป็นเลิศ	3.85	.34	มาก
6	การจัดการทรัพยากร	3.94	.52	มาก
รวมเฉลี่ย		3.78	.27	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่าการพัฒนาท้องถิ่นด้านการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$, $S.D. = .27$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก จำนวน 5 ด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านคุณภาพชีวิตที่ดี ($\bar{X} = 4.07$, $S.D. = .38$) รองลงมาด้านการจัดการทรัพยากร ($\bar{X} = 3.94$, $S.D. = .52$) และอยู่ในระดับปานกลางคือด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{X} = 3.38$, $S.D. = 1.1$)

3. ความสัมพันธ์ระหว่างการบังคับใช้กฎหมายด้านการท่องเที่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่นด้านการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์การถดถอยแบบ Stepwise ในการพยากรณ์การพัฒนาท้องถิ่นด้านการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

ตัวแปร	b	β	t	Sig.
ความรู้ความเข้าใจกฎหมาย (a)	.14	.25	2.67	.009*
ช่องว่างของกฎหมาย (f)	.13	.21	2.29	.024*
ขอบเขตการใช้กฎหมาย (e)	.10	.19	2.07	.041*
ค่าคงที่ (Constant)	3.20	15.11	.000*	
R = 2.31; $R^2 = .357$; F = 6.46; p value < .000				

จากตารางที่ 3 การศึกษาปัจจัยที่สามารถร่วมกันทำนายการพัฒนาท้องถิ่นด้านการท่องเที่ยว พบว่ามีตัวแปรความรู้ความเข้าใจกฎหมาย ช่องว่างกฎหมาย และขอบเขตการใช้กฎหมายที่ร่วมกันทำนายการพัฒนาท้องถิ่นด้านการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (p value

< .000) ซึ่งตัวแปรทั้งสามสามารถอธิบายการผันแปรดัชนีการพัฒนาท้องถิ่นด้านการท่องเที่ยวได้ร้อยละ 35.7 ($R^2=.357$)

สามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ ดังสมการที่ (1)

$$\text{การพัฒนาท้องถิ่นด้านการท่องเที่ยว} = 3.20 + .14(a) + .13(f) + .10(e) \quad (1)$$

สามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน ดังสมการที่ (2)

$$Z_{\text{การพัฒนาท้องถิ่นด้านการท่องเที่ยว}} = .25(Z_a) + .21(Z_f) + .19(Z_e) \quad (2)$$

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

1. การบังคับใช้กฎหมายด้านการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอ เขาต่อ จังหวัดเพชรบูรณ์ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน อาจเป็นเพราะว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการจัดบริการสาธารณะ มีกฎหมายที่ให้อำนาจเกี่ยวข้องกับการจัดบริการสาธารณะมีกิจกรรมที่กระทำโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะต้องจัดทำ โดยมีหลักการทำงานที่จะต้องยึดถือไว้ว่าการจัดบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนนั้นจะต้องมีคุณภาพ ได้มาตรฐาน มีความโปร่งใส มีประสิทธิภาพ และมีความรับผิดชอบ ตามแผนการกระจายอำนาจด้านการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 3 ภารกิจ คือ การวางแผนการท่องเที่ยว การปรับปรุงดูแลบำรุงรักษาสถานที่ท่องเที่ยวและการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ มีการให้ความรู้ ความเข้าใจกฎหมายของการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง มีความชัดเจนและพื้นฐานของกฎหมาย มีการประสานงานความขัดแย้งหรือความทับซ้อนของกฎหมายระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อลดความทับซ้อนของหน่วยงานหรือองค์กรที่รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยว มีการศึกษาขอบเขตของการใช้กฎหมายเพื่อลดช่องว่างของกฎหมาย สอดคล้องกับงานวิจัยของ Techera, J. E. and Klein, N. ได้ทำการวิจัยเรื่องบทบาทของกฎหมายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีปลาฉลามประเทศออสเตรเลีย ผลการวิจัยพบว่าการท่องเที่ยวเป็นผลดีต่อเศรษฐกิจ สังคม การศึกษาและสิ่งแวดล้อม แต่มีความเสี่ยงต่อคน สัตว์และสิ่งแวดล้อม และสอดคล้องกับเกียรตินิสกุล ชลคงคา และคณะ ศึกษาวิจัยเรื่อง มาตรการทางกฎหมายเพื่อการสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ อย่างยั่งยืนบนพื้นที่เกาะช้าง กิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด ผลการวิจัยพบว่า การบังคับใช้กฎหมายภายใต้นโยบายสนับสนุนการท่องเที่ยวยังไม่ชัดเจน มาตรการทางกฎหมายที่จะนำมาใช้ คือมาตรการกฎหมายอาญา กฎหมายแพ่ง กฎหมายปกครองและการส่งเสริมกฎหมาย ในการสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่าง และยังสอดคล้องกับ กาญจนา คงภิรมย์ วิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่าในประเด็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่ตลอดจนภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการเสนอแนะแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ให้มีตัวแทนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาส่งเสริมให้เกิดภาคีเครือข่ายของภาคประชาชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

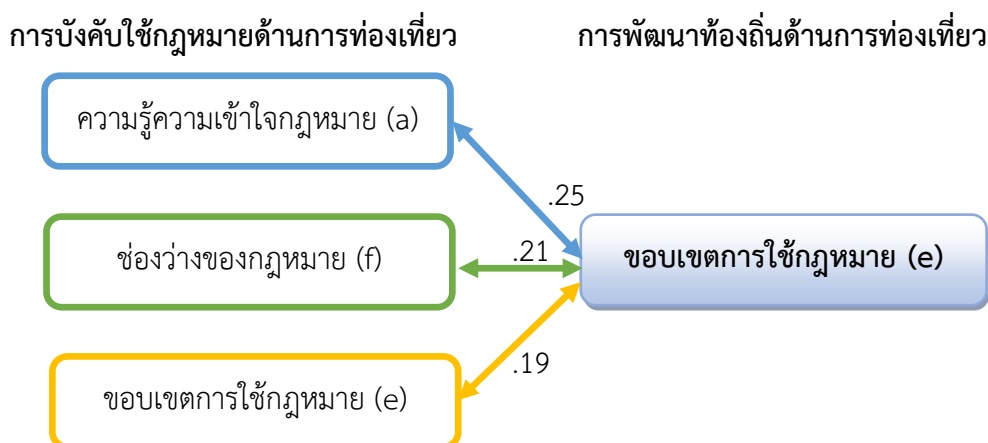
2. ระดับการพัฒนาท้องถิ่นด้านการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอเขาต่อ จังหวัดเพชรบูรณ์ภาพรวมอยู่ในระดับมาก รายด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก 5 ด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านคุณภาพชีวิตที่ดี รองลงมาด้านการจัดการทรัพยากร และอยู่ในระดับปานกลางคือด้านเศรษฐกิจและการ

ท่องเที่ยว เป็นเพราะว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยวส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวด้านการสร้างความเชื่อมั่นและส่งเสริมการท่องเที่ยวและ ด้านการพัฒนาสินค้า บริการ และปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยว ทั้งนี้เป็นเพราะด้านพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยวนั้นเป็นบริการสาธารณะอันเป็นภารกิจหลักขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามอำนาจหน้าที่ที่มีความร่วมมือระหว่างหน่วยงานทั้งภาครัฐ และภาคเอกชนเพื่อการบูรณาการบุคลากรงบประมาณ และแหล่งข้อมูลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ในการสำรวจจัดทำข้อมูล วางแผนงานร่วมกันในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเสนอแนะแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับกาญจนา คงภิรมย์ ศึกษาแนวทางการพัฒนาการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นจังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่าระดับการพัฒนาการส่งเสริมการท่องเที่ยว ทางประวัติศาสตร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดนครราชสีมาภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยมีข้อเสนอแนะควรมีการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน บูรณาการบุคลากร งบประมาณ จัดทำข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว การเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่ตลอดจนภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้เกิดภาคีเครือข่ายของภาคประชาชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และยังสอดคล้องกับ ญัตติกัญจน์ รัตนวรกานต์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับมาตรการทางกฎหมายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ผลการวิจัยพบว่า ระดับของการใช้กฎหมายจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีขอบเขตที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวมากที่สุด โดยเฉพาะด้านพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว ส่วนการปฏิบัติงานด้านการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกด้านอยู่ในระดับมากคือ ด้านพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยวมีค่าเฉลี่ยสูงสุด

3. ความสัมพันธ์ระหว่างการบังคับใช้กฎหมายด้านการท่องเที่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่นด้านการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ จากการศึกษาปัจจัยที่สามารถร่วมกันทำนายการพัฒนาท้องถิ่นด้านการท่องเที่ยว พบว่ามีตัวแปรความรู้ ความเข้าใจกฎหมาย ช่องว่างกฎหมาย และขอบเขตการใช้กฎหมายที่ร่วมกันทำนายการพัฒนาท้องถิ่นด้านการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.000 ($p \text{ value} < .000$) ซึ่งตัวแปรทั้งสามสามารถอธิบายการผันแปรดัชนีการพัฒนาท้องถิ่น ด้านการท่องเที่ยวได้ร้อยละ 35 สอดคล้องกับสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิรพัฒน์ สรรพกุล ศึกษาการส่งเสริมและการพัฒนาการท่องเที่ยวท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลเมืองระนอง อำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง ผลการวิจัยพบว่า การบังคับใช้กฎหมายด้านความเข้าใจด้านกฎหมาย ช่องว่างของกฎหมาย และขอบเขตด้านการใช้กฎหมายมีความสัมพันธ์กับการส่งเสริมและการพัฒนาการท่องเที่ยวท้องถิ่นเทศบาลเมืองระนอง อำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง

องค์ความรู้ในการวิจัย

ความสัมพันธ์ระหว่างการบังคับใช้กฎหมายด้านการท่องเที่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่นด้านการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างการบังคับใช้กฎหมายด้านการท่องเที่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่นด้านการท่องเที่ยว

การบังคับใช้กฎหมายด้านการท่องเที่ยวพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ พบว่าการบังคับใช้กฎหมายด้านความรู้ความเข้าใจกฎหมายสามารถพยากรณ์การพัฒนาท้องถิ่นด้านการท่องเที่ยวได้สูงสุด รองลงมาเป็นช่องว่างของกฎหมาย ส่วนขอบเขตการใช้กฎหมาย สามารถพยากรณ์การพัฒนาท้องถิ่นด้านการท่องเที่ยวได้น้อยที่สุด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

1.1 การบังคับใช้กฎหมายด้านการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีการประสานความร่วมมือในการบังคับใช้กฎหมายให้เป็นแบบเดียวกัน

1.2 ด้านความชัดเจนของกฎหมายมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ควรปรับปรุงแก้ไขพัฒนาให้มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการประสานความร่วมมือด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกันให้มากขึ้น

1.3 การพัฒนาท้องถิ่นด้านการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาพรวม อยู่ในระดับมาก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ควรมีการประสานงานความร่วมมือกันในการพัฒนาท้องถิ่นด้านการท่องเที่ยวให้มากขึ้น

1.4 ด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด อยู่ในระดับปานกลางเพียงด้านเดียว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ควรประสานความร่วมมือกับชุมชนท้องถิ่นและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มากขึ้นในการแก้ไขปัญหา

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาวิจัย ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารหรือพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่น นอกจากการบังคับใช้กฎหมายหรือข้อปฏิบัติ ระเบียบภาครัฐในระดับท้องถิ่นอื่น ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวคล้ายคลึงกันเพื่อนำมาเปรียบเทียบกัน

บรรณานุกรม

- กาญจนา คงภิรมย์. (2559). แนวทางการพัฒนาการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดนครราชสีมา. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 35(6). 13-25
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2561). โพรโมทการท่องเที่ยวเมืองรองในประเทศไทย. แหล่งที่มา: <https://voicetv.co.th/read/SkJ8CUhQG>. สืบค้นเมื่อ 4 ม.ค. 2564.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2562). ทรัพยากรการท่องเที่ยวไทยชุดภาคเหนือ จังหวัดเพชรบูรณ์. กรุงเทพมหานคร: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- กิริพัฒน์ สรรพกุล. (2560). การส่งเสริมและการพัฒนาการท่องเที่ยวท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลเมืองระนอง อำเภอเมือง จังหวัดระนอง. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เกียรติสกุล ชลคงคา และคณะ. (2560). มาตรการทางกฎหมายเพื่อการสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างยั่งยืนบนพื้นที่เกาะช้าง อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- ชูวงศ์ ฉายะบุตร. (2560). การปกครองท้องถิ่นไทย. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พิมพ์แอนด์พริ้นติ้งเซ็นเตอร์ จำกัด.
- ณัชฎาภักย์จัน รัตนวรกานต์. (2561). องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับมาตรการทางกฎหมายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว. วารสารร่มพฤกษ์ มหาวิทยาลัยเกริก. 36(3). 180-200
- เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2562). บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง. สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรี ถนนสามเสน แขวงวชิรพยาบาล เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร.
- บังอรศรี ถาวรประดิษฐ์. (2562). มาตรการทางกฎหมายในการจัดการแพท่องเที่ยว ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2557). การแปลผลข้อมูลและสถิติเพื่อการวิจัยและพัฒนา. แหล่งที่มา <http://www.watpon.com/boonchom/doc>. สืบค้น 9 มี.ค. 2564.
- มิ่งสรรพ ขาวสะอาด. (2564). กรองกระแสการท่องเที่ยวของประเทศไทย. แหล่งที่มา <https://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/642>. สืบค้น 3 มีนาคม 2564.
- Techera, J. E. & Klein, N. (2013). The Role of Law in Shark Based Eco Tourism: Lessons from Australia. Marine Policy. 39. 21-28.

คุณภาพชีวิตที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานในสถานการณ์การระบาดโรคติดเชื้อ
ไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมแห่งหนึ่งในจังหวัดพิจิตร*
QUALITY OF LIFE AFFECTING WORK PERFORMANCE IN AN OUTBREAK CORONAVIRUS
DISEASE 2019 (COVID-19) OF AN INDUSTRIAL FACTORY WORKERS IN PHICHIT PROVINCE

สุภัทธี นัย ชุนสิงห์สกุล และ พชรดนัย วัชรธนพัฒน์ธาดา

Supattanee Kunsingsakun and Pacharadanai Watcharathanapattada

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ และ มหาวิทยาลัยพิษณุโลก

Phetchabun Rajabhat University and Phitsanulok University

Email: Nonglak711@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับคุณภาพชีวิต 2) ระดับประสิทธิภาพการทำงาน และ 3) ความสัมพันธ์ของคุณภาพชีวิตที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานในสถานการณ์การระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมแห่งหนึ่งในจังหวัดพิจิตร เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมแห่งหนึ่งในจังหวัดพิจิตร พ.ศ. 2564 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของทาโร ยามาเน่ ได้จำนวน 333 คน คำนวณสัดส่วนในแต่ละตำแหน่งงาน ประกอบด้วยหัวหน้างาน 11 คน และพนักงาน 322 คน ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย ด้วยวิธีการจับสลากรายชื่อ ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบสเปียร์แมน ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณภาพชีวิตในสถานการณ์การระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมแห่งหนึ่งในจังหวัดพิจิตร ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.66$, $SD = .62$) 2) ประสิทธิภาพในการทำงานในสถานการณ์การระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมแห่งหนึ่งในจังหวัดพิจิตร ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.92$, $SD = .29$) และ 3) คุณภาพชีวิตมีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิภาพการทำงานในภาพรวมมีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง ($r_s = .62^*$) โดยสถานภาพส่วนบุคคลที่แตกต่างกันไม่มีผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน

คำสำคัญ: คุณภาพชีวิต; ประสิทธิภาพในการทำงาน; อุตสาหกรรม

* Received March 18, 2022; Revised April 25, 2022; Accepted June 19, 2022

Abstract

The objectives of this research were to study 1) The level of quality of life, 2) The level of work efficiency, and 3) The Correlation Quality of life affecting work performance in an outbreak Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) of an industrial factory workers in Phichit Province. It is a quantitative research. The sample group was an industrial factory workers in Phichit Province, 2021. Determine the sample size from Taro Yamane's ready-made table for 333 people, calculating the proportion of each job position. It consisted of 11 supervisors and 322 employees. Simple sampling was used by way of listing lottery use questionnaires to collect information. Statistical analysis of data such as percentage, mean, standard deviation and the Spearman correlation coefficient. The results found that 1) the quality of life in the situation of the COVID-19 outbreak of an industrial factory workers in Phichit Province total was at moderate level ($\bar{x} = 2.66$, $SD = .62$) 2), work efficiency in the situation of the Covid-19 outbreak of an industrial factory workers total in Phichit Province was at moderate level ($\bar{x} = 2.92$, $SD = .29$) and 3) quality of life was positively correlated with work efficiency in a moderate level. ($r_s = .62^*$). Different personalities do not affect performance.

Keywords; Quality of life; Work efficiency; industry

บทนำ

การทำงานมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตที่ปฏิบัติมากกว่ากิจกรรมใด ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมอุตสาหกรรม คาดกันว่ามนุษย์ได้ใช้เวลาถึงหนึ่งในสามของชีวิตเป็นอย่ำน้อยอยู่ในโรงงานหรือสำนักงาน และยังเชื่อว่าในอนาคตอันใกล้นี้ มนุษย์จำเป็นต้องใช้เวลาของชีวิตเกี่ยวข้องกับการทำงานเพิ่มขึ้นไปอีก ซึ่งคนวัยแรงงานเป็นกลุ่มคนกลุ่มใหญ่ที่สุดของโครงสร้างประชากรไทย เป็นกลุ่มคนที่เป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ จึงเป็นกลุ่มประชากรที่ภาครัฐและเอกชนให้ความสำคัญทั้งในการพัฒนาศักยภาพและคุณภาพชีวิตที่ดีด้วย

คุณภาพชีวิตในการทำงาน (Quality of Working Life) ถือว่าเป็นสิ่งที่ยังสำคัญอย่างยิ่งเพราะคนเป็นทรัพยากรที่มีค่าและมีความสำคัญต่อองค์กร ดังนั้น สภาพแวดล้อมและบรรยากาศในสถานที่ทำงานต้องมีความเหมาะสมและเอื้อต่อการทำงาน คือ ทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีรู้สึกที่ดีต่องาน มีความมั่นคง ทำให้เกิดความสุข โดยจะส่งผลดีทั้งตัวบุคคลและองค์กร เช่น ช่วยเพิ่มผลผลิตขององค์กร เนื่องจากการจัดการคุณภาพชีวิตในองค์กรทำให้องค์กร มีนโยบายและการวางแผนด้านคุณภาพชีวิต มีการจัดกลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานด้านต่าง ๆ ทั้งในด้านลักษณะงาน บุคลากร และสภาพแวดล้อมที่ดีซึ่งส่งผลโดยตรงและอ้อมต่อการดำเนินงาน ส่งผลให้ผลผลิตขององค์กรเพิ่มขึ้น ช่วยเพิ่มขวัญและกำลังใจของผู้ปฏิบัติงาน เนื่องจากการมีคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดีทำให้พนักงานมีความพึงพอใจในงานก่อให้เกิดเป็นแรงจูงใจในการปฏิบัติงานทั้งยังส่งผลต่อความผูกพันและจงรักภักดีต่อองค์กรช่วยปรับปรุงศักยภาพของผู้ปฏิบัติงาน การพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานด้วยการเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานเพิ่มพูนทักษะความสามารถของตนเอง ไม่ว่าจะโดยการศึกษา ฝึกอบรมหรือการพัฒนาต่างเป็นการเพิ่มศักยภาพของผู้ปฏิบัติงาน ให้สูงขึ้น

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) มุ่งเน้นผลลัพธ์ให้คนไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความสุข ในขณะเดียวกันคุณภาพชีวิตในการทำงาน (Quality of work life) มีความสำคัญอย่างยิ่ง ในการทำงานปัจจุบัน เพราะคนเป็นทรัพยากรที่สำคัญ เป็นต้นทุนทางสังคมที่มีคุณค่า คนส่วนใหญ่ต้องเข้าสู่ระบบ การทำงาน เพื่อให้ชีวิตดำรงอยู่ได้และตอบสนองความต้องการพื้นฐาน เมื่อคนต้องทำงานในที่ทำงานเป็นส่วนใหญ่ จึงควรมีสภาพที่เหมาะสม ทำให้เกิดความสุขทั้งร่างกายและจิตใจ มีความรู้สึกมั่นคงทั้งสุขภาวะทางกาย สุขภาวะ ทางอารมณ์ สุขภาวะทางจิตวิญญาณ และสุขภาวะทางสังคม คุณภาพชีวิตการทำงานมีผลต่อการทำงานมาก ทำให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง ทำให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่องาน และทำให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อองค์กร นอกจากนี้ยังช่วยส่งเสริมในเรื่องสุขภาพจิตช่วยให้เจริญก้าวหน้า มีการพัฒนาตนเองให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพขององค์กร และยังช่วยลดปัญหาการขาดงาน การลาออก ลดอุบัติเหตุ และส่งเสริมให้ได้ผลผลิตและการบริการที่ดีมีคุณภาพ

การทำงานให้หน่วยงานต่าง ๆ ต่างก็ตระหนักถึงการปรับเปลี่ยนกระบวนการหรือวิธีการทำงาน เพื่อให้ การทำงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล กลยุทธ์ในการสร้างความสำเร็จในการทำงาน หรือเทคนิคการพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน ตลอดจนการทำงานอย่างไรให้มีความสุข นั้นแสดงว่าองค์กรทั้งหลายต่างก็มีความเห็นตรงกันว่าองค์กรจะมีความเจริญก้าวหน้าหรือพัฒนาไปสู่ความเป็นเลิศได้นั้น สิ่งสำคัญประการหนึ่งอยู่ที่ ผู้ปฏิบัติงาน มีคุณภาพ และสามารถทำงานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด มีความสุขในการทำงาน

เห็นผลสำเร็จของการทำงาน ต้องการให้การทำงานเต็มไปด้วยความสุข รู้สึกสนุกกับงาน มองข้ามอุปสรรคในการทำงาน เรียนรู้ว่าต้องทำงานอย่างไรจึงมีความสุข การทำงานไม่เพียงแต่ต้องมีความสุขเท่านั้น แต่ต้องเป็นการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพด้วยจึงจะทำให้เป็นคนที่ทำงานดี ทำงานเก่ง จนเป็นที่พึงพอใจของผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน ดังนั้นผู้ที่มีประสิทธิภาพในการทำงานจึงเป็นผู้ที่ฉลาดในการเรียนรู้ในการทำงานอย่างไรจึงจะบรรลุผลสำเร็จในเวลาอันรวดเร็ว นั่นก็คือการลงทุนน้อย แต่ได้ผลตอบแทนมากกว่า ในเชิงเศรษฐศาสตร์อาจเน้นความคุ้มค่าหรือความคุ้มค่าในการปฏิบัติงานด้วย งานเป็นสิ่งสำคัญที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ทุกคน การทำงานก็เพื่อปรารถนาที่จะให้งานของตนเองก้าวหน้า มีประสิทธิภาพและเกิดผลสัมฤทธิ์ต่อองค์กร ต่อสังคม และครอบครัวโดยรวม บุคคลที่มีการพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลาจะมีความพร้อมต่อการแข่งขัน และจะเป็นบุคคลที่พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลง อยู่ตลอดเวลา หน่วยงานหรือองค์กรที่มีพนักงานเหล่านี้ก็就会有ความเจริญก้าวหน้าไปด้วย

ประเทศไทยยังเผชิญหน้ากับสถานการณ์โรคโควิด-19 ระบาด แม้ว่าการแพร่ระบาดจะลดความเข้มข้น แต่รัฐบาลก็ประกาศให้ประชาชนเข้มงวดกับมาตรการทางด้านสาธารณสุขต่อไป เนื่องจากตราบดีที่ยังไม่มีวัคซีนป้องกันโรคโควิด-19 และการฉีดยังไม่ครอบคลุม โอกาสที่จะเกิดการระบาดรอบใหม่ย่อมมีอยู่ตลอดเวลาในขณะนี้ ถือว่าโรคดังกล่าวได้คุกคามสุขภาพของคนไทยและประชากรโลก และบีบบังคับให้การดำเนินชีวิตของทุกคนต้องเปลี่ยนแปลง การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนาส่งผลทำให้องค์กรต่าง ๆ มีการปรับตัวในช่วงระยะสั้น และมีนโยบายเร่งด่วน คือ การทำงานนอกสถานที่ตั้งปกติ (work from home) หรือการทำงานทางไกล เมื่อเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาด ประสิทธิภาพการทำงานและประสิทธิผลขององค์กร มีการขับเคลื่อนงาน หาเครื่องมือ มีการกำกับติดตามงาน และอำนวยความสะดวกและการทำงานที่บ้านให้มีมาตรฐานงานใกล้เคียงกับที่ทำงาน สิ่งทีทุกองค์กรต้องมีการเปลี่ยนแปลง คือ มาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา เช่น ใส่แมส การเว้นระยะห่างทางสังคม (social distancing) การแยกตัวออกจากชุมชน การปกป้ององค์กรจากการติดเชื้อของบุคลากรเพื่อไม่ให้องค์กรเกิดความเสียหาย มีการเตรียมความพร้อมในการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตและวัฒนธรรมการทำงานไปด้วย ให้ความสำคัญของคุณภาพชีวิตและการทำงานของบุคลากรเป็นเรื่องสำคัญ นอกจากนั้น “คุณภาพของงาน” คือการติดตามประเมินผล ต้องทำตัวชี้วัดระหว่างหัวหน้างานกับลูกน้องว่าเป้าหมายจะต้องทำงานให้สำเร็จตามปริมาณเท่าใดบ้าง เพื่อคาดหวังว่าคุณภาพงานมีประสิทธิภาพไม่แตกต่างจากที่ทำงาน เพื่อให้องค์กรกำกับติดตามได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์กรต่าง ๆ ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโควิด-19 มีการกำหนดนโยบาย ที่สนองนโยบายรัฐบาลคือ ให้บุคลากรปฏิบัติงานที่บ้านเพื่อลดความเสี่ยงจากการติดเชื้อไวรัสโควิด-19 จากสถานที่ทำงานและระบบขนส่งสาธารณะ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของการทำงานย่อมส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต ของบุคลากร เช่น การได้รับค่าตอบแทนที่ลดลง สภาพแวดล้อมการทำงานที่เปลี่ยนไป ความมั่นคงในหน้าที่การงาน เมื่อคุณภาพชีวิตไม่ดีสุขภาพจิตก็จะไม่ดีตาม ส่งผลให้การปฏิบัติงานไม่มีประสิทธิภาพและองค์กรไม่สามารถบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาคุณภาพชีวิตที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานใน สถานการณ์การระบาดของ

ไวรัสโควิด-19 ของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมแห่งหนึ่ง ในจังหวัดพิจิตร เพื่อนำผลวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา หรือปรับปรุงคุณภาพชีวิตและประสิทธิภาพในการทำงานอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตในสถานการณ์การระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมแห่งหนึ่ง ในจังหวัดพิจิตร
2. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพในการทำงานในสถานการณ์การระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมแห่งหนึ่ง ในจังหวัดพิจิตร
3. เพื่อหาความสัมพันธ์ของคุณภาพชีวิตที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานในสถานการณ์การระบาด โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมแห่งหนึ่ง ในจังหวัดพิจิตร

สมมติฐานของการวิจัย

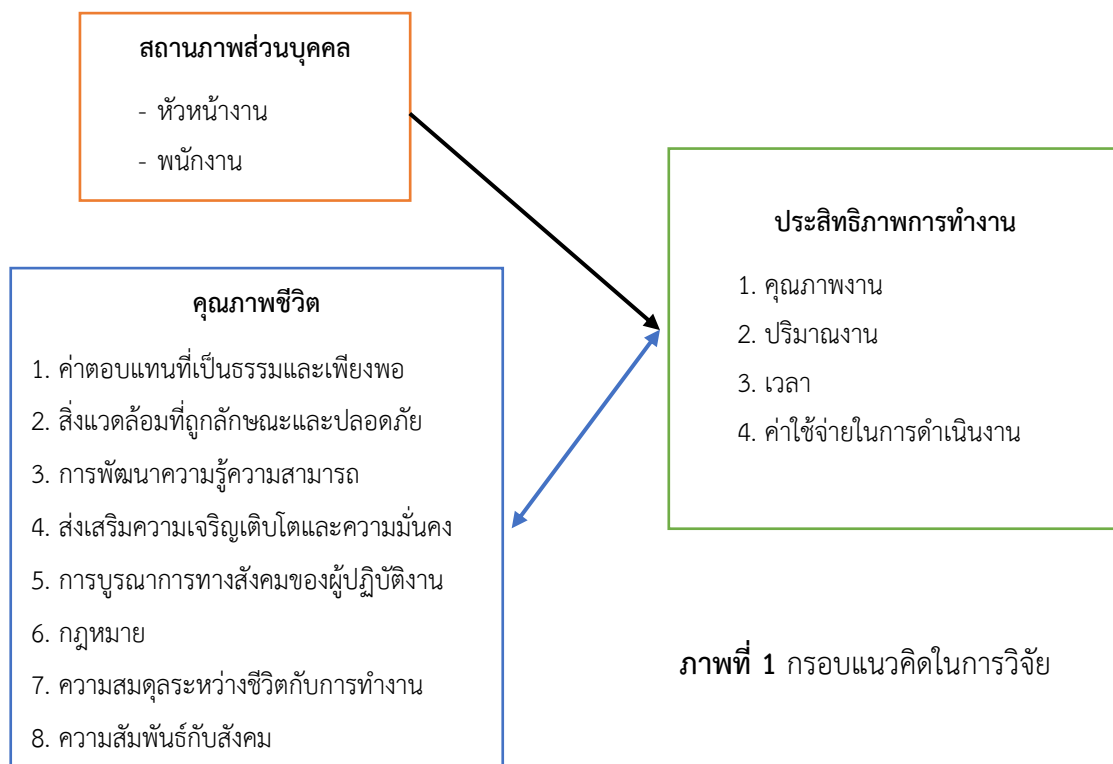
1. คุณภาพชีวิตมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการทำงานในสถานการณ์การระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมแห่งหนึ่ง ในจังหวัดพิจิตร
2. สถานภาพส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานในสถานการณ์การระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมแห่งหนึ่ง ในจังหวัดพิจิตรแตกต่างกัน

กรอบแนวคิดของการวิจัย

งานวิจัยเรื่องคุณภาพชีวิตในสถานการณ์การระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมแห่งหนึ่ง ในจังหวัดพิจิตร สามารถนำมากำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยได้ดังนี้

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

2.1 ขอบเขตด้านพื้นที่ ในจังหวัดพิจิตร

2.2 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.2.1 ประชากร คือพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมแห่งหนึ่ง ในจังหวัดพิจิตร พ.ศ. 2564 จำนวน 1,725 คน ประกอบด้วยหัวหน้างาน 57 คน และพนักงาน 1,668 คน

2.2.2 กลุ่มตัวอย่าง คือพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมแห่งหนึ่ง ในจังหวัดพิจิตร พ.ศ. 2564 ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของทาโร ยามาเน่ ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % ได้จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง 333 คน นำมาคำนวณสัดส่วนในแต่ละตำแหน่งงาน ประกอบด้วยหัวหน้างาน 11 คน และพนักงาน 322 คน ใช้การสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple random Sampling) ด้วยวิธีการจับสลากรายชื่อ (Lottery Method) แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

จำนวนประชากร			จำนวนกลุ่มตัวอย่าง		
หัวหน้างาน	พนักงาน	รวม	หัวหน้างาน	พนักงาน	รวม
57	1,668	1,725	11	322	333

2.3 ขอบเขตด้านตัวแปร

2.3.1 ตัวแปรอิสระ คือคุณภาพชีวิต ประกอบด้วย 1) ค่าตอบแทนที่เป็นธรรมและเพียงพอ (Adequate and Fair Compensation) 2) สิ่งแวดล้อมที่ถูกลักษณะและปลอดภัย (Safe and Healthy Environment) 3) การพัฒนาความรู้ความสามารถ (Development of Human Capacities) 4) ส่งเสริมความเจริญเติบโตและความมั่นคง (growth and security) 5) การบูรณาการทางสังคมของผู้ปฏิบัติงาน (social integration) 6) กฎหมาย (Constitutionalism) 7) ความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน (the total life space) และ 8) ความสัมพันธ์กับสังคม (social relevance)

2.3.2 ตัวแปรตาม คือ ประสิทธิภาพการทำงาน ประกอบด้วย 1) คุณภาพงาน 2) ปริมาณงาน 3) เวลา และ 4) ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน

2.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เป็นแบบสอบถาม มีลักษณะคำถามเป็นคำถามปลายปิด (Close-Ended-Question) ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลตำแหน่งงานของผู้ตอบแบบสอบถาม คือหัวหน้างาน และพนักงาน

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยคุณภาพชีวิต ประกอบด้วย 1) ค่าตอบแทนที่เป็นธรรมและเพียงพอ 2) สิ่งแวดล้อมที่ถูกลักษณะและปลอดภัย 3) การพัฒนาความรู้ความสามารถ 4) ส่งเสริมความเจริญเติบโตและความมั่นคง 5) การบูรณาการทางสังคมของผู้ปฏิบัติงาน 6) กฎหมาย 7) ความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน และ 8) ความสัมพันธ์กับสังคม

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพการทำงาน ประกอบด้วย 1) คุณภาพงาน 2) ปริมาณงาน 3) เวลา และ 4) ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน

2.5 การทดสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

2.5.1 หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม จำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระและโครงสร้างของข้อคำถามตลอดจนภาษาที่ใช้ และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม และวัตถุประสงค์ (Item-Objective Congruence Index: IOC) ได้ค่ามากกว่า 0.5 ขึ้นไปทุกข้อ

2.5.2 หาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงไปทดลองใช้ (Try out) ในโรงงานอุตสาหกรรมในเขตจังหวัดนครสวรรค์ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) ซึ่งมีค่าอัลฟาของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.86 ถือว่าผ่านเกณฑ์

2.5.3 นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้แจกกลุ่มตัวอย่างจริง ที่ใช้ในการวิจัยต่อไป

2.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล ทำหนังสือถึงผู้บริหารโรงงานอุตสาหกรรมที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม โดยทีมงานวิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง นำมาตรวจสอบความถูกต้อง นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์

2.7 ระยะเวลา 6 เดือน ตั้งแต่เดือน มิถุนายน 2564 ถึง ธันวาคม 2564

2.8 การวิเคราะห์ข้อมูล

2.8.1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percent) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2.8.2 สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ทดสอบสมมติฐานคุณภาพชีวิตมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการทำงานในสถานการณ์การระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมแห่งหนึ่ง ในจังหวัดพิจิตร ใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบสเปียร์แมน (Spearman rank correlation coefficient หรือ Spearman's rho) (r_s)

2.9 การแปลผล

จากการคำนวณโดยใช้สูตรการคำนวณความกว้างของอันตรภาค ดังนี้

$$\text{จากสูตร ความกว้างของอันตรภาคชั้น} = \frac{\text{ข้อมูลที่มีค่าสูงสุด} - \text{ข้อมูลที่มีค่าต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} = 0.08$$

เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ยในแบบสอบถาม ดังนี้

4.21 – 5.00 อยู่ในระดับมากที่สุด

3.41 – 4.20 อยู่ในระดับมาก

2.61 – 3.40 อยู่ในระดับปานกลาง

1.81 – 2.60 อยู่ในระดับน้อย

1.00 – 1.80 อยู่ในระดับน้อยที่สุด

เกณฑ์การแปลความหมายค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ใช้เกณฑ์ดังนี้

ค่า r_s	ระดับของความสัมพันธ์
.91 - 1.00	มีความสัมพันธ์กันสูงมาก
.71 - .90	มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง
.51 - .70	มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง
.31 - .50	มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ
.00 - .30	มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำมาก

ผลการศึกษา

3.1 ระดับคุณภาพชีวิตในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมแห่งหนึ่ง ในจังหวัดพิจิตร แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับคุณภาพชีวิตในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมแห่งหนึ่ง ในจังหวัดพิจิตร

คุณภาพชีวิต (ด้าน)	$\bar{x}$	SD.	ระดับ	ลำดับที่
1) ค่าตอบแทนที่เป็นธรรมและเพียงพอ	2.57	.90	น้อย	6
2) สิ่งแวดล้อมที่ถูกลักษณะและปลอดภัย	2.87	.43	ปานกลาง	1
3) การพัฒนาความรู้ความสามารถ	2.54	.84	น้อย	7
4) ส่งเสริมความเจริญเติบโตและความมั่นคง	2.85	.42	ปานกลาง	2
5) การบูรณาการทางสังคมของผู้ปฏิบัติงาน	2.66	.75	ปานกลาง	3
6) กฎหมาย	2.63	.84	ปานกลาง	4
7) ความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน	2.53	.86	น้อย	8
8) ความสัมพันธ์กับสังคม	2.58	.92	น้อย	5
รวม	2.66	.62	ปานกลาง	

จากตารางที่ 2 พบว่าคุณภาพชีวิตในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมแห่งหนึ่ง ในจังหวัดพิจิตรภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 2.66, SD. = .62) เมื่อพิจารณารายด้านเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่าอยู่ในระดับปานกลาง 4 ด้าน คือด้านสิ่งแวดล้อมที่ถูกลักษณะและปลอดภัย ($\bar{x}$ = 2.87, SD. = .43) ด้านส่งเสริมความเจริญเติบโตและความ

มั่นคง ($\bar{x}=2.85$, $SD=.42$) ด้านการบูรณาการทางสังคมของผู้ปฏิบัติงาน ($\bar{x}=2.66$, $SD=.75$) ด้านกฎหมาย ($\bar{x}=2.63$, $SD=.84$) และอยู่ในระดับน้อย 4 ด้าน โดยด้านความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{x}=2.53$, $SD=.86$) ตามลำดับ

3.2 ระดับประสิทธิภาพในการทำงานในสถานการณ์การระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของพนักงาน โรงงานอุตสาหกรรมแห่งหนึ่ง ในจังหวัดพิจิตร แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิภาพในการทำงานในสถานการณ์การระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมแห่งหนึ่ง ในจังหวัดพิจิตร

ประสิทธิภาพในการทำงาน (ด้าน)	$\bar{x}$	SD.	ระดับ	ลำดับ ที่
1) คุณภาพงาน	3.42	.53	มาก	1
2) ปริมาณงาน	2.67	.48	ปานกลาง	3
3) เวลา	2.26	.53	ปานกลาง	4
4) ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน	2.69	.41	ปานกลาง	2
รวม	2.92	.29	ปานกลาง	

จากตารางที่ 3 พบว่าประสิทธิภาพในการทำงานในสถานการณ์การระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมแห่งหนึ่ง ในจังหวัดพิจิตรภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=2.92$, $SD=.29$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากคือด้านคุณภาพงาน ($\bar{x}=3.42$, $SD=.53$) และอยู่ในระดับ ปานกลาง 3 ด้าน เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ ด้านค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ($\bar{x}=2.69$, $SD=.41$) ด้านปริมาณงาน ($\bar{x}=2.67$, $SD=.48$) และด้านเวลา ($\bar{x}=2.26$, $SD=.53$) ตามลำดับ

3. วิเคราะห์สมมติฐานความสัมพันธ์ของคุณภาพชีวิตที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานในสถานการณ์ การระบาด โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมแห่งหนึ่ง ในจังหวัดพิจิตร แสดงดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของคุณภาพชีวิตที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานในสถานการณ์การระบาด โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมแห่งหนึ่งในจังหวัดพิจิตร

คุณภาพชีวิต	ประสิทธิภาพการทำงาน		
	r_s	p-value (Sig.2-tailed)	ลำดับที่
1) ค่าตอบแทนที่เป็นธรรมและเพียงพอ	.57**	.00	1
2) สิ่งแวดล้อมที่ถูกลักษณะและปลอดภัย	.55**	.00	3
3) การพัฒนาความรู้ความสามารถ	.53**	.00	5
4) ส่งเสริมความเจริญเติบโตและความมั่นคง	.52**	.00	6
5) การบูรณาการทางสังคมของผู้ปฏิบัติงาน	.51**	.00	7
6) กฎหมาย	.54**	.00	4
7) ความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน	.38**	.00	8
8) ความสัมพันธ์กับสังคม	.56**	.00	2
รวม	.62**	.00	

** ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4 พบว่าคุณภาพชีวิตมีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิภาพการทำงานในสถานการณ์การระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมแห่งหนึ่งในจังหวัดพิจิตรภาพรวมมีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง ($r_s = .62^*$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าคุณภาพชีวิตมีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิภาพการทำงาน มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง 7 ด้าน โดยด้านค่าตอบแทนที่เป็นธรรมและเพียงพอมีค่าความสัมพันธ์สูงสุด ($r_s = .57^*$) ส่วนด้านความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิภาพการทำงานในระดับต่ำ ($r_s = .38^{**}$)

4. วิเคราะห์สมมติฐานสถานภาพส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานในสถานการณ์การระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมแห่งหนึ่งในจังหวัดพิจิตร แตกต่างกัน แสดงดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์สมมติฐาน สถานภาพส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน ในสถานการณ์การระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมแห่งหนึ่ง ในจังหวัดพิจิตร จำแนกตามหัวหน้างาน และพนักงาน

ประสิทธิภาพการทำงาน	ตำแหน่งงาน				t	Sig. (2-tailed)
	หัวหน้างาน		พนักงาน			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1) คุณภาพงาน	3.13	.66	2.81	.52	2.00	.05*
2) ปริมาณงาน	2.91	.42	2.66	.48	1.67	.10
3) เวลา	2.32	.66	2.26	.53	.37	.72
4) ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน	2.52	.45	2.60	.41	-.65	.52
รวม	2.72	.32	2.58	.29	1.55	.12

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 พบว่าสถานภาพส่วนบุคคลที่แตกต่างกันในภาพรวมไม่มีผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน ในการระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมแห่งหนึ่งในจังหวัดพิจิตร (Sig=.12) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าประสิทธิภาพการทำงานด้านคุณภาพงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 โดยหัวหน้างานมีประสิทธิภาพการทำงานมากกว่าพนักงาน

การอภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานในการระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมแห่งหนึ่งในจังหวัดพิจิตร สามารถนำมาอธิบายวัตถุประสงค์และสมมติฐานการวิจัยได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตในสถานการณ์การระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของพนักงาน โรงงานอุตสาหกรรมแห่งหนึ่งในจังหวัดพิจิตร จากผลการวิจัย พบว่าพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมแห่งหนึ่งในจังหวัดพิจิตร มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในสถานการณ์การระบาดโรคติดเชื้อไวรัส โคโรนา 2019 (COVID-19) โดยภาพรวมอยู่ในระดับอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เป็นเพราะในสถานการณ์การระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) พนักงานต่างก็ต้องการโอกาสที่จะพัฒนาความรู้ ความสามารถ เพื่อที่จะเปลี่ยนแปลงบทบาทในการทำงาน การเปลี่ยนที่ก่อให้เกิดความก้าวหน้าในงาน การเลื่อนตำแหน่ง หรือเงินเดือน ในสถานการณ์การระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ส่งผลกระทบบ่อนโยบายการพัฒนาความรู้พนักงานตามที่โรงงานอุตสาหกรรมตั้งไว้ให้มีการอบรมเพื่อแก้ไขปัญหาและบรรเทาผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อความก้าวหน้าของบุคลากร ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งพนักงานและโรงงานอุตสาหกรรม ทำให้โรงงานอุตสาหกรรมบรรลุเป้าหมายความสำเร็จ โดยมี วัตถุประสงค์ร่วมกันระหว่างพนักงานและโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอุสุมา ศักดิ์ไพศาล ศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตในการทำงานที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน บริษัท อินเตอร์ รีลตี้ แมเนจเม้นท์

จำกัด ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพชีวิตในการทำงานในการปฏิบัติงานของพนักงาน บริษัท อินเตอร์ เรียลตี้ แมนเนจเม้นท์ จำกัดอยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับวาริณี โพธิราช ศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตการทำงานของลูกจ้างในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ผลการศึกษาพบว่าลูกจ้างในมหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัยมีคุณภาพชีวิตการทำงานภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง รายด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก 4 ด้าน คือ ด้านความมั่นคงและความก้าวหน้าในงาน ด้านประชาธิปไตยในองค์กร ด้านความสมดุลระหว่างงานกับชีวิตส่วนตัวและด้านลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม และพบว่าลูกจ้างในมหาวิทยาลัยฯ มีความคิดเห็นว่าคุณภาพชีวิตในการทำงานอยู่ในระดับปานกลาง 3 ด้าน คือ ด้านการได้รับค่าตอบแทนในการทำงานที่เพียงพอและยุติธรรม ด้านสภาพการทำงานที่คำนึงถึงความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ และด้านการบูรณาการทางสังคมและการทำงานร่วมกัน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของชัยอนันต์ ริชีวะ วิจัยเรื่องการศึกษาคุณภาพชีวิตในการทำงาน ของบริษัทเอกชน ผลการวิจัยว่าคุณภาพชีวิตในการทำงานของบริษัทเอกชนอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพในการทำงานในการระบอดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมแห่งหนึ่ง ในจังหวัดพิจิตร จากผลการวิจัยพบว่าพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมแห่งหนึ่ง ในจังหวัดพิจิตร มีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการทำงานในสถานการณ์การระบาดโรค ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง รายด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก คือ ด้านคุณภาพงาน และอยู่ในระดับปานกลาง 3 ด้าน เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือด้านค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ด้านปริมาณงาน และด้านเวลา ที่เป็นเช่นนี้เพราะโรงงานอุตสาหกรรมแห่งหนึ่ง ในจังหวัดพิจิตร มีพนักงานในกระบวนการผลิตของอุตสาหกรรมที่ทักษะปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบกับโรงงานอุตสาหกรรมอื่น ๆ ของประเทศ ส่วนใหญ่พนักงานมีการเข้าออกในการทำงานอยู่เสมอทำให้ขาดทักษะในการทำงานที่มีประสิทธิภาพ องค์กรให้ความสำคัญเรื่องการรักษาเวลาปฏิบัติงาน และการปฏิบัติงานนอกเวลาค่อนข้างมาก ทำให้พนักงานขาดการพักผ่อนที่เพียงพอ ทำให้ขาดประสิทธิภาพในการทำงาน ขาดการรักษามาตรฐาน ไม่ค่อยมีการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจให้พนักงานให้มีความผูกพันต่อองค์กรให้ใส่ใจในการดำเนินงาน ขาดการบูรณาการด้านข้อมูลข่าวสารระหว่างกัน ทำให้พนักงานโรงงานอุตสาหกรรมแห่งหนึ่ง ในจังหวัดพิจิตร มีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการทำงานในสถานการณ์การระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐพร ฉายประเสริฐ ที่ศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตการทำงานส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดปทุมธานี พบว่าประสิทธิภาพการทำงานของโรงงานอุตสาหกรรม ในจังหวัดปทุมธานี อยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับเหียงน อิมินห์เหื่อง ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตการทำงานและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรบริษัทเอื้องงูาง เมืองเว้ ประเทศเวียดนาม ผลการศึกษาพบว่าบุคลากรบริษัทเอื้องงูาง มีประสิทธิภาพในการทำงานภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านที่อยู่ในระดับสูงคือด้านการทันเวลา ด้านปริมาณงาน และด้านประหยัดค่าใช้จ่าย และสอดคล้องกับงานวิจัยของปัญญพร รุติพงศ์ ศึกษาเรื่องแรงจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรในบริษัทก่อสร้าง กรณีศึกษาบริษัท อินเตอร์เอ็กซ์เพิร์ท คอนสตรัคชั่น จำกัด ผลการศึกษาพบว่าบุคลากรของบริษัทอินเตอร์เอ็กซ์เพิร์ท

คอน สตรัคชันจำกัดมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนรายด้านอยู่ในระดับมาก คือด้านเวลา ด้านปริมาณงาน ด้านค่าใช้จ่าย และด้านคุณภาพงาน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อหาความสัมพันธ์ของคุณภาพชีวิตที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน ในสถานการณ์การระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมแห่งหนึ่ง ในจังหวัดพิจิตร

จากสมมติฐานข้อที่ 1 ที่ว่าคุณภาพชีวิตมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการทำงานในสถานการณ์การระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมแห่งหนึ่ง ในจังหวัดพิจิตร

ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพชีวิตมีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิภาพการทำงานในสถานการณ์การระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมแห่งหนึ่ง ในจังหวัดพิจิตร ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เป็นเพราะคุณภาพชีวิตมีความสำคัญต่อประสิทธิภาพการทำงานเป็นอย่างยิ่ง เพราะคนเป็นทรัพยากรที่มีค่า และมีความสำคัญต่อองค์กร การให้ความเอาใจใส่ต่อทรัพยากรบุคคลจึงมีความจำเป็นทั้งนี้เพราะจะทำให้องค์กรประสบความสำเร็จ หากมีการให้ผลตอบแทนที่ดีมีสวัสดิการที่สร้าง ความมั่นคง ให้โอกาสก้าวหน้าในตำแหน่งงาน มีการมอบรางวัลประกาศเกียรติคุณ ให้กับพนักงานที่ปฏิบัติงานดีและรับผิดชอบต่อหน้าที่เพื่อเป็นขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน และเป็นการกระตุ้นให้พนักงานมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน สร้างแรงจูงใจและทำให้พนักงานมีทัศนคติที่ดี เกิดความผูกพันและจงรักภักดีต่อองค์กร พนักงานปฏิบัติงานเต็มความสามารถ ส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพการทำงานเพิ่มประสิทธิผลให้การปฏิบัติงานที่ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อุสุมา ศักดิ์ไพศาล ได้ศึกษาวิจัยเรื่องคุณภาพชีวิตในการทำงานที่มีผลต่อประสิทธิภาพ ในการปฏิบัติงานของพนักงาน บริษัท อินเตอร์ เรยัลตี้แมนเนจเม้นท์จำกัด ผลการวิจัยว่าคุณภาพชีวิตในการทำงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิภาพ การปฏิบัติงานของพนักงาน บริษัท อินเตอร์ เรยัลตี้แมนเนจเม้นท์ จำกัด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นลพรรณบุญฤทธิ์ ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ของบุคลากรองค์กรบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่า แรงจูงใจในการทำงาน ซึ่งประกอบด้วย ความสำเร็จในงาน ตำแหน่งงาน ความรับผิดชอบในงาน และสถานภาพการในการทำงานนั้นถือได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร ซึ่งหากได้มีการพัฒนาแรงจูงใจในการทำงานให้มี ความสมบูรณ์ ย่อมส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี และสอดคล้องกับงานวิจัยของมาลินี นกศิริ เรื่องปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน บริษัท ธรรมรักษ์ ออโตพาร์ท จำกัด พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงาน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท ธรรมรักษ์ ออโตพาร์ท จำกัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 โดยมีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลางเช่นกัน

จากสมมติฐานข้อที่ 2 ที่ว่าสถานภาพส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน ในสถานการณ์การระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมแห่งหนึ่ง ในจังหวัดพิจิตรแตกต่างกัน

ผลการวิจัยพบว่า สถานภาพส่วนบุคคลที่แตกต่างกันในภาพรวมไม่มีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานในสถานการณ์การระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมแห่งหนึ่งในจังหวัดพิจิตร ทั้งนี้เนื่องจากพนักงานทุกคน ทุกระดับในโรงงานอุตสาหกรรมแห่งหนึ่งในจังหวัดพิจิตร ไม่ว่าจะเป็นหัวหน้างานหรือพนักงาน ต่างมีอิสระในการแสดงความคิดเห็นต่อกัน และเป็นความคิดเห็นที่ก่อประโยชน์ต่อการทำงาน มีการแก้ไขปัญหาให้ลุล่วง ตลอดจนพัฒนาองค์กรให้ประสบความสำเร็จ เคารพในความเป็นหัวหน้า ความเป็นผู้ใหญ่ ผู้ที่มีประสบการณ์มากกว่า ให้เกียรติผู้อาวุโส มีการแสดงความนอบน้อมของผู้ใต้บังคับบัญชา ทำให้การสนทนาตลอดจนแสดงความคิดเห็นเป็นไปในทางที่ดีเปิดรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างจริงใจ ไม่อคติ ใช้คำพูดที่เหมาะสม มีเหตุผล ไม่แสดงความคิดเห็นบนอคติ จึงทำให้สถานภาพส่วนบุคคลที่แตกต่างกันในภาพรวมไม่มีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานในสถานการณ์การระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรม แห่งหนึ่งในจังหวัดพิจิตร สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อัครเดช ไม้จันทร์ (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานกลุ่มอุตสาหกรรมติดตั้งเครื่องจักรสายการผลิตในจังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า หัวหน้างานและพนักงาน มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานภาพรวมไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ มารวย วิชาญยุทธนากุล ได้ศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของพนักงานโรงแรมระดับ 5 ดาว ผลการวิจัยพบว่าพนักงานโรงแรมที่มีปัจจัยส่วนบุคคลด้านตำแหน่งงานที่แตกต่างกัน มีประสิทธิผลการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนัญญา ทองสุข ได้ศึกษาวิจัยเรื่องคุณภาพชีวิตในการทำงานที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานสรรพากรพื้นที่กรุงเทพมหานคร 3 ผลการวิจัยพบว่าตำแหน่งงานที่แตกต่างกันไม่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเช่นกัน

เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าประสิทธิภาพการทำงานด้านคุณภาพงาน ของหัวหน้างานและพนักงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยหัวหน้างานมีประสิทธิภาพการทำงานมากกว่าพนักงานที่เป็นเช่นนี้เพราะหัวหน้างานต้องมีความรับผิดชอบมากที่สุดจึงส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานสอดคล้องตามไปด้วย หัวหน้างานมุ่งหวังถึงผลสำเร็จขององค์กรเป็นสำคัญ โดยผลสำเร็จนั้นต้องได้มาโดยการใช้ทรัพยากรให้น้อยที่สุด และดำเนินการอย่างประหยัดที่สุด ไม่ว่าจะเป็นระยะเวลา ทรัพยากร แรงงาน รวมทั้งสิ่งต่างๆ ที่ต้องใช้ในการดำเนินการนั้น ๆ ให้เป็นผลสำเร็จและถูกต้อง ใส่ใจในองค์กรอย่างเต็มเปี่ยม มีจริยธรรมในการทำงานสูง เสียสละประโยชน์ของตนเองบางอย่างเพื่อประโยชน์ขององค์กร เพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายขององค์กร ให้มีคุณภาพงานให้มากที่สุดสอดคล้องกับงานวิจัยของอุสุมา ศักดิ์ไพศาล ได้ศึกษาวิจัยเรื่องคุณภาพชีวิตในการทำงานที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน บริษัท อินเตอร์ เรียลตี้ แมเนจเม้นท์จำกัด ผลการวิจัยพบว่าประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านคุณภาพงานของหัวหน้างานและพนักงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยหัวหน้างานมีประสิทธิภาพการทำงานมากกว่าพนักงาน และยังสอดคล้องกับมาลินี นกศิริ ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน บริษัท ธรรมรักษ์ ออโตพาร์ท จำกัด ผลการวิจัยพบว่าประสิทธิภาพการทำงานด้านคุณภาพงานของหัวหน้างานและพนักงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยหัวหน้างานมีประสิทธิภาพการทำงานมากกว่าพนักงานเช่นกัน

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่องคุณภาพชีวิตในสถานการณ์การระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมแห่งหนึ่ง ในจังหวัดพิจิตร ได้สร้างองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยที่สำคัญคือ ปัจจัยคุณภาพชีวิต ทั้ง 8 ด้าน คือ 1) ค่าตอบแทนที่เป็นธรรมและเพียงพอ 2) สิ่งแวดล้อมที่ถูกลักษณะและปลอดภัย 3) การพัฒนาความรู้ความสามารถ 4) ส่งเสริมความเจริญเติบโตและความมั่นคง 5) การบูรณาการทางสังคมของผู้ปฏิบัติงาน 6) กฎหมาย 7) ความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน และ 8) ความสัมพันธ์กับสังคม ล้วนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิภาพการทำงานทั้ง 4 ด้าน คือ 1) คุณภาพงาน 2) ปริมาณงาน 3) เวลา และ 4) ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน บ่งบอกได้ว่าคุณภาพชีวิตมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการทำงานในปัจจุบัน เนื่องจากคนถือเป็นทรัพยากร ที่สำคัญ และยังเป็นต้นทุนทางสังคมที่มีคุณค่า คนส่วนใหญ่ต้องทำงานเพื่อให้ชีวิตดำรงอยู่ได้ และตอบสนองความต้องการพื้นฐาน และค่าครองชีพที่สูงขึ้น เมื่อคนต้องใช้เวลาในที่ทำงานเป็นส่วนใหญ่จึงควรมีสภาวะที่เหมาะสม ทำให้เกิดความสุขทั้งร่างกายและจิตใจ มีความรู้สึกคุณภาพชีวิตในการทำงานมีผลต่อการทำงานมาก เป็นส่วนสำคัญต่อผลการดำเนินงานขององค์กร เพราะหากพนักงานมีคุณภาพชีวิตในการงานที่ดีแล้ว จะเป็นปัจจัยนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงชีวิตการทำงานให้ดีขึ้น ซึ่งย่อมทำให้ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานดีขึ้นได้ด้วย

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่องคุณภาพชีวิตที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานในสถานการณ์การระบาดของไวรัสโควิด-19 ของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมแห่งหนึ่ง ในจังหวัดพิจิตร ได้ข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. คุณภาพชีวิตในสถานการณ์การระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของพนักงานภาพรวมอยู่ในระดับอยู่ในระดับปานกลาง ผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรม ควรสร้างความสัมพันธ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีในสถานที่ทำงาน เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายของความพึงพอใจทั้งสองฝ่าย
2. คุณภาพชีวิตในสถานการณ์การระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของพนักงานด้านความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานซึ่งคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับน้อย ผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรม ต้องดำเนินการแก้ไขอย่างเร่งด่วน โดยการทำความเข้าใจ สนับสนุนสิ่งขาดที่จำเป็น เพื่อให้เกิดความสุขทั้งร่างกายและจิตใจ
3. ประสิทธิภาพการทำงานในสถานการณ์การระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง รายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากคือด้านคุณภาพงาน ผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรม ควรมีการจัดกลยุทธ์การพัฒนาประสิทธิภาพการทำงาน เปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานเพิ่มพูนทักษะให้สูงขึ้น
4. คุณภาพชีวิตมีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิภาพการทำงานในสถานการณ์การระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง ผู้ประกอบการและ

พนักงานต้องมีแนวทางในการดำเนินงานมุ่งสู่เป้าหมายของการมีคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดีร่วมกัน จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานได้

5. คุณภาพชีวิตด้านความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิภาพการทำงานในระดับต่ำ ผู้ประกอบการควรเปิดโอกาสให้พนักงานได้ใช้ชีวิตในการทำงานและชีวิตส่วนตัวนอกโรงงานอย่างสมดุล ไม่ปล่อยให้พนักงานได้รับความกดดันจากการปฏิบัติงานมากเกินไป กำหนดเวลาการทำงานอย่างเหมาะสม

6. ประสิทธิภาพการทำงานด้านคุณภาพงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยหัวหน้างานมีประสิทธิภาพการทำงานมากกว่าพนักงาน ผู้ประกอบการควรเปิดโอกาสให้พนักงานได้ใช้และพัฒนาทักษะความรู้ความสามารถของพนักงานในการทำงาน มีการอบรมพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานด้านคุณภาพงานให้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะและงานวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม
2. ควรมีการศึกษาคุณภาพชีวิตที่ส่งผลประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมจังหวัดอื่น แล้วนำมาเปรียบเทียบกัน
3. ควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ เรื่องคุณภาพชีวิตที่ส่งผลประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมในเขตในจังหวัดพิจิตร

บรรณานุกรม

- กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรม. (2563). **สถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในประเทศไทย**. กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรม. (ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก <https://www.mhesi.go.th/home> 20 พฤษภาคม 2564.
- กริช สืบสนธิ์. (2563). **วัฒนธรรมและพฤติกรรมสื่อสารภายในองค์กร**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิตติมา อัครศิริพงศ์. (2559). **การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์**. พระนครศรีอยุธยา: คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- ชนัญญา ทองสุข. (2562). **คุณภาพชีวิตในการทำงานที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานสรรพากรพื้นที่กรุงเทพมหานคร 3**. บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ชัยอนันต์ ริชีวะ. (2559). **การศึกษาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบริษัทเอกชน**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- ณัฐพงศ์ ดิษยบุตร. (2564). **การบริหารทรัพยากรบุคคลในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด**. วิทยาลัยพัฒนามหานคร. มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช.
- ณัฐพร ฉายประเสริฐ. (2558). **คุณภาพชีวิตการทำงานส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของโรงงานอุตสาหกรรม ในจังหวัดปทุมธานี**. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. ปีที่ 2 ฉบับที่ 2. (ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก <http://journalgrad.ssru.ac.th/index.php/issue14/article/view/369> 20 ตุลาคม 2564
- นลพรรณ บุญฤทธิ์. (2558). **ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ปัญญาพร จิตติพงศ์. (2558). **แรงจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรในบริษัทก่อสร้าง : กรณีศึกษา บริษัท อินเตอร์ เอ็กซ์ เพิร์ท คอนสตรัคชั่น จำกัด**. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจ มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ผจญ เฉลิมสาร. (2564). **คุณภาพชีวิตการทำงาน**. (ออนไลน์) www.society.go.th/article_attach. 20 ตุลาคม 2564
- พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ. (2562). **ความพึงพอใจในงานและความผูกพันต่อองค์กร: ความหมายทฤษฎี วิธีวิจัย การวัดและงานวิจัย**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: เสมาธรรม.
- มารวย วิชาญยุทธนากุล. (2560). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของพนักงานโรงแรมระดับ 5 ดาว**. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรม การบริการและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

- มาลินี นกศิริ. (2559). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทธรรมรักษ์ ออโตพาร์ท จำกัด. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. สาขาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.
- วาริณี โพธิราช. (2558). คุณภาพชีวิตการทำงานของลูกจ้างในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์ มหาบัณฑิต สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานอุตสาหกรรมในจังหวัดพิจิตร. (2564). รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี 2564. ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสาร. เอกสารอัดสำเนา. ในจังหวัดพิจิตร.
- สุวิมล ติรกานนท์. (2550). การวิเคราะห์ตัวแปรพหุในงานวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร. โรงพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เหียงน ธิ มินท์ เทื่อง. (2558). ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตการทำงานและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรบริษัทเอื้องญาง เมืองเว้ ประเทศเวียดนาม. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- อัครเดช ไม้จันทร์. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานกลุ่มอุตสาหกรรมติดตั้งเครื่องจักรสายการผลิตในจังหวัดสงขลา. บริหารธุรกิจมหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- อุสุมา ศักดิ์ไพศาล. (2558). คุณภาพชีวิตในการทำงานที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน บริษัท อินเตอร์เรียลตี้ แมเนจเม้นท์ จำกัด. บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต วิชาเอกการจัดการทั่วไป. คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- Hinkle, D.E. (1998). *Applied Statistics for the Behavioral Sciences*. Boston: Houghton Mifflin.
- Yamane, Taro. (1976). *Statistics: An introductory analysis*. (2nd ed.). New York: Harper and Row.

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความพร้อมในการพัฒนา Digital Park Thailand เพื่อเข้าสู่การเป็น
ศูนย์กลางแลกเปลี่ยนข้อมูลดิจิทัลในภูมิภาคอาเซียน (ASEAN Digital Hub)
ของบริษัทโทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน)*

FACTORS AFFECTING READINESS TO DEVELOP DIGITAL PARK THAILAND TO BECOME THE
DIGITAL INFORMATION EXCHANGE CENTER IN THE ASEAN REGION (ASEAN DIGITAL HUB)
OF NATIONAL TELECOM PUBLIC COMPANY LIMITED

ขจิต จิตรสุภา

Kajit Jitsupa

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Suan Sunandha Rajabhat University

E-mail: kajit.j07@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สมรรถนะผู้บริหาร ขึ้นอยู่กับการพัฒนาบุคลากร
ที่ส่งผลกระทบต่อความพร้อมในการพัฒนา Digital Park Thailand 2) การพัฒนาบุคลากร ขึ้นอยู่กับสื่อสังคม และ
ระบบเทคโนโลยีดิจิทัลยุคใหม่ ที่ส่งผลกระทบต่อความพร้อมในการพัฒนา Digital Park Thailand 3) สื่อสังคม
ที่ส่งผลกระทบต่อความพร้อมในการพัฒนา Digital Park Thailand 4) ระบบเทคโนโลยีดิจิทัลยุคใหม่ ที่ส่งผลกระทบต่อความ
พร้อมในการพัฒนา Digital Park Thailand เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารและ
เจ้าหน้าที่ของบริษัท โทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนา Digital Park
Thailand จำนวน 400 คน เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์เชิงลึก และวิเคราะห์ข้อมูลด้วย
สถิติเชิงพรรณนา แบบจำลองสมการโครงสร้าง และจำแนกข้อมูลแล้วทำการเปรียบเทียบข้อมูล และสร้าง
ข้อสรุปแบบอุปนัย ผลการวิจัย พบว่า สมรรถนะผู้บริหารมีผลเชิงบวกต่อการพัฒนาบุคลากร การพัฒนา
บุคลากร มีผลเชิงบวกต่อสื่อสังคม และระบบเทคโนโลยีดิจิทัลยุคใหม่ และส่งผลเชิงบวกต่อความพร้อมในการ
พัฒนา Digital Park Thailand สื่อสังคมส่งผลเชิงบวกต่อการพัฒนา Digital Park Thailand และระบบ
เทคโนโลยีดิจิทัลยุคใหม่ ส่งผลเชิงบวกต่อการพัฒนา Digital Park Thailand

คำสำคัญ: สมรรถนะ; การพัฒนา; สื่อสังคม; ระบบเทคโนโลยี; เทคโนโลยีดิจิทัล

* Received April 5, 2022; Revised May 20, 2022; Accepted July 26, 2022

Abstract

The objectives of this research are to study 1) Executive Competency of National Telecom Public Company Limited based on personnel development. This affects the readiness to develop Digital Park Thailand. 2) Personnel development of National Telecom Public Company Limited based on social media technology and the new digital technology system. This affects the readiness to develop Digital Park Thailand. 3) Social media technology that affects the readiness to develop Digital Park Thailand. 4) New digital technology system of National Telecom Public Company Limited that affects the readiness to develop Digital Park Thailand. This research is hybrid research, the sample group is executives and officers/employees of National Telecom Public Company Limited involved in the development of Digital Park Thailand to become the digital information exchange center in the ASEAN region, with a total of 400 people, data are collected with questionnaires and In-Depth Interview and analyze the data with descriptive statistics and a structural equation model and inductive conclusion. The results of the research are found that Executive competency depended on personnel development with having positive effect and having readiness to develop Digital Park Thailand with having positive effect personnel development depends on social media technology and new digital technology systems statistically with a positive effect on social media technology equal and a positive effect on the new digital technology system equal and also affect the readiness to develop Digital Park Thailand.

Keywords; Competencies; Development; Social Media; Technology System; Digital Technology

บทนำ

เทคโนโลยีได้ก่อให้เกิดความสามารถในการสร้างนวัตกรรม สร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ เกิดผลด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม เกิดความได้เปรียบด้านการแข่งขัน และทำให้องค์กรประสบผลสำเร็จ และนโยบายประเทศไทย 4.0 ซึ่งเป็นวิสัยทัศน์เชิงนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย กำหนดแนวทางพัฒนาประเทศให้เป็นประเทศเศรษฐกิจใหม่ ปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่ “Value-Based Economy” หรือ “เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม” และเพื่อเป็นการสอดคล้องกับไทยแลนด์ 4.0 กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมได้จัดทำแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม สำหรับใช้เป็นกรอบในการผลักดันให้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และในปี พ.ศ. 2560 มีแนวคิดจัดทำ “ดิจิทัลพาร์คไทยแลนด์” หรือเขตพื้นที่นิคมอุตสาหกรรม โดยมีวัตถุประสงค์ต้องการให้พื้นที่ดังกล่าวเป็นศูนย์กลางด้านนวัตกรรมด้านดิจิทัลที่ใหญ่ที่สุดในภูมิภาคอาเซียน โดยบริษัทโทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) เป็นผู้ลงทุนในส่วนของระบบการสื่อสารโทรคมนาคม และ Data Center

การพัฒนา Digital Park Thailand เพื่อเข้าสู่การเป็นศูนย์กลางแลกเปลี่ยนข้อมูลดิจิทัลในภูมิภาคอาเซียน (ASEAN Digital Hub) ของบริษัทโทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) จะต้องมีการเตรียมพร้อมสำหรับดำเนินการ โดยความพร้อม หมายถึงสภาพของบุคคลที่มีความสมบูรณ์ที่จะเรียนรู้และปฏิบัติกิจกรรมให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพจากปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยด้านสังคม และความพร้อมในการดำเนินการ Digital Park Thailand ได้แก่ การมีระบบเครือข่ายหลายประเภท ด้านการบริหารจัดการด้านบุคลากร และเครื่องมืออุปกรณ์ โดยการบริหารจัดการเป็นกระบวนการในการกำหนดเป้าหมาย จัดสรรทรัพยากร และประสานงานให้บุคลากรใช้ความพยายามในการปฏิบัติงาน เพื่อให้เป้าหมายขององค์การบรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ หนึ่งในปัจจัยที่สำคัญของการบริหารจัดการ คือ สมรรถนะผู้บริหาร โดยสมรรถนะเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากความรู้ ทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะส่วนบุคคลที่ทำให้บุคคลปฏิบัติงานได้สำเร็จ และบรรลุผลสัมฤทธิ์ขององค์การ ซึ่งทักษะสำหรับผู้บริหารนั้นประกอบด้วยทักษะด้านความคิด เป็นความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์ และแยกแยะเหตุผลในปัญหาต่าง ๆ สามารถมององค์การในภาพรวม และคิดในเชิงกลยุทธ์ คือ คิดกว้าง และคิดไกล ทักษะด้านคน เป็นความสามารถในการทำงานร่วมกับคนอื่น และสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในการทำงานเป็นทีม มีความสามารถในการจูงใจสื่อสาร ประสานงาน และแก้ไขข้อขัดแย้ง ทักษะด้านงานเป็นความสามารถในการใช้ความรู้ ความชำนาญสำหรับปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่ง นอกเหนือจากสมรรถนะผู้บริหารแล้วการดำเนินธุรกิจให้ประสบความสำเร็จในสังคมโลกาภิวัตน์นั้น องค์การจะต้องสามารถปรับตัวให้ทันต่อการแข่งขัน ความต้องการของลูกค้า และพัฒนาการของสภาพแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม ซึ่งต้องอาศัยบุคลากรเป็นสำคัญ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีศักยภาพ และความพร้อมในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง และองค์การจะต้องใช้ทักษะการบริหารงานบุคคลให้พนักงานสามารถสร้างสรรค์งาน หรือให้บริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งทักษะของบุคลากร เป็นความเชี่ยวชาญอันโดดเด่น มีอยู่ในบุคลากรขององค์การ องค์การจำเป็นต้องทราบว่าบุคลากรของตนเองมีความเชี่ยวชาญด้านใด มีด้านใดที่จำเป็นต้องพัฒนาปรับปรุง และ การทำงานขององค์การให้สำเร็จจำเป็นต้องมีทักษะด้านใดบ้าง องค์การ

จำเป็นต้องรู้เพื่อที่จะนำมาก่อให้เกิดประโยชน์ขององค์กรอย่างถูกต้อง ทั้งนี้การพัฒนาศักยภาพบุคลากรเป็นการดำเนินการเกี่ยวกับการส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้ความสามารถ มีทักษะในการทำงานดีขึ้น และมีทัศนคติที่ดีในการทำงานอันจะเป็นผลให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น อีกทั้งด้วยวิทยาการ และเทคนิคในการทำงานได้พัฒนา และเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้หน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ปฏิบัติงานจำเป็นต้องเปลี่ยนไปด้วย จึงต้องมีการพัฒนาศักยภาพให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง สำหรับเทคโนโลยีถือได้ว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญในการอยู่รอด และเพิ่มความสามารถในการแข่งขันขององค์กร ซึ่งมีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง กระบวนการทำงาน และการบริหารทรัพยากรมนุษย์ โดยความก้าวหน้าของเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ความรู้ที่เกิดขึ้นนั้นเปลี่ยนแปลงไปทุกปี ซึ่งพนักงานจะต้องก้าวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง และสามารถนำเทคโนโลยีที่สนับสนุนการทำงานมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการทำงาน และองค์กรจะต้องเตรียมบุคลากรให้มีความรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว และเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network Online) เป็นสิ่งหนึ่งที่เกิดขึ้นโดยอาศัยเทคโนโลยี ซึ่งเครือข่ายสังคมออนไลน์เป็นสังคมของสื่อเทคโนโลยีที่มีสมาชิกมากกว่าสองคนขึ้นไป มีความสนใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลาย ๆ เรื่องในทิศทางเดียวกัน หรือใกล้เคียงกัน มีการแลกเปลี่ยนทัศนคติผ่านชุมชนเสมือนจริงโดยใช้ จะเห็นได้ว่า ความพร้อมที่ส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กรจะประกอบด้วยการบริหารจัดการ บุคลากร และเครื่องมือ อุปกรณ์ โดยมีปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อม คือ ความรู้ ทักษะ ความสามารถของผู้บริหาร และบุคลากร โดยความรู้และทักษะของบุคลากรผู้ปฏิบัติงานจะมีผลมาจากการพัฒนาศักยภาพ นอกจากนั้นยังมีอีกปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อม คือ เทคโนโลยี

จากความสำคัญข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมในการพัฒนา Digital Park Thailand เพื่อเข้าสู่การเป็นศูนย์กลางแลกเปลี่ยนข้อมูลดิจิทัลในภูมิภาคอาเซียน (ASEAN Digital Hub) ของบริษัทโทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) ทั้งนี้ เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในการวางแผน และปรับกลยุทธ์ขององค์กรเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเพื่อเตรียมความพร้อมด้านต่าง ๆ ในการพัฒนาเขตส่งเสริมอุตสาหกรรมและนวัตกรรมดิจิทัล ของประเทศไทย (Digital Park Thailand) ให้มีความสมบูรณ์แบบครบถ้วนตามแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม และยุทธศาสตร์การพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมตามนโยบายไทยแลนด์ 4.0 โดยมีมุ่งหวังปฏิรูปประเทศไทยให้ทันต่อสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ และสังคมของโลกในยุคปัจจุบัน รวมทั้งเทคโนโลยีในอนาคตด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์สมรรถนะผู้บริหารที่ขึ้นอยู่กับการพัฒนาศักยภาพ (การพัฒนาศักยภาพเป็นตัวแปรส่งผ่าน) ส่งผลต่อความพร้อมในการพัฒนา Digital Park Thailand เพื่อเข้าสู่การเป็นศูนย์กลางแลกเปลี่ยนข้อมูลดิจิทัลในภูมิภาคอาเซียน ของบริษัท โทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน)
2. เพื่อวิเคราะห์การพัฒนาศักยภาพที่ขึ้นอยู่กับสื่อสังคม และระบบเทคโนโลยีดิจิทัลยุคใหม่ (ตัวแปรส่งผ่าน) ส่งผลต่อความพร้อมในการพัฒนา Digital Park Thailand เพื่อเข้าสู่การเป็นศูนย์กลางแลกเปลี่ยนข้อมูลดิจิทัลในภูมิภาคอาเซียน ของบริษัท โทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน)

3. เพื่อวิเคราะห์สื่อสังคม ของบริษัทโทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) ที่ส่งผลต่อความพร้อมในการพัฒนา Digital Park Thailand เพื่อเข้าสู่การเป็นศูนย์กลางแลกเปลี่ยนข้อมูลดิจิทัลในภูมิภาคอาเซียนของบริษัท โทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน)

4. เพื่อวิเคราะห์ระบบเทคโนโลยีดิจิทัลยุคใหม่ของ บริษัทโทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) ที่ส่งผลต่อความพร้อมในการพัฒนา Digital Park Thailand เพื่อเข้าสู่การเป็นศูนย์กลางแลกเปลี่ยนข้อมูลดิจิทัลในภูมิภาคอาเซียน ของบริษัท โทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากร คือ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่/พนักงานของ บริษัท โทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนา Digital Park Thailand จำนวน 441 คน และการวิจัยเชิงปริมาณคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน โดยคำนวณจากหลักการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโมเดลสมการเชิงโครงสร้าง SEM (Structural Equation Model) กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 20 เท่า ของตัวแปรสังเกต และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา และแบบจำลองสมการโครงสร้าง สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้บริหาร บริษัทโทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) จำนวน 25 คน คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาจากประสบการณ์การทำงานในองค์กร ไม่น้อยกว่า 10 ปี และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย

การนำเสนอผลการเปรียบเทียบแบบจำลองตามสมมติฐาน และแบบจำลองทางเลือกเพื่อแสดงให้เห็นว่าแบบจำลองทางเลือกมีความเหมาะสม และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ดีกว่า โดยการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้าง ด้วยการตรวจสอบความกลมกลืนระหว่างรูปแบบที่เป็นสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และรูปแบบที่เป็นรูปแบบทางเลือกกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่าสถิติวัดระดับความกลมกลืน และดัชนีวัดความสอดคล้องความกลมกลืนตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ดัชนีค่าสถิติ และเกณฑ์การพิจารณาความสอดคล้องระหว่างแบบจำลองสมการโครงสร้างกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ดัชนีสำหรับพิจารณา	เกณฑ์ของอัตราเข้าได้ดีกับข้อมูล	แบบจำลองตามสมมติฐาน	แบบจำลองทางเลือก
χ^2/df	< 5	16.55	2.72
RMSEA	≤ 0.08	0.20	0.07
GFI	> 0.90	0.60	0.94
NFI	≥ 0.90	0.72	0.98
CFI	≥ 0.90	0.73	0.99
RMR	≤ 0.05	0.08	0.05

จากตารางที่ 1 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างแบบจำลองสมการโครงสร้างของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความพร้อมในการพัฒนา Digital Park Thailand ของบริษัทโทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) กับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า แบบจำลองตามสมมติฐานที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นมาจากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องยังไม่มี ความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่าสถิติที่คำนวณได้ คือ ค่า $\chi^2/df = 16.55$, RMSEA = 0.20, GFI = 0.60, NFI = 0.72, CFI = 0.73, RMR = 0.08 ซึ่งค่าสถิติทุกตัวยังไม่ผ่านเกณฑ์ตามที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการปรับโมเดล โดยพิจารณาจากคำแนะนำในการปรับพารามิเตอร์ในโมเดลด้วยค่าดัชนีปรับโมเดล (Model Modification Indices : MI) จากนั้นปรับพารามิเตอร์โดยยินยอมให้ผ่อนคลายข้อตกลงเบื้องต้น ให้ค่าความคลาดเคลื่อนสัมพันธ์กันได้ จนกระทั่งค่าดัชนีความกลมกลืนมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ จึงได้แบบจำลองทางเลือก โดยมีค่าสถิติที่คำนวณได้ คือ ค่า $\chi^2/df = 2.72$, RMSEA = 0.07, GFI = 0.94, NFI = 0.98, CFI = 0.99, RMR = 0.05 ซึ่งค่าสถิติทุกตัวผ่านเกณฑ์ตามที่กำหนดไว้ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าแบบจำลองสมการโครงสร้างปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความพร้อมในการพัฒนา Digital Park Thailand ของบริษัทโทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) ที่ปรับปรุงแล้ว หรือแบบจำลองทางเลือกมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะผู้บริหารขึ้นอยู่กับการพัฒนาบุคลากร โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง เท่ากับ 0.82 ค่า t statistic เท่ากับ 22.33 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 และมีผลกระทบต่อความพร้อมในการพัฒนา Digital Park Thailand ผ่านการพัฒนาบุคลากร โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง เท่ากับ 0.30 ค่า t statistic เท่ากับ 3.94 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 อีกทั้งสมรรถนะผู้บริหารส่งผลทางตรงในทิศทางเชิงลบกับความพร้อมในการพัฒนา Digital Park Thailand โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง เท่ากับ -0.10 ค่า t statistic เท่ากับ -2.38 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สามารถตีความได้ว่าเมื่อสมรรถนะผู้บริหารมากขึ้นทำให้การพัฒนาบุคลากรเพิ่มมากขึ้น และมีผลกระทบต่อความพร้อมในการพัฒนา Digital Park Thailand ที่เพิ่มมากขึ้นด้วย

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาบุคลากรขึ้นอยู่กับสื่อสังคม โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง เท่ากับ 0.78 ค่า t statistic เท่ากับ 11.03 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 และการพัฒนาบุคลากรขึ้นอยู่กับระบบเทคโนโลยีดิจิทัลยุคใหม่ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง เท่ากับ 0.68 ค่า t statistic เท่ากับ 10.26 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ทั้งนี้การพัฒนาบุคลากรมีผลกระทบต่อความพร้อมในการพัฒนา Digital Park Thailand ผ่านสื่อสังคม มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง เท่ากับ 0.18 ค่า t statistic เท่ากับ 3.67 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 และการพัฒนาบุคลากรมีผลกระทบต่อความพร้อมในการพัฒนา Digital Park Thailand ผ่านระบบเทคโนโลยีดิจิทัลยุคใหม่ มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง เท่ากับ 0.61 ค่า t statistic เท่ากับ 7.72 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ผลดังกล่าวสามารถตีความได้ว่า ตัวแปรที่ศึกษาส่งผลในทิศทางเดียวกัน นั่นคือ เมื่อการพัฒนาบุคลากรมากขึ้นทำให้สื่อสังคมเพิ่มมากขึ้น และทำให้ระบบเทคโนโลยีดิจิทัลยุคใหม่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งเหล่านี้มีผลกระทบต่อความพร้อมในการพัฒนา Digital Park Thailand ที่เพิ่มมากขึ้นด้วย

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า สื่อสังคม มีผลต่อความพร้อมในการพัฒนา Digital Park Thailand โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง เท่ากับ 0.18 ค่า t statistic เท่ากับ 3.67 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 สามารถตีความได้ว่า ตัวแปรที่ศึกษาส่งผลในทิศทางเดียวกัน นั่นคือ เมื่อสื่อสังคมเพิ่มมากขึ้น จะมีผลต่อความพร้อมในการพัฒนา Digital Park Thailand ที่เพิ่มมากขึ้นด้วย

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า ระบบเทคโนโลยีดิจิทัลยุคใหม่ มีผลต่อความพร้อมในการพัฒนา Digital Park Thailand โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง เท่ากับ 0.61 ค่า t statistic เท่ากับ 4.72 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 สามารถตีความได้ว่า ตัวแปรที่ศึกษาส่งผลในทิศทางเดียวกัน นั่นคือ เมื่อระบบเทคโนโลยีดิจิทัลยุคใหม่เพิ่มมากขึ้น จะมีผลต่อความพร้อมในการพัฒนา Digital Park Thailand ที่เพิ่มมากขึ้นด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

สมรรถนะผู้บริหารของบริษัทโทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) ขึ้นอยู่กับการพัฒนาบุคลากร และมี ผลต่อความพร้อมในการพัฒนา Digital Park Thailand อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ข้อที่ 1 สาเหตุเนื่องจาก สมรรถนะผู้บริหารที่ประกอบด้วย การมีวิสัยทัศน์มุ่งสู่ความสำเร็จขององค์กร มีความจริงใจในการทำงาน เป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลง และยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้อง สามารถวิเคราะห์กระบวนการทำงานเพื่อนำไปสู่การบริหารงานได้ตามความเหมาะสม มีความสามารถสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจและก่อให้เกิดการทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถวิเคราะห์ และวางแผนภายใต้สถานการณ์ที่เกิดการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว และใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้เหมาะสมกับงาน ส่งเสริมบรรยากาศที่ดีในการทำงานร่วมกันเป็นทีม และสร้างทีมงานที่ดีเพื่อวางแผนงานในการปฏิบัติงานให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กร ตลอดจนมีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานให้ได้มาตรฐาน และมีกระบวนการปฏิบัติงานเป็นไปตามแผนงานและเป้าหมายที่กำหนดไว้ เหล่านี้มีความสำคัญในการทำให้บุคลากรเกิดการพัฒนาศักยภาพบุคลากรมีความรู้ความสามารถ ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ นำพาองค์กรประสบผลสำเร็จและพร้อมในการพัฒนาโครงการใหม่ ๆ อยู่เสมอ สอดคล้องกับแนวคิดของ วิทยา ด้านธำรงกุล ที่กล่าวไว้ว่า บริหารต้องการทักษะหลายด้านเพื่อการปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จ โรเบิร์ต แอล แคสซ์ (Robert L.Katz) ได้แบ่งประเภทของทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารออกเป็น 3 กลุ่ม คือ ทักษะด้านความคิด (Conceptual Skills) ทักษะด้านคน (Human Skills) และทักษะด้านงาน (Technical Skills) ทักษะด้านความคิด (Conceptual Skills) เป็นความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์และแยกแยะเหตุและผลในปัญหาต่าง ๆ ทักษะด้านคน (Human Skills) เป็นความสามารถในการทำงานร่วมกับคนอื่นและสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในการทำงานเป็นทีม และมีความสามารถในการจูงใจ สื่อสาร ประสานงาน และแก้ไขข้อขัดแย้ง และทักษะด้านงาน (Technical Skills) เป็นความสามารถในการใช้ความรู้ ความชำนาญ ในการปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่ง นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ บรรณันท์ ทองกัลยา วิจัยเรื่อง การศึกษาระดับความพร้อมในการเปลี่ยนแปลงเพื่อการเป็นองค์กรที่มีสมรรถนะสูง กรณีศึกษา บริษัทในธุรกิจอ้อยและน้ำตาลประเทศไทย, สป.ลาว และจีน ของกลุ่มน้ำตาลมิตรผล ผลการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลโดยรวม

ต่อการเป็นองค์กรที่มีสมรรถนะสูงมากที่สุด คือ ปัจจัยด้านองค์กรและการจัดการ รองลงมา คือ ปัจจัยความพร้อมในการเปลี่ยนแปลง ปัจจัยด้านการเรียนรู้ ปัจจัยด้านความสามารถของพนักงาน ปัจจัยด้านการสื่อสาร และปัจจัยด้านภาวะผู้นำในการเปลี่ยนแปลงตามลำดับ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กฤษกร ดวงสว่าง ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความสำเร็จของบริษัท ปตท.จำกัด (มหาชน) ผลการวิจัยพบว่าการวิเคราะห์ห่อองค์ประกอบเชิงยืนยันของแบบจำลองในการวัดแต่ละองค์ประกอบมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ สำหรับการพัฒนาแบบจำลองสมการโครงสร้าง ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กรแบบจำลองมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เมื่อพิจารณาเส้นอิทธิพลที่ส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กรพบว่า ได้รับอิทธิพลทางตรงจากปัจจัยการบริหารองค์กร ปัจจัยความยั่งยืนองค์กร และปัจจัยความเร็วองค์กร มีขนาดอิทธิพล .70, .58 และ -.39 ตามลำดับ

การพัฒนาบุคลากร (เจ้าหน้าที่/พนักงาน) ของบริษัท โทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) ขึ้นอยู่กับสื่อสังคม และระบบเทคโนโลยีดิจิทัลยุคใหม่ มีผลต่อความพร้อมในการพัฒนา Digital Park Thailand เพื่อเข้าสู่การเป็นศูนย์กลางแลกเปลี่ยนข้อมูลดิจิทัลในภูมิภาคอาเซียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ข้อที่ 2 สาเหตุเนื่องจากการพัฒนาให้บุคลากรใช้เทคโนโลยีใหม่ที่ทันสมัย ส่งเสริมการพัฒนาบุคลากร อย่างสม่ำเสมอเป็นประจำทุกปี ก่อให้เกิดความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย และทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน การสร้างบรรยากาศของหน่วยงานในการสนับสนุนพัฒนาบุคลากร และการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร ทำให้การปฏิบัติงานขององค์กรเป็นไปตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ สาคร สุขศรีวงศ์ กล่าวไว้ว่า องค์กรจำเป็นต้องทราบว่าคุณภาพของตนเองมีความเชี่ยวชาญด้านใดที่โดดเด่นเป็นพิเศษ มีด้านใดที่จำเป็นต้องพัฒนาปรับปรุง และมีทักษะด้านใดที่ควรกำจัดทิ้ง และการทำงานขององค์กรให้สำเร็จจำเป็นต้องมีทักษะด้านใดบ้าง องค์กรจำเป็นต้องรู้เพื่อที่จะนำมา ก่อให้เกิดประโยชน์ขององค์กรอย่างถูกต้อง และสอดคล้องกับแนวคิดของ ภิราช รัตนันต์ ที่กล่าวไว้ว่า การพัฒนาบุคคล หมายถึง กระบวนการที่ใช้กับบุคคลในองค์กร เพื่อเสริมสร้างความรู้ ประสบการณ์ ตลอดจนแนวคิดต่าง ๆ ของบุคลากรให้สูงขึ้น เพื่อรองรับกับความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ ความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีที่พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ตลอดจนการขยายตัวขององค์กร และการปรับโครงสร้างของระบบงานในองค์กร และการพัฒนาบุคคลเป็นกิจกรรมมีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อการพัฒนาองค์กร ที่ทำเพื่อให้บุคลากรมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานที่ดีขึ้น นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ บวรนันท์ ทองกลุ่ลา วิจัยเรื่อง การศึกษาระดับความพร้อมในการเปลี่ยนแปลงเพื่อการเป็นองค์กรที่มีสมรรถนะสูง กรณีศึกษา บริษัทในธุรกิจอ้อยและน้ำตาลประเทศไทย, สเปน, ลาว และจีน ของกลุ่มน้ำตาลมิตรผล ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรที่มีสมรรถภาพสูง มีจำนวน 5 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยความพร้อมในการเปลี่ยนแปลง (X_1) ปัจจัยด้านองค์กรและการจัดการ (X_2) ปัจจัยด้านการเรียนรู้ของพนักงาน (X_3) และปัจจัยด้านความสามารถของพนักงาน (X_5) และปัจจัยด้านความสามารถของพนักงาน มีอิทธิพลทางตรงต่อความพร้อมในการเปลี่ยนแปลง

สื่อสังคม ของบริษัทโทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) มีผลต่อความพร้อมในการพัฒนา Digital Park Thailand เพื่อเข้าสู่การเป็นศูนย์กลางแลกเปลี่ยนข้อมูลดิจิทัล ในภูมิภาคอาเซียน อย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ข้อที่ 3 สาเหตุเนื่องจาก ความรู้ความเข้าใจของบุคลากรในการใช้สื่อสังคมเทคโนโลยี ความปลอดภัยในด้านข้อมูลหรือระบบความเป็นส่วนตัวในการใช้งานบนสื่อสังคมเทคโนโลยี การใช้งานที่มีความสะดวก และคล่องตัวของสื่อสังคมเทคโนโลยี และการเข้าถึงข้อมูลตามความต้องการของผู้ใช้บริการได้อย่างสะดวกรวดเร็ว เหล่านี้ก่อให้เกิดความมั่นใจในการใช้บริการของลูกค้าและความสะดวกในการใช้บริการ ทำให้บริษัทมีสมรรถนะที่ดีในการแข่งขันและการก้าวทันต่อเทคโนโลยีอันทันสมัยสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างแท้จริง สอดคล้องกับแนวคิดของ ฌ็อง-ฌัก เซอร์นันทน์ และฌัก ยายพร เสมอใจ ที่กล่าวไว้ว่า การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ก่อให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ จำเป็นต้องศึกษาพัฒนาการของความเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ได้แก่ แนวโน้มด้านข้อมูล (Data Trends) ปริมาณและความหลากหลายของข้อมูลในองค์การผลักดันให้ต้องมีการพัฒนาระบบการจัดการฐานข้อมูล (Database Management System) ที่มีประสิทธิภาพ และแนวโน้มด้านการติดต่อสื่อสาร (Communications Trends) เทคโนโลยีการติดต่อ สื่อสารหรือโทรคมนาคมเป็นเทคโนโลยีหลักที่สำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยเราจะติดต่อกันผ่านสายหรือเครือข่าย ซึ่งจะเปิดโอกาสใหม่ ๆ ให้กับระบบสารสนเทศ และสอดคล้องกับแนวคิดของ สุรนาถ เพชรปรี ที่กล่าวไว้ว่า เครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network Online) คือ ชุมชนเสมือนที่มีสมาชิกมากกว่าสองคนขึ้นไป มีความสนใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลาย ๆ เรื่องในทิศทางเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน สมาชิกสามารถเชื่อมโยงถึงกันด้วย รูปแบบที่หลากหลาย มีการแลกเปลี่ยนทัศนคติผ่านชุมชนเสมือนจริงโดยใช้โปรแกรมสามมิติ หรือมีแหล่งข้อมูลเพื่อค้นคว้าหาความรู้ นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชลธิชา สิทธิวงศ์ วิจัย เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความพร้อมในการแข่งขันขององค์กรรัฐวิสาหกิจไทยในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยภายนอกองค์กรมีความสัมพันธ์กับความพร้อมในการแข่งขันขององค์กรรัฐวิสาหกิจไทยในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เมื่อเรียงระดับความสัมพันธ์จากมากไปน้อย ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม การเมืองและกฎหมาย และเทคโนโลยีตามลำดับ

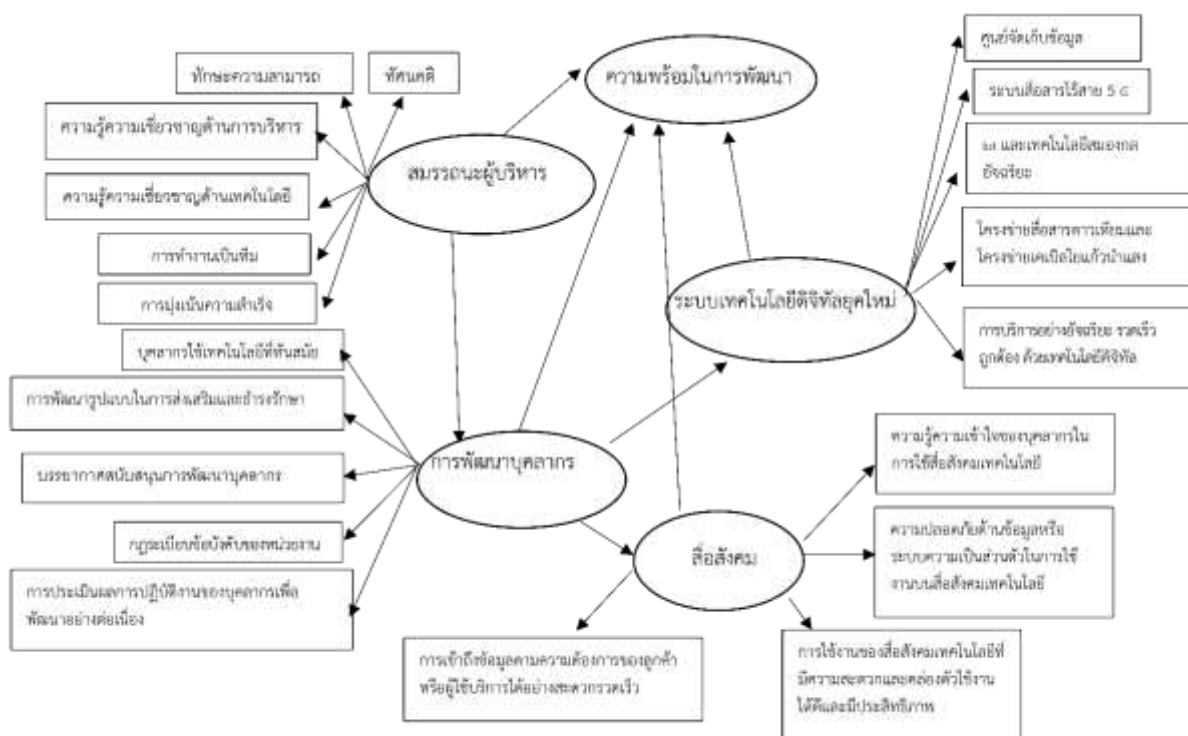
ระบบเทคโนโลยีดิจิทัลยุคใหม่ ของบริษัทโทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) มีผลต่อความพร้อมในการพัฒนา Digital Park Thailand เพื่อเข้าสู่การเป็นศูนย์กลางแลกเปลี่ยนข้อมูลดิจิทัล ในภูมิภาคอาเซียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ข้อที่ 3 สาเหตุเนื่องจาก ศูนย์จัดเก็บข้อมูล ระบบสื่อสารไร้สาย 5 G เทคโนโลยีสมองกลอัจฉริยะ โครงข่ายสื่อสารดาวเทียมและโครงข่ายเคเบิลใยแก้วนำแสงใต้น้ำ และการบริการอย่างอัจฉริยะ รวดเร็ว ถูกต้อง ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล เหล่านี้เป็นเทคโนโลยีที่ทันสมัยและสนองต่อการให้บริการของผู้ใช้บริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ เอื้อต่อการพัฒนาเพื่อเข้าสู่การเป็นศูนย์กลางแลกเปลี่ยนข้อมูลดิจิทัลในภูมิภาคอาเซียน ของบริษัท สอดคล้องกับแนวคิดของ ทัดชนันท์ พุ่มนุช ที่กล่าวไว้ว่า ในสังคมทั่วทุกมุมโลกมีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มีเทคโนโลยีต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมาย และมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เพื่อช่วยให้มนุษย์มีความสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น ให้ทั้งความสุข ความบันเทิง หรือแม้กระทั่งการเชื่อมต่อเครือข่ายกันทั่วทุกมุมโลก ด้วยอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงกับอุปกรณ์เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตทำให้ทั่วทั้งมุมโลกติดต่อกันสื่อสารกันได้ อย่างไร้พรมแดน เครือข่ายอินเทอร์เน็ตจึงเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่ส่งเปลี่ยนข้อมูลต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ค่านิยม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิธร ดีณะมาศ วิจัยเรื่องการบริหารจัดการ

ทรัพยากรสารสนเทศดิจิทัลอันเป็นลิขสิทธิ์ของสถาบันอุดมศึกษาของไทย ผลการวิจัยพบว่า รายงานวิจัย ด้านเทคโนโลยีที่ใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรสารสนเทศดิจิทัล ประกอบด้วย 1) อุปกรณ์ผลิตเนื้อหาดิจิทัล เช่น เครื่องสแกนเนอร์ และเครื่องผลิตหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ 2) ซอฟต์แวร์ ได้แก่ ซอฟต์แวร์สำเร็จรูป ซอฟต์แวร์ที่ใช้งานได้ฟรี ซอฟต์แวร์เปิดเผยรหัส (Open Source) เช่น โปรแกรม DSpace ส่วนโครงสร้างพื้นฐานด้านเครือข่ายเครื่องมืออุปกรณ์ ในการดำเนินงานมีจำนวนเพียงพอ และอุปกรณ์เทคโนโลยีที่ใช้มีสมรรถนะปานกลาง ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการทรัพยากรสารสนเทศดิจิทัลอันเป็นลิขสิทธิ์ของสถาบันอุดมศึกษา พบว่า ปัจจัยด้านเทคโนโลยีมีผลมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านงบประมาณ ด้านทรัพยากรสารสนเทศ ด้านบุคลากร และด้านกระบวนการ

องค์ความรู้การวิจัย

สมรรถนะผู้บริหาร ที่ประกอบด้วย ทักษะคติ ทักษะความสามารถ ความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการบริหาร ความรู้ความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยี การทำงานเป็นทีม และการมุ่งเน้นความสำเร็จ มีความสำคัญต่อการพัฒนาบุคลากร ได้แก่ การพัฒนาให้บุคลากรใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย การพัฒนารูปแบบในการส่งเสริมและการจรรีกรักษา บรรยากาศในการสนับสนุนการพัฒนาบุคลากร กฎระเบียบข้อบังคับ และการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรเพื่อพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เหล่านี้ก่อให้เกิดการพัฒนาบุคลากรอันส่งผลให้บุคลากรได้รับการพัฒนาตนเองในด้านทักษะความสามารถ เกิดความรู้ความเข้าใจในการทำงาน และมีประสิทธิภาพในการทำงาน โดยเฉพาะความรู้ความเข้าใจที่ทันต่อโลกแห่งเทคโนโลยี และทันต่อการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน ทั้งนี้ การพัฒนาบุคลากรมีผลต่อสื่อสังคมเทคโนโลยี ที่ประกอบด้วย บุคลากรมีความสามารถในการใช้สื่อสังคมเทคโนโลยีเป็นอย่างดี มีความปลอดภัยด้านข้อมูลหรือระบบความเป็นส่วนตัวในการใช้งานบนสื่อสังคมเทคโนโลยี มีความสะดวกและคล่องตัวใช้งานได้ดีและมีประสิทธิภาพ และเข้าถึงข้อมูลตามความต้องการของลูกค้าหรือผู้ใช้บริการได้อย่างสะดวกรวดเร็ว อีกทั้งการพัฒนาบุคลากรยังมีผลต่อระบบเทคโนโลยีดิจิทัลยุคใหม่ของบริษัท ที่สามารถอำนวยความสะดวกต่อผู้ใช้บริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นภายในองค์กร หรือนอกองค์กร โดยระบบเทคโนโลยีดิจิทัลยุคใหม่ ประกอบด้วย ศูนย์จัดเก็บข้อมูล ระบบสื่อสารไร้สาย 5 G IoT และเทคโนโลยีสมองกลอัจฉริยะ โครงข่ายสื่อสารดาวเทียมและโครงข่ายเคเบิลใยแก้วนำแสง การบริการอย่างอัจฉริยะ รวดเร็ว ถูกต้อง ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นสมรรถนะผู้บริหาร การพัฒนาบุคลากร สื่อสังคม และระบบเทคโนโลยีดิจิทัลยุคใหม่ ล้วนแล้วแต่มีความเชื่อมโยงและส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อความพร้อมในการพัฒนา Digital Park Thailand ดังปรากฏในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะด้านการนำไปปฏิบัติ

1.1 ผู้บริหารของบริษัทโทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) ควรเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ที่ดี กำหนดกลยุทธ์การดำเนินงานของหน่วยงานให้สอดคล้องกับกลยุทธ์ขององค์กร มุ่งมั่นสู่ความสำเร็จ เป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาความคิดอยู่เสมอ เป็นผู้นำในการทำงาน กำหนดเป้าหมายทิศทางที่ชัดเจน และใช้อำนาจอย่างยุติธรรม

1.2 ผู้บริหารของบริษัทโทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) ควรเป็นผู้ที่สามารถวิเคราะห์และคาดการณ์เกี่ยวกับผลกระทบ และปัญหาต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นจากการดำเนินธุรกิจล่วงหน้าได้ อีกทั้งวางแผนกระบวนการทำงานเพื่อนำไปสู่การบริหารงานได้ตามแผนงานที่ดี มีความสามารถในการสื่อสาร และสร้างความมั่นใจให้บุคลากรปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย

1.3 ผู้บริหารของบริษัทโทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) ควรส่งเสริมและจัดปัจจัยเกื้อหนุนเพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ควรมอบหมายงานให้บุคลากรโดยคำนึงถึงความรู้ ความสามารถ และความถนัด ตลอดจนสนับสนุนให้บุคลากรดำเนินการพัฒนาปฏิบัติงานตามแนวคิดใหม่ ๆ และติดตามประเมินผลในการปฏิบัติงาน

1.4 ผู้บริหารของบริษัทโทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) ควรมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศให้เหมาะสมกับงาน และนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาปรับใช้กับองค์กรให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น อีกทั้งกำหนดแนวทางให้องค์กรสามารถผลิตนวัตกรรมใหม่สำหรับการให้บริการลูกค้า

1.5 ผู้บริหารของบริษัทโทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) ควรรับฟังความคิดเห็นของบุคลากร สร้างทีมงานที่ดีในการปฏิบัติงาน และส่งเสริมบรรยากาศการมีส่วนร่วมต่อเป้าหมายของทีมงาน

1.6 ผู้บริหารของบริษัทโทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) ควรมีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานให้ได้มาตรฐาน และมีกระบวนการปฏิบัติงานให้เกิดผลงานที่มีประสิทธิภาพตามแผนงานและเป้าหมายที่กำหนดไว้ อีกทั้งสามารถพัฒนาผลงานของตนสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย

1.7 ผู้บริหารของบริษัทโทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) ต้องมีความเข้าใจโครงการซึ่งมุ่งเน้นที่จะร่วมพัฒนาพื้นที่ EEC และเป็นศูนย์กลางการลงทุนพัฒนานวัตกรรมด้านดิจิทัลของประเทศ

1.8 บริษัทโทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) ควรมีการจ้างงานบุคลากรที่มีความสามารถสูง หรือกลุ่มวิชาชีพเฉพาะที่มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวข้องกับ Digital Park Thailand หรือโครงการอื่น ๆ ที่บ่งบอกถึงความเป็นผู้นำด้านเทคโนโลยีและการสื่อสาร

1.9 บริษัทโทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) ควรกำหนดผู้รับผิดชอบโครงการที่มีอำนาจในการตัดสินใจ และสามารถเจรจากับเจ้าหน้าที่ระดับล่างได้

1.10 บริษัทโทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) ควรกำหนดกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ เฉพาะกิจสำหรับการดำเนินโครงการต่าง ๆ เพื่อป้องกันความล่าช้า และการส่งผลกระทบด้านลบกับการพัฒนาโครงการ เพื่อความได้เปรียบทางการแข่งขันในเชิงธุรกิจ

1.11 บริษัทโทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) ควรมีที่ปรึกษา หรือการสร้างความร่วมมือกับองค์กร หรือบริษัทผู้เชี่ยวชาญ ในการดำเนินโครงการ Digital Park Thailand อีกทั้งบุคลากรที่มีความสามารถในการคิดค้นงาน และนวัตกรรมให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีที่ทันสมัย และมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

1.12 บริษัทโทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) ควรมีการส่งเสริมและพัฒนาให้บุคลากรมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย และมีบรรยากาศที่สนับสนุนการพัฒนาบุคลากร อีกทั้งสร้างกฎ ระเบียบ ข้อบังคับที่เอื้อต่อการพัฒนาบุคลากร และมีการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง

1.13 บริษัทโทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) ควรคำนึงถึงสื่อสังคมเทคโนโลยี ในอันที่จะก่อให้เกิดความปลอดภัยในด้านข้อมูล หรือระบบความเป็นส่วนตัวในการใช้งานบนสื่อสังคมเทคโนโลยี และการใช้งานของสื่อสังคมเทคโนโลยีที่มีความสะดวก และคล่องตัว ใช้งานได้ดีและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งความรู้ความเข้าใจของบุคลากรในการใช้สื่อสังคมเทคโนโลยี และการเข้าถึงข้อมูลตามความต้องการของลูกค้าได้อย่างสะดวกรวดเร็ว

1.14 บริษัทโทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) ควรดำเนินการให้มีระบบเทคโนโลยีดิจิทัลยุคใหม่เพื่อสนองต่อความต้องการของผู้ใช้บริการได้อย่างมีประสิทธิภาพสมกับที่เป็นองค์กรผู้ให้บริการเทคโนโลยีดิจิทัลและโทรคมนาคม ได้แก่ ศูนย์จัดเก็บข้อมูล (Data Center) การบริการอย่างอัจฉริยะ รวดเร็ว และถูกต้อง ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล (Smart Service) IoT (Internet of Things) และเทคโนโลยีสมองกลอัจฉริยะ AI (Artificial Intelligence) อีกทั้งโครงข่ายสื่อสารดาวเทียม และโครงข่ายเคเบิลใยแก้วนำแสงใต้น้ำ

1.15 บริษัทโทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) ควรมีทีมวิจัยและพัฒนาของตนเองเพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่สอดคล้องกับกลยุทธ์ขององค์กร และการเป็นองค์กรผู้ให้บริการเทคโนโลยีดิจิทัลและโทรคมนาคม

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาปัจจัยภายนอก และปัจจัยภายใน ที่ส่งผลต่อ ความพร้อมในการพัฒนาโครงการต่าง ๆ ที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้บริการ และการเป็นองค์กรที่ให้บริการเทคโนโลยีดิจิทัลและโทรคมนาคม

2.2 การวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหา และความต้องการอันแท้จริงขององค์กรก่อนเริ่มต้นศึกษาวิจัย เพื่อประโยชน์สูงสุดของการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้อย่างแท้จริง

2.3 การวิจัยครั้งต่อไป ควรจัดทำโมเดลสมการโครงสร้างเชิงสำรวจ ซึ่งเป็นการศึกษาอิทธิพลเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการพัฒนาโครงการ Digital Park Thailand หรือ การพัฒนาด้านอื่น ๆ ทำให้ทราบถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่ปรากฏนอกเหนือจากการทบทวนวรรณกรรม ทฤษฎี และแนวคิดจากการวิจัย

บรรณานุกรม

- กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2559). **แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม**. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.
- กฤษกร ดวงสว่าง. (2558). **ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความสำเร็จของบริษัท ปตท.จำกัด (มหาชน)**. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, กรุงเทพมหานคร.
- จอมพงศ์ มงคลวนิช. (2556). **การบริหารองค์การและบุคลากรทางการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชลธิชา สิทธิวงศ์. (2559). **ปัจจัยที่มีผลต่อความพร้อมในการแข่งขันขององค์กรรัฐวิสาหกิจไทย ในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ทัศนันท์ พุ่มนุช. (2553). **การศึกษาพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคม (Social Network) เพื่อพัฒนาในการปฏิบัติงานของบุคลากรทางการศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม**. Veridian E-Journal. 5(1), 523-540.
- ณัฐพันธ์ เขจรนันท์. (2551). **การจัดการทรัพยากรมนุษย์**. กรุงเทพมหานคร : ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- ณัฐพันธ์ เขจรนันท์ และฉัตยาพร เสมอใจ. (2551). **การจัดการ (พิมพ์ครั้งที่ 3)**. กรุงเทพมหานคร : ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- บวรนนท์ ทองกลียา. (2559). **การศึกษาระดับความพร้อมในการเปลี่ยนแปลงเพื่อการเป็นองค์กรที่มีสมรรถภาพสูง กรณีศึกษาบริษัทในธุรกิจอ้อยและน้ำตาลประเทศไทย, สปป.ลาว และจีน ของกลุ่มน้ำตาลมิตรผล**. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ไพโรจน์ ปิยะวงศ์วัฒนา. (2555). **การจัดการเชิงกลยุทธ์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม**. กรุงเทพมหานคร : วี.พรินท์.
- ภิราษ รัตนันต์. (2560). **การจัดการทรัพยากรมนุษย์**. นครสวรรค์ : คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- วรุตม์ บุญมากมี. (2558). **การเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของพนักงานรัฐวิสาหกิจ : กรณีศึกษา สำนักงานกลางการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย จังหวัดนนทบุรี**. การค้นคว้าอิสระ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- วิทยา ด้านดำรงกุล. (2556). **การบริหารเพื่อความสำเร็จ**. กรุงเทพมหานคร : เอิร์ดเวฟ เอ็ดดูเคชั่นจำกัด.
- ศศิธร ตินะมาศ. (2555). **การบริหารจัดการทรัพยากรสารสนเทศดิจิทัลอันเป็นลิขสิทธิ์ของสถาบันอุดมศึกษาของไทย**. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สกล บุญสิน. (2560). **การจัดการทรัพยากรมนุษย์**. เชียงใหม่ : ศูนย์บริหารงานวิจัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สาคร สุขศรีวงศ์. (2556). **การจัดการ : จากมุมมองนักบริหาร**. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). **สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี.
- สิวาริ ศรีวิโรจน์. (2558). **ปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรประจำเรือขนส่งน้ำมัน : กรณีศึกษา บริษัท A. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.**
- สุธานศ เพชรปรี. (2554). **ทัศนคติด้านการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อการบริหารการศึกษาโดยการใช้สื่อสารยุคใหม่ กรณีศึกษา ภาควิชาออกแบบนิเทศศิลป์ คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, พระนครศรีอยุธยา.**
- สุรศักดิ์ ปาเฮ. (2556). **“การพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21”. การอบรมสัมมนาครู และบุคลากรทางการศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 1-2 หลักสูตรการพัฒนาครูโดยการสร้างระบบพี่เลี้ยง. แพร่ : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 2.**
- สุรัชพงศ์ สิกขาบัณฑิต. (2561). **นโยบายประเทศไทย 4.0 : โอกาส อุปสรรคและผลประโยชน์ของไทยในภูมิภาคอาเซียน.เข้าถึงได้จากwww.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/.**

พุทธจิตวิทยาแห่งมหาวิทยาลัยการส่งเสริมเศรษฐกิจแนวพุทธและจิตพอเพียง*
 BUDDHIST PSYCHOLOGY OF LOCAL WISDOM MAHAVICHALAI IN PROMOTING
 THE BUDDHIST ECONOMY AND SUFFICIENCY MIND

ตติลา จำปาวลย์, สิริวัฒน์ ศรีเครือดง และ วิชชดา ฐิติโชติรัตน

Tatila Jampawal, Siriwat Srikrueadong and Witchuda Titichoatrattana

สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Buddhist Psychology of Faculty of Humanities Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Email: tatila.j@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบและองค์ความรู้ของรูปแบบพุทธจิตวิทยาแห่งมหาวิทยาลัยการส่งเสริมเศรษฐกิจแนวพุทธและจิตพอเพียง และ 2) เพื่อนำเสนอรูปแบบพุทธจิตวิทยาแห่งมหาวิทยาลัยการส่งเสริมเศรษฐกิจแนวพุทธและจิตพอเพียง โดยระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการศึกษเอกสาร การศึกษาภาคสนามถอดบทเรียนจากการเรียนรู้การปฏิบัติที่ดีของมหาวิทยาลัยต้นแบบ 2 กรณีศึกษา การสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

ผลการวิจัยพบว่า 1. รูปแบบพุทธจิตวิทยาแห่งมหาวิทยาลัยการส่งเสริมเศรษฐกิจแนวพุทธและจิตพอเพียง ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ปรากฏการณ์ปัญญา ครู นักบวช 2) หลักสูตร กิจกรรมฐานการเรียนรู้ 3) วิธีการ กระบวนการเรียน 4) เว้นเวลา 5) เครื่องมือประกอบการเรียนรู้และสื่อ 6) อาคาร สถานที่ และสิ่งแวดล้อม 7) กลุ่มเครือข่าย ภาศเครือข่าย และ 8) การบริหารจัดการ และองค์ความรู้ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ 2) สิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ 3) สังคม วัฒนธรรม ประเพณี ประวัติศาสตร์ และ 4) จิตใจ จิตวิญญาณ

2. รูปแบบพุทธจิตวิทยาแห่งมหาวิทยาลัยการส่งเสริมเศรษฐกิจแนวพุทธและจิตพอเพียง เป็นรูปแบบการส่งเสริมพัฒนามนุษย์ด้วยกระบวนการศึกษาตามหลักไตรสิกขา โดยมี 8 องค์ประกอบ และองค์ความรู้ 4 ด้าน เป็นปัจจัยภายนอกตัวบุคคล คือ ปรโตโมสะและกัลยาณมิตร ซึ่งเป็นปัจจัยนำเข้าส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงปัจจัยภายในตัวบุคคล คือ วิธีคิดหรือโยนิโสมนสิการ ส่งเสริมกระบวนการพัฒนาปัญญาและสมาธิ เกิดคุณลักษณะจิตใจที่เป็นความต้องการแบบฉันทะหรือจิตพอเพียง ส่งเสริมศีลเพื่อดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจแนวพุทธ โดยผลของรูปแบบ คือ ผลผลิต ทุน 4 ประเภท ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนสังคม ทุนสิ่งแวดล้อม และทุนทางกายภาพ และผลลัพธ์ ได้แก่ บุคคลเกิดความสุขของศฤหส์ 4 และความสุขจากการให้ และเกิดผลในที่สุด คือสันติสุข

คำสำคัญ: รูปแบบ; พุทธจิตวิทยา; เศรษฐกิจแนวพุทธ; จิตพอเพียง

* Received March 7, 2022; Revised April 30, 2022; Accepted July 24, 2022

Abstract

The objectives of the study were 1) to analytically study elements and forms of knowledge of Buddhist psychology model of Local Wisdom Mahavichalai in promoting the Buddhist economy and sufficiency mind; and 2) to present a Buddhist psychology model of Local Wisdom Mahavichalai in promoting the Buddhist economy and sufficiency mind; The study was qualitative in nature, collecting data from documents, field study with lessons learned from 2 case studies of best practices of Local Wisdom Mahavichalai, observation, in-depth interview and connoisseurship to assess the validity of a model.

The research findings were as follows:

1. Buddhist psychology model of Local Wisdom Mahavichalai in promoting the Buddhist economy and sufficiency mind it found that a model included 8 elements as follows: 1) sage's wisdom, teachers and monks, 2) a curriculum and learning-based activities, 3) learning methods and process, 4) time, 5) learning tools and media, 6) building, location and environment, 7) network group and network partners, and 8) management and knowledge; and 4 aspects of knowledge including 1) economy and philosophy of sufficiency economy into practice, 2) environment and nature, 3) society, culture, tradition and history, and 4) mind, spirit.

2. Buddhist Psychology of Local Wisdom Mahavichalai in Promoting the Buddhist Economy and Sufficiency Mind model has guidelines for promoting the development of human beings with Threefold Training that a model included 8 elements and 4 aspects of knowledge as external factors comprising Paratoghosa and Kalayanamita as the inputs resulting the change of internal factors, namely, systematic thinking or Yonisomanasikara in promoting the development process based on Threefold Training and earning living according to the right understanding to develop wisdom and concentration with a positive desire-based sufficiency mind, to develop the precept for earning living according to a Buddhist economy, outputs of a model in promoting 4 types of capital including human capital, social capital and environmental capital, outcomes including a person brought 4 types of lay happiness, happiness from giving, and impact on peace.

Keywords; Model; Buddhist Psychology; Buddhist Economy; Sufficiency Mind

บทนำ

สังคมปัจจุบันทั้งสังคมไทยและทั่วโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว กระแสโลกาภิวัตน์ หรือสถานะโลกไร้พรมแดน ด้วยความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการติดต่อสื่อสาร และการเชื่อมโยงระบบเศรษฐกิจ การค้า เพื่อเป็นการค้าเสรีและระบบทุนนิยม ส่งผลให้เกิดอารยธรรมวัตถุนิยม บริโภคนิยม ขับเคลื่อนด้วยความโลภนิยม ละทิ้งมิติทางจิตใจ มุ่งเน้นการเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ การผลิต และการบริโภค ซึ่งการบริโภคนี้นี้ถือเป็นทฤษฎีหลักของระบบทุนนิยม ดังนั้นจึงเกิดกิเลส เพื่อให้เกิดความต้องการ และเกิดการบริโภคอยู่ตลอดเวลา หากคนไม่รู้คุณค่าของการบริโภคอย่างแท้จริง จึงเกิดปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติจากการบริโภคที่เกินความจำเป็นและขยะตามมา

ประเทศไทยเข้าสู่ระบบทุนนิยม นำประเทศสู่การพัฒนา “เศรษฐกิจดี สังคมมีปัญหา และการพัฒนาไม่ยั่งยืน” ส่งผลต่อวิถีชีวิตที่มุ่งแสวงหาความสุขส่วนตัวมากกว่าการคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม สังคมเสื่อมถอยด้านคุณธรรมจริยธรรม รูปแบบพฤติกรรมการบริโภคที่บ่งบอกตัวตน บ่งบอกสถานะทางสังคมผ่านการใช้ชีวิตหรือการใช้เงินเพื่อแสวงหาความสุขเป็นหลัก เปลี่ยนไปจากการประหยัดอดออมและความรู้สึก “พอเพียง” ในการดำรงชีวิตและความสมดุลในชีวิตซึ่งเป็นพื้นฐานเศรษฐกิจแนวพุทธของไทยมาอย่างช้านาน

จากผลกระทบดังกล่าว แนวทางการพัฒนาประเทศ รวมถึงเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตของทุกระดับ ที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้ทรงพระราชทานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนามนุษย์ เป็นแนวทางการปฏิบัติตนและการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลาง ความไม่ประมาท และความเพียร คำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ด้วยเงื่อนไขการมีคุณธรรมและความรู้ เพื่อรอดพ้นจากวิกฤตและดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงยั่งยืน ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ซึ่งมีความสอดคล้องกับเศรษฐกิจแนวพุทธ ด้วยเป็นเศรษฐกิจแบบสายกลางหรือเศรษฐกิจมัชฌิมาปฏิปทา มีการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขา และมีระบบชีวิตที่เกี่ยวกับคุณลักษณะจิตใจซึ่งเป็นธรรมชาติของมนุษย์ คือความต้องการหรือความอยาก อันเป็นตัวแปรสำคัญในทางเศรษฐกิจ ส่งผลให้เกิดการบริโภคตามมา ดังนั้นเพื่อให้เกิดความพอดี จึงต้องพัฒนาคุณลักษณะจิตใจดังกล่าว โดยพัฒนาปัญญาเพื่อเปลี่ยนจากความอยากได้หรือความโลภ พัฒนาไปสู่ความอยากทำ ลงมือปฏิบัติเพื่อการพัฒนาให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดี หรือเรียกว่า “ฉันทะ” เกิดการบริโภคที่พอประมาณ พอดี ไม่เบียดเบียนตนเองและ

ดังนั้น การศึกษา ความรู้ พลังปัญญาจึงมีความสำคัญ โดยเฉพาะการสร้างรากฐานของชุมชนท้องถิ่นเป็นตัวตั้ง ทั้งด้านทรัพยากรธรรมชาติ วิถีชีวิต วัฒนธรรมซึ่งเป็นความจริงของชีวิต ศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือมหาวิทยาลัยตำบล จึงเป็นกุญแจสำคัญ เป็นตัวเชื่อมโยงโรงเรียน สถาบันการเรียนรู้อื่นเข้ามาอย่างเกื้อกูลกัน เกิดเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกัน โดยมีฐานอยู่ที่ชุมชนท้องถิ่นอันเป็นความจริง สถานการณ์จริง ปฏิบัติจริง เป็นการปฏิรูปการศึกษาที่แท้จริง

ด้วยความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาถอดบทเรียนจากการเรียนรู้การปฏิบัติที่ดี (best practices) ของมหาวิทยาลัยซึ่งเป็นแหล่งการศึกษา ความรู้ และปัญญา ที่น้อมนำและขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเป็นมหาวิทยาลัยภูมิปัญญาท้องถิ่นต้นแบบที่ประสบความสำเร็จ เพื่อศึกษาถอด

บทเรียนวิเคราะห์องค์ประกอบและองค์ความรู้ สังเคราะห์และนำเสนอรูปแบบพุทธจิตวิทยาแห่งมหาวิทยาลัย การส่งเสริมเศรษฐกิจแนวพุทธและจิตพอเพียง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบและองค์ความรู้ของรูปแบบพุทธจิตวิทยาแห่งมหาวิทยาลัย การส่งเสริมเศรษฐกิจแนวพุทธและจิตพอเพียง
2. เพื่อนำเสนอรูปแบบพุทธจิตวิทยาแห่งมหาวิทยาลัย การส่งเสริมเศรษฐกิจแนวพุทธและจิตพอเพียง

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการศึกษาภาคสนามถอดบทเรียนจากการเรียนรู้การปฏิบัติที่ดี (best practices) โดยมีเครื่องมือหรือวิธีการวิจัย ได้แก่ การศึกษาเอกสาร การสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (connoisseurship) โดยมีขั้นตอนการวิจัยแบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาวิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมเศรษฐกิจแนวพุทธและจิตพอเพียง เป็นขั้นตอนการศึกษาวิเคราะห์โดยการศึกษาดูงาน

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบและองค์ความรู้ของมหาวิทยาลัยการส่งเสริมเศรษฐกิจแนวพุทธและจิตพอเพียง เป็นขั้นตอนการศึกษาดูงานด้วยการถอดบทเรียนจากการเรียนรู้การปฏิบัติที่ดี ของกรณีศึกษามหาวิทยาลัยต้นแบบ 2 พื้นที่ ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้มหาวิทยาลัยภูมิปัญญาท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสงคราม ชุมชนบ้านบางพลับ หมู่ 4 ต.บางพรม อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม และพุทธเลิศหล้ามหาวิทยาลัย (ศูนย์กสิกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง และศูนย์การเรียนรู้กสิกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง) หมู่ 1 ต.หนองบอนแดง อ.บ้านบึง จ.ชลบุรี โดยทั้งสองกรณีศึกษาได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติจากสถาบันหรือองค์กรที่เป็นที่รู้จัก เป็นพลังขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งมีความสอดคล้องกับเศรษฐกิจแนวพุทธและจิตพอเพียง การศึกษาเอกสารหลักฐานที่ปรากฏในชุมชน การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมและงานประเพณี การสังเกตแบบมีส่วนร่วมในกิจกรรมและเข้าฝึกอบรม และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 2 พื้นที่ รวม 12 รูป/คน

ขั้นตอนที่ 3 การสังเคราะห์และพัฒนารูปแบบพุทธจิตวิทยาแห่งมหาวิทยาลัยการส่งเสริมเศรษฐกิจแนวพุทธและจิตพอเพียง เป็นขั้นตอนการพัฒนารูปแบบโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญด้านพุทธธรรม พุทธจิตวิทยา พุทธเศรษฐศาสตร์ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จิตพอเพียง จิตวิทยา และมหาวิทยาลัยภูมิปัญญาท้องถิ่น รวม 7 รูป/คน และนำข้อมูลที่ได้มาสังเคราะห์ร่วมกับข้อมูลจากการศึกษาภาคสนามในขั้นตอนที่ 2

ขั้นตอนที่ 4 การนำเสนอรูปแบบพุทธจิตวิทยาแห่งมหาวิทยาลัยการส่งเสริมเศรษฐกิจแนวพุทธและจิตพอเพียง เป็นขั้นตอนการประเมินตรวจสอบและรับรองความถูกต้องเหมาะสมของรูปแบบ โดยการจัดสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ รวมผู้ทรงคุณวุฒิ 8 รูป/คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

รูปแบบพุทธจิตวิทยาแห่งมหาวิทยาลัยการส่งเสริมเศรษฐกิจแนวพุทธและจิตพอเพียง พัฒนาขึ้นโดยใช้ข้อมูลทั้งข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) ได้แก่ การศึกษาภาคสนามด้วยการถอดบทเรียนจากกรณีศึกษาต้นแบบ และข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) จากการศึกษาเอกสาร มีการตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลการวิจัยโดยการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation) ได้แก่ การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (data triangulation) และการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (methodological triangulation) มีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1. องค์ประกอบและองค์ความรู้ของรูปแบบพุทธจิตวิทยาแห่งมหาวิทยาลัยการส่งเสริมเศรษฐกิจแนวพุทธและจิตพอเพียง ดังนี้

1.1 องค์ประกอบของรูปแบบ ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ ได้แก่

1) ปราชญ์ภูมิปัญญา ครู นักบวช คือ “บุคคลต้นแบบ” ตัวอย่างความสำเร็จ สร้างความเชื่อ ความศรัทธาให้คนในกลุ่มในชุมชน เป็นผู้มีความสัมพันธ์ของกัลยาณมิตรธรรม 7 คุณลักษณะของสัตบุรุษ รวมทั้งมีลักษณะของภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยที่เน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกลุ่ม และมีความเป็นผู้นำตามธรรมชาติ

2) หลักสูตร กิจกรรมฐานการเรียนรู้ เป็นการถอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาจากปราชญ์ภูมิปัญญา ครู หรือนักบวช มาเป็นหลักสูตร กิจกรรมฐานการเรียนรู้ ที่มีเอกลักษณ์ตามบริบทของ “ภูมิสังคม” ท้องถิ่นนั้น เน้นหลักคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และนำหลักคิดสู่การลงมือปฏิบัติเพื่อการพึ่งพาตน พร้อมพัฒนาต่อยอดภูมิปัญญา

3) วิธีการ กระบวนการเรียน ส่งเสริมผู้เรียนผู้ฝึกอบรมให้เกิดวิธีคิดที่ถูกต้องหรือโยนิโสมนสิการ โดยเน้นการฝึกทักษะลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง นอกจากนี้ ให้ความสำคัญด้านจิตวิญญาณ โดยการฝึกความมีวินัยในการอยู่ร่วมกัน ความเพียร การให้การเอื้อเฟื้อ ความกตัญญูและเคารพต่อธรรมชาติ

4) เงื่อนไขเวลา คือ ช่วงเวลาในการฝึกอบรม เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนผู้ฝึกอบรมเกิดการเรียนรู้ และได้รับผลลัพธ์สูงสุด อาทิ เข้า-การบรรยาย บ่าย-การปฏิบัติ คำ-สรุปสาระจากที่เรียน รวมถึงระยะเวลาการจัดการฝึกอบรมให้เหมาะสมกับผู้เรียน

5) เครื่องมือประกอบการเรียนและสื่อ ใช้ประกอบการเรียนการฝึกอบรม และสื่อมีเดียซึ่งเป็นพลังในการสื่อสาร เพื่อให้เกิดวิธีคิดการคิดที่ถูกต้องหรือโยนิโสมนสิการ

6) อาคาร สถานที่ และสภาพแวดล้อม คือ “พื้นที่ต้นแบบ” ให้เห็นประจักษ์ถึงความสำเร็จเรียนรู้จากพื้นที่จริง ชุมชนจริง พื้นที่ประวัติศาสตร์ พื้นที่ธรรมชาติ สามารถต่อยอดสู่การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในท้องถิ่น นอกจากนี้ รวมถึงอาคารสถานที่ในการอำนวยความสะดวก และยังเป็นพื้นที่พบปะ ประชาคมของสมาชิกในชุมชน

7) กลุ่มเครือข่าย ภาศิเครือข่าย คือ พลังกลุ่มพลังชุมชน พลัง “บวร” เป็นการรวมกลุ่มเครือข่ายในชุมชนในมหาวิทยาลัย เกิดการขยายสู่นอกชุมชนเกิดภาศิเครือข่าย กลุ่มเชื่อมร้อยด้วยอุดมการณ์ร่วมเดียวกัน แนวทางการดำเนินชีวิต ข้อตกลงหรือปฎิญญาเครือข่ายเดียวกัน โดยเน้น “การมีส่วนร่วม” ความสามัคคี การให้ เกิดความไว้วางใจกัน

8) การบริหารจัดการ คือ การใช้ทรัพยากรที่เน้น “การบริหารแบบคนจน” บนความประหยัดแต่คุ้มค่า ได้ประโยชน์สูงสุด เป็นการบริหารความเสี่ยงเตรียมรับวิกฤติที่อาจเกิดขึ้น รวมถึงการดำเนินงานของกลุ่ม อาทิ การจดทะเบียนวิสาหกิจเครือข่าย การกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกกลุ่ม มี “ผู้ประสานงาน” เพื่อการบริการรวมที่จุดเดียว และเน้นการ “การมีส่วนร่วม” ของสมาชิก บนฐานของความซื่อสัตย์ สุจริต โปร่งใส

1.2) องค์ความรู้ของรูปแบบ ประกอบด้วยองค์ความรู้ ๔ ด้าน ได้แก่

1) เศรษฐกิจพอเพียง คือ องค์ความรู้เกี่ยวกับแนวคิดของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และนำแนวคิดสู่การปฏิบัติเพื่อการพึ่งตน พร้อมทั้งสามารถเอื้อเพื่อเกื้อกูลผู้อื่นและชุมชนได้ เป็น “เศรษฐกิจแห่งน้ำใจและความหวัง”

2) สิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ คือ องค์ความรู้เกี่ยวกับ “ภูมิ” คือ สภาพแวดล้อมที่อยู่รอบตัวและชุมชน รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ลม ไฟ (อุณหภูมิจิ) ในพื้นที่ท้องถิ่น ป่าไม้ ระบบนิเวศ เป็นต้น และรู้จุดเด่นของชุมชนต่อยอดสู่หลักสูตร กิจกรรมฐานการเรียนรู้ เกิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนได้

3) สังคม วัฒนธรรม ประเพณี ประวัติศาสตร์ คือ องค์ความรู้เกี่ยวกับ “สังคม” เกี่ยวข้องกับคน ความคิด ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี และรู้เอกลักษณ์เฉพาะชุมชน ต่อยอดเกิดหลักสูตร กิจกรรมฐานการเรียนรู้ เกิดการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ส่งเสริมให้เยาวชนคนในชุมชน เกิดความรัก ความผูกพัน ภูมิใจ และหวงแหนในชุมชนบ้านเกิดตน

4) จิตใจ จิตวิญญาณ คือ องค์ความรู้จากการบ่มเพาะการดำรงชีวิตร่วมกันของคนในชุมชนในกลุ่มเครือข่าย จากบุคคลต้นแบบปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง จากขนบธรรมเนียมประเพณีที่ส่งเสริมการให้การแบ่งปัน เกิดความพอที่จิตใจหรือจิตพอเพียง เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ความสามัคคี ความเพียร ความซื่อสัตย์ เกิดความไว้วางใจกัน

2. รูปแบบพุทธจิตวิทยาแห่งมหาวิทยาลัยการส่งเสริมเศรษฐกิจแนวพุทธและจิตพอเพียง ดังนี้

2.1 แนวทางการส่งเสริมเศรษฐกิจแนวพุทธและจิตพอเพียง

เศรษฐกิจแนวพุทธ มีความสอดคล้องกับเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยเป็นเศรษฐกิจแบบสายกลางหรือเศรษฐกิจแบบมัธยมาปฏิปทา เกี่ยวข้องกับลักษณะจิตใจหรือคุณค่าทางจิตใจของมนุษย์คือ ความต้องการ ซึ่งเป็นธรรมชาติของมนุษย์และเป็นตัวแปรสำคัญทางเศรษฐกิจ ส่งผลให้เกิดการบริโภคซึ่งถือว่าเป็นจุดเริ่มต้น

(โดยเหตุผล) ของกระบวนการเศรษฐกิจ และให้เกิดการผลิตตามมา ความต้องการนี้มี 2 ประเภท ได้แก่ 1) ความต้องการได้หรือ “ความโลภ” ซึ่งมีขอบเขตไม่จำกัด แต่เนื่องจากทรัพยากรธรรมชาติมีอยู่อย่างจำกัด ส่งผลให้เกิดการแก่งแย่งแข่งขัน และ 2) ความต้องการทำเพื่อสร้างสรรค์ให้เกิดการพัฒนาหรือ “ฉันทะ” ส่งผลให้เกิดความร่วมมือในชุมชนสังคม

รูปแบบมหาวิทยาลัยแนวพุทธจิตวิทยา มีแนวทางการส่งเสริมเศรษฐกิจแนวพุทธและจิตพอเพียง โดยการพัฒนามนุษย์ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของจิตใจ เปลี่ยนจากความโลภ ให้เป็นฉันทะ เห็นคุณค่าแท้ของสิ่งที่บริโภคและบริโภคด้วยความพอดี เกิดการผลิตเพื่อพึ่งพาตน โดยการพัฒนาปัญญาและจิตใจให้มีภูมิต้านทานจากความโลภหรือเรียกว่าเป็น “จิตพอเพียง” ด้วยการส่งเสริมด้านการศึกษาตามหลัก “ไตรสิกขา” ซึ่งอาศัย “ปรัโตโสสะ” หรือเสียงจากผู้อื่น และ “กัลยาณมิตร” ทั้งที่เป็นตัวบุคคลและการดำเนินการจัดการเรียนการฝึกอบรม ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกและเป็นปัจจัยนำเข้า (input) ให้ผู้เรียนผู้ฝึกอบรมเกิดการปรับเปลี่ยนวิธีคิดหรือ “โยนิโสมนสิการ”

2.2 รูปแบบพุทธจิตวิทยาแห่งมหาวิทยาลัยการส่งเสริมเศรษฐกิจแนวพุทธและจิตพอเพียง

รูปแบบพุทธจิตวิทยาแห่งมหาวิทยาลัยการส่งเสริมเศรษฐกิจแนวพุทธและจิตพอเพียง เป็นผลจากการศึกษาวิจัยเพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อชุมชนท้องถิ่น เน้นทั้งด้านคุณธรรมและความรู้ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาคนด้วยกระบวนการการศึกษาตามหลักไตรสิกขา ดังนี้

1) องค์ประกอบสำคัญในกระบวนการศึกษาตามหลักไตรสิกขา: รูปแบบพุทธจิตวิทยาแห่งมหาวิทยาลัยการส่งเสริมเศรษฐกิจแนวพุทธและจิตพอเพียง ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ และองค์ความรู้ 4 ด้าน ซึ่งเป็นปรัโตโสสะและกัลยาณมิตร ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกตัวบุคคลและเป็นปัจจัยนำเข้า (input) ที่มีผลต่อปัจจัยภายในตัวบุคคล ส่งเสริมให้ผู้เรียนผู้ฝึกอบรมคิดได้ถูกวิธีหรือโยนิโสมนสิการ ให้รู้จักมอง พิจารณาเกี่ยวกับโลกและชีวิตในทางที่ถูกต้อง ทั้งปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในตัวบุคคลดังกล่าว เป็นองค์ประกอบที่เป็นแหล่งที่มาของกระบวนการศึกษาตามหลัก “ไตรสิกขา” ส่งเสริมการดำเนินชีวิตในวิถีเศรษฐกิจแนวพุทธและจิตพอเพียง สอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตตามทางสายกลาง

2) กระบวนการการศึกษาตามหลักไตรสิกขา (process): จากองค์ประกอบและองค์ความรู้ของรูปแบบซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกตัวบุคคล คือปรัโตโสสะและกัลยาณมิตร ส่งผลให้เกิดปัจจัยภายในตัวบุคคล คือโยนิโสมนสิการ เป็นจุดเริ่มต้นหรือแหล่งที่มาให้เกิดการพัฒนาปัญญา คือ “สัมมาทิฐิ” ส่งเสริมให้เกิด “จิตพอเพียง” ซึ่งเป็นคุณลักษณะทางจิตใจ ที่เป็นความต้องการทำลงมือปฏิบัติ เพื่อให้เกิดประโยชน์ ใฝ่สร้างสรรค์หรือเป็นจิตแห่ง “ฉันทะ”

จิตพอเพียง ประกอบด้วยหมวดสมาธิในหลักไตรสิกขา (สอดคล้องกับการมีภูมิคุ้มกันที่ดี ในเศรษฐกิจพอเพียง) เพื่อเป็นจิตใจที่มีภูมิคุ้มกันที่ดีต่อความโลภ และหมวดปัญญาในหลักไตรสิกขา (สอดคล้องกับความมีเหตุผล ในเศรษฐกิจพอเพียง) เพื่อนำทางให้เห็นสิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริง มีความเข้าใจ ความเชื่อที่ถูกต้อง เพื่อรู้จักคุณค่าแท้ของสิ่งเสพ รู้จักความพอดีหรือจุดบรรจบระหว่างคุณภาพชีวิตที่ดีกับความพึงพอใจของตน และรู้จักการให้การแบ่งปัน เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม

และส่งเสริมการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจแนวพุทธ ได้แก่ การผลิต การบริโภค อรรถประโยชน์ และการกระจายผลผลิต ซึ่งอยู่ในหมวดศีลในหลักไตรสิกขา (สอดคล้องกับความพอประมาณ ในเศรษฐกิจพอเพียง) การส่งเสริมกิจกรรมทางเศรษฐกิจดังกล่าว บนฐานของการไม่เบียดเบียนตนเอง ผู้อื่น และสิ่งแวดล้อม เพื่อการพึ่งพาตน คือ (1) การผลิต ที่ส่งเสริมการพึ่งตนแบบยั่งยืน ด้วยความเพียร ซื่อสัตย์สุจริต ด้วยการบริหารแบบคนจน ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม และมีการพัฒนาเป็นลำดับขั้น (2) การบริโภค ที่ส่งเสริมการบริโภคด้วยปัญญา เห็นประโยชน์และคุณค่าแท้ของสิ่งที่บริโภคเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี การบริโภคที่พอดี รู้จักพอหรือมัตตัญญูตา เมื่อรู้จักพอส่งผลให้เกิดความยินดี ความสุขหรือสันโดษ มีความพอใจง่ายในสิ่งที่หามา (3) อรรถประโยชน์ หรือประโยชน์ที่ต้องการ ด้วยสติ ให้เห็นประโยชน์ที่ต้องการเพื่อเกื้อกูลชีวิต ไม่ฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย (4) การกระจายผลผลิต ด้วยความศรัทธา ในการให้การเอื้อเพื่อแบ่งปัน บุญทาน ไม่กักตุนสินค้า เป็นต้น แต่ทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

3) ผลของรูปแบบ: ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการนำรูปแบบไปใช้ปฏิบัติจริง ได้แก่ ผลผลิต (output) ประกอบด้วย 4 ทุน คือ (1) ทุนมนุษย์ อาทิ ความรู้ภูมิปัญญา ความสามารถที่เพิ่มพูนขึ้นของมนุษย์ เป็นต้น (2) ทุนสังคม อาทิ ความเอื้อเฟื้อ ความสามัคคี ความเชื่อความไว้วางใจกัน เป็นต้น (3) ทุนทรัพยากรธรรมชาติ ที่อุดมสมบูรณ์ และ (4) ทุนทางกายภาพหรือทุนทางการเงิน อาทิ อาคาร หรือสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น โดยทุนมนุษย์และทุนสังคมมีความสำคัญที่สุด ส่งผลต่อการเกิดผลลัพธ์ (outcome) ได้แก่ ความสุขของคฤหัสถ์ 4 ประการ คือ (1) สุขจากการมีทรัพย์ (2) สุขจากการใช้จ่ายทรัพย์บริโภค (3) สุขจากความไม่เป็นหนี้ และ (4) สุขจากการกระทำที่สุจริตทั้งกาย วาจา ใจ การประกอบกิจการที่ไม่มีโทษ และพัฒนาความสุขที่ลึกซึ้งขึ้น โดยไม่อิงสิ่งเสพ ได้แก่ ความสุขจากการให้ บุญ ทาน เป็นต้น และผลในที่สุด (impact) คือ เกิดสันติสุข ประโยชน์สุขแก่ชุมชนสังคม บุคคลเกิดอิสรภาพจากความอดอยาก จากหนี้สิน เกิดอิสรภาพจากความโลภ

4) ปัจจัยของรูปแบบ: ปัจจัยที่ส่งผลให้สามารถนำรูปแบบพุทธจิตวิทยาแห่งมหาวิทยาลัยการส่งเสริมเศรษฐกิจแนวพุทธและจิตพอเพียงไปใช้ปฏิบัติได้จริง ประกอบด้วย ๙ ปัจจัย ได้แก่ (1) ผู้นำหรือบุคคลต้นแบบ สร้างความเชื่อความศรัทธาให้คนในกลุ่มในชุมชน (2) ความสัมพันธ์ที่ดีของสมาชิกกลุ่ม (3) ทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ (4) การอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรม ประเพณี ประวัติศาสตร์ พื้นที่ท้องถิ่น (5) การมีส่วนร่วมของสมาชิก และมีพื้นที่เป็นเวทีในการพบปะ (6) การศึกษาดูงานนอกสถานที่ (7) สื่อประชาสัมพันธ์ โดยเฉพาะสื่อโซเชียลมีเดีย (8) การรวมกลุ่มเครือข่าย ภาคีเครือข่าย (9) การสนับสนุนจากภาครัฐ ที่มีความจริงใจ เน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยดำเนินการตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังต่อไปนี้

องค์ประกอบและองค์ความรู้ของรูปแบบพุทธจิตวิทยาแห่งมหาวิทยาลัยการส่งเสริมเศรษฐกิจแนวพุทธและจิตพอเพียง

ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบ 8 องค์ประกอบของรูปแบบ สอดคล้องกับ พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และพะเยาว์ ยินดีสุข ได้เสนอกระบวนการทัศน์ใหม่ของการเรียนรู้ ว่าเป็นการเรียนรู้ที่เน้นท้องถิ่นและความเป็น

สากล มืองค์ประกอบ อาทิ ครู หลักสูตร โรงเรียน ห้องเรียน การบริหาร เป็นต้น และการเรียนควรตอบสนองความต้องการของผู้เรียน กระบวนการเรียนรู้ที่สืบค้นและค้นพบด้วยตนเอง เน้นการคิดสร้างสรรค์ ต่อยอดองค์ความรู้ และกรีซ ภัทรภาคิน และณัฐวัฒน์ จิตวัฒนา ได้วิจัยเรื่อง การศึกษารวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นและแนวทางการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมของชุมชน อ.เมือง จ.สมุทรปราการ พบว่า การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมของชุมชนประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านอาคารสถานที่ ด้านอุปกรณ์และสื่อ ด้านการจัดการเรียน ด้านบุคลากรและการบริหาร และด้านงบประมาณ

องค์ความรู้ 4 ด้านของรูปแบบ เป็นองค์ความรู้จากการสืบสานและต่อยอดภูมิปัญญาจากบรรพบุรุษ จากประสบการณ์ปฏิบัติจริงของปราชญ์ สอดคล้องกับ “ภูมิสังคม” และจิตวิญญาณ เป็นการดำเนินชีวิตที่เกื้อกูลกันของคนในสังคมและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของปราชญ์และกลุ่มเครือข่าย เกิดการถอดบทเรียน หาเอกลักษณ์ของชุมชน สู่การจัดหลักสูตรกิจกรรมฐานการเรียนรู้ สอดคล้องกับ ประเวศ วะสี ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญาว่า ภูมิปัญญาชาวบ้าน เกิดจากการสั่งสม การเรียนรู้มาเป็นระยะเวลานาน มีลักษณะเชื่อมโยงกันทุกสาขาวิชา ไม่สามารถแยกเป็นรายวิชา ดังนั้นวิชาเศรษฐกิจ อาชีพ ความเป็นอยู่ การศึกษา วัฒนธรรม จะผสมผสานกลมกลืนเชื่อมโยงกัน

รูปแบบพุทธจิตวิทยาแห่งมหาวิทยาลัยการส่งเสริมเศรษฐกิจแนวพุทธและจิตพอเพียง

ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการส่งเสริมเศรษฐกิจแนวพุทธและจิตพอเพียงของรูปแบบ มีแนวทางโดยการพัฒนาคนด้วยการส่งเสริมด้านการศึกษาตามหลักไตรสิกขา เพื่อเปลี่ยนจากความต้องได้หรือความโลภ เป็นความต้องการทำไผ่สร้างสรรค์หรือฉันทะ เนื่องด้วยความต้องการเป็นตัวแปรสำคัญทางเศรษฐกิจ และเปลี่ยนจากการแข่งขัน เป็นความร่วมมือและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ดังนั้น การพัฒนาหรือแก้ไขด้านเศรษฐกิจ จึงต้องพัฒนาหรือแก้ไขด้านจิตใจของคนไปพร้อมกัน สอดคล้องกับ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์แนวพุทธว่า ตัวแปรสำคัญในทางเศรษฐกิจ คือความต้องการหรือความอยากของมนุษย์ ซึ่งเป็นคุณลักษณะหรือคุณค่าทางจิตใจของมนุษย์ เมื่อมนุษย์เกิดความต้องการ จึงเกิดการบริโภคและการผลิตตามมา สู่การกระจายผลผลิตในชุมชนสังคม ซึ่งเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจอันมีความเกี่ยวเนื่องจากจิตใจของมนุษย์

เศรษฐกิจแนวพุทธ เป็นทั้งแนวทางการดำเนินชีวิต และเพื่อการดำรงอยู่ของชีวิตได้ด้วยปัจจัย 4 เป็นพื้นฐาน ที่ประชาชนควรพึงมีพึงได้รับเพื่อการพึ่งพาตน ซึ่งสอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องด้วย “ความหิวเป็นโรคร้ายแรงที่สุด” และกระบวนการศึกษาตามหลักไตรสิกขาช่วยส่งเสริมให้เกิดการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจแนวพุทธและจิตพอเพียง หรือตามแนวทางสายกลาง สอดคล้องกับ พิพัฒน์ ยอดพฤติการณ์ ได้วิจัยเรื่อง การใช้การสร้างตัวชี้วัดเพื่อวิเคราะห์เศรษฐกิจพอเพียงโดยเปรียบเทียบกับพุทธเศรษฐศาสตร์ พบว่า เศรษฐศาสตร์กระแสหลักมีขอบเขตจำกัดอยู่เพียงพุทธเศรษฐศาสตร์ในหมวดศีล สัมพันธ์กับความพอประมาณในเศรษฐกิจพอเพียง หมวดสมาธิ สัมพันธ์กับการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และหมวดปัญญา สัมพันธ์กับการมีเหตุผล โดยผลผลิต (output) ที่ได้รับจากการนำรูปแบบไปปฏิบัติใช้ คือทุน 4 ประเภท สอดคล้องกับ อภิชัย พันธเสน ที่ให้แนวคิดความสัมพันธ์กันระหว่างเศรษฐกิจแนวพุทธและปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ว่าเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตตามทางสายกลาง ซึ่งผลที่ได้รับจากการดำเนินชีวิตตาม

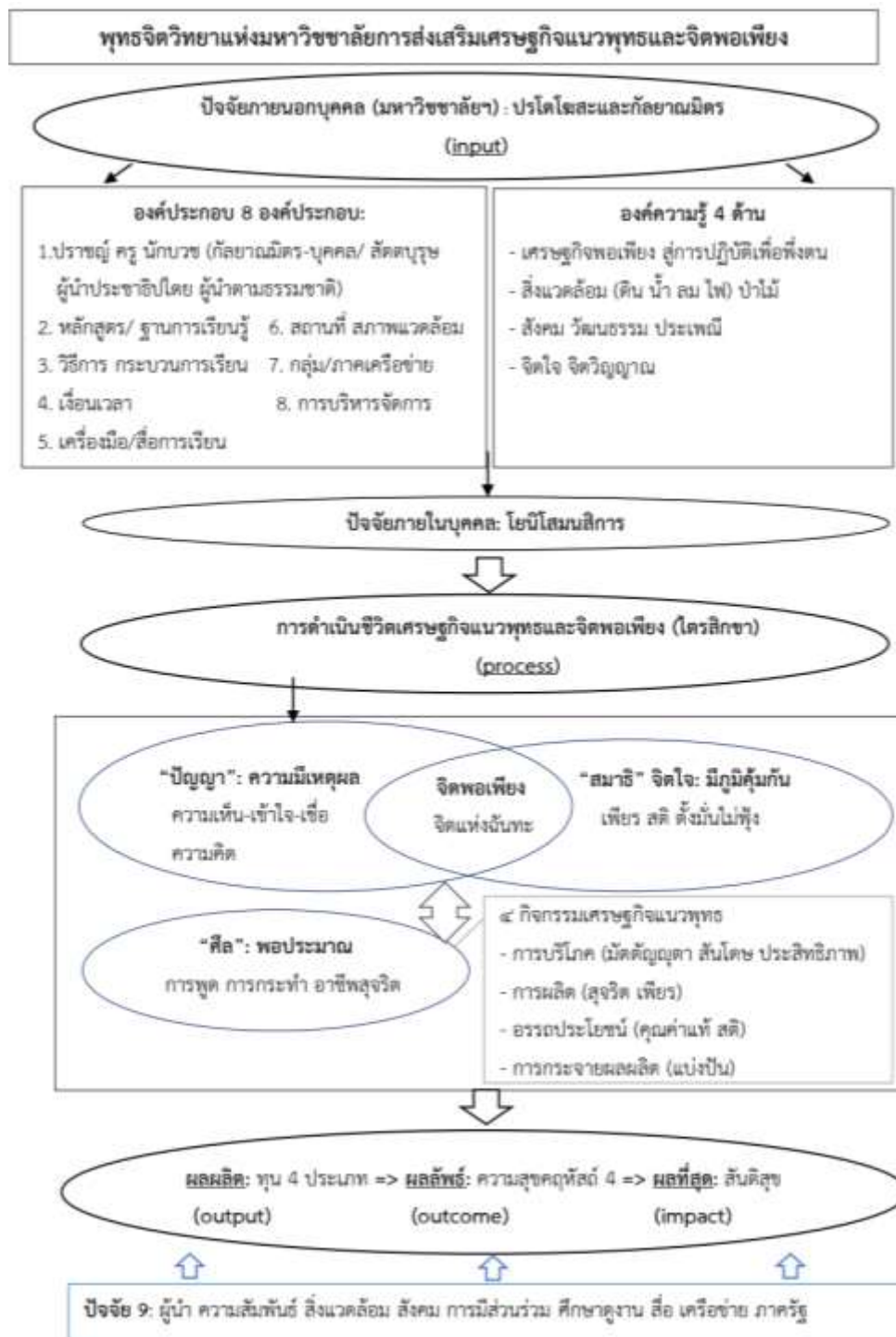
แนวทางดังกล่าว ส่งผลให้เกิดผลผลิต คือทุน 4 ประเภท ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนสังคม ทุนทรัพยากรธรรมชาติ และ ทุนทางกายภาพหรือทุนทางการเงิน โดยทุนมนุษย์และทุนสังคมสำคัญที่สุด

องค์ความรู้การวิจัย

พุทธจิตวิทยาแห่งมหาวิทยาลัยการส่งเสริมเศรษฐกิจแนวพุทธและจิตพอเพียง เป็นรูปแบบส่งเสริมการพัฒนามนุษย์ด้วยการศึกษาตามหลักไตรสิกขา โดยรูปแบบประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ และองค์ความรู้ 4 ด้าน ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกตัวบุคคล คือปรโตโมสะและกัลยาณมิตร ซึ่งส่งผลต่อปัจจัยภายในให้บุคคลเกิดโยนิโสมนสิการ

โดยทั้งสองปัจจัยเป็นองค์ประกอบในกระบวนการศึกษาตามหลักไตรสิกขา ส่งเสริมให้บุคคลเกิดปัญญา (ความมีเหตุผล) และจิตใจหรือสมาธิ (การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี) ที่มีภูมิต้านทานต่อความโลภ มีปัญญาเห็นคุณค่าแท้ของสิ่งเสพ ส่งเสริมให้เกิดจิตพอเพียงหรือจิตแห่งฉันทะ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ส่งเสริมการปฏิบัติตนการทำสมาธิอาชีพรหรือศีล (ความพอประมาณ) ด้วยกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ได้แก่ การผลิตเพื่อการพึ่งตน ด้วยความเพียร ซื่อสัตย์ การบริโภคด้วยความพอดี บริโภคอย่างมีประสิทธิภาพเกิดประโยชน์สูงสุด อรรถประโยชน์ด้วยการเห็นคุณค่าที่แท้ของสิ่งเสพไม่ใช่แค่เพื่อตอบสนองความพึงพอใจ และการกระจายผลผลิตด้วยการแบ่งปัน บนพื้นฐานของการไม่เบียดเบียนตนเอง ผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม ผลผลิตจากรูปแบบ คือ ทุน 4 ประเภท ผลลัพธ์ คือความสุขของคฤหัสถ์ 4 ประการ และผลในที่สุด คือสันติสุขของสังคม โดยมีปัจจัย 9 ปัจจัย ในการนำรูปแบบไปปรับใช้ในพื้นที่ท้องถิ่น

การสังเคราะห์องค์ความรู้จากการวิจัย สามารถสรุปเป็นแผนภาพของรูปแบบพุทธจิตวิทยาแห่งมหาวิทยาลัยการส่งเสริมเศรษฐกิจแนวพุทธและจิตพอเพียง ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 รูปแบบพุทธจิตวิทยาแห่งมหาวิทยาลัยการส่งเสริมเศรษฐกิจแนวพุทธและจิตพอเพียง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

1) ปรารถนาปัญหา ผู้นำชุมชน หรือบุคคลทั่วไป ที่ต้องการพึ่งตน แก้ปัญหาหนี้สิน หรือต้องการริเริ่มพัฒนามหาวิทยาลัยภูมิปัญญาในพื้นที่ท้องถิ่นตน ปัจจัยสำคัญคือการเริ่มต้นจากตนเองก่อน ด้วยการฝึกฝนพัฒนาตนน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สู่การปฏิบัติจนเป็นต้นแบบแห่งความสำเร็จ สร้างความเชื่อ ความศรัทธาในกลุ่มในชุมชน

๒) ชุมชน กลุ่มเครือข่ายมหาวิทยาลัยภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ประสงคริเริ่มจัดตั้งมหาวิทยาลัยภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือที่มีการจัดตั้งแล้วและต้องการแนวทางในการบริหารจัดการ เกิดพลังกลุ่มพลังชุมชน พลัง “บวร” สามารถนำรูปแบบพุทธจิตวิทยาการส่งเสริมเศรษฐกิจแนวพุทธและจิตพอเพียงเป็นแนวทาง และพิจารณาถึงปัจจัยของรูปแบบ เพื่อนำไปปรับใช้ให้เหมาะกับพื้นที่ท้องถิ่นของตน

3) หน่วยงานและองค์กร ที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน การพัฒนาการศึกษา การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นต้น สามารถนำข้อค้นพบจากการศึกษาวิจัย มาปรับใช้เป็นแนวทางในการกำหนดโครงการ แนวทางในการปฏิบัติร่วมกับชุมชน เพื่อการพัฒนาที่ชุมชนมีส่วนร่วม สอดคล้องกับบริบทภูมิสังคม

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องด้วยการศึกษาวิจัยนี้ เป็นการศึกษาแบบภาพรวม และด้วยเงื่อนไขเวลา รวมถึงเป็นช่วงเวลาที่ทั่วโลกเกิดวิกฤติการแพร่ระบาดของโควิด-19 ส่งผลให้ในการศึกษาวิจัยไม่สามารถทำการศึกษาแบบเฉพาะในทุกรายละเอียดอย่างลึกซึ้งได้ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป รายละเอียดดังนี้

1) ศึกษาลงรายละเอียดเฉพาะรายกรณีศึกษาพื้นที่ต้นแบบในการวิจัย ศึกษาลงรายละเอียดเฉพาะองค์ประกอบ หรือเฉพาะประเด็นที่ผู้วิจัยให้ความสนใจ

2) นำรูปแบบไปทดลองปฏิบัติใช้จริงในชุมชนที่มีความประสงค์ เพื่อทำการศึกษาผลที่ได้ ปัญหาข้อจำกัดของการนำรูปแบบไปใช้ และประมวลผลนำมาปรับปรุงพัฒนารูปแบบให้มีความเหมาะสมต่อชุมชนยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- กริช ภัทรภาคิน และณัฐวัฒน์ ฐิตวัฒนา. (2561). การศึกษารวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นและแนวทางการพัฒนา ศูนย์การเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตอำเภอเมืองจังหวัดสมุทรปราการ. **รายงานการวิจัย**, มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- นราเขต ยิ้มสุข และอุไรวรรณ รุ่งไธัญ. (2560). การเปรียบเทียบพฤติกรรมการบริโภค แบบพอเพียงของแรงงานต่างแดนเนอเธอร์แลนด์ในนิคมอุตสาหกรรมนวนคร. **วารสาร HR Intelligence**. 12(2). 9-14.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2554). การทรงงานพัฒนาประเทศของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์การพิมพ์เพชรรุ่ง.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544)**.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). **ศาสตร์กษัตริย์**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). (2559). **เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ**. พิมพ์ครั้งที่ 16. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พลีธัมม์.
- พิพัฒน์ ยอดพฤติการ. (2549). **การใช้การสร้างตัวชี้วัดเพื่อวิเคราะห์เศรษฐกิจพอเพียงโดยเทียบกับพุทธเศรษฐศาสตร์**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และเพียว ยินดีสุข. (2557). **การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประเวศ วะสี. (2530). การสร้างสรรค์ภูมิปัญญาไทยเพื่อการพัฒนา. **ชุมชนพัฒนา**. 1(5). 40-45 และ 75.
- ประเวศ วะสี. (2559). **มหาวิทยาลัยตำบล พลังพระมหาชนก**. แหล่งที่มา : <https://www.thairath.co.th/content/810781> สืบค้นเมื่อ 1 ธ.ค. 2562.

ตัวชี้วัดความดีชุมชนหนองสาหร่าย: รูปธรรมทุนทางสังคมในการพัฒนาสู่ความสุขของชุมชน*

NONGSARAI'S GOODNESS INDICATORS: CONCRETE SOCIAL CAPITAL IN
THE DEVELOPMENT OF COMMUNITY HAPPINESS

ณัฐฐาพงศ์ อภิโชติเดชาสกุล และ วรวุฒิ โรมรัตนพันธ์

Nattapong Apichotdechakul and Worawut Romratanapun

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Thammasat University

E-mail: nattapong.ap@skru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของคณาณิพนธ์เรื่อง ทุนทางสังคมไทยกับการพัฒนาสู่ความสุขของชุมชน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาททุนทางสังคมไทยกับการพัฒนาชุมชนบนฐานคิดชุมชนนิยม ตลอดจนสังเคราะห์รูปแบบและแนวทางการใช้ทุนทางสังคมในการพัฒนาชุมชนสู่ความสุข โดยมีระเบียบวิธีการวิจัย คือ การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัย พบว่า (1) พัฒนาการทุนทางสังคมของชุมชน มีรากฐานที่มีความรักความภาคภูมิใจอย่างต่อเนื่องยาวนาน ผ่านเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ และมีผู้นำที่ได้รับการยอมรับจากชุมชน ปฏิบัติตนเป็นผู้นำเชื่อถือ มีการสร้างและพัฒนาทุนทางสังคมอย่างต่อเนื่องและเหมาะสมกับยุคสมัย (2) การดำเนินงานของธนาคารความดีชุมชนตำบลหนองสาหร่าย 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) การดำเนินกิจกรรมเพื่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งภายในองค์กร 2) การดำเนินกิจกรรมเพื่อการเสริมสร้างความดีภายในชุมชน และ 3) การดำเนินกิจกรรมเพื่อการพัฒนาตัวชี้วัดความดี ก่อให้เกิดสะสม การใช้ประโยชน์ และการต่อยอดทุนทางสังคมอย่างเป็นรูปธรรม (3) การพัฒนาตัวชี้วัดความสุขของชุมชนหนองสาหร่าย ถูกพัฒนาขึ้นจากตัวชี้วัดความดี แล้วนำไปสู่การจัดระบบความสุข 6 ด้าน 20 ตัวชี้วัด และ (4) รูปธรรมของการใช้ทุนทางสังคมในพัฒนาชุมชนไปสู่ความสุข ระบบการสร้างและพัฒนาความดีของธนาคารชุมชนตำบลหนองสาหร่าย ทำให้เห็นถึงการนำความดี (ซึ่งเป็นเรื่องนามธรรม) มาใช้ในการพัฒนาทุนทางสังคมเพื่อสร้างความสุขผ่านการให้คะแนนความดีจนกลายเป็นฐานสำคัญในการเพิ่มทุนทางสังคมแล้วนำกลับไปใช้ใหม่ในระบบตามรูปแบบของธนาคารความดีแบบหมุนเวียน ซึ่งควรมีการศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวชี้วัดความดีกับระดับความสุขของชุมชน เพื่อให้เห็นถึงความเชื่อมโยงทั้งในแง่ของปริมาณและคุณภาพ อีกทั้งควรมีการสังเคราะห์ระดับความสุขเพื่อให้สะท้อนถึงความสุขของชุมชน

คำสำคัญ: ทุนทางสังคม; ตัวชี้วัดความดี; ความสุขของชุมชน

* Received March 10, 2022; Revised April 4, 2022; Accepted June 25, 2022

Abstract

This research paper is part of a dissertation on the Thai social capital and development towards community happiness the objective is to study the role of Thai social capital in community development based on the communitarian, as well as synthesize patterns and approaches to the use of social capital in the development of communities towards happiness. The research methodology is qualitative research.

The results revealed that (1) The development of social capital was based on the love and pride which have been absorbed over the years through the history. The reliable leader who has been accepted from the community was also a part of supporting that by continuously creating social capital for each era. (2) The management of ethics bank of Nongsarai community covered three models, i) the management for strengthening the organization, ii) the management for fostering morality and ethics within the community, and iii) the management for developing goodness indicators. Those led to the accumulation of goodness, the utilization and the concrete development of the social capital. (3) The development of happiness indicators of Nongsarai community was from goodness indicators which were transformed into creating happiness consisting of six elements and 20 indicators. (4) The concrete social capital used for the community development, the system of fostering ethics of the bank in Nongsarai community presented how to transform the abstract ethics into the development of social capital. Then the community would be created the happiness through the ethical scores which were used as the important basis to increase the social capital. After that it was reused in the system of circular goodness bank. There should be a study to the analysis the relationships between goodness indicators and happiness indicators of the community to reveal the connections between the quantitative data and qualitative data. The synthesis of the happiness levels is also suggested to reflect the happiness of community.

Keywords; Social capital; Goodness Indicators; Community Happiness

บทนำ

การศึกษาเรื่อง “ตัวชี้วัดความดีชุมชนหนองสาหร่าย” เป็นการศึกษาแนวคิดสำคัญ คือ กระบวนการพัฒนาความดีที่ใช้ทุนทางสังคมเป็นฐาน (The development process of a goodness base on social capital) โดยผู้ศึกษามีความเชื่อพื้นฐานว่า ทุนทางสังคมเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้ชุมชนสามารถพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่ง ไมเคิล วูลค็อก (Michael Woolcock) และ ดีป้า นารายาน (Deepa Narayan) ได้กล่าวไว้ว่า... If [an individual comes] into contact with his neighbor, and they with other neighbors, there will be an accumulation of social capital, which may immediately satisfy his social needs and which may bear a social potentiality sufficient to the substantial improvement of living conditions in the whole community”

ประเทศไทยสามารถฝ่าฟันวิกฤตต่าง ๆ มาได้เพราะมีทุนทางสังคมที่เข้มแข็ง จากการศึกษาของ ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ และพัชรินทร์ สิริสุนทร ทำให้ทราบว่า ทุนทางสังคมไม่เพียงช่วยให้สังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข แต่มีคุณในฐานะช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจได้ด้วย ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ให้ความสำคัญแก่แนวคิดที่เป็นมิติทางสังคมและวัฒนธรรมในการแก้ไขวิกฤตต่าง ๆ โดยได้พิจารณาแนวคิดเรื่อง ทุนทางสังคม (Social capital) ซึ่งถือเป็นจุดแข็งที่สังคมมีอยู่แล้ว ก่อให้เกิดพลังขับเคลื่อนชุมชนผ่านกระบวนการทุนทางสังคมที่นำเอาพลังที่เกิดจากทุนทางสังคมมาใช้ในการจัดการวิกฤตต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างกระบวนการแก้ปัญหาและนำไปสู่ความสุขได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่า การจัดการกับวิกฤตรูปแบบใหม่ ควรให้ความสนใจกับแนวคิดทุนทางสังคมมากขึ้น เพราะนอกจากทุนทางสังคมจะสามารถทำหน้าที่ทดแทนทุนที่เป็น “เงิน” ได้แล้ว ยังสามารถสร้างพลังให้แก่ชุมชนในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เหมือนกับที่ผู้ศึกษาได้ทำการทบทวนวรรณกรรม พบว่า ทุนทางสังคมมีพลังในการขับเคลื่อนสังคมได้จริงใน 9 รูปแบบ ได้แก่ (1) การดำรงอยู่ของชุมชนมีความจำเป็นต้องสร้างทุนทางสังคมเพื่อสร้างพลังอำนาจทั้งในรูปแบบกลไกอำนาจทางการเมือง เครื่องมือในการบริหารจัดการชุมชน หรือรูปแบบการกระจายทรัพยากรและผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม (2) การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ประสบความสำเร็จเพราะสภาพการดำรงอยู่ของทุนทางสังคม และกระบวนการทุนทางสังคม ทำให้เกิดพลังขับเคลื่อนกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตและชุมชน (3) การพัฒนาเครือข่ายอาชีพ และธุรกิจชุมชน ที่เน้นการประยุกต์ใช้ทุนทางสังคมเดิมเพื่อสร้างกระบวนการของทุนทางสังคมใหม่ที่เน้นเรื่องฐานความสัมพันธ์ของคนมากกว่าฐานความสัมพันธ์ของการตลาด (4) การแก้ไขปัญหา ยาเสพติด และการป้องกันอาชญากรรม ที่หัวใจสำคัญของกระบวนการแก้ไขปัญหา ยาเสพติดและป้องกันอาชญากรรมอยู่ที่ทุนทางสังคมซึ่งทำให้เกิดระบบคิด วิถีชีวิต และบรรทัดฐานที่ส่งผลให้ลดเงื่อนไขในการสร้างปัญหาของชุมชน (5) การจัดการทรัพยากรชุมชน ที่มีฐานการใช้กระบวนการทางสังคมที่มีฐานทุนทางสังคมเป็นกลไกหลักในการสร้าง แสวงหา กระบวนการใช้ทุนทางสังคมเพื่อจัดการทรัพยากรชุมชนให้เกิดทั้งคุณค่าและมูลค่าไปพร้อม ๆ กัน (6) การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องอาศัยทุนทางสังคมด้วยการนำทุนทางสังคมมาใช้เป็นพลังอำนาจเพื่อสร้างระบบคิดและวิถีปฏิบัติที่มีฐานทุนทางสังคมก็จะทำให้การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความมั่นคงและยั่งยืน (7) การช่วยเหลือผู้ป่วย และผู้ติดเชื่อเอดส์ในชุมชน ที่ต้องอาศัยกระบวนการทุนทางสังคมเพื่อบูรณาการพลังภายในทำให้เกิดวิถีปฏิบัติที่ดูแลผู้ติดเชื่อเอดส์ในชุมชน

อย่างครอบคลุมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม เศรษฐกิจ (8) การฟื้นฟูพลังเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง ซึ่งต้องอาศัยระบบความสัมพันธ์ และกระบวนการทุนทางสังคมเป็นฐานในการฟื้นฟูพลังชุมชน อีกทั้งยังต้องสืบทอดทุนทางสังคมที่เป็นแก่นจริงในการแสวงหาแนวทางรักษา สืบสาน ขยายผลทุนทางสังคม เพื่อให้ชุมชนดำเนินไปได้ภายใต้ภาวะการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและไม่แน่นอน และ (9) การรองรับวิกฤตเศรษฐกิจด้วยการจัดระบบการบริหารจัดการ การสร้างรูปแบบสินเชื่อชุมชน รวมไปถึงการจัดกิจกรรมเพื่อผ่อนคลายวิกฤตทางเศรษฐกิจ ล้วนอาศัยฐานทุนทางสังคมในการหนุนเสริม ขับเคลื่อน จัดการกับวิกฤตทางเศรษฐกิจ

นอกจากนี้ ผลการศึกษาของ ปิยรัตน์ เส้นยี่หิม ที่ศึกษาเรื่องธนาการความดีกับการพัฒนาชุมชนกรณีศึกษา หมู่ที่ 4 บ้านหนองขุย ตำบลหนองสาหร่าย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ได้ค้นพบว่า (1) การบริหารจัดการธนาการความดีสิ่งสำคัญที่สามารถทำให้การดำเนินงานขับเคลื่อนไปได้ดี เกิดจากผู้นำที่มีความเสียสละ จิตอาสา เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม สิ่งนี้ทำให้เกิดระบบของการไว้วางใจในการบริหารจัดการ เกิดความเชื่อมั่นและศรัทธาในตัวผู้นำ เพราะเห็นได้จากการปฏิบัติงานของผู้นำ ส่งผลให้สมาชิกเกิดการเคารพในระเบียบกติกา และปฏิบัติตามระเบียบกติกาทำให้การบริหารจัดการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (2) การบริหารจัดการของธนาการความดี ต้องบริหารบนฐานความไว้วางใจ ทำให้ผู้บริหารและสมาชิกมีความเชื่อมั่นซึ่งกันและกัน ส่งผลให้การปฏิบัติงานและกิจกรรมเกิดการขับเคลื่อนไปได้อย่างสะดวก อีกทั้งธนาการความดีมีส่วนเชื่อมโยงกับสถาบันการเงินชุมชน ส่วนนี้ต้องใช้ความไว้วางใจเป็นสำคัญ (3) เรื่องของเศรษฐกิจชุมชนเป็นสิ่งสำคัญ จริง ๆ แล้วปัญหาของชุมชนที่ขาดความเข้มแข็ง คือ เรื่องของเศรษฐกิจพื้นฐาน ที่คนในชุมชนต้องไปก่อหนี้ยืมสิน ทำให้คนต้องดิ้นรนออกจากชุมชนไปหาเงินหาทองมาผ่อนชำระ เพราะฉะนั้นหากเศรษฐกิจนอกระบบถูกลดทอนลงไปได้ คนไม่มีหนี้้นอกระบบ มีหนี้เฉพาะในชุมชนเอง สามารถดูแลกัน ช่วยเหลือกัน ตรงนี้สามารถทำให้คนพึ่งพาตนเองได้ในเรื่องของเศรษฐกิจสูงขึ้น คนไม่ต้องดิ้นรนออกไปนอกชุมชน ทั้งหมดนี้เป็นเรื่องที่มีผลต่อชุมชนและสร้างความเข้มแข็ง (4) ธนาการความดีสามารถตอบสนองวิถีชีวิตของคนในชุมชนได้ สิ่งที่เกิดขึ้นเป็นผลสืบเนื่องจากการทำกิจกรรมธนาการความดี ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนความคิด พฤติกรรม ที่เป็นประโยชน์ต่อสถาบันการเงิน โดยเฉพาะความไว้วางใจ ความน่าเชื่อถือ หรือการมีเครดิต สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยที่สำคัญที่ก่อให้เกิดความคิด พฤติกรรมในเชิงของควมมีวินัย ซื่อตรง ตรงต่อเวลา ประหยัด มัธยัสถ์ สมาชิกมีขีดความสามารถในการออมประหยัดค่าใช้จ่าย สามารถมีเงินชำระคืนแก่สถาบันการเงิน ก่อให้เกิดการพัฒนาที่ต่อเนื่องยั่งยืน

รูปแบบกิจกรรมที่ธนาการความดีชุมชนหนองสาหร่ายได้ดำเนินการนั้น ได้สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม จึงเป็นเหตุให้ผู้ศึกษาเลือกที่จะศึกษารูปธรรมของทุนทางสังคมในการพัฒนาสู่ความสุข โดยใช้ “ธนาการความดีชุมชนหนองสาหร่าย” เป็นกรณีศึกษา ซึ่งสามารถเชื่อมโยงทุนทางสังคมกับแนวทางการพัฒนาที่นำไปสู่ความสุขในระดับตำบลเพื่อให้เห็นถึงกระบวนการยกระดับการใช้ประโยชน์ทุนทางสังคม อันจะเป็นประโยชน์ต่อการขับเคลื่อนเชิงนโยบายในการพัฒนาความสุขของชุมชนไทยในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษารูปแบบการดำเนินกิจกรรมของธนาคารความดีชุมชนหนองสาหร่าย
- 2) เพื่อศึกษาตัวชี้วัดความสุขของชุมชนหนองสาหร่าย
- 3) เพื่อสังเคราะห์รูปแบบของการใช้ทุนทางสังคมในพัฒนาชุมชนไปสู่ความสุข

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบคุณภาพ แบ่งวิธีการศึกษาออกเป็น 3 แบบ คือ (1) การศึกษาจากเอกสาร โดยการศึกษารวบรวมข้อมูลจากหนังสือ เอกสารทางด้านวิชาการ หนังสือ บทความ วารสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาประกอบการศึกษาให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น (2) การศึกษาภาคสนาม เป็นการศึกษารวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการสนทนากลุ่ม เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล (3) การศึกษารูปแบบการดำเนินกิจกรรมของธนาคารความดีที่ใช้ทุนทางสังคมเป็นฐานในการพัฒนาความสุขของชุมชนระดับตำบล ซึ่งพื้นที่การศึกษาครั้งนี้เป็นชุมชนระดับตำบล ด้วยการเลือกแบบเจาะจง ผ่านการดำเนินกิจกรรมของ “ธนาคารความดีชุมชน ตำบลหนองสาหร่าย อำเภอนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี” ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีรูปแบบของทุนทางสังคมในพัฒนาความสุขของชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดของ Patton โดยมีผู้ให้ข้อมูลมีลักษณะเป็น “information-rich cases”

สรุปผลการวิจัย

ตำบลหนองสาหร่าย อำเภอนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี เดิมเป็นหมู่บ้านหนึ่งของตำบลดอนเจดีย์ อำเภอนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งมีเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์สืบต่อกันมาถึงภูมิหลังของชุมชนหนองสาหร่าย 3 ประการ คือ (1) ในอดีต ณ ตำบลดอนเจดีย์ย่านนี้ เคยเป็นสถานที่พักทัพและเสด็จผ่านในสมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราชเพื่อไปทำศึกกับพม่า (2) ชื่อหนองสาหร่ายถูกตั้งขึ้นตามสภาพแวดล้อมที่มีหนองน้ำและมีต้นสาหร่ายเป็นจำนวนมาก (3) คำว่า “หนองสาหร่าย” เป็นชื่อที่เพี้ยนสำเนียงมาจากคำว่า “หนองทราย” เป็น “หนองสาหร่าย” ซึ่งโดยปกติ คนหนองสาหร่ายจะมีสำเนียงของภาษาพูดที่เป็นเอกลักษณ์ มีความแตกต่างไปจากสำเนียงคนท้องถิ่นอื่นในจังหวัดกาญจนบุรี

1) พัฒนาการทุนทางสังคม

ยุคดอนเจดีย์ (สมัยกรุงศรีอยุธยา-พ.ศ.2534) ชื่อ “ดอนเจดีย์” นี้ ชาวบ้านเรียกชื่อตามสภาพของเจดีย์องค์หนึ่งซึ่งตั้งอยู่บนที่ดอนชายทุ่ง ซึ่งเจดีย์องค์นี้มีชาวบ้านเล่าขานสืบต่อกันว่า “เป็นเจดีย์ที่พระมหากษัตริย์ไทยสร้างขึ้นเมื่อคราวชนช้างชนะพม่า” ชาวบ้านที่เข้ามาอยู่จึงตั้งชื่อชุมชนของตนว่า “ดอนเจดีย์” นับเป็นความภาคภูมิใจในสถานที่อันเป็นเกียรติภูมิของตน ต่อมาสมัยรัชกาลที่ 6 โปรดให้มีการใช้นามสกุลขึ้น ทำให้มีการนำเรื่องราวที่เกี่ยวข้องมาตั้งเป็นนามสกุล อาทิ มาลาพงษ์ ดอนเจดีย์ คชายุทธ เป็นต้น ต่อมา พ.ศ.2534 ผู้นำชุมชน 3 คน ประกอบด้วย (1) นายชนะ สุขพรหม (2) นายชะลอ สมคิด และ (3) นายจอม ใจชุ่ม ได้ตระหนักถึงสภาพปัญหาเรื่องการเข้าถึงทรัพยากรของหมู่บ้าน ทำให้เกิดแนวคิดที่จะขอแยกตัวออกมาจัดตั้งเป็นตำบลใหม่ด้วยการเจรจากับหมู่บ้านใกล้เคียง อาทิ บ้านหนองทราย และบ้านหนองขุย ตำบลพนมทวน ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่อยู่ห่างไกล

เพื่อให้เกิดการพัฒนาเชิงพื้นที่อย่างสะดวก รวดเร็ว อันสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชน จึงได้ดำเนินการยื่นเรื่องขอแยกตำบล

ยุคสภาผู้นำ 79 (พ.ศ.2535-2547) วันที่ 15 กันยายน พ.ศ.2535 ได้จัดตั้งเป็น “ตำบลหนองสาหร่าย” โดยคนกลุ่มเล็ก ๆ เริ่มหาทางออกผ่านการลองผิดลองถูกด้วยการพยายามหาความรู้จากการเข้าอบรม เข้าประชุมสัมมนา เรียนรู้จากประสบการณ์ของชุมชนอื่น โดยเฉพาะจากหลายชุมชนทางภาคใต้ จนนำไปสู่การจัดตั้ง “สภาผู้นำ 79” ซึ่งเป็นการรวมตัวกันของผู้นำชุมชนระดับตำบล ต่อมา พ.ศ.2537 ได้มีการจัดตั้ง “สภาตำบลหนองสาหร่าย” ขึ้น เพื่อทำหน้าที่พัฒนาตำบลตามแผนงานและงบประมาณของสภาตำบล จนกระทั่ง 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2540 ยกฐานะเป็น “องค์การบริหารส่วนตำบลหนองสาหร่าย” โดยมีนายชนะ สุขพรม เป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลคนแรก และมีนายศิวโรฒ จิตนิยม เป็นประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลคนแรก จนกระทั่ง พ.ศ.2542-2544 แคนนำชุมชนในตำบลหนองสาหร่าย เริ่มศึกษาดูงานเรื่องการจัดทำแผนแม่บทชุมชนจาก 3 พื้นที่ ถือเป็นการจุดประกายความคิดในการพัฒนาชุมชนที่ใช้แผนแม่บทชุมชนเป็นเครื่องมือในการพัฒนา นำไปสู่การ “ปิดชุมชน” เมื่อ พ.ศ.2545 โดยไม่ทำโครงการพัฒนาใหม่ ๆ แล้วหันมาพัฒนาชุมชนเริ่มต้นด้วยการสำรวจข้อมูลทุกครัวเรือนในตำบล เพื่อให้รู้แน่ชัดว่า ปัญหาจริง ๆ คืออะไร เกิดมาจากอะไร จะแก้ปัญหาอย่างไร แล้วคนในชุมชนต้องการอะไร เพื่อจะรู้ความจริงจากทุกครัวเรือนเกี่ยวกับรายได้ รายจ่าย หนี้สิน การออม อุปสรรค ความต้องการ จนกระทั่ง พ.ศ.2546 ได้มีการจัดทำ “แผนชุมชนตำบลหนองสาหร่าย” บทสรุปได้จากการสำรวจข้อมูลครัวเรือน ทำให้ทราบข้อมูลที่เป็นตัวเลขอย่างน้อย 3 ส่วนหลัก ๆ คือ (1) รายได้ 76 ล้านบาท (2) รายจ่าย 72 ล้านบาท และ (3) หนี้สิน 86 ล้านบาท โดยจ่ายเป็นดอกเบี้ย 15 ล้านบาท จากข้อมูลข้างต้น ทำให้เห็นถึงความรุนแรงของปัญหาที่ชุมชนกำลังเผชิญอยู่ นำไปสู่การจัดเวทีประชุมประชาคมตำบลเพื่อระดมความคิดเห็นร่วมกันกับภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ เอกชน จนสามารถจัดทำแผนแม่บทชุมชนเพื่อลดหนี้ใน พ.ศ.2547 ดำเนินโครงการฟื้นฟูชุมชนท้องถิ่น จากข้อมูลการทำแผนแม่บทชุมชน พบว่า ตำบลหนองสาหร่ายมีกองทุนต่าง ๆ จำนวน 93 กลุ่ม มีเงินทุนรวมประมาณ 14 ล้านบาท

ยุคธนาคารความดี (พ.ศ.2548-2565) พ.ศ.2548 เริ่มจัดทำตัวชี้วัดความสุข ตัวชี้วัดความดี แคนนำเครือข่ายองค์กรชุมชนตำบลหนองสาหร่าย ได้ร่วมกันกำหนดตัวชี้วัดความสุข ทั้งระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน รวมทั้งกำหนดเกณฑ์ตัวชี้วัดความดีร่วมกัน โดยได้ระบุเกณฑ์ตัวชี้วัดความดีจำนวน 9 เรื่อง คือ ผู้นำดี สุขภาพดี อาชีพดี ครอบครัวดี สามัคคีดี องค์กรดี เรียนรู้ดี สวัสดิการดี และวัฒนธรรมดี จน พ.ศ.2550 ได้มีการก่อตั้ง “ธนาคารความดีชุมชนหนองสาหร่าย” ขึ้นอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมชัดเจน โดยมีนายศิวโรฒ จิตนิยม เป็นประธานคณะกรรมการบริหารธนาคารความดีตั้งแต่นั้นเรื่อยมา

2) รูปแบบการดำเนินกิจกรรมของธนาคารความดีชุมชนหนองสาหร่าย แบ่งออกเป็น 3 ส่วนหลัก คือ (1) การดำเนินกิจกรรมเพื่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งภายในองค์กร (2) การดำเนินกิจกรรมเพื่อการเสริมสร้างความดีภายในชุมชน และ (3) การดำเนินกิจกรรมเพื่อการพัฒนาตัวชี้วัดความดี ดังนี้

2.1) การดำเนินกิจกรรมเพื่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งภายในองค์กร ได้แก่

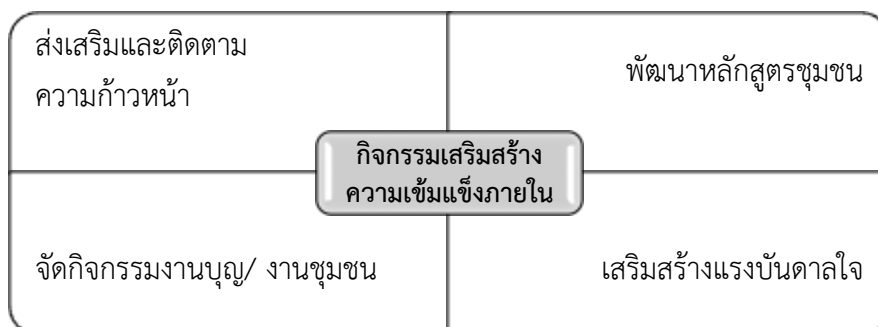
1) กิจกรรมส่งเสริมและติดตามความก้าวหน้า คณะกรรมการบริหารธนาคารความดี ชุมชนตำบลหนองสาหร่าย ได้รายงานการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ผ่านการประชุมประชาคมหมู่บ้าน เพื่อชี้แจงการทำงาน แจงข้อมูลข่าวสาร ซึ่งจะมีการกำหนดวันประชุมไว้ล่วงหน้าทั้งปีจัดทำเป็นปฏิทินชุมชนแจกจ่ายให้แก่สมาชิกได้รับทราบ ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้อย่างทั่วถึง

2) กิจกรรมพัฒนาหลักสูตรชุมชน ธนาคารความดีชุมชนตำบลหนองสาหร่ายได้มีการประสานกับสถานศึกษาที่อยู่ในตำบลทั้ง 3 โรงเรียน (โรงเรียนเกียรติวัธนเวคิน, โรงเรียนบ้านสระลูกพูก และโรงเรียนบ้านหนองขุย) เพื่อพัฒนาหลักสูตรชุมชนให้เด็กนักเรียนได้เรียนรู้จำนวน 5 หลักสูตร ประกอบด้วย (1) หลักสูตรวัฒนธรรมชุมชน เรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่มีอยู่ในตำบล เช่น รำเหยย กลองยาว รำโทน รำไทย ระบายพุทธศิลป์ เป็นต้น (2) หลักสูตรโรงเรียนวิถีพุทธ เรียนรู้เกี่ยวกับหลักพระพุทธศาสนา คุณธรรม จริยธรรม การปฏิบัติตนในวันสำคัญทางศาสนา รวมถึงการทำบุญทุกวันพระ เป็นต้น (3) หลักสูตรบันทึก รายรับ-รายจ่าย เรียนรู้เกี่ยวกับหลักการจดบันทึกบัญชี (รับ-จ่าย-เหลือ) เพื่อฝึกให้เด็กได้วิเคราะห์การใช้จ่าย จนนำไปสู่การสร้างนิสัยการออมเพื่อสร้างหลักประกันในอนาคต (4) หลักสูตรบันทึกความดี เรียนรู้เกี่ยวกับการทำความดี การสะสมความดี การใช้ความดี เพื่อส่งเสริมให้เด็กคิดดี พูดดี ทำดี และ (5) หลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียง เรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการการมีชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้สามารถนำหลักปรัชญาสู่การปฏิบัติตนได้อย่างเป็นรูปธรรม

3) กิจกรรมการจัดการงานบุญ งานชุมชน ธนาคารความดีชุมชนตำบลหนองสาหร่ายมีการจัดกิจกรรมงานบุญ/ งานชุมชนในวันสำคัญต่าง ๆ ทั้งวันสำคัญทางศาสนา วันสำคัญทางสังคม ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์กันทั้งสมาชิกในชุมชนเอง (ระหว่างสมาชิกกับคณะกรรมการ) รวมถึงเด็กเยาวชนก็เข้ามาร่วมเรียนรู้วิถีวัฒนธรรม สะท้อนให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนทุกระดับ

4) กิจกรรมเสริมสร้างแรงบันดาลใจ การดำเนินกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างแรงบันดาลใจผ่านการมอบเกียรติบัตรคนดีศรีชุมชน ซึ่งดำเนินการในวันสำคัญต่าง ๆ เช่น แม่ตัวอย่างในวันแม่แห่งชาติ (12 สิงหาคม) พ่อตัวอย่างในวันพ่อแห่งชาติ (5 ธันวาคม) ครอบครัวตัวอย่างในวันครอบครัว (14 เมษายน) เป็นต้น การได้รับการเชิดชูเกียรติคุณของคนหนองสาหร่ายนั้นมีค่ามาก เพราะนอกจากคุณความดีได้รับยกย่องแล้ว ยังสามารถนำมาเป็นเครื่องการันตีได้ว่า “เป็นผู้ทำคุณงามความดี” สามารถนำไปนับเป็นคะแนนความดีได้อีกทางหนึ่งด้วย

การดำเนินกิจกรรมเสริมสร้างความเข้มแข็งภายในองค์กรของธนาคารความดีชุมชนตำบลหนองสาหร่ายได้ดำเนินผ่านกิจกรรมหลัก 4 รูปแบบข้างต้น ทำให้เกิดความร่วมมือ การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ในขณะที่คนรุ่นใหม่ก็ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมผ่านการปฏิบัติจริงร่วมกับคนรุ่นก่อนทำให้เกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ดังรายละเอียดของแผนภาพต่อไปนี้

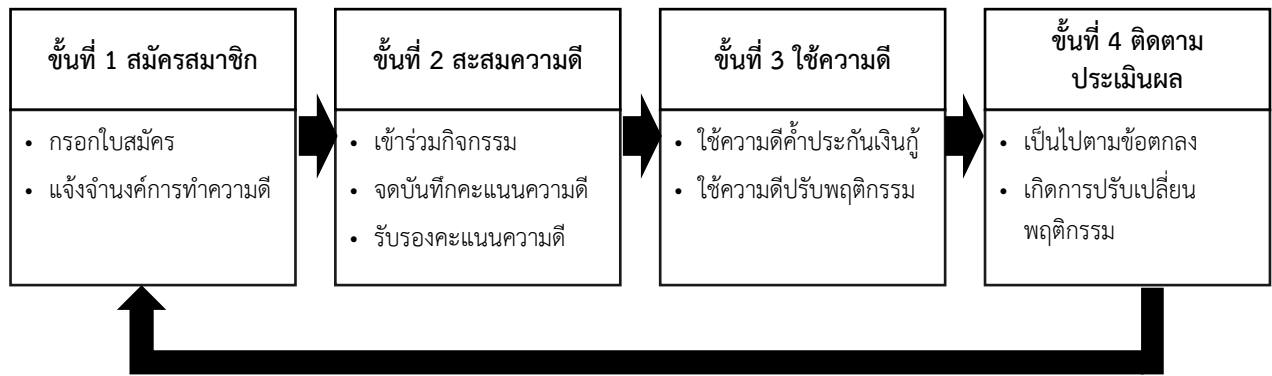

ภาพที่ 1 รูปแบบกิจกรรมเสริมสร้างความเข้มแข็งภายในธนาคารความดีชุมชนหนองสาหร่าย,

ณัฐราพงศ์ อภิโชติเดชาสกุล

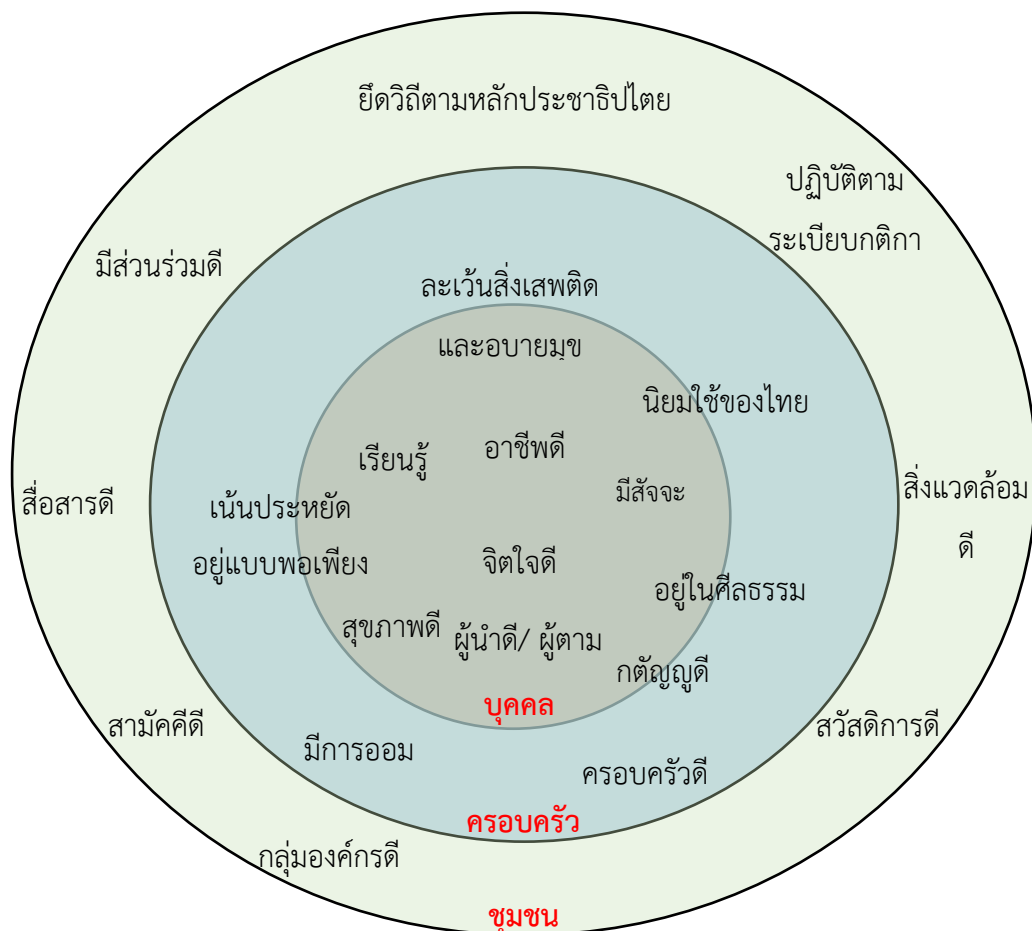
2.2) การดำเนินกิจกรรมเพื่อการเสริมสร้างความดีภายในชุมชน ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ (1) ขั้นสมัครสมาชิก การสมัครเป็นสมาชิกของธนาคารความดีชุมชนตำบลหนองสาหร่ายนั้น คนในชุมชนต้องเป็นผู้สมัครด้วยตนเอง พร้อมทั้งแจ้งความประสงค์ว่าต้องการที่จะเข้าร่วมในการทำความดี (2) ขั้นสะสมความดี การสร้างและการสะสมความดี สามารถทำได้ 3 วิธี คือ 1) การปฏิบัติตนเป็นกิจวัตร เช่น การไม่ดื่มเหล้า ไม่เล่นการพนัน เป็นต้น 2) การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในงานสังคม เช่น การไปช่วยลงแขกเกี่ยวข้าว การไปช่วยงานศพ เป็นต้น 3) การช่วยเหลือกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนที่จัดขึ้นทั้งวันสำคัญทางศาสนาและการบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์อื่น ๆ ตามที่ชุมชนประกาศ โดยในแต่ละกิจกรรมก็จะมีค่าคะแนนเพื่อให้ผู้เข้าร่วมได้สะสมความดีเอาไว้เสมือนการสะสมทุนในรูปแบบของความสัมพันธ์ ซึ่ง Pierre Bourdieu (1983, p.248-249) ได้พูดถึงทุนทางสังคมว่าเป็นพลังทางสังคมที่เชื่อมกับการเป็นสมาชิกของกลุ่ม ทำให้สมาชิกแต่ละคนมีการสะสมทุนที่มาจากลักษณะร่วมของการเป็นหมู่คณะ เป็นเสมือน “หนังสือรับรอง” ซึ่งสร้างเครดิตให้กับสมาชิกนั้น ๆ (3) ขั้นใช้ความดี การใช้ความดี สามารถใช้ได้ 2 วิธี คือ 1) ใช้ค้ำประกันเงินกู้ ซึ่งธนาคารความดีชุมชนตำบลหนองสาหร่ายร่วมกับสถาบันการเงินชุมชนตำบลหนองสาหร่าย ได้ร่วมกันกำหนดให้สมาชิกของธนาคารความดีสามารถนำคะแนนความดีเป็นหลักประกันในการกู้ยืมเงินได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยต้องมีการทำข้อตกลงร่วมกัน เช่น ต้องมีการปลูกผักสวนครัวไว้ในบ้าน หรือการงดเหล้าทุก ๆ วันพระ เป็นต้น 2) ใช้รับพฤติกรรม ซึ่งธนาคารความดีชุมชนตำบลหนองสาหร่ายได้มีการสร้างแรงจูงใจในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของสมาชิกด้วยการมอบเกียรติบัตร มอบโล่เกียรติคุณ เพื่อยกย่องเชิดชูคุณความดี ทำให้สมาชิกที่ได้รับเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจจนนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในที่สุด และ (4) ขั้นติดตามประเมินผล หลังจากมีการใช้ความดีไปแล้ว (ไม่ว่าจะใช้ค้ำประกันเงินกู้ หรือปรับพฤติกรรม) ก็จะมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง โดยมีเป้าหมายสุดท้าย คือ ต้องการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของสมาชิกให้เข้าสู่ตัวชี้วัดความดีอย่างต่อเนื่อง

กระบวนการเสริมสร้างความดีของธนาคารความดีชุมชนตำบลหนองสาหร่าย ได้ออกแบบขั้นตอนไว้ 4 ขั้นตอนเพื่อให้สมาชิกได้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมโดยเริ่มตั้งแต่การสมัครเป็นสมาชิกและจดแจ้งความจำนงค์ในการทำความดี การสะสมความดี การใช้ความดี และการติดตามประเมินผล เพื่อนำไปกำหนดเป็นการแจ้งจำนงค์ในการทำความดีในระดับที่สูงขึ้นต่อไป ดังรายละเอียดของแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 2 กระบวนการเสริมสร้างความดีของธนาคารความดีชุมชนหนองสาหร่าย, ญัณฐาพงค์ อภิโชติเดชาสกุล

2.3) การดำเนินกิจกรรมเพื่อการพัฒนาตัวชี้วัดความดี ประกอบด้วย 3 ระดับ ได้แก่ (1) ระดับบุคคล ประกอบด้วย 6 ตัวชี้วัดย่อย ได้แก่ การเป็นผู้นำที่ดีและผู้ตามที่ดี การมีจิตใจดี การมีอาชีพดี การเรียนรู้ดี การมีสุขภาพที่ดี การมีสัจจะ (2) ระดับครอบครัว ประกอบด้วย 7 ตัวชี้วัดย่อย ได้แก่ การมีครอบครัวดี มีการออม เน้นประหยัดอยู่แบบพอเพียง นิยมใช้ของไทย อยู่ในศีลธรรม มีความกตัญญูดี ละเว้นสิ่งเสพติด และอบายมุข (3) ระดับชุมชน ประกอบด้วย 8 ตัวชี้วัดย่อย ได้แก่ มีกลุ่มองค์กรดี มีสวัสดิการดี มีสิ่งแวดล้อมดี มีการสื่อสารดี มีสามัคคีดี มีส่วนร่วมดี ยึดวิถีตามหลักประชาธิปไตย ปฏิบัติตามระเบียบกติกาดี ดังรายละเอียดของแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 3 ตัวชี้วัดความดีของธนาคารความดีชุมชนหนองสาหร่าย, ญัณฐาพงค์ อภิโชติเดชาสกุล

อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาตัวชี้วัดความสุขของชุมชนหนองสาหร่าย ถูกพัฒนาขึ้นจากตัวชี้วัดความดี แล้วนำไปสู่การจัดระบบความสุข 6 ด้าน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ พระมหาสุทิตย์ อาภากรโร (อบอูน) และภัทราวดี เจตนะวิบูลย์ ประกอบด้วย

1) ด้านเศรษฐกิจ มี 5 ตัวชี้วัด คือ ความสามารถในการมีรายได้ที่ต่อเนื่อง ความสามารถในการบริหารจัดการหนี้สินได้ ความสามารถในการลดรายจ่ายได้ ความสามารถในการออมเงินได้ ความสามารถในการสร้างแหล่งทุนหมุนเวียนในชุมชน

2) ด้านสังคม มี 4 ตัวชี้วัด คือ ความสามารถในการใช้เวลาร่วมกันของคนในครอบครัว ความสามารถในการอยู่ร่วมกันในครอบครัวและชุมชนได้อย่างสงบสุข ความสามารถในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู อนุรักษ์ อนุรักษ์ และภูมิปัญญาท้องถิ่น ความสามารถในการช่วยเหลือแบ่งปัน

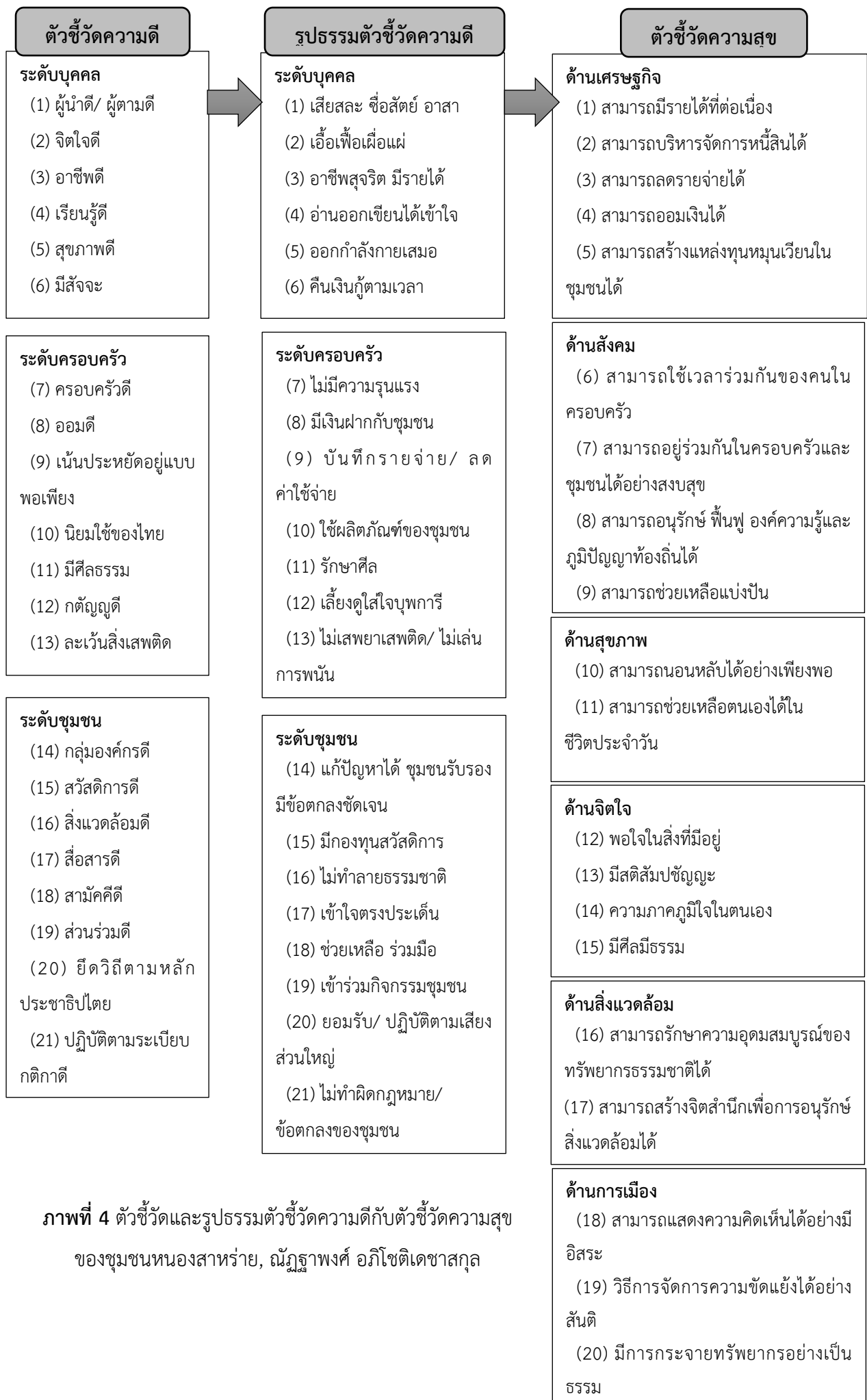
3) ด้านสุขภาพ มี 2 ตัวชี้วัด คือ สามารถนอนหลับได้อย่างเพียงพอ และสามารถช่วยเหลือตนเองได้ในการใช้ชีวิตประจำวัน

4) ด้านสิ่งแวดล้อม มี 2 ตัวชี้วัด คือ ความสามารถในการรักษาความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติได้ และความสามารถในการสร้างจิตสำนึกเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้

5) ด้านจิตใจ มี 4 ตัวชี้วัด คือ มีความพอใจในสิ่งที่มีอยู่ (ไม่แสวงหาจนเบียดเบียนผู้อื่น) มีสติสัมปชัญญะ (มีจิตใจที่เข้มแข็งสามารถเผชิญกับปัญหาได้อย่างมีสติ) มีความภาคภูมิใจในตนเอง (รู้สึกว่าคุณค่า) มีศีลมีธรรม (คุณธรรมจริยธรรม)

6) ด้านการเมือง มี 3 ตัวชี้วัด คือ สามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างมีอิสระไม่ถูกครอบงำจากเจืออำนาจต่าง ๆ มีวิธีการจัดการความขัดแย้งได้อย่างสันติ และมีการกระจายทรัพยากรอย่างเป็นธรรม

นอกจากนี้ การศึกษายังพบว่า การพัฒนาตัวชี้วัดความสุขของชุมชนหนองสาหร่ายยังมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันกับตัวชี้วัดความดีผ่านกระบวนการเสริมสร้างความคิดของธนาการความดีชุมชน ดังรายละเอียดของแผนภาพต่อไปนี้

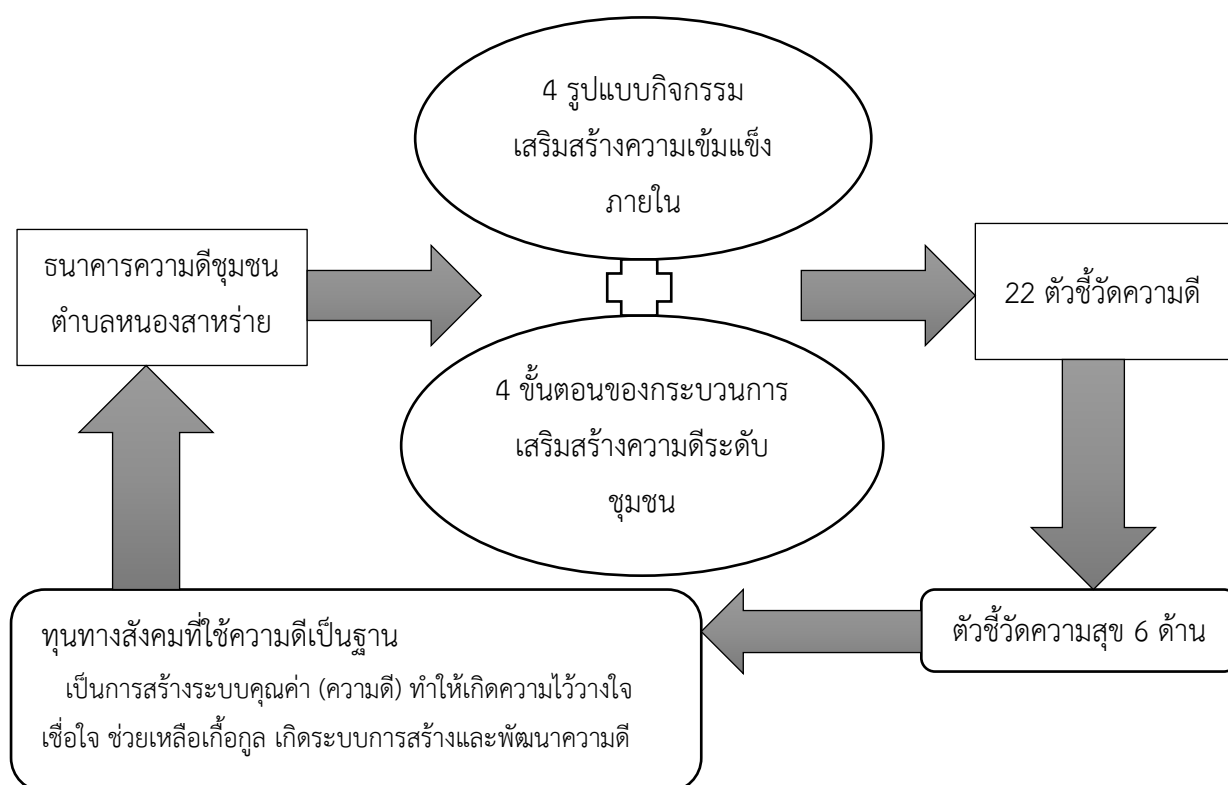

ภาพที่ 4 ตัวชี้วัดและรูปธรรมตัวชี้วัดความดีกับตัวชี้วัดความสุข
ของชุมชนหนองสาหร่าย, ญัณฐาพงศ์ อภิโชติเดชาสกุล

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้สังเคราะห์ “รูปธรรมของการใช้ทุนทางสังคมในพัฒนาชุมชนไปสู่ความสุข” ซึ่งการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ นั้น สะท้อนให้เห็นถึงวิถีคิดในระบบคุณค่า ที่เชื่อถือในเรื่องคุณค่า ดินฐานของการสร้างความเชื่อถือทางสังคม เป็นการสร้างฐานทุนทางสังคมที่สามารถผูกโยงกับสถาบันการเงินชุมชน ซึ่งการดำเนินกิจกรรมเช่นนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ วรวิทย์ โธมรัตน์พันธ์ ได้กล่าวถึงทุนทางสังคมไว้ว่า หากให้ความสำคัญกับบริบททางสังคมโดยเฉพาะเรื่อง “ทุนทางสังคม” ให้มากขึ้น ก็จะกลายเป็นกลไกหนึ่งที่ทำให้การพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมมีความเข้มแข็งมากขึ้น แม้ว่าจุดหมายของการดำเนินกิจกรรมของธนาคารความดีชุมชนตำบลหนองสาหร่ายได้สร้างการสะสมทุนทางสังคมผ่านการปฏิสัมพันธ์กันทางสังคม อีกทั้งยังต้องการปรับพฤติกรรมของคนในชุมชนโดยใช้ 4 รูปแบบกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งภายในองค์กร ผวนกับ 4 ขั้นตอนของกระบวนการเสริมสร้างความดีทั้งตำบลก่อให้เกิดการพัฒนาตัวชี้วัดความดี 3 ระดับ 22 ตัวชี้วัด จนสามารถนำไปสู่การสร้างตัวชี้วัดความสุข 6 ด้าน

ระบบการสร้างและพัฒนาความดีของธนาคารชุมชนตำบลหนองสาหร่าย ทำให้เห็นถึงการนำความดี (ซึ่งเป็นเรื่องนามธรรม) มาใช้ในการพัฒนาทุนทางสังคมเพื่อสร้างความสุขผ่านการให้คะแนนความดีจนกลายเป็นฐานสำคัญในการเพิ่มทุนทางสังคมแล้วนำกลับไปใช้ใหม่ในระบบของธนาคารความดีแบบหมุนเวียน ดังรายละเอียดของแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 5 รูปแบบการใช้ทุนทางสังคมในการพัฒนาความสุขของชุมชน

ผ่านธนาคารความดีชุมชนตำบลหนองสาหร่าย, ณัฐภาพงศ์ อภิโชติเดชาสกุล

ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ ควรมีการศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวชี้วัดความดีกับระดับความสุขของชุมชน เพื่อให้เห็นถึงความเชื่อมโยงทั้งในแง่ของปริมาณและคุณภาพ อีกทั้งควรมีการสังเคราะห์ระดับความสุขของชุมชนเพื่อให้สะท้อนถึงความสุขที่แท้จริง

2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อเสริมสร้างทุนทางสังคมที่มีความดีเป็นฐานผ่านระบบธนาคารความดีชุมชนในพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อให้เห็นถึงปัจจัยเอื้อ/ ปัจจัยไม่เอื้อต่อการสร้าง พัฒนา และใช้ประโยชน์ทุนทางสังคมที่เป็นรูปธรรม

บรรณานุกรม

- ชาย โพธิ์สิตา. (2550). **ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ และพัชรินทร์ สิริสุนทร. (2547). **ทุนสังคม และทุนวัฒนธรรมในระบบเศรษฐกิจ และการจัดการยุคใหม่, รวมบทความจากการประชุมวิชาการประจำปี 2547 มหาวิทยาลัยนเรศวร**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พี.เอ.ลีฟวิ่ง จำกัด
- ปิยรัตน์ เส้นยี่หิม. (2553). **ธนาคารความดีกับการพัฒนาชุมชน กรณีศึกษา หมู่ที่ 4 บ้านหนองขุย ตำบลหนองทราย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี, วิทยานิพนธ์พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์**
- พระมหาสุทิตย์ อาภากร (อบอู่). (2553). **ตัวชี้วัดความสุข: กลยุทธ์การสร้างและการใช้เพื่อชุมชนเป็นสุข**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข
- พัฒนชีตา โยคะนิตย. (2553). **ถอดบทเรียนการเรียนรู้สุขภาพชุมชน ตำบลหนองทราย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร**
- ภัทราวดี เจตนะวิบูลย์. (2552). **การศึกษาความอยู่ดีมีสุขของชุมชนหนองทราย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี, สารนิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์**
- วรวิทย์ โรมรัตน์พันธ์. (2548). **ทุนทางสังคม**. กรุงเทพมหานคร: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.)
- วสันต์ ลิ้มรัตน์ภัทรกุล และธัชชนันท์ อิศรเดช. (2563). **ชุมชนท้องถิ่นกับการจัดการปัญหาความเหลื่อมล้ำ เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า
- สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. (2557). **สุขภาพคนไทย 2557: ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง...สู่การปฏิรูปประเทศจากฐานราก**. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล
- Michael Woolcock, and Deepa Narayan. (2000). "Social capital: Implications for development theory, research, and policy." In **The World Bank Research Observer 15**
- Pierre Bourdieu, trans. R. Nice. (1983). "The forms of capital" in **Handbook of theory and research for the sociology of education**. ed. J.C. Richardson. New York: Greenwood Press

รูปแบบนวัตกรรมชุมชนเพื่อการยกระดับเศรษฐกิจฐานรากกรณีศึกษา การสร้างอาชีพการเพาะเห็ด ภายใต้สถานการณ์โควิด - 19 ตำบลหนองปลิง อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร*

COMMUNITY INNOVATION MODEL: CASE STUDY OF NONG PLING SUBDISTRICT, MUANG DISTRICT, KAMPHAENG PHET PROVINCE

ปรีชาภรณ์ ขันบุรี และ นพคุณ ชูตัน

Prechabhorn Khunburi and Nopakhun Chutuan

คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

Faculty of Industrial technology Kamphaeng Phet

E-mail: prechaporn2628@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยคุณภาพ ประเภทการวิจัยแบบกรณีศึกษา โดยใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) จากการสนทนากลุ่ม การสังเกต และการสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหาและความต้องการพัฒนานวัตกรรมชุมชน ตำบลหนองปลิง อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ในสถานการณ์โควิดระบาด คนในชุมชนไม่สามารถหาอาชีพนอกพื้นที่ได้ และมีสนใจทำอาชีพเพาะเห็ดเพื่อสร้างรายได้เสริมจากการประกอบอาชีพหลัก 2) พัฒนานวัตกรรมชุมชนเพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน พบว่า นวัตกรรมชุมชนที่ต้องการพัฒนา จำนวน 1 รายการคือ การเพาะเห็ดในถุงพลาสติก โดยชนิดของเห็ดที่เป็นที่ต้องการของตลาดในตำบลหนองปลิง อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร คือ เห็ดขอนดำ โดยช่วงระยะเวลาที่เหมาะสมกับการเพาะเลี้ยงคือ ระหว่างเดือนกรกฎาคมถึงเดือนตุลาคม เนื่องจากไม่ตรงกับช่วงการทำเกษตรกรรมของคนในชุมชน โดยการออกแบบหลักสูตรและพัฒนานวัตกรรมชุมชนในเรื่องสิ่งประดิษฐ์ ประกอบด้วย เอกสารประกอบความรู้การเพาะเห็ดขอนดำ วัสดุและอุปกรณ์ และรวบรวมข้อมูลเพื่อเป็นสื่อวีดิทัศน์เพื่อนำไปสู่การจำหน่ายและเผยแพร่ต่อไป โดยหาประสิทธิภาพของนวัตกรรมชุมชนเพื่อการยกระดับเศรษฐกิจของคนในชุมชนตำบลหนองปลิง อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชรที่พัฒนาขึ้น 1) เปรียบเทียบรายได้จากการขายเห็ดกับอัตราค่าแรงขั้นต่ำ พบว่า มีรายได้เฉลี่ยต่อวันโดยประมาณ 300 – 500 บาท คิดเป็นร้อยละ 100 รายได้รวมต่อเดือนเฉลี่ย 7,424 คิดเป็นร้อยละ 49.4 ของรายได้ค่าแรงขั้นต่ำต่อเดือน โดยน้ำหนักของเห็ดขอนดำที่เก็บต่อวันเฉลี่ยโดยรวมประมาณ 3-5 กิโลกรัมต่อวัน โดยจำหน่ายในราคากิโลกรัมละ 100 บาท ส่งผลให้สามารถคืนทุนได้ในระยะเวลา 3 เดือน ต่อการเพาะเห็ดขอนดำ 1 ครั้ง 3) เปรียบเทียบต้นทุนก่อนซื้อเห็ดขอนดำที่ผลิตด้วยตนเองกับราคาขายก่อนซื้อเห็ดสำเร็จรูปจากแหล่งผลิตในพื้นที่ พบว่า ราคาซื้อเห็ดสำเร็จ 10 บาท ก่อนซื้อเห็ดที่ผลิตด้วยตนเอง 6 บาท สามารถลดต้นทุนการทำก่อนซื้อเห็ด คิดเป็นร้อยละ 60

คำสำคัญ: นวัตกรรมชุมชน; การพัฒนานวัตกรรมชุมชน; ยกระดับเศรษฐกิจฐานราก

* Received February 13, 2022; Revised April 9, 2022; Accepted May 16, 2022

Abstract

This research article is a quality research. Case study research type using triangular data validation (Triangulation) from group discussions, observations and interviews. The results of the research were as follows: 1) Problems and needs for community innovation development, Nong Pling Sub-district, Mueang District, Kamphaeng Phet Province found that in the situation of the COVID epidemic People in the community can't work outside the area. and interested in making a career in mushroom cultivation to generate additional income from the main occupation. 2) Developing community innovations to raise the community's base economy. It was found that 1 community innovation that needed to be developed was mushroom cultivation in plastic bags. The type of mushroom that is in demand in the market in Nong Pling Subdistrict, Mueang District, Kamphaeng Phet Province is Khon Dam mushroom. Between July and October because it does not match the farming period of the people in the community by designing a curriculum and developing community innovations on inventions, consisting of documentation of Khon Dam mushroom cultivation knowledge materials and equipment and collecting information for use as a video medium for further distribution and dissemination The effectiveness of community innovation for economic upgrading of people in the community in Nong Pling Sub-District, Muang District, Kamphaeng Phet Province, developed. 1) Compare the income from mushroom sales with the minimum wage rate. It was found that the average daily income was approximately 300. – 500 baht, representing 100% by weight of log mushrooms collected per day, about 3-5 kilograms per day overall. It is sold at a price of 100 baht per kilogram, resulting in a return on investment in a period of 3 months per 1 time Khon Dam mushroom cultivation. Produced in the area, it was found that the finished mushroom inoculated lump was 10 baht, and the self-produced mushroom lump was 6 baht. It was able to reduce the cost of mushroom inoculation. accounted for 60 percent

Keywords; Innovation Community; Innovation Community Development; Foundation Economy

บทนำ

การส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจระดับชุมชน เพื่อให้เกิดรายได้และแก้ปัญหาให้กับชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (Covid-19) การสร้างอาชีพหรือศึกษานวัตกรรมชุมชนและพร้อมรับการปรับตัววิถีชีวิตใหม่ (Now Normal) จึงเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อสร้างชุมชนให้เข้มแข็งและพึ่งตนเองจึงเป็นสิ่งสำคัญ และมีควรร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน สถาบันการศึกษาและสถาบันต่างๆ ในทิศทางเดียวกัน

จากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลตำบลหนองปลิง อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร มีประชากรทั้งหมดจำนวน 5,870 คน มีครัวเรือน 1,891 ครัวเรือน และจากการสัมภาษณ์นายสนวน ถาวร ผู้นำชุมชนหมู่ที่ 10 และนายเอกพล ลีจ้อย ผู้นำชุมชนหมู่ที่ 11 พบว่า ในสถานการณ์โควิด 19 คนในชุมชนมีความสนใจประกอบอาชีพที่สร้างรายได้โดยไม่ต้องออกจากบ้าน เช่น การเพาะเห็ด โดยเปิดโอกาสให้ผู้มีรายได้ต่ำกว่าเกณฑ์เข้ามามีส่วนร่วม โดยสามารถนำเห็ดไปเพื่อบริโภคหรือจ้างแรงงานเพื่อดูแลและเก็บเกี่ยวผลผลิตเห็ดเพื่อจำหน่ายร่วมกัน แต่ยังขาดความเชื่อมั่นในการลงทุนการเพาะเห็ด และมีผู้ให้ข้อมูลคือ นายธนพล ดีสอน มีความรู้เกี่ยวกับการเพาะเห็ด เป็นนวัตกรรมชุมชนที่สร้างรายได้และควรพัฒนาให้มีความเสถียรภาพมากยิ่งขึ้น และควรรวบรวมข้อมูลเป็นเอกสารความรู้ในการทำก้อนเชื้อเห็ดและการสร้างโรงเรือนเพื่อสร้างอาชีพและรายได้ให้คนในชุมชน หรือผู้สนใจได้

ดังนั้นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการยกระดับเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนตำบลหนองปลิง คณะผู้วิจัยเกิดแนวคิดศึกษาปัญหาและและความต้องการพัฒนานวัตกรรมชุมชน ตำบลหนองปลิง อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร และศึกษารูปแบบนวัตกรรมชุมชนเพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน ตำบลหนองปลิง อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร เพื่อสร้างองค์ความรู้และใช้ความรู้เพื่อพัฒนาอาชีพตามความต้องการของคนในชุมชน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาและและความต้องการพัฒนานวัตกรรมชุมชน ตำบลหนองปลิง อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร
2. เพื่อศึกษารูปแบบนวัตกรรมชุมชนเพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน ตำบลหนองปลิง อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research)

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในหมู่ที่ 10 และหมู่ที่ 11 ตำบลหนองปลิง อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 31 คน แบ่งเป็น 5 กลุ่ม มีการเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Selection) ดังนี้

1.1 ผู้นำชุมชน คัดเลือกผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 2 คน หมู่ที่ 10 และหมู่ที่ 11 ตำบลหนองปลิง อำเภอเมืองจังหวัดกำแพงเพชร เนื่องจากบุคคลดังกล่าวเป็นผู้ที่ได้รับคัดเลือกมาจากประชาชนทั่วไปตามระบบของทางราชการและเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชุมชนจึงเชื่อมั่นว่าจะเป็นผู้ให้ข้อมูลที่ดีและครบถ้วนได้

1.2 ประชาชนผู้มีรายได้ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานความยากจน ตามข้อมูล จปฐ. จำนวน 1 คน เนื่องจากเป็นประชากรกลุ่มเป้าหมายในการช่วยเหลือในสถานการณ์โควิด -19 จึงเชื่อมั่นว่าจะเป็นผู้ให้ข้อมูลที่ดีและครบถ้วนได้

1.3 ผู้ใช้แรงงาน จำนวน 24 คน เนื่องจากประชากรกลุ่มเป้าหมายในการช่วยเหลือในสถานการณ์โควิด -19 และเป็นผู้สนใจเข้าร่วมโครงการ จึงเชื่อมั่นว่าจะเป็นผู้ให้ข้อมูลที่ดีและครบถ้วนได้

1.4 ผู้สูงอายุ จำนวน 3 คน เนื่องจากประชากรกลุ่มเป้าหมายในการช่วยเหลือในสถานการณ์โควิด -19 และเป็นผู้สนใจเข้าร่วมโครงการ จึงเชื่อมั่นว่าจะเป็นผู้ให้ข้อมูลที่ดีและครบถ้วนได้

1.5 นักวิชาการด้านการเกษตรในพื้นที่ จำนวน 2 คน เนื่องจากเป็นนักวิชาการที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการทำเกษตรในพื้นที่ตำบลหนองปลิง และเป็นผู้สนใจเข้าร่วมโครงการ จึงเชื่อมั่นว่าจะเป็นผู้ให้ข้อมูลที่ดีและครบถ้วนได้

2. เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม(Focus Group Discussion) และการสังเกตรวมถึงศึกษาเอกสารต่างๆ ที่เกิดขึ้นทั้งนี้ ภายใต้แบบสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม ได้กำหนดกรอบคำถาม ประกอบด้วย 4 ประเด็นหลัก คือ ประเด็นที่ 1 ปัญหาและความต้องการสร้างนวัตกรรมชุมชนเพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน ตำบลหนองปลิง อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ประเด็นที่ 2 กระบวนการที่ควรพัฒนาของนวัตกรรมชุมชน ประเด็นที่ 3 ผลลัพธ์ที่ได้จากการพัฒนานวัตกรรมชุมชนเพื่อยกระดับเศรษฐกิจ ตำบลหนองปลิง อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ประเด็นที่ 4 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1 สำรวจปัญหาและความต้องการสร้างอาชีพและการพัฒนานวัตกรรมชุมชนตำบลหนองปลิง โดยประสานงานผู้นำชุมชนและผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล กรณีที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูลไม่ครบถ้วน ผู้วิจัยจะดำเนินการเก็บข้อมูลซ้ำจนข้อมูลครบถ้วนสมบูรณ์

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์ปัญหาและความต้องการสร้างอาชีพและการพัฒนานวัตกรรมชุมชนตำบลหนองปลิง ประมวลข้อสรุปอาชีพที่คนในชุมชนสนใจ (ได้ข้อสรุป คือ การเพาะเห็ดในถุงพลาสติก)

ขั้นตอนที่ 3 ออกแบบการสร้างอาชีพและการพัฒนานวัตกรรมชุมชนตำบลหนองปลิงแบบมีส่วนร่วมกับผู้มีส่วนได้เสีย ประกอบด้วย เอกสารการเรียนรู้การเพาะเห็ดขอนดำในถุงพลาสติก การสร้างโรงเรือนเพาะเห็ดขอนดำ เตาตั้งก้อนเชื้อเห็ดขอนดำในถุงพลาสติก โดยสรุปวิธีการดำเนินงานเป็นสื่อวีดิทัศน์การเพาะเห็ดขอนดำเพื่อเผยแพร่ต่อไป

ขั้นตอนที่ 4 ปฏิบัติตามการออกแบบที่วางไว้ โดยจัดการอบรมนำนวัตกรรมชุมชนตำบลหนองปลิงไปใช้เพื่อถ่ายทอดการเพาะเห็ดในชุมชนตำบลหนองปลิง อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร

ขั้นตอนที่ 5 ประเมินผลนวัตกรรมชุมชน โดยการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับ ผลผลิต รายได้ ต้นทุนการผลิต

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติเชิงพรรณนา คือ จำนวน ร้อยละ

ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การตีความ การจำแนกชนิดหมวดหมู่ วิเคราะห์ เปรียบเทียบลักษณะข้อมูล การหาความเกี่ยวข้องของปรากฏการณ์และขั้นตอนต่าง ๆ การหาค่าอธิบาย การสังเคราะห์ และการสร้างข้อสรุป

สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยนี้คณะผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1. ปัญหาและและความต้องการพัฒนานวัตกรรมชุมชน ตำบลหนองปลิง อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า อาชีพการเพาะเห็ดเป็นที่สนใจของคนในชุมชนหมู่ที่ 10 และหมู่ที่ 11 ในช่วงสถานการณ์โควิด - 19 ระบาด เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลไม่สามารถประกอบอาชีพนอกพื้นที่ได้ และต้องการมีรายได้เสริมที่มีรายได้ต่อวันไม่ต่ำกว่า 300 บาทต่อวัน โดยไม่กระทบต่อการทำอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งเป็นอาชีพหลัก และนวัตกรรมชุมชน จำนวน 1 รายการ การทำก้อนเชื้อเห็ดขอนดำ อีกทั้งควรรวบรวมข้อมูลเป็นเอกสารความรู้และพัฒนาเตาหมักก้อนเชื้อเห็ดเพื่อให้สะดวกต่อการใช้งานในแนวตั้ง และทำสื่อเพื่อใช้ในการเผยแพร่หรือจำหน่ายต่อไป

2. นวัตกรรมชุมชนที่ช่วยยกระดับเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน โดยผู้วิจัยขอเสนอกระบวนการทำงานดังนี้

2.1 ขั้นเตรียมการ

2.1.1 สำรวจความต้องการอาชีพที่เหมาะสมในช่วงสถานการณ์โควิดและเป็นที่ต้องการคนในชุมชน พบว่า การเพาะเห็ด สามารถทำได้ภายในบริเวณบ้าน ชนิดเห็ดที่เหมาะสมคือ เห็ดขอนดำ ผลผลิตโดยรวมเฉลี่ย 3- 5 กิโลกรัมต่อวัน และสามารถทำในช่วงเวลาว่างจากอาชีพหลักได้ และเป็นที่ต้องการของตลาดเป็นอย่างมาก โดยมีตลาดรับซื้อในราคากิโลกรัมละ 70 บาท แต่ถ้าจำหน่ายเอง ราคากิโลกรัมละ 100 - 120 บาท

2.1.2 สำรวจนวัตกรรมชุมชนที่ช่วยยกระดับเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน พบว่า การเพาะเห็ดในถุงพลาสติก เป็นอาชีพที่สามารถทำได้ในสถานการณ์โควิด- 19 ระบาด สามารถสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนได้และยังมีจุดที่ควรพัฒนา

3. ขั้นทดลองและพัฒนา

3.1 พัฒนานวัตกรรม โดยคณะผู้วิจัยลงมือปฏิบัติจริงร่วมกับผู้ให้ข้อมูล ศึกษาปัญหาและฝึกทักษะการทำก้อนเชื้อเห็ดก่อนเพื่อเป็นผู้ช่วยวิทยากร โดยในขั้นตอนนี้ใช้กระบวนการวิศวกรรมสังคม

3.2 ออกแบบเตาหมักก้อนเชื้อเห็ดร่วมกันกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อทำหมักก้อนเชื้อเห็ด

ภาพที่ 4 เตาnungก้อนเชื้อเห็ด แบบดั้งเดิม (คณะผู้วิจัย)

ภาพที่ 5 เตาnungก้อนเชื้อเห็ดที่พัฒนาขึ้นร่วมกับผู้ให้ข้อมูล (คณะผู้วิจัย)

4. ขั้นตอนการ

เป็นการลงมือปฏิบัติตามขั้นตอนของนวัตกรรมชุมชน ด้วยตนเองของผู้ให้ข้อมูลร่วมกับคณะผู้วิจัย ขอนำเสนอดังนี้

4.1 ผู้ให้ข้อมูลลงมือปฏิบัติการทำก้อนเชื้อเห็ดขอนดำ

ภาพที่ 6 ผู้ให้ข้อมูลลงมือผสมวัสดุเพื่อทำก้อนเชื้อเห็ดขอนด้วยตนเอง (คณะผู้วิจัย)

4.2 การสร้างโรงเรือนเพาะเห็ดขอนดำโดยผู้ให้ข้อมูลร่วมกับคณะผู้วิจัย

ภาพที่ 7 สร้างโรงเรือนเพาะเห็ดขอนดำร่วมกับผู้ให้ข้อมูล (คณะผู้วิจัย)

5. การวิจัยประเมินผลและสรุปบทเรียน

5.1 ผลที่ได้

5.1.1 เกิดองค์ความรู้และทักษะการทำก้อนเชื้อเห็ด การเพาะ ดูแลเห็ดขอนดำ การสร้างโรงเรือนเพาะเห็ดขอนดำของคนในชุมชนโดยการมีส่วนร่วม และลงมือปฏิบัติ

5.1.2 พึ่งพาตนเองและลดต้นทุนการผลิต โดยต้นทุนการผลิตก้อนเชื้อเห็ดขอนดำ มีต้นทุนก้อนละ 6 บาท แต่ถ้าซื้อมาจากแหล่งผลิตอื่นจำหน่ายในราคาก้อนละ 10 บาท คิดเป็นร้อยละ 60

ตารางที่ 1 ผลเปรียบเทียบราคาการผลิตและราคาจำหน่ายจากแหล่งจำหน่ายอื่น ๆ

สินค้า	ราคาต่อก้อน		
	ผลิต (บาท)	แหล่งจำหน่ายในพื้นที่ อำเภอคลองลาน (บาท)	แหล่งจำหน่ายในพื้นที่ ตำบลหนองปลิง (บาท)
ก้อนเชื้อเห็ดขอนดำ	6	8	10

จากตารางที่ 1 พบว่า การลงมือทำก้อนเชื้อเห็ดด้วยตนเองมีราคาถูกกว่าการซื้อจากแหล่งผลิตในพื้นที่ โดยประหยัดกว่า 4 บาท คิดเป็นร้อยละ 40

ตารางที่ 2 ผลเปรียบเทียบรายได้จากการขายเห็ดขอนดำกับรายได้ตามอัตราค่าแรงขั้นต่ำ

เดือน	รายได้โดยรวมต่อเดือน	
	รายได้จากการเพาะเห็ด (บาท/เดือน)	รายได้จากอัตราค่าแรงขั้นต่ำ (บาท/เดือน)
กรกฎาคม	6,380	15,000
สิงหาคม	7,754	15,000
กันยายน	6,392	15,000
ตุลาคม	9,174	15,000
ค่าเฉลี่ย	7,425	15,000
รวม	29,700	60,000

จากตารางที่ 2 พบว่า รายได้จากการเพาะเห็ดในช่วงระหว่างเดือนสิงหาคมถึงเดือนตุลาคม มีรายได้โดยรวม จำนวน 4 เดือน โดยเฉลี่ยอยู่ที่ 7,425 บาท คิดเป็นร้อยละ 49.2 ของรายได้รวมจากอัตราค่าแรงขั้นต่ำ

6. ถอดบทเรียน

ในขั้นตอนนี้ ทำการสรุปขั้นตอนการทำงานก่อนเชื้อเห็ดขอนดำและการสร้างโรงเรือน เพื่อพัฒนาและปรับปรุงต่อไป

7. การเผยแพร่และขยายผล

อภิปรายผลการวิจัย

1. ปัญหาและความต้องการพัฒนานวัตกรรมชุมชน ตำบลหนองปลิง อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ด้วยสถานการณ์โควิดคนในชุมชนขาดรายได้เนื่องจากไม่สามารถออกไปทำงานรับจ้างนอกพื้นที่ได้ อาชีพที่เป็นที่ต้องการคือ การเพาะเห็ด และมีนวัตกรรมชุมชน จำนวน 1 รายการที่ควรพัฒนาคือ การเพาะเห็ดในถุงพลาสติก มีความสอดคล้องงานวิจัย ญาณิศา เพื่อนเพาะ และประสพชัย พสุนนท์ เกี่ยวกับกระบวนการศึกษาความต้องการโดยพิจารณาใช้เทคนิคการสนทนากลุ่ม โดยพิจารณาจากความต้องการของคนในชุมชนเพื่อแก้ปัญหาหรือส่งเสริมชุมชน ที่พัฒนาชุมชนให้มีสมดุลทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม การศึกษาและการรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีสมดุลโดยต้องคำนึงถึงอัตลักษณ์ของชุมชน ขับเคลื่อนโดยคนในชุมชน และเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน เพื่อทำให้เกิดการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจตั้งแต่ฐานรากจนถึงระดับประเทศ

2. รูปแบบนวัตกรรมชุมชนเพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน ตำบลหนองปลิง อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร โดยพบว่า กระบวนการพัฒนานวัตกรรมของงานวิจัยมีความสอดคล้องกับงานวิจัย จันทร์ ศรี สิมสินธุ์, ภูษิต บุญทองเถิง, ทศนีย์ นาคุณทรงเกี่ยวกับแนวทางดำเนินงานที่มีขั้นตอนดำเนินงานวิจัย ในการพัฒนานวัตกรรมชุมชนที่มุ่งเน้นศึกษานวัตกรรมที่เหมาะสมกับคนในชุมชน และนำหลักปรัชญา

เศรษฐกิจพอเพียงมีใช้ในการพัฒนา และมีกรอบแนวคิดมุ่งเน้นศึกษากลุ่มคนสามวัยในการเรียนรู้ อีกทั้งนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาขับเคลื่อน และสอดคล้องกับงานวิจัยเตชา ทำดี, ธนารักษ์ สุวรรณประพิศ, วิลาวัลย์ เสนารัตน์. ที่ลงมือปฏิบัติจริงของชุมชนเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ ความรู้ รายได้ที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้มีการนำนวัตกรรมชุมชนตำบลหนองปลิงอำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชรไปถ่ายทอดองค์ความรู้ในพื้นที่

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

ควรส่งเสริมการนำนวัตกรรมชุมชนตำบลหนองปลิงไปทดลองจริงในพื้นที่ ในรูปแบบบวร บ้าน วัด และสถานศึกษา ควบคู่กับการให้ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้เกิดการนำไปใช้พร้อมวัดผลประเมินผลด้วย

ข้อเสนอแนะในการทำการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาความต้องการผลผลิตของเห็ดที่เป็นที่ต้องการของตลาดในแต่ละพื้นที่ สภาพอากาศ สิ่งแวดล้อมโรคของเห็ดในแต่ละพื้นที่ที่จะส่งผลกระทบต่อ การเจริญเติบโตของเห็ดที่จะทำการเพาะ
2. ควรนำผลการวิจัยไปพัฒนา โดยนำเทคโนโลยีมาช่วยในการดูแล ตรวจสอบโรคของเห็ด เพื่อทำให้ผลผลิตที่ได้มีความสม่ำเสมอ สร้างรายได้และความเชื่อมั่นให้กับผู้สนใจทำอาชีพเพาะเห็ดต่อไป หรือการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากเห็ดชนิดนี้

บรรณานุกรม

- เกสสิณี ตรีพงศ์พันธ์. (2564). การบูรณาการวิศวกรรมสังคมสำหรับการท่องเที่ยวในชนบทของไทยสู่ความยั่งยืน. **วารสารบริหารธุรกิจและสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง**. 4 (3). 16 - 32
- นพพร จันทรนาชู. (2561). รูปแบบการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและความ เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจชุมชนที่มีผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการสถาบันการเงินชุมชน. **วารสารอิเล็กทรอนิกส์ Veridian มหาวิทยาลัยศิลปากร (มนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และศิลปะ)**. 11 (2). 3217- 3232
- หทัยชนก คะตะสมบุรณ์. (2563). การพัฒนาศักยภาพของชุมชนเพื่อสร้างเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาตำบลเนินศาลา อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์. **วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร**. 8 (2). 473-488
- จันทร์ศรี สิมสินธุ์, ภูษิต บุญทองเถิง, และทัศนีย์ นาคุณทรง. นวัตกรรมชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต. **ไฟคอล มาหะมะ, พงคเทพ สุธีรัฐดี, และชอพะยะห นิมะ. การสร้างรูปแบบนวัตกรรมชุมชนของโครงการรวมสร้างชุมชนน่าอยู่ กรณีศึกษาบ้านศรีท่าน้ำ ตำบลธารโต อำเภอธารโต จังหวัดยะลา.**
- วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยอุตรดิตถ์**. 14 (1). 39-51
- บุษกร เชี่ยวจินดาภานต์. (2561). เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษา. **วารสารศิลปะศาสตร์ปริทัศน์**. 13 (25). 103-117
- ญาณิศา เผื่อนพะาะ และประสพชัย พสุนนท์. (2564). นวัตกรรมชุมชนเชื่อมโยงเศรษฐกิจชุมชนสู่ความยั่งยืน. **วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม**. 8 (2). 32-44
- เดชา ทำดี, ธนารักษ์ สุวรรณประไพศ, วิลาวัณย์ เสนารัตน์. 2556. การถอดบทเรียน : การจัดการความรู้และการสร้างองค์ ความรู้การจัดการสุขภาวะชุมชนในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง. **พยาบาลสาร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่**. 40 (4) น. 100-113

แนวทางการตัดสินใจทำบุญไหว้พระที่วัดมังกรกมลาวาส (เล่งเน่ยยี่) กรุงเทพมหานคร*

GUIDELINES FOR MAKING MERIT AND PAYING RESPECT TO MONKS AT

WAT MANGKON KAMALAWAT (LENG NEI YI)

พระกฤษฎา หากัน, ชาญเดช เจริญวิริยะกุล และ สโรชนี ศิริวัฒนา

Phra Krisada Hakan, Chandej Charoenwiriyakul, Srochinee Siri wattana

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Suan Sunandha Rajabhat University

E-mail: S63563827050@ssru.ac.th, chandej.ch@ssru.ac.th, srochinee.si@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์แนวทางการตัดสินใจทำบุญไหว้พระที่วัดมังกรกมลาวาส (เล่งเน่ยยี่) รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือ พุทธศาสนิกชนในเขตกรุงเทพมหานครที่เคยมาทำบุญที่วัดมังกรกมลาวาส จำนวน 384 คน โดยใช้ตารางของ Krejcie & Morgan เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ผลการวิจัยพบว่า พุทธศาสนิกชนมีข้อเสนอแนะแนวทางการตัดสินใจทำบุญไหว้พระที่วัดมังกรกมลาวาส (เล่งเน่ยยี่) คือ 1) วัดมีการจัดระบบได้ดีในการซื้อของไหว้ ทำบุญ และเข้าไหว้พระเสริมดวง 2) สถานที่จอดรถไม่เพียงพอซึ่งต้องไปเสียค่าจอดในสถานที่ใกล้เคียง 3) กลิ่นธูปก่อนข้างเยาะอาจสร้างมลพิษให้แก่ชุมชนรอบข้าง 4) ควรมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมการทำบุญต่าง ๆ ของวัดในหลากหลายช่องทางมากขึ้น และ 5) อาคารต่าง ๆ เป็นสถาปัตยกรรมจีนที่สวยงาม และห้องน้ำไม่ค่อยสะอาดนัก

คำสำคัญ: การตัดสินใจ; ทำบุญไหว้พระ; พุทธศาสนิกชน

Abstract

This article aims to analyze guidelines for making merit and paying respect to monks at Wat Mangkon Kamalawat (Leng Nei Yi). This research model is a quantitative research. The sample group was 384 Buddhists in Bangkok who had come to make merit at Wat Mangkon Kamalawat using the tables of Krejcie & Morgan. This research instrument was a questionnaire, analyzed by content analysis. Buddhists have suggestions for decision making to make merit at Wat Mangkon Kamalawat (Leng Nei Yi) which is 1) the temple is well organized in order to buy things, make merit, and pay respect to monks to enhance the fortune. 2) Insufficient parking space, which has to pay for parking in nearby places. 3) The smell of incense is quite a lot may cause pollution to the surrounding communities. 4) There should be more publicity for various merit-making activities of the temple in a variety of channels, and 5) the buildings are beautiful chinese architecture. and the bathroom is not very clean

Keywords; decision; merit-making; budhists

* Received February 27, 2022; Revised April 14, 2022; Accepted May 4, 2022

บทนำ

บุญนั้นถ้าเราทำเป็นก็สามารถเป็นบุญที่เกิดได้ง่ายๆ ถ้าทำไม่เป็นแม้จะชวนช่วยทำบุญมากมายแค่ไหน หากสิ่งที่ทำนั้นไม่สามารถทำให้เราปล่อยวางกิเลสได้ก็ไม่นับว่าได้บุญยากเต็มที และได้จำแนกวิธีการทำบุญไว้ 3 แบบว่า (1) บุคคลที่ทำบุญเหมือนเอาน้ำโคลนมาอาบ การทำบุญประเภทนี้เจือด้วยบาปอย่างชัดเจน เช่น การฆ่าสัตว์ตัดชีวิตเอาเนื้อเขามาทำบุญ เลี้ยงเหล้ายาปลาปิ้ง ขโมยของที่อื่นมาทำบุญให้ และการทะเลาะวิวาท อุบมาเหมือนคนที่อาบน้ำโคลน ทำอย่างไรก็คราบเนาเหม็นติดตัวตลอดเวลา (2) บุคคลที่ทำบุญเหมือนเอาน้ำหอมมาอาบ การทำบุญชนิดนี้เป็นการทำบุญที่คนส่วนใหญ่หลงในบุญกันมาก คือ หวังผลในสวรรค์ชั้นฟ้า ยึดติดเอาแต่สวรรค์วิมาน อยากได้ อยากมี อยากเป็น อุบมาเหมือนดั่งอาบน้ำด้วยน้ำหอมเจือด้วยแปงอบ อาบเสร็จก็ยังมักกลิ่นหอมและเหม็นติดตัวผสมกันอยู่ยังไม่สะอาดอยู่ดี และ (3) บุคคลที่ทำบุญเหมือนเอาน้ำสะอาดมาอาบ การทำบุญชนิดนี้ผู้ที่ได้ทำบุญเขาทำด้วยใจที่สงบ ไม่ยึดติดในนรกสวรรค์ ไม่ได้หวังผลใด ๆ แต่ทำบุญเพื่อสร้างกุศลกรรม หวังให้กิเลสหมดออกไปจากใจ อุบมาเหมือนดั่งอาบน้ำด้วยน้ำสะอาด เมื่ออาบแล้วผู้ที่อาบนั้นย่อมรู้สึกสดชื่น เย็นกายสบายตัวเรียกได้ง่าย ๆ ว่า บุญนั้นจะบริสุทธิ์หรือไม่ เป็นบุญที่แท้จริงแค่ไหนก็อยู่ที่เจตนาหรือความตั้งใจที่จะทำบุญนั้นให้สำเร็จ ถ้าเจตนาบริสุทธิ์ก็จะไม่น้อมนำมาให้เราทำอะไรที่เป็นสิ่งที่ไม่ดี และหากเจตนาไม่บริสุทธิ์ ผลกรรมก็จะเกิดขึ้นในทางที่ไม่ดีเช่นกัน

จากรายงานการสำรวจของศูนย์วิจัยกสิกรไทย (2560) พบว่า พฤติกรรมการทำบุญของคนไทย คือ การใส่บาตร ถวายสังฆทาน ถวาย/ผ้าป่า บริจาคเงิน บริจาคสิ่งของ ปล่อยสัตว์มีชีวิต สะเดาะเคราะห์ มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยในการทำบุญของไทยเท่ากับ 804 บาทต่อคนต่อปี ซึ่งประเมินเป็นเม็ดเงินสะพัดประมาณ 3,300 ล้านบาท โดยคำนวณจากค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อปี และความถี่ในการไปทำบุญในแต่ละปี (2560) ซึ่งถือว่าเป็นเงินมูลค่าสูงมาก แสดงให้เห็นว่าคนไทยนั้นให้ความสำคัญกับการทำบุญสะเดาะเคราะห์จนทำให้มีเม็ดเงินสะพัดในประเทศเป็นจำนวนมาก รวมถึงการที่สื่อได้นำเสนอข่าวเกี่ยวกับการแก้ปิ้งอย่างต่อเนื่อง และมีประชาชนที่ให้ความสนใจมากขึ้นเรื่อย ๆ

วัดมิ่งกรมลาวาสเป็นวัดที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวและประชาชนทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเป็นจำนวนมากในการมากราบไหว้สักการะเทพเจ้าต่าง ๆ การทำบุญแก้ขง การสะเดาะเคราะห์ เป็นต้น โดยพบว่า ในปี 2561 มีจำนวนพุทธศาสนิกชนเดินทางมาทำบุญที่วัดมิ่งกรมลาวาส จำนวน 55,652 คน และในปี 2562 จำนวน 67,454 คน จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้ศึกษาซึ่งเป็นบุคลากรของวัดแห่งนี้ จึงมีความสนใจและเล็งเห็นถึงความสำคัญของการวิเคราะห์แนวทางการตัดสินใจทำบุญไหว้พระที่วัดมิ่งกรมลาวาส (เล่งเน่ยยี่) เพื่อนำผลจากการศึกษาครั้งนี้มาเสนอต่อองค์กรและฝ่ายบริหารของวัด ในการกำหนดแนวทางการส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนา ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการทำบุญไหว้พระของพุทธศาสนิกชน และยังเป็นแนวทางในการกำหนดกิจกรรมการทำบุญที่สอดคล้องกับความสนใจของพุทธศาสนิกชน และยังเป็นการจรรโลงพระพุทธศาสนาสืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิเคราะห์แนวทางการตัดสินใจทำบุญไหว้พระที่วัดมิ่งกรมลาวาส (เล่งเน่ยยี่) กรุงเทพมหานคร

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดการทำบุญ

พระชาย วรธมโม ได้ให้เหตุผลถึงความเชื่อเรื่องการทำบุญต่าง ๆ ว่า อย่างความเชื่อที่ว่าตักบาตร พระอย่าลืมถวายน้ำด้วย กลัวตายไปแล้วจะไม่มีน้ำดื่ม หรืออยากให้อายุยืนไปถึงผู้ล่วงลับไปแล้ว จะได้ไม่หิวโหย ท่านว่ามันก็เป็นความเชื่อในระยะ 10 กว่าปีที่ผ่านมา อันนี้ก็เกิดจากเสียงเล่าลือกัน คนที่ตายไปแล้วพบว่า ตัวเองไม่มีน้ำกิน เกิดความหิวโหย อันนี้เป็นความเชื่อ แต่ที่จริงแล้วการทำบุญทางพุทธศาสนานี้ไม่เหมือนการทำงตึก การทำงตึกมีการเผาเงินเผากระดาษ เพราะเชื่อว่าผู้ตายจะได้รับสิ่งเหล่านั้นในภพหน้าด้วย แต่พุทธศาสนาไม่ได้เชื่ออย่างนั้น

ความเชื่อเรื่องการถวายสังฆทาน เพื่อเป็นการสะเดาะเคราะห์ เพื่อเป็นการตัดกรรม ถือว่าเป็นการทำบุญหรือเปล่า อันนี้ก็เป็นการทำบุญได้เหมือนกัน เป็นการมุ่งให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ที่เรานับถือซึ่งได้ล่วงลับไปแล้ว แต่ว่าการทำบุญอย่างนี้เราต้องพิจารณาว่าเหมาะกับโอกาสหรือเหมาะกับผู้รับหรือเปล่า แล้วก็ต้องเข้าใจจุดมุ่งหมายของการทำบุญแต่ละอย่าง เช่น การถวายสังฆทาน สังฆทานก็คือต้องถวายแก่หมู่สงฆ์ วัตถุประสงค์ของการมีสังฆทานก็คือเพื่อประโยชน์แก่หมู่พระสงฆ์ ไม่ได้มุ่งประโยชน์แก่ผู้ให้ ทั้งไม่ได้มุ่งเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ใครที่นอกเหนือจากสงฆ์หรือส่วนรวม การทำบุญเพื่อตัดกรรมหรือสะเดาะเคราะห์ ก็เกิดจากความเชื่อได้ว่า เคยทำไม่ดีกับผู้อื่นที่เป็นเจ้ากรรมนายเวร ความเชื่อนี้มีอิทธิพลมาก ถ้าเราต้องการที่จะลดทอนผลแห่งกรรมที่เราได้กระทำ เราก็คงสร้างความดี

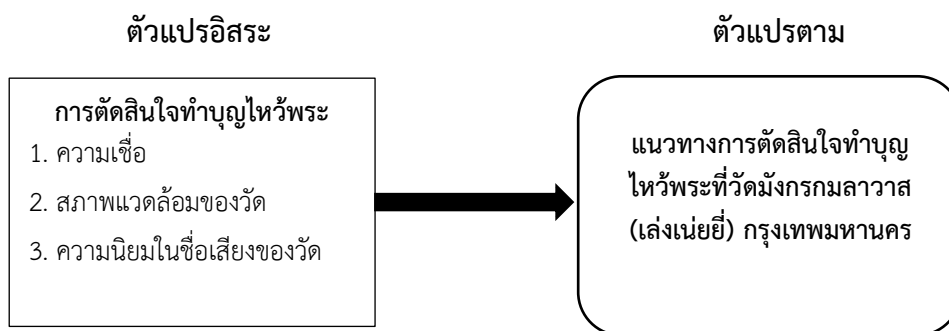
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการตัดสินใจ

วิชัย โสสุวรรณจินดา (2558) กล่าวว่า การตัดสินใจว่า หมายถึง การเลือกทางเลือกที่มีอยู่หลาย ๆ ทางเลือก โดยอาศัยทางเลือกที่ดีที่สุดเพียงทางเลือกเดียวที่สามารถตอบสนองเป้าหมาย หรือความต้องการของผู้เลือกได้

จันทิมา พูลทรัพย์ และวลัยพร รัตนเศรษฐ (2559) ศึกษาปัจจัยการตัดสินใจในการทำบุญของพุทธศาสนิกชน กรณีศึกษาวัดจำปา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร พบว่า ระดับความมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการทำบุญในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยพบว่า ความศรัทธาในพระพุทธรูปศาสนามีอิทธิพลต่อการตัดสินใจมากที่สุด คุณลักษณะทางประชากรศาสตร์มีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการทำบุญ ผลการวิเคราะห์พบว่า เพศ สถานภาพ ระดับการศึกษา และอาชีพ มีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการทำบุญ ส่วนอายุไม่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการทำบุญที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิดการทำบุญให้พระ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ พุทธศาสนิกชนในเขตกรุงเทพมหานครที่เคยมาทำบุญที่วัดมังกรกมลาวาส (เล่งเน่ยยี่) โดยใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ร้อยละ 5 และระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ดังนั้นได้กลุ่มตัวอย่างในการสำรวจความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนในกรุงเทพมหานคร มีจำนวนเท่ากับ 384 คน

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (questionnaire) ที่สร้างขึ้นจากการรวบรวมแนวคิด ทฤษฎี เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ลักษณะคำถามเป็นคำถามแบบให้เลือกตอบ ส่วนที่ 2 แนวทางการตัดสินใจทำบุญให้พระที่วัดมังกรกมลาวาส (เล่งเน่ยยี่) กรุงเทพมหานคร เป็นคำถามปลายเปิด โดยค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ตามเกณฑ์สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha - coefficient) ตามวิธีของครอนบาคของแบบสอบถามการวิจัยทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.96

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากเอกสาร รายงาน งานวิจัย ข้อมูลที่รวบรวมได้จากหน่วยงานราชการและเอกชน และข้อมูลจากการค้นคว้าทางอินเทอร์เน็ต

2. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสอบถามพุทธศาสนิกชนในเขตกรุงเทพมหานคร โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ร่วมกับการเก็บแบบสอบถามออนไลน์

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ และค่าร้อยละ

2. ข้อมูลแนวทางการตัดสินใจทำบุญไหว้พระที่วัดมังกรกมลาวาส (เล่งเน่ยยี่) กรุงเทพมหานคร วิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

ผลการวิจัย

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามกับพุทธศาสนิกชนทั้งหมด 384 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 51.6 มีอายุอยู่ระหว่าง 20-30 ปี ร้อยละ 48.4 มีระดับการศึกษาปริญญาตรี ร้อยละ 42.2 ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 24.0 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท ร้อยละ 24.7

พุทธศาสนิกชนได้เสนอแนะแนวทางการตัดสินใจทำบุญไหว้พระที่วัดมังกรกมลาวาส (เล่งเน่ยยี่) คือ ทางวัดจัดระบบได้ดีในการซื้อของไหว้ ทำบุญ และเข้าไหว้พระเสริมดวง จอดรถไม่เพียงพอดังต้องไปเสียค่าจอดในสถานที่ใกล้เคียง กลิ่นธูปค่อนข้างเยอะอาจสร้างมลพิษให้แก่ชุมชนรอบข้าง ควรมีการประชาสัมพันธ์ กิจกรรมการทำบุญต่าง ๆ ของวัดในหลากหลายช่องทางมากขึ้น อาคารต่าง ๆ เป็นสถาปัตยกรรมจีนที่สวยงาม และห้องน้ำไม่ค่อยสะอาดนัก ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แนวทางการตัดสินใจทำบุญไหว้พระที่วัดมังกรกมลาวาส (เล่งเน่ยยี่)

แนวทางการตัดสินใจทำบุญไหว้พระที่วัดมังกรกมลาวาส (เล่งเน่ยยี่)	จำนวนผู้ตอบ
1. ควรมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมการทำบุญต่าง ๆ ของวัดในหลากหลายช่องทางมากขึ้น	1
2. ทางวัดจัดระบบได้ดีในการซื้อของไหว้ ทำบุญ และเข้าไหว้พระเสริมดวง	5
3. ที่จอดรถไม่เพียงพอดังต้องไปเสียค่าจอดในสถานที่ใกล้เคียง	3
4. อาคารต่าง ๆ เป็นสถาปัตยกรรมจีนที่สวยงาม	1
5. กลิ่นธูปค่อนข้างเยอะอาจสร้างมลพิษให้แก่ชุมชนรอบข้าง	2
6. ห้องน้ำไม่ค่อยสะอาดนัก	1

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัย พบว่า พุทธศาสนิกชนได้เสนอแนะแนวทางการตัดสินใจทำบุญไหว้พระที่วัดมังกรกมลาวาส (เล่งเน่ยยี่) คือ ทางวัดจัดระบบได้ดีในการซื้อของไหว้ ทำบุญ และเข้าไหว้พระเสริมดวง จอดรถไม่เพียงพอดังต้องไปเสียค่าจอดในสถานที่ใกล้เคียง กลิ่นธูปค่อนข้างเยอะอาจสร้างมลพิษให้แก่ชุมชนรอบข้าง ควรมีการประชาสัมพันธ์ กิจกรรมการทำบุญต่าง ๆ ของวัดในหลากหลายช่องทางมากขึ้น อาคารต่าง ๆ เป็นสถาปัตยกรรมจีนที่สวยงาม และห้องน้ำไม่ค่อยสะอาดนัก อาจเป็นเพราะวัดเล่งเน่ยยี่มีพุทธศาสนิกชนที่ให้ความสนใจในการเดินทางมาทำบุญเป็นจำนวนมากในแต่ละวัน ประกอบกับบุคลากรที่มีหน้าที่ดูแลด้านต่าง ๆ ส่วนใหญ่จะเป็นพระภิกษุสามเณรของวัดซึ่งมีจำนวนไม่มากนัก อาจทำให้การดูแลอาคารสถานที่ ความสะอาดต่าง ๆ ภายในบริเวณวัดไม่ทั่วถึง ประกอบกับสถานที่ตั้งของวัดเป็นบริเวณชุมชนซึ่งมีพื้นที่ค่อนข้างจำกัดจึงอาจทำให้มีสถานที่จอดรถไม่เพียงพอต่อนักท่องเที่ยวและพุทธศาสนิกชนที่มาทำบุญ ซึ่งสอดคล้องกับ เนตรชนก

เจริญสุข (2557) ความเชื่อเรื่องการถวายสังฆทาน เพื่อเป็นการสะเดาะเคราะห์ เพื่อเป็นการตัดกรรม ถือว่าเป็นการทำบุญหรือเปล่า อันนี้ก็เป็นการทำบุญได้เหมือนกัน เป็นการมุ่งให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ที่เรานับถือซึ่งได้ล่องลับไป แต่ว่าการทำบุญอย่างนี้เราต้องพิจารณาว่าเหมาะกับโอกาสหรือเหมาะกับผู้รับหรือเปล่า แล้วก็จะต้องเข้าใจจุดมุ่งหมายของการทำบุญแต่ละอย่าง เช่น การถวายสังฆทาน สังฆทานก็ต้องถวายแก่หมู่สงฆ์ วัตถุประสงค์ของการมีสังฆทานก็เพื่อประโยชน์แก่หมู่พระสงฆ์ ไม่ได้มุ่งประโยชน์แก่ผู้ให้ ทั้งไม่ได้มุ่งเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ใครที่นอกเหนือจากสงฆ์หรือส่วนรวม การทำบุญเพื่อตัดกรรมหรือสะเดาะเคราะห์ ก็เกิดจากความเชื่อได้ว่าเคยทำไม่ดีกับผู้อื่นที่เป็นเจ้ากรรมนายเวร ความเชื่อนี้มีอิทธิพลมาก ถ้าเราต้องการที่จะลดทอนผลแห่งกรรมที่เราได้กระทำ เราก็สร้างความดี และจันทิมา พุทธทรัพย์ และวลัยพร รัตนเศรษฐ (2559) พบว่าระดับความมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการทำบุญในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยพบว่า ความศรัทธาในพระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อการตัดสินใจมากที่สุด คุณลักษณะทางประชากรศาสตร์มีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการทำบุญ

สรุป

จากการศึกษาการตัดสินใจทำบุญไหว้พระของพุทธศาสนิกชนที่วัดมิ่งกรมลาวาส (เล่งเน่ยยี่) กรุงเทพมหานคร พบว่า พุทธศาสนิกชนได้เสนอแนะแนวทางการตัดสินใจทำบุญไหว้พระที่วัดมิ่งกรมลาวาส (เล่งเน่ยยี่) คือ ทางวัดจัดระบบได้ดีในการซื้อของไหว้ ทำบุญ และเข้าไหว้พระเสริมดวง จอดรถไม่เพียงพอสั่งไปเสียค่าจอดในสถานที่ใกล้เคียง กลิ่นธูปค่อนข้างเยอะอาจสร้างมลพิษให้แก่ชุมชนรอบข้าง ควรมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมการทำบุญต่าง ๆ ของวัดในหลากหลายช่องทางมากขึ้น อาคารต่าง ๆ เป็นสถาปัตยกรรมจีนที่สวยงาม และห้องน้ำไม่ค่อยสะอาดนัก ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้ วัดมิ่งกรมลาวาส (เล่งเน่ยยี่) และวัดอื่น ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมกิจกรรมการทำบุญไหว้พระให้สอดคล้องกับความสนใจของพุทธศาสนิกชน และกำหนดแนวทางการพัฒนาด้านการบริหารจัดการวัดในด้านต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และเชิงปฏิบัติการ

การตัดสินใจทำบุญไหว้พระของพุทธศาสนิกชนที่วัดมิ่งกรมลาวาส (เล่งเน่ยยี่) ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านความนิยมในชื่อเสียงของวัดมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ดังนั้น สำนักงานพระพุทธศาสนา และวัดมิ่งกรมลาวาสควรมีการสร้างเครือข่ายกับผู้นำชุมชนอย่างแนบแน่น ควรนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเผยแพร่ธรรมะ ควรเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์เพื่อให้เข้าถึงได้ทุกกลุ่ม และควรมีการปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายในวัดให้ราบรื่น สงบ และทำให้เหมาะแก่การปฏิบัติธรรมหรือเยี่ยมชมวัด

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเกี่ยวกับการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อส่งเสริมให้งานวิจัยสมบูรณ์แบบยิ่งขึ้น

2.2 ควรศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจทำบุญ เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่าง และนำไปสู่การส่งเสริมและพัฒนาปัจจัยต่าง ๆ

บรรณานุกรม

- จันทิมา พูลทรัพย์ และวลัยพร รัตนเศรษฐ. (2559). ปัจจัยการตัดสินใจในการทำบุญของพุทธศาสนิกชน
กรณีศึกษาวัดจำปาเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร. **วารสารบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจ
บัณฑิตย์**. 4 (3), 282 – 297.
- เนตรชนก เจริญสุข. (2557). การยืนและนั่งแบบการยูกทศาสตร์. **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์น
เอเชีย**. 7 (1), 11 – 15.
- พระชาวยวธมโม. (2554). **ฉลาดทำบุญ**. กรุงเทพมหานคร: เม็ดทราย.
- วัดมังกรกมลาวาส. (2563). **ข้อมูลทั่วไปของวัดมังกรกมลาวาส**. สืบค้นเมื่อ มกราคม 20, 2565. จาก
https://www.youtube.com/channel/UCChkpGqsAXiavSjINiG0ZFg?view_as=subscriber
- วิชัย โสสุวรรณจินดา. (2558). **ความลึบองค์การ: พฤติกรรมองค์การสมัยใหม่ (พิมพ์ครั้งที่ 2)**.
กรุงเทพมหานคร: ดีไลท์.
- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2560). **บทวิเคราะห์เศรษฐกิจ**. สืบค้นเมื่อ มกราคม 20, 2565. จาก <https://www.kasikornresearch.com/th/analysis/k-econ/economy/Pages/4840.aspx>
- สมศักดิ์ บุญปู. (2561). รูปแบบการพัฒนาทักษะของครูในโรงเรียนการ ศึกษาสงเคราะห์ของวัดในเขตการ
ปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1. **วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร**. 7 (5), 1297 – 1305.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities.
Educational and Psychological Measurement. 30 (3), pp. 607-610.

รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของแรงงานสูงวัยนอกระบบ
ในเขตเทศบาลเมืองคลองหลวงอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี
ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019*

A MODEL OF IMPROVING THE QUALITY OF WORKING LIFE INFORMAL ELDERLY WORKERS
IN THE MUNICIPALITY OF KHLONG LUANG, KHLONG LUANG DISTRICT, PATHUM THANI
PROVINCE, IN THE SITUATION OF CORONAVIRUS DISEASE 2019

สโรชนี ศิริวัฒนา

Srochinee Siri wattana

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Suan Sunandha Rajabhat University

Email: srochinee.si@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของแรงงานสูงวัยนอกระบบในเขตเทศบาลเมืองคลองหลวงอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของแรงงานสูงวัยนอกระบบในเขตเทศบาลเมืองคลองหลวงอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 กลุ่มตัวอย่างจำนวน 475 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่วิเคราะห์ข้อมูลคือ เทคนิคการวิเคราะห์เส้นทาง

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านการจัดการเชิงกลยุทธ์มีอิทธิพลโดยตรงต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของแรงงานสูงวัยนอกระบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ค่าสัมประสิทธิ์ขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.34 ปัจจัยด้านการจัดการเชิงกลยุทธ์มีอิทธิพลโดยตรงต่อปัจจัยการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ค่าสัมประสิทธิ์ขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.79 ปัจจัยด้านการจัดการเชิงกลยุทธ์มีอิทธิพลโดยตรงต่อปัจจัยความสำเร็จของโครงการ ต่าง ๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ค่าสัมประสิทธิ์ขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.850 ปัจจัยปัจจัยด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติมีอิทธิพลโดยตรงต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของแรงงานสูงวัยนอกระบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ค่าสัมประสิทธิ์ขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.32 ปัจจัยด้านความสำเร็จของโครงการต่าง ๆ มีอิทธิพลโดยตรงการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของแรงงานสูงวัยนอกระบบอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ 0.05 ค่าสัมประสิทธิ์ขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.01 ปัจจัยด้านการจัดการเชิงกลยุทธ์ มีอิทธิพลโดยอ้อมต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของแรงงานสูงวัยนอกระบบ โดยส่งผ่านปัจจัยการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ค่าสัมประสิทธิ์ขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.450

คำสำคัญ: ปัจจัยเชิงสาเหตุ; การพัฒนาคุณภาพชีวิต; กลยุทธ์; แรงงานสูงวัยนอกระบบ

* Received February 5, 2022; Revised March 7, 2022; Accepted May 25, 2022

Abstract

The goal of this study, which included the development of a model of improving the quality of working life informal elderly workers in the municipality of Khlong Luang, Khlong Luang District, Pathum Thani Province, In the situation of coronavirus disease 2019, was to examine the causal factors that contributed to an improvement in the working life quality of elderly self-employed people in Khlong Luang Municipality, Khlong Luang, Pathum Thani Province. With the use of a questionnaire as a data collection instrument, the research included a sample of 475 persons. As a statistical tool, the Path Analysis technique was employed to evaluate the data.

Statistically significant at a level of 0.01 and with a coefficient value of 0.335, the results show that the strategic management component has a direct impact on the enhancement of workers' quality of working life. With a statistically significant level of 0.05 and a coefficient value of 0.790, the same component is also discovered to have a direct impact on plan implementation. Additionally, the aforementioned component has a direct impact on project success at a statistically significant level of 0.05 and a coefficient value of 0.850. With a statistically significant level and coefficient value of 0.05 and 0.320, respectively, the strategy implementation component is discovered to have a direct impact on the aforementioned improvement. With a statistically significant level of 0.05 and a coefficient value of 0.010, it is clearly shown that the success factor of various projects has a direct impact on the enhancement of workers' quality of working life. While the strategy implementation component, which has a statistically significant level of 0.05 and a coefficient value of 0.450, indirectly influences the improvement of the working life quality of the workforce.

Keywords; Causal factors; life quality improvement; strategy; informal elderly workers

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่เข้าสู่สังคมของผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ในปี พ.ศ. 2565 ซึ่งมีจำนวนผู้สูงอายุประมาณร้อยละ 20-30 ปี และประเทศไทยจะเป็นสังคมสูงอายุระดับสุดยอดเช่นเดียวกับญี่ปุ่นที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 28 ในปี พ.ศ. 2475 สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) หรือสังคมที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปเท่ากับหรือมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด หรือมีประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไปเท่ากับหรือมากกว่าร้อยละ 7 ถ้าหากสังคมใดมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปเท่ากับ หรือมากกว่าร้อยละ 20 หรือมีประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไปเท่ากับ หรือมากกว่าร้อยละ 14 ก็จะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Complete Aged Society) และสังคมผู้สูงอายุระดับสุดยอด (Super-aged Society) ขณะที่ประเทศไทยเริ่มเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุมาหลายปีแล้ว ข้อมูลประจำปี พ.ศ. 2561 พบว่า มีประชากรทั้งหมด 66.4 ล้านคน เป็นผู้สูงอายุ 10.6 ล้านคน นับเป็นร้อยละ 16.06 ในปี พ.ศ. 2562 ประชากรผู้สูงอายุมีมากถึง 11.6 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 17.5 ของประชากรทั้งหมดจำนวน 69.3 ล้านคน

จากสถิติจำนวนผู้สูงอายุแสดงให้เห็นว่าประเทศไทยต้องเตรียมรองรับกับสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสุขภาพ หรืออื่น ๆ จากการชะลอการเติบโตของจำนวนประชากรเกิดใหม่ ผู้สูงอายุยังต้องหาเงินเลี้ยงชีพตนเอง ขณะที่รัฐมีนโยบายและมาตรการในการสงเคราะห์ผู้สูงอายุในด้านต่าง ๆ เช่น ส่งเสริมการจัดตั้งชมรม เปี้ยยังชีพรายเดือน และสวัสดิการเฉพาะผู้สูงอายุ แต่ยังไม่เพียงพอ ผู้สูงอายุยังขาดโอกาสในการส่งเสริมให้สามารถพึ่งตนเอง รายได้ลดลง และอาจส่งผลกระทบต่อไปถึงคุณภาพชีวิต ดังนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ภาครัฐจะต้องหาแนวทางการส่งเสริมผู้สูงอายุในการสร้างหลักประกันรายได้ ด้วยการส่งเสริมการทำงานสำหรับผู้สูงอายุทั้งในระบบและนอกระบบ การส่งเสริมอาชีพและการจัดหางานที่เหมาะสมให้ผู้สูงอายุ ที่บ้านและชุมชน ส่งเสริมให้รวมกลุ่มประกอบอาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายเกี่ยวกับการส่งเสริมการทำงานของผู้สูงอายุ ทั้งในแผนระดับชาติ ไม่ว่าจะเป็นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) แผนพัฒนาผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564) ตลอดจนพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2556 รวมทั้งแผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2566-2580) ที่ได้มีแนวทางการพัฒนาสร้างหลักประกันสวัสดิการสำหรับแรงงาน ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดความตระหนักของการทำงานที่มีคุณค่า สามารถตอบสนองความต้องการเกี่ยวกับชีวิตการทำงานของมนุษย์ได้ โดยส่งเสริมให้แรงงานมีโอกาสและรายได้ มีสิทธิในด้านต่าง ๆ การสร้างหลักประกันสวัสดิการสำหรับแรงงาน ทั้งแรงงานในระบบและแรงงานนอกระบบช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถพึ่งตนเองได้ ดังนั้น แรงงานจึงเป็นปัจจัยการผลิตและเป็นทุนมนุษย์ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาระบบเศรษฐกิจในทุกระบุนั้นคือ หากแรงงานในภาคการผลิตต่าง ๆ ของประเทศมีความรู้ความสามารถ มีทักษะและศักยภาพสูงจะส่งผลให้ประสิทธิภาพและประสิทธิผลการผลิต มีการพัฒนาในระดับที่สูงขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจในภาพรวมของประเทศ โดยแรงงานนอกระบบเป็นกลุ่มที่มีความเปราะบางเพราะมีรายได้ที่ต่ำและไม่แน่นอน แรงงานลูกจ้างนอกระบบมีรายได้เฉลี่ย 6,586 บาท/เดือน ต่ำกว่ารายได้ของแรงงานลูกจ้างในระบบถึงกว่าเท่าตัว (15,502 บาท/เดือน) ขณะเดียวกันแรงงานนอกระบบไม่มีสวัสดิการคุ้มครองครอบคลุมในหลายกรณีซึ่งผู้อยู่ในระบบประกันสังคมหรือพนักงานของรัฐ ซึ่งเมื่อเกิดความเสียหายหรือเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิด เช่น การ

เจ็บป่วย ว่างงาน หรือการแพร่ระบาดของ COVID-19 แรงงานนอกระบบกลุ่มนี้จะได้รับผลกระทบมาก เนื่องจากขาดตัวช่วยในการพยุงรายได้หรือลดค่าใช้จ่าย ดังนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องยกระดับศักยภาพของ เศรษฐกิจและสังคมไทยให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว

สถานการณ์แรงงานนอกระบบในปี พ.ศ. 2564 พบว่า มีแรงงานนอกระบบทั่วราชอาณาจักร จำนวน 19,598,061 คน โดยเป็นแรงงานนอกระบบในภาคกลาง จำนวน 4,456,522 คน โดยแรงงานนอกระบบ ทั่วราชอาณาจักร อายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 4,259,161 คน ขณะที่แรงงานนอกระบบในภาคกลาง อายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 1,032,982 คน ซึ่งสำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้ให้ความหมายของ “แรงงานนอกระบบ” หมายถึง “ผู้มีงานทำที่ไม่ได้รับความคุ้มครอง หรือไม่มีหลักประกันทางสังคมจากการทำงาน” หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าเป็น “ผู้ที่ทำงานส่วนตัวโดยจะมีลูกจ้างหรือไม่ก็ได้ หรือลูกจ้างที่ไม่มีประกันสังคมหรือสวัสดิการ พนังงานของรัฐ” นอกจากนี้ องค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization: ILO) ให้ความหมายของแรงงานนอกระบบ (Informal Workers) ไว้ว่า แรงงานที่อยู่ในการจ้างงานในภาคเศรษฐกิจที่ไม่เป็นทางการ (informal sector) ซึ่งมีลักษณะเป็นกิจการขนาดเล็ก มีลักษณะเป็นธุรกิจชั่วคราว มักใช้วัตถุดิบในประเทศ มีการใช้แรงงานเป็นหลัก และมีการดัดแปลงเทคโนโลยีง่ายๆ มาใช้ เป็นแรงงานอิสระที่ทำกิจกรรมเพื่อความอยู่รอด เช่น หาเรริมถนน คนเก็บขยะ แรงงานรับใช้ในบ้านที่รับค่าจ้างจากครัวเรือน ผู้รับงานไปทำที่บ้าน และคนงานในโรงงานที่ไม่ขึ้นทะเบียน ซึ่งเป็นลูกจ้างแอบแฝง (disguised wage workers) ในเครือข่ายการผลิตและเป็นผู้ประกอบอาชีพอิสระในสถานประกอบการขนาดเล็กมาก ซึ่งทำงานด้วยตนเอง หรือมีสมาชิกในครอบครัว หรือมีผู้ฝึกงานหรือมีลูกจ้างช่วย “แรงงานนอกระบบ”

การจ้างงานผู้สูงอายุเป็นมาตรการที่สำคัญของประเทศที่เป็นสังคมผู้สูงอายุ เพราะจะทำให้ประเทศสามารถรักษากำลังการผลิตได้ในระยะยาว และเป็นมาตรการทางสังคมเพื่อเสริมสร้างศักยภาพและศักดิ์ศรีของความเป็นผู้สูงอายุ รวมถึงเป็นหลักประกันทางรายได้ให้กับผู้สูงอายุและช่วยบรรเทาการเพิ่มขึ้นของงบประมาณของภาครัฐในการดูแลผู้สูงอายุในระยะยาว การจ้างงานผู้สูงอายุมีการดำเนินการได้หลายรูปแบบ แต่มาตรการหลักยังคงเป็นไปตามกลไกของตลาดแรงงานและยังคงขึ้นกับความต้องการของนายจ้างที่จะตัดสินใจจ้างงานผู้สูงอายุหรือไม่ ซึ่งในทางปฏิบัติมีจำนวนไม่มากนักเนื่องจากระบบการเกษียณของภาคเอกชนส่วนใหญ่กำหนดไว้ที่อายุ 55 ปี ส่งผลให้ภาครัฐ เอกชน ภาคประชาสังคม เข้ามาร่วมกันในรูปแบบประชารัฐ เพื่อการจ้างงานผู้สูงอายุอย่างเป็นระบบ ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นสำหรับสังคมผู้สูงอายุจะเกี่ยวข้องกับสวัสดิการ หรือคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

จากข้อมูลข้างต้น จะพบว่าแรงงานนอกระบบเป็นแรงงานประเภทที่ไม่อยู่ในระบบกฎหมายคุ้มครองแรงงาน แรงงานนอกระบบนั้นเป็นแรงงานส่วนใหญ่ของประเทศไทย ซึ่งแรงงานกลุ่มนี้ถือเป็นที่ยึดว่าเป็นแรงงานที่ทำหน้าที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจอย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตาม แรงงานในกลุ่มนี้ยังไม่ได้ได้รับความคุ้มครองตามระบบกฎหมายแรงงาน ขณะเดียวกันแรงงานนอกระบบยังขาดความรู้ด้านกฎหมายแรงงาน และการเข้าถึงสวัสดิการแห่งรัฐตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 ดังนั้นการศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของแรงงานสูงวัยนอกระบบในเขตเทศบาลเมืองคลองหลวงอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เป็นการศึกษาเพื่อนำความรู้

ที่ได้จากการทำวิจัยในครั้งนี้ไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของแรงงานสูงวัยนอกระบบ และวางแผนการกำหนดนโยบายของประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของแรงงานสูงวัยนอกระบบในเขตเทศบาลเมืองคลองหลวงอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

สมมติฐานของการวิจัย

1. ปัจจัยด้านการจัดการเชิงกลยุทธ์มีอิทธิพลโดยตรงต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของแรงงาน
2. ปัจจัยด้านการจัดการเชิงกลยุทธ์มีอิทธิพลโดยตรงต่อปัจจัยการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ
3. ปัจจัยด้านการจัดการเชิงกลยุทธ์มีอิทธิพลโดยตรงต่อปัจจัยความสำเร็จของโครงการต่าง ๆ
4. ปัจจัยปัจจัยด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติมีอิทธิพลโดยตรงต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของแรงงานสูงวัยนอกระบบ
5. ปัจจัยด้านความสำเร็จของโครงการต่าง ๆ มีอิทธิพลโดยตรงการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของแรงงานสูงวัยนอกระบบ
6. ปัจจัยด้านการจัดการเชิงกลยุทธ์มีอิทธิพลโดยอ้อมต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของแรงงานสูงวัยนอกระบบ

กรอบแนวคิดการวิจัย

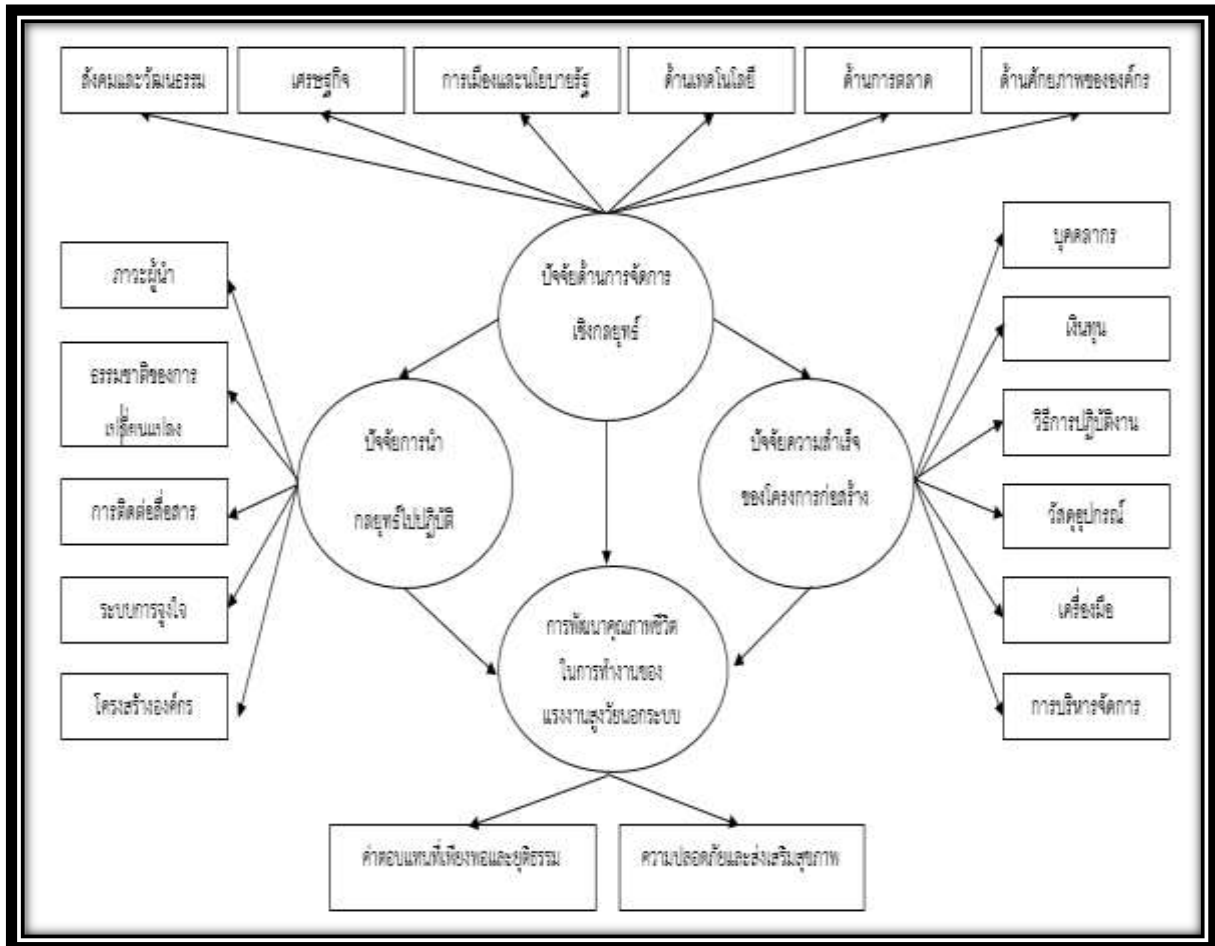
ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรในการวิจัยดังนี้

1. ปัจจัยด้านการจัดการเชิงกลยุทธ์ เป็นตัวแปรแฝง (Latent Variable) ประกอบด้วยตัวแปรสังเกต (Observed Variable) จำนวน 6 ตัวแปร ได้แก่
 - 1.1 ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม
 - 1.2 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ
 - 1.2 ปัจจัยด้านการเมืองและนโยบายของรัฐ
 - 1.4 ปัจจัยด้านเทคโนโลยี
 - 1.3 ปัจจัยด้านการตลาด
 - 1.6 ปัจจัยด้านศักยภาพขององค์กร
2. ปัจจัยด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ เป็นตัวแปรแฝง (Latent Variable) ประกอบด้วยตัวแปรสังเกต (Observed Variable) จำนวน 5 ตัวแปร ได้แก่
 1. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์
 2. ธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลง
 3. การติดต่อสื่อสาร
 4. ระบบการจูงใจ
 5. โครงสร้างองค์กร
3. ปัจจัยด้านความสำเร็จของโครงการต่าง ๆ เป็นตัวแปรแฝง (Latent Variable) ประกอบด้วยตัวแปรสังเกต

(Observed Variable) จำนวน 6 ตัวแปร ได้แก่

1.บุคลากร 2. เงินทุน 3. วิธีการปฏิบัติงาน 4. วัสดุอุปกรณ์ 5. เครื่องมือ 6. การบริหารจัดการ
4. ปัจจัยด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของแรงงานสูงวัยนอกระบบ เป็นตัวแปรแฝง (Latent Variable) ประกอบด้วยตัวแปรสังเกต (Observed Variable) 2 ตัวแปร ได้แก่

1. ค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม
2. ความปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 475 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ เทคนิคการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาหลักการ ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำผลการศึกษามาสร้างแบบสอบถาม โดยขอคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิ
2. กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือ
3. สร้างเครื่องมือในการวิจัย
4. หาค่า content validity

5. เมื่อได้ค่า content validity แล้วนำไปหาค่า construct validity
6. นำแบบสอบถามมาประมาณค่าด้วย เทคนิคการวิเคราะห์เส้นทาง
2. สรุปผลการวิเคราะห์และรายงานผลการวิเคราะห์
3. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แรงงานสูงวัยนอกระบบในเขตเทศบาลเมืองคลองหลวงอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ทั้งนี้ไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน (Infinite population) ของแรงงานสูงวัยนอกระบบ ในเขตเทศบาลเมืองคลองหลวงอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี
4. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แรงงานสูงวัยนอกระบบในเขตเทศบาลเมืองคลองหลวงอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ทั้งนี้ไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน (Infinite population) ของแรงงานสูงวัยนอกระบบ ในเขตเทศบาลเมืองคลองหลวงอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ตามแนวทางของ เลสลีย์ คิช ขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมในการวิจัยโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์สมการเชิงโครงสร้าง หรือการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) มีหลักเกณฑ์พื้นฐานว่า ควรมีจำนวนตัวอย่างไม่ต่ำกว่า 25 เท่า ของตัวแปร ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 475 คน

การสร้างเครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือแบบสอบถามแบบมีโครงสร้าง (Structure Questionnaire) การสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามโดยมีขั้นตอนการสร้างแบบสอบถามตามลำดับดังนี้

1. ศึกษาหลักการ ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำผลการศึกษามาสร้างแบบสอบถาม โดยขอคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิ
2. กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือ
3. สร้างเครื่องมือในการวิจัย
4. เสนอร่างเครื่องมือต่อผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และปรับปรุงคำถามตามคำแนะนำ
5. นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแล้วเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ตรวจสอบความตรงทางเนื้อหา (content validity) ระหว่างข้อความที่เขียนขึ้นในแบบสอบถามกับนิยามศัพท์ที่กำหนดไว้ และให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาและประเมิน และนำค่าคะแนนที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item Objective Congruence) โดยใช้เกณฑ์ ค่า IOC มากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 แสดงว่า ข้อความนั้นใช้ได้ ในการวิจัยครั้งนี้ ข้อคำถามที่ผ่านการประเมิน มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ได้ค่า IOC รวมทั้งหมดเท่ากับ 0.85
6. ตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถาม โดยการนำเครื่องมือไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 50 คน แล้วนำผลการทดลองมาใช้คำนวณเพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach Alpha Coefficient) โดยได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งหมดเท่ากับ 0.92

สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ มี 2 ส่วน คือ

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง สถิติที่ใช้ประกอบด้วย ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) วิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ

2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) เป็นการวิเคราะห์เชิงสาเหตุ โดยต้องการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรตาม ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ขนาดของอิทธิพลต่าง ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม การทดสอบสมมติฐานใช้วิธีการคำนวณโดยใช้โปรแกรม LISREL ซึ่งโปรแกรม LISREL จะคำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์และระดับนัยสำคัญของแต่ละเส้นทาง พร้อมแนะนำเส้นทางที่เหมาะสมให้ด้วย สถิติที่ใช้ดังต่อไปนี้

2.1 ค่าสถิติไคสแควร์ (Chi-square, χ^2) ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐานที่ว่าเมทริกซ์ส่วนตกค้าง (Residual Covariance Matrix) มีค่าเท่ากับศูนย์ ถ้าค่า χ^2 มีค่าสูงมาก แสดงว่าเมทริกซ์ส่วนตกค้างมีค่าแตกต่างจากศูนย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นั่นคือ ตัวแบบความสัมพันธ์ไม่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ถ้าค่า χ^2 มีค่าต่ำมาก จนเข้าใกล้ศูนย์มากเท่าไร แสดงว่าตัวแบบความสัมพันธ์มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์มากเท่านั้น (P-Value > 0.05) ซึ่งค่า χ^2 มักใช้ควบคู่กับค่าไคสแควร์ความสัมพัทธ์ (Chi-square/Degree of Freedom, χ^2/df)

2.2 ดัชนีความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (Root Mean Squared Error of Approximation: RMSEA) ใช้ทดสอบสมมติฐานทางสถิติว่าเมทริกซ์ส่วนตกค้างมีค่าเป็นศูนย์หรือไม่ หากค่า RMSEA ต่ำกว่า 0.05 แสดงว่าเข้ากันได้ดี ถ้าอยู่ระหว่าง 0.05 – 0.08 เรียกว่า พอใช้ และถ้าอยู่ระหว่าง 0.08 – 0.10 แสดงว่า ไม่ค่อยดี และถ้ามากกว่า 0.10 แสดงว่าไม่ดีเลย

2.3 ค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนตกค้างมาตรฐาน (Standardization Root Mean Squared Residual: SRMR) เป็นดัชนีที่ใช้เปรียบเทียบระดับความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของ 2 ตัวแบบ เฉพาะกรณีที่มีการเปรียบเทียบโดยใช้ข้อมูลชุดเดียวกัน ค่า SRMR ยิ่งเข้าใกล้ศูนย์ แสดงว่าตัวแบบมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โปรแกรม LISREL ให้ค่าสถิติส่วนตกค้าง (Residual) ทั้งที่ปรับมาตรฐานแล้ว และนำเข้าสู่ข้อมูลมาหลายค่า เพื่อช่วยในการระบุได้ว่ามีส่วนตกค้างกี่ค่า และค่าส่วนตกค้างใดที่มีค่าสูงเกินไป

2.4 ดัชนี Model CAIC (Consistent Akaike's Information Criterion: CAIC) เป็นการทดสอบภาพรวมของส่วนตกค้าง ถ้า Model CAIC ให้ค่าที่ต่ำกว่า Saturated CAIC แสดงว่าตัวแบบมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

2.5 ค่าดัชนีความสอดคล้องสัมพัทธ์ (Relative Fit Index) ใช้ค่า NNFI (Non-normed Fit Index) มีค่าอยู่ระหว่าง 0 และ 1 ตัวแบบจะมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์เมื่อค่า NNFI เข้าใกล้ 1 และจะดีที่สุดเมื่อมีค่าเป็น 1

2.6 ดัชนีเปรียบเทียบความสอดคล้อง (Comparative Fit Index: CFI) เป็นดัชนีเข้าได้เชิงสัมพันธ์ (Relative Fit Indices) เป็นดัชนีที่ชี้ให้เห็นว่าตัวแบบสามารถเข้ากับข้อมูลได้ดีมากน้อยเพียงใด โดยการเปรียบเทียบกับตัวแบบที่เป็นฐาน (Baseline Model) ซึ่งปกติมักจะเป็นแบบอิสระ (Independence Model) มีค่าอยู่ระหว่าง 0 และ 1 ดัชนี CFI ที่มีค่าเข้าใกล้ 1 แสดงว่าตัวแบบมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์เมื่อเปรียบเทียบกับตัวแบบอิสระ

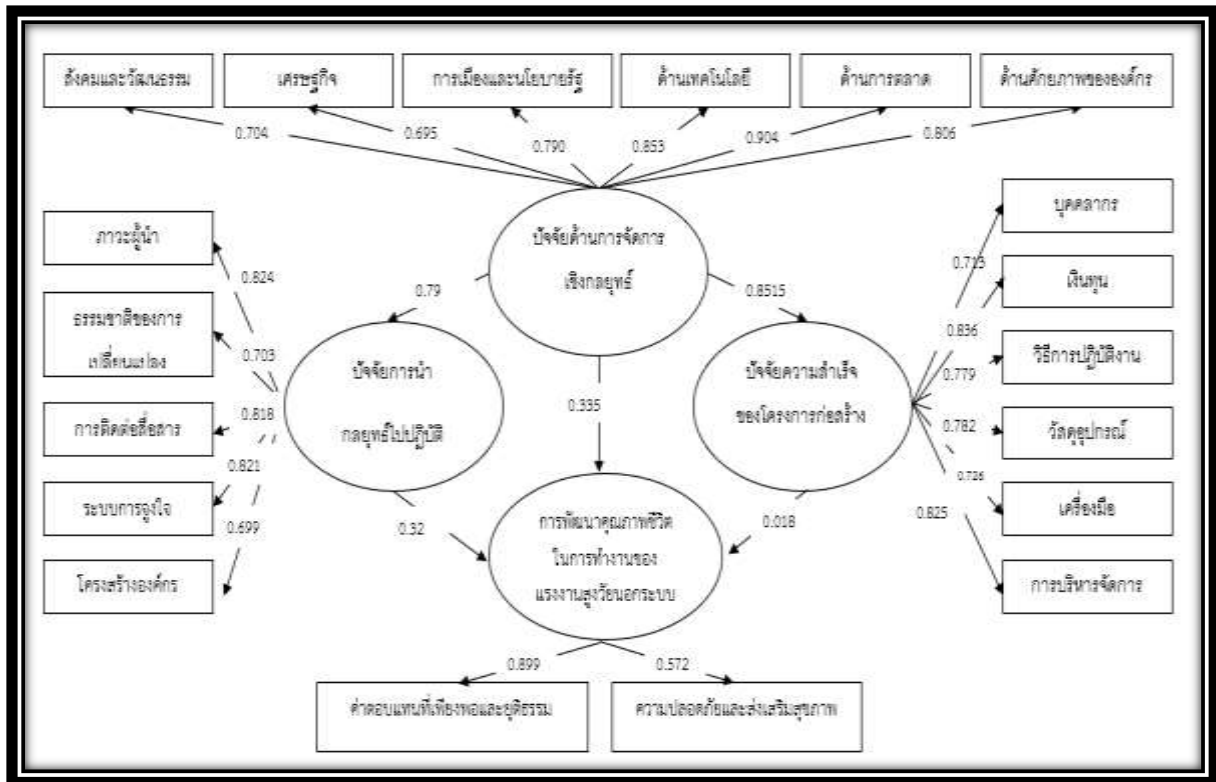
สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของแรงงานสูงวัยนอกระบบ ใช้จำลองแบบสมการโครงสร้าง ซึ่งผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าสถิติวิเคราะห์อิทธิพลภายในโมเดลสมการโครงสร้างการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของแรงงานสูงวัยนอกระบบ

ตัวแปรตาม	R ²	อิทธิพล	ตัวแปรอิสระ		
			การจัดการเชิงกลยุทธ์	การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ	ความสำเร็จของโครงการต่าง ๆ
ปัจจัยด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ	0.725	DE	0.790	-	-
		IE	-	-	-
		TE	0.790	-	-
ปัจจัยความสำเร็จของโครงการ	0.650	DE	0.850	-	-
		IE	-	-	-
		TE	0.850	-	-
การพัฒนาคุณภาพชีวิตในการ	0.525	DE	0.335	0.320	0.010
ทำงานของแรงงานสูงวัยนอกระบบ		IE	0.450	-	-
		TE	0.785	0.320	0.010

หมายเหตุ : DE หมายถึง อิทธิพลทางตรง (Direct effect), IE หมายถึง อิทธิพลทางอ้อม (Indirect effect), TE หมายถึง อิทธิพลรวม (Total effect); เครื่องหมาย - หมายถึง ไม่มีเส้นพารามิเตอร์ตาม

ภาพที่ 2 โมเดลสมการโครงสร้างการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของแรงงานสูงวัยนอกระบบ

จากตารางที่ 1 และภาพที่ 2 พบว่า ผลการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างเชิงเส้นที่ปรับแก้แล้ว โดยผู้วิจัยทำการปรับปรุงโมเดลโดยการนำข้อคำถามในแต่ละตัวแปรสังเกตได้มาทดสอบความกลมกลืนของโมเดล สามารถตอบสนองมาตรฐานได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์โครงสร้างปัจจัยด้านการจัดการเชิงกลยุทธ์มีอิทธิพลโดยตรงต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของแรงงานสูงวัยนอกระบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ค่าสัมประสิทธิ์ขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.335

2. ผลการวิเคราะห์โครงสร้างปัจจัยด้านการจัดการเชิงกลยุทธ์มีอิทธิพลโดยตรงต่อปัจจัยการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ค่าสัมประสิทธิ์ขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.790

3. ผลการวิเคราะห์โครงสร้างปัจจัยด้านการจัดการเชิงกลยุทธ์มีอิทธิพลโดยตรงต่อปัจจัยความสำเร็จของโครงการต่าง ๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ค่าสัมประสิทธิ์ขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.850

4. ผลการวิเคราะห์โครงสร้างปัจจัยปัจจัยการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติมีอิทธิพลโดยตรงต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของแรงงานสูงวัยนอกระบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ค่าสัมประสิทธิ์ขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.320

5. ผลการวิเคราะห์โครงสร้างปัจจัยปัจจัยความสำเร็จของโครงการต่าง ๆ มีอิทธิพลโดยตรงการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของแรงงานสูงวัยนอกระบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ค่าสัมประสิทธิ์ขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.010

6. ผลการวิเคราะห์โครงสร้างปัจจัยด้านการจัดการเชิงกลยุทธ์มีอิทธิพลโดยอ้อมต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของแรงงานสูงวัยนอกระบบ โดยส่งผ่านปัจจัยการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ค่าสัมประสิทธิ์ขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.450

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงอิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของแรงงานสูงวัยนอกระบบ ซึ่งสามารถสรุปความเกี่ยวข้องกับการวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยสังเขป ดังต่อไปนี้

เมื่อพิจารณาขนาดอิทธิพลทางตรงของตัวแปรที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของแรงงานสูงวัยนอกระบบ พบว่า ปัจจัยด้านการจัดการเชิงกลยุทธ์ ปัจจัยด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ และปัจจัยความสำเร็จของโครงการต่าง ๆ ส่งอิทธิพลทางบวกต่อเพื่อศึกษาระดับความสำคัญของปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของแรงงานสูงวัยนอกระบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ปัจจัยด้านการจัดการเชิงกลยุทธ์ มีอิทธิพลทางตรงต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของแรงงานสูงวัยนอกระบบ ปัจจัยด้านการจัดการเชิงกลยุทธ์ ประกอบด้วย ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมืองและนโยบายภาครัฐ ด้านเทคโนโลยี ด้านการตลาดและด้านศักยภาพขององค์กร สอดคล้องกับแนวคิดของ ในการใช้เครื่องมือวิเคราะห์ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก PEST Analysis ซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยทางนโยบายและการเมือง ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม และปัจจัยทางด้านเทคโนโลยี ทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ที่ให้ความสำคัญกับปัจจัยแวดล้อมภายนอก คือ การเมือง เศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี และปัจจัยแวดล้อมภายใน คือ ความสามารถของพนักงาน สถานภาพทางการเงิน ทรัพยากร การจัดหาวัตถุดิบ และ สิ่งอำนวยความสะดวก นอกจากนี้ งานวิจัยยังได้ศึกษาความสำคัญเชิงเปรียบเทียบของปัจจัยย่อยในแต่ละกลุ่มปัจจัยและอิทธิพลขนาดขององค์กรต่อการกำหนดระดับความสำคัญของแนวทางหรือปัจจัยย่อยที่ใช้อีกด้วย ส่วนอิทธิพลทางอ้อม พบว่า ปัจจัยด้านการจัดการเชิงกลยุทธ์ มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ในการทำงานของแรงงานสูงวัยนอกระบบโดยส่งผ่านปัจจัยด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ เพราะปัจจัยด้านการจัดการเชิงกลยุทธ์คือการวางแผน และต้องมีการนำแผนกลยุทธ์ไปปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร ซึ่งปัจจัยด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ เป็นกระบวนการใช้กลยุทธ์ที่กำหนดขึ้น ขับเคลื่อนองค์กรให้สามารถไปสู่การบรรลุเป้าหมาย ด้วยการแปลงวิสัยทัศน์ที่เป็นนามธรรมไปสู่เป้าหมายความสำเร็จในด้านต่าง ๆ อย่างเป็นรูปธรรม โดยจะต้องอาศัยศักยภาพขององค์กรซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของการจัดการเชิงกลยุทธ์ มาบริหารจัดการการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ โดยเฉพาะการสร้างแรงจูงใจให้กับบุคลากรขององค์กรให้ร่วมมือกันปฏิบัติงาน

ปัจจัยด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ มีอิทธิพลทางตรงต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของแรงงานสูงวัยนอกระบบ ประกอบด้วยภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลง การติดต่อสื่อสาร ระบบการจูงใจและโครงสร้างองค์กร สอดคล้องกับ เกริกยศ ชลาชนเดชะ กล่าวว่า การนำกลยุทธ์ ไปปฏิบัติ เป็นกระบวนการที่มีระเบียบแบบแผนและมีความเชื่อมโยงกันอย่างเป็นเหตุเป็นผล ซึ่งส่งเสริมให้องค์กร

สามารถใช้กลยุทธ์ที่กำหนดขึ้นขับเคลื่อนองค์กรให้สามารถไปสู่การบรรลุวิสัยทัศน์ได้ มีการจัดสรรทรัพยากร เพื่อสนับสนุนกลยุทธ์ มีการปรับปรุงกิจกรรมการบริหาร รวมทั้งกิจกรรมสนับสนุนต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับกลยุทธ์ ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของแรงงานสูงวัย นอกระบบ สอดคล้องกับกล่าวเกี่ยวกับการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติว่า เป็นขั้นตอนต่อเนื่องจากการกำหนดกลยุทธ์ที่ให้ความสำคัญกับการวางแผนและการดำเนินงาน เพื่อให้กลยุทธ์ เกิดประโยชน์กับองค์กรอย่างเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพ ทั้งยังสอดคล้องกับ กล่าวว่าการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัตินั้น กิจกรรมทั้งหมดจะถูกประยุกต์เข้ามาอยู่ในกระบวนการ ไม่ว่าจะเป็นการวางแผน การควบคุม การจัดการ การสร้างแรงจูงใจ การนำองค์กร การสื่อสาร และการสร้างนวัตกรรม เพื่อให้ประสบความสำเร็จ

ดังนั้นจากข้อค้นพบในงานวิจัยฉบับนี้ ผลของการวิจัยสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางสำหรับผู้บริหาร ทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง ในการกำหนดนโยบายและแผน ตลอดจนการกำหนดรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของแรงงานสูงวัยนอกระบบ ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างยั่งยืนต่อไป

บรรณานุกรม

- กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2565). การดำเนินงานด้านผู้สูงอายุของประเทศไทย ตามแผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2566-2580). แหล่งที่มา http://www.dop.go.th/upload/laws/law_th_20161107085040_1.pdf. สืบค้นเมื่อ 3 เม.ย. 2565.
- เกริกยศ ชลายนเดชะ. (2556). การนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ : การวางแผนกลยุทธ์และการพัฒนาคุณภาพบริการของโรงพยาบาล. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ณัฐพันธ์ เชนนันท์. (2562). การจัดการเชิงกลยุทธ์. (ฉบับปรับปรุงใหม่). กรุงเทพมหานคร : ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- ณัฐธิดา เทวเลิศสกุล. (2559). แนวทางการพัฒนาผู้สูงอายุจากภาระให้เป็นพลัง กรณีศึกษาเทศบาลนครรังสิต. วิทยานิพนธ์หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- มณฑล กปิลกาญจน์ และวันใหม่ นนทธุติพงศ์. (2565). แรงงานนอกระบบ: ผลกระทบและความท้าทายในยุค COVID-19. แหล่งที่มา <https://www.bot.or.th/Thai/ResearchAndPublications/article>. สืบค้นเมื่อ 9 เม.ย. 2565.
- ศุภชัย ศรีสุชาติ, แก้วขวัญ ตั้งติพงศ์กุล และอรอนงค์ทวีปรีดา. (2562). เอกสารนำเสนอโครงการวิจัยถอดบทเรียนสถานประกอบการที่มีการจ้างแรงงานสูงวัย. มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ. (2565). การเผชิญหน้า “สังคมผู้สูงอายุ” โจทย์ท้าทายภาระค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น. แหล่งที่มา: <https://resourcecenter.thaihealth.or.th/article/การเผชิญหน้า-สังคมอายุ-โจทย์ท้าทายภาระค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น>. สืบค้นเมื่อวันที่ 7 ม.ค. 2565.
- สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดเชียงใหม่. (2561). แรงงานนอกระบบ. แหล่งที่มา <http://chiangmai.labour.go.th/index.php/2018-10-31-08-11-28>. สืบค้นเมื่อ 2 เม.ย. 2565.
- Cronbach, L.J. (1990). **Coefficient Alpha and The Internal Structure of Tests**. Psychometrika.
- Francis J.& Aguilar. (1967). **เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ธุรกิจ แบบ PEST Analysis**. แหล่งที่มา <http://www.eiamsri.wordpress.com/2011/06/03/pest-analysis/> สืบค้นเมื่อ 5 พ.ค. 2565.
- Hasnu, S. & Amjad, S. (2008). **ICT, small enterprise strategic management and performance: A theoretical model with some UK evidence**. Retrieved from <http://www.bradford.ac.uk/acad/bcid/research/papers/Research>. [cited 2021 Jul 31].
- Higgins, James M. & Vincze, Julian W. (1993). **Strategic Management**. (Fifth Edition). USA: The Dryden Press.
- Kish, L. (1965). **Survey Sampling**. New York: John Wiley and Sons Inc.

แนวทางการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมในเขตพื้นที่ทุ่นระเบิดชายแดน : กรณีศึกษา
จังหวัดสระแก้ว จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดตราด*

APPROACHES TO SOCIOECONOMIC REVIVAL IN THE THAILAND-CAMBODIA LANDMINE
BORDER AREA: A CASE STUDY OF SAKAE0, CHANTHABURI AND TRAT PROVINCES

พิศิษฐ์ ดาวเรือง, พรทิwa อาชีวะ และ ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์

Pisit Dawraung, Porntiwa Acheewa and Chaiyon Praditsil

สาขาวิชาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

Interdisciplinary Program for Sustainable Development

Faculty of Humanities and Social Science Rambhai Barni Rajabhat University

E-mail: pisit.d@rbu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของชุดนิพนธ์เรื่องแนวทางการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมในเขตพื้นที่ทุ่นระเบิดชายแดน : กรณีศึกษา จังหวัดสระแก้ว จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดตราด มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารจัดการทุ่นระเบิดในเขตพื้นที่ทุ่นระเบิดชายแดน 3 จังหวัดชายแดนภาคตะวันออก เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ วิจัยการวิจัยแบบการสร้ากทฤษฎีพื้นที่ วิธีการดำเนินการวิจัยใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและการสัมภาษณ์ประวัติศาสตร์จากคำบอกเล่า โดยเลือกกรณีศึกษาแบบเฉพาะเจาะจง ได้แก่ ตำบลท่าข้าม อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ตำบลแหลมกลัด อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด และตำบลเทพนิมิต อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการทุ่นระเบิดในจังหวัดสระแก้วเป็นหน้าที่ของหน่วยปฏิบัติการทุ่นระเบิดด้านมนุษยธรรมที่ 1 การบริหารจัดการทุ่นระเบิดในจังหวัดจันทบุรีและจังหวัดตราดเป็นหน้าที่ของหน่วยปฏิบัติการทุ่นระเบิดด้านมนุษยธรรมที่ 2/หน่วยปฏิบัติการทุ่นระเบิดด้านมนุษยธรรม กองทัพเรือ ร่วมกับองค์กรที่ไม่ใช่องค์กรของรัฐ (NGOs) โดยทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาโครงการด้านเทคนิค การวิจัยพัฒนาและการสนับสนุนงบประมาณ และยังร่วมกับภาคีต่าง ๆ ในเขตพื้นที่ทุ่นระเบิด ซึ่งมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการบริหารจัดการทุ่นระเบิด โดยมีกระบวนการบริหารจัดการทุ่นระเบิด ดังนี้ 1) การฝึกอบรมกำลังพลก่อนการปฏิบัติงาน เพื่อสร้างทักษะในเรื่ององค์ความรู้ด้านทุ่นระเบิด เทคนิค และวิธีการปฏิบัติงาน 2) การลงพื้นที่ปฏิบัติการ เพื่อตรวจค้นและทำลายทุ่นระเบิด 3) การรายงานผลการปฏิบัติการ เพื่อรับรองการเป็นพื้นที่ปลอดภัยจากทุ่นระเบิด เมื่อพิจารณาจากกระบวนการทำงานบริหารจัดการทุ่นระเบิดโดยภาครัฐที่ได้อบรมกับองค์กรระหว่างประเทศ (NGOs) ภายใต้สนธิสัญญาต่อต้านทุ่นระเบิด พื้นที่ปลอดภัยจากทุ่นระเบิดได้ถูกพัฒนาไปเป็นพื้นที่สร้างโอกาสทางการค้าชายแดน ให้ภาคธุรกิจและกลุ่มผู้ค้าชายแดนเข้ามาใช้ประโยชน์ในพื้นที่ ซึ่งในกระบวนการการทำงานต้องมีภาคีเครือข่ายที่มากกว่าเดิมเข้าร่วมในขั้นตอนของการวางแผนและการปฏิบัติการ เช่น ชุมชน ท้องถิ่น ผู้ประสบปัญหาที่ได้รับผลกระทบ เป็นต้น

คำสำคัญ: พื้นที่ทุ่นระเบิดชายแดน; แนวทางการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคม; การบริหารจัดการทุ่นระเบิด

* Received February 5, 2022; Revised March 7, 2022; Accepted May 25, 2022

Abstract

The research paper is a part of doctoral dissertation entitle : Approaches to Socioeconomic Revival in the Thailand-Cambodia Landmine Border Area: A Case Study of Sakaeo, Chanthaburi and Trat Provinces. This paper aims to study the management of landmines in post- war zone along Thailand's eastern border. The research employs qualitative approach. The methodology involves hypotheses and frameworks designed from grounded theory study. The research methods included in-depth interviews and oral history interviews by collecting data from specific case studies in the area, namely, Thakam Subdistrict, Aranyaprathet District, Sa Kaeo Province. Thepnimit Subdisrict Pong Nam Ron District, Chanthaburi Province and Laem Klat Subdistrict, Mueang Distict, Trat Province. The results of the research show that mine management in Sa Kaeo Province is the responsibility of the First Humanitarian Mine Action Unit., while the management in Chanthaburi and Trat Provinces is the responsibility of the Second Humanitarian Mine Action Unit as cooperated with Royal Thai Navy in collaboration with an international non-government organization. The NGOs teamed up with the Units provides technical project consultants, implement research and development facility and budget support, also liaise with various parties in the minefield involved in landmine clearing and management. Furthermore, mine management processes are as follows: 1) personnel requires training before operations to build skills in mine knowledge techniques and methods of operation 2) field visits to search and abolish the mines in the target area and 3) reporting on the results of operations to ensure a safe area from landmines. Considering the process of mine management by the Thai government in cooperation with international organization under the Ottawa Treaty (1997), the safe minefield have been developed into areas which create opportunities for border trade permitting business sectors and border sellers to take advantage of the area. However, in the process of working, several network partners are essential to participate in the planning and operation stage, for instance communities, local government body, mine victims, etc.

Keywords; landmine on border; socio-economic revival; landmine management

บทนำ

ปัญหาจากการพบทุ่นระเบิดและสรรพาวุธระเบิดที่ยังไม่ระเบิดจำนวนมาก จากสถานการณ์การสู้รบในอดีตตามแนวชายแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้านที่หลงเหลือตกค้างอยู่ในบางพื้นที่ของประเทศไทย ยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ถึงแม้ว่าสงครามจะสิ้นสุดลงและเข้าสู่สภาวะปกติมาแล้วก็ตาม ทั้งนี้มีศูนย์ปฏิบัติการทุ่นระเบิดแห่งชาติร่วมกับองค์กรปฏิบัติการทุ่นระเบิดแห่งสหประชาชาติและองค์การความช่วยเหลือแห่งประชาชนชาวนอร์เวย์ ได้เริ่มสำรวจพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากทุ่นระเบิดตามแนวชายแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน 27 จังหวัด เมื่อปี พ.ศ. 2543 พบว่ามีพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากทุ่นระเบิดและสรรพาวุธระเบิดที่ยังไม่ระเบิด จำนวน 933 แห่ง รวมขนาดพื้นที่ 2,556.7 ตารางกิโลเมตร มีชุมชนที่ประสบปัญหาความเดือดร้อนจากภัยทุ่นระเบิดจำนวน 530 หมู่บ้าน แยกเป็นหมู่บ้านตามแนวชายแดนไทย-เมียนมาร์ 9 จังหวัด (32 อำเภอ รวม 139 หมู่บ้าน) หมู่บ้านตามแนวชายแดนไทย-ลาว 9 จังหวัด (25 อำเภอ รวม 90 หมู่บ้าน) หมู่บ้านตามแนวชายแดนไทย-มาเลเซีย 2 จังหวัด (3 อำเภอ รวม 4 หมู่บ้าน) และหมู่บ้านตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา 7 จังหวัด (24 อำเภอ รวม 297 หมู่บ้าน) ภัยจากทุ่นระเบิดได้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อชีวิตความเป็นอยู่และความปลอดภัยของราษฎร จำนวน 503,682 คน เช่น การเสียชีวิตและการได้รับบาดเจ็บ การสูญเสียแขน ขา และอวัยวะอื่น ๆ เป็นต้น (ศูนย์ปฏิบัติการทุ่นระเบิดแห่งชาติ. 2563 : 12-13) สำหรับเขตพื้นที่ทุ่นระเบิดในจังหวัดชายแดนภาคตะวันออกของประเทศไทยซึ่งติดกับประเทศกัมพูชา ได้แก่ จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดสระแก้ว จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดตราดนั้น มีพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากทุ่นระเบิดรวมทั้งสิ้น 1,943.6 ตารางกิโลเมตร ประชาชนได้รับผลกระทบ 216,034 คน ใน 24 อำเภอ 297 หมู่บ้าน โดยกรณีศึกษาจังหวัดสระแก้ว มีพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ 181.6 ตารางกิโลเมตร จังหวัดจันทบุรีมีพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ 99.4 ตารางกิโลเมตร และจังหวัดตราดมีพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ 312.8 ตารางกิโลเมตร

ความสูญเสียและความเสียหายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น สะท้อนให้เห็นถึงอันตรายและภัยพิบัติจากทุ่นระเบิดและสรรพาวุธระเบิดที่ยังไม่ระเบิดจากหลาย ๆ เหตุการณ์ เช่น เมื่อวันที่ 14 เมษายน พ.ศ. 2561 ชาวบ้านในตำบล ทพไทย อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว เหยียบทุ่นระเบิดทำให้ขาขาดได้รับบาดเจ็บสาหัส ขณะเข้าไปเก็บหน่อไม้มาขายเลี้ยงครอบครัว หรือเมื่อวันที่ 15 มิถุนายน พ.ศ. 2554 เหตุการณ์ชาวบ้านพบทุ่นระเบิดจำนวนหนึ่งขณะใช้รถไถเกรดปรับที่ดินเพื่อปลูกมันสำปะหลังในตำบลคลองใหญ่ อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี และได้แจ้งให้เจ้าหน้าที่หน่วยปฏิบัติการทุ่นระเบิดด้านมนุษยธรรมที่ 2 /หน่วยปฏิบัติการทุ่นระเบิดด้านมนุษยธรรม กองทัพเรือ บ้านพญากำพูช ตำบลหนองตาคง อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี ทราบและเข้าทำการเก็บกู้ ในระหว่างที่เจ้าหน้าที่กำลังทำการเก็บกู้นั้น ทุ่นระเบิดได้เกิดทำงานขึ้นมา เป็นผลทำให้เจ้าหน้าที่ทหารได้รับบาดเจ็บจำนวน 6 นาย และเมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563 เหตุการณ์ไฟไหม้ป่าบนภูเขาลอดแนวตามความยาวของเทือกเขาบรรทัดตั้งแต่บ้านท่าเลื้อน ตำบลขำราก อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด ไปจนถึงตำบลคลองใหญ่ อำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด ทำให้ทุ่นระเบิดที่หลงเหลือตกค้างจำนวนมากเกิดการระเบิดขึ้นมา ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อเจ้าหน้าที่ดับเพลิงและเจ้าหน้าที่บรรเทาสาธารณภัยต่าง ๆ ไม่สามารถเข้าปฏิบัติหน้าที่ในการดับเพลิงได้อย่างสะดวกและ

ปลอดภัย ส่งผลทำให้เกิดไฟไหม้ป่าเป็นวงกว้างและกินเวลานานหลายวัน สร้างความเสียหายต่อพืชสวน ทรัพย์สิน บ้านเรือนของชาวบ้านในพื้นที่ รวมทั้งผลกระทบจากควันไฟจำนวนมากยังแพร่กระจาย ทำให้มีผู้เจ็บป่วยจากการสูดดมควันไฟเป็นจำนวนมากอีกด้วย

การวิจัยครั้งนี้ใช้พื้นที่ทุ่นระเบิดบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดสระแก้ว จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดตราด เป็นกรณีศึกษา พบว่าทุ่นระเบิดและสรรพาวุธระเบิดที่ยังไม่ระเบิดที่พบในเขตพื้นที่ทุ่นระเบิดทั้ง 3 จังหวัดนั้น เป็นทุ่นระเบิดที่ผลิตมาจากหลายประเทศด้วยกัน เช่น สหรัฐอเมริกา รัสเซีย จีน เวียดนาม และเชโกสโลวาเกีย ประกอบด้วยทุ่นระเบิด 2 ประเภทด้วยกัน คือ 1. ประเภททุ่นระเบิดดักรถถัง ได้แก่ 1) ทุ่นระเบิดดักรถถัง แบบ M 7 A2 2) ทุ่นระเบิดดักรถถัง แบบ M 6 A 1 และ 3) ทุ่นระเบิดดักรถถัง แบบ TM 46 2. ประเภททุ่นระเบิดสังหารบุคคล ได้แก่ 1) ทุ่นระเบิดสังหารบุคคลแบบ Type 72 และแบบ Type 72 B หรือที่ชาวบ้านเรียกว่าตลับแป้ง 2) ทุ่นระเบิดสังหารบุคคลแบบ PMD หรือแบบ PMD - 6M หรือที่ชาวบ้านเรียกว่าระเบิดโรงผี 3) ทุ่นระเบิดสังหารบุคคลแบบ M 16 A1 หรือแบบ M 16 A2 หรือที่ชาวบ้านมักเรียกว่ากบกระโดด 4) ทุ่นระเบิดสังหารบุคคล แบบ POMZ และแบบ POMZ-2M หรือที่ชาวบ้านเรียกว่าฝักข้าวโพด 5) ทุ่นระเบิดสังหารบุคคลแบบ PMN และแบบ PMN 2 หรือที่ชาวบ้านเรียกว่าระเบิดปืนโต 6) ทุ่นระเบิดสังหารบุคคลแบบ M 14 และ MN 79 หรือที่ชาวบ้านเรียกว่ากวนอิม 7) ทุ่นระเบิดสังหารบุคคลแบบ Type 69 หรือที่ชาวบ้านมักเรียกว่าระเบิดปลากระป๋อง เป็นต้น

ลักษณะภูมิประเทศของพื้นที่ที่พบทุ่นระเบิดและสรรพาวุธระเบิดที่ยังไม่ระเบิดในแต่ละจังหวัดมีความแตกต่างกัน เช่น จังหวัดสระแก้ว พื้นที่มีลักษณะเป็นที่ราบเนินเขา สลับเนินเขาเตี้ย ๆ ปกคลุมด้วยป่าเบญจพรรณ มีลำคลองกันตามแนวชายแดน ทุ่นระเบิดและสรรพาวุธระเบิดที่ยังไม่ระเบิดที่พบเป็นประเภททุ่นระเบิดสังหารบุคคลแบบต่าง ๆ ซึ่งมักจะถูกวางไว้ตามเส้นทางเดินเท้า ตามร่องน้ำ ฐานทหารและพื้นที่สู้รบเก่า ส่วนทุ่นระเบิดประเภทดักรถถังแบบต่าง ๆ และทุ่นระเบิดสังหารบุคคลที่วางล้อมทุ่นระเบิดดักรถถังเพื่อป้องกันการรื้อถอน มักพบอยู่ตามเส้นทางที่คาดว่าฝ่ายตรงข้ามใช้เคลื่อนย้ายยานพาหนะในช่วงที่มีการสู้รบ รวมทั้งยังพบสรรพาวุธระเบิดที่ยังไม่ระเบิด เช่น ลูกจรวด RPG ลูกระเบิดขว้างและลูกกระสุนจากเครื่องยิงลูกระเบิดวิถีโค้งชนิดต่าง ๆ บริเวณพื้นที่สู้รบเก่า บริเวณพื้นที่ที่ในการทำการเกษตรของชาวบ้าน

ขณะที่จังหวัดจันทบุรี ลักษณะภูมิประเทศบางพื้นที่เป็นภูเขาเตี้ย ๆ บางพื้นที่เป็นที่ราบ บางพื้นที่เป็นลำธารมีน้ำไหลผ่าน หรือเป็นป่าไม้เบญจพรรณ และสวนผลไม้ของชาวบ้าน พื้นที่ที่พบทุ่นระเบิดส่วนใหญ่อยู่บริเวณเส้นเขตแดนและพื้นที่ใกล้เคียง เป็นทุ่นระเบิดประเภทดักรถถังแบบต่าง ๆ ถูกวางไว้ตามเส้นทางที่เคยเป็นเส้นทางเคลื่อนที่ทางทหารในช่วงที่มีการสู้รบ เพื่อตัดเส้นทางลำเลียงอาวุธ ยุทโธปกรณ์และการส่งกำลังบำรุง และทุ่นระเบิดสังหารบุคคลชนิดต่าง ๆ ที่ถูกวางไว้ตามบริเวณริมคลอง หนองน้ำ หรือป่าโปร่งที่ใช้ในการสู้รบเพื่อการระวังป้องกันฐานที่มั่นและบุคคลสกดกันให้ฝ่ายตรงข้ามเกิดความล่าช้าในการติดตาม รวมทั้งสรรพาวุธระเบิดที่ยังไม่ระเบิดจะพบอยู่ตามเรือกสวนไร่ นาของชาวบ้าน ปัจจุบันเขตพื้นที่ทุ่นระเบิดในจังหวัดจันทบุรี ได้รับการเก็บกู้ทุ่นระเบิดและปลดปล่อยเป็นพื้นที่ปลอดภัยจากทุ่นระเบิดแล้ว โดยศูนย์ปฏิบัติการทุ่นระเบิดแห่งชาติ ศูนย์บัญชาการทางทหาร กองบัญชาการกองทัพไทย ได้ทำการปลดปล่อยและส่งมอบพื้นที่ให้กับภาคีต่าง ๆ ไปแล้วเมื่อปีงบประมาณ 2564

ส่วนจังหวัดตราด ลักษณะภูมิประเทศที่เป็นภูเขาสูงชัน มีความสูงระหว่าง 200 เมตร ถึง 850 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง บางช่วงเป็นหน้าผา หุบเหวลึก สภาพเป็นป่าดงดิบ รกทึบ มีความชื้นสูง มีฝนตกชุกตลอดทั้งปี พื้นที่ชุ่มน้ำจะอยู่ตามแนวเส้นเขตแดนไทย-กัมพูชา ตลอดแนวเทือกเขาบรรทัดซึ่งมีความยาวกว่า 120 กิโลเมตร ตั้งแต่ตำบลหนองบอน อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดตราด จนถึงตำบลหาดเล็ก อำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด ยากแก่การเดินทางเข้าพื้นที่ชุ่มน้ำ มีสัตว์ป่าชุกชุม เช่น ช้าง หมี หมูป่า งู รวมทั้งหาคุดเลือดและเห็บลม เป็นต้น ลักษณะภูมิประเทศและภัยจากสัตว์ป่าเป็นอันตรายต่อเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานเก็บกู้ชุ่มน้ำอย่างมาก ชุ่มน้ำที่พบส่วนใหญ่เป็นประเภทชุ่มน้ำประเภทสังหารบุคคลแบบต่าง ๆ ถูกฝังไว้ตลอดแนวเทือกเขาบรรทัด ตามเส้นทางเดิน ร่องน้ำ โคนต้นไม้ ซอกหินและช่องทางเดินผ่านเข้าออกแดนตามธรรมชาติ ส่วนประเภทชุ่มน้ำที่ดักถล่มมักถูกพบตามเส้นทางที่เคยใช้ในการเคลื่อนย้ายของกองกำลังต่าง ๆ

ดังนั้น ปัญหาการหลงเหลืออยู่ของชุ่มน้ำในเขตพื้นที่ชุ่มน้ำชายแดนจังหวัดสระแก้ว จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดตราด ได้ส่งผลกระทบอย่างมากต่อการดำเนินวิถีทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนที่มีถิ่นที่อยู่อาศัยและประกอบอาชีพอยู่ในพื้นที่ดังกล่าวและเป็นอุปสรรคต่อความปรารถนาที่จะพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนชายแดนให้ดีขึ้น เช่น ความต้องการที่จะกลับไปใช้พื้นที่เพื่อปลูกพืชเศรษฐกิจเหมือนดังเช่นที่เคยทำมาก่อนการเกิดสงคราม หรือความต้องการของชาวบ้านที่จะเข้าไปหาของป่าในเขตพื้นที่ชุ่มน้ำเพื่อการดำรงชีวิต ความต้องการที่จะพัฒนาพื้นที่ชายแดนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวหรือความต้องการที่จะส่งเสริมให้เปิดจุดผ่านแดนต่าง ๆ หรือแม้กระทั่งความต้องการให้หน่วยงานของรัฐออกเอกสารสิทธิ์ในที่ดินเพื่อนำไปแปลงสินทรัพย์ให้เป็นทุนไว้ใช้ในการลงทุนทำมาหากิน หรือปลูกสร้างที่อยู่อาศัย รวมทั้งการสร้างแนวทางการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมในเขตพื้นที่ชุ่มน้ำซึ่งได้ดำเนินการเก็บกู้และปลดปล่อยให้เป็นพื้นที่ปลอดภัยจากชุ่มน้ำแล้วนั้น จำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการชุ่มน้ำที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเท่านั้น ซึ่งจะต้องมีการตอบคำถามวิจัยหลักที่ว่า จะสามารถฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมในเขตพื้นที่ชุ่มน้ำชายแดนในจังหวัดสระแก้ว จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดตราด อย่างไรเสียก่อน ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้สนใจทำการศึกษาเรื่องแนวทางการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมในเขตพื้นที่ชุ่มน้ำชายแดนจังหวัดสระแก้ว จังหวัดจันทบุรีและจังหวัดตราด นี้ขึ้นมา โดยมีความคาดหวังว่าจะเป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถนำไปใช้ขับเคลื่อนอย่างสมเหตุสมผลและสอดคล้องกับบริบททางสังคม

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาการบริหารจัดการชุ่มน้ำในเขตพื้นที่ชุ่มน้ำชายแดนจังหวัดสระแก้ว จังหวัดจันทบุรีและจังหวัดตราด

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบข้ามพหุสาขา (Transdisciplinary Research) เป็นการบูรณาการองค์ความรู้จากหลายสาขาเข้าด้วยกัน ส่วนวิธีการวิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และวิธีวิทยาการสร้างทฤษฎีที่ (Grounded Theory Methodology) การเลือกกรณีศึกษาใช้แนวคิดการเลือก

ตัวอย่างใน เชิงคุณภาพ (Qualitative Sampling) เป็นหลัก การเลือกตัวอย่างเชิงคุณภาพในตรรกะที่เป็นตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive or Purposeful Sampling) กล่าวคือ เป็นการเลือกกรณีศึกษาที่ให้ข้อมูลมากพอสำหรับการศึกษาในเชิงลึก (Information-rich Case for Study in Depth) การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการศึกษาเอกสารจากเอกสาร 2 ประเภท ได้แก่ เอกสารชั้นต้น (Primary Data) และเอกสารชั้นรอง (Secondary Data) การสัมภาษณ์จากผู้รู้และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นหลัก โดยอาศัยแนวการสัมภาษณ์ (Interview Guide) เป็นเครื่องมือในรูปแบบต่าง ๆ รวม 3 รูปแบบ คือ 1) การสัมภาษณ์ประวัติศาสตร์จากคำบอกเล่า (Oral History) เป็นการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการหรือไม่มีโครงสร้าง (Informal or unstructured Interview) คือ มีเพียงคำถามวิจัยเป็นแนวสัมภาษณ์ ในที่นี้จะมีผู้ให้ข้อมูลหลัก 2) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) โดยมุ่งรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ (Field Research) โดยการใช้แนวสัมภาษณ์เจาะลึกโดยอาศัยการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในปัจจุบันทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน และ 3) การสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group) เป็นการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีสถานภาพหลากหลาย โดยมีประเด็นปัญหาที่เฉพาะเจาะจงในการสนทนาแต่ละครั้ง การเก็บข้อมูลจะเป็นการรวบรวมข้อมูลจากบุคคลตั้งแต่ 3-5 คน ซึ่งเป็นการจับกลุ่มเสวนาระหว่างผู้ให้สัมภาษณ์ในลักษณะของการโต้ตอบกัน และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ในการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ข้อมูลมีความเที่ยงตรงและน่าเชื่อถือ การตรวจสอบข้อมูลดังกล่าว ใช้หลักการตรวจสอบข้อมูลที่หลากหลาย (Triangulation) โดยวิธีการตรวจสอบข้อมูลด้วยการอาศัยความแตกต่างของผู้ให้ข้อมูล การตรวจสอบจากแหล่งข้อมูลที่แตกต่างกัน และการตรวจสอบข้อมูลการเก็บข้อมูลเดียวกันในเวลาที่แตกต่างกัน จากนั้นนำไปสู่การวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงคุณภาพที่เป็นการตีความหมายทางสังคม (Social Meaning) ในลักษณะต่างๆ ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ทางสังคม โดยอาศัยกรอบการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ แนวนโยบาย ส่วนรูปแบบการวิเคราะห์ที่ใช้เพื่อช่วยตอบวัตถุประสงค์การวิจัยมีรูปแบบ ได้แก่ การจัดกลุ่มข้อมูล (Grouping) ให้เป็นระบบ การวิเคราะห์เชิงกระบวนการ ขั้นตอนของกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวเนื่องและความสอดคล้องกัน และการวิเคราะห์เชิงสาเหตุ โดยคำนึงถึงสาเหตุที่มาจากหลากหลายปัจจัย สาเหตุที่มีข้อมูลรองรับการตีความและข้อมูลดังกล่าวได้ผ่านการตรวจสอบมาแล้ว

สรุปผลการวิจัย

จากสถานการณ์การสู้รบของกองกำลังฝ่ายต่าง ๆ ในประเทศกัมพูชา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518 เรื่อยมาจนกระทั่งปี พ.ศ. 2522 กองกำลังทหารเวียดนามสามารถเข้ายึดครองประเทศกัมพูชาทั้งหมดได้เป็นผลสำเร็จ ทำให้ทหารเขมรแดงและประชาชนชาวกัมพูชาต้องถอยร่นหลบหนีเข้ามายังประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ในการสู้รบของทหารเขมรแดงเพื่อขับไล่กองกำลังทหารของประเทศเวียดนามในเขตประเทศไทยนั้น กองกำลังทั้ง 2 ฝ่าย จะใช้กลยุทธ์หรือยุทธวิธีเพื่อสกัดกัน รั้งหน่วง ถ่วงเวลา เปลี่ยนเส้นทางเคลื่อนที่ หรือทำลายฝ่ายตรงข้ามด้วยการวางทุ่นระเบิดดักไว้ตามภูมิประเทศสำคัญต่าง ๆ ที่คาดว่าเป็นเส้นทางเคลื่อนย้ายของฝ่ายตรงข้าม ต่อมาเมื่อสงครามในประเทศกัมพูชาจบสิ้นลง มีการถอนกำลังทางทหารของแต่ละฝ่ายออกไปทั้ง

หมดแล้ว ก็ไม่ปรากฏว่าได้มีการเก็บกู้ ทุ่นระเบิดและสรรพาวุธระเบิดที่ยังไม่ระเบิดออกไปจากพื้นที่ที่เคยเป็นสมรภูมิรบในเขตประเทศไทยแต่อย่างใด ยังคงพบเศษซากวัตถุระเบิดจำนวนมากในเขตพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา ทำให้ชาวบ้านที่อยู่ตามแนวชายแดนไม่สามารถใช้ประโยชน์จากพื้นที่นั้นได้และยังเป็นอันตรายต่อชาวบ้านที่ต้องเข้าไปใช้พื้นที่ป่าหาเลี้ยงชีพ จนกระทั่งประเทศไทยได้ลงนามภายใต้อนุสัญญาออกตาวา ว่าด้วยการห้ามใช้ ห้ามสะสม ห้ามผลิตและห้ามโอน และการทำลายทุ่นระเบิดสังหารบุคคล ที่ประเทศแคนาดา เมื่อวันที่ 3 ธันวาคม 2540 และให้สัตยาบันต่อองค์การสหประชาชาติเมื่อวันที่ 27 พฤศจิกายน 2541 มีผลบังคับใช้ต่อประเทศไทย ตั้งแต่พฤษภาคม 2542 เป็นต้นไป ทำให้ประเทศไทยมีพันธกรณีหลัก 5 ประการ เรียกรวมกันว่า “การปฏิบัติการทุ่นระเบิดเพื่อมนุษยธรรม (Humanitarian Mine Action) ได้แก่

1. การทำลายทุ่นระเบิดสังหารบุคคลที่สะสมไว้ในคลังให้หมดไปภายในเวลา 4 ปี นับจากอนุสัญญา มีผลบังคับใช้ แต่ให้เก็บไว้ได้จำนวนที่น้อยที่สุดเท่าที่จำเป็น เพื่อการฝึกค้นหา เก็บกู้ และทำลาย
2. การเก็บกู้ทุ่นระเบิดสังหารบุคคลภายในอาณาเขตให้หมดไปภายใน 10 ปี นับจากอนุสัญญา มีผลบังคับใช้
3. การแจ้งเตือนและให้ความรู้จากอันตรายของทุ่นระเบิด เพื่อลดโอกาสที่จะเกิดผู้ประสบภัยรายใหม่
4. การให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากทุ่นระเบิด และ
5. การดำเนินการทางกฎหมายให้เป็นไปตามอนุสัญญาฯ รวมถึงการรายงานประจำปีตามมาตรการด้านความโปร่งใส

ภายใต้อนุสัญญาออกตาวา ประเทศสมาชิกต้องปฏิบัติเพื่อปลดปล่อยพื้นที่อันตรายจาก ทุ่นระเบิด โดยทุกหน่วยต้องขึ้นตรงกับการบังคับบัญชาและใช้มาตรฐานการปฏิบัติงานการเก็บกู้ ทุ่นระเบิดตามหลักการสากลและข้อกำหนดของศูนย์ปฏิบัติการทุ่นระเบิดแห่งชาติ TMAC (Thailand Mine Action Center) คือ ศูนย์ปฏิบัติการทุ่นระเบิดแห่งชาติ ศูนย์บัญชาการทางทหาร กองบัญชาการกองทัพไทย เป็นหน่วยขึ้นตรง ศูนย์บัญชาการทางทหาร กองบัญชาการกองทัพไทย มีภารกิจในการวางแผน อำนวยการ ประสานงาน กำกับดูแล และดำเนินกิจการทั้งปวง เพื่อให้การดำเนินงานเรื่องทุ่นระเบิดสังหารบุคคลเป็นไปตามอนุสัญญาว่าด้วย “การห้ามใช้ สะสม ผลิตและโอน และทำลายทุ่นระเบิดสังหารบุคคล” ปฏิบัติหน้าที่เป็นศูนย์ประสานงานกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งควบคุมและกำกับดูแลการปฏิบัติการเก็บกู้ทุ่นระเบิด และสรรพาวุธระเบิดที่ยังไม่ระเบิดในสนามของหน่วยปฏิบัติการด้านทุ่นระเบิดเพื่อมนุษยธรรมต่าง ๆ และมีขอบเขตความรับผิดชอบดังนี้

1. ดำเนินการด้านกฎหมายในการห้ามใช้ทุ่นระเบิดสังหารบุคคล
2. ปฏิบัติการตรวจค้นและทำลายทุ่นระเบิดสังหารบุคคล
3. ให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับทุ่นระเบิดสังหารบุคคล รวมทั้งให้ความช่วยเหลือประชาชนที่ประสบภัยจากทุ่นระเบิดสังหารบุคคลและปรับปรุงสภาพแวดล้อมที่ได้รับผลกระทบจากทุ่นระเบิดเพื่อมนุษยธรรม
4. ประสานงาน และร่วมมือกับองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ

5. ปฏิบัติงานอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการดำเนินงานทุ่นระเบิดเพื่อมนุษยธรรม ผลจากอนุสัญญาออกตัวาจึงทำให้ต้องมีหน่วยงานที่รับผิดชอบเข้ามาทำการเก็บกู้ทุ่นระเบิด โดยการบริหารจัดการทุ่นระเบิดในเขตพื้นที่ทุ่นระเบิดชายแดนจังหวัดสระแก้ว เป็นการบริหารจัดการโดยหน่วยปฏิบัติการทุ่นระเบิดด้านมนุษยธรรมที่ 1 (1 Humanitarian Mine Action Unit/HMAU 1) ส่วนจังหวัดจันทบุรีและจังหวัดตราด เป็นการบริหารจัดการของหน่วยปฏิบัติการทุ่นระเบิดด้านมนุษยธรรมที่ 2/หน่วยปฏิบัติการทุ่นระเบิดด้านมนุษยธรรม กองทัพเรือ (2 Humanitarian Mine Action Unit/ HMAU 2) โดยทั้ง 2 หน่วยปฏิบัติการทำงานขึ้นตรงต่อศูนย์ปฏิบัติการทุ่นระเบิดแห่งชาติ ร่วมกับองค์กรที่ไม่ใช่องค์กรของรัฐ (NGOs) อาทิเช่น องค์การความช่วยเหลือแห่งประชาชนชาวนอร์เวย์ (NPA) สมาคมผู้เก็บกู้ทุ่นระเบิดพลเรือนไทย (TDA) ซึ่งมีส่วนร่วมในการแบ่งพื้นที่เก็บกู้ทุ่นระเบิดของทั้ง 3 จังหวัดชายแดนภาคตะวันออก ได้แก่ จังหวัดสระแก้ว จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดตราด เพื่อบริหารจัดการทุ่นระเบิดในเขตพื้นที่ทุ่นระเบิดให้เป็นพื้นที่ปลอดภัยจากทุ่นระเบิด โดยศูนย์ปฏิบัติการทุ่นระเบิดแห่งชาติ มีการดำเนินงานตามหลักมาตรฐานสากลในการทำงาน ซึ่งมีกระบวนการทำงานดังนี้

1. การฝึกอบรมกำลังพลก่อนการปฏิบัติงาน เป็นการพัฒนาศักยภาพให้มีความเชี่ยวชาญในการเก็บกู้ทุ่นระเบิด โดยศูนย์ปฏิบัติการทุ่นระเบิดแห่งชาติ มีหน่วยขึ้นตรงซึ่งเป็นศูนย์ฝึกอบรม จำนวน 3 หน่วย ให้การฝึกอบรมพัฒนาขีดความสามารถให้กับกำลังพลดังนี้

1.1 ศูนย์ฝึกตรวจค้นและทำลายทุ่นระเบิด (ศตท.ศทช.๑) รับผิดชอบและฝึกอบรมในเรื่องของการตรวจค้นและทำลายทุ่นระเบิด

1.2 ศูนย์ฝึกการแจ้งเตือนและให้ความรู้ (ศจร.ศทช.๑) รับผิดชอบและฝึกอบรมในเรื่องของการแจ้งเตือนให้ความรู้และหาข่าวเกี่ยวกับอันตรายจากทุ่นระเบิด

1.3 ศูนย์ฝึกสุนัขตรวจค้นทุ่นระเบิด (ศสท.ศทช.๑) รับผิดชอบและฝึกอบรมในเรื่องการฝึกสุนัขตรวจค้นทุ่นระเบิดและผู้บังคับสุนัข (ศูนย์ปฏิบัติการทุ่นระเบิดแห่งชาติ. 2563 : 16)

เมื่อบุคลากรผ่านการอบรมจนครบหลักสูตรแล้วจะได้รับใบรับรองการปฏิบัติงาน และจะถูกส่งไปประจำการตามหน่วยปฏิบัติการทุ่นระเบิดในแต่ละพื้นที่ปฏิบัติการ

2. การลงพื้นที่ปฏิบัติการเก็บกู้ทุ่นระเบิด โดยศูนย์ปฏิบัติการทุ่นระเบิดแห่งชาติ ร่วมกับองค์การความช่วยเหลือแห่งประชาชนชาวนอร์เวย์ NPA (Norwegian People Aids) ซึ่งมีสมาชิกในองค์การเป็นอดีตข้าราชการทหารที่มีความเชี่ยวชาญด้านทุ่นระเบิดและพลเรือนที่เข้ารับการฝึกอบรมปฏิบัติการด้านการเก็บกู้ทุ่นระเบิด เพื่อร่วมกันปฏิบัติการตามภารกิจของศูนย์ปฏิบัติการทุ่นระเบิดแห่งชาติในการสำรวจพื้นที่ทุ่นระเบิดและกำหนดพื้นที่ นั้น ๆ ว่าเป็นพื้นที่อันตรายต้องสงสัยว่ามีทุ่นระเบิด ซึ่งเรียกว่า SHA (Suspected Hazardous Area) หรือว่าพื้นที่นั้นเป็นพื้นที่อันตรายที่ได้รับการยืนยันว่ามีทุ่นระเบิด เรียกว่า CHA (Confirmed Hazardous Area) และแบ่งมอบพื้นที่ปฏิบัติการในการเก็บกู้ทุ่นระเบิดให้กับหน่วยปฏิบัติการทุ่นระเบิดต่าง ๆ โดยเฉพาะ ได้แก่ หน่วยปฏิบัติการทุ่นระเบิดด้านมนุษยธรรมที่ 1 (1 Humanitarian Mine Action Unit/HMAU 1) รับผิดชอบและดำเนินการเก็บกู้ทุ่นระเบิดให้เป็นไปตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายในจังหวัดสระแก้ว และหน่วยปฏิบัติการทุ่นระเบิดด้านมนุษยธรรมที่ 2/หน่วยปฏิบัติการทุ่นระเบิดด้าน

มนุษยธรรม กองทัพเรือ (2 Humanitarian Mine Action Unit/HMAU 2) รับผิดชอบและดำเนินการเก็บกู้ทุ่นระเบิดให้เป็นไปตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายในจังหวัดจันทบุรีและจังหวัดตราด

3. การรายงานผลการปฏิบัติการ เพื่อยืนยันพื้นที่ทุ่นระเบิดในการปฏิบัติการตามกระบวนการทำงานในทุกขั้นตอน การรับรองพื้นที่ปลอดภัยจากทุ่นระเบิด และการยกเลิกพื้นที่ทุ่นระเบิด หลังจากรายงานผลการปฏิบัติการแล้ว สามารถนำพื้นที่ปลดปล่อยจากทุ่นระเบิดไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคม การรายงานผลการเก็บกู้ทุ่นระเบิดเป็นการรายงานผลการปฏิบัติการเก็บกู้ทุ่นระเบิดในพื้นที่เป้าหมาย เป็นการนำเสนอผลการดำเนินงาน เป็นการรายงานเพื่อนำพื้นที่กลับมาใช้ประโยชน์ คือนพื้นที่ให้ชุมชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนได้นำพื้นที่มาพัฒนา

ข้อจำกัดส่วนหนึ่งในการบริหารจัดการทุ่นระเบิดโดยภาครัฐในเชิงกฎหมายจะมีการบังคับใช้กฎอัยการศึกในบางพื้นที่ทุ่นระเบิดทำให้ส่งผลกระทบต่อพัฒนาพื้นที่ในเชิงเศรษฐกิจและสังคม ที่ภาคประชาสังคมไม่สามารถเข้าไปพัฒนาพื้นที่ได้

สรุปบทเรียนการบริหารจัดการทุ่นระเบิดโดยภาครัฐ

จากกระบวนการทำงานบริหารจัดการทุ่นระเบิดโดยภาครัฐที่ได้ร่วมกับองค์กรระหว่างประเทศ (NGOs) ภายใต้สัญญาออตโตวานัน ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2543 เป็นต้นมา มีบางพื้นที่กลายมาเป็นจุดผ่อนปรน จุดผ่านแดนถาวร ได้แก่ จุดผ่อนปรนการค้าบ้านหนองเอี่ยน ตำบลท่าข้าม อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จุดผ่านแดนถาวรบ้านแหลม ตำบลเทพนิมิต อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี และกำลังพัฒนาช่องทางธรรมชาติให้เป็นจุดผ่านแดนถาวรบ้านท่าเส้น ตำบลแหลมกลัด อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด ได้ถูกพัฒนาไปเป็นพื้นที่ที่สร้างโอกาสทางการค้าชายแดน เปิดโอกาสให้ภาคธุรกิจและกลุ่มผู้ค้าชายแดนเข้ามาใช้ประโยชน์ในพื้นที่ ในกระบวนการการทำงานต้องมีภาคีเครือข่ายที่มากกว่าเดิมเข้าร่วมในขั้นของการวางแผนและการปฏิบัติการ เช่น ชุมชน ท้องถิ่น ผู้ประสบปัญหาที่ได้รับผลกระทบ เป็นต้น จากนั้นทบทวนว่าการเก็บกู้ทุ่นระเบิดที่ไม่มีภาคีแนวราบ และขยับเป้าหมายไปสู่การสร้างประโยชน์สูงสุด เช่น คินพื้นที่ให้ท้องถิ่นนำไปพัฒนาในเชิงเศรษฐกิจและสังคม หรือเป็นพื้นที่เพื่อใช้ประโยชน์ทางทหาร หรือเป็นสวัสดิการเยียวยาผู้ประสบปัญหาที่ได้รับผลกระทบ เป็นต้น ต่อไปก็อาจจะให้ภาคประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น ผู้ที่ได้รับผลกระทบเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการบริหารจัดการทุ่นระเบิด หากรอทางราชการหรือทหารอย่างเดียวจะใช้เวลานาน แม้จะมี NGOs เข้ามาช่วย แต่เป้าหมายและประโยชน์ไม่ได้อยู่ที่ “คน”

อภิปรายผลการวิจัย

แนวคิดการจัดการภาคีสาธารณะแนวใหม่ (New Public Governance-NPG) เกิดขึ้นภายใต้บริบทที่ภาคประชาสังคม ภาคธุรกิจ ชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชน และกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานสาธารณะ ในรูปแบบของการจัดการภาคี แนวคิด NPG นั้นพลเมืองสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมเป็นภาคีกับภาครัฐได้ 3 ระดับ คือ 1) ระดับจุลภาค สามารถมีส่วนร่วมได้โดย “การผลิตร่วมกัน” 2) ระดับมหภาค พลเมืองสามารถมีส่วนร่วมในรูปของ “การจัดการภาคีร่วมกัน” 3) ระดับกลาง พลเมืองสามารถมีส่วนร่วมในรูปของ “การจัดการร่วมกัน”

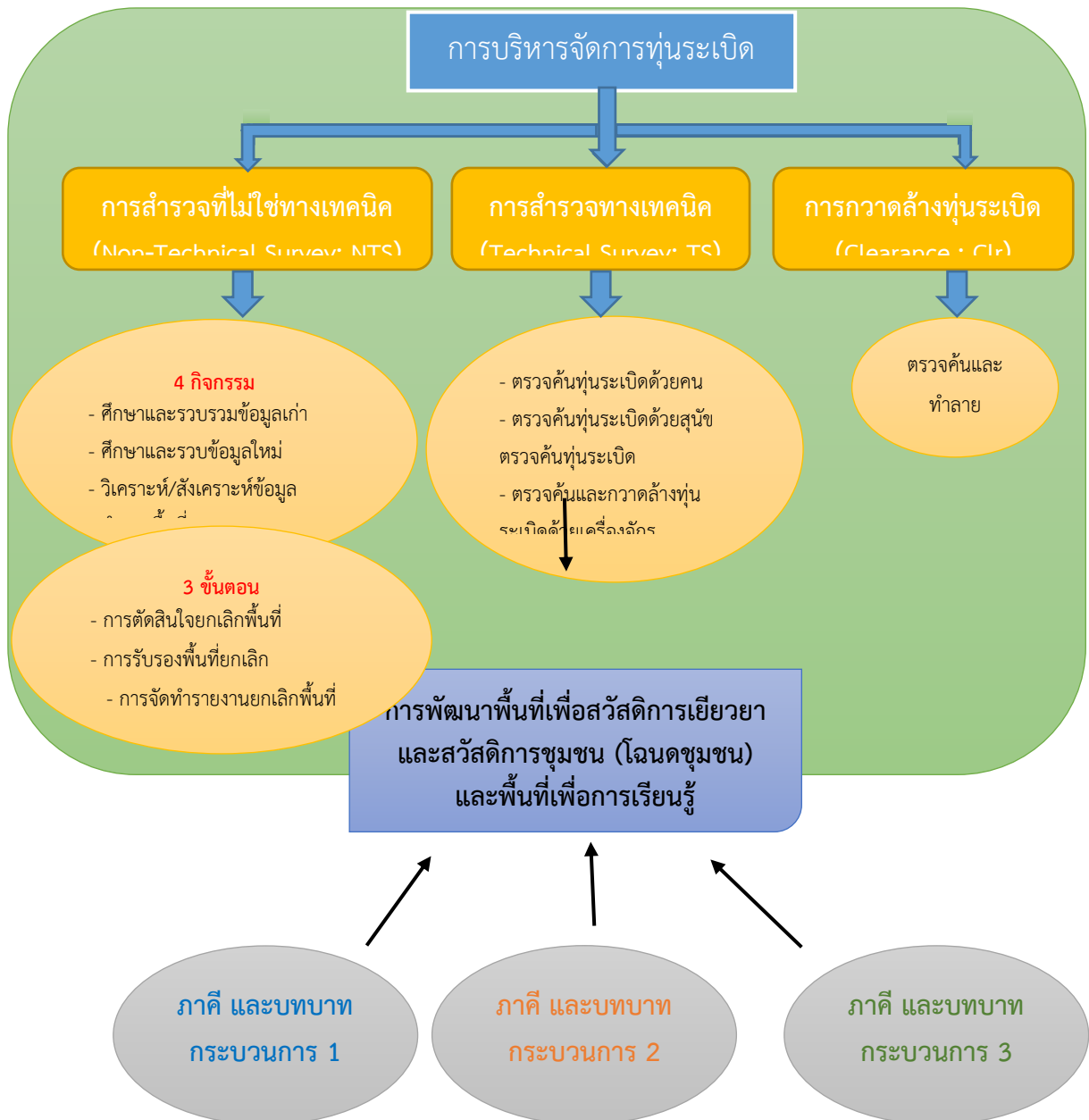
การศึกษาเรื่องแนวทางการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมในเขตพื้นที่ทุ่นระเบิดชายแดน : กรณีศึกษา จังหวัดสระแก้ว จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดตราด ภายใต้วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารจัดการทุ่นระเบิดในพื้นที่ ทุ่นระเบิดชายแดนจังหวัดสระแก้ว จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดตราด ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการทุ่นระเบิดเป็นการร่วมมือกันระหว่างศูนย์ปฏิบัติการทุ่นระเบิดแห่งชาติ กับองค์การความช่วยเหลือแห่งประชาชนชาวนอร์เวย์ NPA (Norwegian People Aids) โดยทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาโครงการด้านเทคนิค การวิจัยพัฒนาและการสนับสนุนงบประมาณ และยังร่วมกับภาคีต่าง ๆ ในเขตพื้นที่ทุ่นระเบิด มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการบริหารจัดการทุ่นระเบิด ซึ่งสนับสนุนงานวิจัยของ พรทิwa อาชีวะ และคณะ (2561) ศึกษาเรื่องศักยภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการพื้นที่ทุ่นระเบิดในเขตชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดจันทบุรีและตราด วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและผลกระทบของพื้นที่ทุ่นระเบิดศักยภาพปัจจัยที่มีผลและข้อเสนอเชิงนโยบายในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการพื้นที่ทุ่นระเบิดในเขตชายแดนไทย-กัมพูชา ของจังหวัดสระแก้ว จันทบุรีและตราด พบว่า ประชาชนในพื้นที่ต่างมีความมั่นใจว่าหากมีการเก็บกู้ทุ่นระเบิดรวมถึงกระสุนดินปืนที่ตกค้างอยู่ในพื้นที่มาเป็นระยะเวลานานได้แล่นั้น ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างมีความมั่นใจว่าจะสามารถสร้างกระบวนการความร่วมมือในลักษณะของการเป็นภาคีเครือข่ายการบริหารจัดการ (public governance) ในการพัฒนาได้อย่างยั่งยืนโดยมีภาคี ผู้ร่วมขับเคลื่อนในการบริหารจัดการพื้นที่ทุ่นระเบิดที่สำคัญ 5 ภาคีหลักด้วยกัน คือ 1) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น 2) หน่วยงานราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาคที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ทุ่นระเบิด เช่น กรมป่าไม้ กรมอุทยานแห่งชาติ 3) หน่วยงานประเภทองค์กรมหาชน เช่น สถาบันพัฒนาชุมชน เป็นต้น 4) กลุ่มกำนันผู้ใหญ่บ้านในท้องที่ และ 5) องค์กรเอกชนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น มูลนิธิ พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ

อย่างไรก็ดี จากข้อเสนอสำคัญของ พรทิwa อาชีวะ (2561) ที่เสนอว่าควรมีการยกเลิกกฎอัยการศึกในพื้นที่ทุ่นระเบิดและจัดตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการทุ่นระเบิดในลักษณะที่มีหลายภาคส่วนเข้าร่วมกับทางรัฐที่เราเรียกกันว่า ภาคีการบริหารสาธารณะ (public governance) นั้น อาจจะต้องมีการทบทวนกระบวนการ public governance ขณะที่การจัดการภาคีสาธารณะแนวใหม่ (NGP) เน้นเรื่องการจัดการสาธารณะที่มีการร่วมมือกับ ภาคประชาสังคม ภาคธุรกิจ ชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชน และกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ซึ่งในการพัฒนาพื้นที่ได้อย่างยั่งยืนโดยมีภาคีผู้ร่วมขับเคลื่อนในการบริหารจัดการพื้นที่ทุ่นระเบิดที่สำคัญ 5 ภาคีหลักด้วยกันข้างต้น ยังขาดกลุ่มผู้ที่ได้รับผลกระทบจากทุ่นระเบิด ผู้ที่ได้รับการเยียวยา ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ที่ได้รับการปลดปล่อยแล้ว โดยมุ่งเป้าไปสู่การพัฒนาพื้นที่นั้นเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ด้านสวัสดิการเยียวยาและสวัสดิการชุมชน (โฉนดชุมชน) และพื้นที่เพื่อการเรียนรู้

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยเรื่องแนวทางการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่ที่ทุ่นระเบิดชายแดน : กรณีศึกษา จังหวัดสระแก้ว จังหวัดจันทบุรีและจังหวัดตราด ภายใต้วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการบริหารจัดการทุ่นระเบิดในเขตพื้นที่ที่ทุ่นระเบิดชายแดนจังหวัดสระแก้ว จังหวัดจันทบุรีและจังหวัดตราด สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

แผนภาพที่ 1 การพัฒนาพื้นที่เพื่อสวัสดิการเยียวยาและสวัสดิการชุมชน

จากแผนภาพที่ 1 การบริหารจัดการทุ่นระเบิดโดยภาครัฐอย่างเดียวไม่สามารถที่จะพัฒนาพื้นที่ในเชิงเศรษฐกิจและสังคมได้ จะต้องมีการร่วมมือกับภาคีเครือข่ายสาธารณะให้เข้ามามีส่วนร่วม

ในการพัฒนาพื้นที่ในเชิงเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งเดิมภาครัฐมีเป้าหมายในการทำให้พื้นที่ปลอดจากทุ่นระเบิด ไม่ได้มีส่วนในการพัฒนาพื้นที่ในเชิงเศรษฐกิจและสังคม ดังนั้น จึงตั้งเป้าหมายใหม่ให้ภาคีเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการทุ่นระเบิดในอนาคต

1. หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น ทหาร กรมป่าไม้ เป็นต้น ควรมีนโยบายให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างเสมอภาค เที่ยงธรรม ตรงไปตรงมาโดยไม่เลือกปฏิบัติในการให้คำแนะนำช่วยเหลือการเก็บกู้ทุ่นระเบิด
2. ควรสร้างความร่วมมือกันแบบพหุภาคี เพื่อนำไปสู่การสร้างศักยภาพในการพัฒนาพื้นที่ทุ่นระเบิดอย่างจริงจัง ภายใต้แนวคิดการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน
3. สำนักงานพัฒนาชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรจัดฝึกอบรมด้านการพัฒนาอาชีพ อีกทั้งความรู้ใหม่ ๆ ในการใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่ทุ่นระเบิดที่มีความปลอดภัยขั้นสูงสุด
4. จัดตั้ง NGOs ช่วยเหลือในการตรวจค้นทุ่นระเบิดให้มากขึ้น โดยภาครัฐเป็นผู้รับผิดชอบในการฝึก
5. ยกปัญหาทุ่นระเบิดชายแดนให้เป็นปัญหาเร่งด่วนของชาติ เพื่อดำเนินการเก็บกู้ทุ่นระเบิดพร้อมส่งมอบพื้นที่ปลอดภัยให้กับประชาชนไว้ใช้ทำมาหากิน
6. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่ทุ่นระเบิด ควรตั้งงบประมาณในสนับสนุนการเก็บกู้ทุ่นระเบิดให้กับเจ้าหน้าที่
7. หน่วยงานปักปันเขตแดน ควรดำเนินการในเรื่องพื้นที่รอกการปักปันเขตแดน (Areas to be demarcated/AD) ให้ชัดเจน เนื่องจากหลายเขตพื้นที่ทุ่นระเบิดอยู่ห่างจากเส้นเขตแดนไม่ถึง 300 เมตร จึงไม่สามารถเข้าดำเนินการปลดปล่อยพื้นที่ได้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรขยายพื้นที่ทำการวิจัยให้กว้างขึ้น เช่น การศึกษาการพัฒนาเชิงบูรณาการตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชาของจังหวัดที่มีเขตติดต่อระหว่างไทย-กัมพูชา เพื่อทำการเปรียบเทียบถึงศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาเชิงบูรณาการตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา และจะทำให้สามารถได้มาซึ่งตัวชี้วัดใหม่ที่ใช้เป็นมาตรฐานได้
2. ควรทำการศึกษาวิจัยในเชิงปริมาณเพื่อการสำรวจข้อมูลพื้นที่ทุ่นระเบิดในมุมอื่น ๆ เพื่อนำข้อมูลไปสู่การพัฒนาพื้นที่ทุ่นระเบิดชายแดนที่มีความหลากหลายมิติมากยิ่งขึ้น
3. ควรศึกษาศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาเชิงบูรณาการตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา ในอีก 3 ถึง 5 ปีข้างหน้า เพื่อให้ทราบถึงหากมีการเปลี่ยนแปลงผู้นำประเทศแล้ว จะมีผลต่อการพัฒนาศักยภาพของชุมชนในอนาคตหรือไม่อย่างไร

บรรณานุกรม

- ข่าวช่อง 3. (2561). **ชาวบ้านเคราะห์ร้ายเหยียบกับระเบิด**. ออนไลน์. แหล่งที่มา: <https://www.news.ch3thailand.com> : 11 ก.ค. 63
- พรทิวา อาชีวะ จำลอง แสนเสนาะ กนกวรรณ อยู่ไสว ขวัญศิริ เจริญทรัพย์. (2561). **ศักยภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการพื้นที่ทุ่นระเบิดในเขตชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดจันทบุรี และตราด. โครงการวิจัยจากงบประมาณแผ่นดิน มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี**.
- โพสต์ทูเดย์. (2563). **ชาวบ้านพบทุ่นระเบิด**. ออนไลน์. แหล่งที่มา : <https://www.posttoday.com/social/local/94459> : 13 พ.ค. 63
- สมศักดิ์ สามัคคีธรรม และปรีดา วานิชภูมิ. (2556). **การจัดการภาคีสาธารณะแนวใหม่: ความหมาย และนัยสำคัญ. วารสารเศรษฐศาสตร์การเมืองบูรพา. 1 (1) กรกฎาคม-ธันวาคม. 183-214.**
- สยามรัฐ. (2563). **ไฟไหม้ป่าเขาบรรทัด**. ออนไลน์. แหล่งที่มา : <https://siamrath.co.th/n/135038> 11 ก.ค. 63
- ศูนย์ปฏิบัติการทุ่นระเบิดแห่งชาติ. (2563). **การปฐมนิเทศกำลังพลปฏิบัติงานทุ่นระเบิดเพื่อมนุษยธรรม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563.**
- ศูนย์ปฏิบัติการทุ่นระเบิดแห่งชาติ. (2563). **ระเบียบปฏิบัติประจำภาคสนาม. อัดสำเนาของศูนย์ปฏิบัติการทุ่นระเบิดแห่งชาติ.**

การบริหารจัดการที่มีผลต่อความสำเร็จของสวนเกษตร
วัดหมื่นพุทธเมตตาคุณาราม จังหวัดเชียงราย*

MANAGEMENT FACTORS AFFECTING THE SUCCESS OF THE AGRICULTURE PLANTATION
OF MUEN BUDDHAMETTAKUNARAM TEMPLE, CHIANG RAI PROVINCE

พระบุญมี ฟุ้งวัฒนาถาวร, ชาญเดช เจริญวิริยะกุล และ สโรชนี ศิริวัฒนา

Phra Bunmee Fungwattanathawon, Chandej Charoenwiriyaikul And Srochinee Siri Wattana

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Suan Sunandha Rajabhat University

E-mail: 63563827034@ssru.ac.th, chandej.ch@ssru.ac.th, srochinee.si@ssru.ac.th,

tanavich.c@gmail.com Pornchaid@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับความสำเร็จและการบริหารจัดการสวนเกษตร วัดหมื่นพุทธเมตตาคุณาราม และ 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จสวนเกษตร วัดหมื่นพุทธเมตตาคุณาราม รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือ พระภิกษุ และสามเณร วัดหมื่นพุทธเมตตาคุณาราม จำนวน 120 รูป ใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุ

ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารจัดการสวนเกษตรของวัดหมื่นพุทธเมตตาคุณารามในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยการประสานงานมีค่าเฉลี่ย สูงที่สุด รองลงมาคือ การวางแผน การกำหนดโครงสร้าง การรายงานผล การบริหารงานบุคคล การจัดทำงบประมาณ และการอำนวยความสะดวก ตามลำดับ และความสำเร็จของสวนเกษตรของวัดหมื่นพุทธเมตตาคุณาราม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยสวนเกษตรวัดหมื่นพุทธเมตตาคุณารามสามารถสร้างความร่วมมือระหว่างวัดและชุมชนได้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ สวนเกษตรวัดหมื่นพุทธเมตตาคุณารามสามารถสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนได้ และสวนเกษตรวัดหมื่นพุทธเมตตาคุณารามสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสวนเกษตรวัดหมื่นพุทธเมตตาคุณารามสามารถดำเนินงานบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ตามลำดับ 2) ปัจจัยการบริหารจัดการด้านการวางแผน การบริหารงานบุคคล การอำนวยความสะดวก การประสานงาน การรายงานผล และการจัดทำงบประมาณ มีผลต่อความสำเร็จของสวนเกษตร วัดหมื่นพุทธเมตตาคุณาราม ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้ วัดหมื่นพุทธเมตตาคุณารามได้แนวทางความสำเร็จของสวนเกษตร และนำไปสู่การกำหนดเป็นแผนกลยุทธ์ในการดำเนินงานสวนเกษตร และแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ; ความสำเร็จ; สวนเกษตร

* Received February 24, 2022; Revised March 26, 2022; Accepted May 20, 2022

Abstract

This Article aimed to study 1) level of success and management of the agricultural plantation of Muen Buddhamettakunaram Temple, and 2) management factors affecting the success of the agricultural plantation of Muen Buddhamettakunaram Temple. This research is a quantitative research. The sample consisted of 120 monks and novices at Muen Buddha Mettakhunaram temple with purposive sampling. The research instruments were questionnaires, analyzed by frequency, percentage, mean, standard deviation. and multiple regression analysis.

The results of the research were as follows: 1) The overall management of agricultural plantation's Muen Buddha Mettakhunaram temple was at high level. The coordination was the highest average, followed by planning, structure determination, reporting results, personnel management. budgeting and administration, respectively, and the overall success of agricultural plantation's Muen Buddha Mettakhunaram temple was at high level. The agricultural plantation's Muen Buddha Mettakhunaram temple was able to create cooperation between temple and community with the highest average, followed by the agricultural plantation's Muen Buddha Mettakhunaram temple which was able to strengthen community and agricultural plantation's Muen Buddha Mettakhunaram temple can operate effectively and agricultural gardens at Muen Phuttha Mettakunaram temple can operate to achieve the specified goals, respectively. 2) Planning management, personnel management, administration, coordination, reporting and budgeting affects the success of agricultural plantation's Muen Buddha Mettakhunaram temple. Findings from this research Muen Buddha Mettakhunaram temple has a guideline for the success of the agricultural plantation and lead to the formulation of a strategic plan for agricultural plantation operations and sustainable development guidelines.

Keywords; Management; Success; Agricultural Plantation

บทนำ

จังหวัดเชียงรายมีพื้นที่ทั้งหมด 7,298,981 ไร่ พื้นที่ถือครองเพื่อการเกษตรในปี พ.ศ. 2563 มีจำนวน 3,015,264 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 41.31 โดยพื้นที่ถือครองเพื่อการเกษตรส่วนใหญ่ใช้ในการปลูกข้าว นิยมปลูกอยู่ในเขตอำเภอเมือง อำเภอพาน อำเภอเชียงของ และอำเภอเทิง สภาพภูมิประเทศจังหวัดเชียงรายจัดอยู่ในเทือกเขาสูง ในตอนเหนือส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูง เหมาะสำหรับการปลูกข้าว มีอาณาเขตติดกับชายแดนพม่าและลาว พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ประกอบด้วย ข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ถั่วเหลือง ลำไย ลิ้นจี่ ยางพารา และพืชผัก นอกจากนี้ยังมีพืชเศรษฐกิจใหม่ที่จังหวัดมุ่งพัฒนาให้เป็นพืชเศรษฐกิจเฉพาะถิ่น ได้แก่ ชา กาแฟ และสับปะรด จังหวัดเชียงรายเป็นดินแดนแห่งขุนเขาตั้งอยู่เหนือสุดของประเทศไทยอีกทั้งยังเป็นเมืองเก่าแก่ที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานและเป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีผู้คนจากทั่วประเทศให้ความสนใจ เดินทางมาสัมผัสกับบรรยากาศของธรรมชาติ ป่าเขา ดอยสูง อีกทั้งยังมีสถานที่สำคัญทางศาสนาหลายแห่ง เช่น วัดพระธาตุดอยจอมทอง วัดร่องขุน วัดพระธาตุดาเวา พระธาตุดอยตุง วัดพระแก้ว วัดร่องเสือเต้น และวัดหมื่นพุทธเมตตาคุณารามซึ่งเป็นวัดฝ่ายมหายาน สังกัดคณะสงฆ์จีนนิกายและเป็นวัดจีนแห่งเดียวในเขตภาคเหนือ

ในการดำเนินงานของทุกองค์การพบว่าการบริหารจัดการมีผลต่อความสำเร็จขององค์กรแม้จะเป็นสิ่งที่ไม่สามารถมองเห็นได้แต่สามารถวัดและประเมินผลได้การบริหารจัดการทำให้การใช้ทรัพยากรมีความคุ้มค่าและเกิดประสิทธิผลในการผลิตนอกจากนี้ยังช่วยให้คุณภาพชีวิตของพนักงานดีขึ้นและยังเป็นการแสวงหาวิธีการทำงานที่ดีที่สุดและความสำคัญประการสุดท้าย คือ การจัดการช่วยทำให้เกิดการจ้างงานทำให้ประชาชนมีรายได้กระบวนการบริหารจัดการที่ดีจะทำให้องค์การประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้การบริหารจัดการเป็นเทคนิคที่ทำให้สมาชิกในองค์กรเกิดจิตสำนึกร่วมกันในการปฏิบัติงานและมีความตั้งใจการบริหารจัดการเป็นกำหนดขอบเขตการทำงานของสมาชิกในองค์กรและการบริหารจัดการเป็นการแสวงหาวิธีการที่ดีที่สุดในการปฏิบัติงาน

ในปัจจุบันการดำเนินการของสวนเกษตรวัดหมื่นพุทธเมตตาคุณารามส่วนใหญ่ยังคงเป็นการปลูกพืช ผัก และผลไม้ เพื่อให้พระภิกษุ สามเณร มีภัตตาหารฉันในวัด และเพิ่มทักษะชีวิตให้สามเณรได้เรียนรู้และลงมือปฏิบัติด้วยตนเองการมีส่วนร่วมจากชุมชนยังมีไม่มากนักและยังพบว่าการดำเนินงานของสวนเกษตรวัดหมื่นพุทธเมตตาคุณารามยังประสบปัญหาต่าง ๆ ในการบริหารจัดการ ได้แก่ ปัญหาน้ำที่ไม่ได้ผ่านการกรองทำให้สายยางระบบน้ำหยดอุดตันส่งผลให้เกิดปัญหาสายอุดตันและต้องเปลี่ยนบ่อย ๆ แผลง เพลี้ย เชื้อรา ที่มารบกวนพืชผักเนื่องจากสวนเกษตรวัดหมื่นพุทธเมตตาคุณารามไม่ได้ใช้สารเคมีจึงทำให้ต้องหาวิธีการกำจัดศัตรูพืชเหล่านี้โดยใช้น้ำส้มควันไม้ กากกาแฟ ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้แสดงให้เห็นถึงการขาดบุคลากรที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญในการให้ความรู้และคำแนะนำในการบริหารจัดการสวนเกษตรประกอบกับเชียงรายเป็นจังหวัดที่มีนักท่องเที่ยวมาเยือนช่วงเวลาฤดูหนาวของทุกปีมีการประชาสัมพันธ์ของวัดหมื่นพุทธเมตตาคุณารามให้เป็นที่รู้จักในวงกว้างโดยประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทาง Social media ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการบริหารจัดการที่ดีจะช่วยให้การดำเนินงานของสวนเกษตรประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ผู้วิจัยในฐานะบุคลากรในพุทธสถานแห่งนี้ตระหนักถึงความสำคัญของสวนเกษตรซึ่งเป็นเกษตรแบบพึ่งพาตนเองช่วยลดค่าใช้จ่ายด้านอาหารของพระภิกษุสามเณร อีกทั้งยังช่วยดูแลสุขภาพพระภิกษุ สามเณร ของวัดในการบริโภคผัก

ตลอดสารพินิจจึงสนใจที่ศึกษาปัจจัยการบริหารจัดการที่มีผลต่อความสำเร็จของสวนเกษตรวัดหมื่นพุทธเมตตาคุณาราม เพื่อเป็นแนวทางการขับเคลื่อนความสำเร็จและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนใกล้เคียง อีกทั้งยังช่วยสร้างอาชีพและรายได้ให้แก่ประชาชนในพื้นที่ได้อีกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความสำเร็จและการบริหารจัดการสวนเกษตร วัดหมื่นพุทธเมตตาคุณาราม
2. เพื่อศึกษาปัจจัยการบริหารจัดการที่มีผลต่อความสำเร็จสวนเกษตร วัดหมื่นพุทธเมตตาคุณาราม

ราม

สมมติฐานการวิจัย

การบริหารจัดการ มีผลต่อความสำเร็จของสวนเกษตร วัดหมื่นพุทธเมตตาคุณาราม

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

Gulick & Urwick (1973) กล่าวถึง POSDCoRB ซึ่งเป็นกระบวนการบริหาร 7 ประการดังนี้

1) การวางแผน (Planning: P) หมายถึง จัดวางโครงสร้างและแผนปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้าว่าเราจะต้องทำอะไรบ้างและทำอย่างไร เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ 2) การจัดหน่วยงาน (Organizing: O) หมายถึง กำหนดโครงสร้างของหน่วยงาน การแบ่งส่วนงาน การกำหนดสายงานตำแหน่งต่าง ๆ การกำหนดหน้าที่ให้ชัดเจน 3) การจัดตัวบุคคล (Staffing: S) หมายถึง การบริหารงานด้านบุคลากร ได้แก่ การจัดอัตรากำลัง การสรรหา การพัฒนาบุคลากร การสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี การประเมินผลการทำงาน และการให้พ้นจากการทำงาน 4) การอำนวยการ (Directing = D) หมายถึง นับตั้งแต่การตัดสินใจ การวินิจฉัยสั่งการ การควบคุมบังคับบัญชา และการควบคุมการปฏิบัติงาน 5) การประสานงาน (Coordinating: Co) หมายถึง ประสานกิจการด้านต่าง ๆ ของหน่วยงานให้เกิดความร่วมมือเพื่อดำเนินไปสู่เป้าหมายเดียวกัน 6) การรายงานผล (Reporting = R) หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานให้แก่ผู้บริหารและสมาชิกของหน่วยงานได้ทราบความเคลื่อนไหวของการดำเนินงานว่าก้าวหน้าไปเพียงใด และ 7) การงบประมาณ (Budgeting = B) หมายถึง การจัดทำงบประมาณ บัญชีการใช้จ่ายเงินการควบคุมและตรวจสอบด้านการเงิน

แนวคิดเกี่ยวกับความสำเร็จ

ความสำเร็จในการสร้างกลุ่มฝึกฝนความสำเร็จให้ผู้จัดการแต่ผลของการฝึกนี้ยังสามารถยืนยันได้ว่า ผู้จัดการเหล่านี้มีแรงจูงใจในความสำเร็จจริงหรือไม่ หรืออาจเพราะตำแหน่งในงานของเขาเป็นตัวกำหนดข้อผิดพลาดของทฤษฎีนี้คือ การตีความข้อมูลจากการเล่าบรรยายภาพของผู้ทดสอบ การตีความข้อมูลเหล่านี้ขึ้นอยู่กับความเชื่อของผู้ตีความ ฉะนั้นผู้ทดสอบ จะมีแรงจูงใจสูงหรือต่ำขึ้นอยู่กับคำบรรยายของตนสอดคล้องกับความคิดความเชื่อของผู้ตีความทางใดก็มุ่งสู่ความสำเร็จที่จะนำไปสู่ความสำเร็จนั้น ความสำเร็จเป็นกุญแจที่จะต้องไขไปเพื่อแก้ปัญหาหรือเพื่อพิจารณาให้ได้มาซึ่งความสำเร็จ เพราะเป็นด่านแรก

ที่จะต้องก้าวต่อไปเพื่อเอาชนะตัวเองเอาชนะเวลาในแต่ละวันของตนเอง และจงใช้เวลาทุกนาทีให้มีค่ามากที่สุด เพราะถ้าไม่ตั้งใจทำงานต่าง ๆ ให้ทันต่อเวลาก็ก็นำให้เสียเวลาไปโดยเปล่าประโยชน์ ดังนั้น เวลาในทุก ๆ วินาทีเป็นสิ่งที่มีความอยู่เสมอจึงควรคิดให้ถี่ถ้วนการตัดสินใจทำงานต่าง ๆ ซึ่งจะส่งผลให้เป็นประจักษ์ความสำเร็จต่อไปในอนาคตได้

แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร

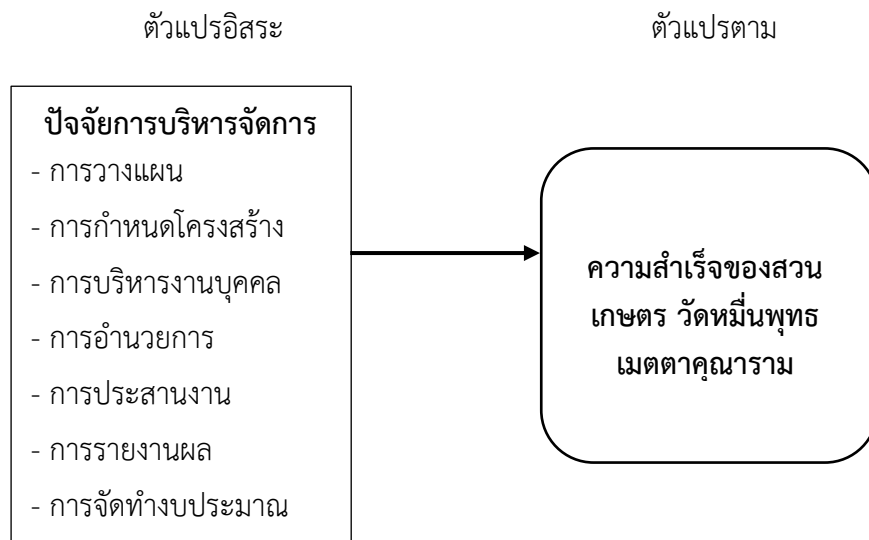
การส่งเสริม (Extension) เป็นการขยายและถ่ายทอดความรู้ตามระบบวิทยาการแผนใหม่ (Innovation System) ซึ่งก่อประโยชน์ทางการศึกษา (Education Advantages) และมีคุณค่าทางการปฏิบัติ (Practical Values) แก่บุคคลผู้พึงได้รับความช่วยเหลือในการเรียนรู้หรือผู้รับการส่งเสริม (People Intended, Clientele, Audience) ให้สามารถพัฒนาตนเอง โดยการเรียนรู้ที่สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการประกอบอาชีพเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น (Better Living) เป็นสำคัญ

รูปแบบการส่งเสริมการเกษตร

สมจิต โยธะคง และเฉลิมศักดิ์ตุ้มหิรัญ (2553) ได้สรุปรูปแบบการส่งเสริม ดังนี้ รูปแบบการส่งเสริมแบบการฝึกอบรมและเยี่ยมเยียนเป็นรูปแบบแรก ๆ ที่นำมาใช้ในงานส่งเสริมทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศรูปแบบนี้จะมียุทธศาสตร์ประกอบที่สำคัญอยู่ 2 ส่วน คือการฝึกอบรม โดยมีเจ้าหน้าที่ทำการส่งเสริมในหลักสูตรที่กำหนดส่วนการเยี่ยมเยียน เจ้าหน้าที่จะออกเยี่ยมเยียนถึงบ้านและไร่นาเป็นรายปักษ์ซึ่งรูปแบบนี้ได้รับการปรับปรุงหลายครั้งโดยกรมส่งเสริมการเกษตรรูปแบบการส่งเสริมแบบการบริการเบ็ดเสร็จที่จุดเดียวรูปแบบนี้เคยใช้ในประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศอังกฤษ เรียกว่า การบริการเบ็ดเสร็จ คือ การที่เกษตรกรเข้ามารับบริการที่จุดเดียวแล้วจะได้ทุก ๆ อย่างกลับไปเบ็ดเสร็จรูปแบบการส่งเสริมแบบการมีส่วนร่วม รูปแบบนี้กรมส่งเสริมการเกษตรได้รับคำแนะนำจากรัฐบาลเนเธอร์แลนด์และนำมาใช้กับโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการพัฒนาการมีส่วนร่วมเป็นการรวมตัวของกลุ่มคนเพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและให้เกษตรกรเป็นศูนย์กลางของการตัดสินใจ ผลลัพธ์ของการมีส่วนร่วมทำให้เกิดการกระจายอำนาจการตัดสินใจไปสู่ผู้ปฏิบัติมากขึ้นทำให้รู้จักการช่วยเหลือตัวเองมากขึ้นรูปแบบการส่งเสริมแบบการบูรณาการเป็นรูปแบบที่นำมาใช้แก้ปัญหาทางส่งเสริมที่ใช้เพียงรูปแบบเดียวและมีข้อจำกัดเนื่องจากการบูรณาการเป็นการทำงานที่เห็นว่าบกพร่องให้เกิดความสมบูรณ์รูปแบบนี้จะนำมาใช้ในงานส่งเสริมการเกษตรโดยการบูรณาการโครงการเข้าด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นระบบโซ่เครือข่ายหรือระบบวงจรผลของการใช้รูปแบบนี้กับงานส่งเสริมการเกษตรทำให้ประหยัดคน งบประมาณ และการลดความขัดแย้ง

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิดการบริหารจัดการและความสำเร็จ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ พระภิกษุ และสามเณร วัดหมื่นพุทธเมตตาคุณาราม จำนวน 120 รูป และใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (questionnaire) ที่สร้างขึ้นจากการรวบรวมแนวคิด ทฤษฎี เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับระดับการบริหารจัดการสวนเกษตร วัดหมื่นพุทธรเมตตาคุณาราม ลักษณะเป็นคำถามปลายปิดโดยคำถามแบ่งเป็น 5 ระดับ ตั้งแต่น้อยที่สุดถึงมากที่สุด (Rating Scales) และส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับความสำเร็จสวนเกษตร วัดหมื่นพุทธรเมตตาคุณาราม ลักษณะเป็นคำถามปลายปิดโดยคำถามแบ่งเป็น 5 ระดับ ตั้งแต่น้อยที่สุดถึงมากที่สุด (Rating Scales) โดยค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ตามเกณฑ์สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha - coefficient) ตามวิธีของครอนบาคของแบบสอบถามการวิจัยทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.799

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากเอกสาร รายงาน งานวิจัย ข้อมูลที่รวบรวมได้จากหน่วยงานราชการและเอกชน และข้อมูลจากการค้นคว้าทางอินเทอร์เน็ต

2. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสอบถามพระภิกษุ สามเณร จำนวน 120 รูป โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลวิเคราะห์ด้วยค่าความถี่ และค่าร้อยละ
2. ข้อมูลการบริหารจัดการ และความสำเร็จสวนเกษตรวัดหมื่นพุทธเมตตาคุณาราม วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3. การวิเคราะห์ปัจจัยการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อความสำเร็จสวนเกษตรวัดหมื่นพุทธเมตตาคุณาราม โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุ (multiple linear regression)

ผลการวิจัย

พระภิกษุและสามเณรทั้งหมด 120 คน ส่วนใหญ่มีอายุ 15-20 ปี จำนวนพรรษา 5 – 10 และระดับการศึกษาส่วนใหญ่มัธยมศึกษา

วัตถุประสงค์ที่ 1 ระดับการบริหารจัดการสวนเกษตร วัดหมื่นพุทธเมตตาคุณาราม ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การบริหารจัดการสวนเกษตร ในภาพรวม

การบริหารจัดการสวนเกษตร ในภาพรวม	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1. ด้านการวางแผน	3.90	0.74	มาก
2. ด้านการกำหนดโครงสร้าง	3.89	0.73	มาก
3. ด้านการบริหารงานบุคคล	3.83	0.80	มาก
4. ด้านการอำนวยความสะดวก	3.68	0.78	มาก
5. ด้านการประสานงาน	3.95	0.69	มาก
6. ด้านการรายงานผล	3.89	0.70	มาก
7. ด้านการจัดทำงบประมาณ	3.76	0.69	มาก
รวม	3.84	0.56	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การบริหารจัดการสวนเกษตรของวัดหมื่นพุทธเมตตาคุณารามในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การประสานงาน มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X} = 3.95$) รองลงมาคือ การวางแผน ($\bar{X} = 3.90$) การกำหนดโครงสร้าง ($\bar{X} = 3.89$) การรายงานผล ($\bar{X} = 3.89$) การบริหารงานบุคคล ($\bar{X} = 3.83$) การจัดทำงบประมาณ ($\bar{X} = 3.76$) และการอำนวยความสะดวก ($\bar{X} = 3.68$) ตามลำดับระดับความสำเร็จของสวนเกษตร วัดหมื่นพุทธเมตตาคุณาราม ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความสำเร็จของสวนเกษตร

ความสำเร็จของสวนเกษตร	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1. สวนเกษตรวัดหมื่นพุทธเมตตาคุณารามสามารถสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนได้	3.72	1.01	มาก
2. สวนเกษตรวัดหมื่นพุทธเมตตาคุณารามสามารถดำเนินงานบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้	3.67	0.93	มาก
3. สวนเกษตรวัดหมื่นพุทธเมตตาคุณารามสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ	3.68	1.08	มาก
4. สวนเกษตรวัดหมื่นพุทธเมตตาคุณารามสามารถสร้างความร่วมมือระหว่างวัดและชุมชนได้	4.02	0.83	มาก
รวม	3.77	0.69	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ความสำเร็จของสวนเกษตรของวัดหมื่นพุทธเมตตาคุณารามในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.77$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า สวนเกษตรวัดหมื่นพุทธเมตตาคุณารามสามารถสร้างความร่วมมือระหว่างวัดและชุมชนได้ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X} = 4.02$) รองลงมาคือ สวนเกษตรวัดหมื่นพุทธเมตตาคุณารามสามารถสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนได้ ($\bar{X} = 3.72$) และสวนเกษตรวัดหมื่นพุทธเมตตาคุณารามสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{X} = 3.68$) และสวนเกษตรวัดหมื่นพุทธเมตตาคุณารามสามารถดำเนินงานบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ($\bar{X} = 3.67$) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 2 ปัจจัยการบริหารจัดการที่มีผลต่อความสำเร็จของสวนเกษตร วัดหมื่นพุทธเมตตาคุณาราม ดังตารางที่ 3

Dependent Variable	ความสำเร็จของสวนเกษตร (Y)		
Independent Variable	การวางแผน (X ₁) การกำหนดโครงสร้าง (X ₂) การบริหารงานบุคคล (X ₃) การอำนวยการ (X ₄) การประสานงาน (X ₅) การรายงานผล (X ₆) และการจัดทำงบประมาณ (X ₇)		
Prediction: Goodness-of-Fit			
Multiple R	.989		
R Square	.978		
Adjusted R Square	.977		
Standard Error	.10673		
Regression	7	56.797	8.114
Residual	112	1.276	.011
F = 712.258	Sig. = .000		
Durbin-Watson = 2.115			

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบสมมติฐาน

Explanation: Variable in Equation				
Independent Variable	Unstandardized Coefficients (B)	Standardized Coefficients (Beta)	t - Value	Sig.
ค่าคงที่	.090		1.285	.201
การวางแผน (X ₁)	.045	.048	2.339	.021*
การกำหนดโครงสร้าง (X ₂)	.020	.021	.959	.340
การบริหารงานบุคคล (X ₃)	-.085	-.097	-2.905	.004*
การอำนวยการ (X ₄)	.749	.845	49.194	.000*
การประสานงาน (X ₅)	.269	.268	13.852	.000*
การรายงานผล (X ₆)	-.089	-.090	-4.733	.000*
การจัดทำงบประมาณ (X ₇)	.073	.073	2.209	.029*

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากผลการวิเคราะห์สามารถนำมาเขียนเป็นค่าสมการที่แสดงว่าค่านี้ได้ ดังนี้

$$\hat{Y} = .090 + .045X_1 + .020X_2 - .085X_3 + .749X_4 + .269X_5 - .089X_6 + .073X_7$$

(1.285) (2.339)** (.959) (-2.905)** (49.194)** (13.852)** (-4.733)** (2.209)**

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บคือ ค่า t statistic

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

โดยพบว่า การบริหารจัดการที่มีผลต่อความสำเร็จของสวนเกษตร วัดหมื่นพุทธเมตตาคุณาราม คือ การวางแผน การบริหารงานบุคคล การอำนวยการ การประสานงาน การรายงานผล และการจัดทำงบประมาณ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาตัวแปรอิสระที่มีอำนาจในการทำนายการเปลี่ยนแปลงของความสำเร็จของสวนเกษตรได้ดีที่สุดคือ การอำนวยการ (B = .749) รองลงมาคือ การประสานงาน (B = .269) การรายงานผล (B = -.089) การบริหารงานบุคคล (B = -.085) การจัดทำงบประมาณ (B = .073) และการวางแผน (B = .045) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

การบริหารจัดการสวนเกษตรของวัดหมื่นพุทธเมตตาคุณารามในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยการประสานงานมีค่าเฉลี่ยสูงสุด สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎี POSDCoRB การประสานงานมีความสำคัญต่อความสอดคล้องกับนโยบายขององค์กรเพื่อเป็นการประสานให้ส่วนต่าง ๆ ของกระบวนการทำงานมีความต่อเนื่องกันเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและราบรื่นเพื่อให้องค์กรดำเนินงานได้อย่างถูกต้อง จึงมีการวางแผนที่ดีโดยกำหนดให้เป็นนโยบายในการประสานงานกำหนดผู้รับผิดชอบกำหนดวันเวลาแล้ว

เสร็จกำหนดสถานที่ที่แน่นอนเพื่อความสะดวกแก่ทุกฝ่ายให้ทำงานได้ง่ายขึ้นและตรงตามเป้าหมาย ความสำคัญของการประสานงานในแง่ที่เป็นองค์ประกอบการบริหารจัดการด้านการประสานงานหรือเป็น ปัจจัยที่อธิบายถึงการประสานงานเกี่ยวข้องกับผู้บริหารที่มีผลต่อบุคคลในองค์กรเกิดการร่วมมือกันในระหว่าง หน่วยงานให้มีความสอดคล้องกันตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ โดยผู้บริหารสามารถติดต่อสื่อสารกับบุคคลทุกระดับทุกส่วนที่ต้องเกี่ยวข้องเพื่อสร้างความเข้าใจทั้งภายในและภายนอกองค์กรทำให้การจัดการความรู้ของ และสามเณรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการสวนเกษตรของเกิดผลสำเร็จบรรลุตามวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิทยากร มณีเนตร (2555) ได้อธิบายถึงความ สอดคล้องของการติดต่อสื่อสารเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันในการปฏิบัติงาน มีเป้าหมายเดียวกัน มีความ สอดคล้องกันทั้งเวลา และกิจกรรมที่จะต้องให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้อย่างราบรื่นจึงจะนำมาซึ่ง ประสิทธิภาพ

ความสำเร็จของสวนเกษตรของวัดหิรัญพุทธเมตตาคุณารามในภาพรวมอยู่ในระดับมากโดยสวน เกษตรวัดหิรัญพุทธเมตตาคุณารามสามารถสร้างความร่วมมือระหว่างวัดและชุมชนได้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่ง สอดคล้องกับ จอมภัก คัลังระหัด, พณณกร นคร, และกัญญัส ภรรุ่งเรือง (2560) พบว่า คุณสัมพันธ์ พิพัฒน์ วรการ ได้นำเกษตรที่รวบรวมเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์กับงานเกษตรกรรม รวมถึงงานสถาปัตยกรรม และวิศวกรรม ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดเป็นสวนเกษตรสมัยใหม่ของคนเมือง ซึ่งเป็นลักษณะของ Smart Farmer คนรุ่นใหม่ที่มีความรู้ความสามารถเป็นวิถีเกษตรที่ไม่ทำลาย มีความยั่งยืนและพึ่งพาธรรมชาติได้จริง เฟรชวิลล์ฟาร์ม ยังมีการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับเกษตรโดยมีการฝึกอบรมให้แก่ผู้ที่สนใจเพื่อสามารถนำความรู้ ได้ไปใช้ประกอบอาชีพ สามารถพัฒนาและต่อยอดได้อีกทั้งคุณสัมพันธ์ พิพัฒน์วรการ ยังได้มีการค้นคว้า นวัตกรรมใหม่ ๆ อยู่เสมอเพื่อพัฒนาเฟรชวิลล์ฟาร์ม โดยมีแนวคิดหลักคือ เกษตรอินทรีย์ เกษตรไร้สารพิษ

การบริหารจัดการสวนเกษตรด้านการวางแผน การบริหารงานบุคคล การอำนวยการ การ ประสานงาน การรายงานผล และการจัดทำงบประมาณ มีผลต่อความสำเร็จ โดยพบว่า การรายงานผล และ การบริหารงานบุคคลมีค่าเป็นลบ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแม้ว่าสวนเกษตรจะมีการบริหารจัดการเพิ่มขึ้นก็อาจส่งผล ให้ความสำเร็จลดลงได้เช่นกัน อาจเนื่องมาจากความสำเร็จของการบริหารจัดการสวนเกษตรอาจขึ้นอยู่กับ ปัจจัยด้านการรายงานผล และการบริหารงานบุคคล แต่อาจขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านการวางแผน การอำนวยการ การประสานงาน และการจัดทำงบประมาณ สอดคล้องกับ กนกวรรณ คล้ายเพ็ง และศดานนท์ วัตรธรรม (2562) พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการของ องค์การบริหารส่วนตำบลท่าข้าม จำนวน 4 ปัจจัย ได้แก่ ความพร้อมของระบบงาน ภาวะผู้นำของผู้บริหาร ความชัดเจนของยุทธศาสตร์ และความเหมาะสมด้านโครงสร้างของหน่วยงานอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .001 และสอดคล้องกับ นิภาภรณ์ จงวุฒิเวศย์, รังสรรค์ สิงห์เลิศ และสมสงวน ปัสสาโก (2563) พบว่า ปัจจัยที่ส่งผล ต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของธุรกิจชุมชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 มีจำนวน 4 ปัจจัย คือ ผู้นำการสร้างเครือข่ายการบริหารและจัดการ และคณะกรรมการกลุ่ม โดย ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ 0.560 ตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถอธิบายการผันแปรของตัวแปร ตามได้ร้อยละ 31.3

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาการบริหารจัดการที่มีผลต่อความสำเร็จของสวนเกษตรวัดหมื่นพุทธเมตตาคุณาราม จากกลุ่มตัวอย่างคือ พระภิกษุ และสามเณร วัดหมื่นพุทธเมตตาคุณาราม จำนวน 120 รูป โดยใช้แบบสอบถาม พบว่า การบริหารจัดการสวนเกษตรของวัดหมื่นพุทธเมตตาคุณารามในภาพรวมอยู่ในระดับมากความสำเร็จของสวนเกษตรของวัดหมื่นพุทธเมตตาคุณาราม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และการบริหารจัดการที่มีผลต่อความสำเร็จของสวนเกษตรของวัดหมื่นพุทธเมตตาคุณาราม คือ การวางแผน การบริหารงานบุคคล การอำนวยความสะดวก การประสานงาน การรายงานผล และการจัดทำงบประมาณ ข้อค้นพบจาก งานวิจัยนี้วัดหมื่นพุทธเมตตาคุณารามและหน่วยงานด้านการเกษตรสามารถนำไปเป็นแนวทางในการขับเคลื่อนความสำเร็จของสวนเกษตรแบบยั่งยืนและกำหนดแนวทางการมีส่วนร่วมจากชุมชน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการศึกษาพบว่า พระภิกษุและสามเณรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการสวนเกษตรของวัดหมื่นพุทธเมตตาคุณารามในภาพรวมอยู่ในระดับมากโดยการประสานงานมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ดังนั้น วัดหมื่นพุทธเมตตาคุณารามควรส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรและบุคลากรคิดและเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ และมีการให้รางวัลแก่ผู้สร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ มีการแลกเปลี่ยนความรู้กันในคณะทำงานเพื่อถ่ายโอนความรู้กัน อย่างไม่มีขีดจำกัดและความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ไปใช้ปฏิบัติงานจริงอย่างถูกต้องเหมาะสมและมีความรับผิดชอบและพระภิกษุและสามเณรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำเร็จของสวนเกษตรของวัดหมื่นพุทธเมตตาคุณารามในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้น วัดหมื่นพุทธเมตตาคุณารามควรเพิ่มขีดความสามารถของพระภิกษุสามเณรในการใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์และสารสนเทศในงานส่งเสริมการเกษตรและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพระภิกษุ สามเณร และชุมชนในการพัฒนาการเกษตรเพื่อให้วัดและชุมชนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาและเกิดความต่อเนื่องยั่งยืน

จากผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยการบริหารจัดการที่มีผลต่อความสำเร็จของสวนเกษตรของวัดหมื่นพุทธเมตตาคุณาราม คือ การวางแผน การบริหารงานบุคคล การอำนวยความสะดวก การประสานงาน การรายงานผล และการจัดทำงบประมาณ ดังนั้น วัดหมื่นพุทธเมตตาคุณารามควรกำหนดกลยุทธ์การบริหารจัดการที่มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรม เช่น การวางแผนปฏิบัติงานตามความรู้ความสามารถและสมรรถนะรายบุคคล การพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง พัฒนาขั้นตอนการทำงานระหว่างฝ่ายต่าง ๆ แบบบูรณาการ มีการรายงานผล การดำเนินงานของสวนเกษตรให้พระภิกษุ สามเณร รับทราบ และกำหนดแผนการใช้จ่ายเงินอย่างคุ้มค่า เพื่อสามารถสร้างความเข้มแข็งให้แก่องค์กร และสร้างความร่วมมือระหว่างวัดและชุมชนได้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางการบริหารจัดการสวนเกษตรของวัดหมื่นพุทธเมตตาคุณารามให้เข้มแข็ง

บรรณานุกรม

- กนกวรรณ คล้ายเพ็ง และศดานนท์ วัตตธรรม. (2562). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา. 21(1), 19-30.
- จอมภักดิ์ คลังระหัด, พณณกร นคร, และกัญญภัส ภรรุ่งเรือง. (2560). ปัจจัยความสำเร็จสวนเกษตรของคนเมือง. การประชุมวิชาการระดับชาติด้านการบริหารกิจการสาธารณะ ครั้งที่ 4 (The 4th National Conference on Public Affairs Management) “การบริหารกิจการสาธารณะภายใต้ประเทศไทย 4.0. 811-826.
- ดิเรก ฤกษ์ห่วย. (2552). ทฤษฎีและแนวทางการพัฒนาสังคม. ในเอกสารการสอนชุดวิชาคหกรรมศาสตร์กับการพัฒนาชุมชน. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นิภาภรณ์ จงวุฒิเวศย์, รังสรรค์ สิงห์เลิศ และสมสงวน ปัสสาโก. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของธุรกิจชุมชน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. 4(2), 103-111.
- วรพจน์ บุษราคัมวดี. (2558). การพัฒนาองค์การ. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.
- วิทยากร มณีเนตร. (2555). การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ Story Telling เรื่อง“เทคนิคและเครื่องมือการประสานงานเพื่อบรรลุเป้าหมาย”. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานรัฐมนตรี.
- สมจิต โยธะคง และเฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ.(2553). รูปแบบการส่งเสริมการเกษตรใน เอกสารการสอนชุดวิชาความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร (หน่วยที่7). นนทบุรี: สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สำนักงานสถิติจังหวัดเชียงราย. (2563). ข้อมูลประชากร. สืบค้นเมื่อ มกราคม 20, 2565 จาก <http://www.nso.go.th/sites/2014/nsopublic>
- เอี่ยมพร บัวสรวง. (2551). รูปแบบภาวะผู้นำและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของพนักงานอัยการในสำนักงานอัยการเขต 5. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Gulick, Luther, Lindon Urwick. (1973). Paper on the Science of Administration. Clifton: Augustus M. Kelley.

ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาสู่ความยั่งยืนของสำนักงานบัญชีคุณภาพในภาคกลาง*

FACTORS AFFECTING SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF CERTIFIED ACCOUNTING PRACTICES IN CENTRAL REGION

วิภาวี โภชนกิจ

Wiphawee Phochanakij

วิทยาลัยบริหารธุรกิจนวัตกรรมและการบัญชี มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

College of Innovative Business and Accountancy Dhurakij Pundit University

Email: wsauersaleeme@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานดุษฎีนิพนธ์เรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาสู่ความยั่งยืนของสำนักงานบัญชีคุณภาพในภาคกลาง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยด้านบริบทสำนักงานบัญชีเพื่อศึกษาปัจจัยด้านนโยบายความยั่งยืนเพื่อศึกษาปัจจัยด้านกลยุทธ์การแข่งขันเพื่อศึกษาปัจจัยด้านการขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติเพื่อศึกษาปัจจัยด้านคุณภาพบริการเพื่อศึกษาปัจจัยด้านปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาสู่ความยั่งยืนโดยผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Methods Research) ผลการวิจัย บริบทสำนักงานบัญชีพบว่าด้านโครงสร้างเป็นปัจจัยที่ให้ความสำคัญมากที่สุดส่วนปัจจัยที่ให้ความสำคัญรองลงมาก็คือ ด้านระบบด้านค่านิยม และด้านรูปแบบ เป็นปัจจัยที่ให้ความสำคัญอันดับสุดท้ายตามลำดับด้านนโยบายความยั่งยืนพบว่า ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นปัจจัยที่ให้ความสำคัญมากที่สุดส่วนปัจจัยที่ให้ความสำคัญรองลงมาก็คือด้านการตอบรับและความสัมพันธ์กับลูกค้าด้านจรรยาบรรณและด้านทรัพยากรบุคคลเป็นปัจจัยที่ให้ความสำคัญอันดับสุดท้ายตามลำดับ ด้านกลยุทธ์การแข่งขันพบว่า การสร้างความแตกต่าง เป็นปัจจัยที่ให้ความสำคัญมากที่สุดส่วนปัจจัยที่ให้ความสำคัญรองลงมาก็คือ ด้านเทคโนโลยี ด้านการมุ่งตลาดเฉพาะส่วน และผู้นำด้านต้นทุนเป็นปัจจัยที่ให้ความสำคัญอันดับสุดท้ายตามลำดับด้านการขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติพบว่าด้านการติดตามและตรวจสอบ เป็นปัจจัยที่ให้ความสำคัญมากที่สุด ส่วนปัจจัยที่ให้ความสำคัญรองลงมาก็คือด้านการปรับปรุงแก้ไข ด้านการวางแผน และด้านการปฏิบัติ เป็นปัจจัยที่ให้ความสำคัญอันดับสุดท้ายตามลำดับปัจจัยด้านคุณภาพบริการพบว่าด้านการสร้างความมั่นใจในการบริการเป็นปัจจัยที่ให้ความสำคัญมากที่สุดส่วนปัจจัยที่ให้ความสำคัญรองลงมาก็คือ ด้านความน่าเชื่อถือการให้บริการด้านการดูแลเอาใจใส่และด้านรูปลักษณ์ทางกายภาพเป็นปัจจัยที่ให้ความสำคัญอันดับสุดท้าย

คำสำคัญ: การพัฒนา; ความยั่งยืน; สำนักงานบัญชี

* Received February 4, 2022; Revised April 10, 2022; Accepted June 20, 2022

Abstract

This article is part of the dissertation work entitled Factors Affecting the Sustainability Development of Quality Accounting Firms in the Central Region The objective of this study was to study the context factors of accounting firms. to study the factors of sustainability policy to study competitive strategy factors to study the factors driving into practice to study the factors of service quality To study the factors of problems and obstacles in the development towards sustainability The researcher used Mixed Methods Research. structure is the most important factor The second most important factor is the system aspect. value and style It is the factor that gives the last priority in order. In terms of sustainability policies, it was found that Responsibility is the most important factor The factors that are of secondary importance are Feedback and customer relations Ethics and human resources It is the factor that gives the last priority in order. In terms of competitive strategies, it was found that differentiation is the most important factor The factors that are of secondary importance are technology Focusing on specific segments of the market and cost leader It is the factor that gives the last priority in order. In terms of driving to practice, it was found that Tracking and Inspection is the most important factor The factors that are of secondary importance are improvement planning and practical It is the factor that gives the last priority in order. The service quality factor found that in terms of ensuring service is the most important factor The factors that are of secondary importance are Service reliability Caring and physical appearance It is the factor that is the last priority.

Keywords; development; sustainability; accounting office

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของโลกที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านเศรษฐกิจ การค้า เทคโนโลยี ตลอดจนการสื่อสาร ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม มีผลกระทบต่อการดำรงอยู่และการเจริญเติบโตของธุรกิจ ทำให้องค์กรธุรกิจต้องสร้างความพร้อมให้สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นสามารถตอบสนองต่อปัญหาได้อย่างถูกต้องรวดเร็ว ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนภาวะวิกฤติให้เป็นโอกาส ดังนั้น เทคโนโลยีสมัยใหม่จึงนำมาใช้ในการเสริมสร้างประสิทธิภาพการดำเนินงาน เช่น ธุรกิจการเงิน การตลาด การบริหารจัดการและการบริหารทรัพยากรบุคคล เป็นการนำมาใช้ดำเนินงานเชิงกลยุทธ์ เพื่อพัฒนาและรักษาความสามารถในการแข่งขันขององค์กรการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ในการกำหนดแนวทางการปฏิบัติที่สอดคล้องกัน ทั้งในส่วนของโครงสร้างองค์กร กลยุทธ์ และเทคโนโลยีในแต่ละด้านผนวกกับภาวะวิกฤติที่เกิดขึ้นจากการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 (COVID-19) ซึ่งกระจายอย่างรวดเร็วไปทุกภูมิภาคกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ทั้งในระดับตัวบุคคล ระดับองค์กรระดับประเทศไปถึงระดับโลกซ้ำเติมให้เศรษฐกิจที่กำลังชะลอตัวต้องเข้าสู่ภาวะถดถอยอย่างรวดเร็วและรุนแรงขึ้น ภาคอุตสาหกรรม โรงงานผู้ผลิต โรงแรม ร้านอาหาร ตลอดจนธุรกิจอีกหลายประเภทต้องชะลอตัวหรือปิดตัวลง สะท้อนให้เห็นถึงความรุนแรงของปัญหาที่เกิดขึ้นแต่ละหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนได้พยายามแก้ไขปัญหาย่างเต็มที่บางธุรกิจที่มีพื้นฐานเข้มแข็งสามารถประคองตัวอยู่ได้มีบางธุรกิจอยู่ในภาวะสั่นคลอนและต้องปิดตัวลงโดยไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทำให้ธุรกิจต้องปรับตัวเพื่อให้อยู่รอดด้วยเช่นกันภาครัฐต้องปรับกฎเกณฑ์ให้ทันและเอื้อต่อการปรับตัวของภาคธุรกิจอย่างจริงจังจึงมีมาตรการจูงใจให้ธุรกิจลงทุนในเทคโนโลยีสมัยใหม่รวมถึงเร่งพัฒนาแรงงานให้มีทักษะสอดคล้องกับเทคโนโลยีและวิถีการทำธุรกิจแบบใหม่มากขึ้นการทำธุรกิจที่ให้ความสำคัญกับความยั่งยืน (Sustainability) และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมตามกระแสสังคมที่เปลี่ยนแปลง เพื่อให้มีความพร้อม เมื่อเกณฑ์มาตรฐานตามแนวคิดดังกล่าวถูกผนวกเข้ามาใช้ในทุกขั้นตอนของธุรกิจ และที่สำคัญอีกประการ คือภาคธุรกิจต้องปรับรูปแบบการผลิตจากเดิมที่เน้นการลดต้นทุนจากการกำหนดค่าจ้างแรงงานต่ำมาเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่ม (value-added) การสร้างแรงจูงใจให้มีการปรับตัวเพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นแทน

การให้ความสำคัญกับการบริหารองค์กร สามารถวัดได้จากกรณีที่ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีการกำหนดเกณฑ์ในการติดตามประเมินผลการดำเนินงานด้านความยั่งยืนของบริษัทจดทะเบียนโดยให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการที่มีคุณภาพเน้นให้บริษัทจดทะเบียนดำเนินธุรกิจที่คำนึงถึงความสมดุลในการบริหารจัดการด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ภายใต้หลักบริษัทภิบาล โดยมีเป้าหมายสำคัญคือความยั่งยืนในการทำธุรกิจจากการประเมินผลของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่า บริษัทจดทะเบียนต่าง ๆ ต้องมีการพัฒนาปรับปรุงวิธีการบริหารจัดการเพื่อนำไปสู่การเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันและความสำเร็จที่ยั่งยืนขององค์กรอย่างจริงจังและต่อเนื่องมากขึ้น นอกจากนี้ จากการศึกษาศักยภาพทางนวัตกรรมที่มีต่อความสำเร็จขององค์กรไปสู่การพัฒนาสำนักงานบัญชีในประเทศไทยเพื่อรองรับการเป็นประชาคมอาเซียน พบว่า การกำหนดนโยบายทางการบริหารและการนำไปสู่การปฏิบัติยังต้องมีการพัฒนาให้สอดคล้องกับบริบท

ององค์กรและจัดลำดับความสำคัญที่เหมาะสมกับบริบทขององค์กร รวมถึงการให้ความสำคัญกับ กระบวนการ สร้างศักยภาพทางการบริหารให้มากขึ้นด้วย เนื่องจากปัจจัยเหล่านี้ล้วนมีผลกระทบต่อความสำเร็จขององค์กร เป็นอย่างมาก

รัฐบาลได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศให้เข้าสู่ยุค 4.0 ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่มีการวางแผนปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่การมุ่งสร้างคุณค่า การขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม เช่น การ พัฒนาเทคโนโลยีด้านการเงิน การเชื่อมต่ออุปกรณ์โดยไม่ต้องใช้คน การติดต่อทางการค้าในระบบพาณิชย์ อิเล็กทรอนิกส์ (e-commerce) การใช้เว็บไซต์สื่อกลางการติดต่อซื้อ-ขาย (e-market place) และการรับ ชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งสำนักงานบัญชีต้องให้ความสำคัญกับการปรับตัวเพื่อให้สามารถรองรับการ พัฒนาดังกล่าว นอกจากนี้ สำนักงานบัญชียังมีบทบาทในการเชื่อมต่อด้านการเรียกเก็บและการชำระภาษี ระหว่างภาคธุรกิจกับกรมสรรพากร ซึ่งกรมสรรพากรได้มีการพัฒนาระบบการให้บริการด้านภาษี เป็น 3 ระบบงาน คือ 1) ระบบภาษีหัก ณ ที่จ่าย อิเล็กทรอนิกส์ (e-Withholding Tax) เป็นระบบงานที่เปิดให้ผู้ จ่ายเงินได้จ่ายผ่านธนาคาร 2) ระบบใบกำกับภาษีอิเล็กทรอนิกส์ (e-Tax Invoice) เป็นระบบที่คู่ค้าส่งข้อมูล ใบกำกับภาษีหรือใบเสร็จรับเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ให้แก่กันแล้ว ต้องส่งให้กับกรมสรรพากรด้วย 3) ระบบ หนังสือราชการทางออนไลน์ การชำระภาษีผ่านทางอินเทอร์เน็ต รวมทั้งให้มีการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงิน ได้ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-Filing) ดังนั้น สำนักงานบัญชีในประเทศไทยต้องมีการจัดระบบและ กระบวนการเรียนรู้ให้สามารถรองรับกับการพัฒนาเศรษฐกิจในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องด้วย

ปัญหาที่สำคัญในการสร้างความสำเร็จอีกประการหนึ่งคือ การสร้างความยั่งยืนให้เกิดขึ้นในองค์กร ของสำนักงานบัญชี ที่ผ่านมามีการกำหนดนโยบายและแผนงานต่าง ๆ ของสำนักงานบัญชีหรือองค์กร ธุรกิจทั่วไปมักจะมุ่งเน้นการกำหนดนโยบายระยะสั้นเพื่อสร้างผลกำไรเป็นหลัก จึงทำให้องค์กรขาดการ วิเคราะห์ถึงปัญหาในการตัดสินใจต่าง ๆ อีกทั้งยังขาดหลักยึดที่จะช่วยให้ผู้บริหารมีการมองภาพระยะยาวอัน เป็นหลักของความยั่งยืนให้เกิดขึ้น ฉะนั้น เห็นได้ว่าการขับเคลื่อนสำนักงานบัญชีในประเทศไทยไปสู่ความสำเร็จ อย่างยั่งยืน เป็นเรื่องสำคัญที่ทุกองค์กรต้องศึกษาและบูรณาการให้เป็นส่วนหนึ่งของการทำธุรกิจ โดยสามารถ เลือกทำในประเด็นที่สอดคล้องกับบริบทของตนเองเพื่อช่วยในการเพิ่มขีดความสามารถในการทำธุรกิจและ สร้างผลลัพธ์ที่ดีแก่สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม

ดังนั้น จากแนวคิดที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งในระดับโลกยุทธศาสตร์การบริหารจัดการของ รัฐแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติตลอดจนเกณฑ์ในการติดตามประเมินผลการดำเนินงานด้านความยั่งยืน ของบริษัทจดทะเบียนของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยจึงเป็นทิศทางที่สำนักงานบัญชีจำเป็นต้องปรับตัว ให้เดินไปสู่แนวคิดดังกล่าวโดยต้องผนวกให้เป็นส่วนหนึ่งของธุรกิจเลือกทิศทางและวิธีการที่สอดคล้องกับ บริบทของตนเองเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการทำธุรกิจและสร้างผลลัพธ์ที่ดีแก่สังคม เศรษฐกิจ และ สิ่งแวดล้อม ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่าการพัฒนาสู่ความยั่งยืนของสำนักงาน บัญชีคุณภาพในภาคกลางภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงหลากหลายด้านที่จะส่งผลกระทบต่อการดำเนิน ธุรกิจขนาดเล็กและขนาดกลางอย่างไรและแนวทางในการดำเนินธุรกิจที่มุ่งสู่ความอยู่รอดอย่างยั่งยืนอย่างไร ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านบริบทสำนักงานบัญชีที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการพัฒนาสู่ความยั่งยืนของสำนักงานบัญชีคุณภาพในภาคกลางในทัศนคติของผู้บริหารหรือรองผู้บริหารหรือเจ้าของหรือพนักงานของสำนักงานบัญชีคุณภาพในภาคกลาง
2. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านนโยบายความยั่งยืนที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการพัฒนาสู่ความยั่งยืนของสำนักงานบัญชีคุณภาพในภาคกลางในทัศนคติของผู้บริหารหรือรองผู้บริหารหรือเจ้าของหรือพนักงานของสำนักงานบัญชีคุณภาพในภาคกลาง
3. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านกลยุทธ์การแข่งขันที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการพัฒนาสู่ความยั่งยืนของสำนักงานบัญชีคุณภาพในภาคกลางในทัศนคติของผู้บริหารหรือรองผู้บริหารหรือเจ้าของหรือพนักงานของสำนักงานบัญชีคุณภาพในภาคกลาง
4. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านการขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการพัฒนาสู่ความยั่งยืนของสำนักงานบัญชีคุณภาพในภาคกลาง ในทัศนคติของผู้บริหารหรือรองผู้บริหารหรือเจ้าของหรือพนักงานของสำนักงานบัญชีคุณภาพในภาคกลาง
5. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านคุณภาพบริการที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการพัฒนาสู่ความยั่งยืนของสำนักงานบัญชีคุณภาพในภาคกลางในทัศนคติของผู้บริหารหรือรองผู้บริหารหรือเจ้าของหรือพนักงานของสำนักงานบัญชีคุณภาพในภาคกลาง
6. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาสู่ความยั่งยืนของสำนักงานบัญชีคุณภาพในภาคกลางในทัศนคติของผู้บริหารหรือรองผู้บริหารหรือเจ้าของหรือพนักงานของสำนักงานบัญชีคุณภาพในภาคกลาง

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้ระเบียบแบบแผนวิธีวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยนำวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มาใช้ในการวิจัย โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณก่อน เพื่อให้ได้ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการพัฒนาสู่ความยั่งยืนในประเด็นข้อมูลภาพกว้างของชุดตัวแปรที่ส่งผลต่อกัน โดยการสอบถามความคิดเห็นและนำเสนอผลการวิเคราะห์แบบสถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) จากนั้นวิเคราะห์ประเด็นที่เป็นจุดอ่อนหรือประเด็นที่เก็บข้อมูลไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ นำข้อมูลมาสร้างประเด็นคำถามสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ประกอบกับการศึกษาสืบค้นเอกสาร (Document Research) และเสนอเชิงเหตุและผลอย่างสอดคล้อง นำข้อมูลที่รวบรวมได้จากการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมาวิเคราะห์เพื่อตอบวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ทั้ง 6 ข้อ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือ ผู้บริหาร หรือ รองผู้บริหาร หรือ เจ้าของ หรือ พนักงานของสำนักงานบัญชีคุณภาพในภาคกลาง จำนวน 64 แห่ง โดยแบ่งออกเป็น ผู้บริหาร 64 คน รองผู้บริหาร 64 คน เจ้าของสำนักงานบัญชี 64 คน และพนักงาน จำนวน 2,360 คน รวมจำนวนประชากร 2,552 คน คำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง ด้วยสูตรของ Taro Yamane เครื่องมือเชิงปริมาณคือ แบบสอบถาม (Questionnaire)

สรุปผลการวิจัย

1. ด้านโครงสร้างเป็นปัจจัยที่ให้ความสำคัญมากที่สุด ส่วนปัจจัยที่ให้ความสำคัญรองลงมาคือ ด้านระบบ ด้านค่านิยม และด้านรูปแบบ เป็นปัจจัยที่ให้ความสำคัญอันดับสุดท้ายตามลำดับ สรุปผลการวิจัยในแต่ละปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาสู่ความยั่งยืนโดยเรียงลำดับปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุดถึงต่ำสุด

2. ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นปัจจัยที่ให้ความสำคัญมากที่สุด ส่วนปัจจัยที่ให้ความสำคัญรองลงมาคือ ด้านการตอบรับและความสัมพันธ์กับลูกค้า ด้านจรรยาบรรณ และด้านทรัพยากรบุคคล เป็นปัจจัยที่ให้ความสำคัญอันดับสุดท้ายตามลำดับ สรุปผลการวิจัยในแต่ละปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาสู่ความยั่งยืนโดยเรียงลำดับปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุดถึงต่ำสุด

3. การสร้างความแตกต่างเป็นปัจจัยที่ให้ความสำคัญมากที่สุด ส่วนปัจจัยที่ให้ความสำคัญรองลงมาคือ ด้านเทคโนโลยี ด้านการมุ่งตลาดเฉพาะส่วน และผู้นำด้านต้นทุน เป็นปัจจัยที่ให้ความสำคัญอันดับสุดท้ายตามลำดับ สรุปผลการวิจัยในแต่ละปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาสู่ความยั่งยืน โดยเรียงลำดับปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุดถึงต่ำสุด

4. ด้านการติดตามและตรวจสอบเป็นปัจจัยที่ให้ความสำคัญมากที่สุด ส่วนปัจจัยที่ให้ความสำคัญรองลงมาคือ ด้านการปรับปรุงแก้ไข ด้านการวางแผน และด้านการปฏิบัติ เป็นปัจจัยที่ให้ความสำคัญอันดับสุดท้ายตามลำดับ สรุปผลการวิจัยในแต่ละปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาสู่ความยั่งยืนโดยเรียงลำดับปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุดถึงต่ำสุด

5. ด้านการสร้างความมั่นใจในการบริการเป็นปัจจัยที่ให้ความสำคัญมากที่สุด ส่วนปัจจัยที่ให้ความสำคัญรองลงมาคือ ด้านความน่าเชื่อถือการให้บริการ ด้านการดูแลเอาใจใส่ และด้านรูปลักษณ์ทางกายภาพ เป็นปัจจัยที่ให้ความสำคัญอันดับสุดท้าย สรุปผลการวิจัยในแต่ละปัจจัยของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาสู่ความยั่งยืน โดยเรียงลำดับปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุดถึงต่ำสุด

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้สรุปผลการศึกษาทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ มาสังเคราะห์และอภิปรายผลได้ว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการพัฒนาสู่ความยั่งยืนด้านคุณภาพการให้บริการเป็นประเด็นที่สำนักงานบัญชีให้ความสำคัญมากที่สุด ส่วนปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จอันดับสุดท้ายคือ นโยบายด้านความยั่งยืน ด้านการขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติ ด้านบริบทองค์กร กลยุทธ์ด้านการแข่งขัน เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จอันดับสุดท้าย ซึ่งแตกต่างจากผลการศึกษาอิทธิพลของปัจจัยแห่งความสำเร็จที่มีต่อผลการดำเนินงานของสำนักงานบัญชีไทยเพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ที่ให้ความสำคัญกับ 1) การจัดการทรัพยากรมนุษย์ 2) การจัดการความรู้ 3) ความรับผิดชอบต่อสังคม 4) นวัตกรรม และ 5) ความได้เปรียบในการแข่งขันและผลการศึกษานี้ปัจจัยที่มีผลต่อการเติบโตที่ยั่งยืนของธุรกิจครอบครัวในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่า ความได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจครอบครัว วัฒนธรรมของธุรกิจครอบครัว ภาวะผู้นำของธุรกิจครอบครัว การจัดการเชิงกลยุทธ์ คณะกรรมการครอบครัวและคณะกรรมการบริหารเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเติบโตที่ยั่งยืนของธุรกิจครอบครัว

รวมถึงผลการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเพื่อรองรับเศรษฐกิจยุคดิจิทัลในประเทศไทย พบว่า ถ้าผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมสามารถเข้าถึงบริการของภาครัฐได้ โดยมีระบบเทคโนโลยีช่วยบริหารจัดการ มีเงินทุนหมุนเวียนต้นทุนต่ำ สินค้าที่ผลิตมีคุณภาพได้มาตรฐาน ผู้ประกอบการมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ให้เกิดความแตกต่าง โดยใช้การตลาดแบบดิจิทัลช่วยให้ธุรกิจสามารถแข่งขันได้ทั่วโลกและยั่งยืนในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล

จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาปัจจัยด้านบริบทสำนักงานบัญชีที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการพัฒนาสู่ความยั่งยืนของสำนักงานบัญชีคุณภาพในภาคกลาง จากการศึกษาวิจัยพบว่า ด้านโครงสร้าง เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จมากที่สุดปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จรองลงมาคือ ด้านระบบปฏิบัติงาน ด้านค่านิยม และด้านรูปแบบ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จอันดับสุดท้าย สอดคล้องกับผลการศึกษาาระบบคุณภาพของสำนักงานบัญชีในเขตอำเภอเมือง และอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี พบว่า มีการให้บริการหลักเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีเพื่อเสียภาษีอากรซึ่งถือว่าเป็นรายได้หลักของธุรกิจลักษณะโครงสร้างองค์กร เป็นการบอกกล่าวหน้าที่ความรับผิดชอบด้วยวาจา ไม่มีแผนการจัดองค์กรและไม่เป็นลายลักษณ์อักษร ส่วนสายการบังคับบัญชาที่มีมากที่สุดคือ ผู้บริหาร ผู้จัดการ หัวหน้า และพนักงาน และการจัดแบ่งภาระงาน มีการจัดแบ่งตามกลุ่มลูกค้ามากที่สุดสำหรับคุณลักษณะตามองค์ประกอบอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ข้อกำหนดด้านจรรยาบรรณ กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับลูกค้า และการจัดการเอกสาร และ ความรับผิดชอบของผู้บริหาร การจัดการทรัพยากร การปฏิบัติงานและการติดตามตรวจสอบของสำนักงานบัญชี

จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 เพื่อศึกษาปัจจัยด้านนโยบายความยั่งยืนที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการพัฒนาสู่ความยั่งยืนของสำนักงานบัญชีคุณภาพในภาคกลาง จากการศึกษาวิจัยพบว่า ด้านความรับผิดชอบต่อ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จมากที่สุด ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จรองลงมาคือ ด้านการตอบรับงานและความสัมพันธ์กับลูกค้า, ด้านจรรยาบรรณ และด้านทรัพยากรบุคคล เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จอันดับสุดท้าย สอดคล้องกับผลการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลกระทบต่อคุณภาพการบริการของสำนักงานบัญชีในจังหวัดภูเก็ต พบว่า 1) ด้านการสนองตอบต่อลูกค้า 2) ด้านการให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า 3) ด้านความน่าเชื่อถือของสำนักงานบัญชี 4) ด้านการดูแลเอาใจใส่ต่อลูกค้า และ 5) ด้านภาพลักษณ์ของสำนักงานบัญชี เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลกระทบต่อคุณภาพการบริหารอยู่ในระดับมาก

จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 เพื่อศึกษาปัจจัยด้านกลยุทธ์การแข่งขันที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการพัฒนาสู่ความยั่งยืนของสำนักงานบัญชีคุณภาพในภาคกลางจากการศึกษาวิจัยพบว่า การสร้างความแตกต่างเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จมากที่สุดปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จรองลงมาคือ ด้านเทคโนโลยี การมุ่งตลาดเฉพาะส่วน และผู้นำด้านต้นทุนเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จอันดับสุดท้าย สอดคล้องกับผลการศึกษาการพัฒนาตัวแบบเชิงกลยุทธ์การจัดการธุรกิจอย่างยั่งยืนในอนาคตของวิสาหกิจขนาดใหญ่ พบว่า การจัดการธุรกิจอย่างยั่งยืนเป็นความสามารถขององค์กรในการปรับตัวให้ทันต่อ

การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายนอกโดยเน้นการจัดการเชิงกลยุทธ์ของตัวชี้วัดที่สำคัญของการจัดการธุรกิจอย่างยั่งยืนในอนาคต ได้แก่ ภาวะผู้นำ การกำกับดูแลและกลยุทธ์องค์กร การสิ่งแวดล้อมและความรับผิดชอบต่อสังคมเมื่อพิจารณาโครงสร้างเชิงสาเหตุของตัวชี้วัดเชิงกลยุทธ์ พบว่า ตัวแปรสาเหตุที่มีอิทธิพลทางตรงต่อความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร คือ การจัดการสิ่งแวดล้อม ภาวะผู้นำ การกำกับดูแลและกลยุทธ์องค์กรตามลำดับ และเมื่อพิจารณาความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรในฐานะที่เป็นผลลัพธ์สุดท้ายของตัวแบบวิจัยเห็นว่าความรับผิดชอบต่อสังคมได้รับอิทธิพลรวมสูงสุดจากภาวะผู้นำ รองลงมาคือ การจัดการสิ่งแวดล้อม และการกำกับดูแลและกลยุทธ์องค์กร โดยความรับผิดชอบต่อสังคมมีความสำคัญต่อการจัดการธุรกิจอย่างยั่งยืน เนื่องจากเกี่ยวข้องกับการยอมรับของผู้มีส่วนได้เสีย ทั้งนี้ องค์กร ขนาดใหญ่มีจุดแข็งในเรื่องภาวะผู้นำความพร้อมทางด้านบุคลากรและทรัพยากรมีการจัดการสิ่งแวดล้อม และ ความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างต่อเนื่องสามารถต่อยอดไปสู่การจัดการธุรกิจอย่างยั่งยืนได้โดยกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสม

จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 4 เพื่อศึกษาปัจจัยด้านการขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการพัฒนาสู่ความยั่งยืนของสำนักงานบัญชีคุณภาพในภาคกลางจากการศึกษาวิจัยพบว่าด้านการติดตามและตรวจสอบ และด้านการปรับปรุงแก้ไข เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จมากที่สุด ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จรองลงมาคือ ด้านการวางแผน และด้านการปฏิบัติ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จอันดับสุดท้าย สอดคล้องกับผลการศึกษาศักยภาพของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในการปฏิบัติตามมาตรฐานการควบคุมคุณภาพฉบับที่ 1 (TSQC1) ด้านการติดตามผล พบว่า ลักษณะส่วนบุคคลของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแตกต่างกัน ความสามารถในการปฏิบัติตามข้อกำหนด ด้านการติดตามผลของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแตกต่างกัน โดยข้อกำหนดด้านการติดตามผลขึ้นอยู่กับอายุประสบการณ์การปฏิบัติงานสอบบัญชีจำนวนลูกค้า และจำนวนผู้ช่วยผู้สอบบัญชี

จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 5 เพื่อศึกษาปัจจัยด้านคุณภาพบริการที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการพัฒนาสู่ความยั่งยืนของสำนักงานบัญชีคุณภาพในภาคกลาง จากการศึกษาค้นคว้าวิจัยพบว่าด้านการสร้างความมั่นใจในการบริการเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จมากที่สุดปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จรองลงมาคือด้านความน่าเชื่อถือการให้บริการ ด้านการดูแลเอาใจใส่ และด้านรูปลักษณ์ทางกายภาพ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จอันดับสุดท้ายซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการบริการพบว่าผู้ทำบัญชีต้องมีค่านิยมจรรยาบรรณในวิชาชีพดีมากมีความซื่อสัตย์ดีที่สุทธรองลงมาคือมีความใส่ใจและการรักษาความลับ ปฏิบัติงานด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม มีความเป็นอิสระในการปฏิบัติงาน ปฏิบัติงานตามมาตรฐานการบัญชีและมีความรับผิดชอบต่อสังคม

บรรณานุกรม

- ศจีรัตน์ เมธีสุวภาพ, ชาศริต สกฤตอิสริยาภรณ์ และสมถวิล วิจิตรวรรณ. (2558). อิทธิพลของปัจจัยแห่งความสำเร็จที่มีต่อผลการดำเนินงานของสำนักงานบัญชีไทยเพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. วารสาร สุทธิปริทัศน์ 29, 92 (ต.ค.-ธ.ค. 2558). 254-272
- อำพล นววงศ์เสถียร. (2551). ปัจจัยที่มีผลต่อการเติบโตที่ยั่งยืนของธุรกิจครอบครัวในตลาดหลักทรัพย์ไทย. แหล่งที่มา
https://doi.nrct.go.th/ListDoi/listDetail?Resolve_DOI=10.14457/NIDA.the.2008.10
- นันทพร ดำรงพงศ์. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เพื่อรองรับเศรษฐกิจยุคดิจิทัล ในประเทศไทย. วารสารวิทยาการ จัดการสมัยใหม่, 11 (1). 239 – 255.
- ประไพพิศ สวัสดิ์รัมย์. (2559, มิถุนายน). ระบบคุณภาพของสำนักงานบัญชีในเขตอำเภอเมืองและ อำเภอ ศรีราชา จังหวัดชลบุรี. วารสารการจัดการสมัยใหม่, 14(1). 52-66.
- โสภาพรรณ ไชยพัฒน์. (2559) การใช้สารสนเทศทางการบัญชีของผู้บริหารธุรกิจโรงแรม ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ ปีที่ 2 ฉบับที่ 2
- เพ็ญธิดา พงษ์ธานี. (2552). ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการบริการของสำนักงานบัญชีในประเทศไทย. รายงานการวิจัยทุนอุดหนุน. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.